ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BASININ ULUSLARARASI OLAYLARA YAKLAŞIMI: DAYTON ANLAŞMASI ÖRNEĞİ ÜZERİNDE BİR İNCELEME (1995)

Aida ÇAROVAC ÖZBAY

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nurettin GÜZ

DOKTORA TEZİ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI

EYLÜL 2024

ankara
İBM

BASININ ULUSLARARASI OLAYLARA YAKLAŞIMI: DAYTON ANLAŞMASI ÖRNEĞİ ÜZERİNDE BİR İNCELEME (1995)

Aida ÇAROVAC ÖZBAY

DOKTORA TEZİ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EYLÜL 2024

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Aida ÇAROVAC ÖZBAY

20.09.2024

TEZ ONAY SAYFASI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Aida ÇAROVAC ÖZBAY tarafından hazırlanan "BASININ ULUSLARARASI OLAYLARA YAKLAŞIMI: DAYTON ANLAŞMASI ÖRNEĞİ ÜZERİNDE BİR İNCELEME (1995)" tez çalışması 20/09/2024 tarih ve 13:30 saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile DOKTORA TEZİ olarak KABUL edilmiştir.

	Kabul	Ret
Başkan: ……		
…… Üniversitesi	☒	☐
Üye: …….		
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	☒	☐
Üye: …….		
…… Üniversitesi	☒	☐
Üye: …….		
…… Üniversitesi	☒	☐
Üye: …….		
…… Üniversitesi	☒	☐

BASININ ULUSLARARASI OLAYLARA YAKLAŞIMI: DAYTON ANLAŞMASI ÖRNEĞİ ÜZERİNDE BİR İNCELEME (1995)

(Doktora Tezi)

Aida ÇAROVAC ÖZBAY

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Eylül 2024

ÖZET

Bosna-Hersek'te üç buçuk yıl süren savaşta, insanlığa karşı işlenen sayısız vahşet, etnik temizlik, soykırım ve kitlesel sürgünler de dahil olmak üzere bir dizi trajik olaylar yaşanmıştır. 1 Kasım 1995 yılında müzakerelerle başlayan bu süreç, 21 Kasım 1995 yılında Ohio eyaletinin Dayton şehrinde ön anlaşmayla paraflanmış ve 14 Aralık 1995 yılında Paris'te resmi imzayla nihayete erdirilmiştir. Savaşın derin yaralarını taşıyan ve uzun süren çatışmalarla tükenmiş olan Bosna-Hersek, her türlü barışın savaşın devam etmesinden daha iyi olduğu şartlar altında önerilen anlaşmayı kabul etme pozisyonuna getirilmiştir. Bosna-Hersek ile Türkiye arasındaki tarihi bağ, ortak miras, kültür, inançlar ve yaşam tarzında kendini göstermektedir. Bu bağlar Osmanlı İmparatorluğu'nun geri çekilmesinin ardından da devam etmiş olup, Türkiye tarafından hiçbir zaman ihmal edilmemiş ve unutulmamıştır. "Evlad-ı Fatihan" olarak tarihi bir referans ve sevgiyle adlandırılan bu bölge, bugün Türkiye ile daha da güçlü bir bağ içindedir. Bu çalışmanın amacı ve odağı, bahsedilen anlaşmanın müzakere süreci ve sonrasında, dört ülkenin her birinden ikişer olmak üzere, toplam sekiz günlük gazetenin raporlama biçimini analiz etmektir. Böylece, bu gazetelerin anlaşmayla ilgili haberlerde kullandıkları anlatımın pozitif, negatif veya nötr bir bakış açılarından hangisiyle sunulduğu değerlendirilmiştir. İçerik analizi yöntemiyle, haber tonuna göre, toplam 1459 haber incelenmiştir. Anlaşmanın üç imzacısı olan Bosna-Hersek, Sırbistan ve Hırvatistan gazetelerine özel bir önem verilirken, Bosna-Hersek ile olan bağları münasebetiyle, dördüncü ülke olarak Türkiye de analize dahil edilmiştir.

Bilim Kodu	:	116501
Anahtar Kelimeler	:	Gazetecilik, İçerik Çözümlemesi, Dayton Anlaşması
Sayfa Adedi	:	451
Tez Danışmanı	:	Prof. Dr. Nurettin GÜZ

THE PRESS' APPROACH TO INTERNATIONAL EVENTS: A REVIEW ON THE CASE OF THE DAYTON AGREEMENT (1995)

(Ph. D. Thesis)

Aida ÇAROVAC ÖZBAY

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

September 2024

ABSTRACT

The three-and-a-half-year war in Bosnia and Herzegovina was marked by a series of tragic events including countless war crimes, ethnic cleansing, genocide, and mass exiles. The process of peace which began with negotiations on November 1st, 1995, was initialed with a preliminary agreement on November 21, 1995, in Dayton, Ohio, and finally concluded with an official signature in Paris on December 14. Bearing the deep scars of war and being exhausted from the long conflict, Bosnia and Herzegovina was placed in a position to accept the proposed agreement under the conditions that any peace was better than the continuation of war. The historical bond between Bosnia and Herzegovina and Turkiye is manifested in their common heritage, culture, beliefs, and way of life, and these ties have continued even after the dissolution of the Ottoman Empire, never being neglected or forgotten by Turkiye. This region, affectionately referred to as "*Evlad-ı Fatihan*," (Descendants of the Ottomans) is today more tightly bound to Turkiye than ever. This study aims to analyze the reporting style of four daily newspapers during the negotiation process and subsequent signing of the Dayton Agreement. The specific goal of this research is to critically evaluate the narrative used by these newspapers in their news about the agreement, examining whether they presented a positive, negative, or neutral perspective. Special attention is given to newspapers from the three signatory states of Bosnia and Herzegovina, Serbia, and Croatia, while the fourth country, Turkiye, is used as a comparative analytical reference due to its emotional ties with Bosnia and Herzegovina. Through content analysis, we examined 1459 news items based on the tone of the news. This study focuses on how total of eight daily newspapers, two from each of four countries, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, and Turkiye, reported on the Dayton Agreement's negotiation and signing processes.

Science Code	:	116501
Key Words	:	Journalism, Content Analysis, Dayton Agreement
Page Number	:	451
Supervisor	:	Prof. Dr. Nurettin GÜZ

TEŞEKKÜR

Hiçbir başarı hayatımızdaki önemli insanların desteği olmadan kolayca elde edilemez. Bu sebeple, tezimin tamamlanmasında yanımda olan ve çeşitli şekillerde yardımcı olan kişilere ayrı ayrı teşekkür etmek istiyorum. Öncelikle, Türkiye'ye geldiğim günden itibaren beni motive eden ve yüksek lisans eğitimimden beri ilerlemem için rehberlik eden danışmanıma Prof. Dr. Nurettin Güz'e minnettar ve müteşekkirim. Onun tutumu ve desteği, her zaman benim için bir dayanak, temel ve ilerlemem için bir güç kaynağı olmuştur. Tez İzleme Komitesi ve jüri üyelerim olan Prof. Dr. Cem Yaşın, Prof. Dr. Gülcan Işık; diğer değerli jüri üyelerime Prof. Dr. Umur Işık ve Prof. Dr. Bünyamin Ayhan'a da katkılarından dolayı şükranlarımı sunuyorum.

Daima bana inanan ve her yönden destek olan babam Basar ve annem İsmeta Čarovac'a, ağabeyim Dr. Aladin Čarovac'a teşekkür ederim. Tez çalışmam sırasında beni hep motive eden ve derin anlayış gösteren sevgili eşim Abdullah Özbay'a teşekkür ederim. Oğullarım Mustafa Haris'e, Muhammed Hamza'ya, Ahmed İmran'a ve kızım Meyra Su'ya sonsuz sevgilerimi sunarım. Türkiye'de bulamadığım kaynakları temin etmede her zaman sabırla yardımcı olan Dr. Marklena Čarovac'a, Jasmina Ordu'ya ve Anes Hasanović'e de şükranlarımı sunarım.

Bilge lider merhum Aliya İzzetbegoviç'i ve tüm Bosna Savaşı şehitlerini rahmet ve saygıyla anıyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT v

TEŞEKKÜR vi

İÇİNDEKİLER vii

TABLOLARIN LİSTESİ x

ŞEKİLLERİN LİSTESİ xi

KISALTMALAR xiv

1. GİRİŞ 1

2. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI VE HABER 9

2.1. Medya, Kamuoyu ve Haber 20

2.2. Haberde Gerçeklik ve Haber Değerleri Kriterleri 23

2.2.1. Haber Araştırmaları 23

2.2.2. Haberde Gerçeklik 25

2.2.3. Haber Değerleri/Kriterleri 27

2.2.4. Haberde Objektiflik ve Yanlılık 36

2.3. Uluslararası Haberler ve Haberlerle İlgili Yaklaşımlar 48

2.3.1. Uluslararası Haberler 52

2.3.2. Medyanın Uluslararası Olaylara Bakışı ve Savaşta Medya 55

2.3.3. Haberle İlgili Yaklaşımlar 65

2.3.3.1. Haber ve propaganda 65

2.3.3.2. Savaş propagandası 74

2.3.3.3. İdeoloji, haber ve haberin kodlaması 81

2.3.3.4. Dezenformasyon, sahte veya yalan haberler 88

2.3.3.5. CNN Efekt teorisi 92

3. YUGOSLAVYA, BOSNA-HERSEK VE DAYTON ANLAŞMASI 97

Sayfa

3.1. Yugoslavya'dan Bosna-Hersek'e 100

3.1.1. Yugoslavya 100

3.1.2. Bosna-Hersek 105

3.2. Dayton Anlaşması 110

4. DAYTON ANLAŞMASI'NIN YAZILI BASINDA SUNUMU 117

4.1. İçerik Analizi 117

4.2. Verilerin Toplanması 125

4.3. Bosna-Hersek Basını 126

4.3.1. Dnevni avaz gazetesi 126

4.3.1.1. Dnevni avaz Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi 128

4.3.2. Oslobođenje Gazetesi 134

4.3.2.1. Oslobođenje Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi 136

.4.3.3. Genel Olarak Bosna Basını 143

4.4. Sırbistan Basını 146

4.4.1. Politika Gazetesi 146

4.4.1.1. Politika Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi 148

4.4.2. Borba Gazetesi 158

4.4.2.1. Borba Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi 160

4.4.3. Genel Olarak Sırbistan Basını 168

4.5. Hırvatistan Basını 171

4.5.1. Vjesnik Gazetesi 171

4.5.1.1. Vjesnik Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi 173

4.5.2. Večernji list Gazetesi 182

Sayfa

4.5.2.1. Večernji list Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi 184

4.5.3. Genel Olarak Hırvatistan Basını 192

4.6. Türkiye Basını 194

4.6.1. Sabah Gazetesi 194

4.6.1.1. Sabah Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi 196

4.6.2. Hürriyet Gazetesi..... 201

4.6.2.1. Hürriyet Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi 202

4.6.3. Genel Olarak Türkiye Basını..... 208

4.7. Toplu Değerlendirme 211

5. SONUÇ 215

KAYNAKLAR 221

EKLER..... 229

ÖZGEÇMİŞ 451

TABLOLARIN LİSTESİ

Tablo **Sayfa**

Tablo 4.1. Bosna-Hersek, *Dnevni avaz* gazetesi 126

Tablo 4.2. *Dnevni avaz* Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı 128

Tablo 4.3. Bosna-Hersek, *Oslobođenje* gazetesi 134

Tablo 4.4. Oslobođenje Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı 136

Tablo 4.5. Bosna-Hersek 143

Tablo 4.6. Sırbistan, *Politika* gazetesi 146

Tablo 4.7. Politika Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı 148

Tablo 4.8. Sırbistan, *Borba* gazetesi 158

Tablo 4.9. Borba Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı 160

Tablo 4.10. Sırbistan 168

Tablo 4.11. Hırvatistan, *Vjesnik* gazetesi 171

Tablo 4.12. Vjesnik Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı 173

Tablo 4.13. Hırvatistan, *Večernji list* gazetesi 182

Tablo 4.14. Večernji list Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı 184

Tablo 4.15. Hırvatistan 192

Tablo 4.16. Sabah Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı 196

Tablo 4.17. Türkiye, *Hürriyet* gazetesi 201

Tablo 4.18. Hürriyet Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı 202

Tablo 4.19. Türkiye 208

Tablo 4.20. Tüm Ülkeler 211

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 4.1. Bosna-Hersek, *Dnevni avaz* gazetesi 127

Şekil 4.2. *Dnevni avaz* 16 Kasım 1995 129

Şekil 4.3. *Dnevni avaz* 22 Kasım 1995 131

Şekil 4.4. *Dnevni avaz* 22 Kasım 1995 132

Şekil 4.5. *Dnevni avaz* 22 Kasım 1995 133

Şekil 4.6. Bosna-Hersek, *Oslobođenje* gazetesi 134

Şekil 4.7. Oslobođenje 16 Kasım 1995 137

Şekil 4.8. Oslobođenje 22 Kasım 1995 138

Şekil 4.9. Oslobođenje 22 Kasım 1995, ... 140

Şekil 4.10. Oslobođenje 22 Kasım 1995 141

Şekil 4.11. Oslobođenje 22 Kasım 1995 142

Şekil 4.12. *Bosna-Hersek* Gazeteleri 144

Şekil 4.13. *Sırbistan,* Politika gazetesi 146

Şekil 4.14. Politika 17 Kasım 1995 149

Şekil 4.15. Politika 22 Kasım 1995 151

Şekil 4.16. Politika 22 Kasım 1995 153

Şekil 4.17. Politika 25 Kasım 1995 154

Şekil 4.18. Politika 26 Kasım 1995 155

Şekil 4.19. Politika 15 Aralık 1995 156

Şekil 4.20. Politika 6 Aralık 1995 157

Şekil 4.21. *Sırbistan,* Borba *gazetesi* 158

Şekil 4.22. Borba 21 Kasım 1995 161

Şekil 4.23. Borba 17 Kasım 1995 162

Şekil 4.24. Borba 15 Aralık 1995 163

Şekil 4.25. Borba 24 Kasım 1995 165

Şekil **Sayfa**

Şekil 4.26. Borba 15 Aralık 1995 166
Şekil 4.27. Borba 22 Kasım 1995 167
Şekil 4.28. Sırbistan 169
Şekil 4.29. *Hırvatistan,* Vjesnik *gazetesi* 171
Şekil 4.30. Vjesnik 16 Kasım 1995 174
Şekil 4.31. Vjesnik 21 Kasım 1995 175
Şekil 4.32. Vjesnik 23 Kasım 1995 177
Şekil 4.33. Vjesnik 23 Kasım 1995 178
Şekil 4.34. Vjesnik 23 Kasım 1995 179
Şekil 4.35. Vjesnik 14 Aralık 1995 181
Şekil 4.36. *Hırvatistan,* Večernji list *gazetesi* 182
Şekil 4.37. Večernji list 16 Kasım 1995 185
Şekil 4.38. Večernji list 20 Kasım 1995 186
Şekil 4.39. Večernji list 22 Kasım 1995 187
Şekil 4.40. Večernji list 24 Kasım 1995 188
Şekil 4.41. Večernji list 24 Kasım 1995 189
Şekil 4.42. Večernji list 16 Kasım 1995 190
Şekil 4.43. Večernji list 14 Aralık 1995 191
Şekil 4.44. *Hırvatistan Gazeteleri* 193
Şekil 4.45. Türkiye, *Sabah* gazetesi 195
Şekil 4.46. *Türkiye,* Sabah *gazetesi* 195
Şekil 4.47. Sabah 19 Kasım 1995 197
Şekil 4.48. Sabah 20 Kasım 1995 198
Şekil 4.49. Sabah 18 Kasım 1995 199
Şekil 4.50. Sabah 29 Kasım 1995 200
Şekil 4.51. *Türkiye,* Hürriyet *gazetesi* 201

Şekil **Sayfa**

Şekil 4.52. Hürriyet 22 Kasım 1995 203

Şekil 4.53. Hürriyet 22 Kasım 1995 204

Şekil 4.54. Hürriyet 23 Kasım 1995 205

Şekil 4.55. Hürriyet 19 Kasım 1995 206

Şekil 4.56. Hürriyet 15 Aralık 1995..... 207

Şekil 4.57. Türkiye Gazeteleri 210

Şekil 4.58. Tüm Ülkelerin Toplam Haber Sayısı..... 213

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşik Milletler
CNN	Cable News Network
EUFOR	Avrupa Birliği Gücü
FIEJ	Uluslararası Gazete Yayımcıları Federasyonu
HDZ	Hırvat Demokratik Topluluğu
ICJ	International Court Of Justice
IFOR	Uygulama Gücü
JNA	Yugoslavya Halk Ordusu
NATO	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
OHR	Yüksek Temsilci Ofisi
SFOR	Stabilizasyon Gücü
SFRJ	Sosyalist Federal Yugoslavya Cumhuriyeti
SGV	Sırp Sivil Konseyi
SRBİH	Sosyalist Bosna-Hersek Cumhuriyeti
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNPROFOR	Birleşik Milletler Koruma Gücü

1. GİRİŞ

Bu doktora tez çalışmasının adı "Basının Uluslararası Olaylara Yaklaşımı: Dayton Anlaşması Örneği Üzerinde Bir İnceleme (1995)." Çalışmanın konusunu; Balkan ülkeleri ve özellikle Bosna-Hersek tarihi için büyük önem arz eden Dayton Anlaşması'nın, Anlaşmaya doğrudan veya dolaylı taraf olan ülkelerdeki yazılı basın tarafından nasıl görüldüğü ve aktarıldığının incelenmesi oluşturmaktadır.

Çalışmanın odak noktasını, seçilmiş gazetelerdeki haberler arasındaki olası farklılıkları (yandaşlık ve propaganda olup olmama durumunu) belirlemek ve bu haberlerde kullanılan ifadelerin ne oranda nesnel/objektif verildiğinin derinlemesine analiz edildiğinin belirlenmesi teşkil etmektedir. Gazeteler, bir toplumun düşüncelerini, değerlerini ve eğilimlerini yansıtan önemli araçlardır. Bu sebeple gazeteler aracılığı ile bir toplumu derinlemesine anlamak pek tabi mümkündür. Çalışmanın esas amacı, gazetelerde yer alan haberlerin analizini yapmaktır. Bu kapsamda dört farklı ülkede aynı temaya odaklanan haberlerin karşılaştırmalı bir çözümlemesi gerçekleştirilmiştir. Medyanın uluslararası olayları haber hâline getirirken nasıl bir tutum sergilediği, çalışmanın odağını oluşturan Dayton Anlaşması çerçevesinde farklı ülke medya kuruluşlarının sergiledikleri tavır ve tutum bu çalışmada ortaya konmaktadır. Medya kuruluşları haberin niteliğinin yerel, bölgesel, ulusal veya uluslararası olmasına bakmaksızın objektiflik/ nesnellik ilkesine göre hareket etmeleri gerekirken, bu ilkeye uyulup uyulmadığı bu çalışma ile analiz edilmiştir. Farklı ülkelerin medya kuruluşlarının uluslararası bir olaya bakışları ile ilgili bulguların elde edilmesi çalışmayı özgün ve önemli kılmaktadır.

Medya, uluslararası olayları haber hâline getirirken çeşitli faktörler tarafından etkilenmektedir. Çoğu zaman en çarpıcı, en dramatik veya en duygusal yönleriyle uluslararası olayları sunmayı tercih eden medya, özellikle televizyon ve internet haberlerinde bu durumu ön plana çıkarmaktadır. Zira bu tür detayların daha fazla izleyici çektiği düşünülmektedir. Medya, belirli bir bakış açısını veya anlatıyı teşvik etmek için uluslararası olayları belirli bir şekilde sunar. Bu, genellikle olayları belirli bir çerçeveye oturtma veya belirli bilgileri vurgulama veya görmezden gelme şeklinde yapılmaktadır. Medya kuruluşları genellikle belirli ideolojik veya politik eğilimlere sahiptir ve bu eğilimler, uluslararası olaylardan hangilerinin haber olarak sunulacağını ve nasıl aktarılacağını etkilemektedir. Medya, aynı zamanda, belirli kaynaklara,

genellikle hükümetlere, büyük işletmelere veya diğer güçlü aktörlere bağlıdır. Bu nedenle haberleri eleştirel bir gözle değerlendirmek ve çeşitli kaynaklardan bilgi almak önem arz etmektedir (McQuail, 2005, s. 245-254).

Dayton Anlaşması hakkında hem kitaplar hem de makaleler mevcuttur; ancak, Dayton Anlaşması'nın yazılı basında nasıl değerlendirildiğine dair çalışmalara rastlanmamaktadır. Bu çalışmada, Türkiye, Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Sırbistan'dan günlük ana akım ikişer gazetenin 15 Kasım-15 Aralık 1995 tarihleri arasında Dayton Anlaşması hakkında yaptığı haberler incelenmiştir. Böylece medyanın uluslararası olayları değerlendirme biçimi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Eski Yugoslavya'nın dağılması, Bosna Savaşı dönemi ve yeni ülkelerin kurulduğu süreçte basın organlarının tutumlarının incelenmesi, yakın tarihi daha iyi anlamamıza katkı sunacaktır.

Dayton Anlaşması ve bu çerçevede olaya taraf olan ülkelerin ve Türk basının olaya bakışı ve dolayısıyla bu çalışma birçok açıdan önemlidir. Öncelikle Dayton Anlaşması, 14 Aralık 1995'te Bosna-Hersek Devlet Başkanı Aliya İzzetbegoviç'in (Alija Izetbegović) yanı sıra, Bosnalı Sırplar adına Yugoslavya Başkanı Slobodan Miloşeviç (Slobodan Milošević) ve Bosnalı Hırvatlar adına Hırvatistan Başkanı Franyo Tucman (Franjo Tuđman) tarafından imzalanmıştır (Muslimović, 2023, s. 522). Bu, Bosna-Hersek'te Barış için Genel Çerçeve Anlaşması'nın ana hatlarını çizen barış anlaşmasıdır. Dayton Anlaşması, Bosna-Hersek'i; Bosna-Hersek Federasyonu entitesi %51 ve Sırp Cumhuriyeti entitesi %49 olmak üzere iki ayrı entite ve bir özerk bölge Bırçko (Brčko) olarak ayırmıştır. Böylece Bosna-Hersek Federasyonu on kantona bölünmüştür. Bu bölünme, Federasyon içindeki halkın etnik yapısına göre yapılmıştır. Sözü geçen anlaşma "Dayton Anlaşması" olarak tanımlanmaktadır, çünkü ilgili müzakereler 1 Kasım-21 Kasım 1995 tarihleri arasında, Dayton şehrinin yakınında bulunan Wright-Patterson Hava Kuvvetleri Üssü'nde, ABD'nin Ohio şehrinde gerçekleşmiştir (Kurspahić, 2003, s. 162). Süreç, ABD barış baş müzakerecisi Richard Holbrooke ve Dışişleri Bakanı Warren Christopher tarafından yönetilmiştir. Bosna-Hersek, üç kurucu millet ve diğerlerinden oluşan bir devlet olarak kurulmuştur (Holbrooke, 1999). Dayton Anlaşması, Bosna-Hersek'te yaşanan ve üç buçuk yıl süren kanlı bir savaşı sonlandıran önemli bir anlaşma olarak tarihe geçmiştir.

Bu savaş, sadece fiziksel yıkım ve toprak kayıplarıyla değil, aynı zamanda bölgedeki insanların yaşamlarında da derin yaralar bırakmıştır.

Dönemin ABD Başkanı Clinton, 21 Kasım'da Beyaz Saray'ın önünde, Bosna-Hersek'te barış anlaşmasının sağlandığını şu sözlerle duyurmuştur: "Neredeyse dört yıl süren, 250.000 kişinin öldüğü, iki milyon kişinin yerinden edildiği ve dünya çapında insanları dehşete düşüren korkunç olayların ardından, Bosna halkı sonunda savaşın vahşetinden barışın vaadine geçiş yapma şansına sahip oldu" (Izetbegović, 2020, s. 289).

Bosna-Hersek Devlet Başkanı Aliya İzzetbegoviç, Dayton Anlaşması'na ilişkin yaptığı değerlendirmede şu ifadeleri kullanmıştır: "Bu adil bir barış değil, ancak savaşın devamından daha adil. Mevcut durumda, mevcut dünyada, daha iyi bir barış elde edilemezdi. Allah bize şahittir ki ülkemiz ve halkımız için adaletsizliği azaltmak adına elimizden geleni yaptık" (Izetbegović, 1998, s. 14). Bir röportajda, bu konuşmada dünya derken neyi kastettiği sorulduğunda, şu yanıtı vermiştir: "Adaletsiz bir savaş başlatılabilen ve adaletsiz bir barışın dayatılabildiği bir dünya" (Muslimović, 2023, s. 525). Dayton Anlaşması, Bosna-Hersek'in uluslararası alanda bağımsız bir devlet olarak tanınmasına yardımcı olmuş ve Boşnakların, Tito'nun Yugoslavya'sında "Müslümanlar" adı altında yaşadığı durumu değiştirmiştir. Anlaşma, Bosnalı Müslümanların gerçek isimleriyle, yani "Boşnak" olarak, Bosna-Hersek Anayasası'nda ayrı bir millet olarak tanınmasını sağlamıştır. Böylece Bosna-Hersek'in devlet ve toplum olarak entegrasyonunun temelleri atılmıştır. Ancak, anlaşma aynı zamanda Bosna-Hersek'te çeşitli sorunlara da yol açmıştır. Bosna-Hersek, "normal bir ülke" olmaktan çıkmıştır. Dayton Anlaşması, savaş sonrası hem Boşnaklara hem Bosnalı Sırplara hem de Bosnalı Hırvatlara kontrol edebilecekleri etnik olarak homojen bölgeler bırakmıştır. Bu durum, devletin toprak bütünlüğü ve istiklali adına ciddi tehditler oluşturmaktadır (Türbedar, 2010).

Savaş boyunca Bosna-Hersek'te de gazetelerin çok zor koşullar altında yayımlandığı bilinmektedir. Örneğin, *Oslobođenje* gazetesinin binası, savaş sırasında ağır bombardımana maruz kalmış ve cephe hattına çok yakın bir konumda bulunmuştur. Gazetede çalışan personel, farklı etnik gruplardan gelmiş ve savaşın tüm zorluklarına rağmen binada yaşamış ve çalışmıştır. Elektrik ve suyun olmadığı bu dönemde, editörler atom sığınağında mum ışığında çalışmıştır. Uluslararası Gazete

Yayımcıları Federasyonu (FIEJ), 1993 yılında *Oslobođenje* gazetesinin her gün yayımlanmasını "her gün yeniden bir mucize" olarak nitelendirmiş ve gazetenin etnik çatışmaların üzerinde kalarak farklı milletlerden çalışanları istihdam etme konusundaki kararlılığını takdir etmiştir. Bosna Savaşı sırasında, *Oslobođenje* gazetesinden beş gazeteci öldürülmüş, on iki gazeteci kaybolmuş ve otuzdan fazla gazeteci yaralanmıştır. Gazetenin baş editörü Kemal Kurspahić, *Oslobođenje* çalışanlarının Bosna-Hersek'in etnik ve etik yapısını temsil ettiğini belirtmiştir. Sarajevo, savaş boyunca ülkenin üçte ikisi ile hiçbir bağlantı kuramamış, kalan üçte biri ile ise sadece dönemsel bağlantılar sürdürebilmiştir. Bu da gazetenin karşılaştığı zorlukları göstermektedir. Savaşın diğer iki katılımcısı olan Sırbistan ve Hırvatistan'da yalnızca finansal sorunlar yaşanırken, Bosna medyasının karşılaştığı sorunlar çok daha ciddi boyutlarda olmuştur. Sırp kuvvetleri ve Yugoslavya Halk Ordusu (JNA), *Oslobođenje'nin* öneminin farkında olduklarından, gazetenin Saraybosna'daki binası sistematik olarak bombalanmış ve Sırbistan'daki ofisleri ateşe verilmiştir (Thompson, 1995, s. 224-227).

Bu çalışma, Dayton Anlaşması'nın paraf edilmesinden altı gün öncesinden (15 Kasım 1995) başlayıp, Paris'teki resmi imza töreninden bir gün sonraki (15 Aralık 1995) dönemi kapsamaktadır. Bu tarihlerin seçilme sebebi; tam olarak bu dönemde müzakere sürecinin devam etmesi, anlaşmanın paraf edilmesi ve nihayetinde imzalanmasıdır. Bu nedenle, bu dönemde belirtilen ülkelerin medyalarının anlaşmayı kamuoyuna nasıl sunmak istediklerini izlemek mümkündür. Medyanın barış sürecinin dinamiklerini nasıl yansıttığını kapsamlı bir şekilde değerlendirmek mümkün hâle gelmiştir.

Çalışma kapsamında Türkiye, Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Sırbistan'ın ana akım gazeteleri arasından ikişer tanesi seçilmiştir. Bunlar; Türkiye'den *Hürriyet* ve *Sabah* gazeteleri, Bosna-Hersek'ten *Dnevni avaz* ve *Oslobođenje* gazeteleri; Hırvatistan'dan *Večernji List* ve *Vijesnik* gazeteleri ve Sırbistan'dan *Politika* ve *Borba* gazeteleridir. Bu çalışma söz konusu gazetelerden, yalnızca Dayton Anlaşmasıyla ilgili haberler incelemesiyle sınırlandırılmıştır. Köşe yazıları, röportajlar, fotoğraf ve benzeri görsel materyallerin analizi, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Bu çalışmanın temel sorusu; basının Dayton Anlaşmasına yönelik yaklaşımının nasıl olduğunun ortaya konulmasıdır. Savaşa katılan ülkeler ve Türkiye'deki basının

Dayton Anlaşması'na nasıl yer verdiği çalışmanın araştırma sorusunu oluşturmuştur. Çalışma çerçevesinde incelenen ülkelerin basın organlarının Anlaşma ile ilgili nötr habercilik yaptığı varsayımı test edilmiştir.

Bu tez çalışmasında, içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analiz, sosyal bilimlerde genelleme yapma amacıyla kullanılan, iletişim etkilerini belirlemede öncelikli veya tek yöntem olarak kabul edilen ve dilin sözdizimsel ile anlamsal boyutlarına odaklanan bir yöntemdir. Bu analiz türü, objektif, sistematik bir yaklaşım ve nicel ölçümleri gerektirir (Berelson, 1971, s. 15). Ayrıca, içerik analizi, elde edilen somut verilerin analitik çıkarımlarını sağlamayı amaçlayan bir araştırma metodolojisidir. Bu teknik hem sözel hem de yazılı veriler üzerinde istatistiksel analizler gerçekleştirilmesine imkân tanır ve böylece verinin niceliksel yorumlanmasını mümkün kılar (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 21). Bu tezde yürütülen araştırma, çalışmanın bir parçası olan gazete haberlerinde propaganda yapılıp yapılmadığının ortaya konması açısından da önemlidir. Savaş dönemlerinde propagandanın bir mecrası olarak medya sıklıkla kullanılabilmektedir. Bu noktadan hareketle çalışmada konuya bu açıdan da bakılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın temelini oluşturan nicel ve nitel içerik analiz, incelenen Dayton Anlaşmasıyla ilgili haberlerin ilk olarak içerik çözümleme kodlama cetveline göre ortaya çıkacak olan verileri tespit etmeyi hedeflemiştir. Öte yandan, nitel ve nicel analiz, haberlerin tematik çözümlemesine odaklanmıştır. Analiz için kullanılan 'İçerik analizi kodlama cetveli' tezin 'Ekler' bölümünde bulunmaktadır. Araştırma kapsamında üç ana konu belirlenmiştir: "Müzakereler", "Dayton Anlaşması" ve "Barış". Bu ana konular, çalışmada incelenen haber içeriklerine dayanarak oluşturulmuştur. "Müzakereler" ana konusu altında, "Uzlaşma", "İlerleme", "Çıkmaz", "Anlaşma" ve "Görüşmeler" alt konuları belirlenmiştir. "Dayton Anlaşması" ana konusu kapsamında, "Zafer", "Yenilgi" ve "Belirsizlik" alt konuları seçilmiştir. "Barış" ana konusu çerçevesinde ise "Sevinç", "Üzüntü", "Memnuniyet", "Endişe" ve "Umut" alt konuları belirlenmiştir. Bu çalışma, belirlenen konular ve alt konular doğrultusunda niceliksel ve niteliksel içerik analizi yöntemi uygulanarak sonuçlandırılmıştır.

Bu tez çalışmasında, çeşitli dillerdeki literatür kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Türkçe ve İngilizce ile birlikte Boşnakça, Sırpça ve Hırvatça dillerden

de yazılı kaynaklara başvurulmuştur. Bu çok dilli yaklaşım, konunun daha geniş bir perspektiften ele alınmasını sağlamış ve farklı kültürler ve coğrafyalardan gelen bilgilerin entegrasyonunu mümkün kılmıştır. Bu çeşitlilik, çalışmanın genel derinliğini ve kapsamını artırarak, konu hakkındaki literatürün daha kapsamlı bir analizine olanak tanımıştır.

Veri toplamada içerik analiz yöntemine uygun bir yaklaşım benimsenmiştir. Çalışma sürecinde; haber, içerik analizi, Bosna Savaşı ve Dayton Anlaşması konularında araştırmaları, kitapları, makaleleri vs. içeren geniş bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Veri analizinde temel yöntem içerik analizi olup, bu yöntemle elde edilen veriler gruplandırılıp karşılaştırılmıştır. Haberlerin dil kullanımı, sadece olayların yüzeysel bir aktarımı olmanın ötesinde, metnin taşıdığı duygusal derinliği ve yazarın veya medya kuruluşunun konuya olan yaklaşımını ortaya koymaktadır. Olumlu bir dil kullanımı, genellikle iyimser ve destekleyici ifadelerle doludur ve haberin genelinde bir umut ve olumlu beklenti hissi uyandırmaktadır. Buna karşılık, eleştirel ve endişe uyandıran bir dil kullanımı, haberin olumsuz bir atmosfer içinde sunulduğunu ve belki de konunun daha karanlık veya problemli yönlerine odaklandığını göstermektedir. Nötr bir dil kullanımı ise haberin dengeli ve tarafsız bir bakış açısıyla hazırlandığına, okuyucuya olayların olduğu gibi sunulduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda, haberlerin taşıdığı duygusal renkleri ve alt metindeki tutumları ayırt etmek amacıyla, içerik çözümleme yöntemi özenle kullanılmıştır. Bu analitik süreç, metinlerin derinliklerine inerek, kelimelerin ötesindeki anlamları ve medyanın genel yaklaşımını ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Her bir ifadenin dikkatle incelenmesiyle, haberlerin oluşturduğu genel havanın -ister umutlu ve teşvik edici ister eleştirel ve endişe verici, isterse tarafsız ve dengeli olsun- detaylı bir şekilde resmedilmesini sağlamıştır.

Bu çalışma, tarihî dönemlere ışık tutan gazetelerin önemini vurgulamaktadır. Araştırma, giriş ve sonuç bölümlerinin yanı sıra üç farklı bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden ilki olan giriş bölümünde, çalışmanın genel çerçevesi ve hedefleri belirtilmektedir. İkinci bölümde “kitle iletişim araçları ve haber” kavramının detaylı ve kuramsal incelmesi bulunmaktadır. Üçüncü bölümde, Yugoslavya'nın kuruluşundan dağılmasına kadar olan süreç, Bosna-Hersek tarihi, savaşın sebepleri, gelişimi, sonuçları ve Dayton Anlaşması ele alınmaktadır. Dördüncü bölüm, Türkiye,

Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Sırbistan'da Dayton Anlaşması müzakereleri süresince (15 Kasım- 15 Aralık 1995) yayınlanan haberlerin içerik çözümlemesini içermektedir. Sonuç bölümünde ise bulgulara ve bulguların değerlendirilmesine yer verilmiştir.

2. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI VE HABER

Kitle iletişimi, geniş bir kitleye, genellikle aynı anda ulaşmak için teknoloji araçlarının kullanıldığı bir iletişim türüdür. Radyo, televizyon, gazeteler, dergiler, filmler, posterler, web siteleri ve sosyal medya gibi mecralar, kitle iletişimi için kullanılır. Bu çeşitli teknolojiler, bilgileri, haberleri, fikirleri, görüşleri ve eğlenceyi geniş bir alıcı kitlesine yaymak için kullanılır. Haber ise genelde bir olay, durum veya kişi hakkında güncel, önemli ve ilgi çekici bilgi verme amacı güden bir mesajdır. Haber, genelde gazeteciler tarafından radyo, televizyon, gazeteler veya İnternet üzerinden geniş bir kitleye yayılır. Kitle iletişimi ve haberler birbirine bağlıdır. Kitle iletişimi, genellikle büyük bir izleyici kitlesine ulaşmayı amaçlayan bilgi ve mesajların yayılma sürecidir. Haberler, bu sürecin önemli bir parçasıdır çünkü belirli olayları ve konuları topluma duyurmak için en önemli araçlardan biridir. Kitle iletişim araçlarının en temel işlevi, haber ve bilgi sağlamaktır. Bu işlev, 17. yüzyılın başında ilk gazetenin yayınlanmasıyla başlamış ve modern dünyada da devam etmiştir. Kitle iletişim araçları, yerel ve global olaylar, gelişmeler ve değişiklikler hakkında bilgi vererek toplumun ve bireylerin bu konular hakkında bilgi edinmelerine ve toplumsal görüşler oluşturulmasına yardımcı olurlar. Bu işlev, bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak ve yeni gelişmelere ayak uydurmalarını kolaylaştırmak için haberlere dayalı olay, fikir ve gelişmelerin ulaşılmasını, üretilmesini ve yayılmasını içerir (Güz, 2005, s. 14).

Kitle iletişim araçları, mesajların büyük bir kitleye hızlı ve etkili bir şekilde ulaştırılmasını sağlar. Bu araçlar arasında yazılı basın, radyo, televizyon ve dijital medya bulunur. Her biri, iletişim sürecinde farklı bir rol oynar ve hepsinin farklı bir etkisi vardır. Kitle iletişim araçlarıyla yayımlanan haber ve bilgilerin doğru şekilde aktarılması, haberi hazırlayan ve haberi şekillendiren muhabirin sorumluluğu altındadır ama haberde objektifliğin yapılmasında sorumluluğun sadece muhabire ait olmadığı da söylenebilir (Güz, 2005, s. 91). Kitle iletişim araçları sadece bilgi aktarımının basit bir aracı değildir; bunun yerine, sosyal, politik, ekonomik, kültürel ve diğer tüm gerçekliklerin inşasında aktif bir rol oynarlar. Kitle iletişim araçları, günümüzde bilgi edinme ve dünyayı algılama biçimimizi büyük ölçüde etkileyen güçlü araçlardır. Bu nedenle, medyanın sadece pasif bir bilgi aktarım aracı olarak düşünülmesi, onun sosyal yapı üzerindeki etkisini büyük ölçüde küçümser. Medya, sunulan bilgilerin seçimi, sunumu ve yorumu yoluyla, toplumun sosyal, politik,

ekonomik ve kültürel gerçekliğini şekillendirme kapasitesine sahiptir. Örneğin, medya organları, hangi haberlerin öne çıkarılacağına, hangi seslerin duyulacağına ve hangi perspektiflerin dikkate alınacağına karar vererek toplumsal olaylara verilen önemi ve bu olayların algılanma biçimini etkileyebilir. Bu seçimler, politik, ekonomik veya kültürel çıkar grupları tarafından etkilenebilir ve bu, medyanın toplum üzerindeki etkisinin objektif veya tarafsız olmadığını gösterir.

Kitle iletişim araçları sadece haber ve bilgi sağlama amacı taşımaz, aynı zamanda eğlence ve eğitimde kritik bir rol oynarlar. Medya, toplumla iç içe bir ilişki içindedir. Medya, toplumun ve bireylerin perspektiflerini şekillendirme kapasitesine sahiptir, ancak bu etki her zaman olumlu değildir. Gazetecilik, profesyonellik ve tarafsızlık gerektirir; gazetecilerin ana görevi, olayları belgelemektir ve sonuçları toplumun diğer kesimlerine bırakmaktır (Malović, 2007, s. 9-10). Ayrıca, medya, belirli değerleri, inançları ve normları teşvik ederek toplumun kültürel yapısını da etkileyebilir. Reklamlar, diziler, filmler ve diğer eğlence içerikleri, toplumun neyin önemli, kabul edilebilir veya değerli olduğuna dair algılarını şekillendirir. Kitle iletişim araçları, sadece bilgileri aktarmakla kalmaz, aynı zamanda bu bilgilerin toplumun genelinde nasıl algılandığını ve yorumlandığını da etkileyen bir güce sahiptir. Bu nedenle, medyanın rolü ve etkisi hem bireylerin hem de toplumun genelinde kritik bir öneme sahiptir ve bu rolün derinlemesine anlaşılması gerekmektedir.

Seçilen olaylar arasında, iletişimciler toplanmış olan materyalleri (örneğin haberler) birkaç etaptan geçirmek zorundadır. Haberi hazırlarken topladıkları bilgiler içinden birkaç etapta seçim yapılır. Haber, geçirildiği etaplardan sonra, kaynağından, seçmesinden, hazır olarak hedef kitlesine ulaştırılır. Lewin'in 1940'lı yıllarda muhabirler için kullandığı ve 'gatekeeper' ya da Türkçesi 'eşik bekçisi' adlı yöntemi ile yukarıda bahsettiğimiz seçim tanımlanır. Kitle iletişim vasıtasıyla nelerin topluma iletilebileceğini ve nelerin haber olabileceğini 1922'lerde, ilk önce Lippmann "news values" ya da Türkçesi "haber değeri", bu da özünde hangi olaylar haber olabilir, hangileri olamaz diye vurgulamayan fenomenle ortaya koymuştur. Lippmann'a göre haber olabilecek olaylar şu şekilde sayılabilirler; hedef kitleye, çelişkiye girmeden aktarılabilen açık ve net olaylar, okuyucunun kendisiyle eşleşebileceği fazlalıklar, çatışmalar, sürpriz ve ani gelişmeler, yer olarak ve aynı zamanda psikolojik olarak

samimiyet duyabileceği konular veya olaylar, direkt olarak hedef kitleyi etkileyen ve önemli sonuçlar verebilen olaylar (Güz, 2012, s. 18-19).

"İletişim, dışsal bir gerçekliği yansıtmaz ya da aracılık etmez; anlam, medya aracılığıyla oluşturulur (Hromadžić, 2014, s. 24)." Bu ifade, medyanın ve iletişimin, gerçekliği yalnızca aktarmadığını, aynı zamanda anlamın nasıl oluşturulduğuna aktif olarak katkıda bulunduğunu öne sürmektedir. Bu perspektife göre, iletişim, bize çevremizdeki dünyayı nesnel bir şekilde göstermez; bunun yerine, anlam, medya aracılığıyla kurulan bir süreçtir. Bu iddia, medyanın gerçekliği yansıtmadığı, aksine onu inşa ettiği konusundaki postmodernist ve inşacı yaklaşımlarla uyumludur. Örneğin, bir olayın medyada nasıl temsil edildiği, izleyicinin/okuyucunun o olayı nasıl algıladığı üzerinde büyük bir etkiye sahip olabilir. Medyanın seçtiği çerçeve, olayın hangi yönlerinin vurgulandığına veya göz ardı edildiğine karar verir. Bu, medyanın sadece bize ne olduğunu değil, aynı zamanda ne hakkında düşünmemiz gerektiğini de söylediği anlamına gelir. Medya, hikâyelerin nasıl anlatıldığı, hangi seslerin duyulduğu ve hangi perspektiflerin dikkate alındığı ile toplumsal anlamın nasıl oluşturulduğunu etkileyebilir. Bu nedenle, Hromadžić'in argümanı, medyanın pasif bir araç olmadığını, aksine toplumda anlamın ve gerçekliğin aktif bir şekilde nasıl üretildiği konusunda merkezi bir rol üstlendiğini vurgulamaktadır. Kamuoyunu yansıtma ve yeni görüşlerin oluşumuna zemin hazırlama gücüne sahip olan medya, aynı zamanda toplumsal algıyı şekillendirme gücüne de sahiptir. Kamu hizmeti olarak basın; haberleri aktarma, bilgi sağlama, eğitici içerikler sunma, kamu denetimi ve eleştiri yapma, eğlendirme gibi çok katmanlı görevleri yerine getirir. Bu görevler aracılığıyla, toplumsal bilinçlenmenin ve kamuoyu oluşumunun desteklenmesini ve bu süreçte oluşan kamuoyu dinamiklerinin toplum nezdinde açıklanmasını sağlar. Basın, hem bilgi ve haber akışının sağlanması hem de toplumun aydınlatılması ve yönlendirilmesi noktasında merkezi bir rol oynanmasında yardımcı olmuştur (Girgin, 2008, s. 202).

Haber, genellikle güncel olayları veya bilgileri belirli bir kitleye aktarmak için kullanılan bir medya metnidir. Geniş bir yelpazede, gazetelerden televizyona, radyodan internete kadar çeşitli platformlarda yayınlanabilir. Ana hedefi, belirli bir olay veya konu hakkında toplumu bilgilendirmektir. Haber kavramının genel tanımına bakıldığında, İngilizce "NEWS" terimi, Kuzey, Doğu, Batı ve Güney anlamına gelen

North, East, West, South kelimelerinin baş harflerinden oluşur ve Türk literatüründe "haber" olarak çevrilir (Girgin, 2008, s. 108). Türk dili sözlüğünde haberin tanımı, yakın zamanda olmuş olan bir olay, olgu, değişen durumlarla ilgili bilgi veya duyduğumuz söylenti olarak yer almaktadır (Püsküllüoğlu, 1995, s. 701). Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne göre, haber; bir olay ya da olgu üzerine elde edilen bilgi ya da bilgi verme olarak tanımlanır. Bu tanım, haberin olayları ve olguları belirli bir kitleye aktarma işlevini vurgular (TDK). Yazının icadından önce, halka haberlerin ulaştırılması genellikle resmi ya da yarı resmi haberciler olan münadiler tarafından icra edilen bir görevdi. Bu kişiler, kamuoyunu ilgilendiren meseleleri; bir hükümdarın tahttan indirilmesi veya tahta çıkması, savaş ilanları, toplu felaketler ve yangınlar gibi acil durumlar, askere çağırma emirleri ve vergi toplama gibi yönetimsel kararları, genel kitlelere sesli olarak duyururlardı. Söz konusu yöntem, haberleşmenin temel bir aracı olarak değerlendirilebilir ve zamanın koşulları içerisinde 'ayaklı gazetecilik' olarak adlandırılan bir iletişim biçimini temsil eder (Şapolyo, 1971, s. 6). Yazının icadı, bilgilere erişimi ve güvenilirliği artırarak, haberler vasıtasıyla bilgi üretimini ve denetimini yeni bir boyuta taşımıştır. Bu, bilgi akışının dönüşümünde keskin bir dönemeç olmuştur. Gazetecilik, haberleri kâğıt üzerine taşıyarak toplumsal bilginin yayılmasında kritik bir role sahip olmuştur. Gazete sayfaları, haberin yayılma gücünü arttırarak, geniş halk kitlelerine erişim sağlamıştır. Bir kitle iletişim aracı olarak gazete, haberin ham maddesini temsil eder ve bu etkileşim içerisinde haber, gazeteciliğin temellerden bir tanesi olmuştur. Gazeteler, kamusal bir hizmet ifa ederken, haber materyalini işleyen idari ve yaratıcı ekipten meydana gelen yapılarla bilgiyi süzgeçten geçirir, şekillendirir ve son okuyucuya sunulacak habere dönüştürür (Rigel, 2000, s. 3). Haber, gazetecilik ifadesinin temel, en özlü ve en yaygın biçimidir ve bunun yanı sıra yazarın kişisel damgasına ihtiyaç duymaz. Haberin tarzı, mesajın alıcılarının farklı okuryazarlık ve eğitim seviyelerine sahip çok sayıda olması gerçeğiyle ve aynı zamanda tarzın kendi içinde bir amaç olmadığı gerçeğiyle belirlenir. Gazeteciler genellikle haberin ne olduğu sorusunu, haberin sezgi olduğu ve Tanrı tarafından doğuştan geldiği şeklinde yorumlarlar. Bu tür yorumlara bağlı olarak gazeteci veya iletişimci olunmaz, gazeteci ya da iletişimci doğulur diyebiliriz. Bazı görüşlere göre, haber geçmişten ibarettir. Bir haberin objektif, basit, hareket odaklı, yüzeysel, satılabilir ve ilginç olması gerektiği için, o kelimelerle de tanımlanabilir. Haber için en önemli şeylerden bir tanesi de doğru olmasıdır. Haberin ilerideki olaylar

için önemi, editörün denetimi ve haberle olan ilişkisi, işlevi ve hedef kitle üzerindeki etkisi, haber yazarına görünürlüğü onun değişmesinde etkili olur (Güz, 2012, s. 16-24).

Schlapp'a göre de haber, güncel ve enteresan bir olayı mümkün olduğu kadar nesnel, doğru ve gerçeğe uygun olarak sunmalıdır. Bir haberde taraflı değerlendirmelere ve kelime oyununa yer olmaz, ayrıca haberin metni kısa, dili anlaşılır olmalıdır (Schlapp, 2000, s. 17). John Hohenberg'a göre ise, kaç gazeteci varsa, bir o kadar da haber tanımı da vardır. Yani, her türlü gazeteci stiline göre haber tanımı da mevcuttur (Hohenberg, 1963, s. 39). Haber, standart günlük yaşamın içinde, ama aynı zamanda yaşamı etkileyen, şekillendiren, değiştiren bir sürecin temelidir (Rigel, 2000, s. 177). "Haber" kelimesinin Avrupa genelinde yayılması ve bu kelimenin coğrafi dağılımı, haber teriminin yerel dillerde ve gazete kültürlerinde nasıl kök saldığı ve yerel çekimlerin nasıl geliştiği konusunda bir görüş vermektedir. Avrupa'daki haber dili dikkatlice incelendiğinde, uygulamalardaki süreklilik ve kesintileri keşfetmek ve geleneklerin hareketini izlemek mümkün olmaktadır. Arblaster ve diğerleri, çok dilli sözlüklerin, Avrupa haberlerindeki kozmopolit kültürlerin ulus-ötesi bir anlayışını sağlamak için gerekli olduğunu vurgularlar. Haberlerin tarihinin erken modern Avrupa'da genellikle güçlü ulusal anlatılar tarafından şekillendirildiğini, ancak bu anlatıların, haberlerin ve tirajların ne ölçüde uluslararası fenomenler olduğunu görmezden gelme veya hafife alma riski taşıdığı da belirtilmektedir (Arblaster ve diğerleri, 2016, s. 64).

Haberlerin tarihsel önemine dair bir itiraz bulunmamasına karşın, haberlerin ne anlama geldiği konusunda genel bir fikir birliği yoktur. Ancak, haberler veya 'nouvelles, notizie, noticias, notícias, zeitungen, tijdingen, newyddion'- ne anlama geliyor? Sözlük tanımları bilinirken, deneyimler, haberlerin tarihini ya da belirli türdeki haberleri yazmanın, işlevsel bir tarihsel tanımlama konusunda herhangi bir uzlaşı olmadığını gösterir. Çoğu zaman, geniş bir tanımla ilerlemek sorun oluşturmaz; fakat belirli formlar ve tanımların etkilediği öncelikler hakkında yapılan tartışmalarda, örneğin aylık veya yılda iki kez yayınlanan bir derginin gazete tarihinde yer alıp almayacağı, periyodikliğin önemi ve sayı numaralandırmasının gerekli olup olmadığı gibi konular önem kazanır. Dolayısıyla, haberlerin tanımı, dahil edilme ve dışlama anlamında tartışmalı bir konudur (Raymond ve Moxham, 2016, s. 1-3).

Haberler, bireylerin genellikle farkında olmadan içinde bulunduğu kültürel bir çerçevede oluşturulur. Bu oluşturma süreci, meşru bilgi kaynaklarının kim olduğuna dair belirli normlara dayanır. Gazetecilerin, gerçek izleyici demografisinden ziyade kendi sosyal çevrelerine dayalı varsayımları vardır. Haberler, toplumsal değerler ve anlamlandırmalar üzerinden neyin önemli ve mantıklı olduğunu yansıtır. Bir haber hikâyesinin konusu hakkında "kim", "ne", "ne zaman", "nerede" ve "neden" (5N1K) sorularına cevap vermeye çalışsa da haberin kültürel bir ürün olarak değerlendirilmesi, bu soruların altındaki geniş kapsamlı bağlamları anlamamızı gerektirir (Schudson, 2000, s. 14). Sosyal gerçeklik, bireysel algılar ve kültürel bilgiye dayanarak şekillenir. Bu algılamalar hem kişisel deneyimlere hem de kültürel ögeler olarak kabul edilen efsaneler gibi ortak bilgilere dayanabilir. Sosyal biliş, bireylerin çevrelerinden ve medya gibi kaynaklardan edindikleri bilgiyi nasıl işlediği ve yorumladığı ile ilgili bir alanı incelemektedir. Bireylerin dünya görüşü hem kişisel deneyimlerine hem de sosyal çevrelerinden edindikleri bilgi ve değerlere dayanarak oluşur (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 56).

Haberler, sosyal algı ve bilgi oluşturma süreçlerinde oldukça önemli rol üstlenmektedir; zira bireyler, dünyayı anlamlandırırken medyadan gelen bilgileri sürekli olarak işler, analiz eder ve değerlendirirler. Bu bağlamda, haberlerin içeriği ve nasıl sunulduğu, toplumun sosyal gerçeklik algısını şekillendirme konusunda belirleyici bir etkiye sahiptir. Bir olayın medyada nasıl rapor edildiği, hangi konuların vurgulandığı ve hangi bakış açısının benimsendiği, toplumun olaylar hakkında nasıl bir anlayış geliştireceği üzerinde büyük bir etki yaratabilir ve dolayısıyla bireylerin hem kendi kişisel deneyimleri hem de sosyal çevrelerinden edindikleri bilgiler ışığında dünya görüşlerinin oluşumunda etki edebilmektedir. İnsanlar çevrelerinde olup bitenler hakkında bilgi sahibi olurken, haberler aracılığıyla sunulan bilgiler, onların olayları yorumlama şekillerini ve toplumsal olaylara tepkilerini şekillendirebilir. 5N1K temel soruları girişinde özetlenir. Bu sorular, bir olay veya konunun temel bileşenlerini özette ele alır. İlk özetin ardından, konunun ayrıntılarına dair var olan kanıtlar, belgeler ve geçmişe yönelik bilgiler, sistematik ve kapsamlı bir analiz ile derinlemesine incelenir. Ayrıntıların sunumu, haberin önemine ve etkisine bağlı olarak haberci tarafından belirlenen bir hiyerarşiye göre düzenlenir. Bu süreçte, önce olayın bağlamı ve önemi açıklanır, ardından kullanılan metodoloji ve analizin yapısı detaylandırılır. Sunulan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği, kaynaklarının

doğrulanabilirliği ile pekiştirilir. Detaylı anlatım bölümü, katmanlı bir yapıda ele alınır ve her bir katman, olayın anlaşılmasına katkı sağlar. Son olarak, araştırma bütünleştirilir ve olayın genel anlamı ve sonuçları üzerine sonuçlandırıcı bir değerlendirme yapılır. Habercinin kendi yorumu ve analizi, okuyucuya rehberlik etmek amacıyla metnin sonunda yer alır ve okuyucuya düşünme alanı sunar. Bu sistematik yaklaşım, okuyucunun olayın karmaşıklığını anlamasını ve kendi değerlendirmesini yapmasını sağlar. (Yüksel, 2010, s. 54).

Haber, medya içeriğinin sınıflandırılması konusunda, bireyler, kültür, siyaset, ekonomi ve toplum üzerindeki etkisi açısından önemli bir rol oynar. Medya ve iletişim profesyonelleri, toplum, kamuoyu, politikacılar ve çeşitli disiplinlerden araştırmacılar tarafından pek çok tanım yapılmış olmasına rağmen, haberler hala tam olarak çözülmemiş bir bilmece olarak kalmaktadır. Modern kitle iletişiminin ortaya çıkmasıyla, haber, toplumun durumunu, gelişme yönünü, sorunlarını ve umutlarını kaydeden bir araç haline gelmiştir (Çebi, 2002, s. 13). Haberler, anlatı kuralları çerçevesinde işlerken, bu kurallar tamamen muhabirin kontrolünde olmayabilir. Dolayısıyla, haber yazımı, basın, televizyon ya da radyo gibi medya biçimlerini ve "flaş haber", "haber analizi", "araştırmacı gazetecilik" veya "insan hikâyeleri" gibi içerik türlerini uygun bir şekilde birleştirmekten çok daha fazlasını gerektirir. Bu süreç, basit bir mekanik işlem olmayıp, bir kültür parçası olan ve daha geniş bir kültürün yönlerini yeniden üreten edebi kurallar tarafından düzenlenir (Schudson, 2003, s. 189).

Haberler, çeşitli tanımlara sahiptir ve bu tanımlar genellikle belirli bir durum, olay veya bilgiye dair raporları içerir. Haberler, belirli bir alanda alınan bilgiler, bir olayla ilgili raporlar, belirli bir olgu hakkında edinilen bilgiler, belirli bir zaman ve yerde meydana gelen olaylar, bilinmeyenlere anlatılan olaylar, çevrede olan/bitenlerin raporları, hikâyelerden çıkan hikâyeler, insanlara duyurulan önemli olaylar, beklenen veya beklenmeyen olaylar hakkında bilgiler ve "hızla kaleme alınmış edebiyat" şeklinde tanımlanabilir (Girgin ve Özay, 2013, s. 3-5). Bu tanımların çoğu, günümüz koşullarına ve gazetecilik pratiklerine uygundur. Bazıları haberi, zamanla uyumlu her şey olarak tanımlarken, bazıları ise haberi zamanla uyumlu bir rapor veya belirli bir olayın raporu olarak tanımlar. Haberler ayrıca "yarının tarihi" olarak da tanımlanabilir (Tokgöz, 2003, s. 51-55). Tuchman'a (1978) göre ise, haberler dünyaya açılan bir

pencere gibidir. Tuchman'ın perspektifine göre, medya tarafından sunulan haberler, bireylerin dünyanın gerçeklerine erişim sağladığı birer aracıdır. Bu benzetme, haberlerin, bireylerin olayları ve gelişmeleri anlamlandırmasına ve böylece çevrelerindeki dünyayı yorumlamasına olanak tanıyan bir ara yüz olarak işlev gördüğünü ima eder. Tuchman, haberleri, gerçekliğin gözlemlenebilir bir yansıması olarak nitelendirerek, toplumun bilgi edinme sürecindeki merkezi rolünü vurgular. Bu çerçevede, haberlerin, toplumsal bilincin şekillendirilmesinde ve kamuoyu fikrinin oluşturulmasında önemli bir etkiye sahip olduğu kabul edilir. Gazetecilik, bu bağlamda, Tuchman'ın dediği gibi, dünyanın karmaşık olaylarını ve yapılarını yansıtan bir ayna olarak değerlendirilebilir (Tuchman, 1978, s. 1).

Bir gazetecinin, potansiyel bir olayın haber değeri taşıyıp taşımadığına dair karar süreci, sübjektif deneyimlerine ve mesleki sezgilere dayanmaktadır. Habercilik alanında "haber kokusu", "haber duyusu" veya daha genel bir ifadeyle "haber değeri" gibi terimler, Girgin tarafından mesleki yetkinliğin belirleyicileri olarak tanımlanmıştır. Bu terimler, gazetecilerin haber seçimi ve önceliklendirme süreçlerinde önemlidir. Gazetecilik pratiğinde, bu kavramlar, olayların kamuoyu için önemini ve ilgisini çekecek nitelikte olup olmadığını değerlendirme sürecinde kullanılan temel ölçütler olarak kabul edilir (Girgin ve Özay, 2013, s. 57). Bu yeti, gazetecinin mesleki becerisini ve içerik oluşturma konusundaki hünerini temsil eder; zira tüm olayların haberleşme potansiyeli eşit değildir ve bu, gazetecinin adeta içsel bir radar işlevi gören sezgileri ile tespit edilir.

Haber metinleri, olayların veya fikirlerin sadece raporları değildir. Okuyucunun dikkatini kaybetmemesi ve olayın önemli noktalarının vurgulanması için, haberi oluşturan bilgiler özetlenir. Özetleme sırasında, konunun özünden sapılmamalıdır ve haber metninde olayın temel unsurları yer almalıdır. Haber, hedef kitlenin çeşitli yaş, cinsiyet ve kültür gruplarından oluştuğu göz önünde bulundurularak, herkesin anlayabileceği ve algılayabileceği bir dille yazılmalıdır. Medya kuruluşları, rakipleriyle birlikte zamanla da yarışır. Bir haberin ömrü genellikle yeni haberlerin yayınlandığı zaman dilimi ile sınırlıdır. Haberin zamanlılığını belirleyen üç ana unsur vardır: yenilik, anilik ve geçerlilik. Haber, kamuoyunun gündemine yeni gelmiş bir olay olmalıdır ve haberin yazıldığı zaman dilimi boyunca geçerliliğini koruması gereklidir (Güz, 2005, s. 63).

Önceden tartışıldığı üzere, haber kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Haber, belirli bir zaman diliminde vuku bulan, şeffaflık ve tarafsızlık ilkesiyle iletilmesi beklenen ve geniş bir toplumsal kesimi ilgilendiren, önem atfedilen bir olay olarak tanımlanabilir (Uyguç ve Genç, 1998, s. 108-109). Medyada, özellikle Avrupa ülkelerinde, bir dizi paralel gelişme süreci olmuştur. Basılı ve yazılı medya herhangi bir yerde ortaya çıkması, bir medya formatına sınırlı olmayan uluslararası bir değişimin yerel bir göstergesi idi. Haberlerin coğrafyasını inceleyen araştırmacılar, bu uluslararası ağın varlığını göstermişlerdir. Haberlerin zaman ve mekândaki hareketini analiz etmek için birçok bilim insanı çalışmalara katılmıştır. Bu çalışmalar haber öğesinin özelliklerini değil, aynı zamanda haberin kaynağını, aktarıldığı yer veya yerleri ve tarihini belirtir niteliktedir. Bu bilgiler, haberlerin diller arası veya formatlar arası geçiş yaparken korunmuştur. Paragrafların haber teknolojisi aracı olarak mantığı, bilim insanları tarafından detaylı olarak ele alınmıştır. Aynı zamanda, bazı araştırmacılar tarih işaretlemek ve paragraflardaki bilgileri düzenlemek için araçlar geliştirmişlerdir. Böylece bir haberin kaynak dağılımını ve olayların iletim aşamaları arasındaki zaman aralıklarını belirlemişlerdir (Joad ve Moxham, 2016, s. 7-8).

Haberler, tek tip bir edebi tür olarak değil, çeşitli formlar ve yapılar barındıran bir alan olarak tanımlanır. Belirli haber türleri, bir gizem romanı, bir romantik eser veya bir şiirin kurgusal gelişimini takip eden öngörülebilir bir yapıya sahip olabilir. Diğer yandan, bazı haber türleri daha kompleks bir yapı gösterebilir ve ne tür estetik sınırlamaların var olduğu hem yazarlar hem de okuyucular tarafından tam anlamıyla algılanamayabilir. Siyasi haberler, bu çeşitliliği iyi bir şekilde temsil eder; bunlar ani bir olayın raporlanmasından, derinlemesine bir analiz sunumuna, hatta birden fazla gün boyunca yayınlanan araştırmacı haber serilerine kadar değişebilir. Bu tür içerikler aynı zamanda dergi makalelerinde ve yazarların başlangıçta sert bir haber olarak ele aldıkları konulara daha detaylı ve geniş bir perspektiften yaklaştıkları kitap uzunluğundaki eserlerde de yer alabilir. Tek bir haber öyküsü içerisinde dahi, başlığın ve giriş kısmının genellikle resmi kaynaklara dayalı olduğu görülürken, öykünün ilerleyen bölümlerinde alternatif yorumlar öne sürülebilir ve resmi anlatının doğruluğu sorgulanabilir (Schudson, 2003, s. 184).

Haberin önemli yönlerinden bir tanesi de insanların dikkatini çekebilmesidir. Sıradan, enteresan olmayan olaylar haber olamaz. İlgi çekici olayları hedef kitleye

haber olarak sunmak, bu özelliği taşımayan ilginç olayları üretmek ve bunları haber yapmak zaman zaman eleştiri konusu olabilmektedir. Medya sektörü, rekabetin yoğun olduğu bir alan olarak, gelen sayısız konu ve olay arasından hedef kitlenin en çok ilgisini çekecek olanı seçip okuyucuya sunmaktadır. Bu seçimde, olayı enteresan ve çekici kılmak için haberleri başlıklarla, resimlerle ve videolarla süslemek için bazı teknikler kullanılmakta ve bu şekilde haberin etkisi arttırılmaktadır (Güz, 2012, s. 18). Haberlerin erişilebilirliği, toplumun farklı eğitim seviyelerine mensup bireylerinin mesajı kolaylıkla kavrayabilmesini sağlamak için kritik öneme sahiptir. Kullanılan dilin yalınlığı ve açıklığı, haberin temel unsurlarını ön plana çıkarmak amacıyla önemlidir. Argo, çağdaş dilin bir unsuru olarak kabul edildiğinden, bu dilin yer yer haber metinlerinde yer alması mümkün olabilir; ancak argonun kullanımında asıl belirleyici unsur, dilin fonksiyonel ve etkili bir biçimde kullanılmasıdır (Tokgöz, 2003, s. 116-117).

Haberlerin Avrupa genelinde çeşitli biçimler, adlar ve ağlarla dağıtıldığının göz önüne alınması, haber tarihinin ulusal izolasyon içinde incelenmesinin basitleştirme riski taşıdığı fikrini ortaya koymaktadır. Bu tür bir evrimsel perspektif, belirli bir haber kültürünün karmaşıklığına ve ilgi çekiciliğine odaklanırken, haberlerin uluslararası karakterini ve özgünlüğünü kabul eder ve bu bir uluslararası hikâye oluşturma çabası içerisindedir. Bu yaklaşım aynı zamanda, uluslararası haberin politik, sosyal ve dilsel bağlamlar arasındaki hareketliliği ve değişkenliğini kabul etmektedir. Lippmann(1922), haberleri "spot ışıkları altındaki açık eylemler" olarak tanımlar ve haberlerin gerçekleri yansıtması gerektiğini, halka dünyanın doğru bir resmini sunması gerektiğini vurgular. Haberlerin fonksiyonu, belirli bir olayı belirtirken, gizli gerçekleri ortaya çıkarmak, onları birbirine bağlamak ve insanların harekete geçebileceği bir gerçeklik tablosu oluşturmaktır. Haberler ve gerçekler, sadece sosyal koşulların tanınabilir ve ölçülebilir bir şekilde ortaya çıktığı durumlarda örtüşür. Bu durum, insanların ilgi alanının ancak küçük bir kısmını oluşturur. Sadece bu alanlarda, haberlerin doğruluğu, taraftarların suçlamalarını şaşırtacak veya bastıracak bir seviyeye ulaşabilir (Lippmann, 1922, s. 159).

Haberlerin yakın tarihteki dönüşümü, büyük olasılıkla coğrafi konumun değişen anlayışının bir sonucu olarak gerçekleşti. Medya, odağını vaka analizinden haberler arasındaki ulusötesi bağlantıları incelemeye kaydırdı. Bazen haber akışını incelemeye

odaklanır, bazen çok sayıda haberi inceler ve kaynak materyalin alanı dışındaki alanlardaki akışını takip eder. Bazı durumlarda bu, nicel ağ analizi ve bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik tarafından geliştirilen diğer yöntemlerle desteklenir (Raymond ve Moxham, 2016, s. 5). Haber içeriği, sıklıkla gazetecilerin kişisel sosyal çevrelerinin bir uzantısı olarak işlev görür ve bu durum, hedef kitlelerinin önyargılarını pekiştirebilir. Bir medya kültürü ürünü olarak haberler, toplumsal anlamda neyin önemli addedildiği, neyin akla yatkın kabul edildiği, hangi zaman ve mekânda var olduğumuz ve hangi ideolojilere değer vermemiz gerektiği yönünde önceden var olan varsayımları içerebilir (Schudson, 2003, s. 190).

Haberlerin güncel olması önemli unsurlardan bir tanesidir. Haberlere konu olan olaylar, bilgiler veya gelişmeler, haberleştirildikleri sırada güncel olmalı ve hedef kitlenin ilgisini çekmeye devam etmelidir. Haber ile konu arasında düşünsel bir bağ ve gerçeğe uygunluk olmalıdır. Ancak, olayın daha ilgi çekici hâle getirilmesi adına haber metninde konuyla doğrudan ilgisi olmayan bilgilere yer verilmemelidir. Haberlerin kamu yararı ve toplumsal ilgi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Haberlere esas olacak olaylar, düşünceler, gelişmeler veya sorunlar, toplumun ilgisini çekmeli ve toplum yararına aykırı olmamalıdır. Medya kuruluşlarının haber toplama ve materyal elde etme yöntemleri ile bireylerin özel hayatı arasında hassas bir çizgi bulunmaktadır. Bu çizgi aşıldığında, haber verme hedefi özel hayata müdahaleye dönüşür (Güz, 2005, s. 75-76). Gazetecilerin kişisel görüşlerini mesleki objektiflik normlarına nasıl öncelik verdikleri konusunda eleştirmenler kesin bir sonuca varamamıştır. Ulusal gazetecilerin büyük bir kısmı liberal eğilimli olabilirken, onların aşırı politikleştiği gözlemlenmemiştir; bunun yerine kendilerini mesleki ilkelerle hareket eden profesyoneller olarak tanımlarlar. Gazeteciler, sosyal çevreleri dışındaki bireylerden ziyade kendi demografileriyle özdeşleşen sorunlara ve konulara daha duyarlıdır (Schudson, 2000, s. 7).

Haber söyleminin anlamının belirlenmesi, içerik ve etkileşim olmak üzere iki temel belirleyiciye dayanmaktadır. İçerikle ilgili belirleyici, haberin sadece yüzeydeki bilgileri değil, aynı zamanda derinlemesine bir bağlamı da taşıdığını vurgular. Hartley'e (1982) göre, haberde kullanılan sembolik işaretlerin ve atıfların sosyal yapısal öğelerle nasıl anlamlandırıldığına dayanır. Diğer yandan, etkileşimle ilgili belirleyici, haberin okuyucu veya izleyici tarafından nasıl algılandığına odaklanır. Bir

haberin yayınlandığı veya basıldığı andaki değeri, bu haberin bireysel bir okuyucu veya izleyici tarafından nasıl algılandığıyla tamamlanır. Bu süreçte, okuyucunun veya izleyicinin sosyal ve kültürel arka planı, o haberin nasıl yorumlanacağında önemli bir rol oynar. Örneğin, futbol hakkında bir haber hikâyesi okunduğunda, bu hikâyenin ekmek yapma ile ilgili olmadığı açıktır. Ancak futbol holiganizmi hakkındaki bir haberin anlamı, okuyucunun veya izleyicinin bu konudaki önceki bilgisi, inançları ve deneyimlerine göre değişebilir. Yani, bir haber hikâyesinin anlamı, sadece bu hikâyenin nasıl sunulduğuyla değil, aynı zamanda bireysel bir okuyucunun veya izleyicinin bu hikâyeyi nasıl algıladığıyla da şekillenir (Hartley, 1982, s. 36).

Haber söylemi, sunum tarzı ve bireysel yorumlarla anlam kazanır. Bu, haberlerin yalnızca yüzeydeki bilgileri aktarmadıklarını, ayrıca her bireyin sosyal çerçevesi ve yorumlarıyla birleştiğinde çok daha kapsamlı ve derin bir anlam taşıdıklarını gösterir. Dolayısıyla, haberlerin sunuluş biçimini ve nasıl yorumlandığını tam olarak kavrayabilmek adına, yalnızca içeriğin kendisine değil, aynı zamanda bu içeriğin bireyler arası etkileşimde nasıl işlendiğine ve algılandığına da odaklanmak gerekir. Haberlerin etkisi, sadece haberin objektif içeriğine bağlı olmayıp aynı zamanda bireyin kendi sosyal deneyimleri, önceden sahip olduğu bilgiler ve olayları değerlendirme biçimi ile de yakından ilişkilidir. Bu bağlamda, haberlerin anlamı ve etkisi üzerinde düşünürken, sunulan bilginin yanı sıra bireylerin bu bilgiyle nasıl etkileşime girdiği ve bunu kendi dünya görüşleriyle nasıl harmanladığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

2.1. Medya, Kamuoyu ve Haber

Medyanın toplum üzerindeki etkisi, onun kamuoyunu bir heykeltıraşın ham maddeye şekil verdiği gibi biçimlendirici bir güce işaret eder. Geleneksel radyo ve televizyon yayıncılığının yanı sıra, internetin yükselişi bu etkinin genişlemesini sağlamıştır. Bununla birlikte, basılı medya olarak bilinen gazeteler, çağdaşlaşmanın ve dijitalleşmenin gölgesine rağmen, hâlâ toplumda yaygın bir kullanıma sahiptir. Neredeyse her durumda, medya bireylerin boş zamanlarını etkileyerek, onların günlük yaşamlarının hemen her anına nüfuz eder.

Kamuoyu araştırmaları, farklı konulardaki eğilimleri belirlemek, ölçmek ve anlamak için bireyler, toplumlar ve kurumlar tarafından etkin bir araç olarak değerlendirilir. Siyasi kurumların özellikle toplumsal eğilimleri sürekli gözlemlemek ve kendi stratejilerini bu bilgiler ışığında belirlemek için periyodik araştırmalardan

yararlandıkları görülür. Araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşılması, toplumun belirli bir kesiminin bu bilgilere dayanarak hareket edebileceği anlamına gelir, bu da araştırmaların önemini daha da vurgular. Ancak, bu demokratik bilgi toplama ve paylaşma hakkının, etik ilkeleri ihlal ederek ve medya aracılığıyla propaganda yaparak manipülatif amaçlar için kullanıldığı durumlar da yaşanabilmektedir. Bu durumlar, toplumdaki bireyler üzerinde önemli etkiler yaratabilir (Güz ve Yanık , 2018, s. 120). Medya, haberin doğru bir şekilde sunulmasının yanı sıra, aynı zamanda belirli bir düşünceyi veya görüşü yansıtabilir. Bu nedenle, kamuoyunun medyaya tepkisi önemlidir. Medya organlarının güvenilirliği ve tarafsızlığı, kamuoyu tarafından sık sık sorgulanır ve bu sorgulamalar, medya organlarının yayın politikalarının ve tutumlarının değişmesine neden olabilir. Medya ve kamuoyu arasındaki ilişki, medyanın doğru ve güvenilir haberler sunması kadar, kamuoyunun bu haberlere nasıl tepki verdiği ve medyanın kamuoyunu nasıl etkilediği konusunda da önemlidir. Bu nedenle, medya organlarının tarafsız ve güvenilir haberler sunması, kamuoyunun da medyayı eleştirel bir şekilde takip etmesi önemlidir. Medyanın kamuoyu üzerindeki etkisinin büyük olduğu düşüncesi, sınırlı bir etkiye sahip olduğu düşüncesiyle yer değiştirmiştir. Ancak, yapılan araştırmalar, kitle iletişim araçlarının mevcut etkiyi güçlendirdiğini ve toplumun gündemini belirlediğini göstermektedir. Kitle iletişim araçları, izleyicilere sunmak üzere içerik seçer, düzenler ve çeşitli görüntü ve destekleyici unsurlar kullanır. Etki ölçümlemeye yönelik yapılan çalışmalar, genellikle medyanın insanların düşüncelerini ve davranışlarını nasıl etkilediğini araştırır. Etki modellerinin çoğunda, medya içeriğinin özellikleri sonuçları belirlemede önemli bir rol oynar ve medya kullanımı genellikle bir ara faktör olarak görülür. Ancak, sonuçlar bazen medya içeriği kadar kullanımın kendisine de bağlı olabilir (Güz, 1995, s. 115).

Batı'da medya, kamuoyunu oluşturan ve bir arada tutan "toplumsal ve sosyal yapıştırıcı" rolüne sahiptir. Ancak Lipman, demokrasilerde kamuoyunun kendiliğinden oluştuğunu iddia etmenin yanıltıcı olduğuna inanmaktadır. Modern kitle toplumunun iki ikilemine işaret eder: "Birincisi, demokratik bir toplumda vatandaşların siyasi yetkinliği, her alanda tam yetkin, egemen bir vatandaş ideali-yanlıştır; ikincisi, toplum o kadar karmaşık hale gelmiştir ki, insan onu yönetemez. Sonuç olarak, merkezi hükümet, giderek yaygınlaşan bir toplumsal yapının denetimi ve koordinasyonu için sorumluluk üstlenmelidir" (Hassan ve Thomas, 2006, s. 95). Louw'a göre, kamu, var olmayan bir kavramdır ve sadece medyanın temsili altında

şekillenir. Kamuoyu, bir "entelektüel pratik" (örneğin, kamuoyu araştırmaları) tarafından inşa edilen bir olgu olarak kabul edilir. Toplum, medya aracılığıyla yönlendirilir; bu süreç, algıları şekillendirmek ve dönüştürmek için medyayı etkin bir şekilde kullanmayı bilen profesyonel "hype" yaratıcılarının demagojisi ile gerçekleşir. Bu dinamik, gündemi belirleme sürecini içerir ve "kamu"nun dünya deneyimini tek bir perspektiften algılamasına yol açar. Oluşturulan bu algı çerçevesi, medya izleyicilerinin belirli davranışlarını yönlendirmeyi amaçlar ve böylece bireyleri kamusal bir varlık haline getirir. Bu süreç, bireylerin kendi içinde izole olmalarına rağmen kolektif bir şekilde hareket etmelerine neden olur (Louw, 2005, s. 31-32). Kamuoyu oluşmasında medyanın rolü şüphesiz çok önemlidir. İletişim, medya aracılığıyla, modern toplumun temelini oluşturmaktadır. Medyanın temsil sürecinin özünde, temsil edenlerin, temsil ettikleri bireylerin kimliklerine katkıda bulunmaları mevcuttur (Laclau, 1996, s. 87).

Medya, kamuoyu ve siyaset arasındaki ilişki karmaşıktır ve birçok faktör bu dinamiklerin şekillenmesinde rol oynar. Medyanın halkın bilgi edinmesi ve politik süreçleri anlaması için kilit bir araç olduğu geniş bir şekilde kabul edilir. Medya, belirli bir konuda ne kadar bilgi sunacağına, bu bilgilerin hangi açılardan sunulacağına ve bu bilgilerin hangi kaynaklardan elde edileceğine karar vererek, kamuoyu ve politikayı etkileme gücüne sahiptir. Medya çalışmalarının siyasi boyutu, öncelikle film ve radyonun seçmenler üzerinde ikna edici, bilinç şekillendirici ve toplumu doğrudan etkileyici gücü olduğu varsayımına dayanmıştır. Ancak, bu düşünce biçimi 1950'lerde gözden geçirilmiş ve yalnızca medyanın izleyici davranışları ve tutumları üzerindeki farklılıkların tek nedeni olmadığı sonucunu çıkaran araştırmaların ışığında sorgulanmaya başlanmıştır. Geleneksel araştırmalar genellikle medyanın belirli bir etkisi olduğunu kabul etmiş, ancak bu etkilerin çoğunlukla daha geniş sosyokültürel çevre içindeki dinamiklerin bir sonucu olduğunu öne sürmüştür. Bu türden araştırmalar, medyanın egemen dünya görüşünün oluşumuna nasıl katkıda bulunduğunu tam anlamıyla ele almayan bir perspektif sunmuştur. Bunun yerine, onlar genellikle medyanın kültürel etkisine odaklanmış ve bu etkinin genellikle bireylerin ve toplumların düşüncelerini ve davranışlarını değiştirecek kadar güçlü olmadığını ileri sürmüştür. Ancak, kültürel çalışmaların başlangıçta bu ideolojik olmayan, sorunsuz "kültür" okumasına radikal bir tepki olarak görüldüğü savunulabilir (Milivojević, 2001, s. 178).

Gerçekle medya tarafından yansıtılan imaj arasındaki uçurum, medyanın olayları ne dereceye kadar objektif bir biçimde kamuoyuna sunduğu sorunsalı üzerinden doğmaktadır. Medyanın bilgiyi etik kurallar çerçevesinde gerçekçi bir şekilde vermesi beklenirken, maalesef pratikte bu durum sık sık gözden kaçırılabilmektedir. Kitle iletişim araçlarının, haberlerde gerçekliği yansıtma konusunda ne kadar samimi bir yaklaşım sergiledikleri ise sürekli bir tartışma konusudur. Medyanın, gerçeği bire bir yansıtan bir ayna mı olduğu yoksa gerçeği kendi perspektifinden yeniden şekillendirerek mi sunduğu, konu üzerine düşünen birçok akademisyen ve araştırmacının farklı görüş bildirdiği bir alan olmaya devam etmektedir (Güz, 2012, s. 19). Globalleşme süreçleri, mekânın homojenleşmesini beraberinde getirirken, 'antropolojik' ve 'anonim' yerlerin bir arada bulunduğu yeni bir dünya yaratır. Ekonomi ve iletişim bu süreçlerin ana odak noktalarıdır. Büyük medya kuruluşlarının, küresel kültürü görünürde evrensel hale getiren etkisi, uluslararası ilişkiler ve dış politikalar üzerinde belirleyici olur.

2.2. Haberde Gerçeklik ve Haber Değerleri Kriterleri

2.2.1. Haber Araştırmaları

Haber araştırmaları, gazetecilik ve medya endüstrisine odaklanan bilimsel ve analitik çalışmaları içerir. Bu alandaki araştırmalar, medyanın işleyişi, haber üretim süreçleri, objektiflik ve yanlılık, gazetecilik etiği, medya politikaları ve düzenlemeleri, yeni medya teknolojileri ve diğer konularla ilgilenir. Haber araştırmaları, habercilik pratiğini, haberlerin yapısını, habercilik etiğini ve haberlerin toplum üzerindeki etkisini inceleyen bir akademik disiplindir. Haber araştırmaları hem haber üretiminin dinamiklerini anlama hem de haberlerin toplum ve politika üzerindeki etkisini analiz etme amacı taşır. Haber araştırmaları, aynı zamanda gazeteciliğin temelidir. Gazeteciler, bir olayı veya konuyu doğru bir şekilde aktarmak için geniş ve dikkatli bir araştırma yapmak zorundadır. Haber araştırmaları, belgelere dayalı araştırmalar, röportajlar, gözlemler ve daha fazlasını içerir. Gazetecilik ve medya endüstrisinde objektiflik ve yanlılık konularını yönetmek için dört temel strateji ve yöntem vurgulanmaktadır: Gazetecilik eğitimi, mesleki etik ve standartların korunması, medya çeşitliliği ve bağımsızlık ve şeffaflık ile hesap verebilirliktir. Gazetecilik eğitimi, gazetecilere objektiflik ve yanlılık konularında bilinçlilik kazandırarak, habercilik etiği ve profesyonel standartlarını güçlendirir. Medyanın kültürel modeli, izleyiciler

üzerinde iki geniş yolla önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtir: Duygusal bir topluluk oluşturur ve genel bir tartışmayı teşvik eder. Kitle iletişim araçları, bireylerde davranışları yerleştirmek yerine, insanların yaşamlarını şekillendiren bir anlam ve varsayım ağı oluşturur. Fakat, endoktrinasyon modelinin ötesine geçmek bilinçli bir çaba gerektirir. Schudson'a(2003) göre, gazetecilik etiği ve standartları korunarak, doğru bilgiye öncelik verme ve etik kurallara uygun çalışma ile objektif ve tarafsız haber yapma teşvik edilir. Medya çeşitliliği ve bağımsızlığın sağlanması, çeşitli bakış açıları ve haber kaynakları ile basın özgürlüğünün desteklenmesi, haberlerin tarafsız ve dengeli olmasını teşvik eder (Schudson, 2003, s. 25-26, 75-76, 84-87).

Haberi yapanın ideolojisinden, haberin yayınlanacağı medyanın yapısına kadar çeşitli faktörler haberin gerçekliği için büyük bir önem taşımaktadır. Haber olma sürecinde olaylar, muhabirler, medya, güç, iktidar, ekonomik ilişkiler gibi faktörler, haberin gerçekliğini etkileyen unsurlara dönüştürülebilir (Kars, 2013, s. 8-9). Rich (2015), gazetecinin, bir konuyu derinlemesine araştırması ve bu süreçte çeşitli bilgi kaynaklarından faydalanması gerektiğini savunur. Aynı zamanda, gazetecinin haberini desteklemek ve okuyucuya kapsamlı bir bakış açısı sunmak için çeşitli kaynaklardan bilgi toplaması gerektiğini vurgular (Rich, 2015, s. 55-64). Haber araştırmaları, Özer'in (2011) sınıflandırmasına göre farklı kategorilere ayrılır. Haberde objektifliği inceleyen araştırmalar, siyasal yanlılık üzerine odaklanır. Kurumsal sosyalleşme ve gazetecilik pratiğinin belirlendiği araştırmalar, örgütsel araştırmalar olarak adlandırılır ve bu durumda muhabirlerle görüşmeler yapılır. Haber kaynakları ve toplumsal gerçekliğin inşası üzerine araştırmalar, fenomenolojist yaklaşımı benimser. Kamusal alanın belirlenmesi ve medyanın etkisi üzerine yapılan araştırmalar, kamusal alan ve medya araştırmaları olarak adlandırılır. Haberin ekonomik boyutu ve haber üretim süreçleri, eleştirel ekonomi politik araştırmalarla incelenir. Haber dilindeki zıtlıklar ve ideolojik yönler, araçsalcı araştırmalarla ele alınır. Haberde erkek egemen yapının ortaya çıkarılması, feminist araştırmalar tarafından incelenir. İdeolojik üretim ve haberin söylemi, eleştirel araştırmalarla incelenir. Son olarak, eleştirel söylem çözümlemesi ve eleştirel dilbilim, kültürel araştırmalar kapsamında değerlendirilir (Özer, 2011, s. 13-14). Zelizer, gazetecilik ve haber araştırmalarının disiplinler arası bir alan olduğunu ve sosyoloji, iletişim, siyaset bilimi, tarih ve kültürel çalışmalar gibi farklı disiplinlerden yaklaşımların bu alanda önemli bir rol oynadığını düşünmektedir (Zelizer, 2004, s. 2-3). Ayrıca, gazetecilik ve haber araştırmalarının, medya içeriğinin

ve gazetecilik uygulamalarının toplumsal ve kültürel etkilerini anlamak için önemli bir araç olduğunu vurgular. Zelizer haberlerin yapısal ve kültürel boyutlarını inceleyerek, haber sunumları ve içeriklerinde objektiflik, yanlılık ve haber değeri gibi konulara değinir ve onların önemlerini öne çıkarır (Zelizer, 2004, s. 50-54). Haber araştırması, gazeteciliğin önemli bir bileşenidir ve genellikle kapsamlı ve dikkatli bir şekilde yapılması gereken bir süreçtir. Araştırma, bir hikâyeyi raporlarken kullanılan bilgilerin doğruluğu, tamamlanmış olması ve tarafsızlığını sağlamaya yardımcı olur.

2.2.2. Haberde Gerçeklik

Haberler, daha önce belirtildiği gibi, günlük yaşamımızda önemli bir yere sahiptir ve genellikle bizi güncel olaylardan haberdar kılar. Ancak günümüzde yanlış bilgi ve manipülatif içeriklerin yayılması nedeniyle haberlerde gerçekliği sağlamak daha da önemli hale gelmiştir. Haberde gerçeklik, habercilikte ve medya çalışmalarında önemli bir konudur. Bu kavram, haberlerin ve medya içeriğinin doğru, güvenilir ve gerçeği yansıtan bilgiler sunmasını ifade eder. Haberlerin gerçekliği, medyanın etik ve profesyonel standartlara uygun hareket etmesi ve halkın doğru bilgiye erişmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Türk Dili Kurumu'nun Büyük Türkçe Sözlüğü'nde "gerçek" kelimesinin açılımı: "yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat", "doğruluk" olarak tanımlanmaktadır (TDK). Jefferson'a göre "Hiçbir gazeteyi okumayan insan, onları okuyandan daha bilgilidir, çünkü hiçbir şey bilmeyen kişi, zihni yanıltıcı bilgilerle ve yanlışlarla dolu olandan gerçeğe daha yakındır". Jefferson'ın bu argümanı, medyanın yanıltıcı bilgiler veya yanlışlarla toplumu yanıltabileceği fikrine dayanmaktadır. Medya, kitle iletişim araçlarının evrimiyle birlikte, toplumun bilgilendirilmesinde kritik bir rol oynamıştır. Ancak, bu bilgilendirme süreci, doğru ve yanıltıcı bilgilerin bir karışımı olabilir. Yanıltıcı bilgilere maruz kalmanın, hiçbir bilgiye sahip olmamaktan daha tehlikeli olabileceği argümanı, bireyin kendi gerçeklik algısının şekillendirilmesi süreciyle ilgilidir (Schudson, 2003, s. 75).

Bireylerin karşılaştığı bilgi türü, onların gerçeklik algısını şekillendirme gücüne sahiptir. Eğer bu bilgiler yanıltıcı ise, bireyler gerçekliği yanıltıcı bilgiler aracılığıyla algılama eğiliminde olabilirler, bu durum da onların dünya hakkındaki anlayışlarını ve değerlendirmelerini bozabilir. Yanıltıcı bilgilerin varlığı, gerçek ve doğrulanabilir

bilgiler ile yanıltıcı veya asılsız bilgiler arasındaki ayrımı zorlaştırmaktadır (Güz, 2005, s. 79).

Medyanın toplumsal gerçeklik üzerindeki rolü ve etkisi, çeşitli akademik ve sosyolojik tartışmaların merkezinde yer alır. Hromadžić (2014), medyanın toplum için sosyal gerçeklikte bir tür "paralaks" oluşturduğuna işaret eder. Bu, medyanın sosyal gerçekliği yansıtma şeklinin, doğrudan ve nesnel bir yansıma olmaktan ziyade, bazen bozulmuş veya değiştirilmiş bir perspektif sunduğunu gösterir. Ancak, medya sosyal gerçekliğin tanımlanması ve inşa edilmesi sürecinde önemli faktörlerden biridir. Medya, sosyal gerçeklikle ilgili kavramsallaştırmaları ve yorumları şekillendirme yeteneğine sahipken, bu yetenek diğer toplumsal aktörlerle ve dinamiklerle etkileşim halindedir. Bu, medyanın toplumun sosyal gerçekliğini nasıl algıladığını ve anladığını etkileyen birçok faktörden sadece biri olduğu anlamına gelir. Medyanın toplumsal gerçeklik üzerindeki etkisi, onun bu gerçekliği belirli bir perspektiften yansıtma yeteneğine dayanmaktadır. Ancak, bu yansıtma süreci, medyanın kendi iç dinamikleriyle ve diğer toplumsal aktörlerle olan etkileşimleri tarafından şekillendirilir. Bu, medyanın objektif bir gözlemci olmadığını, bunun yerine sosyal gerçekliğin hem bir yansıtıcısı hem de aktif bir şekillendiricisi olduğunu gösterir (Hromadžić, 2014, s. 22-23).

McChesney'e göre, medya içeriğini etkileyen temel yapısal faktörler; kâr hedefi, firma büyüklüğü, rekabetin miktarı ve niteliği, entegrasyonun derecesi, reklamın etkisi, medya sahipleri ve yöneticilerin özel çıkarları ve daha az ölçüde medya çalışanlarıdır. Bu faktörler birleştiğinde, medya içeriğinin doğasını anlamaya yardımcı olabilecek bir bağlam sağlar, ancak bu sadece bir bağlamdır. Spesifik medya içeriği hakkında detaylı bir anlayış sağlamak için genellikle "kurumsal" veya "politik ekonomik" yaklaşım yetersiz kalabilir (McChesney, 2015, s. 31).

Lippmann'ın perspektifine göre ise gerçeklik medya aracılığıyla bireylerin zihninde şekillenir. Bu, gerçekliğin objektif bir varlık olmaktan ziyade, medyanın sunduğu versiyonun bireylerin algısında nasıl yorumlandığıyla belirlendiğini öne sürer. Lippmann'ın bu yaklaşımı, medyanın sunduğu gerçekliğin, bireylerin gerçek dünyayı anlama ve yorumlama şeklini etkileyebileceğini vurgular. İnsanlar için gerçek, medyanın sunduğu bilgilerle oluşturdukları düşünceler, beklentiler ve algılardır (Neumann, 1998, s. 172-173).

Tuchman'ın yaklaşımı, medya çalışmalarındaki geleneksel objektiflik anlayışının eleştirisine dayanır. Geleneksel olarak, habercilik objektifliği, gerçekleri tarafsız, dengeli ve değer yargısından arınmış bir şekilde aktarmayı amaçlar. Ancak Tuchman, haberin, gazetecilerin bireysel değer yargılarından çok daha geniş sosyal ve kültürel dinamiklerle şekillendirildiğini iddia eder. Bu yaklaşım, haberciliğin sadece olayları yansıtmadığını, aynı zamanda onları inşa ettiğini öne sürer (Tuchman, 1978, s. 193). Bu iki perspektif, medyanın sadece gerçekliği yansıtmakla kalmadığını, aynı zamanda gerçekliği şekillendirdiğini ve ürettiğini ortaya koyar. Medya, gerçeklik algısını etkileyen güçlü bir araçtır ve bu, bireylerin ve toplumun gerçek dünyayı nasıl anladığı üzerinde derin etkiler yaratır. Bu kavramlar, medyanın sadece pasif bir bilgi aktarıcı olmadığını, aynı zamanda aktif bir gerçeklik üreticisi olduğunu vurgular.

Sosyalist Federal Cumhuriyet Yugoslavya'nın çöküş sürecinde medya ve gazeteciler önemli bir rol oynamışlardır. Şiddete dayalı stratejilere maruz kalan medya organları, ironik bir şekilde bu stratejileri sıklıkla savunma ve temsil etme durumunda kalmışlardır. Medyanın bu trajik kaderi, bir bakıma Yugoslavya'nın genel çöküşünü önceden yansıtan bir gösterge olarak değerlendirilebilir. 1990'lara dek Yugoslavya'da yaşanan etnik ve kültürel çeşitliliğin bir yansıması olarak medya, farklı halk gruplarının sesini yansıtmıştır. Ancak bu dönemde cumhuriyetler arası medya savaşlarında yaşanan çatışmalar, ilerleyen dönemlerde ortaya çıkacak askeri çatışmaların habercisi olmuştur. Medyada kullanılan sözlü şiddet zamanla fiziksel şiddet eylemlerine dönüşmüş, birçok medya kuruluşu bağımsızlık ve çeşitlilikten uzaklaşarak homojenleşmiş ve bu da nüfusun 'temizlenmesinin' bir ön habercisi olarak algılanmıştır (Tompson, 2000, s. 1).

2.2.3. Haber Değerleri/Kriterleri

Haber değerleri/kriterleri, bir olayın ya da bilginin haber olarak medyada yer alıp almayacağını ya da hangi sıralamayla sunulacağını belirleyen ölçütlerdir. Bu kriterler, bir olayın haber değerini belirlemek için kullanılır ve bu değer, o olayın kamuoyu için ne kadar ilginç ya da önemli olduğunu gösterir. Farklı medya kuruluşları ve kültürler, haber değeri kavramını farklı şekillerde tanımlayabilir, ancak genellikle kabul görmüş bazı ortak kriterler vardır. Haber değeri kavramı, gazetecilerin hangi haberleri toplayacaklarını, hangilerini reddedeceklerini, onaylayacaklarını, işleyeceklerini ve sunacaklarını belirlemede kullandıkları mesleki kriterleri, yani neyin haber olarak

algılanıp yayınlanacağını belirleyen referans noktalarını anlamayı amaçlar. Bir olayın haber değeri ne kadar yüksekse, medyanın sınırlı dikkati ve çok sayıda seçenek arasında, o olayın medyada yer alma ve yayınlanma şansı da o kadar artar. Ayrıca, haberlerin medyadaki yerini, hacmini, konumunu ve sunum şeklini de haber değeri belirler. Haber değeri, bir durumun ya da olayın haber olabilme niteliklerini belirtir. Diğer bir deyişle, bir haberin yayınlanmaya değer olup olmadığını belirleyen temel ilkelerdir (Çebi, 1996, s. 255-256). Haber değerleri arasında aciliyet, önem, yakınlık, etkileyicilik ve ilginçlik bulunabilir. Haberler beş kategoriye ayrılabilir: sert, yumuşak, anlık (spot), gelişen ve devam eden haberler. Sert haberler ve yumuşak haberler arasındaki fark, sert haberlerin analize veya yoruma açık olabilecek olaylarla ilgili olması ve "gerçekçi sunum" yapmasıdır. Sert haber, insanlar için ilginç olan haberdir, yumuşak haber ise insanların yaşamıyla ilgili olduğu için ilginçtir. Sert haberler önemli konularla ilgilenirken, yumuşak haberler ilginç konularla ilgilenir. Bir olayın ilginç mi önemli mi olduğuna ya da her ikisi de olup olmadığına karar vermek bazen zor olabilmektedir. Anlık haber ve gelişen haberler: Anlık haber, sert haberin bir türüdür. Konu doğa, teknoloji veya ceza kanunuyla (soygun, cinayet, kaza, hortum, deprem vb.) çatışmayı içerir. Gelişen haber, sert haberin başka bir alt sınıflandırmasıdır. Gelişen ve anlık haberler arasındaki fark, bir olay hakkında belirli bir anda sahip oldukları bilgi miktarındadır. Beklenmedik bir olay anlık haberdir. Eğer bir "son dakika" hikâyesi hakkındaki gerçeği öğrenmek zaman alıyorsa, bu bir gelişen haberdır. Devam eden haberler de haberlerin bir alt dalıdır. Devam eden haberler, aynı konu hakkında, zaman içinde gerçekleşen olaylara dayanan bir dizi hikâyelerdir (Tuchman, 1978, s. 48-49).

Haber değerleri, olayların bir paradigma çerçevesinde seçilmesinde büyük bir öneme sahiptir, fakat bu olayların anlatılara dönüştürülmesinde yalnızca bir faktör olarak işlev görür. Haber olayları, belirli bir düzen içinde 'uygun' kabul edilen yerlere yerleştirilir. Genel olarak, bu konseptüel haritalar toplumu belirli bir biçimde algılamayı ve tanımlamayı öngörür (Hartley, 1982, s. 81-82).

Gazeteciler genellikle bilinçli olarak haberlere değerler katmazlar, bu nedenle bu değerlerin çıkarılması gerekmektedir. Ancak, her bireyin haberlere farklı ön yargılarla yaklaştığı göz önünde bulundurulduğunda, farklı kişiler aynı haberden farklı değerler çıkarabilirler. Ayrıca, analistin kendi değerleri onu haberdeki bazı değerlere

diğerlerinden daha duyarlı kılar. Sonuç olarak, içerik çözümlemesini genellikle analistin değerleri ile içerikte "var olan" değerler arasında bir karşılaştırmadır. Haberlerdeki değerler ile haberlerin değer etkileri arasında bir fark vardır. Gazeteciler bu farkın farkındadırlar, ancak eleştirmenler ve içerik analistleri her zaman aynı şekilde duyarlı olmayabilir ve haberlerde ve gazeteciler arasında gördükleri değerler aslında çıkarımlardır (Gans, 2004, s. 40). Harrower (2013) bir olayın haber değerinin, olayın önemi, etkisi, ilgi çekiciliği ve yakınlığına göre belirlendiğini ifade etmiştir. Ayrıca, bir olayın alışılmadık veya sıra dışı olmasının haber değerini artırabileceğini ve hedef kitlenin bu konuda büyük önem taşıdığını vurgulamıştır (Harrower, 2013, s. 18-19). Haberler, geniş bir kitleye dağıtılan bilginin, prestijli ve kamusal bir ortamda sunulması ve belirli bir açı, çerçeve veya ön yargı ile sunulması gibi üç farklı kültürel mesajın birleşim noktasıdır. Bilgi, insan etkinliklerinde nedensel bir etken olabilir. Haberin gücü, genellikle bilginin kendisinden değil, bilginin meşrulaştırıldığı ve kamuoyuna sunulduğu ortamdan kaynaklanır. Ayrıca, nedensel etken, bilginin hangi perspektif, çerçeve veya ön yargıyla sunulduğu olabilir. Basının gücü hakkındaki çoğu tartışma genellikle bu son nokta üzerine odaklanır, ancak bu, medya hakkında düşünürken genellikle en az önemli nokta olabilir. Hem akademisyenler hem de gazeteciler genellikle medyanın ön yargısı üzerine yoğunlaşmaktadır (Schudson, 2003, s. 27). Ana akım haber medyasının temel görevi ulusal ideolojik merkezdeki sosyal kurumları kapsamak ve normal ile sapkın arasındaki sınırlardaki tehditlere işaret etmektir. Bu görev, medyanın sadece bilgilendirme işlevini mi yerine getirdiği, yoksa toplumsal normları ve değerleri de mi koruyup pekiştirdiği sorularını gündeme getirir. Medya, belirli perspektifleri, değerleri veya inançları öne çıkararak toplumsal algıları etkileyebilir. "Sapkınlık" kavramının öznel bir değerlendirme olup olmadığı, medyanın toplumsal normları nasıl tanımladığı ve bu tanımlamaların demokratik bilgi erişimi ve çeşitlilik ilkeleriyle uyumluluğu, medyanın toplum üzerindeki etkisini anlamada önemlidir (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 42).

Haberler kurgusal değildir, ancak belirli kurallara bağlıdır. Bu kurallar, mesajların okuyucu için anlaşılır olmasına yardımcı olur, ancak bu kurallar toplumdan topluma ve dönemden döneme değişiklik gösterir. Sıkça karşımıza çıkan bazı haber kuralları, aslında ortaya çıkan yeniliklerdir. Bu kuralların ana işlevi, mesajların doğruluk değerini artırmak ya da azaltmak değil, anlatılabilecek gerçeklerin türünü şekillendirmek ve daraltmaktır. Bu kurallar, siyasi dünyaya dair belirli varsayımları

pekiştirir. Detaylı olarak incelenmesi istenen bazı kurallar şunlardır (Schudson, 2000, s. 55):

- Bir olayın kronolojik bir hesabına tercih edilen özet başlık ve ters piramit yapısı
- Bir olaya katılan başkanın her zaman en önemli aktör olması
- Bir haber hikâyesinin sürekli veya tekrarlanan bir olay yerine tek bir olaya odaklanması ya da olay tekrar ediliyorsa, dikkatin özgünlüğe, modelden ziyade odaklanması
- Önemli bir konuşma veya belgeyi kapsayan bir haber hikâyesinin, bu konuşma veya belgenin öne çıkan noktalarını alıntılaması ya da belirtmesi
- Siyasi bir olayı kapsayan bir haber hikâyesinin, bu siyasi eylemlerin anlamını, eylemlerin kendilerinden daha büyük bir zaman diliminde iletmeleri.

Gazetecilik, homojen bir kültürel yapıdan ziyade çeşitli dinamiklere sahiptir. Gazetecilik pratiği ve kültürü, medya türüne, organizasyona ve gazetenin bölümüne göre değişebilir. Yayıncılar, bu kültür üzerinde belirleyici bir rol oynar. Örneğin, Washington Post'un eski editörü Ben Bradlee'nin belirttiği gibi, "İyi bir editörün arkasında, ona destek olan ve gerekli kaynakları sunan bir yayıncı bulunur". Her gazete kendi tarihsel ve kültürel geleneğini oluşturur (Schudson, 2000, s. 16).

İnsanlar, etkileşim yoluyla çeşitli topluluklar oluştururlar ve bu toplulukların değerlerini içselleştirerek kimliklerini belirlerler. Bu kimlik oluşumu, bireylerin diğerleriyle geliştirdiği ilişkilere ve bu ilişkilerden türeyen anlamlara dayanır. Tarihsel süreç içerisinde birçok farklı topluluk oluşmuş olup, bireylere farklı kimlikler sunmaktadır. Ancak, bireylerin birden fazla gruba aidiyet hissi olmasına rağmen, belirli bir zaman diliminde genellikle tek bir topluluğun değerleri baskın olarak hissedilir (Louw, 2005, s. 95-96). Basılı medyanın tarih boyunca ulusal kimliğin gelişimi ve pekiştirilmesinde kritik bir rol oynadığı belirtilmektedir. Medya, ulusal bilincin ve birlikteliğin oluşturulmasında merkezi bir araç olarak işlev görmüştür. Bu, medyanın toplumsal yapıları nasıl desteklediği ve şekillendirdiği üzerine derinlemesine bir perspektif sunar (Louw, 2005, s. 101). Olayların haber olarak kabul edilme süreci, sadece gerçekleşen bir olayın otomatik olarak haber değeri kazanmadığını göstermektedir. Bu süreç, haber oluşturma sürecinin subjektif doğasını ve haberciliğin nesnel bir süreç olmaktan ziyade, belirli normlar ve kriterler etrafında

şekillendiğini ortaya koymaktadır. Öncelikle, olayların zaten var olan bir çerçeve veya anlatıyla uyumlu olması gerekmektedir. Bu, medyanın toplumsal değerler, inançlar ve beklentiler etrafında şekillenen bir anlatı oluşturma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Örneğin, bir olayın, toplumun genelde kabul gördüğü veya beklendiği bir şekilde gerçekleşmesi, onun haber değeri kazanmasını olası kılar. İkincisi, olayın bilinen ve güvenilir bir kaynaktan gelmesi, haberin güvenilirliği ve doğruluğu konusundaki endişeleri giderme kapasitesine sahip olduğunu gösterir. Bu, özellikle dijital çağda, bilginin hızla yayıldığı ve doğruluğunun sıkça sorgulandığı bir dönemde, daha da önemlidir. Üçüncü olarak, olayların haber olarak kabul edilmesi için belirli kriterleri karşılaması gerekliliği, haberciliğin subjektif bir süreç olduğunu ve olayların hangi kriterlere göre haber değeri kazandığını belirleyen kurumsal ve bireysel faktörler tarafından şekillendirildiğini göstermektedir (Hartley, 1982, s. 75-76).

Haberlerin içerdiği değerler ve bu değerlerin ideoloji oluşturma potansiyeli, medya çalışmalarında sıkça ele alınan bir konudur. Öne sürülen "paraideoloji" kavramı, haberlerin taşıdığı ve genellikle fark edilmeden yayılan değerlerin ve düşüncelerin bir analizi için önemlidir. Haberlerin ideolojik olup olmadığı sorusu, medyanın objektivite idealini sorgular. Haberlerin değerleri taşıdığını kabul ettiğimizde, bu değerlerin nereden geldiğini ve medya organlarının bu değerleri nasıl ve neden yaydığını anlamamız gerekmektedir. "Paraideoloji" terimi, tam olarak tutarlı ve entegre olmayan, zamanla evrilen ve esnek bir değerler bütününü ifade eder. Bu, haberlerin dinamik bir doğası olduğunu ve sürekli olarak toplumun ve gazetecilerin değişen değerleriyle etkileşim içinde olduğunu gösterir (Gans, 2004, s. 68). Güncel olma, önem arz etme, aşinalık, neticeler, insanların ilgisini çekme gibi temel haber değerleri olan olaylar; objektif, dengeli ve tarafsız habercilik uygulamaları arasında gerçeği yansıtan ve medya alıcılarına haber niteliğine dönüştürülerek servis edilir (Dursun, 2001, s. 122).

Haber seçimi, gazetelerdeki haber bölümlerinin ve radyo ile televizyon programlarının oluşturulmasında önemli bir süreçtir. Haberlerin seçimine etki eden ana kriterler şunlardır: Olayın güncelliği, önemi, protokol değeri ve genel ilgi. Genellikle "kötü" haberler öne çıkar; çünkü "Sadece kötü haber, yayımlanmak için iyi bir haberdir" sözünden hareketle, dünya genelinde olumsuz olaylar (savaşlar, darbeler, suçlar, ekonomik krizler, doğal afetler ve tedavisi olmayan hastalıklar) medya

gündeminde ağırlık kazanmaktadır. "İyi" haberler, bu tür olaylarla rekabet edemez. Editörler, kötü haberlerin geniş kitleler için daha ilgi çekici olduğu kriterine göre hareket ederler, çünkü medyanın başarısı, geniş kitlelerin ilgisine bağlıdır. Eğer bir medya kuruluşu popüler ilgi çeken olayları kapsamazsa, okuyucu ve reklam veren sayısı azalır. Yayıncılar ve medya sahipleri bu kriteri benimser, editörlere ve gazetecilere bu yönde baskı yapar ve bu kriterler medya profesyonelleri tarafından dikkate alınmak zorundadır (Malović, 2007, s. 111). Gazetecilik, sosyoloji gibi deneysel bir disiplindir ve gerçekliği kavramsallaştırma ve metodolojik yaklaşımları içerir. Ancak, bu yaklaşımın haber içeriği üzerindeki etkisi tartışmalıdır. Haberlerdeki değer yargıları medyanın toplumsal değerleri nasıl yansıttığı veya şekillendirdiği konusundaki tartışmayı gündeme getirir. Haberlerin içerdiği değerler, sadece gazetecilere özgü değildir; medyanın ekonomik, politik ve sosyal dinamiklerden etkilendiği de göz önünde bulundurulmalıdır (Gans, 2004, s. 39).

Haber değerleri, gazetecilik pratiği içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bunlar, çoğu zaman bir olayın haber olarak sunulma biçimini ve sunulup sunulmayacağını belirleyen öncelikli kriterlerdir. Ancak, bu değerlerin tarafsız veya doğuştan gelen bir özellik olmadığı sıkça vurgulanmıştır. Aslında, haber değerlerinin öznel ve ideolojik yapıda olduğu argümanı, medya eleştirmenleri ve gazetecilik teorisyenleri arasında yaygın bir görüştür. Bu bağlamda, haber değerlerinin hem genel hem de cinsiyet bağlamında "insan yapımı" olduğunu kabul etmek, medya ve gazetecilik pratiğinin toplumsal ve kültürel yapılarla ne kadar iç içe olduğunu göstermektedir. Gazetecilikte "doğru" olarak sunulan bu kurumsal yapı, bireyleri kendi ideolojik çerçeveleri içinde hareket etmeye itebilir. Bu, gazetecilerin cinsiyetleri ne olursa olsun, bireysel inançlarına ve değerlerine aykırı bile olsa, belirli haber değerleri ve normlarına uyma eğiliminde oldukları anlamına gelir (Hartley, 1982, s. 80-81).

Sosyal gerçeklik, bireylerin sübjektif deneyimlerine ve çevresel etkileşimlerine dayanarak oluşturduğu bir zihinsel çerçeve olduğundan, bu gerçeklikten kaynaklanan özgün algılar, haber değeri taşıyan olayların algılanışını da etkileyebilir. Haber değeri, bir olayın medya tarafından ne kadar önemli veya ilgi çekici olduğunu belirleyen faktörler bütünüdür (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 57). Sosyal gerçekliğin her birey için farklı olmasından dolayı, aynı olayın haber değeri de kişiden kişiye değişkenlik gösterebilir. Örneğin, bir toplulukta meydana gelen bir olayın sosyal gerçeklik

içerisinde nasıl yer bulduğu, bu olayın topluluk için taşıdığı haber değerini etkileyebilir. Bir bireyin sosyal gerçekliğine göre, o olay belki de önemli veya dikkate değer değildir. Ancak başka bir birey için aynı olay, onun sosyal gerçekliği, edindiği bilgiler ve değerler doğrultusunda büyük bir haber değeri taşıyabilir. Gazetecilerin bilinçli değerleri dışlama çabası, modern gazeteciliğin temel prensiplerinden biridir. Bu dışlama sürecini, objektiflik ilkesi, sonuçları göz ardı etme ve ideolojiyi reddetme yoluyla gerçekleştirirler. Bununla birlikte, değer dışlamanın sadece bir hedef olmadığı, aynı zamanda pratik bir düşünce olduğunu belirtmek önemlidir. Gazeteciler, değer dışlama yaklaşımını, gerçek veya potansiyel eleştirilere karşı kendilerini savunmak ve güçlü eleştirmenlerin sansür ve otosansür taleplerine karşı korumak için kullanırlar. Objektiflik, gazeteciliğin merkezinde yer alır ve haberlerin tarafsız ve doğru bir şekilde sunulmasını amaçlar. Ancak, objektifliğin tam anlamıyla gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda sürekli bir tartışma bulunmaktadır. Sonuçların göz ardı edilmesi, gazetecilerin bir olayın veya konunun potansiyel etkilerine veya sonuçlarına odaklanmamasını ifade eder. Bu, haberlerin sadece mevcut olayları yansıtmasını, gelecekteki olası sonuçları spekülе etmemesini sağlar. Öte yandan, ideolojiyi reddetme, gazeteciliğin belli bir düşünce veya inanç sistemine bağlı kalmadan haber sunma çabasını yansıtır (Gans, 2004, s. 183).

Galtung ve Ruge, 1965'te yaptıkları bir çalışma ile haber değerini belirleyen 12 faktör tanımlamıştır. Bu faktörler, olayların medya tarafından nasıl haber olarak seçildiğini ve hangi olayların daha fazla medya dikkati çektiğini anlamamıza yardımcı olur.

Galtung ve Ruge'nin 12 Haber Faktörü (Harcup ve O'Neill , 2001, s. 262-264):

- Sıklık: Bir olayın, haber ortamıyla aynı ya da benzer sıklıkta meydana gelmesi (örneğin bir cinayet), uzun bir süre zarfında gerçekleşen bir toplumsal trendden daha fazla haber olarak seçilme olasılığına sahiptir.
- Eşik: Olayların kaydedilmeden önce bir eşiği geçmesi gerekir. Bu eşiği geçtikten sonra, şiddetin, cinayetin ne kadar vahşi olduğunun ya da bir kazadaki can kaybının artması haber seçiminden sorumlu kişilerin algısına daha fazla etki eder.

- Açıklık ve netlik: Belirsizliğin daha az olması, olayın haber olma olasılığını artırır. Bir olayın ne kadar açıkça anlaşıldığı ve birden fazla anlamla yorumlanmadan anlaşıldığı, seçilme şansını artırır.
- Kültürel yakınlık: Kültürel olarak benzer olan, haber seçicisinin referans çerçevesine uyduğu için seçilme olasılığı daha yüksektir. Örneğin, Birleşik Krallık vatandaşlarının dahil olması, uzak bir ülkedeki bir olayı Birleşik Krallık medyası için daha anlamlı kılar.
- Uygunluk: Haber seçici, bir şeyin olmasını öngörebilir veya gerçekten isteyebilir, bu da bir olayın zihinsel bir "ön imajını" oluşturarak haber olma şansını artırır.
- Beklenmedik olma: Kültürel olarak tanıdık ve/veya uyumlu olan en beklenmedik veya nadir olaylar, haber olarak seçilme şansı en yüksek olanlardır.
- Süreklilik: Bir olay bir kez manşet haber olduysa, büyüklüğü büyük ölçüde azalmış olsa bile, bir süre medyanın gündeminde kalır.
- Kompozisyon: Bir olayın, içsel haber değerinden ziyade bir gazetenin ya da haber yayınının genel kompozisyonuna veya dengesine uygun olması nedeniyle haber olarak dahil edilme olasılığı vardır.
- Elit ülkelere referans: Elit ülkelerin eylemleri, diğer ülkelerin eylemlerinden daha sonuca odaklı olarak görülür.
- Elit kişilere referans: Ünlü olma olasılığı yüksek olan elit kişilerin eylemleri, haber seçicileri tarafından diğerlerinin eylemlerinden daha sonuca odaklı olarak görülebilir.
- Kişilere referans: Haberler, olayları toplumsal güçlerin bir sonucu olarak değil, adlandırılmış kişilerin eylemleri olarak sunma eğilimindedir.
- Negatif bir şeye referans: Negatif haberler, beklenmedik ve genellikle açık ve ortak olarak görülebilir.

Galtung ve Ruge'nin haber değeri ölçütleri, medyanın haber seçim süreçlerini analiz eden kritik bir teorik çerçeve sunmaktadır. Bu ölçütler, olayların ve konuların haber olarak nasıl öne çıkarıldığını belirleyen faktörleri aydınlatır. Gazetecilik pratiği,

bu ölçütler ışığında tam anlamıyla objektif bir süreç olmaktan ziyade seçici bir süreç olarak görülmektedir. Editörler ve gazeteciler, haber değerini belirlerken subjektif değer yargılarına dayanmaktadır. Ayrıca, bu ölçütler medyanın belirli olaylara ve konulara neden odaklandığını ve bazılarına neden daha az önem verdiğini gösterirken, medyanın toplumsal ve kültürel değerleri nasıl yansıttığı ve etkilediği konusunda da içgörüler sunar. Dayton Anlaşması'nın, savaşın sonlandırılması gibi tek seferlik ve tarihi bir olay olarak sadece savaşa doğrudan katılan ülkelerin medyasında değil, aynı zamanda uluslararası alanda da önemli bir haber değeri taşıdığı gözlemlenmiştir. Savaşın sona ermesi ve barış sürecinin başlatılması, geniş bir haber kapsamı alarak, taraf ülkelerin medyasında öne çıkmıştır. Dayton Anlaşması tarafından sağlanan belirgin sonuçlar (bölgelerin yeniden düzenlenmesi ve askeri güçlerin geri çekilmesi gibi) ilgili ülkelerde çeşitli bakış açılarıyla ele alınmış ve bu açıklık, anlaşmanın her bir ülkenin ulusal çıkarlarına ne şekilde hizmet ettiğinin altını çizmek için kullanılmıştır. Her ülke, anlaşmayı kendi kültürel ve politik çerçevesi içinde değerlendirirken, Bosna-Hersek medyası ulusal birliği öne çıkarmış, Hırvatistan ve Sırbistan ise kendi topluluklarının korunmasını ve ulusal çıkarların nasıl temin edildiğini vurgulamıştır. Anlaşmanın Amerika Birleşik Devletleri'nin girişimi ile hayata geçirilmesi ve bölgesel liderlerin katılımı, haberlerde dikkate değer bir konumda yer almış, bu durum anlaşmanın uluslararası önemini ve liderlerin bireysel rollerini öne çıkaran bir öge olarak işlenmiştir. Anlaşmanın imzalanmasını müteakip bölgesel barışın sürdürülmesi ve siyasi düzenlemelerin uygulanma süreci sürekli takip edilmiş olup bu durum medyada süreklilik kriterini karşılayarak, anlaşmanın uzun vadeli etkilerine dair raporlamayı mümkün kılmıştır. Savaşın sonlandırılması ve olumsuz koşulların (çatışma ve insan kaybı gibi) sona ermesi, diğer önemli bir haber kriteri olarak öne çıkmıştır. Bu durum da anlaşmanın barış ve istikrar getirme potansiyeline odaklanılmasını sağlamıştır. Anlaşmayı imzalayan liderlerin kişisel rolleri, haberin bireysel eylemlerle ilişkilendirilerek haber değerinin arttırılmasına katkıda bulunmuştur. Yapılan inceleme neticesinde, Dayton Anlaşması'nın tarihi önemi ve barış sürecine olan katkısı nedeniyle, bir dizi kritere uygun olarak medyanın ve kamuoyunun dikkatini çekmeyi başardığı söylenebilir.

2.2.4. Haberde Objektiflik ve Yanlılık

Objektifliğin ampirik temelli bir kavram olup olmadığı, yirminci yüzyıl boyunca teorik bir çerçevede tartışma konusu olmuştur. Özellikle yapısalcılık ve Einstein sonrası fizik gibi teorik yaklaşımların, objektifliğin mutlak bir değer olarak kabul edilmesine meydan okudukları görülmüştür. Ancak haber endüstrisi, objektifliği demokratik toplumların gereksinimi ve medyanın toplumsal sorumluluğu olarak görmüştür. Bu bağlamda, haberlerin kurgusal eserlere göre gerçeği daha doğrudan bir şekilde yansıttığı iddiası da endüstrinin temel varsayımlarından biri haline gelmiştir. Ancak bu varsayımın gerçekten geçerli olup olmadığı, özellikle medyanın toplumsal etkileri üzerine yapılan çalışmalarda tartışmalı bir konudur (Fiske, 1987, s. 288). Objektiflik, iletişimcilerin, özellikle haberlere ilişkin olarak, olayla öznel olmayan ilişkileri ve olayı bildirirken öznelliklerini dışlayabilme yetenekleri olarak tanımlanabilir. Habercilikte objektiflik, haberi sunarken gerçeklere bağlı kalma ve tüm ilgili bakış açılarını dengeli bir şekilde sunma konusudur. Bu, habercinin kendi kişisel görüşlerini veya ön yargılarını haber sunumuna yansıtmaması gerektiği anlamına gelir. Kitle iletişim araçları bağlamında, objektiflik, haberlerle ilgili olarak iletişimcilerin olayları öznel yaklaşımlardan uzak bir şekilde aktarma yeteneklerini tanımlar. Haberlerin hedef kitleye sunulması sırasında dürüstlük ve dengenin korunması, bir iletişimcinin olayları objektif bir şekilde gözlemleme ve aktarma yeteneği açısından önemlidir. İletişimcilerin ön yargılardan uzak durarak doğruluk ve olayın unsurlarını öncelikli hale getirmesi, objektifliğin temel hedefidir (Güz, 2005, s. 76). McQuail, objektifliğin haber sunumunda doğruluk, tarafsızlık ve dengeli bilgi sağlama ilkesini temsil ettiğini belirtir. Objektif habercilik, gazetecinin duygularını, ön yargılarını ve kişisel düşüncelerini bir kenara bırakarak, olayları ve konuları kapsamlı ve adil bir şekilde ele almasını gerektirir. Yanlılık ise haberin çarpıtılmış, taraflı veya ön yargılı bir şekilde sunulması anlamına gelir. McQuail, yanlılık durumlarının farklı nedenlerle ortaya çıkabileceğini, bunların başında ise gazetecinin bilinçli veya bilinçsiz olarak haberin içeriğini etkileyen unsurlar olduğunu vurgular (McQuail, 2005, s. 200-201).

Haberlerin değerlendirilmesi sırasında objektiflik ilkesine uyulup uyulmadığını anlamak için bazı önemli soruların sorulması gerekmektedir (Güz, 2005, s. 83-84):

1. Haber içeriğinde muhabirin veya başka bir kişinin görüşü yer alıyor mu? Eğer haberde kişisel görüşlere yer verilmemişse, haber objektif olarak değerlendirilebilir.

Muhabirin sadece olayı aktarmak ve tarafsız bir şekilde gözlemlemek gibi bir görevi olduğu unutulmamalıdır. Kendi veya başka birinin görüşünün habere dahil edilmesi, haberin objektiflik özelliğini kaybetmesine neden olabilir.

2. Haber, olayı bütün yönleriyle açıklayıcı bir şekilde mi anlatıyor? Eğer haber, olayın bütün yönlerini kapsamlı bir şekilde sunuyorsa, objektiflik ilkesine uygun olarak hazırlanmış demektir. Olayın tüm yönlerinin açık bir şekilde ortaya konması, hedef kitlenin tam olarak anlamasını ve serbest bir biçimde kanaat oluşturmasını sağlar.

3. Haber dili sakin ve tarafsız mı? Haber dilinin bilimsel bir sakinlikle kaleme alınması, objektiflik özelliğini taşıyan bir haberdir. Yalın ve tarafsız bir ifade kullanılmaması, haberin objektiflik özelliğini kaybetmesine yol açabilir.

4. Haber sonucunda neden ve kimden yana olduğu belirsiz mi? Eğer haberin sonucunda olayın taraflarını tutmadığı ve tarafsız bir şekilde sunulduğu gözlemleniyorsa, haber objektif kabul edilebilir. Haberde tarafsızlık ilkesi gözetilirken bu kıstas göz önünde bulundurulmalıdır.

5. Haber içerisinde ön yargı veya ön yargılanma var mı? Haber içeriğinde ön yargılar bulunmuyorsa, haber objektif olarak değerlendirilebilir. Haber yazılırken ön yargılar herhangi bir şekilde haber metnine girmemelidir. Bu genellikle yorumlar için geçerlidir ve yorumcunun tutumunu önceden bilmek, haberin objektifliğini etkiler.

6. Haberde olayın eksik yönleri var mı? Haberin tam olarak olayı yansıtıp yansıtmadığına dikkat edilmelidir. Olayın eksik yönlerinin haberde yer almaması, haberin objektif olmadığını gösterebilir. Muhabirin olayı araştırırken zaman sınırlamaları göz önünde bulundurulmalıdır ve eldeki imkanlar oranında eksiksiz bir haber yazmaya çaba gösterilmelidir.

Medya kuruluşları ve muhabirler, tarafsız ve objektif haber sunumu için bu kriterleri gözeterek haberlerini hazırlamalıdır. Gazetecilik, 'objektiflik', 'doğru, dengeli, adil, tarafsız' habercilik olarak ifade edilir. Bu anlamda haberler, kişisel değerlendirme ve ideolojik görüşlerden arınmış bir şekilde olduğu gibi yorum katılmadan aktarılmalıdır. Gazeteciler, haberleri yorumdan arındırarak olaya ilişkin raporlar yazan kişiler olarak tanımlanabilir. Haberi yazan kişi, olayla ilgili tüm detayları tarafsız ve objektif bir biçimde haberinde yansıtmalıdır. Objektiflik ilkesi,

haberin doğru, güvenilir ve adil bir şekilde sunulmasını gerektirir. Gazetecilikte objektiflik, haberlerin nesnel bir bakış açısıyla ve tarafsızlıkla aktarılmasıdır (İnal, 1996, s. 37).

Gazetecilik, bilinçli değerleri dışlamaya çalışarak objektiflik ilkesini, sonuçların göz ardı edilmesini ve ideolojik yaklaşımların reddedilmesini benimser. Bu prensipler hem etik bir ilke olarak hem de gazetecilerin olası eleştirilere ve sansür taleplerine karşı kendilerini koruma aracı olarak işlev görür. Ancak objektiflik idealinin tam olarak nasıl uygulandığına dair süregelen tartışmalar mevcuttur. Gazetecilik, olayların şimdiki durumuna odaklanarak gelecekteki olası sonuçları yorumlamazken, aynı zamanda herhangi bir ideolojik eğilimi reddederek haberleri tarafsız bir perspektiften sunmayı amaçlar (Gans, 2004, s. 183). Objektif olabilmesi için, bir haberin yayınlanması da en az haberin hazır hale getirilmesi kadar önemlidir. Farklı kitle iletişim araçlarında aynı haber farklı şekillerde yayınlanabilir. Söz konusu olay gazetede ise, önemli olan nerede ve hangi sayfada, radyoda ya da televizyonda ise, hangi haber kuşağında ve nasıl sunulduğudur. Haberin önemini bunlar belirlerken, kamuoyu ve medya tarafından habere verilen önem aynı ya da en azından yakın değilse, o zaman haberin objektifliğine kuşku ile bakılacaktır (Güz, 2005, s. 85). Haber yapanların, olayların hesaplarının bağımsız bir şekilde farklı haber kuruluşlarında çalışan profesyoneller tarafından üretildiğini ve kişisel ön yargıdan uzak olduğunu belirterek, bu hesapların toplu olarak doğru olduğunu gözlemleyerek kendilerini teselli ederler. Profesyonel ya da sınıf önyargısı gibi sorunlarla karşılaştıklarında ise, haberleri toplama ve değerlendirme yöntemlerini tarafsızlık garantisi olarak kullanarak bu sorunları aşmaya çalışırlar (Tuchman, 1978, s. 178).

Medya kaynaklarının gazetecilik üzerindeki etkisi, medya çalışmaları ve iletişim disiplinlerinde sürekli bir tartışma konusudur. Bu etki, kaynakların medya içeriğinin şekillenmesindeki kritik rolü nedeniyle vurgulanmaktadır. Gazetecilik pratiği, kaynaklara olan derinlemesine güven üzerine inşa edilmiştir. Bu güven, bazen öngörülebilir bir yapıya bürünebilir, kaynakların tekrar tekrar kullanılması ve belirli bilgilerin öne çıkarılmasıyla sonuçlanır. Bu rutinleşme ve kurumsallaşma süreci, haber yapma pratiğinde standartlaşmış bir yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu kaynakların taşıdığı güç, medya içeriği üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir, özellikle bilginin seçici olarak sunulduğu veya yanıltıcı bir şekilde aktarıldığı durumlarda bu

daha da belirgindir. Ancak kaynakların etkisi sadece bu doğrudan eylemlerle sınırlı değildir. Bilgiye erişimin kolaylığı, gazetecilerin iş yükünü azaltabilir ve bu, bazen daha az eleştirel ve sorgulayıcı bir yaklaşıma yol açabilir. Ayrıca, kaynakların sağladığı bağlam, bir olayın veya bilginin nasıl sunulacağını ve yorumlanacağını etkileyebilir, bu da medya içeriğinin tonu ve perspektifi üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olabilir. Bu tür kaynak bağımlılığı, gazetecilerin farklı ve alternatif sesleri araştırma yeteneklerini kısıtlayabilir. Belirli kaynaklara olan aşırı güven, haberin çeşitliliğini ve derinliğini sınırlayabilir, bu da medyanın toplumu aydınlatma görevini tehlikeye atabilir (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 108).

Uzun bir süre boyunca gazetenin kurduğu iletişim tekelinin diğer medya araçlarının rekabetini davet ettiği gözlenmiştir. Bu süreçte basın özgürlüğü, tekelin temel bir unsuruydu ve tekelci özellikleri örtbas ediyordu. Teknolojik icatlar, iletişim tekelinin muhafazakâr geleneklerine uyum sağlamak amacıyla geliştirildi ve bu da halk görüşü ve siyasi organizasyonda negatif etkiler yarattı. Matbaa ve onunla ilişkilendirilen icatlar, görsel iletişime odaklanarak özellikle illüstrasyonların geliştirilmesine yönelikti. Bu durum bölgesellik ve merkeziyetçiliği vurgulayarak geniş alanlarda kontrol sağlamayı amaçlamıştır. Bununla birlikte, zamanın ve sürekliliğin yok edilmesi konusu da dikkate alınmıştır (Innis, 2008, s. 188).

Görsel basında hedef kitlenin haberi okumasını, izlemesini ya da dinlemesini sağlayan unsurlar haberin başlığı, ilk cümle ve ilk paragraftır. Ayrıca, hedef kitle tarafından haber seçiminde haberin kaynağı büyük rol oynamaktadır. Özenle seçilen haber kaynağı, bir taraftan iletişim aracı için, öbür taraftan hedef kitle için daha büyük ilgi görecek ve ona verilen değer yükselecektir. Başlıktaki vurgu, ilk cümle ve ilk paragraftaki konu dikkat çekiyorsa, haberin devamı da büyük ihtimalle hedef kitle tarafından takip edilecektir (Güz, 2005, s. 85). Objektiflik ilkesi, gazeteciliğin temel değerlerinden biri olarak kabul edilir ve bu, gazetecilerin haberleri dengeli, tarafsız ve kişisel ön yargılardan arınmış bir şekilde sunmalarını gerektirir. Ancak, Tuchman'ın çalışmalarında vurgulandığı gibi, bu idealin gerçek dünyada uygulanabilirliği sıkça sorgulanır. Objektifliğin kavramsal zorlukları, medya pratiği ve yapısal zorunluluklarla birleştiğinde, bu ilkenin nasıl uygulandığına dair önemli sorunlar ortaya çıkar. Öncelikle, gazetecilik, gazetecilerin bireysel olarak değer yargılarına ve ön yargılara sahip olabileceği bir uygulama alanıdır (Tuchman, 1978, s. 112-133).

Gazetecinin toplumda neyin önemli olduğuna karar verme süreci, öznel değerlendirmeleri içerebilir. Bunun yanı sıra, hangi kaynakların güvenilir olduğuna veya hangi bilgilerin haber değeri taşıdığına dair kararlar da öznel olabilir. Ayrıca, medya kuruluşları da kendi ticari çıkarları, ideolojik yaklaşımları ve organizasyonel yapıları nedeniyle objektiflik ilkesine uymada zorluk yaşayabilirler. Örneğin, bir medya kuruluşunun reklam verenleri veya sahiplerinin belirli bir konuda baskı yapması, o kuruluşun haber seçimlerini ve sunumunu etkileyebilir.

Bir haberi oluşturan pek çok bileşen objektifliği etkileyebilir veya ona gölge düşürebilir. Bu bileşenlerin başında, haberin sunum şekli, uzunluğu, kullanılan görseller ve ses efektleri gibi estetik ve teknik unsurlar gelmektedir. Haberin sunum şekli, okuyucu veya izleyici üzerinde derin bir etkiye sahip olabilir. Örneğin, bir olayın dramatize edilerek sunulması veya vurgulanan detayların değiştirilmesi, haberin aldığı tepkiyi doğrudan etkileyebilir. Aynı şekilde, haberin uzunluğu da belirli bir konunun derinlemesine işlenip işlenmediğini veya yüzeysel bir şekilde geçiştirilip geçiştirilmediğini belirler. Uzun bir haber, konunun detaylı bir şekilde ele alındığını gösterirken, kısa bir haber genellikle yüzeysel bir bakışı ifade edebilir. Görsel ve ses efektleri de haberin algılanmasında önemli bir yer tutar. Bir haberin yanında yer alan fotoğraf veya video, izleyici veya okuyucunun o haber hakkında oluşturduğu izlenimi derinden etkileyebilir (Güz, 2005, s. 86). Örneğin, bir protestoyu gösteren haberde, sadece şiddet içeren anların gösterilmesi veya sadece barışçıl anların vurgulanması, olayın gerçek doğasını yansıtmayabilir. Bir haberi oluştururken yapılan konu seçimi de objektiflik ilkesi açısından önemlidir. Hangi konunun haber değeri taşıdığına ve hangi konunun taşımadığına karar verme süreci, genellikle öznel bir süreçtir ve bu sürecin sonucunda hangi haberlerin öne çıkarılıp hangilerinin geri planda bırakıldığına karar verilir. Bir haberin objektif olup olmadığını belirlerken sadece içeriğine değil, aynı zamanda sunum şekli, uzunluğu, kullanılan görsel ve ses efektlerine ve konu seçimine de dikkat edilmelidir. Bu unsurların tümü, haberin algılanma şeklini etkileyebilir ve objektifliğini sorgulanır kılabilir.

Anlamın her zaman açıkça ifade edilmesi mümkün olmayabilir. Anlamın keşfedilecek veya ortaya çıkarılacak bir nesne olmadığını, kelimelerin içinde saklı olmadığını ve geniş arka plan bilgisiyle birlikte dili kullanarak insan zihni tarafından oluşturulduğunu unutmamamız önemlidir. Dil kullanımında dinleyiciye/okuyucuya

sunulan ipuçlarının açıklığının dereceleri olduğu görülür. Ancak, 'dil kullanımı sağlar' ifadesi yanıltıcı olabilir çünkü ifadeleri oluşturan kişilerdir ve onlar, dinleyicilerin oluşturmasını arzu ettikleri zihinsel temsilleri ne ölçüde önerdiklerinde bir seçim hakkına sahiptirler (Chilton, 2004, s. 61). Haber, radyonun ses dalgalarında yükselen bir yankı, gazete sayfalarında mürekkebin kelimelere dönüşmesi ya da televizyon ekranında beliren hareketli görüntülerle farklı platformlarda, her bir ortamın kendine has özelliklerini yansıtarak özgün bir forma bürünür (Hartley, 1982, s. 5).

Haber değeri taşıyan olayların seçiminde belirli kriterlerin bulunduğunu kabul etmek esastır. Bu kriterler genellikle olayın güncelliği, genel önemi, aşinalık derecesi, sonuçları ve halkın ilgisine dayanır. Ancak bu kriterler, haberciliğin objektifliği, dengesi ve tarafsızlığı ilkesiyle nasıl bir etkileşim içinde olduğunu belirlemek için önemlidir (Dursun, 2001, s. 122). Güncellik, bir olayın haber değerini belirleyen en temel unsurlardan biridir. Ancak bu, gazetecilerin sadece en güncel olaylara odaklanmasına ve diğer önemli, ancak belki de o an için güncel olmayan konuları göz ardı etmelerine yol açabilir. Bu, haberin dengesini ve objektifliğini etkileyebilir. Önem arz etme kavramı, genellikle öznel bir değerlendirmeye dayanır. Gazetecinin veya medya kuruluşunun neyin önemli olduğuna karar vermesi, kendi değer yargılarına, ideolojik eğilimlerine veya hatta ekonomik çıkarlarına dayanabilir. Bu, haberin tarafsızlığını tehlikeye atabilir. Aşinalık, bir olayın halk tarafından tanınması veya ilgi görmesi anlamına gelir. Ancak bu, medyanın sadece popüler veya tanıdık konulara odaklanmasına neden olabilir, bu da bazı önemli ancak belki de daha az tanınan konuların göz ardı edilmesine yol açabilir. Neticeler ve insanların ilgisini çekme unsurları, bir olayın genel halk üzerindeki etkisini ve alaka düzeyini değerlendirir. Ancak bu, medyanın sadece duygusal tepki uyandıran veya skandal içeren olaylara eğilim gösterebileceği anlamına gelir, bu da objektif habercilik ilkesiyle çatışabilir. Haber değerleri, bir olayın medyada yer alıp almayacağını belirleyen kritik unsurlardır. Ancak bu değerler, haberciliğin objektiflik, denge ve tarafsızlık ilkeleriyle her zaman uyumlu olmayabilir.

"Kitle iletişim araçlarının tarafsızı yoktur, objektif olanı vardır" ilkesi, medya kuruluşlarının haberlerini tarafsız bir şekilde sunmanın zorluğunu kabul ederken, objektifliğin hala ulaşılabilir bir hedef olduğunu vurgular. Bu ilke, kitle iletişim araçlarında objektifliğin genellikle haber içeriğiyle ilişkilendirildiğini belirtirken,

diğer unsurların, örneğin eleştiri ve yorumların kişisel görüşleri yansıtması nedeniyle tamamen objektif olamayacağını ifade eder. Medya kuruluşlarında editörlerin büyük bir özgürlüğe sahip olduğu ve bu nedenle basın özgürlüğünün editörün özgürlüğü olarak da değerlendirilebileceği vurgulanır. Ancak, editoryal gücün meşruluğu ve kaynağının önemli bir soru olduğu belirtilir. Medya kuruluşlarının özel mülkiyete ait olmalarına rağmen, toplumda bir kamusal işlevi yerine getirdikleri düşünüldüğünde, editörlerin toplumun genel eğilimlerini ve iletişim özgürlüğünün temelini göz önünde bulundurmaları gerektiği savunulur. Medya kuruluşlarının objektiflik ve tarafsızlık ideallerine ulaşmaya çalışırken, haber seçimi, içerik düzenlemesi ve sunumu gibi konularda dikkatli olmalarının önemine vurgu yapılır. Çeşitli görüşlere yer verme, farklı kaynaklardan bilgi alarak doğrulanmış ve güvenilir bilgileri kullanma, haberlerin objektifliğini ve güvenilirliğini artırmak için önemli adımlardır (Güz, 2005, s. 78). Medyanın tarafsızlığı konusundaki algılamalar, belirli bir standarda dayanmaktadır, ancak bu standardın tanımı üzerinde genel bir anlaşma yoktur. Postmodernist yaklaşım, objektif bir gerçekliğin var olmadığını ileri sürerken, geleneksel görüşler medyanın bu gerçekliği yansıtması gerektiğini savunur. Medya içeriği, toplumsal gerçeklikle karşılaştırıldığında, toplumsal yapılandırmaların etkisini yansıttığı görülmektedir (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 3-4).

Gazeteciler, objektiflik ve tarafsızlık prensiplerini benimseyerek bireysel özerkliklerini savunurlar. Haber seçiminde özerklik kazanmak adına kişisel değerlerini haberlerden dışlarlar. Haberler, objektif olduğu varsayılan yöntemlerle toplanmış gerçeklere dayanır. Gazetecilik yöntemi, genel kabul gören objektif gerçek toplama yöntemlerine dayanarak bilimsel bir metoda benzer. Gazeteciler, hangi hikâyelerin veya bilgilerin haber olacağı konusunda objektif yöntemlerin net bir kılavuz sunmadığının farkındadır. Ancak seçimlerini yaparken objektif kalmaya çalışırlar. Gazetecilik değerleri, haberin ne olacağını belirleyen önceden belirlenmiş yargılardan değil, haberin içeriğiyle tepki olarak oluşur. Araştırmacı gazeteciler, açığa vurulan konuları objektif bir temelde değerlendirir ve bu değerlendirmeler, genellikle objektif olarak kabul edilen deneysel bilgilere dayanır (Gans, 2004, s. 183-184).

Medya platformlarında haberin işlenişi konusunda aktif olan bireylerin dikkat çekici, belirgin ve ayırt edilebilir bir modelini belirlemek önemli bir çaba olarak ortaya çıkar. "Haber kültürü" içinde belli başlı temaların öne çıkması gözlemlenir. Tarafsızlık

meselesi önceliklerin belirlendiği hiyerarşide önemli bir vurgu kazanır. Haber içeriği genellikle siyasi bir pozisyonu yansıtma amacını güden bir öğe olarak işlev görmekte ya da tarafsızlık ilkesine bağlılık gösteren bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Haberler sıklıkla işveren kesimine veya sendikaların görüşlerine belirli bir yakınlık gösterir. Cinsiyetçilik, ırkçılık veya azınlıkların hakları konusunda sergilenen tutum, haber içeriklerinin nasıl bir yaklaşım izlediğini gösterir. Haberler bazen düşüncesiz milliyetçiliği bir propaganda aracı olarak kullanma eğiliminde olabilir. Haberler, genellikle olayları kendi anlam yapısına ve değer ölçeğine göre yansıtır ve bu durumda bazı sosyal ve siyasi gruplar veya güçler olayların anlamlandırılma sürecinden fayda sağlamaktadır (Hartley, 1982, s. 8). Gazeteciler, kaynaklarla etkileşim sayesinde gerçekleri tanımlama yöntemleri oluşturur. Gerçeklerin tanımlanması, kullanılan kaynaklar ve raporlama teknikleri ile birbiriyle entegre bir şekilde evrilmektedir. Bu bağlamda, gerçekliğin göreceli olduğu belirtilmez; ancak gerçekleri ve uygun kaynakları tanımlama yöntemlerinin sosyal yaşamı objektif bir şekilde yansıttığı ve bazı durumlarda bu olguları somutlaştırdığı söylenebilmektedir (Tuchman, 1978, s. 213).

McQuail, gazetecilik etiği ve profesyonel standartların korunması ve haberlerde objektiflik ile yanlılık dengesinin sağlanması için dört ana faktör belirlemiştir. Basın özgürlüğü ve bağımsızlık, medyanın tarafsız ve dengeli haber sunmasını sağlar, devlet müdahalesinden ve ticari baskılardan korunma sağlar. Medya çeşitliliği ve rekabet ise, farklı bakış açılarının sunulmasını ve kaliteli haber sunumunu teşvik eder. Gazetecilerin eğitimi ve mesleki gelişimi, gazetecilik etiği ve profesyonel standartların güçlendirilmesine yardımcı olur (McQuail, 2005, s. 176-180).

Haber, genel olarak, olabildiği kadar gerçeğine sadık kalınarak anlatılan olayın sözcüklere dönüştürülmesidir. Haberde 5N1K sorularının sorulmasına ihtiyaç duyulurken, olayın yani haberin konumunun önemi için bahsi geçen soruların en az ilk dördünün cevaplanması gerekir. Bir haber soruların hepsine cevap veremiyorsa, o haber tam sayılmaz (Güz, 2005, s. 60). Gazetecilik etiği ve profesyonel standartlar bağlamında, McQuail objektiflik ilkesinin önemine değinir ve gazetecilerin bu ilkeyi benimseyerek haberlerini sunmaları gerektiğini savunur (McQuail, 2005, s. 175). Objektif haberciliği etkileyen faktörler arasında iletişimcinin eğitimi, meslek anlayışı ve formasyonu bulunmaktadır. İletişimcilerin siyasi olarak tarafsız bir duruş

sergileyerek, haber materyallerini eleştirel bir gözle incelemesi ve haberlerini belgelere dayandırması gereklidir. Ayrıca, haberlerin genel olarak kabul edilen formatlara uygun olarak sunulması da önemlidir. İletişimcilerin geniş bir genel kültüre ve çeşitli konularda eğitime sahip olması, habercilikte yanlışlıkları azaltabilir. Mesleki etik ihlallerini önlemek için haber editörlerinin haberleri etik açıdan kontrol etmesi, objektif habercilik için başka bir gereklilik olabilir (Güz, 2005, s. 80). Modern bir toplum hakkındaki haberlerin kalitesi, onun sosyal organizasyonunun bir göstergesidir. Kurumlar ne kadar iyi olursa, ilgili tüm çıkarlar o kadar resmi olarak temsil edilir, o kadar çok sorun çözülür, o kadar objektif kriterler belirlenir, olay haber olmak için değer kazanabilir. Basın, kurumların hizmetkarı ve koruyucusudur; En kötü ihtimalle, birkaç kişinin sosyal bozulmayı kendi amaçları için kullandığı bir araçtır (Lippmann, 1922, s. 160).

McQuail'e(2005) göre objektiflik, gazetecilik etiğinin merkezinde yer alır ve bir haberin doğruluğunu, dengesini ve tarafsızlığını belirler. Objektifliğin, bir haberin hem bireysel yazarı hem de yayın organı tarafından korunması gerektiğini belirtir. Bu, haberi sunarken tüm ilgili bakış açılarını dikkate almayı ve herhangi bir tarafı ya da görüşü özellikle desteklememeyi gerektirir. McQuail, objektifliğin aynı zamanda belirli bir konu hakkında halkın bilgi sahibi olmasını sağlamak için de önemli olduğunu vurgular. Yani, objektif bir haber, halkın bilinçli kararlar vermesine yardımcı olabilir. Ancak, McQuail aynı zamanda objektifliğin kusurlu olduğunu ve tamamen tarafsız ve dengeli bir haberin neredeyse imkânsız olduğunu da kabul eder. Çünkü, gazetecilerin de kendi ön yargıları ve görüşleri vardır ve bu da onların haber seçimlerini ve sunumlarını etkileyebilir. McQuail'in habercilikte objektiflik hakkındaki görüşleri, haberciliğin önemli bir etik sorumluluğunu vurgular: Halka doğru ve dengeli bilgi sağlama sorumluluğu. Ancak, McQuail aynı zamanda bu idealin sınırlarını ve gazeteciliğin öznel doğasını da kabul eder (McQuail, 2005, s. 174-176).

Schudson'a (2003) göre, haberler, tipik olarak (1) olay-merkezli, eylem-merkezli ve kişi-merkezli; (2) olumsuz; (3) soyutlanmış; (4) teknik ve (5) resmi olma şeklinde beş çarpıtma içerir:

Birinci olarak, haberler genellikle olay-merkezli, eylem-merkezli ve kişi-merkezli olma eğilimindedir. Haberler, genellikle çatışma veya şiddetli çatışma olmak

üzere görünür olaylara odaklanır. Kompleks sosyal süreçler basitleştirilerek, genellikle iyi adamlar ve kötü adamlar arasındaki çatışmanın ahlaki bir hikâyesine vurgu yapılır.

İkinci olarak, haberler genellikle olumsuzdur. İşler iyi gittiğinde, bir haber hikâyesi için daha az sebep vardır. Haberler, genellikle çatışma, ayrılık ve savaşa vurgu yapar.

Üçüncü olarak, haberler genellikle soyutlanmıştır. Gazeteciler, giderek daha mesafeli, hatta politik hayata karşı ironik bir görünüm benimserler. Bunun istisnası, yanlılığı kabul eden spor haberleri veya insanların sempatisine bağlı olan insan ilgisi haberleridir.

Dördüncü olarak, gazetecilik, strateji ve taktiklere, politik tekniklere odaklanma eğilimindedir. Gazeteciler genellikle politika meraklısıdır ve kampanya stratejileri ve taktikleri ile adayların kazanma olasılıkları üzerinde dururlar, adayların politikaları veya liderlik kapasiteleri üzerinde değil.

Beşinci olarak, haberler resmi ve genellikle yüksek rütbeli devlet yetkilileri ve güvenilir uzmanlara bağlıdır. Haberler, gazetecilerin ürünü kadar kaynakların da ürünüdür. Haberler genellikle devlet seslerini sivil olanlardan daha çok kapsar ve devletin milli güvenlik anlayışına boyun eğer. Haberler, vatansever olmayı ve doğruluk aramayı hedefler (Schudson, 2003, s. 48-55).

Gazetecilik standartlarının korunması ve objektifliğin sağlanması için, McQuail basın özgürlüğü, medya çeşitliliği, gazetecilerin eğitimi gibi konulara dikkat çeker (McQuail, 2005, s. 177). Schudson'a(2003) göre de gazetecilik ve medya endüstrisinde objektiflik ve yanlılık konularını yönetmek için dört temel strateji ve yöntem vurgulanmaktadır: Gazetecilik eğitimi, mesleki etik ve standartların korunması, medya çeşitliliği ve bağımsızlık ve şeffaflık ile hesap verebilirliktir. Medyanın kültürel modeli, izleyiciler üzerinde iki geniş yolla önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtir: Duygusal bir topluluk oluşturur ve genel bir tartışmayı teşvik eder. Kitle iletişim araçları, bireylerde davranışları yerleştirmek yerine, insanların yaşamlarını şekillendiren bir anlam ve varsayım ağı oluşturur. Fakat, endoktrinasyon modelinin ötesine geçmek bilinçli bir çaba gerektirir. (Schudson, 2003, s. 25-26). Schudson'a göre, gazetecilik etiği ve standartları korunarak, doğru bilgiye öncelik verme ve etik kurallara uygun çalışma ile objektif ve tarafsız haber yapma teşvik edilir (Schudson, 2003, s. 75-76). Medya çeşitliliği ve bağımsızlığın sağlanması, çeşitli bakış

açıları ve haber kaynakları ile basın özgürlüğünün desteklenmesi, haberlerin tarafsız ve dengeli olmasını teşvik eder (Schudson, 2003, s. 84-87). Haber yazımında dil ve üslup önemlidir. Haber dili ideolojik yönlendirmelerden uzak ve dil kurallarına uygun olmalıdır. Üslup ise isimlerin, fiillerin ve cümlelerin doğru kullanımını gerektirir. Haberlerde gereksiz kelime kullanımından kaçınılmalı, sade ve doğru kelimeler kullanılmalı, cümleler kısa tutulmalıdır. Haber yazarken kişisel fikirlerden kaçınılmalı, karakterler ve haber kaynakları açıkça belirtilmelidir. Her muhabirin anlatım şekli farklı olsa da objektiflik adına olayın genel hikâyesi ve aktörleri, farklı yayın organlarından bakıldığında aynı olmalıdır (Güz, 2005, s. 84).

Objektif haber standartları ve gereksinimleri yalnızca gazeteler için değil, günümüzde sunulan birçok medya kuruluşu için de büyük önem taşımaktadır. Gazeteler belki geçmişteki kadar geniş kitlelere ulaşmasalar da halk artık haberlerin yayınlandığı anda gazetelere erişmese de gazete haberlerinin içeriği hala güçlü bir etki yaratmaktadır. Çoğu insan medyaya güvenmese de gazetelere diğer kaynaklara göre daha güvenilir bakmaktadır. Eğer gazete haberleri diğer medya kaynaklarından daha olumlu bir şekilde algılanıyorsa, ancak aslında bir ön yargı söz konusuysa, okuyucuları yanıltabilir. Gazeteler genellikle eksiklikleri ve yanlış bilgileri düzeltme yoluna gitmektedir (Hoffman ve Wallach , 2007, s. 617). Haber çalışanları sadece gerçeklere dayalı olmakla kalmamalı, gerçekler de adil olmalıdır. Haber yapıcıların görüşlerini dengeleyerek ve kanıtları değerlendirerek, haber çalışanları hem halkı bilgilendirmek hem de güvenilirliği sürdürmek amacıyla gerçeklerin adil bir sunumunu elde etmek için çabalamalıdır. (Tuchman, 1978, s. 161). Haber üretimi sürecinde zaman, kaynak ve personel sınırlamaları nedeniyle gazeteciler, haber değeri olan olayları ve kaynakları seçmek zorundadır. Bu seçicilik, haberlerin objektifliğini ve yanlılığını etkileyebilir. Tuchman'a göre, objektiflik kavramı gazetecilik mesleğinin temel değeri ve ilkesi olarak kabul edilir (Tuchman, 1978, s. 64-81).

Yanlılık, haber içeriğinde farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. İdeolojik yanlılıkta, medya sahipleri, editörler veya gazeteciler belirli dünya görüşlerini destekleyen hikayeler sunabilirler. Partizan yanlılıkta ise, medya sahipleri, editörler ve gazeteciler siyasi partilerin veya çıkar gruplarının desteklediği politikaları veya amaçları destekleyen hikayeler sunabilirler. Bilgi kaynakları tarafından gizlenen, çarpıtılan bilgilerden, yayınlanma veya yayında olma yarışı içinde olan gazetecilerin kariyer

endişelerinden kaynaklanan yanlılıklar da olabilir. Yanlılık ayrıca gazetecilerin kişisel tercihlerinden kaynaklanabilir (Baron D. P., 2006, s. 3-4). Medya içeriğinde gözlenen baskın bir taraflılık, "kamu" ile "özel" yaşam arasındaki tercihe, erkekler ile kadınlar arasındaki eğilime vb. işaret etmektedir. Bu bağlamda, sıradan insanların yaşamları hakkında neredeyse hiçbir şey ifade edilmemekte; genellikle siyaset, ekonomi gibi alanlarda alınan kararlar (genellikle finansal etki göz önünde bulundurularak) ve yalnızca "temsilci" kişiliklerin görüşleri vurgulanmaktadır. Kişisel ilişkiler, cinsellik, aile ve çalışma koşulları gibi konular ile tanıdık 'sözcü'nün sunduğundan farklı bir bakış açısını yansıtan, daha az tutarlı sesler, bunların hepsi haberlerde göz ardı edilmektedir. Bu durumda, ortaya çıkan soru şudur: Çokça kapsama alanı bulan olaylar zaten günlük yaşamlarımıza etki ediyor mu, yoksa bunlar yaşamlarımızı büyük ölçüde haberlerde sürekli olarak sunuldukları için mi etkiliyor (Hartley, 1982, s. 39)? Endüstriyel bir toplumun kültürel değerleri, diğer toplumların kültürel değerleri gibi değildir. Kültürler arasında etik değerlerin denklemi, diğer değerlerin denklemi kadar zor olabilir (Innis, 2008, s. 140).

Gazeteciler, objektiflik iddialarını sürdürmekte zorlandığı için doğruluk, denge ve adillik gibi standartlara yönelmiştir. Medya çalışanları, değişen dünyaya rağmen bağımsız raporlama ilkesini koruma eğilimindedir. Hackett objektifliğin karşıtının yanlılık olduğunu belirtmiş, bu yanlılığın genellikle birey olarak gazetecide olduğunu ifade etmiştir. Gazeteciler, kişisel değerlerini mesleki olarak kullanmadılar, çünkü bu değerler toplumsal değerlerle uyumludur. Haber kaynaklarına dayanarak objektif, kendi uzmanlıklarına dayanarak ise yanlı olarak görülürler (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 84). Rekabetçi bir kapitalist ortamda, haberler hem bağımsız bir ticari faaliyet olarak algılanır hem de belirli görüşlerin yayılması için istenen bir araç olarak kullanılır. Ancak, bu iki kriter arasında çelişkiler olabilir. Haberlerin ticari olarak kârlı olma hedefi, haber kuruluşlarını çeşitli haberleri ve olayları seçme, sunma ve yorumlama şekilleri konusunda etkileyebilir. Diğer yandan, haberlerin belirli görüşleri destekleme veya yayma amacı, habercilikte tarafsızlık ilkesine aykırı düşebilir ve haber içeriğinin objektifliğini etkileyebilir. Bu tür bir dengeleme, haber endüstrisindeki etik ve gazetecilik standartlarına ilişkin karmaşıklıkları da beraberinde getirir. Aynı zamanda, haberlerin ticari başarı ve belirli görüşlerin yayılması arasındaki bu gerilim, medyanın toplumsal etkilerini ve kamusal bilgi akışını şekillendiren önemli bir dinamiktir (Hartley, 1982, s. 49).

Medya objektifliği, savaş durumları bağlamında karmaşık ve sıklıkla tartışmalı bir konudur. Savaş çatışmaları sırasında medya, kamuoyunu bilgilendirmede önemli, ancak aynı zamanda objektif kalmalarını etkileyebilecek birçok zorlukla karşı karşıya kalabilir. Lasswell'e göre (1938) "savaş yalnızca bir haber kaynağı değil, aynı zamanda haber için talep de yaratır. Savaşa ve onunla ilgili her şeye duyulan hayranlık çok derine kök salmıştır, satışlarını artırmak için 'Büyük Savaş' yazısını kâğıda basmak yeterlidir" (Lasswell, 1938, s. 192).

Medyanın siyasi çevreler üzerinde etkisi olduğu gibi, siyasi çevrelerin de medya üzerinde etkisi olabilir. İktidarı ellerinde bulunduran siyasi elitler, medyaya baskı yapma ve onları kontrol altında tutma konusunda oldukça büyük bir güce sahiptirler (Işık ve Oğuzhan Börekçi , 2009, s. 57). Bu kontrol, farklı saik ve sebeplerle kendini gösterebilir. Özellikle savaş zamanlarında, medya ve propaganda, kamuoyunu istenilen yöne yönlendirmek için kullanılır. Savaş durumunda, medya, propaganda, sansür, önyargı ve milliyetçi baskılar nedeniyle objektifliği koruma zorluklarıyla karşılaşır. Hükümetler ve çatışan taraflar, belirli bir anlatıyı teşvik etmek veya belirli bilgileri gizlemek için medya üzerinde baskı uygulayabilir. Bu konunun bir örneği olarak, Dayton anlaşmasının müzakereleri sırasında ve sonrasında Sırp medyasının çoğunlukla pozitif bir ton kullanarak savaştan galip çıktıkları izlenimini yaratan haberleri gösterebiliriz. Propaganda, savaşta sık kullanılan bir araçtır, kamuoyu desteği mobilize etmek, düşmanı demoralize etmek veya sahadaki gerçek olayları gizlemek için kullanılır. Medya, bilinçli veya bilinçsiz olarak, propaganda yayılmasında bir kanal haline gelebilir. Diğer yandan, Hırvat medyası bazı durumlarda haberleri genellikle negatif bir tonla yayınlamış ve bu, varılan anlaşmadan duyulan memnuniyetsizliği yansıtmıştır. Ayrıca, savaşın merkezinde bulunmalarına rağmen, Bosna-Hersek medyasının objektif haber yapmayı başarması da dikkate değerdir. Bu durum, savaş koşullarında objektif gazeteciliğin karmaşıklığını ve zorluklarını ortaya koymaktadır. Zorluklara rağmen, savaş zamanlarında medyadan beklenen bir dizi profesyonel standart ve etik yönerge bulunmaktadır. Bunlar arasında doğruluk, tarafsızlık, doğrulanmamış bilgileri rapor etmeme ve insan haklarına saygı bulunur.

2.3. Uluslararası Haberler ve Haberlerle İlgili Yaklaşımlar

Uluslararası haber kapsamının analizi, medyanın olayları seçme ve sunma sürecinde kültürel ve coğrafi yakınlık gibi faktörlere önem verdiğini ortaya

koymaktadır. Bu, kültürel olarak yakın ve coğrafi olarak komşu ülkelerde meydana gelen olayların, daha uzak ve kültürel olarak farklı ülkelerde gerçekleşen olaylara kıyasla daha fazla haber kapsamı aldığı anlamına gelir. Kültürel yakınlık, ortak değerler, dil, tarih ve sosyo-politik bağlar gibi faktörlerle belirlenirken, coğrafi yakınlık komşuluk ilişkilerini veya bölgesel yakınlığı ifade eder. Bu durum, medyanın bazı ülkeleri veya olayları diğerlerine göre daha fazla öne çıkarmasına ve dolayısıyla uluslararası haber kapsamında dengesizliklere yol açabilir. Bu eğilim, belirli olayların veya sorunların abartılmasına, diğerlerinin ise gözden kaçırılmasına neden olabilir, bu da dünya hakkında dengesiz bir anlayışa ve bazı bölgelerin sorunlarının göz ardı edilmesine sebep olabilir. Çalışmalar, iklim değişikliği veya savaş gibi belirli konu ve olayların farklı ülkelerde önemli ölçüde farklı şekillerde ele alındığını göstermiştir. Bu farklılıklar, genellikle ilgili yerlerin gazetecilik kültürlerinin ve yerel ilgilerin bir yansıması olarak görülmektedir. Örneğin, bir ülkenin medyası, ulusal çıkarları veya kültürel bağlamı nedeniyle bir olayı diğer bir ülkeden farklı bir şekilde sunabilir. Bu, izleyicilerin aynı olaylar hakkında farklı hikayeler ve hatta zıt perspektifler almasına yol açabilir, böylece izleyicilerin/okuyucu dünya hakkındaki algıları üzerinde önemli bir etki yaratabilir (Zamith, 2022, s. 136-137).

18'inci yüzyılında feodal otoritenin azalması ve kilisenin etkinliğinin düşmesiyle birlikte ortaya çıkan basın özgürlüğü kavramı, o dönem toplumsal değişimlerin ve demokratikleşme süreçlerinin bir yansıması olarak ele alınabilir. İngiltere'de sansürün kaldırılması ve Amerika'da derinlemesine tartışılması, basın özgürlüğünün hem bireysel hem de kolektif düzeyde önem kazandığını göstermiştir. İngiliz İç Savaşı sırasında basın özgürlüğünü savunan düşünürler, basının sadece bilgi yayma aracı olmanın ötesinde, toplumsal ve politik dönüşümün katalizörü olduğu fikrini desteklemektedir. Basın meslek ilkelerinin temelinde yatan objektiflik, hesap verebilirlik ve kamu yararını gözetme ilkeleri, Bentham ve Mill gibi filozofların savunduğu fikirlerle uyum içindedir. Basın özgürlüğü, Bentham'ın ideal siyasi sistemi tanımında olduğu gibi, insanların mutluluğunu artırma ve hükümetin aşırı ihtiraslarından koruma işlevini görürken, Mill'in ifade özgürlüğüne dair argümanları, haberin sadece toplum tarafından kabul edilmiş gerçeklerle sınırlı kalmaması gerektiğini vurgular (Güz, 2005, s. 30-33).

Milletler Cemiyeti, Birinci Dünya Savaşı öncesinde, uluslararası iletişim ve propagandayı düzenleyen ilk uluslararası hukuki düzenlemeyi hayata geçirmiştir. Bu düzenleme, radyo yayıncılığının barışın güçlendirilmesi amacına hizmet etmesini öngören Uluslararası Konvansiyonu'dur ve radyonun düşmanca propaganda aracı olarak kullanılmasının önüne geçilmesini, imzacı devletlerin savaş kışkırtıcılığını engellemelerini talep etmiştir. Dünya demokrasileri arasındaki ilişkilerin temelini oluşturan Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, özel olarak uluslararası iletişime değinmese de bu alana yön verecek temel değerleri ve ilkeleri beyan etmiştir. Bu sözleşme'nin temel ilkeleri, tüm diğer uluslararası belgelerin temelini oluşturmakta ve devletlerin egemen eşitliğini, iç işlerine müdahalenin yasaklanmasını garanti altına almaktadır. Buna göre, her devlet, kendi ulusal çıkarları ve iletişim politikaları doğrultusunda, kendi bilgi ve iletişim sistemlerini oluşturma ve uluslararası bilgi akışını kontrol etme haklarına sahiptir (Milenković, 2008, s. 134).

İfade ve basın özgürlüğünün hukuki temelleri, 1948'de kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 19. maddesi ve 1950'de imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi ile sağlamlaştırılmıştır. Bu dönemde, ifade özgürlüğünün korunması ve devlet müdahalesinin sınırlanması, demokratik toplumların temel değerleri arasında yerini almıştır. UNESCO'nun 1984 yılında gerçekleştirdiği 18. Genel Konferans'ta iletişim özgürlüğünün teyidi, bireylerin ve grupların bu temel hakları kullanma kapasitelerinin genişletilmesinin altını çizmiştir. Bu hukuki çerçevede, ifade ve basın özgürlüğü, demokratik toplumların sağlıklı işleyişi için kritik öneme sahip olarak kabul edilmiş, medya çalışanlarının otonomisi ve editoryal bağımsızlığın korunması, kamuoyu denetimi ile dengelenerek, bilgi ve düşüncenin serbest dolaşımı demokratik süreçlerin temel bir parçası olarak görülmüştür (Güz, 2005, s. 34).

Gazetecilerin Mesleki Davranış İlkeleri Bildirgesi, Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (International Federation od Journalists -IFJ) tarafından 1954'te kabul edilip, 1986'da yenilenmiştir. Bu önemli metin, basın özgürlüğünü temel alarak, gazetecilerin riayet etmesi gereken etik kuralları dokuz maddede öz olarak sunar (IFJ Declaration of Principles on the Conduct of Journalists, 2024);

1. 'Gazetecinin ilk görevi, gerçeğe ve kamuoyunun gerçeği bilme hakkına saygı göstermektir.

2. Bu görevin gereği olarak, gazeteci her zaman haber toplama ve yayınlama sürecinde dürüstlüğü, özgürlük ilkelerini ve adil yorum ve eleştiri hakkını savunmalıdır.
3. Gazeteci, sadece kaynağını bildiği gerçeklerle uyumlu haberler yapmalıdır. Gazeteci, esas bilgileri saklamamalı ya da belgeleri tahrif etmemelidir.
4. Gazeteci, haber, fotoğraf ve belgeleri elde etmek için sadece dürüst yöntemler kullanmalıdır.
5. Gazeteci, zararlı şekilde yanlış olduğu anlaşılan yayınlanmış bilgileri düzeltmek için azami çaba göstermelidir.
6. Gazeteci, gizlilik içinde elde ettiği bilgi kaynaklarına ilişkin mesleki sırları korumalıdır.
7. Gazeteci, medyanın ilerlettiği ayrımcılığın tehlikelerinin farkında olmalı ve ırk, cinsiyet, cinsel yönelim, dil, din, politik veya diğer görüşler, ulusal veya sosyal kökenler gibi sebeplere dayalı ayrımcılığı kolaylaştırmaktan kaçınmalıdır.
8. Gazeteci, aşağıdaki durumları ciddi mesleki suç olarak görmelidir:
    - intihal
    - kötü niyetli çarpıtma;
    - iftira, karalama, hakaret, asılsız suçlamalar;
    - yayımlama veya bastırma karşılığında herhangi bir şekilde rüşvet kabul etme.
9. Mesleğine layik olan gazeteciler, yukarıda belirtilen ilkeleri sadakatle gözlemekle yükümlü olmalıdır. Her ülkenin genel hukuku çerçevesinde, gazeteci mesleki meselelerde yalnızca meslektaşlarının yetkisini tanımalı ve hükümetlerin veya diğerlerinin her türlü müdahalesini reddetmeli.'

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun Gazetecilik Mesleki Davranış İlkeleri Bildirgesi, gazeteciliğin etik altyapısını oluşturan temel prensipleri kodifiye etmektedir. Bu ilkeler, medyanın toplumsal etkileşimdeki rolünü ve itibarını şekillendirmektedir; doğruluk ve dengeli bilgilendirme yoluyla toplumun aydınlanmasını ve demokratik işleyişin desteklenmesini sağlamaktadır. Gazetecilik etiğine bağlılık, medyanın özgürlüğünü ve bağımsızlığını muhafaza ederken, gazetecilerin baskılara karşı dirençli olmasını ve güvenilirliğini korumasını da teşvik etmektedir. Aynı zamanda, mesleki bütünlüğün korunması, çeşitli ve derin kamusal tartışmaların sürdürülmesine katkıda bulunur. Bu nedenle, bu ilkeler yalnızca gazeteciler için değil, aynı zamanda medya kuruluşları ve genel toplum için de büyük önem taşımaktadır.

Her ülkenin kendine özgü gazetecilik ilkelerine sahip olmasına karşın, uluslararası bir perspektiften, bu standartların global düzeyde her ülke tarafından

benimsenmesi beklenmektedir. Ancak, gazetecilik alanındaki güç, medyanın toplumsal etki kapasitesinden kaynaklanır. Bu gücün bir sonucu olarak, gazetecilik; toplum, politika, izleyici kitlesi, ekonomi, medya ortamı gibi dış faktörlerin yanı sıra, gazetecilerin eğitimi, çalışma deneyimi, yayıncılık politikaları, redaksiyon ile medya kuruluşlarındaki iç yapıların uyumu gibi içsel faktörlerden de etkilenir. Bu faktörler, gazetecilik mesleğinin şekillenme sürecinde etkili ve mesleğin uygulama şeklini belirlemektedir.

2.3.1. Uluslararası Haberler

Uluslararası haberler, dünya genelindeki olayları, gelişmeleri ve trendleri ele alan haberlerdir. Bu haberler genellikle farklı ülkeler ve bölgeler arasındaki ilişkiler, ekonomik ve politik meseleler, savaşlar, barış süreçleri, doğal afetler ve kültürel etkinlikler gibi konuları kapsar. Uluslararası haber ve iletişim, dünya çapında yaşanan olaylar, gelişmeler ve trendler hakkında bilgi alışverişi ve haber yayımı süreçlerini içerir. Uluslararası haber ve iletişim, dünya genelindeki insanları birbirine bağlayan ve farklı kültürler, ülkeler ve siyasi yapılar arasındaki anlayışı artıran önemli bir rol oynar. Bu süreçler, gazetecilik, televizyon, radyo, internet ve sosyal medya gibi çeşitli platformlar ve araçlar aracılığıyla gerçekleştirilir. Uluslararası haberler dünya genelindeki olaylar ve gelişmeler hakkında bilgi sağlayarak, ülkeler ve toplumlar arasında ortak anlayış ve iş birliği sağlar.

Güvenilir ve bağımsız haber kaynakları, insanların dünyadaki olayları tarafsız ve doğru bir şekilde anlamalarına yardımcı olur. Farklı kültürler, diller ve coğrafyaları temsil eden bir haber ve iletişim ağı, daha kapsamlı ve çeşitli perspektifler sunar. Hızlı ve anında bilgi paylaşımı: İnternet ve sosyal medya gibi dijital platformlar, dünya çapındaki olayların hızlı ve anında takip edilmesini sağlar. Uluslararası haber ve iletişim, farklı ülkelerdeki insanların birbirlerinden öğrenmelerine ve yeni fikirlerle tanışmalarına olanak tanır. Dış politika oluşturma süreci, kitle medyası ve kamuoyundan büyük ölçüde bağımsızdır, çünkü politika yapıcıları çok daha derinlemesine bilgi kaynaklarına erişim hakkına sahiptir. Hükümetler, geniş bilgi ağlarına sahip olmak için çeşitli araçlara ve kaynaklara sahiptir. Bu durum, kitle medyasının yüzeysel bilgisiyle sınırlı olan genel kamuoyuna kıyasla, politika yapıcılarının duygusal gazetecilikten veya medyanın abartılı sunumlarından daha az etkilendikleri anlamına gelir (Louw, 2005, s. 255).

Dağıtım teknolojilerindeki gelişmeler ve yeni ekonomik ihtiyaçlar, uluslararası haber transferlerini hızlandırmıştır. Kitle iletişim araçları, küreselleşme sürecinin hem nesnesi hem de aracı olarak öne çıkarlar. Değişimde dağıtım teknolojileri ve ekonomi belirleyici olmuştur. Kitle medyasının küresel karakteri, ideolojik mücadeleler, ekonomik ve sosyal dengesizlikler ve küresel medya yoğunlaşması nedeniyle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sorunlu hâle gelmiştir. Gelişmiş dünyanın medyasının hakimiyeti, azınlık kültürleri üzerindeki etkileri nedeniyle önemli bir odaktır. Gerçek anlamda küresel bir medya düzeyine ulaşmak mümkün olabilir. Ulusal sınırların ötesinde hizmet veren bağımsız medya ile internet, uluslararası iletişimin geleceğini şekillendirmede merkezi bir role sahiptir ve küresel medya yönetimi konularını daha da önemli hâle getirir (McQuail, 2005, s. 246).

McQuail'e göre, küresel kitlesel iletişim, birçok farklı formda gerçekleşen çok boyutlu bir fenomendir. Bunlar arasında (McQuail, 2005, s. 251):

- Bir ülkeden diğer ülkelerdeki kitlelere doğrudan medya kanalları veya tam yayınların dağıtımı bulunur. Bu, yabancı gazetelerin (bazen özel baskılarla) ve kitapların satışını, belirli uydu televizyon kanallarını ve devlet tarafından desteklenen uluslararası radyo yayınlarını içermesi
- MTV Europe, CNN International, BBC World, TVCinq, Televisora del Sur, Al-Jazeera gibi özel uluslararası medya ve uluslararası haber ajanslarının bulunması
- Yerel medya çıktısının bir parçasını oluşturmak için ithal edilen çeşitli türlerdeki içerik ögeleri (filmler, müzik, TV programları, gazetecilik unsurları vb.)
- Yerel izleyicilere uyacak şekilde uyarlanan veya yeniden yapılan yabancı kökenli formatlar ve türler
- Yerel medyada yer alan, yabancı bir ülke hakkında veya yabancı bir ülkede yapılan uluslararası haber öğeleri
- Yabancı bir referansa veya kökene sahip olan spor etkinlikleri, reklamlar ve resimler gibi çeşitli içerikler
- Çeşitli formlarda bulunan World Wide Web, yukarıdakilerin bazılarıyla örtüşmektedir.

Uluslararası eylemler, aktörlerin uluslararası gerçeklik algısına dayanmaktadır. Bu algı, sadece haber medyası tarafından şekillendirilmemekte; kişisel izlenimler, yurt dışı profesyonel ilişkiler ve diplomatik raporlar da etkilidir. Ancak, haber medyasının sürekliliği ve yaygınlığı onu uluslararası algının şekillendirilmesinde öncü kılabilir. Bir eylemin yeterliliği genellikle onun temel aldığı algının yeterliliğiyle doğru orantılıdır (Galtung ve Ruge, 1965, s. 64).

Louw'e göre, gazetecilerin dış politika oluşturma süreci üzerinde etkisi olduğuna dair argümanlar mevcuttur. Gazetecilerin etkisi şu noktalardan kaynaklanmaktadır (Louw, 2005, s. 255-256):

- Gazeteciler, bürokratların veya istihbarat kurumlarının politikacıların dikkatine sunulmasını istemediği hikâyeleri yayınlayarak üst düzey sivil görevlilerin gündem belirleme kapasitesini zayıflatabilir.
- Politikacılar, seçmenlerini yanlarında tutma ihtiyacı duyarlar. Bu, halkla ilişkiler, imaj yönetimi ve dönüş teknikleri ile – yani seçmenlerin kabul edebileceği politikaları kamuya açıklarken hoşnut olmayacakları politikaların kamuya açıklanmasını en aza indirerek– gerçekleştirilebilir. Gazeteciler, politikacıların göz ardı etmek istediği politikaları (ve sonuçlarını) ifşa edebilir.
- Politika yapıcılar, hangi eylem planını benimsemeleri gerektiği konusunda bölünmüşse, gazeteciler, bir tarafın rakiplerini mağlup etmek için ihtiyaç duyduğu kanıtları sağlayarak tartışmayı değiştirebilir ve/veya baskı gruplarını harekete geçirerek ya da kamuoyunu belirli bir yönde iterek tartışmayı değiştirebilir.

Eski Yugoslavya'da yaşananlar, savaş korkuları, yıkımlar ve milyonlarca masum insanın acıları uzun süre dünya medyasının ilk sayfalarını işgal etti. Yıkılan şehirler, yakılan köyler ve evler, katledilenler, tecavüze uğrayanlar, sürülenler, mülteci kervanları ve aşırı yoksulluk bu trajik dönemin ana özellikleriydi. Bölgeden yüzlerce uluslararası gazeteci haber veriyordu. Bu, dünya medyası için tükenmez bir "kötü haber" kaynağıydı. Ancak savaşın süresi uzadıkça ve olaylar rutin hale geldikçe, haber seçimi daha seçici hale geldi. Başlık ya da ana haber bültenine girebilmek için daha dikkat çekici ve sıra dışı olayların rapor edilmesi gerekiyordu. Bu daha seçici yaklaşım

nedeniyle, pozitif veya insancıl içeriğe sahip haberler medya gündeminde geri planda kaldı (Malović, 2007, s. 112).

Uluslararası haberlerin kapsamının geniş olması, dünya genelinde yaşanan olaylar ve gelişmeler hakkında daha geniş bir perspektif sunar ve insanların dünya çapında neler olduğunu anlamalarına yardımcı olur. Bu tür haberler, insanlar arasındaki kültürel ve sosyal anlayışın artmasına, küresel sorunlara dikkat çekilmesine ve uluslararası iş birliğinin teşvik edilmesine katkıda bulunur.

2.3.2. Medyanın Uluslararası Olaylara Bakışı ve Savaşta Medya

Medyanın uluslararası olaylara yaklaşımı farklı şekillerde olabilir. Bu yaklaşımlar, medya organlarının bulunduğu ülkenin çıkarlarına, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlere, ideolojilere ve yayın politikalarına göre değişebilir. Ayrıca basın organlarının tarafsızlık anlayışı da yaklaşımını belirleyen önemli bir faktördür.

Basın, kamuoyunu temsil ettiği ve hatta kendi başına bir kamuoyu ifadesi olarak görüldüğü için, ’halk egemenliğinde basının kral olduğu’ kabul edilir. Basının, serbest bir toplumda hükümetin sınırlarını aşmasını engellemekle görevlendirildiği liberteryen felsefede eleştirel bir rolü vardır. Bu durum, basının politik ve sosyal sisteme ilişkin rolündeki nesnel ve öznel değişimlere rağmen bugünün gazetecileri için yüksek bir önceliktir. Basının yabancı politika alanında eleştirel rolü, hemen hemen tüm yabancı yazarları ve analistleri tarafından olumlu bir şekilde tarif edilir ve değerlendirilir. Ancak, "hükümetin ne yaptığı hakkında görüşlerimizi ifade etmeliyiz" konusunda belirsizlik ve görüş ayrılıkları mevcuttur (Cohen B. C., 1963, s. 33-34). Örneğin, bazı medya organları belli bir siyasi görüşü destekleyebilir ve bu görüş doğrultusunda uluslararası olaylara yaklaşır. Bu durumda olaylar hakkında verilen haberlerde, olayın gerçekleştiği ülkedeki hükümete ya da liderlere yönelik eleştirilerin yoğunlaştığı ya da övücü ifadeler kullanıldığı görülebilir. Diğer taraftan, bazı medya organları tarafsız bir tutum benimser ve olayları objektif bir şekilde sunmaya çalışır. Bu durumda haberler daha nesnel bir şekilde verilir ve olayların taraflarıyla ilgili ön yargılı ifadelerden kaçınılır. Kısacası, basının uluslararası olaylara yaklaşımı farklılık gösterir ve medya organlarının bulunduğu ülkenin çıkarları, siyasi görüşü, ideolojisi ve tarafsızlık anlayışı gibi faktörler yaklaşımı etkiler. Steven Fink (1986), bir kriz durumunun yaşam döngüsünü dört aşamada tanımlamıştır: Kriz öncesi aşama

(prodromal crisis stage), akut kriz aşaması (acute crisis stage), kronik kriz aşaması (chronic crisis stage) ve kriz çözüm aşaması (crisis resolution stage). Bu nedenle, kriz durumları, insan hayatı ve malının tehlikede olduğu durumlarda, medyanın objektiflik ve gazetecilik etiği açısından büyük bir sınavdır. Çünkü bu tür durumlarda, halkın ilgisi, her medyanın ana itici gücüdür (Fink, 1986, s. 26).

Bosna-Hersek'te yaşanan savaş, dünya medyasının odağı haline gelmiş ve o dönemde büyük medya kuruluşlarının haber ajandalarında geniş yer bulmuştur. Savaşın acımasız yüzünü yansıtan haberler, sivil katliamları, toplu ölümleri ve soykırım olaylarını içeren seçkin raporlarla tüm dünyanın gözleri, bu trajediyi anlamaya ve anlatmaya çevrilmiştir. Savaşın sona ermesi ve tarihi Dayton Anlaşması'yla, barışın nasıl sağlanabileceği, toplumların nasıl yeniden inşa edilebileceği ve adaletin nasıl tesisi edileceği konuları, medyanın gündeminde yer bulmuştur. Haberler, savaşın yıkıcı etkilerini dünya kamuoyunun vicdanına taşımış ve böylece Bosna'daki insanlık dramının, küresel bir sorumluluk ve müdahale bilinci yaratılmasına önayak olmuştur. Dayton Anlaşması ile savaşın son bulması, Bosna'nın geleceği ve bölgede sürdürülebilir bir barışın nasıl kurulabileceği konusundaki tartışmalar, uluslararası medyanın da katkısıyla derinleşmiş ve bu, savaşın sonrasında toplumların iyileşmesi ve barış içinde bir arada yaşama umudunun güçlenmesine yardımcı olmuştur. Aliya Izzetbegoviç, yabancı gazetecilerin Bosna'ya gelmeleri, savaş bölgelerinde bulunmaları ve olayları tarafsız bir şekilde dünya kamuoyuna aktarmaları konusunda ısrarcıydı. Izzetbegoviç'in en büyük kaygısı, Bosna-Hersek'teki gerçek durumun ve yaşananların tüm çıplaklığıyla ve doğru bir şekilde uluslararası alanda geniş bir kitleye ulaşması ve anlaşılmasıydı. O, savaşın gerçek yüzünün ve Bosna-Hersek'te yaşanan insani dramının dünya çapında bilinir olmasını istiyordu. Bu nedenle uluslararası basının, savaşın ve yaşanan acıların nesnel bir şekilde rapor edilmesinde çok önemli olduğunu biliyordu. Izzetbegoviç, bu sayede uluslararası toplumun dikkatini çekmeyi ve Bosna-Hersek'teki savaşın sona erdirilmesi için gerekli uluslararası müdahalenin gerçekleşmesini umuyordu (Muslimović, 2023, s. 649).

Medya bir şeyi gizleyebilir veya açığa çıkarabilir, aidiyet ve katılım duygusu oluşturabilir veya teşvik edebilir. İzolasyon ve ayrılık hissi yaratabilir. Bunu, olağan bölünmeyi sorgulayarak yapar. Halkın erişebileceği alanlar, yani "sahnede" olanlar ve

"sahne arkasında" olanları, başka bir deyişle yalnızca belirli insan kategorileri için ayrılması gereken alanlar oluşturabilir. Yani davranışlar ve münhasıran mahremiyet alanlarına ait olan eylemleri artık herkes tarafından görülebilir hale getirir çünkü direkt halkın önünde gerçekleşir. Bu şekilde, daha önce belirli alanlara erişim, "korumalı" oldukları için sınırlı bilgilere ihtiyaç duyulduğunda medya onları kullanılabilir hale getirir (Valković, 2016, s. 99-116). Örneğin, Dayton anlaşması imzalandığı anda, Sırpların Saraybosna'yı bombaladığı haberleri, Bosna ve Hırvatistan'daki günlük gazetelerde yer alırken (*Dnevni avaz, Oslobodjenje, Vjesnik, Večernji list*, 1995), bu olay hakkında Sırp gazetelerinde herhangi bir haber yayımlanmamıştır. Bu durum, farklı medya kuruluşlarının aynı olaya yönelik farklı yaklaşımlarını ve haber yapma politikalarını göstermektedir. Bosna-Hersek ve Hırvatistan'daki medya kuruluşları, anlaşma sürecine paralel olarak gerçekleşen bu önemli olayı haberleştirerek, bölgesel güvenlik ve siyasi dinamiklere dair bilgilendirme yapmıştır. Buna karşılık, Sırp medyasının bu olayı görmezden gelmesi veya haberleştirmemesi, belirli politik duruşlar veya stratejik tercihlerle açıklanabilir. Bu, medyanın toplumsal olayları nasıl ele aldığı ve hangi haberlerin öne çıkarıldığı veya göz ardı edildiği konusunda dikkate değer bir örnek teşkil etmektedir. Ayrıca, bu farklılık, medyanın savaş ve barış süreçleri sırasındaki rolünü ve bu rollerin toplumsal algılar üzerindeki etkilerini de yansıtmaktadır.

Medyanın uluslararası olaylara bakışı genellikle olayların öne çıkarılması ve etkileşim şekline dayanır. Bir ülkedeki savaş gibi olayların önemi, yerel ve etkilenen diğer ülkelerin medyası tarafından ne kadar vurgulandığına bağlıdır. Ayrıca, hangi ülkelerin gündemlerinde daha fazla yer aldığına bağlıdır. Olayın yerel halk için önemli olmasının yanı sıra, ülkede yaşayan yabancılar için de önemli olabilir. Bununla birlikte, o ülkenin dışında yaşayanlar için önem derecesi farklı olabilir. Medyanın uluslararası olaylara bakışı ayrıca, hangi ülkelerin olayları finanse ettiğine bağlı olabilir. Eğer bir ülkenin savaşı başka bir ülke tarafından finanse ediliyorsa, bu durum finanse eden ülkenin medyasında olayın daha fazla yer almasına neden olabilir. Medyanın savaş konuları ve önemli uluslararası olaylarla sıkı bir ilişkisi vardır. Bunun temel sebeplerinden biri hem modern savaşların hem de kitle iletişim araçlarının, on dokuzuncu yüzyılın sonlarındaki verimli medya döneminden doğmuş olmasıdır. Teknoloji, sivillerin savaş bölgelerindeki olayları bilme ve görme imkânını sağlamıştır. Modern savaşlar, hedeflerin insan olup olmadığına bakmaksızın,

hedeflerin tam konumunu belirleyebilir. "Atış savaşı" terimi hem askerlerin hem de foto muhabirlerinin mesleklerini ifade eder, çünkü fotoğraf çekme ve kayıt mekanizmaları, ordu tarafından geliştirilen mekanizmalara dayanmaktadır. Benzer şekilde, savaş bölgelerinden gelen haberlerin sivillere ulaşmasını sağlayan iletim araçları çoğunlukla, askerlerin birbiriyle iletişim kurmasını (telgraf ve radyo yayıncılığı) veya düşmanın askeri planlarını gizlice öğrenmeyi kolaylaştıran teknolojilerden gelişmiştir (Rai , 2000). On dokuzuncu yüzyılın ortalarında, savaş muhabirleri ve bilgileri sahada doğrulayan gazeteciler ortaya çıktı. Ancak bu tip muhabir veya gazetecilerin ortaya çıkmasından kısa bir süre sonra hükümetler radikal sansür uyguladılar. Birinci Dünya Savaşı sırasında, gazeteciler sahada yürütülen operasyonlardan uzak tutuluyordu ve Savaş Bakanlıkları tarafından, haberlerin sıkı kontrol altında tutulmasını sağlamak için, gazetelere özel görevliler atanıyordu. Medyanın devlet propagandasının hizmetinde olması, yazıların sansürlenmesi ve gazetecilerin korkutulması gerektiği düşünülüyordu. Bazen, gazeteciler karşı çıkarlarsa ya da büyük bir suça tanıklık ederlerse bunun bedelini canlarıyla ödüyorlardı. Basın özgürlüğü ve halkın gerçeği öğrenme hakkı henüz tam olarak tesis edilmemiştir (Mercier, 2005, s. 650). Bir ülke savaşa girdiğinde veya belirli bir gruba karşı toplu suçlar işlediğinde, kitle iletişim araçlarının, kendi adlarına olası işlenecek olan şiddete karşı harekete geçirmede çok önemli rol üstlendiği düşünülmektedir. Bu süreç, insani niteliklerden o kadar yoksun bir düşman imajı yaratmayı içerebilir ki, yok edilmeleri haklı ve hatta arzu edilir hale gelebilir (Bahador, 2012, s. 195).

Medyanın gücünü ve etkisini Dennis McQuail, Sovyetler Birliği ve Nazi Almanyası'nın medya modellerinde belirliyor; burada medya, yöneten parti elitinin propaganda servisi hâline gelmeye zorlanmıştır. 1930'lu yıllarda, kitle medyasının kitleleri ele geçirme gücüne sahip olduğu ve uluslararası ilişkilerin ve ittifakların şekillendirilmesi üzerinde güçlü bir etkisi olduğu düşüncesi hâkim ve güçlü bir şekilde kökleşmişti. Medyanın bu tür bir gücü oluşturabilmesi için varsayılan koşullar şunlardır: Çoğu kişiye ulaşabilen ulusal bir medya endüstrisi; belirli bir derecede monopolistik veya otoriter kontrole sahip bir zirve veya merkez ve medyaya güçlü bir şekilde bağlı ve manipülatif çağrılara duyarlı bir kitle. Balkan Savaşları, iki Körfez savaşı ve 'terörle savaş', medyanın halkın görüşlerinin de rol oynadığı herhangi bir uluslararası güç mücadelesinde önemli ve değişken bir bileşen olduğunu teyit etmiştir. Etkili medya gücünün genel koşulları genellikle nüfusun çoğuna ulaşabilecek bir

ulusal medya endüstrisi, ne yönde olursa olsun yayılan mesajda bir dereceye kadar fikir birliği ve kitlelerin medyaya bir ölçüde güven duymasını içerir (McQuail, 2005, s. 51). Düşman medyasının yok edilmesi, zamanla tanınan bir askeri hedef haline geldi. Sırplar çeşitli yollarla Saraybosna'da ücretsiz olarak yayınlanan *Oslobođenje* gazetesinin binasını bombaladılar ve bugün Batı ülkelerindeki öldürücü olmayan silahlar arasında hem askeri yayınlara hem de sivil radyo ve televizyona müdahale edebilen elektromanyetik cihazlar vardı (Mercier, 2005, s. 651). *Oslobođenje* gazetesinin binası tamamen yok edildikten sonra, editörler Saraybosna'nın savunma hattının ilk çizgisindeki bir atom sığınağından gazeteyi her gün üretmeye devam etti ve üç buçuk yıllık kuşatma boyunca hiçbir sayıyı atlamadılar (Kurspahić, 2003, s. 124).

Shoemaker ve Reese(2019), dolaylı gerçeklik ile medya tarafından sunulan dünya görüşünü kastetmekte ve bu görüşün en az beş analiz düzeyinde çok sayıda faktörden etkilendiğini düşünmektedir. Ayrıca, medya içeriğinin gerçekliği yansıtmadığına ve medyaya göre dünyanın, başkanlık konuşmaları veya siyasi grupların açıklamaları gibi gerçekliğin diğer temsillerinden temelde farklı olduğuna inanmaktadırlar. Haber ve eğlence içeriği üretenler, yalnızca işlerini yaparken değil, aynı zamanda kültür, iktidar ve ideolojiyle olan ilişkileri nedeniyle de gerçekliğe aracılık etmektedir (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 39). Düşman imajları; imgeler, metaforlar, çerçeveler kullanılarak oluşturulur. Genel olarak anlatılar, mitler ve fikirler, belirli bir grubun siyasi bir amaç için meşruiyetini ortadan kaldırmak içindir. Düşman görüntüleri inançlara dayalıdır veya hipotezlere ve tüm grup tarafından sahiplenildiğinde stereotipler hâline gelir. Düşman görüntüsünü vermek için yaygın olarak iki yöntem kullanılmaktadır; insanlıktan çıkarma ve şeytanlaştırma. İnsanlıktan çıkarma, hedef grubu hayvanlar veya aşağı sayılan insan grupları gibi insan altı yaratıklarla ilişkilendirmeyi içerir. Şeytanlaştırma, iblisler, canavarlar veya insanüstü özelliklere sahip süper insanlarla ilişkilendirmeyi içerir (Bahador, 2012, s. 196).

Düşman imgelerinin oluşumu, grup içi "biz" veya "bizim" ve grup dışı "onlar" veya "diğerleri" ayrımına dayanır ve genellikle iyi olan "biz" ve kötü olan “onlar” arasındaki eski ideolojik ikiliklerle pekiştirilir. Bu tür bir bölünme yöntemi, birçok milliyetçi mitte uzun bir geçmişe sahiptir ve ulusal konsolidasyon için etkili bir araçtır. Bu tür ayrımlar, diğer gruplar farklı göründüklerinde, farklı bir dil kullanıldığında veya

farklı bir dile ya da dine sahip olunduğunda güçlenir. Ayırım, genellikle diğer eyaletlerdeki rakip ulusal grupları ifade eder. Düşman imajının bu haliyle uluslararası ilişkilerin dinamiklerinde ve devletlerin diğer siyasi oluşumlara karşı davranışlarında önemli bir faktör olduğu varsayılmaktadır (Bahador, 2012, s. 196).

Savaş ve olağanüstü durumlarda, kaçınılmaz zaman kısıtlamaları ve kesinlik gerekliliği nedeniyle, gazetecinin dramının izlenmesi sırasında birkaç paralel rol üstlenmesi gerekmektedir: Strateji yorumcusu, politik analist ve psikolojik gözlemci. Aynı zamanda, bu süreçte sosyolojik fenomenlerin çözümlenmesi gerekmektedir. İdeal olarak, tüm bu görevlerin yerine getirilmesi sırasında, gazetecinin çatışan tarafların savaş nedenlerini ve somut savaş eylemlerini değerlendirmek için keskin ahlaki kriterler uygulaması gerekmektedir; ancak, maalesef bu genellikle gerçekleşmemektedir (Boljević, ve diğerleri, 2011, s. 92-93).

Uluslararası olayları nasıl kapsayabilecekleri konusunda medya kuruluşlarının farklı yöntemleri vardır. Olaylar gerçekleşirken odaklanabilirler ve olaylar gerçekleşirken gerçek zamanlı güncellemeler ve olayların kapsamını sağlayabilirler. Ayrıca, olayların uzun vadeli sonuçlarını anlamaya yardımcı olabilecek derinlemesine analizler ve bağlamlar da sağlayabilirler. Geleneksel medya kuruluşlarının yanı sıra, bugünlerde sosyal medya platformları ve vatandaş gazeteciliği de uluslararası olaylar hakkında bilgi sağlayan önemli kaynaklardır. Bu platformlar, insanların olaylar hakkındaki deneyimlerini ve bakış açılarını paylaşmalarına izin verir ve olaylar hakkında daha çeşitli sesler ve bakış açıları sağlar. Genel olarak, medya, halkı uluslararası olaylar hakkında bilgilendirmede ve bu olaylar hakkındaki kamuoyu oluşumunda önemli bir rol oynar. Chomsky'nin uluslararası haberler ve medya üzerine olan eleştirileri, medyanın özgür ve bağımsız olmadığını ve halkın bilgilendirilmesi yerine özel çıkarlara hizmet ettiğini gösterir (Herman ve Chomsky, 2021, s. 66-72).

Küreselleşme ve teknolojik ilerlemeler, sosyal ve politik yapıda önemli değişikliklere sebep olurken, ekonomik, kültürel ve politik etkileşime açıklığı ve hoşgörüsü ile postmodern devlet ortaya çıkmıştır. Bilgi, iletişim ve sosyopolitik teknolojilere dayanan bu devletin global konumu, uluslararası alanda olumlu izlenimler oluşturur. Kamuoyu stratejileri oluşturarak temel hedeflerini gerçekleştirir ve hedeflenen devlette olumlu izlenimler bırakmak için açık iletişim sağlar. Bu hedeflere ulaşmak için uluslararası kitle iletişim araçları, devlet kurumları, yargı

sistemi, yönetim seviyeleri, diplomatik hizmetler ve sosyal medya gibi araçlar kullanılır. Ayrıca, 'yumuşak güç' kullanımını sağlayan fırsatlar da devletin hizmetindedir. Herman ve Chomsky(2021), medyanın daha şeffaf, hesap verebilir ve halkın gerçek ihtiyaçlarına hizmet eden bir yapıya kavuşması için bazı öneriler sunar.

İlk olarak, haber kaynaklarının çeşitliliğinin artırılması ve alternatif medya platformlarının teşvik edilmesi, medyanın güçlü çıkar gruplarından bağımsızlaşmasına yardımcı olabilir.

İkinci olarak, reklam gelirlerine olan bağımlılığı azaltmak, reklam verenlerin medya içeriği üzerindeki etkisini sınırlayabilir.

Üçüncü olarak, medya okuryazarlığının teşvik edilmesi, halkın medya içeriğini daha eleştirel bir şekilde değerlendirmesini ve doğru bilgiye ulaşmasını sağlayabilir.

Dördüncü olarak, kamu hizmetine yönelik medya kuruluşları, halkın gerçek ihtiyaçlarına hizmet eden bağımsız ve tarafsız haberler sunabilir (Herman ve Chomsky, 2021, s. 72-107).

Shoemaker ve Reese(2014), medyanın içerik oluşturma sürecini, içeriğin şekillenmesine etki eden beş seviyeli bir çerçeve içinde analiz eder.

İlk seviye, bireysel seviye, medya çalışanlarının değerlerini, inançlarını ve kişisel deneyimlerini merkeze alır.

İkinci seviye, rutinler seviyesi, haber kuruluşlarının işleyişini ve rutinlerini, ve bunların haberler üzerindeki etkisini inceler.

Üçüncü seviye, organizasyonel seviye, haber organizasyonlarının yapısını, politikalarını ve stratejilerini ve bu faktörlerin haber oluşumu üzerindeki etkisini değerlendirir.

Dördüncü seviye, sosyal kurumlar seviyesi, haber organizasyonunun dışındaki etkenlere odaklanır, örneğin hükümet politikaları, reklam verenler ve halkla ilişkiler faaliyetleri.

Son seviye, sosyal sistemler seviyesi, genel toplumsal, ekonomik ve politik yapıların medya üzerindeki etkisini analiz eder, ve bu da genellikle medyanın hangi ideolojik değerlere sahip olduğunu ve bu değerlerin haberlerin seçiminde ve

çerçevelemesinde nasıl rol oynadığını belirlemeye yardımcı olur (Shoemaker ve Reese , 2014, s. 7-11).

Savaş zamanında medya, karmaşık bir rol üstlenir. Çatışma esnasında toplumu bilgilendirirken aynı zamanda savaşın algısını da şekillendirir. Propaganda aracı olarak kullanılabilir, hükümetlerin sansür uygulamalarına maruz kalabilir ve çatışma bölgelerindeki insan hakları ihlallerini belgeleyebilir. Medyanın sunumu, halkın savaşa bakış açısını doğrudan etkileyebilir. Ayrıca, medya uluslararası diplomasi çabalarında da önemli bir role sahiptir, uluslararası farkındalığı artırabilir ve diplomatik mesajların iletilmesinde önemli bir araç olabilmektedir. Marshall McLuhan'ın (1994) kaleme aldığı klasik eser "Understanding Media"da, medyanın potansiyel olarak silahlardan daha ölümcül bir güce sahip olabileceğine dikkat çekerek, medyanın da bir tür silah olduğunu belirtir. McLuhan, elektrik çağını, ikonlar ve imajların neredeyse silah gibi kullanıldığı bir dönem olarak tanımlar. Bu bağlamda, "geri kalmış" olarak nitelendirilen ülkelerin, görsel imgelerle olan "silahlanma" yarışında hızla uyum sağladıklarını ve bu alanda başarılı olduklarını vurgular. Nitekim, bu ülkeler zaten sözlü propaganda ve iknanın etkisine oldukça aşinadır (McLuhan, 1994, s. 338-346). Bu medya analizi, eski Yugoslav ülkelerinin 1980 ve 1990'lardaki durumuyla bire bir örtüşmektedir. Batı Balkanlar'da, Yugoslavya'nın dağılması sırasında artan etnik milliyetçiliğe olan bağlılık, gazetecilere çifte bir görev hissi vermiştir. Yugoslav kimliği kırılgan iken, farklı ulusal kimlikler 1980'lerde Yugoslavya'nın çözülmesiyle hızla ortaya çıkmıştır. Ulusal kimlik, gazetecilerin resmi sosyalist çizgiyi kabul etmelerine rağmen, her zaman Yugoslav kimliğinden daha derin olmuştur. Balkanlar'da 1990'lı yıllar boyunca etnik ve ulusal çatışmaların tırmanması, medyanın rolünün kardeşlik ve birlikten etnik düşmanlık ve savaşın aktif bir aracına dönüşmesine sebep olmuştur (Andresen ve diğerleri , 2017, s. 6).

1987'de Sırbistan'ın liderliğine yükselen Miloşeviç'in medya üzerinde ciddi bir etkisi oldu, bunun en belirgin örneği Belgrad Televizyonu'nun Sırbistan Televizyonu'na dönüşümüyle gerçekleşti. Bu değişim, Yugoslavya'nın döneminin politik atmosferinde güçlü bir propaganda mekanizması oluşturdu. Miloşeviç'in medya aracılığıyla Sırp ideolojisinin tehdit altında olduğu algısını yaratması ve Büyük Sırbistan fikrini yayması, Sırbistan'da ulusal bir birliğin ve homojenliğin hızla oluşmasına yol açtı. Kitle medyasının Miloşeviç'in yönlendirmesi altında, "tüm

Sırpların tek bir ulusal sınırlar içinde yaşaması gerektiği" yönündeki mesajlar sürekli olarak işlendi. Medyanın bu yönlendirilmesi, diğer Yugoslav cumhuriyetleri arasında, özellikle Slovenya ve Hırvatistan'da tepkilere neden oldu. Bu medya baskısı, Slovenya, Hırvatistan ve Bosna-Hersek'e yönelik sonraki savaş ve saldırılara temel hazırladı. Bu olayların sonuçları, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en korkunç soykırımların yaşandığı zamanların başlangıcı olmuştur (Malović, 1999, str. 106).

1980-1990 yılları arasında Sırbistan ve Bosna-Hersek arasındaki ilişkiler, keskin tartışmalar ve Sırp medyasının Bosna-Hersek'e yönelik saldırılarıyla belirlendi. Bu on yıl boyunca ilişkiler çeşitli aşamalardan geçti, ancak her zaman Sırp medyasında Bosna-Hersek'e yönelik 'karanlık vilayet' tasviri ve Müslümanların ulusal kimliğinin tartışılması gibi sorunlarla gölgelendi. Bu, 1980'lerin ortalarında sadece Sırbistan'daki milliyetçi entelektüel çevrelerde değil, aynı zamanda Bosna-Hersek'in liderliğinin Yugoslav değerlerinin en kararlı savunucusu olarak kendini gösterme çabalarında da belirgindi. On yılın sonunda, Sırbistan'ın Bosna-Hersek'e, liderlerine ve kurumlarına karşı 'kibirli tavrını' gösteren başka bir skandal yaşandı. Bu, 1989'da Doğu Bosna'da yasa dışı faaliyetlerde bulunan Sırp istihbarat görevlileri tarafından yayılan sahte haberlerin, Bosna-Hersek'in bu bölgesindeki ulusal ilişkileri bozma çabalarıydı. “Bosna-Hersek'teki bazı cumhuriyet yetkilileri Sırbistan'da yürütülen politika konusunda açıkça endişelerini dile getirdiler, ancak kendileri hiçbir anti-Sırp tutum sergilemediler (Kamberović ve diğerleri, 2021, s. 334).

Yugoslavya krizinin erken dönem haber raporlamaları, olayları genellikle Doğu Avrupa'da komünizmin yakın zamanda çöküşünün devamı olarak sunmuştur. Amerikan medyasının 1991 yılındaki bir incelemesi, birçok haber raporunun hala yanıltıcı bir şekilde Yugoslav İç Savaşı'nı siyah beyaz bir Soğuk Savaş çerçevesine soktuğunu göstermiştir. Örneğin, Los Angeles Times (1991) Hırvatistan'ın seansını "sert çizgili Komünistlerle serbest piyasa Demokratları arasında bir savaş" olarak tanımlamış, Independent (1991) ise Sırbistan'ı komünizmin ve totalitarizmin "son kalesi" olarak betimlemiş ve Slovenya ve Hırvatistan'ı "demokrasiyi" temsil eden "Batılılaşmış ve zenginleşmiş" ülkeler olarak nitelendirmiştir. Bu durum, "ayrılıkçı" cumhuriyetlerin Komünist zorbalıktan kaçmaya çalışan Batılılaşmış demokrasiler olarak görülmesi durumunda, Batılı hükümetlerin destek sunmasının mantıklı olacağı sonucuna götürmüştür. Bu durumu yerel politikacılar, örneğin Hırvatistan

Cumhurbaşkanı Franjo Tucman hızla fark etmiş ve çatışmayı "Doğu Avrupa'da son üç yıldır devam eden demokrasiye karşı komünizm" olarak tanımlayarak uluslararası desteğin peşine düşmüştür (European, 1991) (Hammond, 2004, s. 180-181).

Sırbistan ve Hırvatistan'ın milliyetçi medya liderleri, etnik düşmanlık temalarını sürekli vurgulayarak diğer etnik grupların kötü karakterini öne sürdü. Miloşeviç ve Tucman, birbirlerine ihtiyaç duyarak medya savaşını artırdılar ve karşılıklı suçlamalarla birbirlerini desteklediler. Tucman, Hırvat medyasını kullanarak bazı Sırp gazetecileri işten çıkardı ve medya bir milliyetçi yayın aracına dönüştürüldü. Miloşeviç, medyanın kontrolünü daha karmaşık bir şekilde kullanarak, kendisinin yanılmaz ve adanmış bir lider olduğu izlenimini oluşturdu ve kendi amaçlarını gerçekleştirmek için medyayı kullandı. Her iki lider de etnik dayanışmayı güçlendirmek ve düşman etnik gruplara karşı hem nefreti hem de korkuyu artırmak için medyayı bir araç olarak kullandı. Beş yıl boyunca, Yugoslavya'daki hemen hemen herkes, manipüle edilmiş ölüm ve katliam görüntülerini izledi. Sırbistan ve Hırvatistan medyası, II. Dünya Savaşı sırasındaki etnik grupları referans alarak birbirlerini hakaret amaçlı aşağıladı. Hırvat basını, Sırpları II. Dünya Savaşı sırasındaki Sırp milliyetçileri olan "Çetnikler" olarak tanımladı. Benzer şekilde, Sırp basını, Hırvatları "Ustaşe" olarak nitelendirirken, daha sonraki dönemlerde her ikisi Müslümanları da "Türkler" olarak tanımladı. Bu tür karakter betimlemeleri, iki grup arasındaki etnik gerginlikleri körüklemiştir (Zimmermann, 1999, s. 121-122).

Bosna Savaşı sırasında Sırp ve Hırvat milliyetçi medyasının raporları, tarafgirdi. Sırp medyası, savaşın başlatıcılarının Bosna'ya akın eden düzensiz Sırp güçleri olduğunu kabul etmezken, Sırpların sivillere yönelik şiddetini göstermekten kaçındı. Mayıs 1992'de Saraybosna'da ekmek kuyruğunda insanların katledilmesinden dört gün sonra bile, Sırp izleyiciler Sırp nişancıların şehri bombaladıklarını bilmiyorlardı. Hırvat televizyonu da aynı derecede önyargı doluydu. Savaş sırasında yaşanan bir medya fenomeni, aynı parçalanmış cesetlerin hem Sırp hem de Hırvat televizyonları tarafından farklı bağlamlarda kullanılmasıydı. Bir yayında Sırp olarak sunulurken, diğerinde yayında ise Hırvat olarak gösterilmesi şeklinde gerçekleşti. Bu durum, savaşın medya tarafından nasıl farklı şekillerde manipüle edilebileceğini ve gerçeklerin çarpıtılmasının nasıl toplumsal algı üzerinde derin etkiler yaratabileceğini gözler önüne sermektedir. Bu örnek, savaş raporlamasının karmaşıklığını ve medyanın

etkisinin savaş algısı ve toplumsal anlayış üzerinde ne derece güçlü olabileceğini vurgulamaktadır. Bu ortamda, gerçekleri raporlamaya çalışan bağımsız gazeteciler büyük riskler aldı. Belgrad'dan bağımsız muhabirler, bombalanan binaların bodrumlarından yayın yapan Saraybosna'nın *Oslobođenje* gazetesinin gazetecileri ve diğer cesur gazeteciler, mesleklerinin yüksek standartlarına sadık kaldılar, ancak sesleri genellikle duyulmadı. Tompson'a göre, bağımsız Saraybosna televizyonu yalnızca Bosna izleyicilerinin %20-25'i tarafından izlenebilirken, Sırp televizyonunun propagandası %70 tarafından izleniyordu. Bu durum, savaş dönemi medya raporlamasının zorluklarını ve medya üzerindeki etkiyi vurgulamaktadır (Tompson, 2000, s. 347).

2.3.3. Haberle İlgili Yaklaşımlar

2.3.3.1. Haber ve propaganda

Propaganda kelimesi, bugün kullanıldığı anlamıyla, ilk olarak 1622'de Katolik Kilisesi'nin kurduğu 'Congregatio de propaganda fide'den gelmektedir. Bu dönem dinsel devrimden dolayı Protestan kiliselerinin çıkma dönemiydi. O zamanda dünya ile ilgili bilgilerinin kaynağı üzerine büyük din-bilim tartışmaları ve mücadeleler sürüyordu. Bilindiği üzere, 1633 yılında Galile, Dünya'nın Güneş'in çevresinde döndüğü iddiasından dolayı mahkûm edildi ve sonrasında aynı iddiadan vazgeçirtildi. Savunulmaz bir düşünceyi Kilise savunma zorunda kaldığı için ve bilimsel olarak yanlışlığı gösterilebilecek bir olayı savunmak zorunda bıraktırıldığı için propaganda bu ana olaydan oluşmuştur (Severin ve Tankard, Jr, 2021, s. 153).

Bugün hatırlanan ismiyle 'Sacra Congregatio de Propaganda Fide', Katolik Kilisesinin resmi organı olan bu kuruluş, tarihe propaganda işini yapan ve bu isimle adlandırılan ilk kuruluş olarak geçmiştir. Söz konusu kurumun kurulmasından kısa bir süre sonra, propagandacıların eğitimi için bir nevi okul - Collegium de propaganda fide - kuruldu. Bu organ, kardinaller ve diğer yüksek rütbeli kilise çalışanlarından oluşuyordu (Imıl, 2019, s. 230). On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısının büyük günlük gazetelerinin tarihçesi, basının ticarileşmesinin, manipülasyonu mümkün hale getirdiğini ortaya koymaktadır. Editoryal içeriğin pazarlanmasının reklam bölümüyle iç içe geçmesiyle, basın (önceden genel halkın özel kurumları olarak kabul edilen) halk meydanındaki belirli aktörlerin özel bireyler olarak kurumu haline geldi. Bu durum, ayrıcalıklı özel çıkarların halk alanına girmesi için bir kapı oluşturdu (Habermas, 1991,

s. 185). Bu sayede medya, bilgi aktarma kanalı yerine kamuoyunun mimarı haline geldi.

Propagandistin görevi, sembollerle manipülasyon yoluyla bireylerin seçim özgürlüğünü kısıtlamak, onları normalde yapmayacakları davranışları sergilemeye yönlendirmek ve bireylerin kendi kararlarını kendilerinin verdiğine inanmalarını sağlamaktır (Doob, 1948, s. 242-244). Propaganda, genellikle toplumu etkilemek ve yönlendirmek amacıyla gerçeklerin seçici sunumu, çarpıtılması veya manipülasyonu ile ilişkilidir. Propaganda, savaş zamanında düşmanı kötüleme veya kendi halkını desteklemek için kullanılabileceği gibi, siyasi seçimler ve sosyal hareketlerde de kullanılabilir. Propaganda, tarih boyunca savaşlar, seçim kampanyaları, devrimler ve ideolojik çatışmalar sırasında yaygın olarak kullanılmıştır.

Propaganda teriminin kökeni, Latince "propagare" kelimesine dayanır. Bu kelime, bir bahçıvanın taze filizleri toprağa dikerek yeni bitkiler üretmesi anlamına gelir (Atabek, 2003, s. 5). Bu tanım, propaganda kavramının belirli fikir ve bilgileri topluma dikmek, beslemek ve yaymak şeklinde bir eylemi ifade ettiğini gösterir. Ancak ilginç bir şekilde, "propagare" terimi 16. yüzyıla kadar biyolojik bir bağlamda, yani bitkilerin ve hayvanların üremesi ve yayılması anlamında kullanılmıştır (Fellows, 1959, s. 182). Bu tarihsel kullanım, propaganda kavramının, sadece fikir ve bilgilerin yayılmasını değil, aynı zamanda bir tür "üretme" veya "yayma" eylemini de içerdiğini ortaya koyar. Bu bağlamda, propaganda, topluma belirli bir perspektif veya düşünceyi "dikme" eylemi olarak görülebilir, tıpkı bir bahçıvanın toprağa yeni bir filiz dikmesi gibi. Propaganda kavramı, tarihsel süreç içerisinde genellikle dinî, siyasi ve kültürel amaçlar için kullanılmıştır. İnançların yaygınlaştırılmasından reform hareketlerine kadar geniş bir yelpazede, propaganda, ikna edici bir araç olarak öne çıkmıştır. Özellikle Hristiyanlık tarihinin erken dönemleri, özellikle semboller şeklinde yürütülen propaganda faaliyetleriyle tanınır. Tarihsel sürecin derinliklerine bakıldığında, Haçlı Seferleri'nin, propaganda eylemlerinin çarpıcı örneklerinden biri olarak kabul edildiğini görebiliriz. Papa II. Urban'ın 1095'te Hristiyan dünyasının Selçuklu Türkleri karşısında büyük bir tehlike altında olduğunu ileri sürerek başlattığı bu seferler, propaganda aracılığıyla bir amaca yönlendirilen büyük bir kitle hareketinin temsilcisi olmuştur (Imıl, 2019, s. 230).

Kendini Birinci Dünya Savaşı'nda propaganda çalışmalarına adayan ilk bilim adamı, aynı zamanda pazarlamanın mucidi olarak da anılan Edward Bernays'di. Bernays propagandayı "insan faaliyeti" ve "görünmez hükümetin yürütme kolu" olarak tanımlamıştır (Bernays, 1928, s. 20). Aynı şekilde Barnays için propaganda, "bir ordunun askerlerini organize ettiği gibi insanların zihinlerini organize etmek" ile aynı şeydi (Bernays, 1928, str. 25). Noam Chomsky (2002) propagandayı şöyle tanımlamaktadır: "Yüksek oranda seçilmiş veya tamamen uydurma tarihsel hatıraların hareket ettirilmesi ve pekiştirilmesi süreci, yani resmi düşmanlarla bağlantılı olduğunda beyin yıkama veya propaganda dediğimiz şey budur. Bunu yaptığımızda, o zaman eğitim, ahlaki öğretim veya karakter inşası ile ilgilidir". Aslında Noam Chomsky bu tanımla propagandanın nihai amacına, dünyada olup bitenlerin anlaşılmasını engellemek olduğuna işaret etmek istiyor (Chomsky, 2002, str. 34-42).

20. yüzyıl çok sayıda önemli sosyal ve teknolojik olayı nedeniyle propaganda yüzyılı olarak kabul edilir. Bu tutum, propaganda olduğu gerçeğine dayanmaktadır. Sistematikleştirilmiş eylem alanları ile tamamen bilimsel bir disiplin olarak geliştirilmiş gibi farklı alanlardan araştırmacıların yoğun ilgisi sayesinde çeşitli yönleriyle inceleyen sosyoloji, psikoloji ve iletişim ve hepsinden önemlisi kamuoyu üzerindeki etkisidir. Ancak, Laswell gibi bazı araştırmacılar propagandanın 20. yüzyılın bir ürünü olduğu iddialarını çürütmeye çalışmışlardır. Artzamanlı bir yaklaşım bunu gösterir. Onlara göre, propaganda, yüzyıllar önce, bütün büyük toplumsal olaylarda önemli bir faktördü ve teknolojinin, özellikle medyanın gelişmesiyle sadece gücü daha da arttı (Soules, 2015, s. 5).

Propaganda, insan ruhunun kirletilmesi süreci olarak görülür ve bu, fiziksel yıkımdan daha kötüdür. Propaganda, bağımsız düşünceyi baskılar ve insanların 'barış ve gerçek' arayışında bilgi ve fikir akışını istenmeyen bir şekilde manipüle eder. Bu durum, özellikle demokrasilerin kaçınması gereken bir şeydir çünkü duygusal baskının aklın üstesinden geldiği, birey üzerinde kontrol sağlama çabasıdır. 'Gizli ikna edenler', 'zihin manipülatörleri' ve 'beyin yıkayıcılar' tarafından kullanılan bir 'kirli hile' olarak kabul edilir. Bu tür unsurlar, kendi çıkarlarına hizmet etmek için insanların düşüncelerini ve dolayısıyla davranışlarını alt bilinç düzeyinde kontrol eder (Taylor, 2003, s. 1).

Tarihte, medya genellikle çeşitli diktatörlükler ve rejimler tarafından kontrol edilmiş ve bu sayede güç ve iktidar elde edilmiştir. Büyük diktatörler, medyanın ve propagandanın kitle yönetimindeki gücünü fark etmiştir. Tarihsel olarak medya, genellikle belirli grupların çıkarlarına hizmet ederken, objektif ve etik gazetecilik, yeni çağ ve platformlarla birlikte gelişmiştir. Demokrasi, çoğulculuk ve gerçek ifade özgürlüğü gibi koşullar, objektif gazeteciliğin gelişimini desteklemiştir. Medyanın etkisi, seçimler ve olağanüstü durumlar gibi yoğun iletişim gerektiren durumlarda özellikle önemlidir (Živić ve diğerleri, 2013, s. 179). Kitle iletişim araçlarındaki hızlı gelişme sayesinde, propagandanın güçlenmesi ve etkisi 20. yüzyıldan sonra daha belirgin olmuştur. Bir mesaj, aynı anda milyonlara ulaşabilme imkânı bunu desteklemektedir. Propaganda, Domenach'a göre, örgütlenmiş bir kurum olarak bu asırda kolayca eylem yollarını belirlemiştir (Domenach, 1969, s. 7).

Lasswell propagandayı aslında üretilmiş bir şey olarak görmüyor. Propagandayı aslında var olan hisler veya düşünceler içinden çıkarılmış olan bir olgu olarak görmektedir. Lasswell'e göre üst düzey, usta propaganda yapanlar, hedef kitlelerin zihninde yerleşik olan fikirler ve ümitleri geliştirirler ve aynı zamanda sözü geçen fikirlerin içerisinden saklı anlamları ve hisleri yansıtabilmektedirler (Lasswell, 1938, s. 102-103). Propaganda, bilginin stratejik kullanımını kapsar ve bu kullanım beyaz (doğru bilgiler), gri (yarı gerçekler) ve siyah (tamamen yanıltıcı bilgiler) olarak üç ana kategoriye ayrılır. Beyaz propaganda, genellikle doğrulanabilir bilgilere dayanır ve kaynağının belirlenmesi nispeten kolaydır. Ancak bu, onun bazen kendi amacına hizmet etmek için belirli bir perspektifle sunulmadığı anlamına gelmez.

Gri propaganda daha karmaşıktır; genellikle bir iç kaynak tarafından ifşa edilene kadar kaynağı belirsizdir. Bu ifşa, kamuoyunda genellikle şüphe veya öfkeye yol açar. Öte yandan, siyah propaganda, genellikle yanıltıcıdır ve kaynağı belirlemek ya çok zordur ya da potansiyel olarak tehlikelidir. Kamu, siyah propaganda teknikleri ve kaynakları hakkında bilgilendirildiğinde, bu, propagandistin amaçlarına zarar verebilir veya hatta tamamen geri tepebilir (Kadir ve bin Abu Hasan, 2014, s. 83). Bu nedenle, propaganda, sadece iletilen bilginin doğruluğuna değil, aynı zamanda bilginin nasıl sunulduğuna ve alındığına da bağlıdır. Özellikle güç perspektifinden uluslararası politikayı gören veya genişlemeci hedeflere sahip ülkelerde, propaganda yoğun ve aktif bir şekilde uygulanmaktadır. Diktatöryal rejimler veya otoriter yapılar, genellikle

bu tür propagandayı etkin bir şekilde kullanma eğilimindedir. Bu rejimler, kitleleri manipüle edebilme kapasiteleriyle dikkat çekerler. Dış tehditlerin algısını artırarak, halkın korkularını ve endişelerini manipüle edebilirler. Bu taktik, iktidarın birleştirilmesi ve muhalefetin susturulması için oldukça etkilidir. Böylesi liderler, genellikle halkın duygusal beklenti ve arzularını kullanarak, etkileyici bir karakter oluştururlar. Bu imaj, onlara halkın güvenini kazandırır ve ardından bu güveni kullanarak iktidarda kalıcı bir yer edinirler. Bir kez iktidarda olduklarında, güçlü bir propaganda makinesi oluşturarak halkı sürekli olarak etkisi altında tutarlar. Hitler ve Mussolini, bu stratejileri etkili bir şekilde kullanan iki öne çıkan örnektir. Ancak, Avrupa'nın başka bölgelerinde de benzer yaklaşımlar görmek mümkündür. Örneğin, 1990'ların Sırbistan'ında, güçlü propaganda kullanımıyla desteklenen oligarşik ve diktatöryal bir rejim inşa edildi. Ancak bu rejim, içinde barındırdığı çelişkiler nedeniyle sonunda savaşla sonuçlanan bir dizi krize yol açmıştır (Ranogajec, 2000, s. 150).

Avrupalı yazarlar propagandayı, belirli tutumların oluşumunu ve belirli bir faaliyeti teşvik etmeyi amaçlayan, sistematik bir faaliyet olarak algıladılar. Propagandanın yalnızca olumsuz olması şart değildir, amacına ve içeriğine bağlı olarak olumlu amaçlar için de kullanılabilir. Olumlu propagandanın birçok örneği vardır (sağlık hizmetleri, çevre, okuryazarlık ve eğitim geliştirme alanındaki kampanyalar vb) (Đorđević, 1975, s. 235). Bernays(1928), demokratik toplumlar için propaganda kullanımının önemini ve etkisini vurgular. Propaganda, demokratik toplumların işleyişinde önemli bir araç olarak görülebilir, çünkü kamuoyu oluşturma ve yönlendirme süreçlerinde etkili olmaktadır (Bernays, 1928, s. 59-65). Bernays, propaganda kullanımının etik boyutlarına da değinir. Propaganda yöntemlerinin kötüye kullanılması, insanların manipüle edilmesi ve demokratik süreçlerin bozulması gibi etik sorunlar ortaya çıkabilir. Bu nedenle, propaganda kullanımının etik sınırlarını belirlemek ve onu toplumun yararına kullanmak önemlidir (Bernays, 1928, s. 65-69). Lasswell'e göre propaganda, psikolojik manipülasyondan başka yollarla da gerçekleştirilebilir. O ve takipçileri diğer teknikleri tanıttılar ve uygun eylem araçlarını incelediler. Propaganda amacına yönelik tutum da değişmiş, propagandanın amaçlarının gizlendiği ve manipüle edildiği teorisinin gerekliliği vurgulanmamakta, hatta propagandanın muhatap olduğu kişilerin propagandanın amacı hakkında önceden bilgilendirilebilme imkânı da öne sürülmüştür (Đorđević, 1975, s. 235).

Propaganda, toplum üzerinde etkili olmak ve belirli düşünceleri, duyguları veya eylemleri teşvik etmek amacıyla kullanılan bilgi ve iletişim teknikleridir. Edward Bernays, modern propaganda teorisi ve uygulamalarının öncülerinden biri olarak kabul edilir. Bernays, propaganda kavramını, "toplumun düşünce ve eylemlerini istenilen yönde yönlendirmek için kullanılan organizasyonlu bir bilgi ve iletişim süreci" olarak tanımlar (Bernays, 1928, s. 9). Propaganda, toplumun düşünce ve eylemlerini yönlendirmek amacıyla bilgi ve iletişim tekniklerinin kullanılmasını içerir. Chomsky'ye göre, propaganda genellikle eğitimli bireyler arasında daha etkilidir. Bu durumun birçok nedeni vardır: Eğitimli kişiler genellikle daha fazla okudukları için daha fazla propagandaya maruz kalırlar; ayrıca, onlar genellikle propagandanın taşıyıcılarıdır çünkü onlar propagandistlerdir ve genellikle sisteme inanırlar. Kendilerine inanmadıkları bir şeyi ifade etmek zordur. Dahası, çoğu eğitimli kişi ayrıcalıklı bir elitin parçasıdır ve kendi çıkarlarını ve algılarını paylaşırlar, oysa genel nüfus genellikle daha marjinalleştirilmiştir (Chomsky, 2002, s. 37).

Propaganda, belirli düşünce ve davranışları yönlendirmeyi amaçlayan, insanların birbiriyle iletişim kurmaya başladığı ilk dönemlerden beri var olan bir iletişim biçimidir. Bu, genellikle insanları, belirli nedenler veya amaçlar doğrultusunda hareket etmeye ikna etme çabasıdır. Eğitimden farkı, propaganda sonucunda insanların genellikle ikna edenlerin çıkarları doğrultusunda hareket etmeleridir. Propaganda hem 'iyi amaçlar' için kullanılabilir hem de kötüye kullanılabilir. Ayrıca, bu tanıma göre, ürünün pazarlanmasının üreticinin kârını artırmayı amaçlaması nedeniyle, reklamcılık ekonomik bir propaganda türüdür. Halkla ilişkiler ise, bir organizasyon ile halk arasındaki ilişkiyi geliştirmeyi amaçlayan bir iletişim süreci olarak propagandanın bir dalıdır (Taylor, 2003, s. 6).

Propaganda, kamuoyunu ve toplumu spesifik bir yönde etkileme, onlara bir düşünceyi benimsetme ve spesifik yönde harekete geçirmeye çalışmaktadır ve sözlükte anlamı inandırmak, ikna etmek, üretmek ve yaymak olarak tanımlanmaktadır (Armağan, 1999, s. 418). Domenach'in dediğine göre propaganda, bir toplumun bakış açısı ve davranışını, belirli görüşlerini, davranışları benimsemelerini sağlamak için uygulanan bir çabadır. Başka bir deyişle; propaganda, bir grup için kullanılan bir çeşit dildir. Radyo, basın, sinema vasıtasıyla bir gruba ulaşmak için çeşitli kelimeler veya farklı semboller kullanılır. Propagandayı yapanın hedefi, propagandanın kapsamı

altına alınan konularıyla kitlelerin davranışlarını, düşüncelerini, tutumlarını etki altına almaktır (Domenach, 1969, s. 7). "Propaganda" terimi genelde "sahte haber" ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır ama şunu ayırt etmek gerekir: Propaganda sahte olmak zorunda değildir, daha ziyade, grupları veya dışlanmışları vurgulayarak veya distopik bir gerçek yaratarak istenen etkiyi elde eder. Propagandanın konuşma dilindeki kullanımı, çoğu zaman güçlü bir azınlığın, çoğunluktaki daha zayıfların algısını veya anlayışını toplamak veya şekillendirmek için kullanıldığı şeklinde algılandığını vurgulamaktadır (Baron ve Crootof , 2017).

Zaman geçtikçe, propagandanın terim olarak anlamı ve kullanımı genişledi. Geçmişte, çeşitli ansiklopedilerde, mesleki ve bilimsel literatürde ve çalışmalarda propagandayı, terim olarak tanımlamaya yönelik çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Literatürde propaganda genel olarak, olumsuz bir prizma üzerinden, kitleleri manipüle etmeye hizmet eden bir olgu olarak gösterilmiştir.

Chomsky ve Herman (2021), medyanın savaş propagandası yapmak için kullanıldığına ve bu nedenle gerçeklerin savaş propagandası çerçevesinde sunulduğuna inanır. Ona göre, medya, savaşın nedenlerini ve sonuçlarını ele almaktan ziyade, savaşın meşruluğunu ve gerekliliğini savunan haberler yapar. Bu, medyanın savaş karşıtı görüşleri göstermemesi ve savaşın gerçek yüzünü yansıtmaması anlamına gelir. Chomsky, medyanın savaş propagandası yapmak için nasıl çalıştığını açıklar ve medyanın savaş karşıtı görüşleri engellediğini ve savaşın gerçek yüzünü yansıtmadığını iddia eder. Chomsky'ye göre, medya, siyasi iktidarın çıkarlarına hizmet etmek için çalışır ve savaş propagandası yapmak, bu çıkarları savunmak için kullanılan bir yöntemdir (Chomsky ve Herman, 2021, s. 24-29).

Propaganda, her ne kadar sistematik olarak tanımlamak için zor bir kavram olsa ve binlerce senelik tarihi olsa da dediğimiz gibi, 20. yüzyıl ve sonrasında rolü oldukça büyüktür. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının öncesinde ve sırasında propaganda siyasi, askeri, ticari, hemen hemen tüm alanları kapsıyordu. Soğuk Savaş Döneminin iki kutuplu yapısında 'propaganda' en yaygın kullanılan araçlardan biriydi. Propaganda, “ulusal görüşleri destekleyen herhangi bir iletişim biçimidir. Doğrudan veya dolaylı olarak sponsora fayda sağlamak için herhangi bir grubun fikirlerini, duygularını, tutumlarını veya davranışlarını etkilemek için tasarlanmış hedeftir propaganda” (Murphy ve White, 2007, s. 15). Elbette propaganda çok eski

zamanlardan beri savaşlarda bir araç olarak kullanılmıştır. Ancak ABD'nin Birinci Dünya Savaşı deneyiminden bu yana oldukça zararsız bir şekilde tanımlanan bu terim, ulusal psikolojisinde aşağılayıcı bir hâle geldi. Propaganda ve eğitim arasındaki temel ayrım, propagandanın insanlara ne düşüneceklerini belirlerken, eğitimin insanlara nasıl düşüneceğini öğretmesidir. Ancak, uygulamada bu ayrım teoride olduğundan daha belirsizdir. İlginç bir şekilde, modern diktatörlükler, demokrasilerin aksine, "propaganda" kelimesinden çekinmemiştir (Taylor, 2003, s. 14).

Herman ve Chomsky'nin "propaganda modeli", medyanın objektifliğinin yapısal ve ekonomik güçler tarafından nasıl etkilendiğini inceler. Bu model, medya içeriğinin, büyük ekonomik ve politik güç odaklarının çıkarlarına ve ideolojilerine göre şekillendiğini belirtir (Chomsky ve Herman, 2021, s. 15-23). Propaganda terimini yaşadığımız zaman diliminde düşündüğümüzde, genellikle baskıcı, otoriter devletlerle ilişkilendirilir, ancak aslında propaganda, halkı kontrol etmek için güç kullanımının çok daha az olduğu, demokratik toplumlarda daha gelişmiş ve rafine edilmiştir (Macleod, 2019). İnsanlar zorla kontrol edilemez, başka yöntemlerle kontrol edilmelidir. Modern propagandanın en büyük başarısı, onun yokluğuna bizi inandırmasıdır. Propaganda aslında her yerdedir, sadece onun için başka isimler kullanılmaktadır, örneğin: reklamcılık, pazarlama, marka oluşturma, halkla ilişkiler vb.

Propaganda, toplulukları, grupları veya bireyleri belirli bir şekilde düşünmeye veya hareket etmeye teşvik etmek için bilgi ve fikirlerin stratejik olarak kullanılmasıdır. Lasswell, propaganda metinlerinin içerik çözümlemesini, bu metinlerin belirli bir topluluk, grup veya birey üzerinde ne tür bir etki yaratabileceğini anlamak için kullanmıştır (Lasswell, 1938, s. 43-52). İçerik çözümlemesi metodolojisini oluşturan çeşitli tekniklerin kullanımı ve çeşitliliği artmaktadır. Kitle iletişim araştırmaları alanında, içerik çözümlemesi en hızlı büyüyen teknik olmuştur (Krippendorff, 2004, s. 1). Herman ve Chomsky'nin geliştirdikleri 'Propaganda Modeli' medyanın ve haberlerin ideolojik eğilimlerini ve bunların toplum üzerindeki etkilerini incelemektedir (Herman ve Chomsky, 2021, s. 72-107).

Haber ile propaganda arasındaki temel fark, her iki iletişim biçiminin temel amacı ve yaklaşımındaki belirgin ayrımlardan kaynaklanır. Haber, gerçeklere dayalı, tarafsız ve nesnel bilgiler sunma amacı güder. Bu, haberin, olayları ve durumları,

mümkün olan en doğru ve dengeli bir şekilde yansıtmayı hedeflediği anlamına gelir. Habercilik, gerçekleri çarpıtmadan, olayların ve durumların karmaşıklığını ve çok boyutluluğunu anlamaya ve anlatmaya çalışır. Bu süreç, doğrulanabilir kanıtlar, dengeli kaynaklar ve gerçekçi bir çerçeve kullanımını içerir. Öte yandan, propaganda, belirli bir amaç doğrultusunda bilgiyi manipüle etmeye ve duygusal etkileri kullanarak hedef kitle üzerinde etki yaratmaya odaklanır.

Ellul (1973), propaganda, psikolojik araçların kullanımını ve bir grubun psikolojik olarak bütünleştirilmesini temel alan bir kavram olarak tanımlanmıştır. Ellul'a göre, propaganda, bireylerin ya da grupların, belirli bir eyleme aktif ya da pasif olarak katılımını sağlamak için kullanılan, örgütlü ve sistematik bir yöntemler bütünüdür. Bu tanım, propaganda sürecinin sadece bilgi aktarımından çok daha fazlasını içerdiğini gösterir; aynı zamanda bireylerin ve grupların zihinsel yapılarını ve algılarını hedef alır. Ellul, propagandanın, bireylerin düşünce süreçlerini ve duygusal tepkilerini etkilemek için tasarlandığını vurgular. Bu yaklaşım, propagandanın, bir topluluğu belirli bir ideoloji veya eylem yönünde birleştirmeyi ve mobilize etmeyi amaçladığını göstermektedir. Propaganda, bu bağlamda, bireyleri ve toplulukları belirli bir düşünce veya eylem yönünde yönlendirmek için psikolojik etkileşim ve ikna tekniklerini kullanır. Ellul'un bu tanımı, propaganda sürecinin karmaşıklığını ve çok boyutluluğunu ortaya koyar. Propaganda, bilgiyi sadece yaymakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal ve bireysel düzeyde psikolojik etkileşimler yoluyla algıları ve davranışları şekillendirir. Bu, propagandanın toplum üzerindeki derin etkilerini ve medya, politika ve psikoloji arasındaki karmaşık ilişkileri anlamak için kritik bir perspektif sunar. Bu çerçeve, propaganda stratejilerinin etkinliğini ve kamuoyu üzerindeki etkisini değerlendirmede önemli bir referans noktası oluşturur. (Ellul, 1973, s. 5).

Propaganda, genellikle bir fikri, ideolojiyi veya bir politik görüşü desteklemek amacıyla tasarlanır ve kullanılır. Bu, seçici gerçeklerin kullanımını, yanıltıcı ve yanlış bilgilerin yayılmasını ve genellikle duygusal çağrışımları ve ikna edici dili içerebilir. Propagandanın amacı, hedef kitlenin algılarını ve inançlarını değiştirmek, belirli bir bakış açısını veya gündemi teşvik etmek ve genellikle kritik düşünmeyi engellemektir. Bu iki iletişim biçiminin karşılaştırılması, medyanın toplum üzerindeki etkilerini ve sorumluluklarını anlamada kritik öneme sahiptir. Haberciliğin etik ve mesleki

standartlarına bağlı kalınması, toplumun doğru ve dengeli bilgiye erişimini sağlar. Propagandanın tehlikeleri ise, yanıltıcı bilgi ve manipülatif tekniklerin, kamuoyu üzerindeki olumsuz etkileri ve toplumsal anlayışı bozma potansiyelini içerir

2.3.3.2. Savaş propagandası

Savaş propagandası, devletlerin veya organizasyonların savaş sırasında ya da savaşa hazırlık aşamasında, belirli hedeflere ulaşmak için halkın düşüncelerini, tutumlarını ve davranışlarını yönlendirmek amacıyla çeşitli iletişim araçlarından yararlandığı bir süreçtir. Genellikle savaşı desteklemeye ve düşmanlık hislerini artırmaya yönelik mesajların iletilmesi ile karakterizedir. Propaganda, posterler, filmler, radyo yayınları, internet ve sosyal medya, konuşmalar ve basılı medya gibi bir dizi farklı format ve araç kullanabilir. Ayrıca, birçok devlet ve organizasyon, I. ve II. Dünya Savaşları dahil olmak üzere tarih boyunca savaş propagandasına başvurmuştur. Askeri çatışma bağlamında medya kontrolünün incelenmesi, ulusal ve politik sistemlerin medyaya ne derece hâkim olduğunu aydınlatır. İdeolojik bir yaklaşım, haber raporlamasının yalnızca belirli ögelerinin değil, genel yapı ve deseninin de kapsamlı bir analizini gerektirir. Sansürün ötesinde, medya sisteminin iç kaynaklı yapısı, içerik oluşturma sürecinde tahmin edilebilir eğilimler ve kalıplar meydana getirir. Bu, hükümetin dış politika hedeflerini desteklemek için aktif bir sansüre başvurmasına gerek kalmadan, medyanın genellikle devletin politika yönünde nasıl eğildiğini gösterir (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 89).

Antidemokratik sistemlerde medyanın siyasal propaganda aracı olarak kullanılması daha yaygındır. Örneğin Sosyalist Federal Yugoslavya Cumhuriyeti (SFRJ) ve diğer komünist devletlerde medya, Komünist Parti'nin propaganda araçlarıydı. Gazetecilere, sosyalist sistemi yüceltme görevi verildi ve partiye üyelik, özellikle politika konusunda rapor vermek isteyenler veya kariyerlerinde ilerlemek isteyenler için teşvik edildi. 1965'te kabul edilen ve 1969'da yenilenen SFRJ Gazeteciler Kodu'na göre, gazeteciler "sosyo-politik işçiler" olarak kabul edilmiş ve hükümete ve Parti'ye hizmet etmeleri beklenmiştir. Medya, Parti'nin altı cumhuriyet kolundan her biri tarafından kurulmuş, finanse edilmiş ve kontrol edilmiştir, bunların arasında Sosyalist Bosna-Hersek Cumhuriyeti (SRBiH) de yer alır. Editörler ve yöneticiler, Parti tarafından atanmış ve raporların resmi politikalara uygun olmasını sağlamışlardır. Medya, öncelikle parti liderleri ve hükümet politikaları hakkında

bilgilendirmekle yükümlü olup, hükümeti eleştirmeme gerekliliği vardı. Hatalar Parti tarafından değerlendirilir ve en ufak bir hata ağır şekilde cezalandırılabilir, iş kaybına veya hapse yol açabilirdi. Parti hakkında veya SFRJ'nin ömür boyu başkanı ve en üst komutanı Josip Broz Tito hakkında eleştirel yazı yazmak yasaktı ve öz-sansür teşvik edildi, hatta bir vatanseverlik eylemi olarak kabul edildi. Yasaya göre, her yayıncının, basılmadan önce gazetenin bir kopyasını devlet veya cumhuriyet savcısının ofisine göndermesi gerekiyordu. Savcının, baskıyı veya bireysel makaleleri veya fotoğrafları yasaklama yetkisi vardı.

Sosyalist Federal Yugoslavya Cumhuriyeti (SFRJ) gibi komünist devletlerde medya, sadece bilgi yayma aracı olarak değil, aynı zamanda Komünist Parti'nin propaganda mekanizması olarak işlev görmüştür. Gazetecilik, basitçe toplumu bilgilendirme misyonundan çok, sosyalist ideolojiyi yüceltme ve devlet politikalarını destekleme görevi ile yükümlüydü. Bu durum, 1965 ve 1969'da kabul edilen ‘Gazeteciler Kodu’ ile yasallaştırıldı; bu kod, gazetecilerin "sosyo-politik işçiler" olarak kabul edilmesini ve devlet ve Parti'ye olan bağlılıklarını vurguladı. Parti, medya organlarını merkezi olarak kontrol etti ve bu, altı ayrı cumhuriyet kolunun her birine kadar uzandı. Bu, editörlerin ve medya yöneticilerinin Parti tarafından atanmasına ve içeriklerin devlet politikalarına uygun şekilde sunulmasına neden oldu. SFRJ'nin ömür boyu başkanı ve en üst komutanı Josip Broz Tito veya Parti politikaları hakkında eleştirel bir perspektif benimsemek, sadece hoş karşılanmamakla kalmazdı, aynı zamanda potansiyel olarak tehlikeliydi ve yasaktı. Bu, gazetecilerin öz-sansüre gitmesini teşvik etti; bu da eleştirel veya farklı bir perspektif sunmaktan ziyade, devletin resmi hattına sıkı sıkıya bağlı kalmaları anlamına geliyordu. Dahası, yasal düzenlemeler gazeteciliği sıkı bir şekilde düzenledi ve devlet müdahalesi olasılığını artırdı. Savcıların, baskıyı engelleme veya belirli içerikleri yasaklama yetkisi vardı. (Ahmetašević, 2013, s. 42). Bu durum, medya üzerinde süregelen bir gözetim ve kontrol atmosferinin varlığını işaret etmektedir. Medyanın, sadece bilgi verme aracı olarak değil, aynı zamanda kontrol ve gözetim mekanizması olarak da işlev gördüğü bir yapı bu şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu yapı, medyanın toplum üzerindeki etkilerini sınırlayan ve yönlendiren faktörleri yansıtmakta, aynı zamanda medyanın rollerinin ve işlevlerinin çok daha geniş bir spektrumda değerlendirilmesini gerektiren bir durumu göstermektedir. Bu, medyanın toplumsal ve politik süreçler üzerindeki etkisinin

sadece bilgilendirme ile sınırlı olmadığını, aynı zamanda daha geniş bir kontrol ve denetim mekanizması olarak da işlev görebileceğini göstermektedir.

Batı Balkanlar, yakın tarihinde büyük değişiklikler geçirmiş ve medya, politik sistemlerle birlikte, ciddi bir biçimde dönüşmüştür. Ancak medya, hâlâ sağlam bir gelişim yolu bulmakta zorlanmaktadır. Buradaki anahtar mesele, sorunlu geçmişlerle başa çıkmaktır. Batı Balkanlar, komünist bir geçmişten çıkmıştır ve bu durum, bugünkü medya modelini ve gazeteciliğin genel gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. 1945 sonrası, çatışma sonrası Almanya'da olduğu gibi, gazetecilik, Alman toplumunu denazileştirme görevine odaklanmıştır ve benzer şekilde, medya, Arnavutluk, Kosova, Sırbistan ve Hırvatistan'da anti-komünizm tutumunu benimsemiştir. Çatışma sonrası ortamlar, geçmişle başa çıkma sürecinde, kurumsal reformlar ve toplumun arındırılması çerçevesinde geçiş dönemi adaletiyle karşı karşıyadır ancak medyanın bu süreçteki rolü genellikle göz ardı edilmiştir. Geçiş dönemi adalet mekanizmaları, medyayı reformlar ve gerekli kamusal angajmanlarda ortak olarak görmekte, ancak süreçte önemli olduğunu görmemektedirler çünkü medya, devlet kurumlarının bir parçası değildir. Bununla birlikte, birçok durumda, kamu televizyonu ve radyo istasyonları devlet tarafından veya halka açık olarak finanse edilmekte ve bu nedenle bir bakıma kurumsal çerçevenin bir parçasıdırlar (Andresen ve diğerleri, 2017, s. 3).

Savaşlar, yerel gazeteciler ve muhabirler için belirgin özelliklere sahiptir; genellikle duygular profesyonel standartları aşar. Bu durum, Amerikan İç Savaşı'ndan, Rus Devrimi'ne, İspanyol İç Savaşı'ndan, eski Yugoslavya'daki savaşlara ve 2011'deki Arap dünyasındaki isyanlara kadar çeşitli çatışmalarda görülmüştür. Duyguların yanında, çatışan veya çıkarı olan tarafların propagandası da önemli bir kısıtlama oluşturmaktadır. Bu sebeple, bağımsız veya üçüncü taraf kaynakların rolü, savaşa dahil olan gazetecilerin propaganda raporlarını dengeleme potansiyeli bakımından son derece önemlidir (Boljević, ve diğerleri, 2011, s. 91-92).

Sırbistan'ın savaş dönemindeki medya propagandası, temelde iki ana amaca hizmet etmekteydi. İlk amaç, yerel ve uluslararası kamuoyunu, Sırp halkının diğer Yugoslav halklarına ve dünya güçlerine karşı yürüttükleri mücadelenin adil olduğuna ikna etme çabasıydı. Bu propaganda, Sırp halkının savaşa olan bağlılığını ve moralini güçlendirmek, savaşma azmini ve motivasyonunu artırmak için tasarlanmıştı. Ancak,

bu propagandist amaçların tam anlamıyla başarılı bir şekilde yerine getirilememesi, uluslararası arenada Sırbistan ve Sırp halkının imajını olumsuz yönde etkiledi. Propaganda çabalarının yetersizliği, Sırbistan'ı ve Sırp halkını savaşın ana suçlusu olarak dünya genelinde kınanmasına sebep olmuştur. Bu durum, medyanın savaş algısını şekillendirme gücünün sınırlarını ve propagandanın uluslararası algı üzerindeki ters etkilerini göstermektedir. Aynı zamanda, savaş propaganda stratejilerinin etkinliği ve kamuoyu üzerindeki etkisi açısından önemli bir ders sunmaktadır (Boljević, ve diğerleri, 2011, s. 105). Trajik olayların yankıları, savaşın gölgesi, bitmek bilmeyen acılar, sayısız mülteci ve sürgünlerin hüzünlü hikâyeleri, post-Yugoslav ülkelerinde filizlenen nefret söylemini daha da derinleştirmiştir. Bu yeni oluşum sürecinde, her bir ülke kendi içerisinde yaşadığı çatışmanın etkisiyle, devletin desteğini arkasına alarak medya üzerinden kendine has ve keskin bir dil oluşturdu. Bu dil, sadece bir nefret söylemi değil, aynı zamanda o dönemin toplumsal ve siyasi atmosferinin bir yansımasıydı (Vilović, 2011, s. 68).

Sırplar ve liderleri medyanın kötüye kullanımı yoluyla ‘Büyük Sırbistan’ fikrini belirtmekten kaçınmamışlardır. Bosna Savaşı başlamadan az önce ve Bosna Savaşı süresince Sırp lideri ve Sırbistan Devlet Başkanı Miloseviç’e sadık medya, ‘şiptarski teroristi’(Arnavut teröristleri) olarak adlandırılan Kosovalı Arnavutlardan, ‘katolik komplosu’nu (Slovenler ve Hırvatlar) uygulayan anti-Ortodokslara, Bosna'daki ‘muslimanski mudžahedini’ (Müslüman mücahitler) ve ‘cihad savaşçıları’ndan’, ‘Sırbistan'ı yok etme niyetinde birleşmiş’ ‘batılı emperyalistlere’ kadar sürekli artan bir Sırp düşman listesi oluşturmakta önemli rol oynamıştır. Benzer şekilde, Hırvat lideri ve Hırvatistan Devlet Başkanı Franyo Tucman ve onun Hırvat Demokratik Topluluğu (HDZ) kontrolündeki Hırvat devlet medyası, gerektiğinde Sırplar ve Müslümanları düşmanlar olarak resmetmiştir, burada Hırvatlar, "Bizans" (Sırp) veya ‘İslami fundamentalist’ (Boşnak/ Müslümanlar) ‘barbarlara’ karşı Avrupa değerlerinin koruyucuları olarak sunulmuştur. Bu koşullar altında, ‘Büyük Sırbistan’ için Miloşeviç'in ve ‘Büyük Hırvatistan’ için Tucman'ın arayışları arasında sıkışan Boşnak ulusalcıları kendi ultra nasyonalist medyalarını geliştirmeye başlamış ve anti-Sırp ve anti-Hırvat duyguları yaymışlardır. Balkan mitleri ve tarihinin salınımı sonucu, bir zamanlar iyi komşular olanlar korkutucu hikâyelerle sonsuz düşmanlar olarak tasvir edilmiş ve ulusalcıların kontrolündeki medya, terör, cinayet ve soykırım

boyutlarındaki sürgünlerin sadece tanığı olmaktan çıkıp bu eylemlerin oluşmasına sebep olmuştur (Kurspahić, 2003, s. XII).

Diğer taraftan medyanın olağanüstü dönemlerde gerçek anlamda nesnel habercilik yapmasını isteyen devlet yöneticileri de vardır. Örneğin, İzzetbegoviç, Bosna-Hersek'te yaşananlar konusunda dünya kamuoyunu aydınlatmaya çalışan bir lider olmuştur. Savaşın gerçek yüzünü göstermek ve uluslararası toplumu Bosna'daki insanlık dramına dikkat çekmek için çaba göstermiştir. Bu çerçevede, İzzetbegoviç ve hükümeti, saldırgan tarafın dezenformasyon ve yanıltıcı savaş propagandası girişimlerine karşı mücadele ederek, Bosna'daki gerçekleri dünyaya duyurmak için medyayı stratejik bir araç olarak görüyordu. Savaş propagandasının karmaşık doğasında, İzzetbegoviç'in çabaları, savaşın acı gerçeklerini ortaya çıkarmaya ve Bosna-Hersek halkının sesini dünya sahnesine taşımaya yönelikti. Bu süreçte, objektif ve doğru bilgilendirme yapmak, dünya kamuoyunun desteğini kazanmak ve Bosna-Hersek'in bağımsızlığını ve egemenliğini savunmak temel hedefler arasındaydı. İzzetbegoviç, Bosna-Hersek'teki savaşın gerçeklerinin, yabancı gazeteciler tarafından yerinde görülmesiyle, Bosna-Hersek ordusunun uluslararası arenada yanlış anlaşılmasının önüne geçebileceğine inanıyordu. Onun düşüncesine göre, gazetecilerin savaş alanında tanık oldukları her şey, Bosna-Hersek ordusunun lehine olacaktı. Zira, onun bakış açısına göre, Bosna-Hersek ordusu meşru savunma hakkını kullanıyordu ve bu, uluslararası kamuoyuna açıkça gösterilme taraftarıydı (Muslimović, 2023, s. 649-650).

Sırp propagandası, özellikle Müslümanlar ve Hırvatlar olmak üzere düşmanlarını sadece Sırplara değil, Avrupa medeniyetine de tehdit olarak göstermeye çalışmıştır. Belgrad, dini aşırılığın bulunmadığı Bosna-Hersek'te 'İslam tehdidi' olduğunu iddia etmiş ve Hırvatistan'ı faşizmle suçlamıştır. Ancak, gerçekte İkinci Dünya Savaşı sırasında direniş hareketi Hırvatistan'da en güçlü olanıydı. Belgrad'ın propaganda kampanyasındaki en dikkat çekici özellik, Sırpları bölgedeki Batı çıkarlarının ve değerlerinin savunucuları ve savaşta mağdur kurbanlar olarak tasvir etmekte ısrar etmesidir. Bu, Sırp nüfusunun büyük çoğunluğunun faşist ilkelerin bir dirilişini benimsemiş ve soykırım programını yürütmekten sorumlu liderliği seçmiş olmasına rağmen gerçekleşmiştir. Görünüşe göre, Belgrad'ın imaj şekillendirmesi büyük ölçüde etkili olmuştur. Belgrad hükümeti ve temsil ettiği faşizmin yeniden

doğuşu, Rusya'nın yanı sıra belirli Batı hükümetleri tarafından da çoğunlukla tolere edilmiş, hatta desteklenmiştir (Cohen P. J., 1996, s. 135).

Savaş propagandası, psikolojik savaşın en yaygın aracıdır. Psikolojik savaş, belirli psikolojik etkilerle kendi çıkarlarını elde etme amacına yönelik bir savaş biçimidir. Psikolojik silahlar- düşmanın yanı sıra kendi halkının, silahlı kuvvetlerin ve tarafsız devletlerin tutumlarını, değerlerini ve davranışlarını değiştirmeyi hedefleyen psikolojik mekanizmalar ve yasalar- bu tür bir savaşta kullanılır. Psikolojik silahların özellikleri arasında psikolojik etkileri, öldürme yerine ikna etme yeteneği, sınırları ve cepheleri tanımama, durmaksızın çalışabilme, her tür savaşta kullanılabilme hem saldırı hem de savunma kapasitesi ve küresel bir etki alanı bulunur. Psikolojik silahın başarısı, etkilediği ve şekillendirdiği kamuoyuna bağlıdır. Kamuoyu, demokrasinin bir sonucu olarak, politikayı yönlendirir. Demokratik toplumlarda kamuoyu politikayı şekillendirirken, totaliter devletlerde yönetim, şiddet yoluyla bu görüşleri yaratır ve uygular (Ranogajec, 2000, s. 47-48).

Taylor için, savaş zamanlarında propaganda, yıkım ve öldürmeye bir alternatifi temsil eden son derece önemli bir psikolojik araçtır ve aynı derecede güçlüdür. Savaş tarihinde erkeklerin savaşmaya motive edilmesi her zaman önemli bir sorun olmuştur. Bu nedenle, karşılıklı özdeşleşme hissini artırmak için askeri başarıları yüceltmek ve geniş kitlelere duyurmak gereklidir. Askerler, eylemlerini ailelerinin, arkadaşlarının ve uzaktan eylemlerinin haberini bekleyen sivillerin desteklediğini bildiklerinde daha iyi savaşırlar. Gönüllülerle, propaganda için pek ihtiyaç olmayabilir gibi görünse de savaşta olan toplumun baskıları, evde kalmaktan daha kolay katılmayı sağlar (Taylor, 2003, s. 12-13).

Savaş propagandası, genellikle stratejik, taktiksel ve konsolidasyon amaçlı olmak üzere üç kategoride incelenir. Stratejik propaganda, politik ve stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesini sağlamak için genel psikolojik temeller oluşturur ve toplumun tamamına yönelirken, taktiksel propaganda savaş operasyonları ile eş zamanlı olarak düşmanın savaş moralini azaltmayı ve kendi kayıplarını azaltmayı hedefler. Konsolidasyon propagandası, genellikle ele geçirilen veya düşmanın daha fazla desteğe sahip olduğu yerlerdeki sivil topluma odaklanır ve bu tür propaganda, genellikle güvenli ve açık bir destek bulunmayan yerlerde uygulanır. Savaş propagandası ayrıca, olası olaylara halkı önceden hazırlayan ve bu sayede olayların

negatif etkisini hafifleten önleyici propaganda ve özellikle düşmanın ilerlemesi ve kendi kayıpları gibi belirli olayların olumsuz sonuçlarını hafifletmeye yönelik sonradan yapılan profilaktik propaganda olarak ikiye ayrılabilir (Sćekić, 2012, s. 394).

Bu türler, topluluk desteğinin belirlenmesinden, düşmanın moralinin azaltılmasına ve özellikle düşmanın daha fazla desteğe sahip olduğu yerlerdeki destek kazanmaya kadar değişik hedeflere yöneliktir. Ayrıca, propaganda, toplumu olası olaylara önceden hazırlayarak ve böylece olayların olumsuz etkisini hafifletmek için de kullanılabilir. Tez analizinin bir parçası olarak ele alınan Sırp basınında gözlemlenebilen, medyanın tek tipleşmesi, propagandası ve lider Miloseviç'e aşırı destek verilmesi öne çıkıyor. Özellikle Bosna-Hersek'teki savaşın sona ermesinde tüm başarıların Miloşeviç ve Sırp liderliğine atfedilmesi dikkat çekiyor. Bazı haber başlıklarından bile bu taraflılık açıkça görülebiliyor; örneğin "Başkan Miloşeviç'in Büyük Siyasi **Zaferi**" (Politika, 25 Kasım 1995) (bkz. EK-26), "Savaşı Durdurmakta En Önemli Rolü Başkan Miloşeviç Oynadı" (Politika, 26 Kasım 1995) (bkz. EK-27), "Miloşeviç Barışın Baş Mimarı" (Borba, 24 Kasım 1995) (bkz. EK-37) gibi haberler örneklerden sadece bazılarıdır. Tezde yapılan analize göre, Sırp medyası tarafından yayınlanan haberlerin büyük bir kısmı olumlu yönde olup, Miloşeviç ve liderliğine yönelik yoğun destek içermektedir. Bu durum, medyanın objektifliğinden ziyade, politik bir araç olarak kullanıldığını ve özellikle savaşın sona erdirilmesinde Miloşeviç'in rolünü öne çıkararak, kamuoyu algısını şekillendirmeye çalıştığını göstermektedir.

Medya teorisinin, bir çatışmanın aktif fazına odaklanırken diğer önemli unsurları göz ardı etmesi, bu teorinin saldırgan ve kurban kavramlarını yeterince tanımamasına yol açar. Bu yaklaşımda, çatışma sadece karşı karşıya gelen taraflar arasında bir etkileşim olarak görülür ve tüm taraflar genellikle eşit derecede suçlu olarak değerlendirilir. Bu, sonuç olarak, gerçek suçluların belirsizliği ve genel bir ahlaki belirsizlik durumu yaratır. Bu tür bir ahlaki nihilizm, özellikle Dayton Anlaşması'nın ideolojik temelinde belirgin bir şekilde kendini gösterir. Bu bağlamda geliştirilen medya teorisi, Balkanlar'daki çatışmalardaki faillerin ve kurbanların üzerinde etki oluşturma ve güçlü politik elitlerin bu bireyler üzerinde kontrol ve nüfuz kurma aracı olarak işlev görür. Medya, sadece bilgi kaynağı olmanın ötesinde, toplumsal algıları ve anlayışları şekillendirme gücüne sahiptir. Bu durum, çatışma durumlarında

medyanın sahip olduğu etki ve sorumlulukların kapsamlı bir şekilde incelenmesini gerektirir. Medyanın bu şekilde kullanılması, ahlaki ve etik sorunları da beraberinde getirir ve medyanın toplum üzerindeki etkisinin, sadece bilgi aktarımı değil, aynı zamanda toplumsal düşünce ve davranışları yönlendirme kabiliyetine dikkat çeker (Tompson, 2000, s. 338-339).

2.3.3.3. İdeoloji, haber ve haberin kodlaması

İdeoloji kavramı çok tartışılan ama bir o kadar da belirsiz bir kavramdır. İdeoloji bireysel olduğu için çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Genel olarak bakıldığında bazı nitelikleri konusunda uzlaşmalar da olmuştur. İdeoloji, kavram olarak birçok alanda kullanılmaktadır; politik, sosyal ve akademik hayatta sık sık rastlanan kavramlardan bir tanesidir. İdeoloji terimi başlangıçta fikirlerin incelenmesini ve hatta fikir bilimini belirtmek için tasarlandı. Bununla birlikte, ideoloji, odaklanması gereken toplam alanın yalnızca bir bölümünü incelemeye başladı. Aslında, fikrin (idea) ve mantığın (logia) bir sentezi olarak, ideoloji, daha geniş kitleler için iticiliği tetiklemiştir. Tarihte, sözü geçen iki kelimenin birleşimi olarak ortaya çıkan ideoloji, genellikle idealize edilen ve uydurulmuş olan şeylerle ve mitlerle ilişkilendiriliyordu (Freeden, 2007, s. 1-2). Tarihsel olarak, ideoloji konusunda farklı düşünürlerin çeşitli yaklaşımları olmuştur. Farklı düşünürler tarafından, ideolojinin tarih sürecinde, farklı tanımları yapılmıştır. Tanımlardan bir tanesi ideolojinin toplumsal yaşamda anlam, belirti ve değer üretme süreci olduğudur. Bunun dışında; belirli toplumsal sınıflara ve gruplara ait düşünceler, egemen siyasi iktidarı yasallaştıran fikirler hem sistematik hem düzenli olarak çarpıtılmış söylem, iletişim ve iktidarın çatışması gibi tanımlar da mevcuttur (Devran, 2010, s. 15). Bazı psikologlar, ideolojinin bir dizi bireysel tutum ve deneyim tarafından değil, toplum tarafından belirlendiğini iddia eder. Öte yandan Marksistler, ideolojiyi her zaman bireysel değil, toplumsal olarak belirlemişlerdir ve onlara göre, ideolojiyi belirleyen unsurlar: toplumsal olgu, sınıf ve iş paylaşımıdır (Fiske, 2014, s. 289). İdeoloji, kısaca toplumsal düşünceler ve değerler kümesi olarak tanımlanabilir. Böyle bir niteleme, terimin tüm kullanımlarını içermez. İdeoloji kavramının yeterli ve sınırlı bir tanımı olarak göstermek oldukça güçtür. Bunun nedeni, terimin birçok yararlı ama aynı zamanda bağdaşmayan anlamlara sahip olmasıdır (Eagleton, 1996, s. 17).

İdeoloji, bilincin türlerinden sadece bir tanesi olmasına rağmen, diğerlerinin üzerinde mutlak bir üstünlüğe sahiptir ve insanın tüm potansiyellerini kullanmak için öz-farkındalığının önünde durmaktadır. Güçlü bir ideolojik etkiye maruz kalan biri, genellikle kendisiyle tutarlı biri olmaktan çıkar ve neredeyse içgüdüsel olarak, tek doğru olan ideolojik bir dünya görüşünün geliştirilmesini savunan biri haline gelir. Sistemde ne işe yarayabilirse otomatik olarak pozitif bir değer alır. Bu nedenle, dünyanın veya parçalarının vurgulanan değerlendirmesi, diğer insanların bilincini şekillendirmenin en yaygın ve en güçlü yoludur (Ivas, 1988, s. 23). Freeden'ın (2006) dediğine göre, 'siyasi analizlerin hayırsız evladı' olan ideoloji, kavram olarak, günlük hayatta sık kullanılsa bile, sosyal bilimlerin belirsiz ve tartışmalı bir kavramıdır. Bunun sebebi ise, herkes kavrama şahsi inanışına ve tarihine göre çeşitli tanımları ortaya çıkarmaktadır ve bu tanımlar onun fikirlerini ve geçerliliklerini sorgulamaktadır (Freeden, 2007: 3-6).

Gazete yazılarında farklı gazeteciler tarafından temsil edilen ideolojik bakış açıları farklı anlamlar kazanabilmekte ve farklı söylemler oluşturabilmektedir. Muhabirlerin bireysel tarzları, genellikle, karakteri algılanan hedef kitlenin beklentilerini karşılamak üzere tasarlanan haber ajansının ortak kurumsal tarzıyla birleştirilir. Van Dijk, gazetecilerin ideolojilerinin bir şekilde fikirlerini etkilediğini, bunun da fikir yazılarının söylem yapılarını etkilediğini öne sürmektedir. Aynı zamanda gazetelerdeki ideolojilerin ve görüşlerin sosyal, kurumsal veya politik olduğunu eklemektedir. Medya kuruluşları, yalnızca kamusal tartışma için alan sağladıklarını ve duruma ilişkin herhangi bir çıkar gözetmeksizin haber yaptıklarını iddia ederek, habercilikte genellikle tarafsızlığa ve şeffaflığa atıfta bulunurlar. Gazetecilerin bu tarafsızlık ve bağımsızlık iddialarına her zaman inanılmamalıdır. Hiçbir dil veya söylem kullanımı ideolojiden muaf değildir. Başka bir deyişle, söylem ideoloji tarafından şekillendirilir ve ideoloji de buna göre söylem içinde şekillenir. Gazete haberlerinde yapılan açıklamalar bize konu ve metinde temsil edilen katılımcılar hakkında özel bir bilgi verir. Haber metnindeki olayların herhangi bir sunumu, ideolojik bir bakış açısını yansıtmaktadır. Söylemlerdeki ideoloji ve tutumlar, öznelerin ve katılımcıların metinler tarafından farklı biçimlerle şekillendirilmesiyle ortaya çıkarılabilir (Darweesh Al-Duleimi ve Al-Eba, 2016, s. 53-54).

Kellner'ın(2003) eleştirel teoriye dayalı medya yaklaşımı, medyanın kültürel, politik ve ideolojik analiz için önemli bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Medya fenomenlerinin eleştirel incelenmesi, toplumun sosyal değişkenliklerini anlamada değerli bir perspektif sunar. Bu, medya metinlerinin, özellikle popüler içeriklerin, toplumun güncel değerleri, inançları ve eğilimleri hakkında kritik bilgiler sağlayabileceği anlamına gelir. Kellner'ın bu vurgusu, medyanın toplum üzerindeki etkisinin sadece yüzeyde değil, derinlemesine bir analizle daha iyi anlaşılabileceğine işaret etmektedir. Medya içeriklerinin nasıl oluşturulduğu, hangi değerlerin ve ideolojilerin öne çıktığı ve bunların toplumun genel değerleri ve eğilimleriyle nasıl bir etkileşim içinde olduğu, eleştirel medya çalışmalarının merkezinde yer almaktadır (Kellner, 2003, s. 17). Hall (1982), ideolojiyi, insanların dünyayı nasıl anladıklarını ve bu anlayışın nasıl toplumsal ilişkileri ve yapıları şekillendirdiğini inceler. Hall, ideolojik süreçlerin, toplumsal yapıları ve grupları şekillendirme gücüne sahip olduğunu öne sürer. İdeolojik süreçlerin bir parçası olarak, anlamlar ve fikirler toplumda dolaşır, insanların düşüncelerini, eylemlerini ve ilişkilerini etkiler ve böylece toplumsal oluşumları yönlendirir (Hall, 1982, s. 360-363).

Gans'a (2004) göre ideoloji ve haber ilişkisi, medyanın ve haberlerin, belirli politik veya sosyal düşünceleri yansıtma ve destekleme eğilimi olarak tanımlanabilir. İdeolojik eğilimler ve ön yargılar, haberlerin seçimi, sunumu ve yorumlanmasında etkili olabilir. Bu durum, haberlerin gerçekliğini, tarafsızlığını ve güvenilirliğini etkileyebilir. Haberlerdeki ideolojik yaklaşımlar, medyanın toplumsal ve politik olaylara dair sunduğu perspektifin temelini oluşturur. Bu ideoloji, bilinçli bir şekilde oluşturulmuş, tutarlı ve bütünleşik bir değerler sistemi içerisinde şekillenir. Bu değerler, genellikle toplumsal normlar, inançlar ve siyasi ideallerle uyumlu veya bu ideallere hizmet edecek şekilde oluşturulmuş olup, medya organlarının sahip olduğu veya temsil ettiği ideolojik çerçeveyi yansıtır. Bu tanımlamada, ideolojinin "esnek olmayan" olarak nitelendirilmesi, medyanın bazen belirli bir düşünce sistemine sıkı sıkıya bağlı kalabileceğini gösterir. Bu durum, objektiflik ilkesi ile çelişebilir, çünkü esnek olmayan bir ideolojik yaklaşım, farklı perspektiflere ve seslere kapalı olabilir. Haberlerin, politik kararların belirleyicisi olarak ideolojik bir temele sahip olması, medyanın toplum üzerindeki etkisinin ve gücünün bir göstergesidir. Medya, kamuoyunu şekillendirme kapasitesine sahiptir ve bu kapasite, ideolojik yaklaşımlarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, haber kaynaklarının ideolojik

temellerini anlamak ve eleştirel bir şekilde değerlendirmek, medyanın sunduğu bilgilerin objektifliğini ve güvenilirliğini sorgulamak için önemlidir (Gans, 2004, s. 29-30).

İdeoloji, toplumda birleştirici ve entegre edici bir güç olarak işlev gören sembolik bir mekanizma olarak tanımlanır. Raymond Williams, ideolojiyi, bir "dünya görüşü" veya "sınıf perspektifi" olarak soyutlanabilecek anlamların, değerlerin ve inançların nispeten formel ve yapılandırılmış bir sistemi olarak ifade eder. Samuel Becker'e göre, ideoloji bize dünyamızı ve kendimizi nasıl algıladığımızı gösterir, "doğal" veya "açık" olarak gördüğümüz şeyleri kontrol eder. Bir ideoloji, her birimizin dünyayı gördüğü ve hareketlerimizi ayarladığımız entegre edilmiş bir referans çerçevesi setidir (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 70). Haberlerde değerler varsa, bu haberler aynı zamanda bir ideoloji içerir. Ancak bu ideoloji, tamamen tutarlı olmayan ve tam olarak entegre edilmemiş kısmen düşünülmüş değerlerin bir araya gelmesidir ve zamanla değişiklik gösterebilir, bu nedenle bazı konularda esnektir. Bu değerler bütününe ve onunla ilişkilendirilen gerçeklik yargılarına "paraideoloji" adını verebiliriz. Bu, geleneksel olarak ideoloji olarak tanımlanan bilinçli, bütünleşmiş ve daha doktriner değerler bütününden ayırt etmek için kullanılan bir terimdir, ancak yine de bir ideolojidir. Gazeteciler genellikle ideolojiye çok ilgi göstermezler ve kendilerinin de bir ideoloji yaydıklarının farkında değillerdir (Gans, 2004, s. 68).

Adolf Hitler, politik ideolojiyi hayata geçirme konusunda en bilinen ve en olumsuz örnektir, kendi benzersiz Almanya ideolojisiyle ilgili vaatleriyle bu ideolojiyi uygulamıştır. Hitler, kendi Almanya vizyonunu yaratma vaadiyle, halkı bir ideolojinin etrafında birleştirme gücünü göstermiştir. Bu, belirli bir ideolojinin, özellikle de geniş bir kitlenin duyarlı olduğu söylemlerle desteklendiğinde, toplum üzerinde ne kadar güçlü bir etkiye sahip olabileceğini ortaya koymaktadır. Vertovšek ve Tomović'in (2015) "baştan çıkarıcı ideoloji" üzerine yaptıkları değerlendirmeler, medyanın ve diğer büyük kurumların bireyler üzerindeki etkisinin boyutunu gözler önüne sermektedir. Günümüzde medya, çok uluslu şirketler, eğlence sektörü ve diğer büyük kuruluşlar, mesajlarını geniş kitlelere ulaştırma ve onları etkileme kapasitesine sahiptir. Bu etki, genellikle toplumun bireylerini belirli bir şekilde düşünmeye ve davranmaya teşvik eder. Ancak, bu tür mesajların ve ideolojik temsillerin sıklıkla objektif olmadığını ve bireyleri manipüle etme potansiyeline sahip olduğunu

unutmamak önemlidir. Bireylerin genç yaşlardan itibaren bu tür etkilere maruz kalması, öğrenme ve düşünme biçimlerini şekillendirmektedir (Vertovšek ve Tomović, 2015, s. 957).

Askeri müdahalelerin olduğu kontekstlerde, medya üzerindeki kontrol, ulusal güvenlik ve politik yapıların medya üzerindeki etkisini yansıtır. İdeolojik analizler, haberlerin yapısının, sansür uygulamalarından bağımsız bir biçimde, hâkim olan ideolojik yapıları yansıttığını belirler. Medya pratikleri, sıklıkla devletin dış politika direktifleriyle uyumlu ve egemen ideolojiyi pekiştirecek biçimde düzenlenir. Bu durum, medyanın devlet politikalarının etkisi altında ideolojik bir araç olarak kullanımını vurgular ve medya içeriğinin oluşturulması ve sunulmasında baskın ideolojik eğilimlerin nasıl bir rol oynadığını gösterir (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 89).

Haberin kodlaması, haberin belirli bir dil ve sembolik işaretler sistemi kullanılarak oluşturulması ve sunulması sürecini ifade eder. Medya araştırmalarında, bu süreci incelemek genellikle "haber kodlama" veya "medya kodlama" olarak adlandırılır. Kodlama süreci, hangi olayların haber olacağını, bu olayların nasıl temsil edileceğini ve hangi bağlamların bu olaylara eşlik edeceğini belirler. Bell'e göre gazeteciler 'çağımızın profesyonel hikâye anlatıcılarıdır' (Bell, 1991, s. 147). Bu süreç aynı zamanda hangi görüşlerin ve hangi seslerin öne çıkarılacağını, hangi fotoğrafların veya görüntülerin kullanılacağını ve olayın genel konusunu belirler. Kodlama süreci genellikle gazeteciler, editörler ve diğer medya çalışanları tarafından yapılır ve bu süreç, bir konunun anlatısının ve sunumunun son hâli üzerinde büyük bir etkisi olabilir. Kodlama, olayın hangi bilgileri vurguladığını ve okuyucu, izleyici veya dinleyici üzerinde ne tür bir etki bırakmayı hedeflediğini belirler.

Hall'a (1980) göre, haberlerin kodlanması süreci, gazeteciler ve editörler gibi üreticilerin ideolojik anlayışlarını yansıtır. Haberlerin çözülmesi süreci, okuyucu veya izleyicinin kendi ideolojik anlayışını yansıtır. "Mesaj biçimi", olayın kaynaktan alıcıya geçişinde gerekli "görünüş biçimi"dir. Böylece "Mesaj formuna" geçiş ve çıkış, keyfimize göre ele alabileceğimiz ya da göz ardı edebileceğimiz rastgele bir "an" değildir. 'Mesaj formu' belirli bir an; ancak başka bir düzeyde, yalnızca iletişim sisteminin yüzeysel hareketlerini içerir ve başka bir aşamada, yalnızca bir parçasını

oluşturduğu bir bütün olarak iletişim sürecinin toplumsal ilişkilerine entegre edilmesini gerektirir (Hall, 1980, s. 117-118).

Haberlerde kullanılan dil çok önemlidir. Haber başlıkları, konunun ana bakış açısını belirler ve haberin yorumlanmasını etkiler. Sözcük seçimine odaklanan söylem analizine paradigmatik bir yaklaşım kullanılarak da analiz edilebilirler. 'ABD insansız hava aracı saldırısıyla öldürülen terörist' varsayımsal başlığını sunarsak, verilen kelimeleri olası alternatiflerle karşılaştırarak olası çağrışımları daha iyi anlamaya çalışabiliriz. Örneğin, neden ‘vurmak’ yerine ‘bomba’, neden ‘baba’, ‘halk sakini’ veya başka bir tanımı değil de ‘terörist’ kullanılmış ve neden ‘etkisiz hale getirmek’ yerine ‘öldürmek’ kelimesi seçilmiştir? Buradaki fikir sadece kullanılan kelimelerin 'yanlış' olduğu sonucuna varmak değil, kelime seçiminin amaçlanan anlamlar üzerinde ne gibi bir etkisi olduğunu anlamaktır. Sebepleri açıklamak için, ‘vurmak’ terimi, örneğin araçta veya belirtilen alanda bulunan herhangi bir kişiye değil, tek bir 'terörist'in öldürülmesine vurgu yapan temiz ve kesin bir saldırı anlamına gelir. Tek bir kurban çıkarımına ek olarak, 'terörist' vurgusu, tanımlanan kişiyi insanlıktan çıkarmaya, düşmanın durumuna odaklanmaya ve izleyiciyi söz konusu olayla ilgili empati ve karışık duygulardan korumaya hizmet ediyor. Başlığın, terörist olan ve onun terörist statüsü saldırıyı haklı çıkaran bir kurbanla yapılan keskin bir saldırıya atıfta bulunduğu söylenebilir. Bu şekilde seyirci/okuyucu, başka birinin incinebileceği endişesinden korunur ve modern savaşın kesinliğine, saflığına ve belki de haklı doğasına ikna olur. Bu örnek varsayımsaldır ve her şeyden önce bu tür yorumların bir dereceye kadar öznel olduğunu anlamak önemlidir. Bununla birlikte, bu örnek, ABD'nin Irak ve Suriye'ye müdahalelerini içeren çok sayıda medya öyküsünü yansıtıyor ve ABD ve Birleşik Krallık yetkililerinin terminoloji kullanımını teşvik etmeye çalıştıkları 1990 ve 2003 Körfez Savaşları da dahil olmak üzere önceki savaşların bazı akademik analizleriyle bağlantılı modern askeri teknolojinin kesinliğine odaklanan ve böylece halk desteğini sürdüren 'cerrahi saldırılar' gibidir (Hodkinson, 2017, s. 165-166).

Herman ve Chomsky tarafından belirtildiği gibi, ideoloji ve haberler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek önemlidir ve çeşitli stratejileri içerir. İlk olarak, tek bir medya kaynağına bağımlı olmak yerine çeşitli kaynaklardan bilgi toplamak, daha geniş ve dengeli bir bakış açısı sağlar. İkinci olarak, ideolojik ön yargıları ve eğilimleri

belirlemek için haberlerin sunumuna ve diline dikkat etmek önemlidir. Üçüncü olarak, haberin güvenirliğini ve doğruluğunu değerlendirmek için haber kaynaklarını ve bağlantılarını incelemek gereklidir. Dördüncü olarak, haberlerin gerçekliğini ve tarafsızlığını sorgulamak için eleştirel düşünme becerilerini kullanmak gereklidir (Herman ve Chomsky, 2021, s. 72-107).

Slobodan Miloşeviç liderliğindeki medya, Sırpların diğer halkların varlığı ve etkinliği tarafından tehdit altında olduğunu vurgulayarak nefret ve korku yayma görevi aldı. Tito'nun ölümünden sonra toplum ve devlet krizi derinleşirken, bazıları demokratik dönüşümü umarken, daha güçlüler "milli meseleyi" önceliklendirdi. Sırpların ortak devletin kurbanı olduğu düşüncesi yayıldı ve "kesilmiş halkın geri kalanı" sloganı intikam çağrısı yaptı. Çatışmalar, Kosova'daki Arnavutlardan, Slovenlere, Hırvatlara ve Bosna-Hersek'teki Müslümanlara kadar genişledi. Sırp etno-milliyetçilik dalgası şehir sokaklarına yayıldı ve Miloşeviç güç kazandı. Yeni ideolojiyi ulusal kurumlar destekledi. Sırp Ortodoks Kilisesi, savaştan önce "Aziz Prens Lazar"ın kalıntılarını taşıdı. Yeni ideoloji, Üniversite ve SANU'nun (Sırp Bilim ve Sanat Akademisi) katkısıyla gelişti. Hükümet partisi hem komünizmi sürdürdü hem de milliyetçiliği kullanarak gücünü artırdı. Bu süreçte birçok politik parti destek verdi. Ordu, rejimin önemli bir kaldıracı oldu ve medya da bu süreçte önemli bir rol oynadı (Boljević, ve diğerleri, 2011, s. 93).

Savaşta ideoloji ve haberlerin etkileşimi, kamuoyu ve siyasi kararlar üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Çatışma dönemlerinde, haberler çoğunlukla belirli ideolojik görüşlerin yayılması için kullanılır, bu da savaş ve katılımcıları hakkındaki algıları şekillendirir. Savaş döneminde ideoloji ve haberler arasındaki bu etkileşim hem yerel hem de uluslararası düzeyde savaş algısını belirlemede kritik bir faktördür. Bu durum, savaşın gidişatı üzerinde sadece anlık etkilere sahip olmakla kalmaz, aynı zamanda savaş sonrası toplumun yeniden yapılandırılması, barış süreci ve çatışmanın tarihsel yorumlanışı üzerinde de uzun vadeli etkiler yaratır. Savaş haberlerinin yapılış biçimi hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunun savaşa bakış açısını derinden etkileyebilir ve bu etkileşim, savaşın tarihsel anlatıları ve uluslararası ilişkiler üzerinde kalıcı izler bırakabilir.

2.3.3.4. Dezenformasyon, sahte veya yalan haberler

Dezenformasyon, yanlış veya hatalı bilgilerin bilinçli olarak, bir bireyin, grubun veya kuruluşun belirli bir hedefi veya amacı doğrultusunda manipülasyon veya yanıltma amacıyla kullanılmasıyla yapılır ve genellikle siyasi, ekonomik veya sosyal amaçlarla yapılmaktadır. Yalan haberler (fake news), gerçek dışı veya yanıltıcı bilgiler içeren haberlerdir ve dezenformasyonun bir biçimidir. Yalan haberler ve dezenformasyon, insanların düşüncelerini, inançlarını ve davranışlarını manipüle etmek ve kamuoyunu yanıltmak amacıyla kullanılır.

"Fake news" (yalan haber) kavramı, bilgilerin güvenilirliğini sorgulamak ve böylece bu bilgilerin kaynağını diskredite etmek için sıkça kullanılan bir etiket haline gelmiştir. Bir bilginin "fake news" olarak nitelendirilmesi, bu bilginin doğruluğu hakkında toplumda artan bir şüpheye yol açar, bu durum bilginin gerçekte yanıltıcı olup olmadığından bağımsızdır. Günümüzde, "fake news" kavramı, yanıltıcı bilgileri tanımlamak için değil, aynı zamanda bireylerin ve grupların, kendi görüşlerine karşıt veya rakip gördükleri bir medya kaynağını veya kuruluşunu karalamak için kullandığı bir araç olarak popülerlik kazanmıştır. Dezenformasyonun üreticileri, diğer medya kaynaklarına yönelik güveni sarsmak için yoğun çaba gösterir. Bu, diğer kaynakların ön yargılı olduğu, gizli gündemleri olduğu veya daha önce yanıltıcı bilgiler sunduğu iddialarıyla gerçekleştirilir. Bu tür iddialar genellikle gerçek olayların raporlarına dayandırılsa da medyanın doğası gereği bir ölçüde subjektif olabileceği ve hata yapabileceği gerçeğini göz önünde bulundurarak, bu tür diskredite edici taktikler etkili olabilir. Bir medya kaynağının itibarı zarar gördüğünde, halkın güvenini yeniden kazanmak için önemli çabalar gerekebilir. Bu bağlamda, "fake news" etiketini bu şekilde kullananların, aslında dezenformasyonun gerçek üreticileri olması ironiktir. Toplumu, genellikle yanıltıcı bilgilerin gerçek kaynakları olan kendi söylemlerine inanmaları için ikna etmeye çalışırlar (Takahashi ve Poljak, 2021, s. 179).

Wardle ve Derakhshan (2017), bilgi kirliliği ve dezenformasyon alanlarında kapsamlı bir çalışma yapmış ve bu konuları kapsayan disiplinler arası bir yaklaşım geliştirmişlerdir. Yaptıkları araştırmada, bilgi kirliliğini üç temel kategori altında incelemişlerdir: Yanlış bilgi, yanıltıcı bilgi ve kötü niyetli bilgi. Bu kategorizasyon, bilgi kirliliğinin farklı yönlerini ve kaynaklarını anlamada önemli bir çerçeve sunar ve

dezenformasyonun çeşitli biçimlerini ayırt etmede yardımcı olur (Wardle ve Derakhshan, 2017, s. 20).

Sahte haberler, kasıtlı olarak yayılan yanıltıcı ve doğrulanmamış bilgileri kapsar ve genellikle politik, sosyal veya ekonomik gündemi etkilemek, bir görüşü desteklemek ya da muhalif bir görüşü zayıflatmak için kullanılır. Tarih boyunca, haberlerin var olduğu her dönemde farklı formatlarda sahte haberler mevcut olmuştur; örneğin sarı basın, tabloidler ve dergiler bu türden yayınlar arasında sayılabilir. Sahte haberler, yanlış bilgi yaymak ve okuyucuları yanıltmayı amaçlayan kişiler tarafından bilinçli olarak üretilen basit hikâyeler, raporlar veya gönderiler şeklinde ortaya çıkar. Temelde, sahte haberlerin amacı siyaseti manipüle etmek, halk arasında kafa karışıklığı yaratmak veya çoğunlukla ticari çıkarlar doğrultusunda kâr elde etmektir.

Sahte haberler genellikle aldatıcıdır ve saf okuyucuları yanıltmak için gerçek haber kaynaklarına benzer şekilde kasten tasarlanır. Yanıltıcı veya sahte haberler, insanları aldatmak amacıyla planlanmıştır ve bunların üretimi oldukça kolay olup okuyucular tarafından hızla inanılabilir. Sahte haberlerin yaygın olması, herkesin bu tür haberlerin kurbanı olabileceğini ve bu haberlerin kişiler arasında yayılarak problemi daha da büyütebileceğini gösterir. "Sahte haber" terimi, ilgi çekmesine ve günlük dilde yaygınlaşmasına karşın, sahte haberin ne olduğu konusunda net bir tanım bulunmamaktadır. Akademik literatürde, bu olgunun farklı yönlerini vurgulayan dar ve geniş tanımlar mevcuttur. Bu tanımlardan biri şöyledir: Bir birey, bir medya kullanıcısı olarak sahte haberlerden doğrudan etkilenir. Bu perspektif, bazı bireylerin neden sahte haberlere inanmaya eğilimli olduğunu, diğerlerinin ise bu tür haberleri neredeyse hemen reddettiğini incelemektedir. İnsanlar, gerçekliğin ve niyetin ne olduğuna bakılmaksızın, kendi inançlarına ve siyasi görüşlerine uygun bilgileri tercih ederler. Bu bağlamda, başarının anahtarı, bilginin bireyin görüşleriyle uyumlu olması veya benzer görüşleri ifade eden bir kaynaktan gelmesidir. (Pennycook ve Rand, 2019). Sahte haberlere karşı bireysel duyarlılık konusunu ele alan önemli çalışmalar, sahte haber algısında önemli bir değişkenin analitik düşünme düzeyi olduğuna işaret etmektedir (Rosińska ve Brzóska, 2020, s. 664).

Dezenformasyon ve yanlış bilgi, etik ve profesyonel standartlara bağlı (kaliteli) gazetecilikten fark göstermektedir. Aynı zamanda görevini yerine getirmeyen kötü gazetecilik örneklerinden de ayrılırlar. Örneğin, sorunlu gazetecilik, düşük kaliteli

araştırmaların veya özensiz kontrollerin sonucu olan sürekli hatalar anlamına gelir. Bu, sansasyonalizmi, yani istenen etkiyi elde etmek için abartmak ve ayrıca doğruluk pahasına gerçekleri aşırı göstermektir. Ancak bu, ideolojik olarak renklendirilmiş gazeteciliğin aksine, tüm yerleşik anlatıları ve bakış açılarını aşan bir gazetecilik ideali olduğu anlamına gelmez. Bu, tüm gazeteciliğin anlatı içerdiğinin ve kötü gazeteciliğin sorununun anlatı içermesi değil, profesyonellik eksikliği olduğunun bir göstergesidir. Bu nedenle kötü gazetecilik, dezenformasyon veya yanlış bilgi ile aynı şey değildir. Kötü gazetecilik bazen yanlış bilgilerin ortaya çıkmasına veya gerçek haberlerin sistemine sızmasına izin verir. Bununla birlikte, kötü gazeteciliğin sebepleri ve çözümleri, yanlış bilgilendirme ve yanlış bilgilendirmenin sebep ve çözümlerinden farklıdır. Aynı zamanda, bilgi ortamının kirlenmesine ve haber kirliliğinin yayılma etkisine bir alternatif ve panzehir olarak güçlü etik gazeteciliğin gerekli olduğu açıktır (Berger, 2021, s. 7).

Doğru inançları oluşturmak, birçok uyarlanabilir davranışa rehberlik eder. Yanlış inançlara katkıda bulunan bir faktör, meşru kaynaklar olarak sunulan ve ideolojik veya finansal kazanç için halkı yanıltmak için sosyal medyada tanıtılan uydurma haberlerden oluşan "sahte haberler" de dahil olmak üzere dezenformasyondur. Gerçekten de önceki maruz kalma, manşetlere doğrulayıcılar tarafından ortaya çıktığında veya okuyucunun siyasi ideolojisiyle çeliştiğinde bile, sonradan sahte haberlere olan inancı teşvik eder. Yanlış bilginin yaygın bir şekilde yayılmasının hem bireysel hem de toplumsal düzeyde olumsuz sonuçlara yol açabileceği düşünüldüğünde, kimlerin yalan haberlere inanmaya yatkın olabileceğinin ve neden inanmaya yakın olduğunun belirlenmesi zorunludur (Bronstein ve diğerleri, 2019). Nihai tehlike kamuoyunun, gazetecilik dahil, tüm içeriğe olan güvenini kaybetmesidir. Bu durumda, insanların sosyal ağlarının destekledikleri ve duygularını tatmın eden ancak mantıklarıyla etkileşime girmeyen içeriğe güvenme olasılığı yüksektir. Bunun sağlık, bilim, kültürler arası anlayış ve gerçek uzmanlığın statüsü hakkında kamuoyundaki olumsuz sonuçları şimdiden görebiliriz. Halk üzerindeki bu etki, özellikle seçimler açısından olduğu kadar, bir insan hakkı olarak demokrasi açısından da endişe vericidir. Dezenformasyonun amacı, özellikle seçim sırasında, halkı dezenformasyonun gerçek içeriğine ikna etmek değil, gündemi etkilemek ve rasyonaliteyi zayıflatmak için bilgi depolarını bulandırmaktır, dolayısıyla insanlar ne yapacaklarına ve kime oy vereceklerini karar verirken terredüte düşerler. Ayrıca,

yanlış bilgi ve yanlış bilginin bir sonucu olarak ortaya çıkan güvensizlik, göç, iklim değişikliği ve diğer sorunlar üzerinde büyük bir etkiye sahip olabilir (Berger, 2021, s. 9).

UNICEF, dezenformasyonun yaygınlaşmasını anlamak için bu fenomeni üç kategoriye ayırır (Popovac, 2020, s. 68):

Eksik Bilgiler: Bu kategori, yanıltıcı olabilecek ancak kasıtlı olarak dezenformasyon veya zarar verme amacıyla oluşturulmamış bilgileri kapsar. Örneğin, yanlışlıkla yanıltıcı bir bilgi paylaşan bir bireyin amacı genellikle yanıltıcı olmamakla birlikte, bu tür bilgiler istenmeyen sonuçlara yol açabilir.

Dezenformasyonlar: Bu kategori, belirli bir bireye, gruba, organizasyona veya topluma zarar vermek amacıyla kasıtlı olarak oluşturulmuş yanıltıcı bilgileri içerir. Bu, sosyal medya kampanyalarında veya propagandada kasıtlı olarak kullanılan yanıltıcı bilgileri içerebilir.

Zararlı Bilgiler: Bu kategori, gerçek bilgilere dayanır, ancak bireylerin, grupların veya toplulukların zarar görmesini hedef alarak kullanılır. Örneğin, bir bireyin veya grubun kötü niyetli bir şekilde kullanılması için gerçek bir olayın veya bilginin çarpıtılması.

Savaşta dezenformasyon, düşman tarafı yanıltmak, onların stratejik, taktiksel ve moral üstünlüğünü zayıflatmak amacıyla yanıltıcı veya yanlış bilgilerin bilinçli olarak yayılması sürecini ifade eder. Bu süreç, propaganda, yanıltıcı haberler ve taktiksel aldatma stratejileri gibi çeşitli yöntemlerle gerçekleştirilir. Dezenformasyon, düşmanın güç durumunun abartılması ya da küçümsenmesi, yanıltıcı manevralar yapma veya düşmanın komuta ve kontrol yapısını bozma gibi stratejik hedeflere ulaşmak için kullanılabilir. Aynı zamanda, kendi toplumun veya düşman toplumunun algılarını ve davranışlarını etkilemek ve yönlendirmek için de kullanılır. Sırbistan'da hükümetin, savaşı körüklemek amacıyla medyayı bilinçli bir şekilde kullanması, ‘Gerçek, genellikle savaşın 'ilk kurbanı' olarak kabul edilir’ şeklindeki ifadenin somut bir örneğini oluşturur. Bu durum, gerçeğin sadece savaş meydanlarında değil, aynı zamanda kamuoyu düzeyinde de zarar görmesine yol açmıştır. Medya aracılığıyla yürütülen propaganda ve dezenformasyon, gerçeklerin yanı sıra toplumsal algıları ve halkın düşünce yapısını da saptırmıştır. Sırbistan'daki bu yaklaşım, savaş dönemlerinde medyanın bir araç olarak nasıl kullanılabileceğini ve hükümetlerin veya

iktidar sahiplerinin medyayı kendi amaçları doğrultusunda nasıl etkili bir şekilde kullanabileceğini vurgulamaktadır (Tompson, 2000, s. 361).

2.3.3.5. CNN Efekt teorisi

CNN efekt teorisi, haber medyasının, özellikle de televizyon haberlerinin, hükümetler tarafından yapılan dış politika kararları üzerinde önemli bir etkisi olduğu teorisidir. Teori, haber medyasının dünyadaki olayları kapsamlı bir şekilde yayınlamasının kamuoyunu şekillendirip hükümetleri belirli konular üzerinde harekete geçirme olasılığını öne sürmektedir. CNN etkisi tezi, iki varsayıma dayanmaktadır (Louw, 2005, s. 254):

- Medyanın politika oluşturma süreçlerinde etkisi ve gücü vardır;

- Kitlelerin kamuoyu (medya aracılığıyla) politika formülasyonunu etkiler.

CNN efekti genellikle insani müdahalelere ilişkin olarak tartışılmaktadır, çünkü haber medyasının iç savaşlar veya doğal afetler gibi olayları yayınlaması hükümetleri müdahale etmeye zorlayabilir. Teoriye karşı çıkanlar, haber medyasının dış politika kararları üzerindeki etkisinin aşırı önemsenmiş olabileceğini, ekonomik çıkarlar ve siyasi düşünceler gibi diğer faktörlerin dış politika şekillenmesinde daha önemli rol oynadığını ileri sürmektedirler. CNN Efekt, televizyon haber yayınlarının ve özellikle 24 saat yayın yapan kanalların uluslararası ilişkileri ve dış politikayı etkileme yeteneğiyle ilgilidir. Bu terim, Amerikan haber kanalı CNN'den gelir ve genellikle belirli bir olayın veya krizin televizyonda sürekli olarak yayınlanmasıyla hükümetlerin ve politika yapıcıların dış politika kararlarını etkileyebileceği düşüncesiyle ilişkilendirilir. Bazıları, küresel televizyonun gelmesiyle dış ilişkilerin doğasının değiştiğini, çünkü dış politika karar alma sürecinin medyalaştığını iddia etmiştir. (Louw, 2005, s. 253).

CNN International'ın kurulumuyla birlikte CNN'nin büyümesi ve çeşitlenmesi, küresel iletişim ve uluslararası ilişkilerin birçok yönünü etkilemiştir. Bunlardan bazıları teknoloji, ekonomi, kültür, hukuk, kamuoyu, siyaset ve diplomasinin yanı sıra savaş, terörizm, insan hakları, çevresel bozulma, mülteciler ve sağlıktır. 1980'lerde, bu etkiler hem akademik hem de profesyonel toplulukların dikkatini çekti, ancak CNN'nin Körfez Savaşı ile ilgili haberleri daha fazla araştırmayı teşvik etti. Savaş, iletişim tarihinde ve özellikle CNN'de bir dönüm noktası oldu. İletişim ve uluslararası

ilişkilerde önemli bir yeni aktörün ortaya çıkışı, yerinin ve etkisinin bilimsel bir değerlendirmesi için yeterli teorik ve ampirik çalışmayı gerektirir. Bilim adamları, kamusal alan, mülkiyet ve ekonomi, rekabet ve haber yapımı gibi çeşitli genel çerçeveler ve özel bağlamlarda CNN çalışmaları yürüttüler (Gilboa, 2005, s. 28).

Bu savaş, CNN'i özellikle savaş ve kriz bölgelerinde dünyanın en önde gelen haber kaynaklarından biri olarak konumlandırmıştır. Bu medya kuruluşu, savaşın ve kriz bölgelerinin tam merkezinden, çatışma hatlarında yaptığı yaratıcı, dinamik ve etkili raporlarla kendi itibarını inşa etmiştir. CNN'in bu yaklaşımı, izleyici ilgisini çekme ve haberin cazibesini artırma potansiyeli nedeniyle diğer medya kuruluşları tarafından benimsenmiştir. Bu itibar ve standartlar, Somali krizi, eski Yugoslavya bölgesindeki savaşlar. Medyanın politika yapma sürecindeki gerçek rolünü belirlemek, karar verme sürecinin odak noktasını yani gündemi kimin belirlediği, ona kimin karar verdiği ve hangi faktörlerin kararlara etki ettiğini tanımlamayı gerektirir. Genel itibarıyla, dış politika yapma süreci beş set oyuncuyu içerir: Sivil hizmetliler/politika yetkilileri; politikacılar, 'örgütsüz' kamuoyu (genel halk görüşü); 'örgütlü' kamuoyu (baskı grupları ve lobiciler); ve medya (Louw, 2005, s. 254).

Bilim insanları, CNN etkisini çeşitli ve karmaşık tanımlarla açıklamışlardır; bu durum, politikaların insani müdahale kararları üzerindeki etkisinden dünya politikalarına yeni yaklaşımlar önermeye kadar geniş bir yelpazeyi kapsar. Neuman (1996) bu etkinin sadece ilk karara değil, aynı zamanda sonraki müdahale aşamalarına ve uzun vadeli stratejilere de etki ettiğini belirtir. Bu, televizyonun politika yapıcıları bir krize müdahale etmeye ve halkın görüşlerini dikkate alarak politikalarını değiştirmeye zorlayabileceği anlamına gelir. Strobel (1997) haber medyasının politikaları değiştirmeye zorlamadığını, ancak belirli koşullar altında süreç üzerinde güçlü bir etkisi olabileceğini belirtir (Gilboa, 2005, s. 29-30) .

Livingston (1997), medyanın gerçek etkisini anlamaya yönelik çeşitli örnekler sunmaktadır. Livingston, medyanın politikacılar ve hükümetler üzerindeki etkisinin abartıldığını savunur. Ona göre, politikacılar kararlarını sadece medyanın etkisiyle değil, aynı zamanda başka faktörlerle de belirler. Livingston, medyanın politikacılar ve hükümetler üzerindeki etkisinin, olayların doğası, politikacıların medya okuryazarlığı ve diğer faktörler gibi çeşitli faktörlere bağlı olduğunu öne sürer. Livingston, medyanın etkisinin yerel düzeyde daha belirgin olabileceğini, ancak

uluslararası düzeyde daha az etkili olduğunu iddia eder. Böylece, uluslararası siyaset ve müdahalelerde medyanın rolünü sınırlar. Livingston, medyanın etkisinin zaman içinde değiştiğini ve geliştiğini belirtir. Özellikle teknolojik gelişmeler ve sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte, medyanın politikacılar üzerindeki etkisi farklılaşmaktadır (Livingston, 1997, s. 291-318).

CNN etkisi tezi, medyanın politika oluşturma süreçlerinde etkili olduğunu ve bunun demokrasiyi güçlendirdiğini ileri sürer. Ancak, bu tez medyanın politikaya olan etkisinin miktarına dayandığı için hatalı bulunabilir. Asıl odaklanılması gereken noktalar, politika yapıcıların politikalarını kitlelere sunma ihtimamı, medyanın ve halkla ilişkiler profesyonellerinin bu süreçteki rolü ve politikaları sunma ihtiyacının politika yapımını nasıl etkilediği olmalıdır. Yabancı ilişkilerin medyalaşmasını analiz etmek için, politika ve halkla ilişkiler olmak üzere iki ayrı boyutun olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Politika yapıcılar hangi politikaların satılamayacağını düşünürken, iletişim faktörleri politikayı şekillendirebilir. İletişim uzmanları, halkın etkilenmeyeceğini belirttiğinde, politika yapıcılar stratejilerini yeniden değerlendirmeye almak zorunda kalır. Bu nedenle, demokrasilerde, kitleleri ne ölçüde yönlendirebileceği politika belirlemede sınırları çizer. Dolayısıyla, CNN etkisi tezi medyanın demokrasideki artan rolünü olumlu bir etki olarak görürken, yönlendirme etkisi tezi, politika yapıcıların halkla ilişkiler ve uzmanların karar verme süreçlerini ne ölçüde etkilediğini sorgular. Dış ilişkiler, çoğu insan için iç konular kadar belirgin olmadığı için diğer politika alanlarına kıyasla daha az medyalaşabilir. Ancak savaş ve can kaybının etkisiyle, dış ilişkiler daha belirgin hale gelir ve bu durumda savaş, medyanın belirgin bir etkisi olan bir politika alanı haline gelir (Louw, 2005, s. 267).

Bosna Savaşı, 1990'larda uluslararası medyanın odağında yer aldı ve "medya savaşı" olarak adlandırılan bir dönemi temsil etti. BBC muhabiri Martin Bell'in de belirttiği gibi, bu savaş, sadece dünya genelindeki akşam haberlerinde sürekli yer almasıyla değil, aynı zamanda dünya görüşünü ve hükümetlerin desteğini kazanma amacıyla televizyonda yürütülen bir kampanya olarak da önem taşımaktadır. Özellikle, Dubrovnik'in bombalanmasının doğrudan yayını, Sırbistan tarafından tutulan Bosna'daki toplama kamplarının keşfi ve Saraybosna gibi kuşatma altındaki şehirlerden gelen raporlar gibi televizyon olayları, uluslararası politikayı etkileme gücüne sahiptir. Bell'e göre, bu durum, medyanın savaş ve çatışma durumlarında

sadece olayları aktaran pasif bir gözlemci olmaktan öte, uluslararası politikalar üzerinde etkili bir güç haline geldiğini gösterir. Bu bağlamda, "CNN etkisi" olarak adlandırılan fenomen ortaya çıkmaktadır.

CNN etkisi, medyanın savaş haberlerini anlık olarak dünya geneline yayması ve bu yayınların hükümetlerin ve uluslararası toplumun siyasi kararlarını etkilemesi sürecini ifade eder. Örneğin, Bosna'daki toplama kamplarının keşfi ve Saraybosna pazarındaki katliam gibi olayların medyada geniş yer bulması, Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşların müdahalesini hızlandırmıştır. Bu durum, medyanın savaş ve çatışma anlatımlarında etkin bir rol oynadığını ve bu olayların nasıl algılandığını, hatta uluslararası siyasetin üzerinde nasıl bir etki yaratabileceğini göstermektedir. Bell, gazetecilerin bu savaşa yalnızca tanıkları ve yorumlayıcı olarak değil, aynı zamanda aktif katılımcıları olarak dahil olduklarını ifade ederek, medyanın savaşın yalnızca yorumlayıcısı olmaktan öte, olayların içine çekildiğini ve etkileşimde bulunduğunu vurgulamıştır. Bu, savaşın ve çatışmaların anlatımında medyanın pasif bir gözlemci olmaktan çok daha fazlasını ifade etmektedir. Medya, bu olayların nasıl algılandığını ve uluslararası toplumun tepkisini şekillendirmede aktif bir rol oynamaktadır (Tompson, 2000, s. 3). Dayton Anlaşması'nın sonuçlandığı süreçte de hükümetler ve diplomatlar, çatışmanın çözümü için acil eylem çağrılarına yanıt olarak müzakerelere daha fazla öncelik verdiler. Ayrıca, CNN ve diğer uluslararası medya kuruluşları, anlaşmanın ayrıntılarını ve önemini vurgulayarak, Dayton Anlaşması'nın uygulanmasını destekleme çabalarına yardımcı oldular (Gilboa, 2005, s. 27-40).

3. YUGOSLAVYA, BOSNA-HERSEK VE DAYTON ANLAŞMASI

Balkanlarda 1992-1995 yılları arasında, Avrupa'nın tam ortasında, Bosna-Hersek'te tam anlamıyla bir felaket yaşanmıştır. Saraybosna kuşatması üç buçuk yıl ve dünya tarihinde, o zamana kadar, hiçbir şehir bu kadar uzun süre kuşatılmadığı için bu durum tarihi bir olaya dönüşmüştür. Saraybosna 3 buçuk yıl boyunca bu kuşatmaya dayansa da Bosna-Hersek'teki diğer şehirler için aynı şey söylemek mümkün değildir (Duraković, 2005, s. 34-35). Birçok yerde katliamlar ve soykırımlar yaşanmıştır.

Srebrenitsa'da (Srebrenica), İkinci Dünya Savaşından sonra dünyanın en büyük soykırımı gerçekleştirmiştir. Boşnak halkı Bosna-Hersek'te hayati bir mücadele vermiştir. Eski Yugoslavya'nın dağılmasıyla, Sırbistan'ın Bosna-Hersek'e karşı sergilediği saldırgan tutum, Srebrenitsa'da Boşnaklara karşı gerçekleştirilen soykırımla birlikte doruğa ulaşmıştır. Soykırımın inkârı, Bosna-Hersek ve Sırbistan arasındaki ilişkiler açısından uzun süre büyük bir problem teşkil etmiş ve hâlâ da etmektedir (Tekin, 2022, s. 141-145).

Bosna Hersek'te yaşanan olayların niteliği, Lahey'deki Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin, savaş suçlarıyla itham edilen bireyler üzerinden verdiği hükümlerle anlaşılmaktadır. Yugoslavya'nın (Sırbistan ve Karadağ) bölgede gerçekleştirdiği eylemlerin soykırım mı yoksa etnik temizlik mi olduğu meselesi ise Bosna Hersek tarafından açılan ve Lahey'deki Uluslararası Adalet Divanı'na sunulan dava ile netlik kazanmıştır. Zaman içinde dünya çapında pek çok eski siyasi figür ve diplomatın ifadeleriyle, yaşananların bir işgal olduğu daha net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Nitekim, Fransa'nın eski Dışişleri Bakanı Herve de Charette'in Srebrenitsa üzerine Fransız parlamentosunda yaptığı konuşmada, "Benim için kimin işgalci olduğu açıktı. Bu zaten tanımlanması zor bir şey değildi. İşgalciler Sırp güçleriydi!" şeklindeki sözleri bunu açıkça göstermektedir (Ibrahimagić, 2001, s. 24).

Srebrenitsa'daki soykırımın gerçekliği, soykırımın inkâr edilme çabalarına rağmen, uluslararası mahkemeler ve bağımsız uzmanların yaptığı araştırmalar sonucunda açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Soykırımın inkâr edilmesine yönelik kampanyalar, ne yazık ki bu vahşetin göz ardı edilmesi ve tarihi değiştirmek yerine ülkelerin çıkarları doğrultusunda farklı şekillerde/ çarpıtılarak aktarılmıştır. Ancak, çeşitli dokümanlar, uzman raporları ve farklı kaynaklar soykırımın gerçekliğini

doğrulamakta ve bu tür çabaların büyük ölçüde başarısız olduğu görülmektedir (Šehić, 2020, s. 620-624). Lahey'deki ilk derece mahkemesi, Ağustos 2001'de Srebrenitsa'daki katliamı soykırım olarak tanımlamıştır (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, 2023). Bu karar, Nisan 2004'te ikinci derece mahkeme tarafından onaylanmış ve gerekçe olarak Srebrenitsa'daki erkeklerin ortadan kaldırılmasının, Bosna-Hersek'in doğusundaki Boşnak nüfusunun yok olması amacını taşıdığı belirtilmiştir. Ayrıca, bu durumun tüm Boşnak toplumu için dolaylı bir tehdit ve travma oluşturduğu vurgulanmıştır (Bugarel, 2006, s. 15). 2004 yılında Srebrenitsa'daki kurban sayısının 8 bin 742 kişi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, 10-19 Temmuz 1995 tarihleri arasında Srebrenitsa ve çevresinde gerçekleşen olaylara katılan ve soykırım suçu işleyen kişilerin kimlikleri de tespit edilmiştir (Šehić, 2021, s. 612). Uluslararası Adalet Divanı (ICJ), 26 Şubat 2007 tarihinde, Srebrenica'da Bosnalı Müslümanların, Sırp Cumhuriyeti ordusu tarafından gerçekleştirilen katliamlarını soykırım olarak tanıdı. ICJ'nin kararı, daha önce Srebrenica katliamını soykırım olarak nitelendiren Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (ICTY) bulgularını teyit ettiği için önemlidir. Bu mahkeme, Radislav Krstić ve diğer yüksek askeri ve siyasi liderler dahil olmak üzere birçok davada Srebrenica katliamını soykırım olarak tanımıştı. Bu yargı süreçleri, soykırımın hukuki olarak tanınması ve bireylerin ağır savaş suçları nedeniyle sorumlu tutulması açısından büyük öneme sahipti (ICJ, 2024).

Srebrenitsa soykırımını ortaya çıkaran gelişmelerin tarihi bir arka planı bulunmaktadır. Bu soykırım, Bosna-Hersek'teki Sırpların ve Sırbistan'ın, "Büyük Sırbistan" ideali doğrultusunda yürüttüğü uzun vadeli stratejik planların bir sonucu olduğu belirtilmektedir. Srebrenitsa'da yaşanan soykırım, Bosnalı Müslümanlara karşı yapılan geniş çaplı saldırıların ve sürgünlerin sadece bir bölümünü oluşturduğu, bununla birlikte, Bosna'nın diğer bölgelerinde de benzer olayların gerçekleştiği ancak bu bölgelerdeki saldırılar nadiren soykırım olarak adlandırıldığı ifade edilmektedir. 20. yüzyılın son on yılının ilk yarısında Bosna'nın çeşitli bölgelerinde Bosnalı Müslümanlara yönelik gerçekleşen zulüm ve işkenceler, Srebrenitsa'daki soykırımla paralellik gösterdiği**,** Srebrenitsa soykırımı, Bosna'da yaşanan savaşın sembolik olayı hâline geldiği, ancak bu tür trajedilere genel bir kabul göstermeme eğilimi, bu tür olayların sadece Srebrenitsa ile sınırlı olduğu yanılsamasını yarattığı, bunun da olayın inkârını kolaylaştırdığı görüşü vardır (Mahmutćehajić, 2018, s. 242).

Aslında Sırp tarihine bakıldığında Srebrenitsa soykırımı ve Bosna Savaşındaki saldırılara benzer uygulamaların geçmişte de yapıldığı görülmektedir. 19. yüzyıla dayanan bu tarihsel perspektif, Sırp politik kültüründe Müslümanlara yönelik derin köklü bir ön yargı ve düşmanlık olduğunu ortaya koymaktadır. Bu dönemde, "Türkler" (Sırplar arasında Müslümanlar için aşağılayıcı bir terim olarak kullanılmaktadır) olarak adlandırılan Müslümanlara karşı bir "kurtulma" fikri, Sırp toplumsal ve politik doktrinlerinde belirgin bir yer bulmuştur. 1878'de Sırbistan'ın bağımsızlığını kazanmasından önce ve sonrasında, Sırp yönetimi altında yaşayan Müslüman topluluklar, sistemli bir şekilde evlerinden edilmiş, mülklerine el konulmuş ve hatta katledilmiştir. Özellikle 1878 sonrasında, Sırbistan'daki birçok Müslüman topluluğu, gerçekleştirilen sürgünler ve katliamlar neticesinde neredeyse tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bu süreçte, Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihî mirası olarak bölgede bulunan birçok cami de bilinçli ve sistematik bir şekilde yok edilmiştir (Cohen P. J., 1996, s. 6-7). Bu durum, Sırbistan'ın devletleşme sürecinde Müslüman kültür ve mirasına karşı takındığı tavrın bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

1918 yılında Yugoslavya'nın kurulması, tarihsel ve etnik gerilimlerin tezahür ettiği yeni bir coğrafi ve politik bölgenin doğmasına sebep olmuştur. Bu yeni oluşum, özellikle Sırbistan'ın Bosna-Hersek'le birleşmesiyle bünyesine dâhil olan önemli bir Slav Müslüman nüfusu beraberinde getirmiştir. Ancak bu birleşme, Sırpların Müslümanlara yönelik saldırılarını sona erdirmemiştir. Aksine, Yugoslavya'nın ilk yıllarında bu saldırılar daha da şiddetlenmiştir. Bu dönemde Yugoslavya hükümetinin teşvik etmesiyle harekete geçen Sırp Çetnik (Četnik) grupları, özellikle Doğu Hersek bölgesinde yaşayan Slav Müslümanlarını hedef almıştır. Bu gruplar, bölgedeki Müslüman nüfusu terörize ederek birçok masum insanın ölümüne sebep olmuştur. Ancak yaşanan olaylar bununla sınırlı kalmamış, 1924 yılında, 1913'te Sırbistan tarafından ele geçirilen Sancak (Sandžak) bölgesinde, yine Sırp otoritelerin teşvik etmesiyle gerçekleştirilen saldırılarda yüzlerce Müslüman hayatını kaybetmiştir (Cohen P. J., 1996, s. 8).

Sırplar, büyük güçlerin ve ulusal hedeflerin etkisi altında sıklıkla harekete geçirilmiştir. Bu etkinin bir yansıması olarak, 1941-1945 yılları arasında, yine radikal görüşlere sahip Çetnik grupları, Bosna-Hersek'in doğusunda ve Sancak'ta on binlerce Boşnak'ın hayatına mal olan ve daha fazlasını yurtlarından eden katliamlar

gerçekleştirmişlerdir. O dönemin Sırbistan Krallığı ve Rusya'nın Çarlık dönemi çevreleri, sınır ötesinde yaşayan Sırpları bazen kendi büyük ulusal hedefleri doğrultusunda kullanmaktan çekinmemişler, isyan ve ayaklanmalar için onları yönlendirmişlerdir. Ancak, bu ayaklanmaların başarısızlıkla sonuçlanması, kullanılan Sırp halkının, desteksiz ve korumasız kalmasına sebep olmuştur. Tarihin acı sayfaları arasında yerini alan ve "Büyük Sırbistan" hayalinin peşinde koşulduğu en dramatik dönem ise 1991-1995 yıllarında, Bosna-Hersek'teki savaş sırasında yaşanmıştır. Bu dönemde gerçekleşen trajik olaylar, bölgede derin izler bırakmış ve uluslararası toplumun müdahalesine sebep olmuştur (Vukosav, 2001, s. 155).

Türklere, dolayısıyla Müslümanlara olan kin, 1995 yılında, 11 Temmuz'da Yugoslav Ulusal Ordusu Generali Ratko Mladiç'in, Sırp Cumhuriyeti'nin en üst düzey komutanı olarak, Srebrenitsa'ya girişi sırasında, televizyon kameraları önünde yaptığı konuşmada, bir defa daha açık olarak kanıtlanmıştır. Bahsi geçen konuşmada Miladiç; "İşte buradayız, 11 Temmuz 1995'te, Sırp Srebrenitsa'sındayız. Büyük Sırp bayramı arifesinde, bugün bu şehri Sırp halkına armağan ediyoruz. Ve nihayet, Yeniçerilere karşı isyandan sonra, bu bölgede Türklerden intikam alma zamanı geldi" demiştir (Mahmutćehajić, 2018, s. 248).

3.1. Yugoslavya'dan Bosna-Hersek'e

3.1.1. Yugoslavya

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından, Balkanlar'daki Slav halkları, Yugoslavya Krallığı kurarak birleşmişlerdi. Kral Aleksandar, 1921'de tahta çıktığında, ülkenin siyasi ve etnik bölünmeleriyle mücadele etmeye çalıştı. 1929'da Kral, diktatörlük ilan ederek Yugoslavya adını kabul etti ve ülkeyi yönetmek için yeni idari bölgeler oluşturdu (Calic, 2019, s. 74-75). Yugoslavya Krallığı 1945 yılında Josip Broz Tito'nun önderliğinde Yugoslavya Federal Cumhuriyeti kurulana kadar sürmüştür. Yugoslavya Federal Cumhuriyeti altı federe devletten (Cumhuriyetten) ve iki özerk bölgeden oluşuyordu. Cumhuriyetler: Sırbıstan, Hırvatıstan, Bosna Hersek, Makedonya, Karadağ, Slovenya ve özerk bölgeler: Voyvodina ve Kosova (Tangör, 2008, s. 95).

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, Yugoslavya Balkanlar'daki en güçlü devletlerden biri olarak ortaya çıktı ve Sovyetler Birliği dışında Doğu Avrupa'da öncü bir konuma yükseldi. Jelavich'e (2009) göre, ülke 800.000 kişilik tecrübeli

askerlerden oluşan güçlü bir ordunun sahibiydi. (Jelavich, 2009, s. 335). Yugoslavya'nın dağılma sürecinde ordu ekipmanlarının çoğunlukla Sırp kontrolüne geçmiştir (Zimmermann, 1999, s. X). Bu durum, Yugoslavya'nın sonraki politik ve askeri gelişmelerini anlamada önemli faktörlerden bir tanesi olarak değerlendirilebilir.

Tito, savaş sonrası dönemde Yugoslavya'nın yeniden yapılandırılması ve sosyalist bir devletin inşası sürecinde önemli bir rol oynadı. Tito, etnik ve dini çeşitliliği olan Yugoslavya'da merkezi bir otoriteyi korumak için güçlü bir liderlik sergiledi (West, 1994, s. 152-157). Tito ve partizanlar hem Alman işgaline hem de yerel faşist ve monarşist gruplara karşı savaştılar. Savaşın sonunda, Tito'nun liderliğindeki partizanlar ülkeyi kurtardı ve sosyalist bir yönetim kuruldu (West, 1994, s. 77-88).

Josip Broz Tito, Yugoslavya'nın lideri olarak, ülkenin sosyalist ekonomisini ve siyasi yapısını geliştirdi (Calic, 2019, s. 159-240). Tito'nun liderliğindeki Yugoslavya, Sovyet Birliği'nin parçası olan diğer Doğu Avrupa ülkelerinden birçok açıdan farklıydı. Başlangıçta Sovyet modelini benimseyen ve komünist partinin diktatörlüğü altında merkeziyetçi bir devlet kuran Tito, Moskova'nın Doğu Avrupa üzerindeki egemenliği döneminde bile diğer "kardeş ülkelerin" liderlerinden ayrıldı. Tito, 1941-1945 yılları arasındaki dört yıllık savaştan sonra ülkenin özgürleştiricisi ve birleştiricisi olarak geniş halk desteği ve otoriteye sahipti. Yugoslavya, Tito'nun tercihiyle, Kızıl Ordu'nun "özgürleştirici" diktası ya da diğer Doğu Avrupa ülkelerine yapılan zorla el koyma yoluyla değil, isteğe bağlı, sosyalist ülkelerin yörüngesine girdi. Yugoslav partizanlar hem Nazilere hem de "yerli hainler" olarak adlandırılan Ustaşa rejimine ve Sırp Çetniklere karşı mücadele sırasında, savaş eylemlerinin ortasında savaş sonrası devletin anayasal çerçevesini şekillendirdi. 29 Kasım 1943'te, İkinci Dünya Savaşı sonrası Yugoslavya'nın altı eşit cumhuriyetten oluşan bir federasyon olacağı ilan edildi. Bu cumhuriyetlerden biri olan Sırbistan, Kosova ve Voyvodina olmak üzere iki Özerk Sosyalist Bölgesine sahip olacaktı. Federal düzenleme, her bir anayasal halkın özerkliğini ve özgünlüğünü ve federal düzeyde eşit temsillerini sağlamak amacıyla tasarlanmıştı (Kurspahić, 2003, s. 6). Josip Broz Tito, 1937'den ölümüne kadar Yugoslavya Komünist Partisi/ Yugoslavya Komünistler Birliği'nin, 1945'ten ölümüne kadar (4 Mayıs 1980) da Yugoslavya devletinin

başındaydı. (Perović, 2021, s. 16). Tito'nun ölümü, sonradan ortaya çıktığı gibi, aslında Yugoslavya'nın ölümünün habercisiydi.

1980'ler boyunca Yugoslavya'daki cumhuriyetler arasındaki ilişkileri belirleyen ana konu, anayasal reformlardı. Başlangıçta, cumhuriyetler ve özerk bölgeler, daha fazla merkezileşmeyi savunanlar ve daha fazla ademi merkeziyetçiliği arzulayanlar olarak ikiye ayrıldı. Bazılarına göre, Sırbistan'da liberal ve Bosna-Hersek ile Karadağ'da daha muhafazakâr olan merkeziyetçiler vardı. Aynı şekilde, ademi merkeziyetçiler arasında, Slovenya ve Voyvodina'da liberal ve Hırvatistan, Makedonya ve Kosova'da daha muhafazakâr eğilimler gözleniyordu. 1980'lerin başında Bosna-Hersek daha çok merkeziyetçi eğilime yakınken, on yılın sonuna doğru ademi merkeziyetçi tarafta yer alıyordu. Bu dönemde henüz "federalistler" ve "konfederalistler" olarak bir ayrım yapılmıyordu; zira konfederalizm önerisi, 1980'lerin sonlarında Slovenya'daki entelektüel çevrelerde ortaya çıktı ve 1990'ların başında, tek partili sistemin çöküşünün ardından, Slovenya ve Hırvatistan yönetimleri Yugoslavya krizine bir çözüm olarak konfederalizmi önerdiler. Bu süre zarfında, Sırbistan, devletin merkezileşmesi ve özerk bölgelerin haklarının kısıtlanması taleplerinde öne çıktı (Kamberović ve diğerleri, 2021, s. 318-319).

24-26 Aralık 1981 tarihinde, Yugoslavya Komünistler Birliği Merkez Komitesi Başkanlığı (CKSKJ) Genel Kurul toplantısında Sırplar "Sırbistan, Yugoslavya'daki Sırp halkına ait bir cumhuriyettir" söylemini savunurken, aynı zamanda Sırbistan'ın, Bosna-Hersek ve Hırvatistan'daki Sırplara ait olduğunu kastetmişlerdir. O zamanın Yugoslavya Meclis Başkanı olan Draža Marković de Bosna-Hersek hakkında sert konuşmuştur ve Müslümanlardan bir halk olarak bahsetmekten kaçınmıştır. Bu, Genel Kurulda Tito'nun ölümünden sonra Sırp siyasi seçkinleri arasında Sırp milliyetçiliğinin ilk alenen sergilenmesi ve Yugoslavya'ya ilk darbe olarak değerlendirildi. Boşnaklar, Bosna'daki Müslümanlara bir millet olarak hitap etmekten kaçınılmasından duydukları memnuniyetsizliği güçlü bir şekilde dile getirmişlerdir, bir milleti (Müslümanları) eşitsiz konuma getirdiklerinin altını çizmişler (Kamberović ve diğerleri, 2021, s. 332-333) ve bu durum, Yugoslavya'nın son günlerinde bu iki cumhuriyet arasındaki ilişkileri bozmuştur.

Yugoslavya'nın federal-konfederal yapısı, cumhuriyetler ve bölgeler arasında görüşlerin "uyumlaştırılması" konusunda sonsuz sabır ve bu tür bir devlet birliğinin

sadece sınırlamaları değil, aynı zamanda avantajları üzerinde son derece rasyonel düşünce gerektirdi. 1980'ler ilerledikçe bu sabır ve rasyonel düşünme isteği giderek azaldı. Cumhuriyetler arasındaki güven krizinin artmasıyla orantılı olarak milliyetçilik güçlendi ve 1980'lerin ikinci yarısında iktidardaki Komünistler Birliği'ni büyük ölçüde etkiledi ve 1980'lerin sonunda sokaklara yayıldı ve sonunda kanlı savaşlarla devletin çöküşüne yol açtı (Kamberović ve diğerleri, s. 369-370). Tito'nun ölümünden sonra, Yugoslavya Komünistler Birliği, 14 Ocak 1990'da feshedilmek üzere yalnızca üç kongre daha düzenledi. Üçü de ekonomik ve sosyal krizden çıkış yolu arayışının başarısızlıkla sonuçlandığının bir işaretiydi (Repe, 2021, s. 129).

1980'lerde, Bosna-Hersek'teki cumhuriyet elitleri, Kosova'nın statüsünün değişmesi durumunda bir sonraki hedefin Bosna olabileceğini anladı ve bu nedenle bölgelerin statüsünün korunması konusunda ısrar ettiler. Sırbistan'ın diğer Yugoslavya cumhuriyetleri ile karşı karşıya gelmesi 1980'lerin ikinci yarısında, özellikle Kosova'nın özerkliğinin korunmasına yönelik güçlü Slovenya-Hırvatistan desteği nedeniyle arttı. Sırbistan, Bosna-Hersek'e yönelik tavrına benzer şekilde, Karadağ ile ilişkilerinde de Karadağ cumhuriyet liderliğinin meşruiyetini ve hatta Karadağ kültürel ve ulusal kimliğini sorgulamak için çeşitli medya kanallarını kullandı. 1980'lerin ikinci yarısında Karadağ ve Sırbistan parti liderlikleri arasında Karadağ'a yönelik kampanyayı durdurmak için birkaç toplantı düzenlendi, ancak sonuca varılamadı. Cumhuriyetler 1980'ler boyunca giderek daha fazla kendi sınırlarına kapandılar. 1980'lerin ikinci yarısındaki milliyetçilik artışı, belli cumhuriyetler içindeki milliyetçi rüzgârları kontrol etmenin imkânsız olduğunu gösterdi, bu da sonunda 1990'ların başında dramatik ve kanlı savaş çatışmalarına yol açtı (Kamberović ve diğerleri, 2021, s. 369-370).

Yugoslavya'nın yıkılışının ironik bir yanı, Yugoslav Halk Ordusu'nun barbarlığa düşmesi oldu. Bu ordu, İkinci Dünya Savaşı'nda zaferle sonuçlanan Josip Broz Tito liderliğindeki direniş gücünün mirasçısıydı ve gerçek anlamda bir Yugoslav kurumu idi. Çoğunluğu Sırp subaylardan oluşsa da askerlerini ülkenin tüm bölgelerinden toplardı ve görevi Yugoslavya'nın bütünlüğünü ve sınırlarını korumaktı. Ancak, ülkenin rekabet eden milliyetçilikler tarafından bölünmeye başlamasıyla birlikte, ordu Miloseviç'in emperyal tasarılarının bir aracı haline geldi. Ordunun suçları arasında Slovenya ve Hırvatistan liderliklerini başarısız bir şekilde yok etme girişimleri,

Hırvatistan'da Sırpların cumhuriyetin bir kısmını ele geçirmelerine yardımcı olma, Miloşeviç ve Karaciç'in (Karadžić) Bosna'nın büyük kısmını koparma planlarına iştirak etme ve Kosova'da büyük ölçekte insanlık suçları işleme yer almaktadır. Bosnalı Sırp ordusunun komutanı olan ve Yugoslav ordusunda kariyer yapmış bir savaş suçlusu olan General Ratko Mladiç'in (Ratko Mladić) (sonrasında Bosna kasabı lakabıyla bilinen Sırp general) yükselişi, ordunun yaşadığı bu utancın bir sembolü oldu. Yugoslavya'daki yoğun milliyetçilik nedeniyle, ülkenin demokrasiye doğru evrilecek bir şekilde korunması imkânsız hale geldi (Zimmermann, 1999, s. X).

Eski Yugoslavya'nın ardından, Hırvatistan Bağımsızlık Savaşı (1991-1995), Bosna Savaşı (1992-1995) ve Kosova Savaşı (1998-1999) olmak üzere bir dizi çatışma yaşandı. Bu savaşlar boyunca etnik temizlik ve soykırım suçları gerçekleşti ve çok sayıda insan hayatını kaybetti veya yerinden oldu (Alkan, 2006, s. 21-31). 1999'daki Kosova Savaşı'nın sona ermesi ve NATO'nun müdahalesi sonucunda, Yugoslavya'nın dağılma süreci tamamlandı. 17 Şubat 2008'de Kosova, bağımsızlığını resmen ilan etti (Türbedar, 2008, s. 23-55). 2003 yılında Yugoslavya, Sırbistan ve Karadağ adını alarak yeni bir devlet yapısına geçti. Ancak bu yapı, 2006'da Karadağ'ın bağımsızlık referandumu sonrası ayrılmaları ile kalıcı olmadı (Morrison, 2009, s. 179-192). Yugoslavya'nın tarihi, 20. yüzyılın önemli etkinliklerini ve dönüşümlerini yansıtırken, kuruluşundan dağılmasına kadar olan süreci, Balkanlar'ın politik, ekonomik ve sosyal gelişimine büyük ölçüde etki etti.

Balkanlar, Karadeniz ve Akdeniz'in kesiştiği stratejik bir konumda bulunmaktadır ve aynı zamanda Avrupa'yı Doğu'ya bağlar. Tarih boyunca Balkanlar, her zaman stratejik öneme sahip olmuştur. Balkanları kontrol etmek, Doğu ve Batı'yı yönetebilme ve bu güce sahip olma anlamına gelmekteydi (Selver, 2003, s. 13).

Balkan coğrafyası, çok uluslu ve çok etnikli yapısı sebebiyle sıkça "barut fıçısı" olarak nitelendirilmiştir. 1 Aralık 1991 yılında, merhum Boşnak lider Aliya İzzetbegoviç'in beyanları, sonradan vuku bulacak hadiselerin bir tür öncü işareti olarak değerlendirilebilir;

> "Eğer barut fıçısı patlarsa, kartograflar ve generaller, tüm partiler ve tüm liderler, tüm yasalar, kurumlar ve bu topraklarda yıllar boyunca onlarca neslin zahmetli çalışmasıyla inşa edilenlerin büyük bir kısmı, her şey duman ve utancın içinde kaybolacak. Yıkılmaz olduklarının talihsizliğine sahip oldukları için, aklını

yitirmiş, barbarlık sınırlarına düşürülmüş, kan içinde ve yenik kalmış sadece üç halk kalacak (Izetbegović, 2020, s. 10).”

3.1.2. Bosna-Hersek

Bosna-Hersek, Yugoslavya'nın dağılmasından sonra bağımsızlığını ilan eden ülkelerden biridir. 1992 yılında yaşanan bağımsızlık süreci, etnik çatışmalar ve şiddetle dolu bir dönemi de beraberinde getirmiştir. Bosna-Hersek'teki etnik ve siyasi gerilimler Yugoslavya'nın dağılmasında önemli rol oynadı. Ülkedeki üç ana etnik grup, Boşnaklar (Müslümanlar), Sırplar (Ortodokslar) ve Hırvatlar (Katolikler), farklı siyasi ve kültürel taleplerle bağımsızlık sürecine katıldı. 1991 yılında Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlıklarını ilan etmesinden sonra Bosna-Hersek'te bağımsızlık referandumu yapıldı. 29 Şubat ve 1 Mart 1992 tarihlerinde yapılan referandumda oyların çoğunluğu (%99,7) bağımsızlık lehineydi. Ancak Sırbistan nüfusunun önemli bir bölümü referanduma katılmadı. Referandumun ardından Bosna-Hersek bağımsızlığını ilan etti ve Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler tarafından tanındı. Bu süreç Bosna Hersek'te etnik şiddetin ve savaşın patlak vermesine neden oldu. 1992-1995 yılları arasında süren Bosna Savaşı, Yugoslavya'nın parçalanmasında yaşanan en kanlı ve şiddetli çatışmalardan biri olarak tarihe geçti (Ramet, 2010, s. 112-120).

Bosna-Hersek, ülke olarak, uzun ve zengin bir tarihe sahiptir. Ülke varlığını, Orta Çağ’dan beri korumayı başarmıştır. O bölgede ilk devlet 12. yüzyılda Bosna Krallığı olarak kurulmuştur (Malcolm, 1994, s. 13, 150). 1463 yılında Bosna, Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğine girdi. 1683-1699 yılları arasındaki Osmanlı-Kutsal İttifak savaşları sonrasında, binlerce Müslüman Bosna'ya göç etti. 1788'de başlayan bir sonraki Avusturya savaşında, Avusturya ve Rusya'nın Balkanları paylaşma planları sonucunda Bosna, 1878'de Avusturya tarafından işgal edildi ve 30 yıl sonra ilhak edildi. Berlin Kongresi'nde Avusturya-Macaristan'ın Bosna ve Hersek'i yönetmesine karar verildi. Avusturya-Macaristan işgali sırasında, birçok Müslüman Türkiye'ye göç etti. 1909'da, Baron Burian'ın döneminde, Müslümanların vakıf yönetimine izin verildi ve Bosna Parlamentosu kuruldu. Müslümanlar, siyasi bir varlık olarak kendilerini sağlamlaştırdılar (Izetbegović, 2020,s.18-19). Bundan sonra, Bosna-Hersek'te modernleşme süreçleri yaşanmış ve Avrupa etkisi artmıştır (Malcolm, 1994, s. 150-151). 28 Haziran 1914 tarihinde, Habsburg monarşisinin varisi olan Arşidük Franz Ferdinand'ın Saraybosna ziyareti sırasında Bosnalı Sırp Gavrilo Princip tarafından

öldürülmesi, Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcını işaret eden önemli bir olaydır. Savaş sonrasında, 1 Aralık 1918'de Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı kuruldu ve bu devlet, 1929 yılında Yugoslavya adını aldı (Owen, 1998, s. 40-41). 1943 yılındaki karara göre, Bosna-Hersek, 1918 yılında belirlenmiş olan sınırları içinde bir cumhuriyetti. Bu belirlemeye göre, bugünkü Bosna-Hersek toprakları, son Bosna paşalığından, Yeni Pazar (Novi Pazar) Sancağı çıkarılmış haliyle temsil edilmektedir (Spahić, 2017, s. 7).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, Bosna-Hersek, Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti'nin bir parçası olarak sosyalist bir cumhuriyet haline gelmiştir. Bu dönemde, Bosna-Hersek'te etnik ve dini çeşitliliğe dayalı bir toplumun inşası amaçlanmış ve bölge, Yugoslavya'nın federal yapısında önemli bir rol oynamıştır (Malcolm, 1994, s. 174-193). 1945 yılında Yugoslavya'da iktidara gelen komünist rejim, bölgedeki Müslüman nüfusu için yeni bir siyasi dönemin başlangıcını işaret etti. Müslümanlar, Bosna-Hersek'in varlığını federal bir çözümle sürdürebilmesi için bu değişime uyum sağladı. İkinci Dünya Savaşı'nın trajedisinden etkilenen Müslüman topluluğu için öncelikli mesele, artık katliamların son bulmasıydı. Savaş döneminde yaklaşık 75.000 Müslümanın hayatını kaybettiği ve bu sayının toplam Müslüman nüfusunun yaklaşık % 8.1'ine tekabül ettiği tahmin edilmektedir. Komünist yönetim, iktidarını tanımayan unsurlara karşı sert bir tutum benimsemiş, bu bağlamda 1945 ve 1946 yıllarında yaklaşık 250.000 kişinin toplu infazlar, zorla yürüyüşler ve toplama kamplarında öldürüldüğü belirtilmektedir. 1946 yılında kabul edilen Yugoslavya Federal Anayasası, Sovyet modelini temel almakta ve çok partili sistem özgürlükleri vaat etmekle birlikte, pratikte bu vaatlerin gerçekleştirilmediği gözlemlenmiştir. 1946 yılında, şeriat yargı mekanizmaları lağvedilmiş, ardından 1950'de Kur'an eğitimi sağlayan son temel öğretim kurumu olan mektep kapatılmıştır. Müslüman kültürel ve eğitim dernekleri tasfiye edilmiş, İslam âlimlerinin yetiştirilmesi amacıyla sadece iki medresenin faaliyet göstermesine, o da devletin sıkı denetimi altında olacak şekilde izin verilmiştir. Saraybosna'daki İslami yayıncılık faaliyetleri durdurulmuş ve vakıf yönetimleri devlet otoritesine devredilmiştir. Buna karşın, bu yasaklar gizli yollarla ihlal edilmiş, İslami eserler yazılmaya devam etmiş ve çocuklar camilerde geleneksel İslami usullere göre eğitim almaya devam etmiştir. 1948 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımında Müslüman bireylerin kendilerini etnik olarak Müslüman dinine mensup Sırp, Müslüman dinine mensup Hırvat veya "ulusal olarak tanımsız" şeklinde sınıflandırma seçenekleri bulunmaktaydı. Bu sayımda 72.000 kişi Sırp, 25.000 kişi

Hırvat olarak kaydedilmiş, 778.000 kişi ise ulusal kimliklerini belirsiz olarak ifade etmiştir. 1953 nüfus sayımında elde edilen veriler bu benzer bir eğilimi yansıtmıştır. 1971 yılında yapılan nüfus sayımında ise "Müslüman" terimi ilk defa bir milli kimlik olarak kullanılmıştır (Izetbegović, 2020, s. 21-22).

Josip Broz Tito'nun 1980'de ölümünün ardından Yugoslavya Federasyonu, ülkeleri bir arada tutan kurucusunu kaybetmiştir. Tito'nun ölümünden sonra, Yugoslavya'da çeşitli siyasi krizler yaşanmış, özellikle Kosova'da ve Sırbistan, Hırvatistan ve Slovenya arasında federasyonun geleceği hakkında görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır (Kurtćehajić, 2022, s. 20).

1991'de Yugoslavya'nın son birleştirici unsuru olan Yugoslavya Halk Ordusu, Bosna-Hersek ve Makedonya başkanları Aliya İzzetbegoviç (Alija İzetbegović) ve Kiro Gligorov'un bir federasyon kurma planına destek olmamıştır (Zimmermann, 1999, s. 135). Amerikalı gazeteci Alan Kuperman'ın, Sırpları yatıştırabilecek ve savaşı önleyebilecek, ancak onun için kabul edilebilir olan herhangi bir çözüm olup olmadığına dair sorusu üzerine, Başkan Aliya Izzetbegoviç şu yanıtı vermiştir:

> ‘O, 1991 yazında Makedonya Cumhurbaşkanı Gligorov ve benim tarafımdan tanımlanan Yugoslavya'nın yeniden yapılandırılması planıydı. Bu plan, Yugoslavya'nın desantralizasyonunu ve cumhuriyetlerin daha fazla özerkliğini öngörüyordu. Bizim için uygundu çünkü Bosna, o zamanki sınırları içinde bütün olarak kalacaktı. Sırplar için de uygun olmalıydı çünkü Yugoslavya'nın devamlılığını garanti ediyordu, bu onların asli çıkarıydı. Miloşeviç, plana koşullu onay verdi (Ordunun durumu ile ilgili bazı eleştirileri vardı), fakat Tucman reddetti. Bu plan, o zamanki tüm Yugoslav halklarının temel çıkarlarını güvence altına alarak savaşı önleyebilirdi. Ne yazık ki, planı kabul etmek için ne politik bilgelik ne de cesaret yeterliydi. Savaşa yol açıldı ve bunun bedelini herkes ödedi (Muslimović, 2023, s. 291). ‘

25 Haziran 1991'de Hırvatistan Slovenya bağımsızlıklarını bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlık ilanı sonrasında Bosna-Hersek, ya küçültülmüş Yugoslavya'da kalmak ve potansiyel olarak Büyük Sırbistan'ın bir parçası olmak ya da bağımsızlık yoluna gitmek arasında bir seçim yapmak zorunda kaldı. Bosna-Hersek'teki çatışmanın önlenmesi için yapılan bir girişim, Bosna-Hersek'in Yugoslavya'da kalmasını ve bağımsızlık yolundan vazgeçmesini içeriyordu (Kurtćehajić, 2022, s. 20). 6 Nisan 1992'de Batılı ülkeler Bosna-Hersek'in bağımsızlığını tanımıştır. Ancak, aynı gün Bosna-Hersek'e yönelik saldırı da başlamıştır (Izetbegović, 2020, s. 22). 1992-1995 yılları arasında Bosna Savaşı

yaşanmıştır ve şiddetli çatışmalar, katliamlar ve soykırım suçları işlenmiştir (Malcolm, 1994, s. 213-234). Bosna-Hersek'in bağımsızlık süreci hem iç politikadaki çalkantılar hem de dış politikadaki etkenler tarafından şekillendirildi. Ancak bu süreç aynı zamanda içinde yaşayan farklı etnik grupların çıkarları ve hedefleri arasındaki derin çelişkilerden de kaynaklanıyordu. İçerideki durum giderek gerginleşirken, dış etkenlerin de çözüm üretme konusundaki çabaları başarısız oldu. Bu dönemde, Bosna-Hersek'in en büyük etnik grupları olan Müslümanlar (Boşnaklar), Sırplar ve Hırvatlar arasında yaşanan anlaşmazlıklar, Bosna-Hersek'in geleceği konusunda farklı görüşleri beraberinde getirdi (Kurtćehajić, 2022, s. 23). Savaştan önce, Bosna, üç ana etnik grubun hâkim olduğu etnik açıdan çeşitli bir ülkeydi. Müslümanlar yüzde 43,7, Sırplar yüzde 31,3 ve Hırvatlar yüzde 17,3'lük bir nüfusu oluşturuyordu. Ayrıca, nüfusun yüzde 7,7'sini "Yugoslavlar" ve diğer küçük gruplar oluşturuyordu (Kurspahić, 2003, s. 97). Boşnaklar ve Hırvatlar genellikle bağımsız bir Bosna-Hersek istediler, Sırplar ise Yugoslavya'da kalmayı tercih ettiler. Bu, Bosna-Hersek'in etnik temelli çatışmalarının ve sonraki savaşın temelini oluşturdu. 1991 yılında Bosna'daki Sırpların lideri Radovan Karaciç, Bosna-Hersek'in bağımsızlık yolunda ilerlemesi durumunda ülkede büyük bir çatışma çıkacağına dair bu sözlerle: "Bosna-Hersek'i, Slovenya ve Hırvatistan'ın gittiği aynı cehennem ve ıstırap yoluna götürmek istiyorsunuz. Bosna Hersek'i cehenneme sürükleyemeyeceğinizi sanmayın, Müslüman milleti mahvetmeyeceğinizi sanmayın, çünkü bir savaş durumunda Müslümanlar kendilerini savunamazlar. Bosna Hersek'te herkesin ölmesini nasıl engelleyeceksiniz?" şeklinde sert bir söylem kullanarak uyarıda bulundu. Boşnak lideri Aliya Izzetbegoviç, bu uyarıya karşı çıktı ve Bosna-Hersek'in bağımsız bir ülke olma hakkının altını çizdi. Aliya Izzetbegoviç (Kurtćehajić, 2022, s. 22):

> 'Sözleri ve davranışları, diğerlerinin neden o Yugoslavya'da kalmak istemediğini açıklıyor. Artık kimse Bay Karaciç'in istediği türden bir Yugoslavya istemiyor. Sırplar dışında kimse. Yugoslavya, Slovenler, Hırvatlar, Makedonlar, Arnavutlar, Macarlar, Müslümanlar, Avrupa ve dünya halkları bu tür Yugoslavya'dan ve Karaciç'in davranışlarından nefret ediyor. Bosna-Hersek vatandaşlarına korkmamalarını söylemek istiyorum çünkü savaş olmayacak... Bu yüzden huzur içinde uyuyun... Böyle bir durumda, Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı olarak Müslümanlar adına konuşmak zorunda kaldığım için üzgünüm. Müslümanların kimseye saldırmayacağını ciddiyetle beyan ederim. Ancak Müslümanların kendilerini kararlılıkla savunacaklarını ve ayakta kalacaklarını da ciddiyetle beyan ederim. Karaciç'in dediği gibi Müslümanlar ortadan kaybolmayacak. Müslümanlar yok olamazlar.'

Bu süreç, Bosna-Hersek'te çatışmanın başlamasına neden olan artan gerilimlerin bir ürünüydü. Avrupa Birliği, krizin çözümünde aktif bir role sahip olmaya çalıştı; ancak bu çabaları sonuçsuz kaldı. Yugoslavya'nın dağılmasının kaçınılmaz olduğu sonucuna varan Lahey Konferansı, etnik temelli çatışmaları ve savaşın patlak vermesini engelleyememiştir. Bu savaş, Yugoslavya'da geniş çaplı bir insani krize neden oldu ve sonuçta Bosna-Hersek'in tam egemenliğini kazanmasına olanak tanıdı. Bosna-Hersek'in bağımsızlık elde etmesi, derinleşen iç ve dış politik çalkantılar, etnik çatışmalar ve kapsamlı bir savaşın ardından ortaya çıktı. Bu olaylar dizisi, Bosna-Hersek'in tarihi bağlamında ve genel olarak Balkanlar ile Avrupa kıtasında etnik çatışmaların ve milli sınırların yeniden çizilmesi sürecinde önemli bir döneme işaret etmektedir. Bosna-Hersek Hükümeti ve Başkanlık Konseyi, 20 Aralık 1991'de Avrupa Topluluğu'na (bugünkü Avrupa Birliği) bağımsızlık başvurusu yapma yönünde karar almıştır. Fakat başkanlık konseyinde görev yapan iki Sırp delegesi bu hamleye muhalefet etmiştir. Boşnak lider Aliya İzzetbegoviç, yaşanan gelişmelerin ardından Saraybosna televizyonunda gerçekleştirdiği konuşmada, Bosna-Hersek için alternatif bir yolun olmadığını belirtmiştir. Izzetbegoviç, ülkenin ya bağımsızlık kazanacağını ya da Büyük Sırbistan'ın bir parçası olacağını ifade etmiş ve Yugoslavya'nın artık mevcut bir devlet olarak varlığını sürdürmediğini açıkça vurgulamıştır. Söz konusu karar, Bosna-Hersek'te mevcut etnik gruplar arasındaki derin anlaşmazlıkları ve ulusal geleceğe dair farklı görüşleri su yüzüne çıkardı. Bu, Bosna Savaşı'na ve sonrasında Bosna-Hersek'in tam bağımsızlığını kazanmasına yol açtı. Aliya İzzetbegoviç'in beyanı, ulusun kendi geleceğini tayin etme ve egemen bir devlet olarak var olma hakkını vurgulayarak, ülkenin bağımsızlık sürecindeki belirleyici bir aşamayı işaret etti (Kurtćehajić, 2022, s. 22-24).

Bosna-Hersek'te yaşananlar, sıklıkla dile getirildiği gibi basit bir iç çatışmadan ziyade, daha karmaşık bir yapıya sahipti. Eğer olaylar yalnızca bir iç savaş olsaydı, Dayton Anlaşması'nı imzalayanlar, ülke liderleri yerine Boşnak, Sırp ve Hırvat topluluklarının siyasi liderleri olurdu. Ancak komşu ülkelerin işgal iddialarını nötralize etme çabası içerisindeki uluslararası toplum, Sırp Cumhuriyeti'ni bağımsız bir yapı olarak, Hersek Bosna'yı da Bosna-Hersek Federasyonu çerçevesinde tanıyarak ve bu sayede Bosnalı Sırpların ve Bosnalı Hırvatların siyasi temsilcilerini onaylayarak duruma müdahale etti. Bu temsilciler hem kendi aralarındaki çatışmalarda hem de Boşnaklarla olan mücadelelerde aktif roller üstlenmişlerdi. Böylece Bosna Hersek'teki

üçlü çatışma sahnesinde, Yugoslavya'nın (Sırbistan-Karadağ) Bosnalı Sırpları, Hırvatistan'ın ise Bosnalı Hırvatları desteklemesi ile bir sahne kurgulandı. Bunun ardındaki amaç, Hırvatistan ve Yugoslavya'nın işgal girişimlerini perdelemekti. Ancak, gerçekte "üçüncü taraf", sadece Müslümanları değil, farklı inançlardan Bosnalıları da temsil eden ve 1990 seçimlerinde meşru olarak seçilmiş Bosnalı Sırp ve Bosnalı Hırvat temsilcilerini de içeren, ayırım yapmayan, yasal ve meşru bir Bosna-Hersek hükümeti tarafından destekleniyordu (Ibrahimagić, 2001, s. 24).

3.2. Dayton Anlaşması

Bosna-Hersek, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti'nin altı cumhuriyetinden biri olmuş, 1963'te ismi Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti'ne (SFRJ) çevrilmiştir. Ancak, 1992'de bağımsız bir devlet olarak tanınmış ve Bosnalı Sırpların muhalefetine rağmen bağımsızlık için bir referandum gerçekleştirilmiştir. 1992'de başlayan ve 1995'e kadar süren Bosna Savaşı hem resmi hem de paramiliter grupların Hırvatistan ve Sırbistan'dan yoğun katılımıyla ağırlaşmıştır. Savaşın en önemli hedefi sivil halk oldu, çünkü etnik bölgeleri homojenleştirmek için nüfusun yerinden edilmesi gerekmekteydi. Bosna-Hersek'in birliğini koruma sözü veren Müslümanlar ve Hırvatlar, muhalifler tarafından Müslümanların çoğunlukta olduğu bir Bosna-Hersek kurma girişimi olarak algılanmıştır. 1994'te, ABD'nin baskısı altında, Bosnalı Hırvatlar ve Bosnalı Müslümanlar arasındaki çatışmayı sona erdirmek için bir federasyon kurulması konusunda anlaşma sağlanmıştır; bu anlaşma "Washington Anlaşması" olarak bilinir. 1995'te, kırılgan bir barışı tesis eden Dayton Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşma Bosna-Hersek'in uluslararası alanda tanınan sınırlarını korurken, aynı zamanda ülkeyi yeniden düzenlemiştir. Ayrıca yeni bir anayasa içermekte ve Bosna-Hersek'teki uluslararası katılımın koşullarını belirlemektedir (European Parliament Directorate, 2005, s. 3-5).

Dayton Anlaşması'na varılmadan önce, Bosna-Hersek'teki durumu çözmek için birkaç başarısız uluslararası plan sunulmuştur. Bu planlardan ilki, Mart 1992'de H. Cutillero tarafından Lizbon'da sunulan Cutiller Planı'dır. Ardından, 1993 yılının kışından ilkbaharına kadar S.Vance ve Lord Owen tarafından sunulan Vance-Owen Planı gelmiştir. Aynı yılın Ağustos ayında, Owen ve Stoltenberg tarafından sunulan Owen-Stoltenberg Planı onları takip etmiştir. 1994 yılının temmuz ayında, Bosna-

Hersek'teki toprakların % 49'unun Bosnalı Sırplara, %51'inin ise Bosnalı Hırvatlar ve Boşnaklara bırakılmasını öngören Temas Grubu Planı sunulmuştur. Bu planın ardından, 18 Mart 1994'te Boşnaklar ve Hırvatlar arasında Washington Anlaşması imzalanmıştır. Toprak dağılımı bu anlaşmada, Bosna-Hersek içerisinde iki ayrı entitenin oluşturulmasını öngörmektedir (Ibrahimagić, 2001, s. 27-28). Dayton Anlaşması, 21. Kasım 1995 Ohio'da paraflandı. O gün ABD Başkanı Clinton Beyaz Saray'ın bahçesine çıkıp, çok sayıda gazetecinin önünde Bosna-Hersek'te barış anlaşmasının sağlandığını bu şekilde duyurmuştur (Izetbegović, 2020, s. 289):

'Neredeyse dört yıl sonra, iki yüz elli bin kişinin öldürülmesi, iki milyon kişinin göç etmesi ve tüm dünyayı dehşete düşüren zulümler sonrasında, Bosna halkı sonunda savaşın dehşet olaylarından sonra barışın vaadine geçiş yapma şansına sahip.'

Bu konuşmadan birkaç saat sonra da Anlaşmaya imzalar atılmıştır. 14 Aralık 1995'te Paris'te imzalanan Dayton Anlaşması ile Bosna-Hersek'teki savaş resmi olarak sona ermiştir (Ibrahimagić, 2001, s. 28).

Anlaşma uluslararası arenada, Bosna-Hersek'te barışın tesisi, ülkenin yeniden yapılanması ve devlet mekanizmasının tekrar kurulmasında kritik bir katkıda bulunmuştur. Bosna-Hersek'in daha birleştirici ve işler bir devlet yapısına kavuşturulmasında, uluslararası topluluğun yerel otoritelerin bazı yetkilerini merkezi devlet kurumlarına aktarması öne çıkmıştır. Ancak, derin kökleri olan etnik gerilimler, son zamanlarda Batı'nın Bosna-Hersek'e olan ilgisinin düşmesiyle birlikte milliyetçi bir dilin yükselmesine sebep olmuştur. Ülke liderleri, genel halk yararına olan meselelerde bile uzlaşı sağlamakta zorluk yaşamaktadır (Türbedar, 2012, s. 122-123). Dolayısıyla bu durum, Bosna-Hersek'te son 29 yıldır süregelen siyasi ve ekonomik dengesizliğin kökenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Bu Anlaşma, Bosna-Hersek üzerinde birçok açıdan olumsuz etkiler yaratmıştır. Yıllar içinde Dayton Anlaşması'nın yenilenmesi için çeşitli girişimler olmuştur, ancak bu konuda henüz somut bir ilerleme kaydedilememiştir (Türbedar, 2010). Anlaşmanın imzalanmasının yan etkilerinden biri de siyasi ve ekonomik istikrarsızlık olmuştur. Bu durumun ışığında, Bosna-Hersek, Avrupa ile entegrasyon sürecini başlatmıştır. Bu sürece yönelik çabalar, ülkenin hem içindeki istikrarsızlıkla baş etme hem de genel durumunu iyileştirme yollarını bulma çabası olarak görülebilir (Bilancic, 1999, s.

550). Bu durum, Bosna-Hersek'in gelecekteki siyasi ve ekonomik istikrarını sağlama çabalarının önemli bir parçası olmaya devam etmektedir.

Dayton Anlaşması, Yüksek Temsilcilik Ofisi'ni (OHR) denetleme mekanizması olarak oluşturmuştur ve Yüksek Temsilci, yetkilileri ve memurları görevden alabilme ve siyasi partilere para cezası verebilme ve banka hesaplarını dondurabilme yetkisine sahiptir. Bu yetkiler, 1997'den bu yana Yüksek Temsilciler tarafından aktif olarak kullanılmaktadır. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, 2004'te alınan 1384 sayılı Kararda, Dayton Anayasası'nın uzun vadede devletin etkin işleyişini sağlayamayacağını belirtmiş ve ulusal uzlaşma geri döndürülemez hale geldiğinde ve güven tamamen yeniden sağlandığında reform yapılmasını önermiştir. Dayton Anlaşması'nın sağlamlaştırılması için, emniyetli ve güvenli bir ortam sağlanması amacıyla NATO liderliğindeki 60.000 kişilik kuvvet konuşlandırılmıştır (European Parliament Directorate, 2005, s. 3-5).

Federal Yugoslavya (Sırbistan ve Karadağ) tarafından yürütülen saldırılar üç buçuk yıl sürmüştür. Bu saldırılar, Sırpların tek bir devlette yaşama hakkına sahip olduğunu savunan Belgrad öncülüğünde, Karaciç liderliğindeki Bosnalı Sırpların bu yöndeki görüşlerini pekiştirmeye yönelik bir hareketti. Bu eylemler, Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana gözlemlenen en büyük zulme ve acıya neden oldu, özellikle Boşnak topluluğu üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Kurtćehajić (2022), bu anlaşmanın Bosna-Hersek'in parçalanmasına yol açan güçlerin ödüllendirilmesi anlamına geldiğini vurgular. Özellikle, Anlaşmanın Sırp Cumhuriyeti'ni tanıması ve Uluslararası Adalet Divanı'nın Srebrenitsa'daki soykırımdan Sırp Cumhuriyeti'ni sorumlu tuttuğunu belirleyen kararı öne çıkarıyor.

Soykırımın yasaklandığı uluslararası hukuk kuralı *jus cogens*'in (emredici kural), 1969 Viyana Konvansiyonu'nda açıkça belirtildiği şekliyle, Sırp Cumhuriyeti'nin eylemleri tarafından ihlal edilmiştir. Bu durum, Sırp Cumhuriyeti'nin bir entite olarak varlığının sonlandırılmasına olanak sağlayan yasal bir temel oluşturabilir (Kurtćehajić, 2022, s. 26). Dayton Anlaşması, Bosna-Hersek için anayasal çözümler sağlamıştır. Anayasa'nın 1. maddesinde, Bosna-Hersek Cumhuriyeti'nin resmi adının "Bosna i Hercegovina" olarak değiştirileceğini ve bu devletin uluslararası hukuk çerçevesinde varlığını sürdüreceği belirtiliyor (Kurtćehajić, 2022, s. 25).

Richard Holbrooke, Dayton Anlaşması'nın hazırlanmasında ve imzalama süresince müzakereci olarak şahsen yer almıştır. 'To End A War' kitabında süreci anlatmaktadır. Barış konferansına, baş müzakereci Holbrooke'un dışında, ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher de katılımcıların arasındaydı. ABD delegasyonundaki kilit katılımcılardan biri General Wesley Clark'tı. 1995'te Bosna-Hersek'teki savaşın şiddeti artarken, uluslararası toplum, ABD'nin liderliğinde barış müzakereleri başlatma kararı aldı. Holbrooke, Dayton Anlaşması'nın temellerinin, Bosna-Hersek'teki etnik gruplar arasında güç paylaşımını ve Bosna-Hersek'in siyasi ve idari yapısını yeniden düzenlemeyi amaçlayan planlar üzerinde şekillendiğini belirtiyor. Holbrooke, Dayton Anlaşması müzakerelerinin zorlu bir süreç olduğunu söyler. Müzakerelere Sırp, Hırvat ve Boşnak liderler katıldı ve süreç boyunca taraflar arasındaki güvensizlik, anlaşmazlıklar ve uzlaşma arayışını vurgulamaktadır (Holbrooke, 1999, s. 79-81, 211-213).

Dayton Anlaşması'nın Bosna-Hersek'in Avrupa ve Atlantik entegrasyonlarına engel oluşturduğu ve ülkenin normal işleyişini zorlaştıran bazı maddeler içerdiği belirtiliyor. Ancak bu engeller, uluslararası toplumun bir aracı olan Yüksek Temsilci'nin, Aneks 10 ve bu Aneks'in 5. maddesine dayanarak müdahale edebileceği bir durumdur (Kurtćehajić, 2022, s. 26).

Dayton Anlaşması, Bosna-Hersek'teki etnik gruplar arasında güç paylaşımını ve yeni siyasi ve idari yapıyı düzenleyen bir dizi hüküm içermektedir. Daha önce söylendiği gibi, Anlaşma Bosna-Hersek'i iki ayrı entiteye bölmüştür: % 49 Sırp Cumhuriyeti (Republika Srpska) ve %51 Boşnak-Hırvat Federasyonu (Holbrooke, 1999, s. 299-301). Ayrıca, Bosna-Hersek'in bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve egemenliğini koruyan ve taraflar arasında güç paylaşımını sağlayan bir merkezi hükümetin kurulmasını öngörmektedir. Holbrooke, Dayton Anlaşması'nın başarısında uluslararası toplumun rolünü vurgulamaktadır ve müzakereler sürecinde ABD, Avrupa Birliği, Rusya ve diğer ülkelerin diplomatik çabalarının önemli olduğunun altını çizmiştir (Holbrooke, 1999, s. 150-152).

Holbrooke, Anlaşmanın sorunlarını ve eksikliklerini de kabul etmektedir. Özellikle, Bosna-Hersek'teki etnik bölünmeyi pekiştiren ve siyasi istikrarsızlığa yol açan bazı unsurların mevcut olduğunu belirtiyor (Holbrooke, 1999, s. 341-343). Holbrooke ayrıca, Dayton Anlaşması'nın Bosna-Hersek'teki etnik gruplar arasındaki

gerilimleri tamamen ortadan kaldıramadığına ve ülkenin yeniden yapılandırılmasında zorluklara yol açtığına dikkat çekmektedir (Holbrooke, 1999, s. 362-364).

Dayton Anlaşması'nın askeri meselelere dair bölümünde, Birleşmiş Milletler Koruma Gücü'nün (UNPROFOR) yerine geçmek üzere Bosna-Hersek'te NATO'nun bütüncül denetimi altında uluslararası kuvvetlerin yerleştirilmesi öngörülmüştür. İlk etapta, bölgede yaklaşık bir yıl görev yapması planlanan 60.000 personelden oluşan Uygulama Gücü (IFOR) konuşlandırılmıştır. Ancak, zaman içinde uluslararası toplumun ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin yaklaşımı değişmiş, IFOR 1997 yılında 30.000 askerlik Stabilizasyon Gücü (SFOR) ile yer değiştirmiştir. IFOR'un temel amacı, düşmanlıkların sona erdirilmesi ve barış anlaşmasının şartlarının uygulanması olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, IFOR gerekli gördüğü durumlarda güç kullanma yetkisine sahiptir. Taraflar, 1995 yılı 5 Ekim'den itibaren ateşkesi sürdürme ve yeni saldırıları durdurma konusunda mutabık kalmışlardır. Ayrıca, IFOR haricindeki tüm yabancı askeri güçlerin 30 gün içerisinde Bosna-Hersek topraklarından çekilmesi, silahlı sivil ve paramiliter grupların silahsızlandırılması zorunluluğu getirilmiştir. Bosna-Hersek Ordusu, Hırvat Savunma Konseyi ve Sırp Cumhuriyeti Ordusu ateşkes hattının gerisine çekilerek, ağır silahlarını IFOR'un belirleyeceği lokasyonlarda toplamakla yükümlü kılınmışlardır (Ramić, 2012, s. 222-223). Stabilizasyon Gücü olarak bilinen SFOR, Aralık 1996'da Dayton Anlaşması'nın devam eden uygulanmasında sorumluluğu üstlenmiştir (Grabovica, 2014, s. 131). NATO'nun Haziran 2004 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen zirvesinde, yıl sonuna dek SFOR'un yerini Avrupa Birliği güçlerinin alacağı duyurulmuştur. Bu karar, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1575 sayılı kararı ile uyumlu bir şekilde, EUFOR Althea Operasyonu'nun Aralık 2004 tarihinde başlatılmasına zemin hazırlamıştır. Operasyonun ilk dönemlerinde, Banja Luka, Tuzla ve Mostar'da konuşlanmış, her biri 1.600 ila 1.800 asker barındıran üç Çok Uluslu Görev Gücü temel bileşenler arasında yer almıştır. Bu güçler, Saraybosna'daki merkez komuta altında birleştirilmiştir ve zamanla, 2007 yılında, bir Çok Uluslu Manevra Taburu'na dönüştürülmüştür. EUFOR Althea'nın görevleri arasında, bölgede caydırıcılığın sürdürülmesi, güvenli bir ortamın temini, silahsızlandırma faaliyetleri, yerel yönetim, askeri ve polis güçlerine destek sağlama ile yasa dışı faaliyetlerin engellenmesi bulunmaktadır. 2010 yılında ise operasyona, Bosna-Hersek'in yeni kurulan Silahlı Kuvvetleri'ne eğitim ve kapasite geliştirme desteği sunan Mobil Eğitim Takımları

eklenmiştir (Başar, Sığrı, ve Caforio, 2014, s. 48-49). EUFOR Althea bünyesinde, AB üye devletleri ve AB dışı asker sağlayan ülkeler olmak üzere toplam 20 ülke bulunmaktadır; Arnavutluk, Avusturya, Bulgaristan, Şili, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Polonya, Portekiz, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, Romanya, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsviçre, Türkiye ve Birleşik Krallık (EUFOR Bosnia-Herzegovina Military Operation ALTHEA, 2024).

Dayton Anlaşması, 20. yüzyılın en kanlı çatışmalarından birini sona erdirdiği halde, beraberinde ciddi tartışmaları da getirmiştir. Bu tartışmalar genellikle Bosna-Hersek'in devlet yapısının sürekliliği ve egemenliği üzerine odaklanır. Anlaşma, ülkenin parçalanma endişesine yol açacak şekilde devlet yapısının devamını sorgulamakta; öte yandan, Bosna-Hersek'in egemenliğinin tam desteklenemeyeceği düşüncesini de beraberinde getirmektedir. Dayton Anlaşması ayrıca, Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası toplumun devlet inşa sürecine aktif katılımının önemli bir örneğini oluşturmuştur, bu durum ise eleştirilere yol açmıştır (Rüma, 2008, s. 243).

Dayton Anlaşması, Bosna-Hersek'in toprak bütünlüğünü garanti altına alırken, aynı zamanda ülkenin iç yapısını derinden etkileyen bazı kararlarla beraber gelmiştir. Bu anlaşma Bosna-Hersek'in içindeki etnik ve siyasi dinamikleri dikkate alarak, ülkeyi iki ana entiteye bölmüştür: Sırp Cumhuriyeti ve Bosna-Hersek Federasyonu. Bu bölünme, Sırp Cumhuriyeti'ni daha merkezi bir yapıyla, Bosna-Hersek Federasyonu'nu ise kantonlara dayalı bir federal yapıyla oluşturmuştur. Bu yapısal ayrım, bir yandan etnik grupların özerklik ve temsil haklarını gözetirken, diğer yandan ülkede karmaşık bir yönetim modelinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Üstelik bu iki entite dışında, ülkenin ortasında, kendi özel yönetim yapısına sahip Bırçko (Brčko) Bölgesi de Dayton'un çerçevesinde tanımlanmıştır (Türbedar, 2012, s. 122-123).

Özetlemek gerekirse, Bosna-Hersek önemli meydan okumalarla yüz yüze bulunmaktadır. Ülkenin Avrupa normlarına uygun bir devlet yapısı oluşturma hedefi, Dayton Anlaşması'nın getirdiği sınırlamalar nedeniyle aksatılmaktadır (Hadžikadunić, 2005, s. 28-30). Dahası, entitelerin yasal yetkisi yalnızca Dayton Anlaşması, yani bir uluslararası sözleşme ile meşrulaştırılmaktadır. Bu bağlamda, eğer anlaşma herhangi bir yasal sebeple gözden geçirilir veya feshedilirse, entitelerin varlığı da son bulur ve sadece Bosna-Hersek Cumhuriyeti var olur hâle gelir (Kurtćehajić, 2022, s. 26).

Bosna-Hersek Devlet Başkanı Aliya Izzetbegoviç, Dayton Anlaşması hakkında sorulduğunda, bu şekilde cevap vermişti: ‘Bu adil bir barış değil, ancak savaşın devamından daha adil. Mevcut durumda, mevcut dünyada, daha iyi bir barış elde edilemezdi. Allah bize şahittir ki, ülkemiz ve halkımız için adaletsizliği azaltmak için elimizden geleni yaptık’ (Izetbegović, 1998, s. 14).

1990'ların ilk yarısında Dayton Anlaşması, Avrupa Birliği'nin göreceli zayıflığına karşın Amerika'nın küresel etkinliğini ortaya koymuştur. Bu anlaşma, Amerika'nın Avrupa'daki etkisinin devam ettiğinin bir göstergesi olmuştur. Saraybosna Üniversitesi'nden Profesör Zdravko Grebo'nun "Frankenstein devleti" ifadesiyle tanımladığı, karışık ve etkin olmayan bir devlet yapısını temsil eder. Richard Holbrooke, Dayton Anlaşması'nın arkasındaki kilit figür, savaşı sonlandırmak için bu anlaşmayı tasarlamıştı; amacı işleyen bir Avrupa ekonomisi oluşturmak değildi. Anlaşma, Bosna-Hersek için başlangıçta bir "can simidi" olarak düşünülmüş olabilir, fakat zamanla bu koruyucu özelliği bir "deli gömleğine” dönüşmüştür. Dayton, kolektif hakları vurgulayarak bireyselliği gölgede bırakmış ve etnik unsuru vatandaşlık önceliğine tercih etmiştir. Sonuç olarak, bu, parçalanmış bir ekonomi, devlet düzeyinde ekonomik yönetimin kısıtlandığı bir yapı ve karmaşık, etkin olmayan bir devlet yapısı yaratmıştır. Teoride, birçok unsur üçe bölünmüş gibi görünse de gerçekte Bosna-Hersek'te mevcut hukuki sistemlerin sayısına denk olarak 13'e bölünmüştür. (Hadžikadunić, 2005, s. 15-16).

4. DAYTON ANLAŞMASI'NIN YAZILI BASINDA SUNUMU

4.1. İçerik Analizi

Tarihsel olarak içerik analizinin kökenleri, 1930'larda Amerikan gazetelerinin içeriğinin analiz edilmesi için gazetecilik öğrencileri tarafından kullanılmasına dayanmaktadır. Columbia Üniversitesi'nde yapılan ilk çalışmalar, gazetecilik öğrencilerinin bu yönteme olan ilgisinin azalmasına ve yöntemin yeni disiplinlerde uygulanmasına yol açmıştır. Aynı dönemde, siyaset bilimi alanında araştırmalar yapan Lasswell ve meslektaşları, radyonun ortaya çıkışıyla birlikte kamuoyu ve propaganda konularındaki ilgilerini iletişim alanına kaydırmıştır. Lasswell'in propaganda ve kamuoyu konularındaki endişeleri, iletişim alanına doğru bir evrilme göstermiş ve doğal olarak içerik analizine olan ilgisini artırmıştır. Bu gelişme, içerik analizinin, medya ve iletişim çalışmalarında önemli bir araştırma yöntemi olarak konumlanmasına katkıda bulunmuştur. Bu yöntem, medyanın nasıl bir etki yarattığını ve toplum üzerinde nasıl bir algı oluşturduğunu anlamak için kritik bir araç haline gelmiştir. Lasswell'in bu yaklaşımı, medya mesajlarının sistematik bir şekilde incelenmesini ve kamuoyu üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu, medyanın kamuoyu oluşumu ve toplumsal normlar üzerindeki etkisini anlamak için temel bir metodoloji olarak kabul edilmiş ve medya ile iletişim araştırmalarının gelecekteki birçok çalışmasının temelini oluşturmuştur (Berelson, 1971, s. 22-23).

İçerik çözümleme, bir metnin, video ya da bir diğer medya türünün ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve anlaşılması için yapılan bir analiz yöntemidir. Bu analiz, bir metnin anlamını, yapısını, stilini, dil bilgisini ve diğer önemli özelliklerini ayırmak ve açıklamak amacıyla yapılır. Haber içeriği karmaşıktır ve sadece yüzeydeki bilgilerle sınırlı değildir; örtük mesajlar, değerler ve inançları da içerir. Modern medya eleştirileri, haberlerin sunuluş tarzının objektifliğini sorgulamaktadır. Tek bir içerik çözümlemesi, haberlerin geniş yelpazesini tam olarak kapsayamaz. Doğru bir haber analizi için çeşitli yöntemlerin birleştirilmesi gereklidir (Gans, 2004, s. 6).

İletişim araştırmalarında, liberal çoğulcu paradigmayı destekleyen pozitivist bilim anlayışı, gerçekliği sistematik bir şekilde anlamak için içerik çözümlemesi gibi araştırma yöntemlerini kullanır. Pozitivist bilim anlayışında, bilgi kaynakları ve araçlarına dair sorunlar, 'görgücülük' olarak bilinen bir epistemolojik paradigma çerçevesinde çözümlenmeye çalışılır (Çebi, 2003, s. 5). Krippendorff'in(2004)

dediğine göre mesaj özelliklerinin sistematik, objektif ve niceliksel analizini kapsar. İnsan etkileşimlerinin dikkatli bir şekilde incelenmesinden, TV reklamlarında, filmlerde ve romanlarda karakter tasvirlerinin analizine; haber bültenlerinde ve politik konuşmalarda kelime kullanımının bilgisayarla yürütülen incelemesine kadar geniş bir yelpazede uygulanır. İçerik analizi, doğal dil analizinden başlayarak pek çok araştırma alanına uygulanabilir (Krippendorff, 2004, s. 1).

Berelson'a göre içerik çözümlemesinin altı ayırt edici özelliği şunlardır (Berelson, 1971, s. 15):

1. İçerik analizi sadece sosyal bilim genellemelerine uygulanabilir.
2. İletişim etkilerinin belirlenmesine sadece veya öncelikle uygulanabilir.
3. Sadece dilin sözdizimsel ve anlamsal boyutlarına uygulanabilir.
4. "Objektif" olmak zorundadır.
5. "Sistematik" olmak zorundadır.
6. "Nicel" olmak zorundadır.

Bu özellikler içerik çözümlemesini tanımlamak ve onu diğer araştırma yöntemlerinden ayırmak için kullanılır. İçerik analizi, dilbilim, iletişim bilimi ve sosyal bilimlerdeki etkilerin anlaşılması ve değerlendirilmesi için önemli bir araştırma yöntemidir.

Neuendorf, içerik çözümlemesini daha derinlemesine tanımlar. Ona göre, içerik çözümlemesi, bilimsel metoda (objektiflik-intersubjektivite, a priori tasarım, güvenilirlik, geçerlilik, genellenirlik, tekrarlanabilirlik ve hipotez testine dahil olmak üzere) dayanan ve ölçülebilecek değişken türleri veya mesajların oluşturulduğu ya da sunulduğu bağlam konusunda sınırlı olmayan, mesajların özetleyici ve nicel bir analizidir. Önemli olan, bu analizin ne tür değişkenlerin ölçüldüğü ya da mesajların hangi bağlamda oluşturulduğu veya sunulduğu konusunda sınırlamaları olmamasıdır (Neuendorf, 2002, s. 10).

İçerik çözümlemesi genellikle, bir metnin belirli bir amacı, hedef kitlesi ve konusu olduğunu varsayar. Bu amaca ve konuya göre, metnin dil bilgisi, tonu, sözcük seçimi ve yapısal özellikleri gibi unsurları analiz ederek, metnin nasıl yapılandığı ve anlatılmak istenen şeyin ne olduğu anlaşılmaya çalışılır. Bernard Berelson'a göre

içerik çözümleme, nesnel, sistematik ve niceliksel bir açıklama sunmak için iletişim içeriğinin seçici, kontrol edilmiş ve niceliksel bir açıklamasıdır. Berelson'a göre, içerik çözümlemesi için araştırmacının kişisel veya öznel yargıları içerik çözümlemesine dâhil edilmez. Araştırmacı, gözlemlenebilir verilere dayalı nesnel bir analiz yapmalıdır. İçerik çözümlemesi sistematik bir yaklaşım gerektirir. Belirli bir desen veya yapıya göre veriler toplanmalı ve analiz edilmelidir. İçerik analizinin nicel bir özelliği vardır, yani veriler sayılabilir ve istatistiksel analizler için kullanılabilir (Berelson, 1971, s. 18-28). Bu tanım ve özellikler, içerik çözümlemenin nasıl yapılacağına ve haberlerin içerik çözümlemesinin nasıl gerçekleştirileceğine genel bir çerçeve sağlar. Berelson'a göre, içerik çözümleme, haberlerin içeriğini anlama ve bunların toplum ve kitleler üzerindeki etkisini analiz etme aracıdır.

Neuendorf, içerik çözümlemesi konusundaki yaklaşımını benzer bir şekilde tanımlar ve bu yöntemi "mesaj özelliklerinin sistemli, objektif ve kantitatif bir analizi" olarak ifade eder (Neuendorf, 2002, s. 1). Bu tanım, içerik çözümlemesinin bilimsel bir yaklaşım gerektirdiğini ve bu analizin belirli bir mesajın ya da içeriğin özelliklerini tarafsız ve nesnel bir şekilde değerlendirmek için kantitatif bir metodolojiyi benimsediğini vurgular.

İçerik çözümleme, metinlerin anlaşılmasını ve daha derin bir düzeyde değerlendirilmesini sağlar. Bu nedenle, birçok alanda önemli bir araçtır ve anlamlandırma, yorumlama ve eleştirel düşünme gibi becerilerin geliştirilmesine katkı sağlar. Niteliksel yorumlara ve ayrıntılara odaklanmak yerine içerik analistleri, çeşitli metinlerdeki geniş ampirik eğilimleri belirlemekle ilgilenir. Taraftarlar, titiz ve sistematik nicel metodoloji kullanarak ampirik olarak test edilebilir bulgular üretebileceklerini iddia ederler: bu bulgular, tarafsız kanıtlarla kanıtlanabilir veya çürütülebilir (Hodkinson, 2017, s. 99-100).

Gökçe (2006), içerik çözümlemesini derinlemesine bir analiz yöntemi olarak tanımlar. Ona göre bu yaklaşım, nicel ve nitel göstergelerin bir kombinasyonunu kullanarak metinlerde yüzeyin ötesine geçmeyi hedefler. Araştırmacının, metinde yer alan belirgin göstergelere dayanarak, direkt olarak gözlemlenmeyen unsurları aydınlatma ve yorumlama süreci, tümdengelimli bir analizin kritik bir bileşenidir. Bu süreç, metinde öne çıkan detayların ötesine geçen bir anlayışa kapı aralar (Gökçe, 2006, s. 19).

Kempf'e göre "nitel" ve "nicel" analiz terimleri, kökten farklı yaklaşımları ifade etmezler. Her iki analiz türü de benzer metodolojik sorunlarla başa çıkmak zorundadır. Bununla birlikte, her birinin kendine özgü avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır (Kempf, 1994, s. 4). Bu iki yaklaşım arasındaki farklar, veri türlerine, toplama yöntemlerine ve analiz stratejilerine dayanmaktadır. Ancak, araştırmacılar genellikle bu yöntemleri birbiriyle tamamlayıcı olarak kullanabilirler, böylece araştırma sorularını daha kapsamlı bir şekilde yanıtlayabilirler.8

George Gerbner, içerik çözümleme çalışmalarının öncülerindendir. Onun için içerik çözümlemesi, seçici bir yaklaşımın ötesine geçip tüm içeriğin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesini sağlar. Bu, analizin sadece belirli içerik bölümleriyle sınırlı kalmayıp, daha geniş bir perspektiften içeriğin tamamına odaklanmasını mümkün kılar (Fiske, 2014, s. 185-186). Gerbner'ın bu yaklaşımı, içerik çözümlemesinin gerçek potansiyelinin, kapsamlı bir analizde yattığını vurgulamaktadır. Gerbner'in dediğine göre kişi belirli bir olayı algıladığında ve ona reaksiyon verdiğinde, belirli araçlarla belirli bir durumda kullanılabilir materyal hazırlar. Gerbner'e göre içeriğin sık sık beklenmeyen ya da fark edilmeyen sonuçlar analiz edilip, testler yardımıyla standart yöntemlerle fark edilmeyen, belli olmayan özellikler tespit edilir ve bu bir nevi gizli özellikler ortaya çıkarılır (Michael, 2014, s. 99-124).

Haberin içerik çözümlemesi, bir haber metninin veya bir dizi haberin içeriğini sistematik ve objektif bir şekilde incelenmesini ifade eder. Bu çözümleme, bir haberin ne hakkında olduğunu, hangi temaların öne çıktığını, hangi kaynakların kullanıldığını ve hangi bakış açısının veya çerçevenin benimsendiğini belirlemek için kullanılır. Haberin içerik çözümlemesi genellikle, haberin bir topluluk, grup veya birey üzerinde ne tür bir etki yaratabileceğini anlamak için kullanılır. İçerik analizi, mesajların açık ve net içeriğinin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasını sağlamaya hizmet eder. Aynı zamanda anlamın düz anlam düzeyini de analiz eder. İçerik analizi, toplumsal gerçekliğin yazılı veya başka bir deyişle açık içeriğinin hususlarından yazılı ya da açık olmayan içeriğinin özellikler ile ilgili sonuçlar çıkararak toplumsal gerçekliği analiz eden bir yöntemdir (Gökçe, 1995, s. 25). İçerik analizi, bir dizi iletişim mesajının sistematik bir değerlendirmesini sağlamaktadır. Bu, aynı zamanda herhangi bir iletişim mesajını analiz etmek için çok yönlü bir yöntemdir.

Metinlerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi yoluyla belirli verileri elde etmeyi amaçlayan bir araştırma yöntemine içerik çözümlemesi diyebiliriz. Başka bir tanıma göre; içerik çözümlemesi, sözlü veya yazılı verilerin sağlanması, istatistiksel işlemlerin daha sonra uygulanması olasılığı ve bir kavram, durum veya değişken ile ilgili önemli bilgilerin sağlanmasıdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 21). Haberlerin içerik çözümlemesi, belirli bir haber setindeki belirli özelliklerin, temaların ve desenlerin sistematik, nesnel ve nicel bir analizini içerir.

Van Dijk, haberin içerik çözümlemesinin, metinsel yapıları ve dil kullanımını, toplumsal ve politik bağlamda anlama ve yorumlama süreci olarak tanımlar. İçerik çözümlemesi, metinlerde belirli özelliklerin ve örüntülerin belirlenmesi ve ölçülmesi sürecini içerir ve genellikle haber metinlerinin hangi mesajları ilettiğini ve belirli bir topluluğu, grupları veya bireyleri nasıl temsil ettiğini anlamak için kullanılır. Van Dijk, içerik çözümlemesinin bir metnin belirli yapılarını ve özelliklerini belirlemeyi içerdiğini belirtir. Bu metinsel yapılar, bir metnin anlamını ve okuyucular üzerindeki etkisini belirleyen unsurlardır (Dijk, 1991, s. 42-45). Van Dijk, içerik çözümlemesinin sadece bir metnin içindeki dil ve metinsel yapıları değil, aynı zamanda metnin toplumsal ve politik bağlamını da incelediğini belirtir. Bu bağlam, bir haber metninin hangi mesajları ilettiğini ve belirli bir topluluğu, grupları veya bireyleri nasıl temsil ettiğini anlamak için önemlidir (Dijk, 1991, s. 60-64).

İçerik çözümlemesi, bir metnin, görüntünün veya sesin sistematik ve objektif bir şekilde incelenmesi sürecini ifade eder. Bu süreçte, metinlerde bulunan belirli özellikler ve örüntüler belirlenir ve ölçülür. Haber metinlerinin içerik çözümlemesi, bir haberin ne hakkında olduğunu, hangi temaların öne çıktığını ve hangi bakış açılarının veya çerçevelerin benimsendiğini belirlemek için kullanılır. İçerik analizi, iyi bilim kurallarına uygun olmalıdır ve her araştırmacı, içerik çözümlemesi çalışmasının kapsamı ve karmaşıklığına ilişkin kararlar verir. Bu çözümleme sürecinde, haberin yapısı, dil kullanımı, kullanılan kaynaklar ve belirli kelimeler veya ifadelerin frekansı gibi faktörler incelenebilir (Neuendorf, 2002, s. 1-6). Lasswell, içerik çözümlemesinin kitle iletişiminin etkisini ve propaganda tekniklerini anlamak için ne kadar değerli bir araç olduğunu gösterir. Ayrıca, içerik çözümlemesinin metinlerin içeriğini ve bu içeriğin hedef kitle üzerinde ne tür bir etki yaratabileceğini anlamak için kullanılabilir olduğunu belirtir. Lasswell'in içerik çözümlemesi modeli,

genellikle 'Kim, neyi, hangi kanal üzerinden, kime, ne etki ile?' sorularını içerir. Bu model, içerik çözümlemesinin genellikle metinlerin kim tarafından oluşturulduğunu, ne tür bilgiler içerdiğini, hangi iletişim kanalları aracılığıyla iletilmiş olduğunu, hangi hedef kitleye ulaştığını ve bu metinlerin hedef kitle üzerinde ne tür bir etki yaratabileceğini belirlemek için kullanıldığını belirtir (Lasswell, 1938, s. 51-55).

İçerik çözümlemesi, genellikle bir dizi adımdan oluşur. İlk olarak, araştırma sorusu belirlenir ve analiz edilecek metinler seçilir. Daha sonra, metinlerde aranacak belirli özellikler veya örüntüler belirlenir ve bu özellikler veya örüntüler için kodlar oluşturulur. Son olarak, metinler kodlanır ve sonuçlar analiz edilir ve yorumlanır. İçerik çözümlemesi, birçok alanda kullanılabilir, haber metinlerinin analizinde özellikle değerlidir. Bu analiz, bir haberin topluma nasıl bir mesaj ilettiğini, belirli bir konunun veya olayın medyada nasıl temsil edildiğini ve medyanın belirli bir konuyu nasıl çerçevelediğini anlamak için kullanılabilir (Neuendorf, 2002, s. 7-13). Krippendorff, içerik çözümlemesini, insan anlamının nesnel, sistematik ve nicel bir açıklaması olarak tanımlar. İçerik analizi, metinlerden veya kullanımlarının bağlamlarından tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar yapmak için kullanılan bir araştırma tekniğidir. Bu teknik, özelleştirilmiş prosedürler içerir ve araştırmacının kişisel otoritesinden ayrıştırılabilir. İçerik analizi, yeni anlayışlar sağlar, araştırmacının belirli olguları anlamasını artırır veya pratik eylemleri bilgilendirir. Güvenilir ve geçerli sonuçlar vermesi beklenen bir bilimsel araçtır. Araştırma tekniklerinin sonuçları tekrarlanabilir olmalı ve bilimsel araştırmanın sonuçları, bağımsız olarak elde edilebilen kanıtlar karşısında savunulabilir olmalıdır (Krippendorff, 2004, s. 18).

Haber metinlerinin içerik çözümlemesi çerçeveleme teorisine dayanabilir. Neuendorf'a göre, çerçeveleme, bir haberin belirli bir bakış açısı veya perspektiften sunulmasını ifade eder. Haber çerçeveleri genellikle bir konunun veya olayın nasıl anlaşılması gerektiği konusunda ipuçları verir. Haber metinlerinde çerçevelemeyi analiz etmek, medyanın topluma belirli mesajları nasıl ilettiğini ve belirli konuları veya olayları nasıl yorumladığını anlamak için yararlı olabilir. Haber içerik çözümlemesi aynı zamanda bir haberin toplumsal etkisini de anlamaya yardımcı olabilir. Örneğin, bir haberin belirli bir topluluğu, grupları veya bireyleri nasıl temsil ettiğini, bir konunun veya olayın medyada nasıl temsil edildiğini ve bu temsillerin toplum üzerinde ne tür bir etki yaratabileceğini analiz edebilir (Neuendorf, 2002, s.

14-19). Bu çerçeve, haberlerin içerik çözümlemesinin nasıl yapılacağını ve bu analizin ne tür bilgiler sağlayabileceğini gösterir. Neuendorf'a göre, içerik çözümlemesi, haberlerin anlamını ve haberlerin hedef kitlesi üzerindeki etkisini anlama aracıdır.

İçerik çözümlemesi, metinlerden veya kullanımlarının bağlamlarından tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar yapmak için kullanılan bir araştırma tekniğidir. Özelleştirilmiş prosedürleri içeren bir teknik olan içerik çözümlemesi, araştırmacının kişisel otoritesinden ayrıştırılabilir ve öğrenilebilir bir nitelik taşır. Bilimsel bir araç olarak içerik çözümlemesi, yeni bakış açıları sağlar, araştırmacının belirli olguları anlamasını artırır veya pratik eylemleri bilgilendirir. Tekniklerin güvenilir olması beklenir. Daha spesifik olarak, araştırma tekniklerinin sonuçları tekrarlanabilir olmalıdır. Yani, farklı zaman noktalarında ve belki de farklı koşullar altında çalışan araştırmacılar, aynı tekniği aynı verilere uyguladıklarında aynı sonuçları almalıdırlar. Tekrarlanabilirlik, en önemli güvenilirlik biçimidir. Bilimsel araştırmanın ayrıca geçerli sonuçlar vermesi gereklidir, yani araştırma çabası dikkatlice incelenmeye açık olmalı ve sonuçta ortaya çıkan iddialar, bağımsız olarak elde edilebilen kanıtlar karşısında savunulabilir olmalıdır. Güvenilirlik ve geçerlilik metodolojik gereklilikler, içerik çözümlemesi üzerinde özel talepler oluşturur (Krippendorff, 2004, s. 18-19).

İçerik analisti, haberlerde tekrar eden kalıpları gözlemleyebilir ve içeriğinde bir yapı bulabilir. Bu yapı sadece analistin çalışmasının bir ürünü değildir; gazeteciler, Amerika'da olan her şeyi rapor edemeyerek, milyonlarca seçenek arasından bazı aktörleri ve aktiviteleri seçmek zorundadırlar. Sonuç, az sayıda aktör ve aktivite hakkında tekrar eden bir haber kalıbıdır (Gans, 2004, s. 5).

Eski Yugoslavya Federal Cumhuriyeti (SFRJ) bölgesinde yaşanan iç savaşın sırasında ve ardından içerik çözümlemesinin kullanımı yaygınlaşmıştır. SFRJ'nin dağılması, geçmişi yeniden değerlendirme ve tarihi yeniden kurgulama ihtiyacını ortaya çıkardı. Bu, "belirli bölgeler üzerinde tarihsel hakları kanıtlamak, kendi doğruluğunu ve ahlaki saflığını göstermek, tüm çevredeki halkların kötü niyetlerini vurgulamak, komşularının kurbanı olmak" için gerekliydi. Tarihin bu yeniden yorumlanması, mevcut tarih kitaplarının gözden geçirilmesini ve yeni olanların yazılmasını zorunlu kıldı. Aynı zamanda coğrafya, ana dil ve edebiyat dersleri için de materyaller yeniden gözden geçirildi veya tamamen yeniden yazıldı. Bu eğitim materyalleri sadece bilgi sağlamakla kalmadı, aynı zamanda politik bir amaç da

taşıdılar. Etnik gerilimin yaşandığı bölgelerde, özellikle savaşın ortasında ve sonrasında, eğitim materyalleri toplumsal bölünmeyi ve hoşgörüsüzlüğü derinleştirebilecek bir araç hâline gelebilir. Yapılan araştırmalar, savaşın mirası ile mücadele eden toplumlarda eğitim materyallerinin nasıl kullanıldığına ve savaş dönemi ve sonrasındaki propaganda stratejilerine ışık tutmaktadır (Manić, 2017, s. 236).

Berelson, içerik çözümlemesi pratiğinde "Ne söylendi?" kategorisini merkezi bir eksene oturtur ve bu kategoriyi, iletişimin temel teması veya mesajını ortaya çıkarmak için kullanır. Bu çerçevede, iletişimde ele alınan ana konuların ne olduğunu tespit etmeye yönelik geniş bir spektrumu kapsar. Bu konuların genişliği veya darlığı, incelemeye tabi olan içeriğin mahiyetine ve araştırmanın amacına göre değişiklik gösterebilir. Örneğin, bir gazete haberi veya film haberinde ele alınan konular arasında yerel yönetim meseleleri, uluslararası ilişkiler ve spor gibi farklı tematik alanlar bulunabilir. Diğer taraftan, "Yönelim" veya "Yön" alt kategorisi, iletişimde işlenen bir tema ile ilişkilendirilen pozitif, negatif veya nötr tutumu izlemek için kullanılır. Bu kategorinin önemi, içeriğin, temanın algılanan veya amaçlanan anlamını şekillendiren bağlamını açığa çıkarmasıdır. Berelson, içeriğin öznel doğasının ve metindeki çok anlamlılığın, bu tür bir analizin objektif yapılmasını zorlaştırdığını vurgular. Yön kategorisi, metnin açıkça olumlu veya olumsuzdan, nötr ve dengeli yorumlara kadar olan geniş bir yelpazede değerlendirilmesini sağlar, bu da analizin derinliğini ve inceliklerini artırır (Berelson, 1971, s. 149-151).

İçerik analizinde, nicel ve nitel yöntemler arasındaki sınır kesin bir şekilde belirlenmemiştir; bu yüzden bu iki yöntemin nerede başladığı ve nerede bittiği konusunda kesin bir ayrım yapmak zordur. Bu nedenle, nicel ve nitel yaklaşımları birbirine karşıt olarak görmek yerine, bir bütünün iki farklı bileşeni olarak değerlendirmek daha uygundur. Özellikle modern araştırmaların birçoğu, bu iki yöntemin kombinasyonunu kullanarak gerçekleştirilmiştir. Medya tarihi, iktidardaki otoritelerin teknolojiyi kontrol amaçlı kullandığını gösterir. Medya, ideal olarak, bu otoriteye meydan okuma görevini üstlenir. Felsefi ya da dini gerçeklikten farklı olsa da medya gerçeği, gazeteciliğin temel ilkesi olan gerçeğin arayışını simgeler. Kitle medyasının günlük yaşantımızdaki etkisi göz önüne alındığında, gerçeğin bu meslek için ne kadar önemli olduğunu teorisyenler sıklıkla vurgular. Kriz dönemlerinde, bu

önem daha da artar. Medyanın sunduğu gerçeklik, eksik ya da basit olabilir; fakat birçok kişi için medya, dünyayı anlama penceresidir (Delić, 2020, s. 2770).

Bu tez çalışmasının metodolojisi, nicel ve nitel içerik çözümlemesine dayanmaktadır. Modern medya, uluslararası anlaşmaların ve politik olayların toplumlar üzerindeki algısını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle, Dayton Barış Anlaşması gibi uluslararası öneme sahip anlaşmaların medyadaki temsilinin detaylı bir şekilde analiz edilmesi, toplumsal anlamda bu tür anlaşmaların nasıl algılandığını anlamak için önemlidir. Bu çalışma, Dayton Barış Anlaşması'nın medyada nasıl temsil edildiği konusundaki kapsamlı bir incelemeyi sunmayı amaçlamaktadır.

4.2. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada, Türkçe ve İngilizce literatürün yanı sıra Boşnakça, Sırpça ve Hırvatça dillerden de önemli kaynaklara başvurulmuştur. Bu yaklaşım, konunun derinlemesine analiz etmeye imkân sağlamıştır. Çalışma sürecinde geniş bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sürecinde ilk olarak günlük gazete sayılarına ulaşmak amacıyla, bahsi geçen ülkelerin arşivleri, kütüphaneleri ve yayınevleri ile iletişime geçilmiştir. *'Dnevnı avaz'* ve *'Oslobođenje'* gazetelerinin sayıları, Ankara'daki Milli Kütüphane'nin Saraybosna'daki 'Bosna Hersek Ulusal ve Üniveriste Kütüphanesi' ile yapmış olduğu resmi yazışmalar sonucunda online olarak gönderilmiştir. Kütüphane arşivi, tüm gazete sayılarını göndermeyi kabul etmek yerine, Dayton anlaşmasının içinden geçtiği haberleri kendileri bulma sorumluluğunu üstlenmiş ve bu şekilde belirli sayıları çevrimiçi olarak göndermiştir. *'Politika'* gazetesi sayıları, Belgrad'daki redaksiyon tarafından önce yazışma ve talep ile sonrasında ise kişisel olarak redaksiyondan alınarak temin edilmiştir. Redaksiyondan, Dayton Anlaşmasının bahsedildiği gazete sayılarının verilmesi talep edilmiştir, ancak arşive doğrudan erişim sağlanamamıştır. Bunun yerine, redaksiyon tarafından yapılan incelemeye dayanarak, anlaşmanın anıldığı belirli sayılar sunulmuştur. Zagreb'den *'Vjesnik'* gazetesinin sayıları da benzer bir şekilde elde edilmiştir. Belgrad'a nazaran, Zagreb'de arşive doğrudan erişim izni verilmiştir. *'Borba'* ve *'Večernji list'* gazeteleri, kendi çevrimiçi arşivlerine sahip olduğundan, aranan sayılara şahsen ulaşılmıştır. *Sabah* ve *Hürriyet* gazeteleri ise yapılan şahsi başvuru üzerine Ankara Milli Kütüphane arşivinden temin edildi.

Çalışmaya ilgili haberlerin tam transkriptleri alınarak başlanmıştır. Bu, Dayton Barış Anlaşması ile ilgili tüm kelimeleri, cümlelerin ve paragrafların detaylı bir şekilde incelenmesini sağlamıştır. Daha sonra, seçilen 10 haber metinlerinden elde edilen verilere dayanarak, üç ana konu belirlenmiştir: "Müzakereler", "Dayton Anlaşması" ve "Barış". Bu kavramların hangi bağlamda kullanıldığını anlamak, analizin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Savaşan ülkelerdeki gazete tirajlarına ilişkin veri toplama çabaları kapsamında, yayınevleriyle hem e-posta hem de telefon yoluyla iletişime geçilmiştir. Ancak, bu verilere erişim sağlanamamıştır. Hırvatistan'daki yayınevleri, bu bilgilerin paylaşılmak istenmedikleri belirtilmişlerdir. Bosna-Hersek'teki *Oslobođenje* gazetesinden, özelleştirme sürecinde istenen verilerin kaybolduğu ifade edilmiştir. *Dnevni avaz* gazetesinden ise otuz yıl önceki bir konuyla ilgili olarak enerji ve zaman ayıramayacakları cevabı alınmıştır. Sırbistan yayınevleri de benzer şekilde talep edilen bilgileri sağlamamıştır. Dolayısıyla, gazete tirajlarına ilişkin verilere ulaşmak mümkün olmamıştır.

4.3. Bosna-Hersek Basını

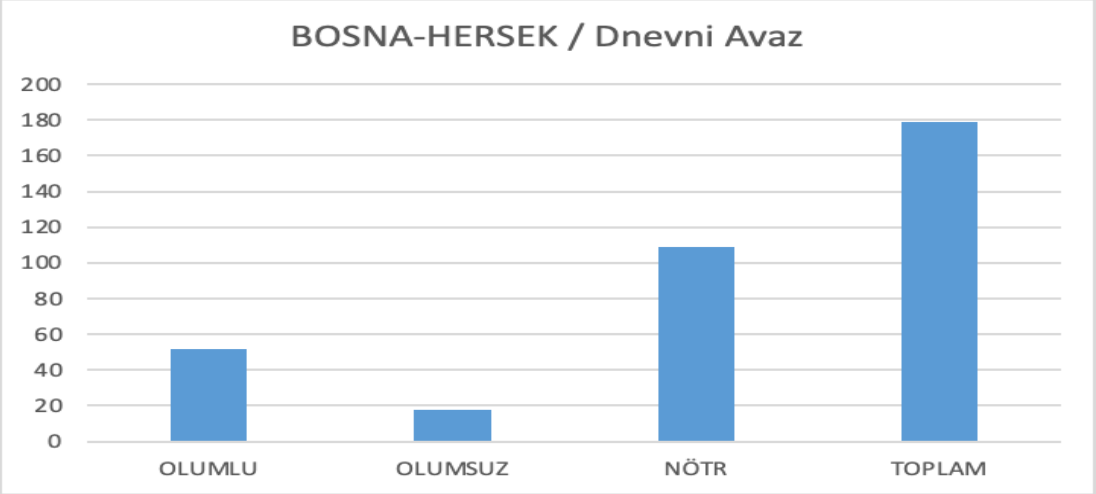
4.3.1. Dnevni avaz gazetesi

Günlük gazete *'Dnevni avaz'*, 2 Ekim 1995 tarihinde ilk baskısını gerçekleştirerek günlük yayın hayatına başlamıştır. Bu tarihe kadar haftalık olarak yayımlanan gazete, Bosna Savaşı'nın son aylarında günlük yayına geçerek, Bosna-Hersek'teki medya alanında önemli bir yer edinmiştir. *'Dnevni avaz'*, o tarihten bu yana aynı isimle yayımlanmaya devam etmektedir (Dnevni avaz, 2022).

Dnevni avaz, 15.11.1995 ile 15.12.1995 tarihleri arasında Dayton Anlaşması hakkında toplamda 27 gün boyunca haberler yayınlamıştır. 17.11, 18.11, 07.12 ve 08.12 tarihlerine ait sayılar eksiktir. Bu sayılar ya arşivde kaybolmuş ya da yok edilmiştir. Belirtilen tarihler dışında, analizde diğer tüm yayınlanan sayılar bulunmaktadır.

	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
BOSNA-HERSEK	Dnevni avaz	52 %29.05	18 %10.06	109 %60.89	179 %100

Tablo 4.1. Bosna-Hersek, *Dnevni avaz* gazetesi

Şekil 4.1. Bosna-Hersek, *Dnevni avaz* gazetesi

Dnevni Avaz gazetesinin Dayton Anlaşması hakkında yaptığı haberlerin içerik çözümlemesine dayanarak, gazetenin bu konudaki haberlerinin büyük bir kısmının nötr bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. %60,89 haberin nötr bir dilde yazıldığı belirlendiğinde, gazetenin bu konuda tarafsız bir bilgilendirme amacı güttüğü ya da konunun karmaşıklığı ve hassasiyeti nedeniyle belirgin bir yorumdan kaçındığı düşünülmektedir.

Gazetede %29,05 olumlu habere karşılık %10,06 olumsuz haber bulunmaktadır. Bu durum, gazetenin Dayton Anlaşması'na kısmen olumlu bir yaklaşım sergilediğini ya da anlaşmanın getirdiği olumlu sonuçlara veya beklentilere odaklandığını göstermektedir.

Savaşın ardından barışa kavuşan bir ülke için, olumlu haberlerin sayısının artmasının normal kabul edilmesinin yanı sıra, negatif haberlerin varlığının da göz ardı edilmemesi gerektiği önemli bir noktadır. Söz konusu dönemde en fazla rastlanan haber türünün nötr haberler olduğunu da belirtmek gerekir. Bu dönemde, olumlu gelişmeler ve iyimserlik kaynaklı haberlerin artışı beklense de halen devam eden olumsuzlukların varlığı gözden kaçırılmamalıdır. Öncelikle, uzun süren bir savaşın ardından barışın getirdiği rahatlama ve umut hâli, toplumun genel moralini ve bakış açısını olumlu yönde etkilemektedir. Savaşın yarattığı yıkım, kayıplar ve belirsizlikler yerini yeniden inşa sürecine, normalleşmeye ve geleceğe yönelik umutlara bırakmaktadır. Bu dönemde, insanlar genellikle olumlu gelişmelere daha fazla odaklanır ve bu da medya tarafından yansıtılan haberlerin içeriğini etkilemektedir. Ekonomik zorluklar, sosyal sorunlar, altyapı ve yeniden yapılanma vb. sorunlar o

dönemin gündeminde yerini korumaktadır. Olumsuz haberler, bu tür zorlukların ve toplumun karşı karşıya olduğu gerçeklerin farkında olunmasını sağlar, bu yüzden de önemli bir işlev görmektedir. Ancak genel olarak bakıldığında, en yaygın haber türünün nötr haberler olması, toplumun hem olumlu gelişmeleri hem de devam eden zorlukları dengeli bir şekilde ele alışının bir yansımasıdır. Nötr haberler, genellikle toplumu bilgilendirme amacı taşımakta ve olayları tarafsız bir bakış açısıyla sunmaktadır. Bu tür haberler, toplumun olayları nesnel bir perspektiften değerlendirmesine ve bireysel görüşlerini şekillendirmesine olanak tanır. Sonuç olarak, savaş sonrası dönemde olumlu, olumsuz ve nötr haberlerin hepsinin toplumun genel bilgi yapısında ve moralinde önemli rolleri vardır.

4.3.1.1. Dnevni avaz Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi

DNEVNI AVAZ GAZETESİ						
ANA KONULAR	Alt konular					Toplam
Müzakereler	Uzlaşma	İlerleme	Çıkmaz	Anlaşma	Görüşmeler	
n	-	3	2	61	9	75
%	-	%4	%2,67	%81,33	%12	%100
Dayton Anlaşması	Zafer	Yenilgi	Belirsizlik			
n	3	-	1	-	-	4
%	%75	-	%25	-	-	%100
Barış	Sevinç	Üzüntü	Memnuniyet	Endişe	Umut	
n	1	2	2	1	1	7
%	%14,29	%28,57	%28,57	%14,29	%14,29	%100

Tablo 4.2. *Dnevni avaz* Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı

Dnevni avaz Gazetesi'nde Dayton Anlaşması ile ilgili 10 haber incelenmiştir. Haberlerde, *Dnevni avaz'da* niceliksel dağılım konusunda sonuçlar şu şekildedir:

"Müzakereler" konusunda, 'ilerleme' (3 kez, %4), 'çıkmaz' (2 kez, %2,67), 'anlaşma' (61 kez, %81,33) ve 'görüşmeler' (9 kez, %12);

"Dayton Anlaşması" konusunda sonuç 'zafer' (3 kez %75) ve 'belirsizlik' (1 kez %25) olarak

"Barış" konusunda ise 'sevinç' (1 kez, %14,29), 'üzüntü' (2 defa %28,57) 'memnuniyet' (2 kez, %28,57), 'endişe' (1 kez %14,29) ve 'umut' (1 kez, %14,29) ortaya çıkmıştır. İncelenen 10 haberin içeriğinde, Dayton Anlaşması ile ilgili en fazla yorumun 'müzakereler' ve 'barış' konularında yapıldığı saptanmıştır.

Dnevni avaz

četvrtak, 16. 11. 1995. Sarajevo • Godina I • Broj 46 50 BHD

Mirovni samit o BiH u Dejtonu

Pregovori u pat–poziciji

Mapa podjele BiH na dva entiteta, status Sarajeva i ustavna pitanja i dalje na stolu • Američki državni sekretar Voren Kristofer postigao minimalno smanjenje "nekih razlika" tokom dvanaestosatnih razgovora sa Alijom Izetbegovićem, Franjom Tudmanom i Slobodanom Miloševićem

Ejup Ganić primio komandanta RRF-a, Majkla Vokera

Čuvanjem granica čuva se mir

3. strana

Koliko će haške optužnice uticati na pregovore SDA-HDZ

Lična, a ne odgovornost stranke i naroda

5. strana

Enver Sabić, načelnik općine Jajce

"Nije se uratio ni jedan Bošnjak"

6. strana

Kristofer se vraća u Rajt–Peterson

Pritisak izjavama

Iz sale za pregovore u bazi Rajt Peterson

Şekil 4.2. *Dnevni avaz* 16 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-2)

Elde edilen sonuçlara göre 'Müzakereler' ana konusu kapsamında en çok 'anlaşma' alt konusu tekrarlanmıştır. Örneğin, anlaşmanın Ohio'da paraflanmadan önce (16 Kasım 1995) *"...Görüşmeler Çıkmazda"* başlıklı haberde bahsi geçen alt konusu şu şekilde geçmiştir: *"Amerikalı yetkililer, müzakerelerin bir şekilde sonuçlanmadan önce, önümüzdeki haftada da devam etmesini beklediklerini söylediler. Nicholas Burns, "Onları müzakerelerin sonuna biz sürükleyemeyiz, bunu kendileri yapmak zorundalar, o zaman bir anlaşma gelebilir..." dedi. Sözcü Burns, Christopher'ın birkaç yeni fikir sunduğunu ve müzakerelerin kesilmesini beklemediğini de ekledi..."* Bu haberde anlaşmanın henüz sağlanmadığı, ancak müzakerelerin sürdüğü ifade edilmiş ve anlaşmanın hala olası bir sonuç olduğu vurgulanmıştır.

Aynı zamanda, Amerikalı yetkililerin bu süreci zorla sonuçlandıramayacağını söylemiştir. Bu, anlaşmanın sağlanması için tarafların aktif ve istekli bir şekilde çaba göstermeleri gerektiğine, yeni fikirlerin anlaşma için bir umut olduğuna ve müzakerelerin devam edeceğine dikkat çekilmiştir. Bu haberde, anlaşma sürecinin halen aktif olduğu ve çözüm için yeni yaklaşımların değerlendirildiği gözlemlenmiştir. Burada anlaşmaya dikkat çekilmesi, müzakerelerin devam ettiğinin, tarafların aktif katılımının gerekli olduğunun ve yeni fikirlerin süreci olumlu yönde etkileyebileceğinin vurgulanmasıyla yapılmıştır. Aynı haberin devamında 'çıkmaz' ve 'görüşmeler' alt konularına rastlanmıştır; "*Bosna-Hersek ile ilgili barış görüşmeleri Dayton'da, ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher'ın 12 saat süren müdahalesine rağmen halen çıkmazda. Reuters'e göre, Christopher'ın müdahalesi bazı farklılıkları azaltmış olsa da temel sorunlar çözülmeden kaldı. Christopher, APEC üye ülkeleri zirvesine katılmak üzere Osaka'ya gitmeden önce salı günü Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Sırbistan Cumhurbaşkanları Aliya Izzetbegoviç, Franyo Tucman ve Slobodan Miloşeviç ile dokuz ayrı görüşme yaptı. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns, müdahalenin iki haftalık görüşmeleri başarılı bir sonuca taşımak için gerekli olan kararlı ilerlemeyi sağlayamadığını belirtti."* Bu haberde, Dayton'daki barış görüşmelerinin uzun süren müdahalelere rağmen halen çıkmazda olduğu ifade edilmiştir. Bazı farklılıkların azaltılmış olmasına rağmen, temel sorunların çözülemediği vurgulanmış ve görüşmeleri başarılı bir sonuca ulaştırmak için gerekli olan kararlı ilerlemenin sağlanamadığı belirtilmiştir.

Samit u Dejtonu u završnoj fazi

Danas: Uspjeh ili krah

● Alija Izetbegović: Pregovarački proces ušao je u odlučujuću fazu i sada treba riješiti najteža pitanja
● Ceremonija potpisivanja ili propast 19-dnevnih pregovora - danas u 15 sati

Pregovori u Dejtonu ušli su u završnu, dramatičnu fazu. To su govorile informacije koje su jučer stizale u našu Redakciju. Onda je stigla vijest koja glasi:

Bosanski mirovni pregovori mogu da se završe na oba načina i SAD su spremne da otkažu pregovore - ako se sporazum ne postigne do kraja dana, rekao je portparol Stejt Dipartmenta Nikolas Barns, javlja BH PRESS, posredstvom Rojtera jučer u prvim večernjim satima.

On je na konferenciji za štampu rekao da će ceremonija potpisivanja, zakazana za danas u 10 sati po lokalnom (15 sati po srednjoevropskom) vremenu, biti ili ceremonija na kojoj će se objaviti potpisivanje mirovnog sporazuma ili objaviti propast 19-dnevnih pregovora.

"Jučerašnji razgovori u Dejtonu trajali su gotovo

U pauzi samita

čitavu noć. Jedan broj neriješenih pitanja od kapitalnog je značaja. Jedno od njih su mape gdje je situacija i dalje neizvjesna", rečeno je sinoć predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović, prenosi BH PRESS.

Kada je riječ o posavskom koridoru stavovi bosansko-hercegovačke i srpske strane dijametralno su različiti, jer srpska strana zahtijeva proširenje koridora, a bh. delegacija nije spremna na ustupke o ovom pitanju, naglasio je predsjednik Izetbegović.

"Na pitanju koridora mirovni pregovori mogu doživjeti krah", istakao je predsjednik Izetbegović.

Predsjednik Predsjedniš-

tva RBiH je dodao da je sa nekim rješenjima bosanskohercegovačka delegacija zadovoljna - napravljen je mali pomak u vezi sa Goraždem. U pogledu ustavnih principa nema velikih razmimoilaženja pregovora i očekuje se zadovoljavajuće rješenje.

Predsjednik Izetbegović je istakao da SAD ne vrše pritisak na bh. delegaciju, ali se stiče utisak da bi njihov interes znatno opao nakon eventualnog neuspjeha ovih pregovora.

Postizanje mirovnog sporazuma pratila bi velika ekonomska pomoć za obnovu i rekonstrukciju BiH, zatim dizanje embarga na uvoz oružja BiH, uzajamno priznanje svih država nastalih na području bivše Jugoslavije. Uz mirovni ugovor idu i aneksi o posebnim komisijama za ratne zločine i izbjeglice.

(Nastavak na 2. strani)

Bosanska data agresoru

Şekil 4.3. *Dnevni avaz* 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-3)

"Bugün: Başarı ya da Çöküş" başlıklı haberde (*22 Kasım 1995)*, alt konu 'anlaşma' ve 'ilerleme' bu şekilde geçmiştir: "*Başkan İzzetbegoviç, müzakere sürecinin belirleyici aşamaya girdiğini ve şimdiye kadar sorunların çözülmesi gerektiğini, ancak yine de sorunun Dayton'da çözüleceği umudunu dile getirdi. Bundan kısa bir süre önce, Bosna-Hersek'in Hırvatistan Büyükelçisi ve Dayton'daki müzakerelerde Bosna heyetinin koordinatörü Dr. Kasim Trnka BH Press'e verdiği demeçte, müzakerelerin belirleyici kritik bir aşamaya girdiğini söyledi. Trnka: "Final maçı oynanıyor. Müzakereler sona yaklaşıyor. Haritalar ve diğer bilinen konular gibi kilit meseleler henüz tamamlanmadı." Ayrıca Dayton'da her şeyin anlaşmanın imzalanması için hazır olduğunu ve ABD Başkanı Clinton'un gelişinin konuşulduğunu ekledi. Bosna-Hersek Büyükelçisi Kasim Trnka: 'Her şey planlandığı gibi giderse, anlaşmanın pazartesi günü öğleden sonra Orta Avrupa saatine göre imzalanması bekleniyor.' Dün, gün boyunca Dayton'da neler olduğuna dair birçok spekülasyon ve tahmin vardı. "İşler sona yaklaşıyor ve özetleniyor…" dedi müzakerelere katılan bir yetkili. Ancak ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns bu açıklamaları yalanladı ve çok az ilerleme kaydedildiğini vurguladı."* Bu haberde, anlaşma müzakere sürecinin belirleyici ve kritik bir aşamaya girdiği, ancak ilerleme konusunda farklı görüşlerin olduğu dile getirilmiştir. Cumhurbaşkanı İzzetbegoviç sorunların Dayton'da çözüleceği umudunu dile getirirken, Büyükelçi Kasim Trnka kilit meselelerin henüz tamamlanmadığını ve ABD Başkanı Clinton'un gelişinin

konuşulduğu ve Dayton'da anlaşmanın imzalanması için her şeyin hazır olduğu belirtilmiştir. Ancak, ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns, çok az ilerleme kaydedildiğini vurgulamıştır. Genel olarak bir belirsizlik mevcuttur.

Aynı haberin devamında *"Bir barış anlaşmasının sağlanması, Bosna-Hersek'in yeniden inşası ve restorasyonu için büyük bir ekonomik yardımla birlikte silah ithalatı üzerindeki ambargonun kaldırılması, eski Yugoslavya topraklarında ortaya çıkan tüm devletlerin karşılıklı olarak tanınması gibi konuları içerir. Barış anlaşması, savaş suçları ve mülteciler için özel komisyonlar hakkındaki ekleri de kapsar…"* ifadeleriyle barış anlaşmasının sağlanmasının, Bosna-Hersek'in yeniden inşası ve restorasyonu için büyük bir ekonomik yardımı, silah ithalatı üzerindeki ambargonun kaldırılmasını ve eski Yugoslavya topraklarında ortaya çıkan tüm devletlerin karşılıklı olarak tanınmasını içermesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, anlaşmanın savaş suçları ve mülteciler için özel komisyonlar hakkındaki ekleri de kapsadığı ifade edilmiştir. Böyle vurgular paraflanmadan bir gün önce anlaşmanın kapsamını ve önemini ortaya koyarak dikkat çekmektedir.

Dr. Ejup Ganić

Dan tuge i olakšanja

Odmah po postizanju dogovora u američkom gradu Dejtonu o postizanju mirovnog rješenja za rat u Bosni i Hercegovini član Predsjedništva RBiH i potpredsjednik Federacije BiH dr. Ejup GANIĆ je u specijalnoj izjavi za BiH-PRESS rekao da od danas budućnost Bosne prati nada i neizvjesnost.

"**Ovo je dan olakšanja za mnoge naše građane, ovo je dan tuge za sve njene građane protjerane iz istočne Bosne, Posavine i Krajine.**

U ovom trenutku, kada stižu vijesti iz Dejtona, moje misli su sa izbjeglicama iz Srebrenice i sa svim građanima koji su izgubili sve u ovom ratu", izjavio je dr. Ganić.

On je rekao da zaštita svojine građana, bez obzira gdje se njihova svojina nalazi u Bosni i Hercegovini, kao i suđenje ratnim zločincima, mora ostati obaveza međunarodne zajednice, a posebno Sjedinjenih Američkih Država.

Şekil 4.4. *Dnevni avaz* 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-6)

Anlaşmanın parafından bir gün sonra çıkmış olan *"Üzüntü ve Rahatlama Günü"* (22 Kasım 1995) başlıklı haberde "Barış" ana konusunun alt konularından 'üzüntü' ve 'umut' saptanmıştır;

"Bosna-Hersek'teki savaşa barışçıl bir çözüm getiren anlaşmanın Amerikan kenti Dayton'da imzalanmasının hemen ardından, Bosna-Hersek Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi Üyesi ve Bosna-Hersek Federasyonu Başkan Yardımcısı Dr. Ejup Ganić (Eyup Ganiç) BH Press'e özel bir açıklama yaparak bugünden itibaren Bosna'nın geleceğini umut ve belirsizliğin takip edeceğini söyledi. Dr. Ganiç: "Bu,

birçok vatandaşımız için rahatlama günü. Doğu Bosna, Posavina ve Krajina'dan sürülen tüm vatandaşları için ise üzüntü günü. Dayton'dan haberlerin geldiği bu anda düşüncelerim Srebrenitsa'dan mülteciler ve bu savaşta her şeyini kaybeden tüm vatandaşlarla birlikte…" dedi. Vatandaşların mülkiyet haklarının, Bosna-Hersek'te nerede olursa olsun korunmasının ve savaş suçlularının yargılanmasının uluslararası toplumun özellikle de Amerika Birleşik Devletleri'nin görevi olmaya devam etmesi gerektiğini söyledi."

Bu haberde, umut ve üzüntü Dr. Eyup Ganiç'in açıklamalarıyla ortaya çıkarılmıştır. Aynı zamanda adı geçen haberde, "Dayton Anlaşması" ana konusunun 'belirsizlik' alt konusu da görülmüştür; Ganiç, Dayton Anlaşması'nın imzalanmasının ardından Bosna'nın geleceğinin umut ve belirsizlikle dolu olacağını ifade etmiştir. Anlaşmanın birçok vatandaş için rahatlama getirdiğini belirtirken, yerlerinden sürülenler için üzüntü günü olduğunu vurgulamıştır. Srebrenitsa'dan mülteciler ve savaşta her şeyini kaybedenlerle ilgili düşüncelerini dile getirerek üzüntüyü derinleştirmiştir. Ayrıca, savaşın yarattığı karmaşa ve vatandaşların mülkiyet haklarının korunması gibi sorunların uluslararası toplumun dikkatinde olması gerektiğini söylemesi, bu belirsizliğin altını çizmektedir.

Dnevni avaz

srijeda, 22. 11. 1995. Sarajevo • Godina I • Broj 52 50 BHD

Predsjednici Izetbegović, Tuđman i Milošević postigli sporazum o miru

Kraj rata

• Bosna i Hercegovina ostaje jedinstvena država unutar međunarodno priznatih granica, sastavljena od dva entiteta • Sarajevo jedinstven grad • Jedna vlada, predsjedništvo, parlament i ustavni sud

Historijski čin za BiH. Milošević, Izetbegović i Tuđman parafirali mirovni sporazum (Foto: Rojter)

Şekil 4.5. *Dnevni avaz* 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-5)

"Savaşın Sonu" başlıklı haberde "Dayton Anlaşması" ana konusunun altındaki 'memnuniyet' alt konusu bir defa geçmiştir; *"…Genelde Bosna-Hersek'teki savaşı sona erdiren bu eylemden memnuniyet duyuluyor, ancak üç buçuk yıllık kanlı çatışmalardan sonra barışın uygulanmasının kolay olmayacağı görüşleri de dile*

getiriliyor…" Bosna-Hersek'teki savaşı sona erdiren bu eylemden genel olarak memnuniyet duyulmaktadır. Barışın sağlanması, uzun süren kanlı çatışmaların ardından olumlu bir gelişme olarak görülmektedir. Ancak, bu memnuniyetin yanı sıra, barışın uygulanmasının kolay olmayacağı görüşleri de dile getirilmiş olup bu da durumun karmaşıklığını ve zorluklarını ortaya koymaktadır.

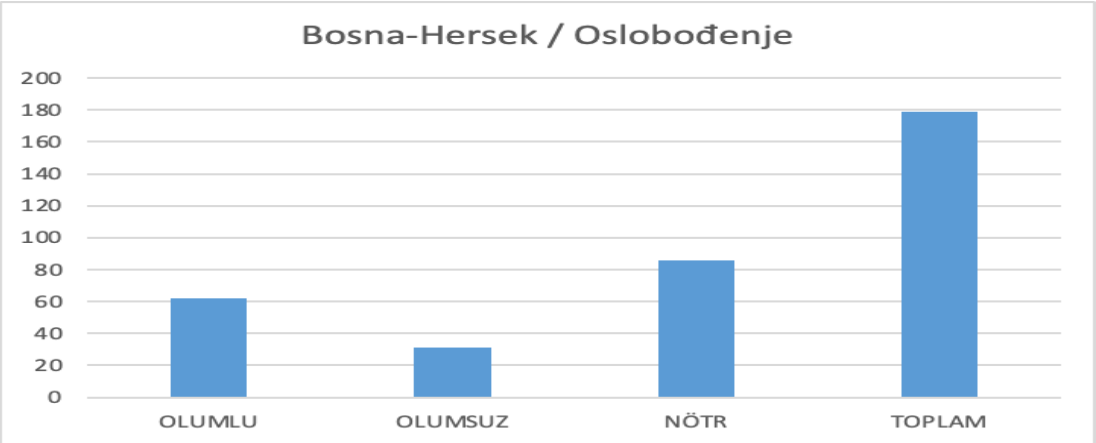
4.3.2. Oslobođenje Gazetesi

Günlük yayın hayatına *'Oslobođenje'* adı altında 30 Ağustos 1943 tarihinde başlayan gazete, kuruluşundan bu yana aynı adla yayınını sürdürmektedir (Masnica, 2018, s. 376).

Oslobođenje günlük gazetesi, 15.11.1995 ile 15.12.1995 tarihleri arasında Dayton Anlaşması hakkında toplamda 28 gün boyunca haberler yayınlamıştır. 19.11, 7.12 ve 08.12 tarihlerine ait sayılar eksiktir. Bu sayılar ya arşivde kaybolmuş ya da yok edilmiştir. Belirtilen tarihler dışında, analizimizde diğer tüm yayınlanan sayılar bulunmaktadır.

	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
BOSNA-HERSEK	Oslobođenje	62 %34.64	31 %17.32	86 %48.04	179 %100

Tablo 4.3. Bosna-Hersek, *Oslobođenje* gazetesi

Şekil 4.6. Bosna-Hersek, *Oslobođenje* gazetesi

Oslobođenje gazetesinin Dayton Anlaşması hakkında yaptığı haberlerin detaylı analizi, gazetenin bu konuda genellikle nötr bir tutum benimsediğini göstermektedir. %48,04 haberin tarafsız bir dilde yapıldığı göz önüne alındığında, gazetenin bu konuda

dengeli ve objektif bir bilgilendirme sunmayı hedeflediği sonucuna varılmıştır. Ancak, anlaşmanın getirebileceklerinin henüz netleşmemesi ve çok yönlü doğası nedeniyle, gazetenin taraflı bir yorum yapmaktan kaçınmış olması da mümkündür.

Ancak, %34,64 olumlu habere karşılık %17,32 olumsuz haberin bulunması, gazetenin Dayton Anlaşması'na eleştirel bir yaklaşım da sergilediğini göstermektedir. Bu durumda anlaşmanın sorunlara, gazetenin daha duyarlı ve hassas bir yaklaşım benimsediği anlaşılmaktadır.

Barış anlaşmasına varılma sürecinde olan Bosna-Hersek'te, haberlerin dağılımı ilgi çekici bir sosyo-politik dinamiği yansıtmaktadır. Bu dönemde *Oslobođenje* gazetesinde yer alan haberlerin büyük bir çoğunluğu nötr nitelikteyken, bunu olumlu haberler izliyordu ve en az rastlanan olumsuz tonaliteyi taşıyan haberlerdi. *Oslobođenje* gazetesinin haberleri bu konuda tam anlamıyla tarafsız bir tutum sergilemediğini, fakat sonuç itibarıyla en fazla nötr dilde haber yaptığı da görülmektedir.

Olumlu haberlerin olumsuz haberlerden fazla olması, gazetenin Dayton Anlaşması konusunda yapıcı bir perspektife sahip olduğunu ve anlaşmanın getireceği sonuçları olumlu değerlendirdiğini ortaya koymaktadır. Belirtilen dönemde *Oslobođenje* gazetesinde karşılaşılan olumsuz haberler, ülkenin savaş sonrası yüzleştiği birçok zorluğun bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Bu haberler, savaştan kaynaklanan ekonomik problemler, toplumda yarattığı sosyal yaralar, altyapıdaki tahribatlar ve politik belirsizlik gibi önemli konulara ışık tutuyor olabilmektedir. Ayrıca, bu tür haberler, halkın çeşitli kesimlerinde gözlemlenen anlaşmazlıkla ilgili memnuniyetsizlikleri de yansıtmaktadır, bu da savaşın toplumda derinleştirdiği bölünmeleri ve çatışmaları gösterebilmektedir.

Bosna-Hersek'in "herhangi bir barış, savaştan daha iyidir" düşüncesiyle hareket ettiği göz önüne alındığında, bu Anlaşmayı imzalamış olmalarına rağmen memnuniyetsizliklerini ve endişelerini dile getirmeleri anlaşılabilir bir durumdur. Bu, ülkenin barışın değerini anladığını, ancak Anlaşmanın getirdiği koşulların ideal olmadığını düşündüğünü göstermektedir. *Oslobođenje* gazetesinin bu eleştirel yaklaşımı, okuyucularını Dayton Anlaşmanın getirdiği olası riskler ve sorunlar konusunda bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu durum, gazetenin sadece

bilgilendirme görevini değil, aynı zamanda kamuoyunu bilinçlendirme ve yönlendirme görevini de üstlendiğini göstermektedir.

Olumlu haberlerin sayısı, halkın savaş sonrası değişimlere ve barış anlaşmasına karşı pozitif bir tutum sergilemesinin göstergesidir. Uzun süreli çatışmaların ardından, olumlu değişikliklere olan güvenin var olmasının da ayrı bir göstergesidir.

Nötr haberlerin ağırlıkta olması, medyanın yeni duruma karşı ihtiyatlı bir yaklaşım benimsemesinin sonucu olarak nitelendirilmektedir. Savaşın ardından medya, halkın görüşlerini kutuplaştırmaktan kaçınmayı ve özellikle kırılgan savaş sonrası istikrar bağlamında tarafsız kalmayı tercih edebilmektedir. Doğrudan vatandaşların duygusal durumlarını etkilemeden, sadece gerçekleri sunarak objektif bilgilendirme sağlayan nötr haberler, barışın korunmasında ve tekrar alevlenmelerin önlenmesi için önemlidir.

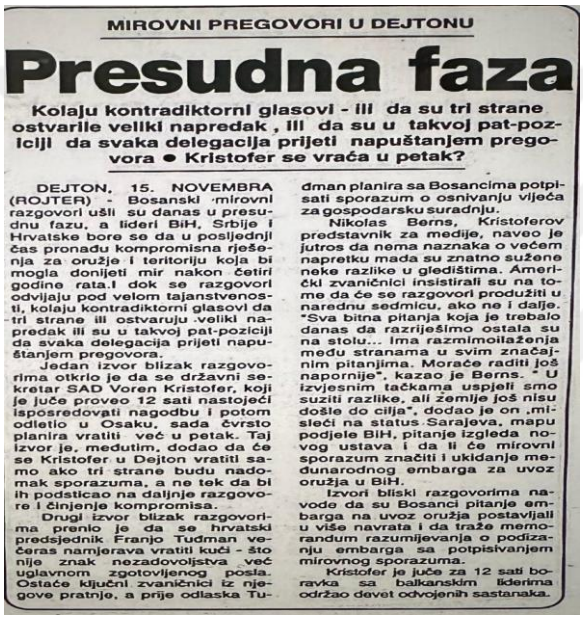
Oslobođenje gazetesinde barış anlaşmasına varılma sürecindeki haber dağılımı, gelecekteki karmaşık iyileşme ve geçiş sürecini göstermektedir. Nötr haberler, istikrar ve objektiflik ihtiyacını; olumsuz haberler, süregelen zorlukları ve sorunları yansıtırken; olumlu haber, derin kök salmış bir kötümserliği veya geleceğe yönelik realist ve yapıcı bir yaklaşımı işaret etmiştir.

4.3.2.1. Oslobođenje Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi

OSLOBOĐENJE GAZETESİ						
ANA KONULAR	Alt konular					Toplam
Müzakereler	Uzlaşma	İlerleme	Çıkmaz	Anlaşma	Görüşmeler	
n	3	4	4	45	10	66
%	%4,55	%6,06	%6,06	%68,18	%15,15	%100
Dayton Anlaşması	Zafer	Yenilgi	Belirsizlik			
n	-	-	2	-	-	2
%	-	-	%100	-	-	%100
Barış	Sevinç	Üzüntü	Memnuniyet	Endişe	Umut	
n	3	-	2	-	3	8
%	%37,5	-	%25	-	%37,5	%100

Tablo 4.4. Oslobođenje Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı

Oslobođenje Gazetesi'nde Dayton Anlaşması ile ilgili toplam 10 haber incelenmiştir. Bu haberlerde, *Oslobođenje'de* niceliksel dağılım açısından şu sonuçlar elde edilmiştir: 'Müzakereler' konusunda 'uzlaşma' (3 kez, %4,55), 'ilerleme' (4 kez, %6,06), 'çıkmaz' (4 kez, %6,06), 'anlaşma' (45 kez, %68,18) ve 'görüşmeler' (10 kez, %15,15); 'Dayton Anlaşması' konusunda 'belirsizlik' (2 kez, %100); 'Barış' konusunda ise 'sevinç' (3 kez, %37,5), 'memnuniyet' (2 kez, %25) ve 'umut' (3 kez, %37,5). Bu çerçevede incelenen 10 haberin içerikleri göz önünde bulundurulduğunda, Dayton Anlaşması ile ilgili en fazla yorumların 'müzakereler' ve 'barış' konularında yapıldığı belirlenmiştir.

MIROVNI PREGOVORI U DEJTONU

Presudna faza

Kolaju kontradiktorni glasovi - ili da su tri strane ostvarile veliki napredak , ili da su u takvoj pat-poziciji da svaka delegacija prijeti napuštanjem pregovora ● Kristofer se vraća u petak?

DEJTON, 15. NOVEMBRA (ROJTER) - Bosanski mirovni razgovori ušli su danas u presudnu fazu, a lideri BiH, Srbije i Hrvatske bore se da u posljednji čas pronađu kompromisna rješenja za oružje i teritoriju koja bi mogla donijeti mir nakon četiri godine rata.I dok se razgovori odvijaju pod velom tajanstvenosti, kolaju kontradiktorni glasovi da tri strane ili ostvaruju veliki napredak ili su u takvoj pat-poziciji da svaka delegacija prijeti napuštanjem pregovora.

Jedan izvor blizak razgovorima otkrio je da se državni sekretar SAD Voren Kristofer, koji je juče proveo 12 sati nastojeći ispasredovati nagodbu i potom odletio u Osaku, sada čvrsto planira vratiti već u petak. Taj izvor je, međutim, dodao da će se Kristofer u Dejton vratiti samo ako tri strane budu nadomak sporazuma, a ne tek da bi ih podsticao na daljnje razgovore i činjenje kompromisa.

Drugi izvor blizak razgovorima prenio je da se hrvatski predsjednik Franjo Tuđman večeras namjerava vratiti kući - što nije znak nezadovoljstva već uglavnom zgotovljenog posla. Ostaće ključni zvaničnici iz njegove pratnje, a prije odlaska Tuđman planira sa Bosancima potpisati sporazum o osnivanju vijeća za gospodarsku suradnju.

Nikolas Berns, Kristoferov predstavnik za medije, naveo je jutros da nema naznaka o većem napretku mada su znatno sužene neke razlike u gledištima. Američki zvaničnici insistirali su na tome da će se razgovori produžiti u narednu sedmicu, ako ne i dalje. "Sva bitna pitanja koja je trebalo danas da razriješimo ostala su na stolu... Ima razmimoilaženja među stranama u svim značajnim pitanjima. Moraće raditi još napornije", kazao je Berns. " U izvjesnim tačkama uspjeli smo suziti razlike, ali zemlje još nisu došle do cilja", dodao je on ,misleći na status Sarajeva, mapu podjele BiH, pitanje izgleda novog ustava i da li će mirovni sporazum značiti i ukidanje međunarodnog embarga za uvoz oružja u BiH.

Izvori bliski razgovorima navode da su Bosanci pitanje embarga na uvoz oružja postavljali u više navrata i da traže memorandum razumijevanja o podizanju embarga sa potpisivanjem mirovnog sporazuma.

Kristofer je juče za 12 sati boravka sa balkanskim liderima održao devet odvojenih sastanaka.

Şekil 4.7. Oslobođenje 16 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-13)

Buna göre, ‘Müzakereler’ ana konusu kapsamında en çok ‘'anlaşma” alt konusunun tekrarlandığı saptanmıştır. Örneğin; ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher'ın medya temsilcisi Nikolas Burns ‘*Kritik aşama’* başlıklı haberde (16 Kasım 1995), Dayton barış görüşmeleri sırasında taraflar arasında hala çözülmesi gereken önemli konuların mevcut olduğunu söylemekte ve bazı konularda ilerleme kaydedildiğini, fakat henüz istenen sonuçlara ulaşılamadığını belirtmektedir. Burns, barış anlaşmasının Bosna-Hersek'e yönelik uluslararası silah ambargosunun kaldırılması olup olmayacağı için önemli olduğunun altını çizmenin yanı sıra tarafların anlaşmazlıklarını daraltmak için daha fazla çaba göstermeleri gerektiğini ifade etmiştir.

'...Burns: "Bugün çözmemiz gereken tüm önemli konular masada kaldı. Tüm önemli konularda taraflar arasında anlaşmazlık var. Daha çok çalışmak zorundalar," dedi. Burns: "Bazı noktalarda görüş ayrılıklarını daraltmayı başardık, ancak ülkeler henüz hedeflerine ulaşmadı," diye ekledi. Burns bunları derken, Saraybosna'nın statüsü, Bosna-Hersek'in bölünme haritası, yeni sistemin görünümü ve barış anlaşmasının Bosna-Hersek'e silah ithalatına yönelik uluslararası ambargonun kaldırılması anlamına gelip gelmeyeceği konularını kastetmişti…' (16 Kasım 1995).

Haberin devamında, Bosna-Hersekli yetkililerin silah ithalatına yönelik uygulanan uluslararası ambargonun kaldırılmasını barış anlaşması bağlamında önemli bir talep olarak sürekli gündeme getirdikleri belirtmektedir. Ayrıca, barış anlaşmasının imzalanması durumunda ambargonun kaldırılması için bir mutabakat muhtırası talep ettikleri ifade edilmektedir. Bu, Bosna-Hersekli yetkililerin barış sürecinde kendilerini güvende hissetmek ve ülkenin savunma kapasitesini artırmak amacıyla uluslararası toplumdan somut adımlar beklediklerini göstermektedir; *'...Görüşmelere yakın kaynaklar, Bosnalıların silah ithalatına yönelik ambargo konusunu defalarca gündeme getirdiklerini ve barış anlaşmasının imzalanmasıyla birlikte ambargonun kaldırılması için bir mutabakat muhtırası talep ettiklerini belirtiyor...'* (16 Kasım 1995).

POSTIGNUT SPORAZUM U DEJTONU

Mir dobija šansu

Bosna i Hercegovina ostaje i cjelovita i podijeljena: sa zajedničkim institucijama ● Sarajevo nepodijeljeno ● Najava izručenja optuženih za ratne zločine ● Pravo na povratak prognanih

(Od našeg stalnog dopisnika)

VAINGTON, 21. NOVEMBRA - Poslije svih napetosti i neizvjesnosti, iz naizgled bezizlaznih raskoraka u kojima se gubila i nada za uspjeh pregovora, danas oko podne američki predsjednik Bil Klinton je na platou pred Bijelom kućom objavio: Postignut je sporazum o miru u Bosni i Hercegovini! Nakon gotovo četverogodišnjeg ratovanja, u kojem je ubijeno oko 250.000 ljudi, a oko dva miliona prognano u izbjeglištvo, "narod Bosne najzad ima priliku da preokrene užase rata u nadu za mir", rekao je američki predsjednik objavljujući sporazum za koji se jo u jutronjim satima ozbiljno sumnjalo da li će uopšte biti postignut.

Postizanju mirovnog sporazuma trojice predsjednika - bosanskog (Alije Izetbegovića), hrvatskog (Franje Tuđmana) i srbijanskog (Slobodana Miloševića) - prethodili su dramatični sati potpune neizvjesnosti. Prvobitno je kao rok za postizanje sporazuma bio određen ponedjeljak u 10 sati ujutru, ali tokom cijelog tog dana i noći uvijek su iskrsavale nove prepreke i nesporazumi i pregovori su bili na ivici prekida. Posljednji diplomatski manevri odvijali su se nad oko stotinu mapa i cjelovite i podijeljene Bosne i Hercegovine i posebno nad sudbinom dva koridora: posavskog za srpsku i gorаždanskog za bosansku stranu. Milošević je tražio proširenje koridora koji povezuje istočni i zapadni dio buduće republike srpske i tu srpsku jedinicu sa samom Srbijom na najmanje 15 kilometara. I bosanska i hrvatska strana su to odlučno odbijale sve dok sinoć kasno američki predsjednik nije direktno nazvao hrvatskog predsjednika i dobio od njega "pozitivan odgovor". Jutrošnjem saglasju prethodila je po američkim izvorima saglasnost hrvatske i srpske delegacije da one potpišu sporazum čak i ako ga bosanska strana odbije! Sve se završilo - trostranim pristankom.

Tek će naknadne analize onoga što je zaista dogovoreno, a radi se o oko 60 stranica teksta i više od stotinu mapa, pokazati ko je sve i šta žrtvovao za ovaj sporazum, u čiju je konačnu verziju zasigurno utkano i bezbroj nesporazuma. Ali, u osnovnim crtama, može se govoriti o tome kako će izgledati Bosna i Hercegovina po dejtonskom krоju.

● Ona ostaje cjelovita u svojim međunarodno priznatim granicama i kao takva članica međunarodnih organizacija i subjekt međunarodnog prava. Interno - biće podijeljena na dvije jednice: bošnjačko-hrvatsku federaciju na 51 i republiku srpsku na 49 posto teritorije. Ta podjela je svakako dublja nego to njen "interni" karakter sugeriše.

● Nastavak na 3. strani

Ceremonija ratifikovanja sporazuma u Dejtonu: Milošević, Izetbegović, Tuđman i Kristofer

Şekil 4.8. Oslobođenje 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-18)

Anlaşmanın paraflanmasından bir gün sonraki haberi örnek verecek olursak; *'Barış bir şans kazanıyor'* başlıklı haberde de (22 Kasım 1995) hem başlıkta hem de haber metninde 'anlaşma' konusu şu şekilde görülmüştür; '…*Washington, 21 Kasım* -

Tüm gerilim ve belirsizliklerin ardından, müzakerelerin başarısına olan umutların kaybolduğu çıkmazlardan sonra, bugün öğle saatlerinde ABD Başkanı Bill Clinton, Beyaz Saray'ın önündeki platformdan ilan etti: Bosna-Hersek'te barış için anlaşmaya varıldı! ABD Başkanı anlaşmayı duyururken ve sabah saatlerinde bile anlaşmanın yapılıp yapılmayacağı konusunda ciddi şüpheler varken- yaklaşık 250.000 kişinin öldüğü, 2.000.000 kadar kişinin mülteci konumuna düştüğü yaklaşık dört yıllık savaştan sonra, Bosna halkı nihayet savaşın dehşetini barış umuduna çevirme fırsatına sahip' dedi…' Bill Clinton, anlaşmaya dikkat çekerek, Beyaz Saray'ın önündeki platformda bir konuşma yaparak bu önemli haberi duyurmuştur. Anlaşmanın önemini vurgulamak için, Bosna-Hersek'teki savaşın neden olduğu büyük insan kayıpları ve mülteci sorunlarına dikkat çekmiş ve bu barış anlaşmasının Bosna halkı için savaşın dehşetinden barış umuduna geçiş yapma fırsatı sunduğunu belirtmiştir. Bu açıklama, ulusal ve uluslararası alanda büyük yankı uyandırmış ve barış sürecine dikkat çekmiştir.

'Dayton Anlaşması' ana konusu kapsamında, sadece bir alt konu 'Belirsizlik' saptanmıştır. '*Barış Bir Şans Kazanıyor' (*22 Kasım 1995) başlıklı haberde belirsizliğe dikkat çekme, paragrafta barış anlaşmasına varılması sürecinde yaşanan karmaşık ve zorlu durumlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Başlangıçta belirlenen son teslim saatine rağmen sürekli ortaya çıkan yeni engeller ve anlaşmazlıklar, müzakerelerin nasıl kesilme noktasına geldiğinin anlatılması ve belirsizliği vurgulamak için kullanılmıştır. Bu detaylar, anlaşma sürecinin kritik ve belirsiz doğasını öne çıkarmaktadır; *'…Bosnalı (Aliya İzzetbegoviç), Hırvat (Franyo Tucman) ve Sırp (Slobodan Miloşeviç) üç başkanının barış anlaşmasına varmasından önce, tam bir belirsizlik saatleri yaşandı. Başlangıçta, anlaşmaya varılması için son tarih olarak Pazartesi sabahı saat 10 olarak belirlenmişti, ancak tüm gün ve gece boyunca yeni engeller ve anlaşmazlıklar ortaya çıktı ve müzakereler kesilme noktasına geldi. Son diplomatik manevralar, yaklaşık 100 harita ve hem bütünleşmiş hem de bölünmüş Bosna-Hersek'in geleceği ve özellikle iki koridorun kaderi üzerinde döndü; Bunlar: Sırp tarafı için Posavina ve Bosnalı tarafı için Gorajde (Goražde) koridorları. Miloşeviç, doğu ve batı kısımlarını birbirine bağlayan ve gelecekteki Sırp Cumhuriyeti'ni Sırbistan'a bağlayan koridorun en az 15 km genişletilmesini istedi. Bosna ve Hırvat tarafları bunu kararlılıkla reddetti ve ABD Başkanı dün gece geç saatlerde doğrudan Hırvat başkanını arayıp olumlu yanıt alana kadar devam etti. ABD kaynaklarına göre,*

sabah saatlerinde varılan anlaşmaya göre Hırvat ve Sırp delegasyonları, Bosnalı taraf reddetse bile anlaşmayı imzalamaya istekli olduklarını bildirdi! Her şey üçlü bir anlaşma ile sonuçlandı…' (22 Kasım 1995) Sırp, Hırvat ve Bosnalı liderler arasında özellikle iki koridorun kaderi konusunda yoğunlaşan diplomatik çabalar ve çözüm bulma sürecindeki zorluklar, Hırvat ve Sırp delegasyonlarının, Bosnalı taraf reddetse bile anlaşmayı imzalamaya istekli olduklarını ve bu belirsizliği daha da artıran detaylar olarak sunulmuştur. Gece geç saatlere kadar devam eden görüşmeler ve son anda elde edilen olumlu yanıtlar, sürecin ne kadar belirsiz ve değişken olduğunu gösteren örneklerdir.

Radost i nepovjerenje

Sarajlije vjeruju da je Sporazum iz Dejtona mir približio Bosni ● Radost se dijeli sa nepovjerenjem

Sarajlije nisu mogle sakriti svoje oduševljenje i radost zbog postizanja sporazuma u Dejtonu. Samo nekoliko minuta nakon što je vijest objavljena na radiju, telefonom smo, listajući imenik, pokušali saznati što misle.

Iva Bilać, profesor: "Radujem se. Čini mi se ovo je kraj. Došlo je vrijeme, da nakon četiri godina užasnoga rata, konačno počnemo živjeti od svoga rada. Vjerujem u budućnost i reintegriranu BiH. Kad budemo imali mir, vjerujem da će sve doći na svoje mjesto."

Smail Šutrović, vozač: "Nisam siguran da li sam prijatno ili neprijatno iznenađen. Iskustvo nas uči da je ovakvih ili sličnih sporazuma bilo na pretek. Ipak, nešto mi govori da je ovoga puta mir malo bliži nego inače. Siguran sam da će ovaj sporazum biti dobar samo ako Sarajevo ostane nepodijeljen grad, ako se izbjeglice vrate na svoja ognjišta, a zločinci budu osuđeni pred Haškim sudom".

Esma Ličina, službenica: "Uzeli ni u kakve potpise. Ili još bolje vjerovaću kad vidim svojim očima. Prije svega, želim nepodijeljen grad i državu. Ako je tako Klinton obećao i ako obećanje održi - onda sam sretna".

Taib Hrnjić, policajac: " Šta da Vam kažem - presretan sam. Da hoće doći vrijeme da ovaj nevini narod prestane ginuti. To je sada najvažnije. Nisam u cjelosti zadovoljan svim detaljima sporazuma, ali vjerujem da će ekonomija i novac stvari dovesti na pravo mjesto".

Luka Tadić, ekonomista: " Konačno - mir! Nadam se da će biti pnlike da se ovaj sporazum i ostvari. Klinton je dokazao da je pravi predsjednik cijeloga svijeta. Ovo je naša šansa za razvoj i ulaganje svjetskoga kapitala. Ovu šansu nismo smjeli propustiti."

Senad Imamović, vozač: "Još uvijek sam pod utiskom same vijesti o postizanju sporazuma. Jedva vjerujem da jedan potpis može izmijeniti sve. Ipak, Klinton mi je izgledao

Şekil 4.9. Oslobođenje 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-17)

> *'Sevinç ve güvensizlik'* başlıklı haberde *(22 Kasım 1995) '...Senad Imamović, şoför: "Hâlâ anlaşmaya varıldığı haberiyle sarsılmış durumdayım. Bir imzanın her şeyi değiştirebileceğine zor inanıyorum. Yine de Clinton bana çok ikna edici görünüyordu ve her şeyden sonra ona güvenmek zorundayız…'*

Bu haberde, sıradan vatandaşlarla konuşarak onların kişisel perspektiflerinden bu tarihi olaya verdikleri tepkileri üzerinden anlaşmanın önemine ışık tutulmaya çalışılmıştır. Örneğin şoför olan Senad İmamoviç, anlaşmanın imzalanması haberini aldığında duyduğu şaşkınlığı ifade ederek, anlaşmanın önemini ve etkisini dolaylı olarak vurgulamıştır. Imamović'in bir imzanın her şeyi değiştirebileceğine zor inanması, anlaşmanın büyük bir değişim getireceği algısını pekiştirmiştir. Ayrıca, Bill

Clinton'a olan güvenini dile getirmesi, liderin ikna kabiliyetine ve anlaşmanın kamuoyu üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. Bu şekilde, anlaşmanın potansiyelini ve kamuoyundaki yankılarını dolaylı yollarla öne çıkarıyor.

BRITANIJA

Mejdžor obradovan

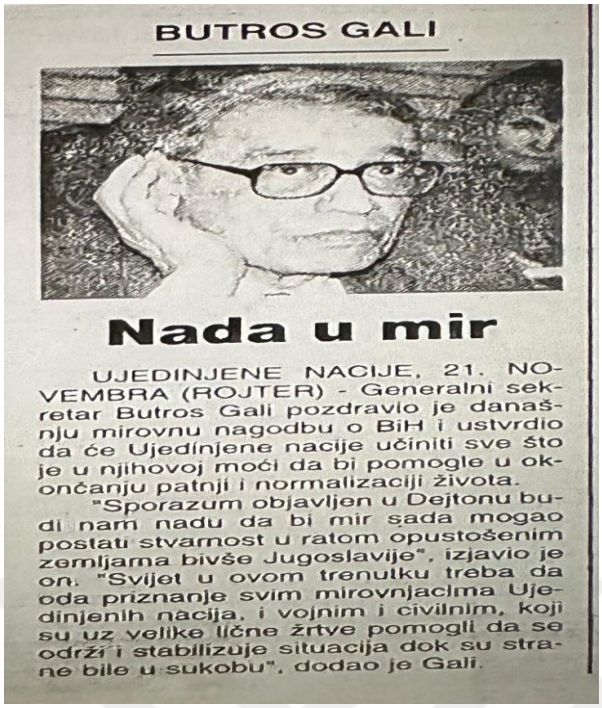
LONDON, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Britanski premijer Džon Mejdžor saopštio je danas da je obradovan postignutim sporazumom o okončanju bh. rata i da se ljudi u BiH sada mogu nadati mirnoj budućnosti.

"Toplo pozdravljam današnji sporazum. Trebalo je hrabrosti svakoj strani da bi se prevladala mnoga teška pitanja na sonu", kaže se u Mejdžorovom saopštenju. "Sada se narod Bosne može nadati mirnoj budućnosti, sasvim različitoj od grozne realnosti u protekle tri godine."

Mejdžor je rekao da je prijeko potrebno osigurati uspješnu realizaciju sporazuma i dodao da današnji ishod ne bi mogao biti postignut bez višemjesečnog angažovanja zemalja tzv. Kontaktne grupe zajedno sa Ujedinjenim nacijama.

Şekil 4.10. Oslobođenje 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-16)

'Barış' ana konusu kapsamında, en sık görülen 'umut' ve 'sevinç' alt konularıdır. Örneğin; *'Major Memnun'* başlıklı haberde (22 Kasım 1995) o zamanın İngiltere Başbakanı John Major, Bosna-Hersek'te imzalanan barış anlaşmasına olan memnuniyetini ifade ederek umuda dikkat çekmiştir. Major, anlaşmanın zorlu sorunları çözme başarısına vurgu yaparak, Bosna halkının geçmişte yaşadığı korkunç olayların aksine, artık barış içinde bir gelecek umut edebileceğini belirtmiştir. Bu ifadelerle, Major, anlaşmanın getireceği pozitif değişiklikleri ve Bosna halkı için yeni ve umut dolu bir başlangıcı öne çıkarmıştır; *'...Major: 'Bugünkü anlaşmayı sıcak bir şekilde karşılıyorum. Her taraftan büyük cesaret gerektiren birçok zorlu sorunun üstesinden gelindi', 'Şimdi, Bosna halkı geçmiş üç yılın korkunç gerçeklerinden tamamen farklı, barış içinde bir geleceği umut edebilir...'*

BUTROS GALI

Nada u mir

UJEDINJENE NACIJE, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Generalni sekretar Butros Gali pozdravio je današnju mirovnu nagodbu o BiH i ustvrdio da će Ujedinjene nacije učiniti sve što je u njihovoj moći da bi pomogle u okončanju patnji i normalizaciji života.

"Sporazum objavljen u Dejtonu budi nam nadu da bi mir sada mogao postati stvarnost u ratom opustošenim zemljama bivše Jugoslavije", izjavio je on. "Svijet u ovom trenutku treba da oda priznanje svim mirovnjacima Ujedinjenih nacija, i vojnim i civilnim, koji su uz velike lične žrtve pomogli da se održi i stabilizuje situacija dok su strane bile u sukobu", dodao je Gali.

Şekil 4.11. Oslobođenje 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-21)

'Barış Umudu' başlıklı haberde (22 Kasım 1995) BM Genel Sekreteri Butros Butros Ghali, Dayton'da duyurulan anlaşmanın eski Yugoslavya ülkelerinde yaşanan uzun süreli savaşın sona ermesi ve barışın mümkün olabileceğine dair umut sağladığını belirtmiştir. Anlaşma, "barışın artık gerçek olabileceği" ifadesiyle umudu vurgulayarak, savaşın yıkımından kurtulup barışçıl bir geleceğe doğru adım atılmasına imkân sunmaktadır. Ayrıca, dünya Birleşmiş Milletler'in barış güçlerine hem askeri hem de sivil unsurlarına, çatışan taraflar arasındaki durumu istikrarlı hale getirme ve güçlendirme çabalarında gösterdikleri büyük fedakarlıklar için teşekkür etmeli diye ifade edilmiştir. Bu durum, anlaşmanın bölgede barışı gerçekleştirmek için bir umut kaynağı olarak görüldüğünü ve uluslararası toplumun bu sürece destek verdiğini vurgulanmıştır; *'...Butros Ghali: Dayton'da duyurulan anlaşma, savaşla harap olmuş eski Yugoslavya ülkelerinde barışın artık gerçek olabileceği umudunu uyandırıyor...Dünya şu anda, Birleşmiş Milletler'in tüm barış güçlerine hem askeri hem de sivil, çatışan taraflar arasında durumun istikrarını korumaya ve sağlamlaştırmaya yardımcı olmak için büyük kişisel fedakarlıklarla çalıştıkları için teşekkür etmeli...'*

.4.3.3. Genel Olarak Bosna Basını

	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
BOSNA-HERSEK	Dnevni Avaz	52 %29,05	18 %10,06	109 %60,89	179 100%
	Oslobođenje	62 %34,64	31 %17,32	86 %48,08	179 100%
	TOPLAM	114 %31,84	49 %13,69	195 %54,47	358 100%

Tablo 4.5. Bosna-Hersek

İki komşu ülkenin saldırısına maruz kalan Bosna-Hersek'te, dönemin gazetelerinde yayınlanan ve bu tezde analizleri yapılan haberlerde; *Dnevni avaz* ve *Oslobođenje* gazeteleri, gerçekleştirilen araştırmaya göre genellikle nötr bir yayıncılık anlayışı sergilemiştir. Analizin sonucunda hem *Dnevni avaz* hem de *Oslobođenje* gazetelerinin yayınladığı haberlerin büyük bir çoğunluğunun nesnel, yani tarafsız olduğu belirlenmiştir. İki gazetenin belirli bir zaman diliminde anlaşma konusunda aynı sayıda haber yayınlaması, bu konunun her iki yayın kuruluşu için de önemli ve gündemde olduğunu göstermiştir. Bu, anlaşmanın toplumsal, siyasal veya ekonomik açıdan önemli bir etkiye sahip olabileceğini işaret etmiştir.

Bosna-Hersek'in *Dnevni Avaz* ve *Oslobođenje* gazeteleri bir ay içinde Dayton anlaşması hakkında toplam 358 haber yayınlamıştır; bu haberlerin % 31.84 olumlu, % 13.69 olumsuz ve % 54.47 nötr olduğu görülmektedir.

Yüksek sayıda nötr haberler (% 54.47), gazetelerin bu anlaşmayla ilgili olarak objektif ve dengeli bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir. Bu durum, gazetelerin kamuoyunu, Anlaşmanın farklı yönlerini ve çeşitli perspektiflerini sunarak açıkça bir taraf tutmadan bilgilendirmeyi hedeflediğini işaret etmektedir.

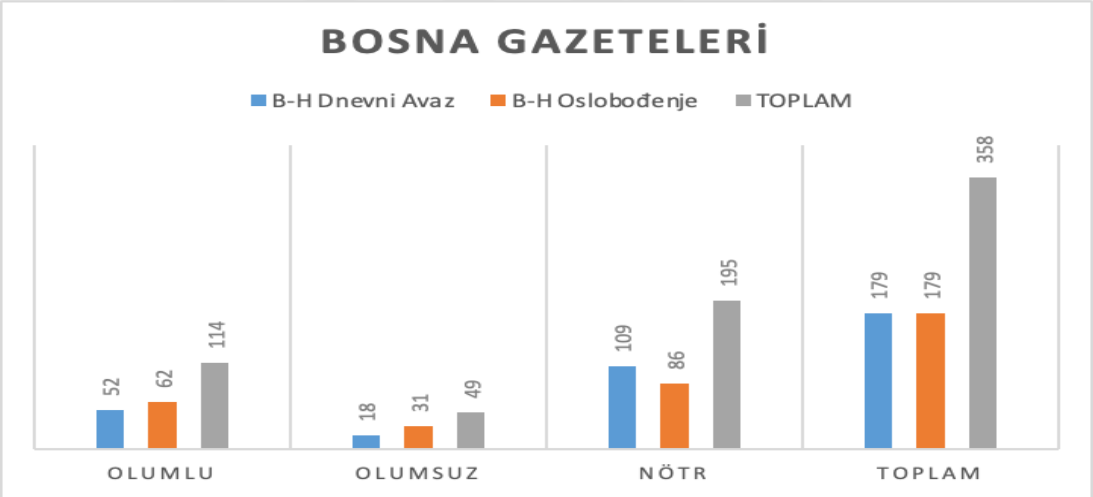
Pozitif haberlerin (% 31.84) bu kadar yüksek oranı, medyanın anlaşmaya genel olarak olumlu baktığını veya anlaşmanın faydalarını medyanın tanıdığını ve haberlerinde bu yönleri öne çıkardığını göstermektedir.

Olumsuz haberlerin düşük oranı (% 13.69), anlaşmanın genel olarak büyük tartışmalar veya olumsuz tepkiler yaratmadığını ya da gazetelerin olası olumsuz yönleri fazla vurgulamak istemediğini göstermiştir.

Bosna-Hersek'te, daha önce de belirtildiği ve Tablo 9'da görüldüğü gibi, haberlerin çoğunluğu nötr nitelikteydi. Genel olarak, bu haberlerin oluşturduğu medya görünümü çoğunlukla nötr olarak yorumlanabilir ve anlaşmanın daha olumlu bir şekilde sunulduğuna işaret etmektedir.

Haberlerin bu dağılımı, kamuoyu oluşumunda etkili olmaktadır. Nötr haberler, objektif düşünmeye alan tanırken, olumlu haberler halkın anlaşmayı desteklemesini teşvik etmiştir. Ancak, negatif haberlerin azlığı aynı zamanda olası sorunların veya anlaşma eleştirilerinin kamuoyu tartışmasında daha az temsil edildiği anlamına da gelebilir.

Bu analizin sonuçları, medya kapsamının, Bosna-Hersek'teki genel anlaşma duruşunu yansıtma potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, medyanın, vatandaşlar arasında Dayton Anlaşmasının algılanışını şekillendirmede de önemli bir etken olabileceği dikkate alınmalıdır. Bosna'da, genel olarak, savaşın sona ermesi ve acıların son bulması öncelikli önem taşımıştır.

Şekil 4.12. *Bosna-Hersek* Gazeteleri

Bosna basını, tarafsızlığını korumayı başarmış ve genel olarak tarafsız bir karakter sergilemiştir. Haberlerde hem sağlanan barış ve acıların sona ermesinden duyulan memnuniyet hem de Bosna'nın %49 ve %51 oranında ikiye bölünmesi ve Sırp Cumhuriyeti'nin Sırplara verilmesi konusundaki memnuniyetsizlik dile getirilmiştir. Savaş sırasında ekipman ve malzeme eksikliği nedeniyle gazete yayımlama faaliyetleri kısıtlı ve insanlık dışı koşullarda gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, Bosna medyası,

savaşın diğer katılımcı ülkelerinin aksine, tarafsızlığını korumayı ve tarafsız bir tonla haber yapmayı başarmıştır.

358 haberin tonalitesinin incelenmesinin ardından, Bosna basınından seçilen 10 haberin tematik analizi, en sık kullanılan alt temaların 'anlaşma' ve 'görüşmeler' olduğunu göstermektedir. Bu alt temaların bu derece yaygın olması, seçilen dönem göz önüne alındığında anlaşılabilir bir durumdur. 'Barış' temasının ve onun alt temaları olan 'sevinç', ’üzüntü’, ‘endişe’, 'memnuniyet' ve 'umut'un, 'Dayton Anlaşması' teması ve onun alt teması olan 'belirsizlik' ve ‘zafer’ temasına kıyasla daha fazla yer alması, anlaşmanın paraflanması ve imzalanması döneminde sağlanan barıştan duyulan üzüntü ve endişeden ziyade memnuniyetin ön planda olduğunu göstermektedir.

Bu sonuçlar, Bosna basınının zor çalışma koşullarına rağmen profesyonel bütünlüğünü koruduğunu ve savaşın farklı yönlerini yansıtan dengeli haberler sunduğunu ortaya koymaktadır. Bosna basınının tarafsızlığı, farklı etnik gruplardan gazetecilerin profesyonel yaklaşımları sayesinde korunmuştur ve bu durum, toplumu bilgilendirme açısından kritik bir rol oynamıştır.

Dayton Anlaşması'nın Bosna basınındaki haberleştirilmesi, medyanın çatışma durumlarında nasıl tarafsız arabulucular olarak hareket edebileceğine dair değerli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışma, Bosna medyasının barış sürecinde objektifliğini koruyarak kamuoyunu bilgilendirmede önemli bir katkı sağladığını göstermektedir.

Seçilen haberlerin tematik analizi, medyanın anlaşmanın ülkenin geleceği için önemini farkında olduğunu ve bu nedenle sağlanan barışın olumlu yönlerini vurguladığını göstermektedir. Her ne kadar toprak tavizleri nedeniyle eleştiriler ve memnuniyetsizlikler bulunsa da, genel olarak geleceğe yönelik bir iyimserlik ve umut duygusu ön planda olmuştur.

Sonuç olarak, Bosna basını, Dayton Anlaşması'nın müzakereleri ve imzalanması sürecinde dengeli bir yaklaşım sergilemeyi başarmış ve bu da kamuoyunun anlaşmayı daha iyi anlamasına ve kabul etmesine katkıda bulunmuştur. Bu araştırma, özellikle barış inşa sürecinde tarafsızlık ve profesyonellik ilkelerinin medyada ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır.

4.4. Sırbistan Basını

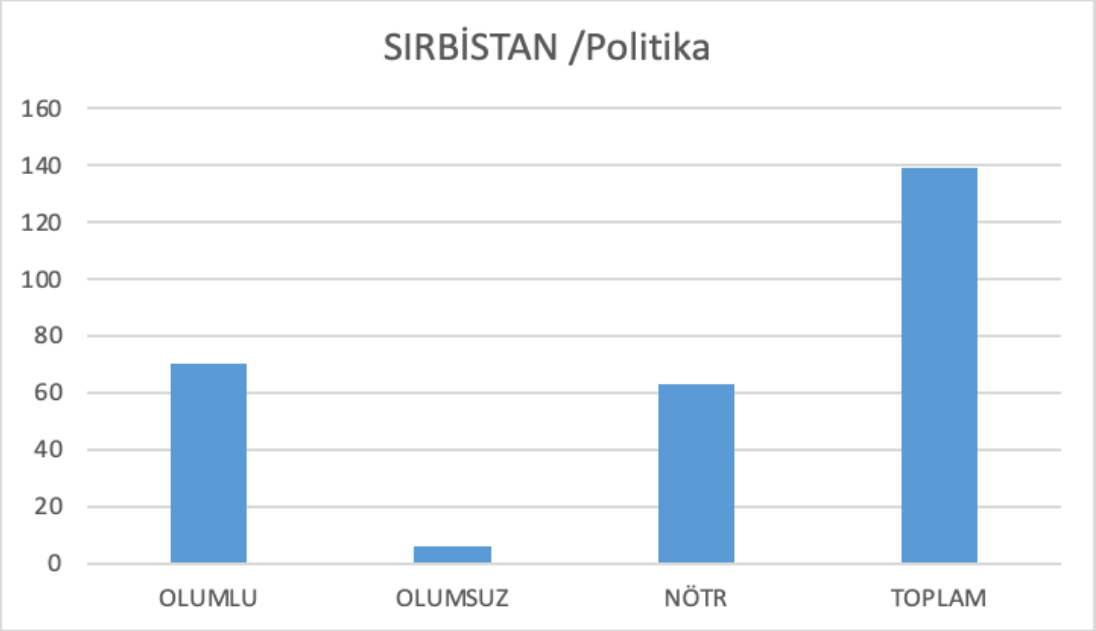
4.4.1. Politika Gazetesi

'Politika' adlı günlük gazete, ilk sayısını 25 Ocak 1904 tarihinde okuyucularıyla buluşturmuş ve o günden bu yana kesintisiz olarak aynı isim altında yayın hayatına devam etmektedir (Politika).

Politika, 15.11.1995 ile 15.12.1995 tarihleri arasında Dayton Anlaşması hakkında toplamda 28 gün boyunca haberler yayınlamıştır. 28.11, 29.11 ve 30.11 tarihlerine ait sayılar, o dönemde hala kutlanan Yugoslavya Cumhuriyet Bayramı (29.11) nedeniyle tek bir sayı olarak çıkmıştır. Bu Bayramın kutlaması 2002 yılında sona ermiştir.

	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
SIRBİSTAN	Politika	70 %50,36	6 %4,32	63 %45,32	139 100%

Tablo 4.6. Sırbistan, *Politika* gazetesi

Şekil 4.13. *Sırbistan,* Politika gazetesi

Politika gazetesinde Dayton Anlaşması hakkında yapılan analiz, gazetenin bu uluslararası anlaşmayı nasıl sunduğu konusunda dikkate değer bulgular sunmaktadır. Öncelikle, analize göre, 139 haberden 50,36% anlaşmayı olumlu gösterirken, 4,32% olumsuz bir tutum sergilemektedir. Geriye kalan 45,32% haber ise nötr bir yaklaşım benimsemiştir.

Bu oranlar göz önüne alındığında, dikkat çekici bir nokta, pozitif haberlerin yüksek oranıdır. Bu durum ilk bakışta gazetenin önyargılı veya tek taraflı olduğunu düşündürebilir. Ancak, 63 haberin nötr olarak gazetede bulunması ile aslında oldukça dengeli bir haber sunumu yapılmıştır. Nötr haberlerin yüksek oranı, gazetenin olayları olduğu gibi yansıtmaya çabaladığını gösterir. Bu, gazetenin farklı bakış açılarına yer verdiği ve okuyucularına çeşitli perspektifler sunarak kendi kararlarını verme olanağı sağladığı anlamına gelir. Ayrıca, az sayıda olumsuz haberin bulunması, gazetenin olumsuzluklara aşırı vurgu yapmadığını, bunun yerine olumlu ve kapsamlı bir haber akışı sağlamayı tercih ettiğini göstermiştir. Gazetenin bu yaklaşımı, Sırbistan'ın bu savaştan en fazla kârlı çıkmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu analiz, *Politika* gazetesinin Dayton Anlaşması'nı, kendi ulusal çıkarlarına ve liderini yüceltme amacına hizmet eden bir şekilde sunma eğiliminde olduğunu da göstermektedir. Ancak gazetenin aynı zamanda yabancı liderlerin nötr yorumlarına da yer vererek, olaya dengeli bir yaklaşım sergilemeye çalıştığı söylenebilir. Bu durum, gazetenin genel iyimserlik bir haber sunumu stratejisini benimsediğini göstermektedir. Özellikle Bosna-Hersek gibi tarihsel olarak çalkantılı bir bölgede, olumlu haberlerin yüksek oranda yer alması, gazetenin bölgedeki barış ve istikrara yönelik olumlu bir atmosfer yaratma çabasını yansıtmıştır. Bu tür bir haber yaklaşımı, gazetenin kendi ülkesindeki okuyucu kitlesini hedef alarak, ulusal birlik ve dayanışma duygularını pekiştirmeyi amaçlamıştır.

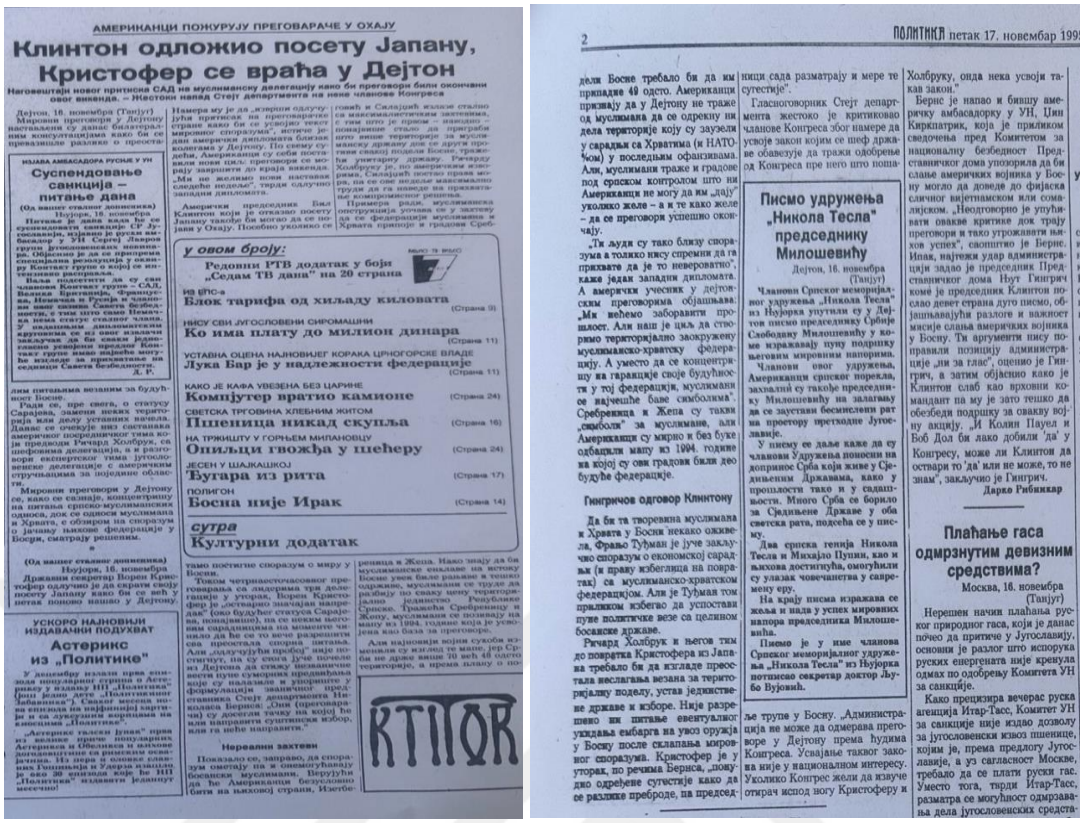
Sonuç itibarıyla olumlu haberlerin fazlalığı savaş sonrası dönemde umutlu bir beklentinin hâkim olduğuna işaret etmektedir. Ancak bu tür bir haber dağılımı, aynı zamanda gazetenin objektiflikten ziyade belirli bir siyasi çizgiyi desteklediğini ve haberlerinde belli bir yön verme eğiliminde olduğunu da göstermektedir.

4.4.1.1. Politika Gazetesi’nde Dayton Anlaşma’sının haberler üzerinde tematik analizi

POLITIKA GAZETESİ						
ANA KONULAR	Alt konular					Toplam
Müzakereler	Uzlaşma	İlerleme	Çıkmaz	Anlaşma	Görüşmeler	
n	-	2	-	46	13	61
%		%3,28		%75,41	%21,31	%100
Dayton Anlaşması	Zafer	Yenilgi	Belirsizlik			
n	4	-	-	-	-	4
%	%100	-		-	-	%100
Barış	Sevinç	Üzüntü	Memnuniyet	Endişe	Umut	
n			2	2		4
%			%50	%50		%100

Tablo 4.7. Politika Gazetesi’nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı

Politika Gazetesi'nde Dayton Anlaşması ile ilgili incelenen 10 haberde ana konu ve alt konuların kullanımı şu şekildedir: 'Müzakereler' ana konusunda 'ilerleme' (2 kez, %3,28), 'anlaşma’ (46 kez, %75,41) ve 'görüşmeler' (13 kez, %21,31); 'Dayton Anlaşması' konusunda ‘zafer’ (4 kez, %100); 'Barış' konusunda ise 'memnuniyet' (2 kez, %50) ve ‘endişe’ (2 kez, %50). Bu 10 haberin içeriğine bakıldığında, Dayton Anlaşması ile ilgili en fazla yorumun 'müzakereler' ana konusu ve ‘anlaşma’ alt konusunda yapıldığı belirlenmiştir.

АМЕРИКАНЦИ ПОЖУРУЈУ ПРЕГОВАРАЧЕ У ОХАЈУ

Клинтон одложио посету Јапану, Кристофер се враћа у Дејтон

Његовој посети претходила је напетост између САД и Јапана

Дејтон, 16. новембра (Танјуг) – Мировни преговори у Дејтону настављени су данас безатрактивним консултацијама како би се превазишле разлике о преостала отворена питања.

ИЗЛАЗА АМБАСАДОРА РУСИЈЕ У УН

Суспендовање санкција – питање дана

(Од нашег сталног дописника)

Њујорк, 16. новембра – Питање је дана када ће се суспендовати санкције СР Југославији, изјавио је руски амбасадор у УН Сергеј Лавров током јучерашњег састанка Контакт групе о кризи у бившој Југославији у оквиру Комитета за питања деколонизације.

Ниједна делегација није оспорила предлог Русије да се санкције суспендују, а Лавров је изразио наду да ће Савет безбедности, који је 1992. године увео санкције, ускоро укинути.

Лавров је подсетио да су САД, Велика Британија, Француска, Немачка и Русија чланови Контакт групе – САД, Велика Британија, Француска, Немачка и Русија и чланови Савета безбедности, па је изразио наду да ће ове земље, које имају и сталне чланове у Савету безбедности, наћи заједнички језик.

Лавров је рекао да је Русија спремна да се укине ембарго на наоружање Републици Српској, али да је за то потребна одлука Савета безбедности.

Руски амбасадор је изразио наду да ће Савет безбедности ускоро укинути и санкције Савезној Републици Југославији (Србија и Црна Гора), које су уведене 1992. године.

Лавров је рекао да је Русија спремна да се укине ембарго на наоружање Републици Српској, али да је за то потребна одлука Савета безбедности.

Руски амбасадор је изразио наду да ће Савет безбедности ускоро укинути и санкције Савезној Републици Југославији (Србија и Црна Гора), које су уведене 1992. године.

Лавров је рекао да је Русија спремна да се укине ембарго на наоружање Републици Српској, али да је за то потребна одлука Савета безбедности.

Руски амбасадор је изразио наду да ће Савет безбедности ускоро укинути и санкције Савезној Републици Југославији (Србија и Црна Гора), које су уведене 1992. године.

Лавров је рекао да је Русија спремна да се укине ембарго на наоружање Републици Српској, али да је за то потребна одлука Савета безбедности.

Руски амбасадор је изразио наду да ће Савет безбедности ускоро укинути и санкције Савезној Републици Југославији (Србија и Црна Гора), које су уведене 1992. године.

У ОВОМ БРОЈУ:

Редовни РТВ додатак у боји „Седам ТВ дана" на 20 страна

Из ЈПС-а

Блок тарифа од хиљаду киловата (Страна 9)

НИСУ СВИ ЈУГОСЛОВЕНИ СИРОМАШНИ

Ко има плату до милион динара (Страна 11)

УСТАВНА ОЦЕНА НАЈНОВИЈЕГ КОРАКА ЦРНОГОРСКЕ ВЛАДЕ

Лука Бар је у надлежности федерације (Страна 11)

КАКО ЈЕ КАФА УВЕЗЕНА БЕЗ ЦАРИНЕ

Компјутер вратио камионе (Страна 24)

СВЕТСКА ТРГОВИНА ХЛЕБНИМ ЖИТОМ

Пшеница никад скупља (Страна 16)

НА ТРЖИШТУ У ГОРЊЕМ МИЛАНОВЦУ

Опиљци гвожђа у шећеру (Страна 24)

ЈЕСЕН У ШАЈКАШКОЈ

Бугара из рита (Страна 17)

ПОЉИГОН

Босна није Ирак (Страна 14)

сутра

Културни додатак

УСКОРО НАЈНОВИЈИ ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ

Астерикс из „Политике"

Нереални захтеви

Показало се, заправо, да споразум омогућу па и самоуправљању босанских муслимани. Верујући да ће Американци безусловно бити на њиховој страни, Изетбеговић и Силајџић излазе стално са максималистичким захтевима, с тим што је прим – изгледа – понајвише стало да приграби што више територије за муслиманску државу док се други прави свако подели Босне, тражећи унитарну државу. Ричарду Холбруку је, по америчким изворима, Силајџић постао прави терет, па се у неке недеље максимално труди да га наведе на прихватање компромисног решења.

Примера ради, муслиманска опструкција учинила се у захтеву да се федерацији муслимана и Хрвата припоје и градови Сребреница и Жепа. Иако знају да би муслиманске енклаве на истоку Босне увек биле разбне и тешко одрживе, муслимани се труде да разбију по сваку цену територијално јединство Републике Српске. Тражећи Сребреницу и Жепу, муслимани се позивају на мапу из 1994. године која је усвојена као база за преговоре.

Ричард Холбрук и његов тим до повратка Кристофера из Јапана требало би да изгладе преостала неслагања везана за територијалну поделу, устав јединствене државе и изборе. Није разрешено ни питање евентуалног укидања ембарга на увоз оружја у Босну после склапања мировног споразума. Кристофер је у уторак, по речима Бернса, „покудео одређене сугестије како да се разлике превазиђу, па председници сада разматрају и мере те сугестије".

Гласногворник Стејт департмента жестоко је критиковао чланове Конгреса због намере да усвоје закон којим се шеф државе обавезује да тражи одобрење Конгреса пре него што пошаље трупе у Босну. „Администрација не може да одмерава преговоре у Дејтону према ћудима Конгреса. Усвајање таквог закона није у националном интересу. Уколико Конгрес жели да извуче открач испод ногу Кристоферу и Холбруку, онда нека усвоји такав закон."

Бернс је напао и бившу америчку амбасадорку у УН, Џин Киркпатрик, која је прошлком сведочења пред Комитетом за националну безбедност Представничког дома упозорила да би слање америчких војника у Босну могло да доведе до фијаска сличног вијетнамском или сомалијском. „Неодговорно је упућивати овакве критике док трају преговори и тако угрожавати њихов успех", саопштио је Бернс. Ипак, најтежи удар администрацији задао је председник Представничког дома Њут Гингрич коме је председник Клинтон послао девет страна дуго писмо, обајшњавајући разлоге и важност мисије слања америчких војника у Босну. Ти аргументи нису поправили позицију администрације „ни за глас", оценио је Гингрич, а затим објаснио како је Клинтон слаб као врховни командант па му је зато тешко да обезбеди подршку за овакву војну акцију. „И Колин Пауел и Боб Дол би лако добили 'да' у Конгресу, може ли Клинтон да оствари то 'да' или не може, то не знам", закључио је Гингрич.

Дарко Рибникар

Писмо удружења „Никола Тесла" председнику Милошевићу

Дејтон, 16. новембра (Танјуг)

Чланови Српског меморијалног удружења „Никола Тесла" из Њујорка упутили су у Дејтон писмо председнику Србије Слободану Милошевићу у коме изражавају пуну подршку његовим мировним напорима.

Чланови овог удружења, Американци српског порекла, захвалнй су такође председнику Милошевићу на залагању да се заустави бесмислени рат на простору претходне Југославије.

У писму се даље каже да су чланови Удружења поносни на допринос Срба који живе у Сједињеним Државама, како у прошлости тако и у садашњости. Много Срба се борило за Сједињене Државе у оба светска рата, подсећа се у писму.

Два српска генија Никола Тесла и Михајло Пупин, као и њихова достигнућа, омогућили су улазак човечанства у савремену еру.

На крају писма изражава се жеља и нада у успех мировних напора председника Милошевића.

Писмо је у име чланова Српског меморијалног удружења „Никола Тесла" из Њујорка потписао секретар доктор Љубо Вујовић.

Плаћање гаса одмрзнутим девизним средствима?

Москва, 16. новембра (Танјуг)

Нерешен начин плаћања руског природног гаса, који је данас почео да притиче у Југославију, основни је разлог што испорука руских енергената није кренула одмах по одобрењу Комитета УН за санкције.

Како прецизира вечерас руска агенција Итар-Тасс, Комитет УН за санкције није издао дозволу за југословенски извоз пшенице, којим је, према предлогу Југославије, а уз сагласност Москве, требало да се плати руски гас. Уместо тога, тврди Итар-Тасс, разматра се могућност одмрзавања дела југословенских средста-

Şekil 4.14. Politika 17 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-22)

Buna göre, 'Müzakereler' ana konusu kapsamında en çok 'anlaşma' alt konusunun tekrarlandığı saptanmıştır. Anlaşmanın paraflanmasından önceki haberde, imzalama süreciyle ilgili bir gerginlik olduğu ve tarafların imzalamadan önce belirli koşullar öne sürdüğü görülmektedir. Bu durum, anlaşmanın hemen imzalanmayacağı ve tarafların bazı şartları kabul etmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Özellikle, bir tarafın diğerine belirli taleplerini kabul ettirmeden anlaşmayı imzalamayacağına dair bir izlenim yaratılmıştır. Bu gerginlik ve şart koşma durumu, haberde şu satırlarla dile getirilmiştir: *"Clinton Japonya ziyaretini erteledi, Christopher Dayton'a geri dönüyor"* (17 Kasım 1995) başlıklı haberde görülebilir; *"...Görünüşe göre Amerikalılar kendilerine yeni bir hedef belirlediler; müzakereler hafta sonu bitene kadar tamamlanmalıdır. Batılı bir diplomat kararlı bir şekilde, "Gelecek hafta yeni bir devam istemiyoruz" diyor. Japonya ziyaretini iptal eden Amerikan Başkanı Bill Clinton da Ohio'ya gelebilir, özellikle Bosna'da barış* ***anlaşmasına*** *varılırsa. Salı günü üç delegasyonun liderleriyle on dört saat süren müzakereler sırasında Warren Christopher, en çok Saraybosna'nın gelecekteki statüsü konusunda önemli* ***ilerleme*** *kaydetti ve bazı meslektaşlarına göre tüm kalan sorunların o akşam çözüleceği anlar oldu. Ancak kararlı bir atılım sağlanamadı, bu nedenle dün Dayton'dan karamsar*

tahminlerle dolu resmi olmayan haberler gelmeye başladı ve bu haberler, Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns'ün ifadesinde de destek buldu: "Onlar (müzakereciler), ya önemli bir seçim yapacakları ya da yapamayacakları bir noktaya geldiler…"

Politika gazetesinde sıklıkla rastlanan Bosnalı Müslümanlara yönelik suçlamaların örneklerinden biri, bu haberde de yer alan suçlamalarla ilişkilidir. Bosnalı Müslümanlara yönelik bu suçlamalar, kamuoyunu anlaşma ile ilgili etkileme ve belirli bir algı yaratma amacı gütmüştür. Bu haber de benzer bir şekilde, Bosnalı Müslümanların belirli eylemler veya durumlarla ilgili olarak suçlandığı ve bu suçlamaların, siyasi ve toplumsal tartışmaların merkezinde yer aldığı bir örnek teşkil etmektedir; *"Aslında anlaşmayı engelleyenlerin Bosnalı Müslümanlar olduğu ortaya çıktı. Amerikalıların koşulsuz olarak onların yanında olacağına inanan Izzetbegoviç ve Silayciç (Silajdžić) sürekli olarak maksimalist taleplerle ortaya çıkıyor. İddialara göre, ilki Müslüman devleti için mümkün olduğunca fazla toprak kazanma peşindeyken, ikincisi Bosna'nın herhangi bir şekilde bölünmesine karşı çıkarak üniter bir devlet talep ediyor. Amerikan kaynaklarına göre, Richard Holbrooke için Silayciç gerçek bir kâbus haline geldi ve bu hafta onu uzlaşma ile bir çözümü kabul etmeye ikna etmeye çalışıyor. Örneğin, Müslüman engellemesi, Müslüman-Hırvat federasyonuna Srebrenitsa ve Jepa (Žepa) şehirlerinin eklenmesi talebinde kendini gösteriyor. Müslümanlar, Bosna'nın doğusundaki Müslüman bölgelerinin her zaman savunmasız ve zor sürdürülebilir olacağını bilmelerine rağmen, her ne pahasına olursa olsun Sırp Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğünü bozmak için çaba gösteriyorlar. Srebrenitsa ve Žepa'yı talep ederken, Müslümanlar, 1994 yılında müzakerelerin temeli olarak kabul edilen haritaya atıfta bulunuyorlar. Ancak son askeri çatışmalar haritaları değiştirdi çünkü Sırplar artık toprakların %70'ini değil, %48'ini kontrol ediyor ve Bosna'nın bölünme planına göre %49'unun onlara verilmesi gerekiyor.*

> *Amerikalılar, Dayton'da Müslümanlardan son saldırılarda Hırvatlarla (ve NATO'yla) iş birliği içinde ele geçirdikleri topraklardan vazgeçmelerini istemediklerini kabul ediyor. Ancak Müslümanlar, Sırpların kontrolündeki şehirleri de talep ediyor ki Amerikalılar bile istemelerine rağmen bu şehirleri onlara "veremezler" çünkü müzakerelerin başarıyla sonuçlanmasını istiyorlar. Bir Batılı diplomat; "Bu insanlar anlaşmaya o kadar yakınlar ki kabul etmeye hazır olmamaları inanılmaz…" diyor. Dayton müzakerelerine katılan bir Amerikalı, "Geçmişi unutmayacağız, ancak amacımız toprak bütünlüğü olan bir*

Müslüman-Hırvat federasyonu yaratmak. Müslümanlar, bu federasyondaki gelecek garantilerine odaklanmak yerine çoğunlukla sembollerle uğraşıyorlar… Srebrenitsa ve Žepa Müslümanlar için böyle semboller, ancak Amerikalılar, bu şehirlerin gelecekteki federasyonun bir parçası olduğu 1994 haritasını sessizce ve gürültü yapmadan reddettiler." diye açıklıyor.

Haberde, bir yandan, anlaşmanın imzalanmasının yakın olduğu vurgulanırken, diğer yandan ise Srebrenitsa olumsuz bir bağlamda bir sembol olarak anılmaktadır. Srebrenitsa, 8000'den fazla Boşnak'ın katledildiği ve soykırımın gerçekleştirildiği şehir olarak, tarihin en acımasız trajedilerinden biri olduğu gerçektir. Bu nedenle, anlaşma süreci tartışmalarında Srebrenitsa'nın adı anıldığında sadece barış ve uzlaşma için sembolik bir konu değil aynı zamanda geçmişin derin yaraları ve trajik anıları da gündeme gelmektedir.

У ДЕЈТОНУ (САД) ЗАВРШЕНИ МИРОВНИ ПРЕГОВОРИ О БОСНИ

Милошевић: Рат је завршен, сада је време да се сви окрену миру, изградњи, економском опоравку

Суспензија санкција Југославији

Крај грађанског рата

Мапе неупоредиво боље него што су то биле мапе Контакт групе. – Несумњиво да су све стране морале да учине и озбиљне концесије, али је сигурно да се све концесије које су учињене не могу упоредити са остварењем резултата – то је мир; то је мир не само у Босни и Херцеговини него мир у читавом региону. – Наш следећи циљ је успешан економски и културни развој, интеграција у Европу и свет, равноправност народа и људи у региону, равноправност и сарадња у интересу свих

Дејтон, 21. новембра

Грађани Југославије, сигуран сам да сво вас искрено обрадовали постизањем мира на мировним преговорима у Дејтону. Они су дуго трајали, али мислим да је резултат несумњиво примерен тим преговорима.

Грађанима Републике Српске желим успешну Републику Српску и желим им мир и сарадњу са муслиманско-хрватском федерацијом.

Рат је данас престао и коначно у БиХ, и то не само зато што је овај споразум постигнут по свим елементима мировног плана већ и зато што је коначно фиксирана тачна граница између Републике Српске и муслиманско-хрватске федерације, тако да никаква војна акција која би имала за циљ некакву територијалну промену више не би имала никакаг смисла и била би несумњиво и искључиво третирана као терористички акт. Према томе, рат је завршен. Сада је време да се сви окрену миру, изградњи, економском опоравку.

Ми смо много времена провели ових последњих неколико дана управо на питању мапа. Мислим да су мапе веома и, рекао бих, готово неупоредиво боље него што

Слободан Милошевић

су то биле мапе Контакт групе. Да почнем са запада, у односу на изгубљене територије, враћена су у Републику Српску територије општина Мркоњић-Град и Шипово, а онда, идући ка централном делу, у односу на план Контакт групе – Озрен и Добој, Модрича, Дервента, Брод, Шамац, Брчко, а у односу на источни део – Вишеград, Сребреница, Жепа, тако да опет мапе, по мом мишљењу, представљају једно фер решење. Несумњиво да су све стране морале да учине и озбиљне концесије, али је сигурно да се све концесије које су учињене не могу упоредити са остварењем резултата – то је мир. То је мир не само у Босни и Херцеговини него мир у читавом региону. Читав регион има сада могућност да се окрене сопственом развоју.

На крају, желим да вам кажем да је управо ушла у процедуру Резолуција Савета безбедности Уједињених нација којом ће престати све економске санкције уведене против Савезне Републике Југославије. Та резолуција је целовита, наиме, санкције се одмах суспендују, а формално дижу после одређеног времена, међутим, у карактеру режима, никаквих разлика нема између суспензије и дизања, реч је само о одговарајућој процедури која је повезана за смиривање тензија и за смиривање ратних сукоба у Босни.

Ја очекујем да читава наша земља, сада ослобођена стега које су веома много нарушиле наш економски и друштвени развој у целини, крене једним путем великог економског опоравка и путем успешног развоја. Наш следећи циљ је успешан економски и културни развој, интеграција у Европу и свет, равноправност народа и људи у региону, равноправност и сарадња, у интересу свих.

У име делегације Савезне Републике Југославије, из Дејтона, Охаја, желим да упутим срдачне честитке свима вама, свим грађанима Југославије, рекао је на крају у изјави из Дејтона председник Милошевић.

Клинтон: Босна из два дела – хрватско-муслиманске федерације и Републике Српске

Вашингтон, 21. новембра

На конференцији за новинаре у Белој кући председник САД

Şekil 4.15. Politika 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-23)

'Anlaşma alt konusu hemen hemen seçilen 10 haberin tamamında görünmektedir. Bir başka örnek olarak: *"Miloşeviç: Savaş bitti, şimdi barışa, yeniden yapılanmaya ve ekonomik toparlanmaya odaklanma zamanı*

Yugoslavya'ya uygulanan yaptırımların askıya alınması

İç savaşın sonu" başlıklı haberde (22 Kasım 1995) 'görüşmeler' alt konusu da saptanmıştır. Bu haberde, Dayton Anlaşması'nın paraflanmasından sonra Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç'in konuşması yer alıyor; *"...Yugoslavya vatandaşları, Dayton'da barışın sağlanması ve barış görüşmelerinin sonuçlanmasıyla sizleri içtenlikle mutlu ettiğimizden eminim. Görüşmeler uzun sürdü, ancak sonuçlarının bu görüşmelere kesinlikle uygun olduğunu düşünüyorum. Sırp Cumhuriyeti vatandaşlarına başarılı bir Sırp Cumhuriyeti ve Müslüman-Hırvat Federasyonu ile barış ve iş birliği dilerim. Bugün Bosna-Hersek'te savaş sona erdi ve bu sadece barış planının tüm unsurlarıyla sağlanması nedeniyle değil, aynı zamanda Sırp Cumhuriyeti ile Müslüman-Hırvat Federasyonu arasındaki kesin sınırın nihayet belirlenmesi nedeniyle gerçekleşti…"* Bu şekilde başlayan konuşmada Başkan Miloşeviç, Dayton'da barışın sağlanması ve barış görüşmelerinin sonuçlanmasıyla Yugoslavya vatandaşlarını mutlu ettiklerini vurgulamakta ve görüşmelerin uzun sürdüğünü kabul etmekte, ancak sonuçlarının bu görüşmelere değdiğini ifade etmektedir. Miloşeviç, Sırp Cumhuriyeti vatandaşlarına ve Müslüman-Hırvat Federasyonu'na başarılı ve barışçıl bir iş birliği dileğinde bulunmakta olup, ayrıca Bosna-Hersek'teki savaşın sona erdiğini ve bunun sadece barış planının tüm unsurlarıyla uygulanması nedeniyle değil, aynı zamanda Sırp Cumhuriyeti ile Müslüman-Hırvat Federasyonu arasındaki kesin sınırın nihayet belirlenmesi nedeniyle gerçekleştiğini de belirtmektedir. Bu ifadelerle Miloşeviç, barış görüşmelerinin başarılı sonuçlarına ve kalıcı barışın sağlanmasına yönelik katkılarının altını çizmektedir.

ЗАВРШНИ ИЗВЕШТАЈ „ПОЛИТИКИНОГ" ИЗВЕШТАЧА ИЗ ДЕЈТОНА

Свечано парафиран мировни споразум о БиХ

Преговори су били тешки али мировни споразум мора се сада спровести у дело – истакао је Ворен Кристофер. – Споразум значи само почетак мира – рекао је Карл Билт

Милошевић: У грађанском рату нема победника

ПО ЖЕЉИ КУПАЦА

Şekil 4.16. Politika 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-24)

Dayton Anlaşması ana konusunda sadece 'zafer' alt konusu saptanmıştır. "*Bosna-Hersek Barış Anlaşması Resmen İmzalandı"* (22 Kasım 1995) başlıklı haberde örneğin: "*...Görüşmeler çok zordu, ancak üzerinde anlaşmaya varılan barış anlaşması şimdi uygulanmalı. Bosna toplumunun dokusu kolayca iyileşmeyecek ve eğer kâğıt üzerindeki taahhütler pratiğe dökülmezse kazanılan zaferin değeri kalmayacak. Amerika Birleşik Devletleri ve tüm uluslararası toplum, Bosna'nın en kısa sürede ve en başarılı şekilde yeniden inşa edilmesine yardımcı olacak..."* Bu haberde, barış anlaşmasının imzalanmasının büyük bir başarı ve önemli bir adım olduğu vurgulanmaktadır. Ancak, bu zaferin sadece anlaşmanın imzalanmasıyla sınırlı kalmaması gerektiği, kâğıt üzerindeki taahhütlerin gerçek hayatta uygulanmasının hayati öneme sahip olduğu belirtilmektedir. Eğer bu taahhütler pratiğe dökülmezse, yani barış anlaşmasının maddeleri hayata geçirilmezse, imzalanan anlaşmanın ve dolayısıyla elde edilen zaferin anlamının ve değerinin kalmayacağı da belirtilmiştir. Bu bağlamda, Amerika Birleşik Devletleri ve uluslararası toplumun, Bosna'nın yeniden inşa edilmesine ve barış sürecinin başarılı bir şekilde tamamlanmasına aktif olarak destek vermesi gerektiği ifade edilmektedir. Haberde, barış anlaşmasının sadece bir başlangıç olduğu ve gerçek zaferin, Bosna toplumunun yeniden inşa edilmesi ve barışın kalıcı hale getirilmesiyle elde edileceği anlatılmak istenmiştir.

ПОСЛЕ ПАРАФИРАЊА ДЕЈТОНСКОГ СПОРАЗУМА У БЕОГРАДУ

Крупна политичка победа председника Милошевића

Олакшање у Вашингтону

Бела кућа и Пентагон признају да нису очекивали овако повољан развој у тако кратком року

(Од нашег сталног дописника)

Њујорк, 24. новембра

Из Београда је у Вашингтон стигла добра вест: лидери босанских Срба парафирали су мировни споразум исправљајући грешку коју су њихови представници направили у Дејтону. И Бела кућа и Пентагон су одахнули, признајући заједно с овдашњим политичким аналитичарима – како нису очекивали овако повољан развој у тако кратком року.

Српски председник Слободан Милошевић одмео је крупну политичку победу, констатују угледни медији, обнародујући ва-

ко је касно синоћ амерички дипломата Лоренс Батлер из Београда факсирао у Вашингтон текст мировног споразума са потписима овлашћених челника босанских Срба.

Процењује се да је „тврда линија" у working босанских Срба – Радована Караџића, Биљана Плавшић и Момчила Крајишника – морала да попусти пред Милошевићевим аргументима, а Никола Кољевић се означава „мојом умереношћу".

Од почетка рата председник Милошевић је у два наврата потписао или подржао мировне планове којима би се знатно раније окончао рат у Босни да су се с тим плановима сагласили босански Срби. Сада је споразум из Дејтона „у знатној мери ревидиран", како су неке његове одредбе „боље", потврдио је „Њујорк тајмс" касно синоћ у телефонском разговору. Никола Кољевић.

Данас се, упоредо с повољном вешћу из Београда, америчкој јавности саопштава како су последњег дана преговора у Дејтону лидери три делегације из претходне Југославије потписали писмо идентичног садржаја, гарантујући безбедност трупама НАТО-а које ће чувати постигнути мир у Босни. То писмо, као и договора у Београду, постаје и главни „адут" Клинтонове администрације у убеђивању чланова Конгреса да одобре слање и финансирање 20.000 америчких војника који ће чинити део једне трећине састава вишенационалних снага Атлантског пакта.

У писму упућеном председнику Клинтону – које је и инсистирао на оваквој врсти документа – Слободан Милошевић, „фрапантном разлици између онога што је Србија прихватила у Дејтону и онога што је потписано у Паризу", изразио је наду да ће Србија бити ослобођена санкција.

У овом броју:

КОМЕНТАР
Корисно разјашњавање са Палама (Страна 12)

ИЗЈАВА МИНИСТРА ЕНЕРГЕТИКЕ
Костић: Гас подељен топланама – грејање боље (Страна 11)

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР НИС-а
Ђаковић: Увоз нафте најпречи задатак (Страна 9)

ГРАДОНАЧЕЛНИК НАЈАВЉУЈЕ
Чомић: Београд ће се кандидовати за организацију СП у кошарци (Страна 24)

СТАЊЕ НА ТРЖИШТУ ДЕРИВАТА
Појевтињио бензин код уличних продаваца (Страна 9)

СУСПЕНЗИЈА САНКЦИЈА И КРИМИНАЛ
Прерасподела снага у мафијашким круговима (Страна 13)

ПАО ХЕЛИКОПТЕР КОД БРУСА
Погинула четири рођена брата (Страна 13)

Културни додатак

У понедељак, 27. новембра, четворобројни „Политике"

У понедељак, 27. новембра, „Политика" излази на повећаном броју страна као четворобројно за 27, 28, 29. и 30. новембар.

„Политика" објављује ексклузивно разговор са министром иностраних послова владе Југославије и чланом наше делегације на преговорима у Дејтону Миланом Милутиновићем:

- **Шта је договорено у Охају**
- **Како је парафиран мировни споразум**
- **Како се дошло до мира**
- **Шта чека југословенску дипломатију**
- **Када ће бити објављена мапа БиХ**
- **Припреме за Паришку конференцију**

Поред сталних рубрика Избор из штампе, Светска привреда и финансије, Тржиште и новац, Међу нама, Наука и технологија, Женска страна света, Политика за деци, Шарена страна, Страна за младе, Културна и унутрашњополитичка рубрика, Роман и фељтон, Телевизијски и радио програм за четири дана, све о спорту и шаху – „Политика" ће објавити и извештаје својих сталних дописника из светских метропола и земаља као и прилоге новинара наших листа посвећених потписивању мировног споразума и успостављању сарадње.

Не заборавите да код вашег продавца на време обезбедите четворобројни „Политике" који се штампа у ограниченом тиражу.

РЕЗОЛУЦИЈА УН ВЕЋ ДАЈЕ РЕЗУЛТАТЕ

еблокирани југословенски рачуни

ослобођена средства СРЈ износе око 400 милиона фунти

словање југословенских компанија као и за послове британских компанија у СР Југославији.

Британија је била међу оним земљама које су донедавно поштоване резолуције УН, чак је једна југословенска привредник због

тога провео годину и по дана у лондонском затвору.

Досад је блокирано новца у Лондону тако и потрошено, а сада се процењује да се ослобођена средства државе СР Југославије крећу око 400 милиона фунти.

Şekil 4.17. Politika 25 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-26)

"Başkan Miloşeviç'in Büyük Siyasi Zaferi" (25 Kasım 1995) başlıklı haberde şu satırlara yer verilmiştir: *"Beyaz Saray ve Pentagon, buradaki siyasi analistlerle birlikte bu kadar kısa sürede bu kadar olumlu bir gelişme beklemediklerini kabul ederek rahatladılar. Sırp Başkanı Slobodan Miloşeviç, büyük bir siyasi zafer kazandı, sabah gazeteleri Amerikalı diplomat Lorenz Butler'in geç saatlerde Belgrad'dan Washington'a Bosnalı Sırp liderlerin imzalarıyla barış anlaşması metnini faksladığını duyurarak bildirdiler."* Bu haberde, Beyaz Saray ve Pentagon'un yanı sıra siyasi analistlerin, kısa sürede olumlu bir gelişme beklemediklerini kabul ederek rahatladıkları belirtilmektedir. Sırp/Yugoslavya Başkanı Slobodan Miloşeviç'in de büyük bir siyasi zafer kazandığı vurgulanmaktadır. Amerikalı diplomat Lorenz Butler'in, barış anlaşmasının imzalı metnini Belgrad'dan Washington'a fakslaması, barış sürecinde önemli bir ilerleme olarak görülmekte ve uluslararası toplum tarafından olumlu karşılanmaktadır. Bu zafer hem Miloşeviç'in siyasi başarısını hem de barış sürecinin hızlanmasını ifade etmektedir.

РУМУНСКИ ПРЕМИЈЕР НИКОЛАЕ ВАКАРОЈУ ДОЛАЗИ У БЕОГРАД

Председник Милошевић одиграо најважнију улогу у заустављању рата

– изјавио је шеф румунске владе. – Румунски државник први страни званични гост Југославије после суспензије санкција. – Заустављање рата у Босни историјски тренутак. – Широке перспективе југословенско-румунске сарадње на свим пољима

(Специјално за „Политику")

Букурешт, 25. новембра

„Кажу ми да ћу бити први званични страни гост Београда после суспензија свих санкција. То ме заиста веома радује" – изјавио је румунски премијер Николае Вакароју југословенским новинарима акредитованим у Букурешту, које је специјално примио у Палати Викторија пред своју важну посету Југославији на позив премијера Контића (27–28. новембра).

Као да је погађао прва питања, Вакароју је одмах додао:

– Мислим да ова подударност није уопште необична, па ни случајна. Сигурно је да је она одраз дубоких афинитета који постоје узајамно. Све време санкција румунски народ је био искрено уз српски народ. Сада ће многи звани и незвани похрлити у Београд са свих страна.

Шеф румунске владе поздравља договор о миру постигнут у Дејтону. „Заустављање рата у Босни представља историјски тренутак. Надамо се да ће сада ствари кренути нормалним током".

О политици Београда

– Недавно сам изјавио и сада понављам да је председник Милошевић, коме ћу стиснути руку у Београду, одиграо најважнију улогу у заустављању рата. Суштинска је доприносио напредовању преговора и својим учешћем непосредно као преговарач. Да будем искрен, лично мислим да без његовог учешћа данас не бисмо могли да говоримо о мировном споразуму.

НИКОЛАЕ ВАКАРОЈУ

Наравно, испуњена је новинарска знатижеља у погледу садржине Вакаројуове путне торбе са којом у понедељак креће за Београд. Румунски премијер, који је познат као ватрени навијач фудбалског клуба железничара „Рапид", смешка се и каже да је та торба пуна. А све перспективне намере неће моћи одмах да понесе већ наговештава да ће својим југословенским саговорницима предложити да уведу праксу да се бар три до четири пута годишње састају („било где, а на граници") и да систематски раде у свим правцима на развоју румунско-југословенске сарадње.

Премијер тврди да је његова предстојећа посета Београду и Подгорици добро припремљена. Експерти двеју земаља већ су доста урадили, а премијер Вакароју на пут крене са неколико министара, и води већи број привредника.

„Разговараћемо о суштинским питањима која се тичу разних конкретних споразума. Неке немо и потписати. Пре свега, реч је о развоју индустријске сарадње, трговини, учешћу Румуније у низу активности на читавом простору претходне Југославије. А имајући у виду непосредну близину са СРЈ, Србијом, надамо се да ћемо ефективно приступити на посао", изјавио је шеф румунске владе.

НА ПОЗИВ ПРЕМИЈЕРА КОНТИЋА

Румунски премијер Вакароју сутра у Београду

На позив председника савезне владе др Радоја Контића у понедељак, 27. новембра 1995. године, у дводневну званичну посету СР Југославији долази председник Владе Румуније Николае Вакароју са сарадницима.

Одмах по доласку румунски премијер ће разговарати са домаћином, премијером Контићем.

Госта из Румуније, како се очекује, примиће председник СР Југославије Зоран Лилић, председник Републике Србије Слободан Милошевић и председник Народне Скупштине Србије Драган Томић.

Румунски премијер ће у току дводневног боравка у нашој земљи посетити и Подгорицу, где ће разговарати са председником Републике Црне Горе Момиром Булатовићем и црногорским премијером Милом Ђукановићем. (Танјуг)

Şekil 4.18. Politika 26 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-27)

Barış ana konusu kapsamında eşit bir şekilde ‘memnuniyet’ ve ‘endişe’ alt konuları görülmektedir. *“Savaşın Durdurulmasında En Önemli Rolü Başkan Miloşeviç Oynadı*” (26 Kasım 1995) başlıklı haberde, Romanya hükümet başkanının Dayton'da varılan barış anlaşmasını büyük bir memnuniyetle karşıladığı ifade edilmektedir. Bu memnuniyet, özellikle Bosna'da savaşın durdurulmasının tarihi bir anı temsil ettiğine vurgu yapılarak dile getirilmektedir. Ayrıca, Belgrad'ın politikası hakkında, Başkan Slobodan Miloşeviç’in savaşın durdurulmasında en önemli rol oynadığı ve müzakerelerin ilerlemesine büyük katkılarda bulunduğu vurgulanmaktadır. Miloşeviç'in bu sürece katılımının olmaması durumunda, bugün bir barış anlaşmasından bahsedilmesinin mümkün olamayacağını söyleyerek bu minvalde onun katkılarını takdir etmiştir. *“...Romanya hükümet başkanı Dayton'da varılan barış anlaşmasını memnuniyetle karşılıyor… ‘Bosna'da savaşın durdurulması tarihi bir anı temsil ediyor. Şimdi işlerin normal bir seyre girmesini umuyoruz. Belgrad'ın politikası hakkında yakın zamanda yaptığım açıklamayı tekrar ediyorum: Başkan Miloşeviç, kendisiyle Belgrad'da el sıkışacağım, savaşın durdurulmasında en önemli rolü oynamıştır. Müzakerelerin ilerlemesine ve bizzat müzakereci olarak katılımıyla büyük katkıda bulunmuştur. Dürüst olmak gerekirse, onun katılımı olmadan bugün bir barış anlaşmasından bahsedemezdik…”* Bu haberde, Romanya Hükümet Başkanı,

Miloşeviç'in katkılarının barış anlaşmasının gerçekleşmesinde ne kadar önemli olduğunu vurgulayarak bu süreçteki rolünü övmektedir.

КИНА О ГОДИШЊЕМ БИЛАНСУ КРИЗЕ У БИВШОЈ ЈУГОСЛАВИЈИ

Београд кључни творац мира на Балкану

Дописници агенције Синхуа истичу да свет има све разлоге да слави крај рата у бившој Југославији. - Прекретница за Хрватску

(Од нашег сталног дописника)

Пекинг, 14. децембра

Свет има све разлоге да слави приближавање краја скоро четворогодишњег брутално етничког рата у бившој Југославији - истиче кинеска новинска агенција Синхуа поводом данашњег потписивања споразума у Паризу.

Овакав расплет се у Пекингу доживљава као потврда вишеструких напора да се решење кризе на Балкану може постићи само преговорима свих заинтересованих унутрашњих и спољних снага. Као главни покретачи овог мировног процеса, поред Београда и Загреба и од међународних - Вашингтона.

Незамењива улога СРЈ

Синхуа је синоћ емитовала пријатне својих дописника из Београда и Загреба о билансу учешћа СРЈ и Хрватске у окончавању догађајима. Обема странама је одато признање за важан допринос мировном процесу, уз напомене које читаоцима омогућавају занимљива поређења.

"Заслуге за постизање извиђа редног прекида (на жалост) нису једнако приписивати целој међународној заједници, странама које су непосредно биле укључене у сукоб и - нарочито - водећој и незаменљивој улози СР Југославије у мировном процесу, одређују дописници из Београда Ђијанг Јапинг. Као пресудни тренутак у политици СРЈ дописник узима јул 1994, када је она „показала решеност за што скорије окончање босанског сукоба и подржавала план Контакт-групе".

Пошто даје сажет преглед њених потеза и искуства аналитичар закључује: „Београд је сада постао кључни творац мира у региону, што је сасвим супротна слика од оне коју је о њему створио Запад пре четири године." Тиме се додаје да Слободан Милошевић данас ужива „распрострањен углед личности пресудне за мировни процес".

- Очекује се - наставља Ђијанг - да ће Југославија, која ће сигурно искористити могућност да обнови осакаћену економију и учврсти положај балканске силе, наставити да буде кључни фактор регионалног мира. Цитира се, при том, изјава пашог експерта Предрага Симића да се и „репортерално мања" Југославија доказала као „суштинска чинилац геополитичког баланса и стабилности на Балкану".

Као претпоставка искушења досадашњих видова притиска Запада да се тек применом дејтонског споразума сасвим укину санкције СРЈ и омекшају босанските Срби „предавању српског дела Сарајева муслиманима".

Учинак Загреба

Дописник Хсинхуа из Загреба оцењује 1994. као „годину успеха и прекретницу за Хрватску после проглашења независности 1991". Констатује се, затим, да се „серијом мунењских победа на бојном пољу Хрватска показала као правна с несумњивим утицајем на регионални мировни процес".

Ова успеха постигнута су, како се даље, непрестаним јачањем војске Хрватске уз „предлуку подршку САД и западних савезника, који су у том видели допринос уравнотежењу војних снага непосредном за регионалну стабилност". Оружаним акцијама у Крајини и Републици Српској Загреб је одвео своје противничке снаге, а, како се наводи, утицао на босанске Србе да прихвате услове из дејтонског споразума и сачувао територијалну целину. Америка да интересише у сукобу у бившој Југославији.

Тиме је, сматра дописник, Хрватска остварила циљ да очува територијални интегритет и суверенитет. Уједно, то је допринело да владајућа ХДЗ задржи већину у парламенту и да онима посусталу економију и да рачуна с финансијском подршком западних земаља.

На крају, закључује се да Загреб иако није остварио све своје жеље амбиције.

У написима дописника могу се, већ на први поглед, уочити карактеристичне нијансе. Уз то, чланак из Београда носи наслов „Југославија игра кључну улогу у регионалном мировном процесу" а из Загреба - „Хрватска више није губитник".

Мирослав Павловић

Пекинг: Добродошао споразум

(Од нашег сталног дописника)

Пекинг, 14. децембра

Кина је јучас, као пре недељу дана у својим ранијим листу поводом Дејтона, поздравила потписивање споразума у Паризу о БиХ. Тај чин је представника овлашћене делегације, на редовној конференцији за новинаре у Пекингу, назвао добродошлим по основне интересе народа у бившој Југославији.

До споразума је, подсетио је, дошло после дуготрајних напора заинтересованих страна и међународне заједнице. Пекинг је истовремено изразио нађу да ће све заинтересоване стране споразум искрено примењивати, поштовати мир.

М. П.

Клинтон и Кол посетиће Босну

Париз, 14. децембра

Америчка председник Клинтон и немачки канцелар Хелмут Кол најавили су јучас у Паризу да намеравају да посете Босну пошто буде отпочела акција међународних снага за примену мировног уговора, потписаног јучас у главном граду Француске.

Клинтон је изјавио, према речима његовог портпарола Мајка Мекарија, које преносе АФП, да има намеру да у Босни „изрази своју солидарност с америчким војницима" у саставу међународних снага за примену мировног уговора (Ифор).

До посете би могло доћи, када је рекао Мајк Мекари, када буде довршено размештање Ифора, а то значи не пре фебруара идуће године.

Şekil 4.19. Politika 15 Aralık 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-31)

Başka bir haberde, Dayton Anlaşması'nın resmi imzalanmasından bir gün sonra çıkan *"Belgrad, Balkanlar'da barışın baş mimarı"* (15 Aralık 1995) başlıklı haberde, 'memnuniyet' alt konusu gözükmektedir; *"...Barışa olağanüstü bir adım atmanın başarıları, şüphesiz ki tüm uluslararası topluma, doğrudan çatışmaya dahil olan taraflara ve özellikle Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti'nin barış sürecindeki önder ve vazgeçilmez rolüne aittir…" diye değerlendiriyor Belgrad muhabiri Cijang Japing. Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti'nin politikasında dönüm noktası olarak muhabir, Temmuz 1994'ü alıyor; o zaman Bosna'daki çatışmayı bir an önce sona erdirme kararlılığını göstermiş ve temas grubu planını memnuniyetle karşılamıştı. Onun sonraki barış aktiviteleri ve zorluklarına dair kısa bir özet veren analist "Belgrad şimdi bölgedeki barışın baş mimarı haline geldi. Bu, Batı'nın dört yıl önce onun hakkında yarattığı imajın tam tersi…" diye sonuçlandırıyor. Ayrıca, Slobodan Miloşeviç'in bugün "barış süreci için belirleyici bir figür olarak yaygın bir üne sahip" olduğu ekleniyor..."* Bu haberde analist, Belgrad'ın sonraki barış çabalarını ve karşılaştığı zorlukları özetleyerek, Belgrad'ın artık bölgedeki barışın baş mimarı haline

geldiğini ve bunun Batı'nın dört yıl önce Belgrad hakkında yarattığı imajın tam tersi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, Slobodan Miloşeviç'in bugün barış süreci için belirleyici bir figür olarak yaygın bir üne sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, memnuniyetin özellikle Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti'nin barış sürecindeki katkıları ve Miloşeviç'in barış sürecindeki belirleyici rolü ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Barışın sağlanmasındaki bu çabalar hem uluslararası toplum hem de çatışmaya doğrudan katılan taraflar tarafından takdir edilmiştir.

САД забринуте због Ирана у БиХ

Лос Анђелес, 5. децембра

Сједињене Државе су веома забринуте због присуства више од 200 припадника Иранске револуционарне гарде у Босни, пише данас „Лос Анђелес тајмс", а преноси Ројтер. Вашингтон их сматра великом претњом америчким војницима, упркос гаранцијама босанске владе, каже лист.

Позивајући се на високе америчке фунционере, лист пише да су Иранци имали истакнуту улогу у увежбавању босанских муслимана, као и добровољаца из исламских земаља које се боре у Босни.

Техеран је осим тога, босанске муслимане снабдео са више од 5.000 тона оружја, углавном лаког наоружања, наводи „Лос Анђелес тајмс". (Танјуг)

Југословенско-турске консултације

У Београду су одржане политичке консултације представника министарстава иностраних послова СР Југославије и Републике Турске које су водили помоћник савезног министра Живадин Јовановић и помоћник министра иностраних послова Турске Али Тујган.

Указано је на кључни значај потпуне и доследне примене мировног споразума о БиХ за јачање мира, стабилности и сарадње на Балкану. Подвучена је потреба за уравнотеженим и непристрасним приступом међународних фактора свим странама у процесу имплементације мировног споразума, као и у обнови и реконструкцији целог подручја.

Контић примио п делегаци

Председник савезне владе др Радоје Контић примио је јуче парламентарну делегацију Гане коју предводи Мајк Гизо, саопштио је Савезни секретаријат за информисање.

Контић је захвалио гостима на пријатељском разумевању и

Şekil 4.20. Politika 6 Aralık 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-29)

Endişe alt konusu da haberlerde görülen alt konularından bir tanesidir. Örneğin *"Amerika Birleşik Devletleri, Bosna-Hersek'teki İranlılardan Dolayı Endişeli"* (6 Aralık 1995) başlıklı haberde Amerika Birleşik Devletleri'nin endişesi, İran Devrim Muhafızlarının Bosna'daki varlığı ve faaliyetlerinin, bölgedeki Amerikan askerleri için potansiyel bir tehdit oluşturmasına dayanmaktadır. İranlıların eğitici rolü ve Tahran'ın silah desteği, Washington'un güvenlik endişelerini artıran faktörler olarak öne çıkmaktadır; *"...Amerika Birleşik Devletleri, Bosna'da 200'den fazla İran Devrim Muhafızı mensubunun bulunmasından dolayı büyük endişe duyuyor, bugün Los Angeles Times yazıyor ve Reuters aktarıyor. Gazeteye göre, Washington, Bosna hükümetinin garantilerine rağmen, onları Amerikan askerlerine büyük bir tehdit*

olarak görüyor...” Haberde, bu endişelerin bölgedeki güvenlik dinamikleri ve uluslararası ilişkiler üzerindeki etkileri açısından değerlendirilmektedir.

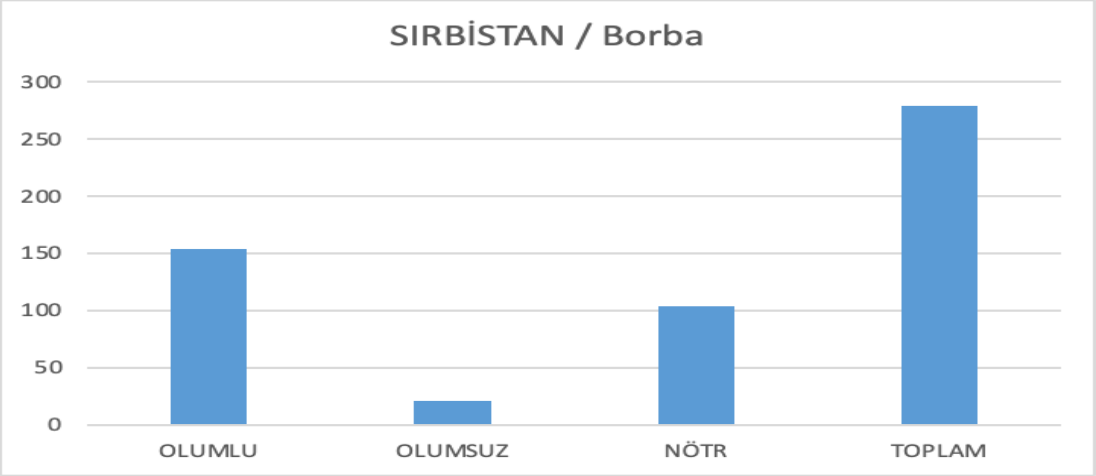
4.4.2. Borba Gazetesi

Borba gazetesi, ilk defa 1922 yılında Zagreb'de okuyucuyla buluşmuş ve 1944 savaş yılları itibarıyla yayınına Belgrad'da devam etmiştir. 2009 yılında yayın hayatına ara veren *Borba*, 2020'de, 11 yılın ardından tekrar faaliyete geçerek, dergi formatında yayımlanmaya başlamıştır. *Borba*, günümüzde aylık periyotlarla yayınlanan bir dergidir (Borba, n.d.).

Borba, 15.11.1995 ile 15.12.1995 tarihleri arasında Dayton Anlaşması hakkında toplamda 24 gün boyunca haberler yayınlamıştır. 28.11, 29.11 ve 30.11 tarihlerine ait sayılar, o dönemde hala kutlanan Yugoslavya Cumhuriyet Bayramı (29.11) nedeniyle tek bir sayı olarak çıkmıştır ve gazete hafta sonları sadece cumartesi günleri yayınlanırken pazar günleri yayınlanmamıştır.

	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
SIRBİSTAN	Borba	154 %55.20	21 %7.53	104 %37.27	279 100%

Tablo 4.8. Sırbistan, *Borba* gazetesi

Şekil 4.21. *Sırbistan,* Borba *gazetesi*

Borba gazetesinin bir ay içerisinde Dayton Anlaşması hakkında toplamda 279 haber yayınlaması, bu anlaşmanın sadece gazetenin değil, aynı zamanda geniş bir okur kitlesinin de dikkatini çektiğini göstermektedir. Bu, Dayton Anlaşmasının sosyal,

ekonomik veya politik olarak toplum için önemli sonuçlar doğurabileceğini işaret etmektedir.

%55,20 olumlu haberin yayınlanmış olması ve bu haberlerin çoğunlukla, *Politika* gazetesinde de görüldüğü gibi, Sırbistan'ın ve lideri Miloşeviç'in başarısı olarak sunulması, gazetenin bu anlaşmayı ulusal bir zafer olarak sunma eğiliminde olduğunu göstermektedir. "Zafer bizim" (bkz. EK-26) gibi mesajların aşılanması ile gazetenin okuyucularını ulusal bir gurur ve birlik duygusu etrafında birleştirmek istediğini ve hükümetin veya liderin politikalarını desteklediğini işaret ettiği düşünülmektedir. Bu, özellikle ulusal moral, birlik ve milliyetçilik duygusunu pekiştirmek için stratejik bir yaklaşım olabilir. Savaş boyunca yaptıklarını 'zaferle' örtbas etmek olarak da yorumlanabilmektedir.

%37,27 nötr haberin varlığı ve bu haberlerde daha çok uluslararası yorumlara yer verilmesi, gazetenin Dayton Anlaşmasının sadece ulusal bir perspektiften değil, aynı zamanda global bir bağlamda da değerlendirdiğini göstermektedir. Bu, gazetenin okuyucularına Dayton Anlaşmasının uluslararası arenada nasıl algılandığına dair perspektif sunmayı amaçladığını göstermektedir.

%7,53 olumsuz haberin yayınlanmış olması, Dayton Anlaşmasının bazı eleştirel yönlerinin göz ardı edilmediğini göstermektedir. Bu haberler, anlaşmanın olası olumsuz etkileri, karşıt görüşler veya potansiyel riskler hakkında bilgi vermektedir.

Bahsedildiği üzere, *Borba* Gazetesi'nin barış müzakereleri hakkındaki haberlerinin büyük bir çoğunluğu pozitif bir yaklaşım sergilemiş, bu durum genel bir analiz neticesinde haberlerin taraflı bir nitelik taşıdığının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Haberlerde genel olarak, özellikle olumlu yönde olanlarda, ulaşılan anlaşma sonucunda duyulan memnuniyetin baskın olduğu görülmektedir. Liderin elde ettiği başarı övgüyle karşılanmakta, Yugoslavya'nın (sonrasında Sırbistan'ın) bu süreçten hızla toparlanacağına dair umutlar dile getirilmektedir. Bu durum, gazetenin, ülkenin karşı karşıya olduğu zorluklara ve geleceğe dair beklentilere yönelik tutumunu ve genel olarak medyanın toplumsal algı üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. Ayrıca, bu tür haberlerin toplumsal moral ve umudu artırıcı bir işlev gördüğü ve bu süreçte medyanın, kamusal bilincin şekillenmesinde önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, *Borba* Gazetesi'nin bu dönemdeki haber yaklaşımı, gazetecilik pratiğindeki nesnellik ve öznellik arasındaki hassas dengenin yanı sıra,

medyanın toplumsal kriz ve dönüşüm süreçlerinde nasıl bir etkide bulunabileceğine dair önemli bir örnek teşkil etmektedir.

4.4.2.1. Borba Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi

BORBA GAZETESİ						
ANA KONULAR	Alt konular					Toplam
Müzakereler	Uzlaşma	İlerleme	Çıkmaz	Anlaşma	Görüşmeler	
n	2	2	-	70	13	87
%	%2,3	%2,3		%80,46	%14,94	%100
Dayton Anlaşması	Zafer	Yenilgi	Belirsizlik			
n	3	-	1	-	-	4
%	%75	-	%25	-	-	%100
Barış	Sevinç	Üzüntü	Memnuniyet	Endişe	Umut	
n	-	-	5	1	1	7
%	-	-	%71,43	%14,29	%14,29	%100

Tablo 4.9. Borba Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı

Borba Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu 10 haberde ana konu ve alt konular şu şekildedir: 'Müzakereler' ana konusunda 'uzlaşma'(2 kez, %2,3), 'ilerleme' (2 kez, %2,3), 'anlaşma' (70 kez, %80,46) ve 'görüşmeler' (13 kez, %14,94); 'Dayton Anlaşması' konusunda 'zafer' (3 kez %75), 'belirsizlik' (1 kez, %25); 'Barış' konusunda ise 'memnuniyet' (5 kez, %71,43) 'umut' (1 kez, %14,29) ve 'endişe' (1 kez, %14,29). 10 haberin içeriğine bakıldığında, Dayton Anlaşması ile ilgili en fazla yorumun 'müzakereler' ana konusu ve 'anlaşma' alt konusunda yapıldığı belirlenmiştir.

РОК ЗА ПОТПИСИВАЊЕ МИРОВНОГ СПОРАЗУМА О БОСНИ ПРОДУЖАВА СЕ У ОХАЈУ ИЗ САТА У САТ

Муслимани коче м

Завршница самита о мирном решењу за босанску кризу померена је за данашњи, 21. дан пре говора ● Амерички преговарачи настојали да приволе муслиманску делегацију на парафи ње споразума

Дејтон, (Танјуг) — Мировни преговори у Дејтону, по свој прилици, нису приведени крају ни синоћ, па се већ најављује могућност да се наставе и данас.

После целоноћних усаглашавања разговори су настављени и јуче, а заказана конференција на којој би био објављен мир отказивана неколико пута

Представник Стејт департмента је јуче поподне најавио могућност да преговарачки маратон уђе и у данашњи дан, 21. по реду од почетка преговора у Дејтону. Ако до тога дође, за данас би, заправо, била остављена само церемонија завршетка преговора, уз презентацију мировног споразума који је, како се оцењује, на дохват руке.

По речима америчких званичника, преговори ипак напредују, али по так-ту два корака напред, један назад.

Јуче посредници на мировним преговорима нису инсистирали на неким посебним роковима до када би договор требало да се постигне.

Прекјуче је тај рок био дат до поноћи, али је рад настављен током целе ноћи. Током прекјучерашњег дана, амерички државни секретар **Ворен Кристофер** био је, рецимо, на „преговарачкој траци" двадесет и два и по часа непрекидно. Јуче се радило на краћој стази. Рок за договор се продужавао из сата у сат. Тако се ради из једноставног разлога зато што постоје шансе за договор.

Амерички председник **Бил Клинтон** који ће, како се овде очекује, лично најавити дејтонски договор, помно прати ток преговора. Њега о томе редовно извештава саветник за националну безбедност **Ентони Лејк.**

Наставак на 4. страни

У ДЕЈТОНУ ПОТПИСАН СПОРАЗУМ ИЗМЕЂУ ЈУГОСЛАВИЈЕ И ХРВАТСКЕ

Заједничка комисија

Дејтон, (Танјуг) — У Дејтону је јуче између Југославије и Хрватске потписан споразум о тражењу несталих лица на територији једне и друге земље.

По слову тог споразума, који су потписали шеф југословенске дипломатије **Милан Милутиновић** и хрватски министар спољних послова **Мате Granић,** формира се заједничка комисија две стране која ће се бавити тим питањима.

Договорено је, такође, да у ту заједничку комисију у име једне и друге владе уђу двојица потпредседника, чиме се такође жели подвући значај тог питања.

Било је предвиђено да се јуче у подне по локалном времену у Дејтону обави свечана церемонија завршетка мировног процеса, уз парафирање споразума.

Şekil 4.22. Borba 21 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-33)

Ulaşılan sonuçlara göre, en sık rastlanan alt konusu 'anlaşma' alt konusu hemen hemen her haberde geçmiştir. Örneklerden biri olan *"Müslümanlar barışı engelliyor"* (21 Kasım 1995) başlıklı haber, anlaşmanın paraflanma sürecinde yaşanan zorlukları ve gerilimi ortaya koymaktadır. Amerikalı müzakerecilerin, Müslüman delegasyonunu anlaşmayı paraflamaya ikna etmeye çalışması, taraflar arasında tam bir mutabakata varılmadığını ve bazı pürüzlerin giderilmesi gerektiğini göstermektedir. Haberin anlaşmanın paraflanma gününde çıkmış olması, sürecin son derece kritik bir aşamada olduğunu ve anlaşmanın sağlanmasının hala kesinleşmediğini ima etmektedir. Bu durum, anlaşma ile ilgili belirsizlikleri ve müzakere sürecinin zorluklarını vurgulamakta, aynı zamanda anlaşmanın paraflanmasının ne kadar önemli ve zorlayıcı bir süreç olduğunu da ortaya koymaktadır; *"Amerikalı müzakereciler, Müslüman delegasyonunu anlaşmayı paraflamaya ikna etmeye çalışıyor…"* ifadeleriyle, Müslüman delegasyonunun anlaşmayı paraflamaya ikna edilmesi gerektiği belirtilerek, Müslüman tarafın anlaşmaya direnen veya zorluk çıkaran taraf olduğu ima edilmektedir. Bu, Müslüman delegasyonunun uzlaşmaz veya iş birliğine yanaşmayan bir tavır sergilediği izlenimini yaratabilir. Bu tür bir ifade, kamuoyunu

Müslüman tarafının sorumluluğunu veya suçunu vurgulayan bir perspektife yönlendirebilir.

ПРЕГОВОРИ У ДЕЈТОНУ НА ПРЕЛОМНОЈ ТАЧКИ

Муслимани закочили мир

Разговори се концентришу на питања српско-муслиманских односа, док се односи између муслимана и Хрвата у Босни сматрају решеним ● Ворен Кристофер се враћа у Охајо, а амерички посредници најављују да се договор може постићи сваког тренутка

Дејтон (Танјуг). — Мировни преговори у Дејтону настављени су јуче билатералним консултацијама како би се превазишле разлике о преосталим питањима везаним за будућност Босне.

Ради се, пре свега, о статусу Сарајева, замени неких територија и делу уставних начела. За јуче је најављено низ састанака америчког посредничког тима који предводи **Ричард Холбрук**, са шефовима делегација, а и разговори експертског тима југословенске делегације с америчким стручњацима за поједине области.

Мировни преговори у Дејтону се, како се сазнаје, концентришу на питања српско-муслиманских односа, док се односи муслимана и Хрвата, с обзиром на споразум о јачању њихове федерације у Босни, сматрају решеним.

Аналитичари и новинари, међутим, верују да је ипак реч о тактичком и медијском потезу како би се решило главно српско-муслиманско питање у Босни. У трајност и поузданост муслиманско-хрватског споразума, овде мало ко верује, укључујући и његове потписнике.

Како су разговори у завршној фази, сви учесници настоје да нађу заједнички језик и успешно окончају разговоре, с изузетком, могло би се рећи, муслиманске стране.

Хрватски председник Фрањо Туђ-

Наставак на 3. страни

ПИСМО УДРУЖЕЊА „НИКОЛА ТЕСЛА" ПРЕДСЕДНИКУ МИЛОШЕВИЋУ

Захвалност за мировне напоре

Дејтон, (Танјуг). — Чланови Српског меморијалног удружења „Никола Тесла" из Њујорка упутили су у Дејтон писмо председнику Србије **Слободану Милошевићу** у коме изражавају пуну подршку његовим мировним напорима.

Чланови овог удружења, Американци српског порекла, захвални су такође председнику Милошевићу на залагању да се заустави бесмислени рат на простору претходне Југославије. На крају писма, које је потписао секретар удружења доктор **Љубо Вујовић**, изражава се жеља и нада у успех мировних напора председника Милошевића.

ПРЕГОВОРИ У ДЕЈТОНУ НА ПРЕЛОМНОЈ ТАЧКИ

Муслимани закочили мир

Наставак са 1. стране

ман је поново напустио Дејтон и отпутовао у Загреб, а његов повратак се очекује пред завршетак преговора.

Поводом вести да ће амерички државни секретар скратити своју посету Јапану, амерички извори тврде да се **Ворен Кристофер** враћа у Охајо да би присуствовао завршници мировног процеса за Босну.

Кристофер је био у Дејтону и пре два дана, када је имао серију сусрета са шефовима три преговарачке делегације — председником Србије **Слободаном Милошевићем,** хрватским председником **Фрањом Туђманом** и лидером босанских муслимана **Алијом Изетбеговићем.**

Амерички председник **Бил Клинтон,** који је прошле ноћи отказао посету Јапану, такође би могао да се појави у Охају, поготову ако се тамо донесе одлука о миру у Босни. Још раније је најављено да ће Клинтон бити

„Не верујем да ће преговори ући у наредну седмицу", изјавио је, како наводи данас „Њујорк тајмс", члан америчке посредничке делегације у Дејтону, додајући да су преговори доспели до оне тачке када договор може да буде постигнут сваког тренутка.

тај који ће обелоданити „мир из Охаја", када се до њега једном дође. Али неизвесно је да ли ће он то учинити из Дејтона или ће преговарачка и посредничка делегација доћи у Вашингтон, да би се из Беле куће саопштио завршетак мировних преговора.

Şekil 4.23. Borba 17 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-32)

Benzer bir şekilde, hem 'anlaşma' hem de 'görüşmeler' alt konularının geçtiği *"Müslümanlar barışı durdurdular"* (17 Kasım 1995) başlıklı haberde benzer söylemler saptanmıştır; *"Alınan bilgilere göre Dayton'daki barış görüşmeleri, Boşnak-Sırp ilişkileri üzerine odaklanıyor, çünkü Bosna'daki federasyonlarını güçlendirme anlaşması göz önüne alındığında Müslüman-Hırvat ilişkileri çözülmüş olarak kabul ediliyor. Ancak, analistler ve gazeteciler bunun Bosna'daki ana Sırp-Boşnak sorununun çözülmesi için taktiksel ve medya odaklı bir hamle olduğunu düşünüyorlar. Burada, Boşnak-Hırvat anlaşmasının kalıcılığına ve güvenilirliğine, imzalayanlar da dahil, pek kimse inanmıyor. Görüşmeler son aşamaya geldiği için tüm katılımcılar ortak bir dil bulmaya ve görüşmeleri başarılı bir şekilde sonuçlandırmaya çalışıyorlar. Bu durumun istisnası, Müslüman tarafı gösterilebilir."* Bu haberde, anlaşmanın paraflanma sürecinde taraflar arasındaki gerilimler ve belirsizlikler

vurgulanarak Müslümanların bu sürece entegrasyonunda zorluk yaşandığı ima edilmektedir. Müslüman tarafının görüşmelerde diğer taraflarla ortak bir dil bulma konusunda istisna teşkil ettiği ve bu bağlamda zorluklar yaşadığı ifade edilmektedir. Bu durum, Müslümanların uzlaşmaz veya anlaşmaya yanaşmayan bir taraf olarak algılanmasına yol açabilir. Böylece haberdeki söylem, Müslümanlara yönelik olumsuz bir algı yaratmakta ve onları anlaşmanın önündeki engel olarak göstermektedir. Bu tür bir söylem, kamuoyunda Müslümanlara karşı negatif bir tutum oluşmasına sebep olabilmektedir.

РЕАГОВАЊА НА ПОТПИСИВАЊЕ МИРОВНОГ СПОРАЗУМА У ПАРИЗУ

Одахнуо цео свет

У иностраним медијима и званичним политичким круговима потписивање споразума у Јелисејској палати у Паризу, после три и по године рата, оцењује се као историјски тренутак за Европу и Балкан

Београд, (Танјуг) — Иностранa гласила поздравила су потписивање споразума о миру у Босни и Херцеговини у Јелисејској палати.

Аустријски медији су нагласили да је потписивање мировног споразума окончило завршетак крвавог сукоба, који је за три године однео више од 200.000 људских живота. Такође се истиче да споразум омогућује и повратак око три и по милиона избеглица у Босну.

Велика пажња у Бечу, који још није званично реаговао на потписивање мировног споразума, посвећује се међусобном признању СР Југославије и Босне и Херцеговине, уз очекивање да ће ускоро уследити и међусобно признавање Југославије и Хрватске.

Италијанска штампа сматра да је, после три и по године рата, потписивање мировног споразума историјски тренутак за Европу и Балкан. То је потпис мира, оценила је италијанска јавност непосредно уочи свечаног потписивања.

Признање Београду

У италијанским политичким круговима се оцењује да су учесници сусрети америчког председника **Била Клинтона** и председника Француске **Жака Ширака**, са председником Србије **Слободаном Милошевићем**, знак признања САД и Француске напорима Београда, пособно српском председнику, да се успешно окончи мировни процес у Босни.

Шеф италијанске дипломатије **Сузана Аљела** поздравила је потписивање у Паризу као историјски чин и оценила да се „коначно мора скинути хипотека са читавог једног народа (српског) која је о њему постојала у свету".

Италијанска телевизија је уче посветила једночасовну емисију овом историјском догађају. У емисији је учествовао и југословенски амбасадор у Италији **Миодраг Лекић**. Он је нестрпљење тврдње саветника хрватске амбасаде у Риму **Душке Параноћ** да је „Источна Славонија окупирано подручје од стране Срба", наглашавајући да Срби неколико века на том простору.

У Софији, у посебној резолуцији бугарског парламента поводом дејтонског споразума и његовог потписивања у Паризу, истакнуто је да је тиме коначно заустављено најкрвопролићније у Европи после другог светског рата.

У резолуцији се истиче да је бугарски народ осећао, јер је пуне четири године страховао од ширења ратног пожара на Балкану и саучествовао због жртава и разарања у претходној Југославији.

Стављањем потписа на мировни споразум у Паризу, отвара се нова етапа у развоју Балкана, стан је посланика Народног собрања. Они сматрају да ће међусобно јачање поверења допринети трајној стабилности мира и сарадње на Балкану.

„На Балкану и у Европи, од данас је нова геополитичка карта која је у Паризу означена и са којом свет мора убудуће да рачуна", каже се у резолуцији бугарског парламента.

Председнички тренутак

У првим извештајима из Париза, турске радио и телевизијске станице истакле су да је учесницима скупа председнички тренутак за успостављање мира у Босни.

Руковање после потписа: Клинтон, Милошевић, Ширак, Туђман и Изетбеговић у Јелисејској палати

Значајна Анкара још није реаговала на мировни споразум који је потписан у Француској. Њен став је јасан. Она безрезервно подржава муслиманског лидера **Алију Изетбеговића** и његове захтеве за очувањем јединственог Сарајева и територијалног интегритета и суверенитета Босне у међународно признатим границама. Подржавајући споразум о миру, у Анкари се сматра да је тај услов испуњен без обзира на то што су Срби добили право да оснују своју републику.

У Анкари се, додуше, могу чути усамљена упозорења по којима су муслимани највише настрадали јер ће се, наводно, босански Хрвати преусмерити Загребу, а Срби Југославији.

Мађарска влада је поздравила потписивање мировног споразума о Босни и изразила поду да ће овдашња предузећа учествовати у обнови целокупног подручја пострадале Југославије.

Шеф мађарске дипломатије **Ласло Ковач**, рекао је новинарима да би потписани споразум у Паризу „требало да буде добра основа и за решење положаја националних мањина у свим бившим југословенским републикама".

„Мир је резултат компромиса. Нема ни победника ни поражених, што је и услов да он постане трајан", оценио је државни секретар у Министарству иностраних послова Мађарске **Иштван Сент-Ивањи**.

Успостављати поверење

Представник кинеског министарства иностраних послова **Чен Цимя** је рекао у Пекингу да је мировни споразум, потписан јуче у Паризу, у служби основних интереса народа на простору пређашње Југославије.

Цимя је изразио наду да ће главни актери искрено спровести у живот Париске уговор како би повратили мир, поново успоставили међусобно поверење и посветили се привредној изградњи својих земаља.

Кинеска агенција Хсинхуа констатује да је Југославија доста урадила да би до споразума уопште дошло. По оцени агенције, најважнијим за постизање споразума је председник **Слободан Милошевић**.

Уз оцену да је Београд сада искрсао као „кључни миротворац у региону", Хсинхуа констатује да ће Југославија и даље бити кључни фактор за очување мира у региону", сматра кинеска агенција.

„Румунија поздравља практични дух преговарача који је омогућио постизање коначног споразума", рекао је Кебелеу. Он је додао да његова земља „такође поздравља ослобађање француских пилота, што је омогућило настављање успешних дипломатских активности, стационирање у Босни прва ешалона особља за логистичку подршку и почетак решавања питања пресељених и избеглих породица".

Şekil 4.24. Borba 15 Aralık 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-41)

Borba gazetesinde 'anlaşma' alt konusu kapsamında rastlanan *"Tüm Dünya Rahat Bir Nefes Aldı"* (15 Aralık 1995) başlıklı haberde Ankara'nın Müslüman/Boşnak tarafına desteğinden söz edilmektedir. Bu haber, Ankara'nın tutumunu gereksiz ve asılsız bir destek olarak suçlamaktadır. Haberde, Ankara'nın Müslüman tarafını kayıtsız şartsız desteklemesi, taraflı bir tutum olarak yorumlanmaktadır. Ayrıca, barış anlaşmasının Sırplara kendi cumhuriyetlerini kurma hakkı tanıdığına vurgu yapılarak, bu durumun Ankara tarafından yeterince dikkate alınmadığı ima edilmektedir. Müslümanların en çok kaybeden taraf olduğu iddiası, Ankara'nın desteklediği barış anlaşmasının sonuçlarına yönelik bir eleştiri olarak öne

çıkmaktadır; *"Resmi Ankara, Fransa'da imzalanan barış anlaşmasına henüz resmi bir tepki vermedi. Ancak tutumu net. Ankara, Müslüman lider Aliya Izzetbegoviç'i ve Bosna'nın uluslararası tanınan sınırları içinde birleşik Saraybosna, toprak bütünlüğü ve egemenlik taleplerini kayıtsız şartsız destekliyor. Sırpların kendi cumhuriyetlerini kurma hakkı elde etmelerine rağmen. Ankara'da barış anlaşmasını destekleyerek, bu şartın yerine getirildiği düşünülüyor. Ancak Ankara'da bazı tekil uyarılar da duyuluyor: Müslümanlar en çok kaybeden taraf oldu çünkü iddiaya göre Bosnalı Hırvatlar Zagreb'e, Sırplar ise Yugoslavya'ya katılacaklar."* Bu yorum, haberde Ankara'nın anlaşma konusunda tek taraflı olduğu yönünde bir algı yaratma çabası olarak değerlendirilebilir.

Aynı zamanda bu haberde Barış ana konusunun kapsamında olan 'memnuniyet' alt konusu görülmüştür. Bu haberdeki yorulmalar arasında, uluslararası toplumun Bosna barış anlaşmasını genel olarak memnuniyetle karşıladığını ve barış sürecine verdikleri desteği de göstermektedir; *"...Macar hükümeti, Bosna barış anlaşmasının imzalanmasını memnuniyetle karşıladı ve Macar şirketlerinin eski Yugoslavya'nın tüm bölgelerinin yeniden inşasında yer almasını umduğunu belirtti..... Romanya, dünkü Dayton Anlaşması'nın somutlaşmasını sağlayan müzakerecilerin pratik ruhunu memnuniyetle karşıladı... Yabancı basın, Elysee Sarayı'nda Bosna-Hersek barış anlaşmasının imzalanmasını memnuniyetle karşıladı. Avusturya medyası, barış anlaşmasının imzalanmasının üç yıl süren ve 200.000'den fazla insanın hayatına mal olan kanlı çatışmanın sona erdiğini belirtti..."* Yabancı ülkeler, anlaşmanın bölgedeki istikrar ve yeniden yapılanma için çok önemli bir adım olduğunu kabul etmiş ve bu süreçte aktif rol oynamaya hazır olduklarını ifade etmişlerdir.

Милошевић главни архитекта мира

Чешки аналитичари истичу да је суспензија санкција Југославији „знак охрабрења за снаге мира и разума на просторима целе бивше Југославије"

Београд, (Танјуг) — „Југославија без санкција", „Архитекти споразума морају постати архитекти мира", „Награда српском председнику Милошевићу као кључном творцу мировног споразума за Балкан" — само су неки од наслова и оцена које јуче у анализама и коментарима истичу пољски листови.

Дневник „Трибуна" објављује напис под насловом „Архитекти мира" и, не помињући имена осталих, истиче да је „Слободан Милошевић главни архитекта мировног споразума у Дејтону". „Националистичке снаге у Србији га већ оптужују да је потписивањем споразума издао националне интересе, али је сасвим извесно да Милошевић може рачунати на широку подршку народа исцрпљеног ратом и делом санкција" — пише лист.

„Утихнули топови, рођена нада у трајан мир" наслов је коментара јапанског листа „Јомиури шимбун", у којем аутор констатује да су „зараћене стране у Босни обуставиле топовску паљбу и изразиле спремност да се окрену помирењу и изградњи разорене земље".

Чешки аналитичари у угледним написима у листовима истичу да је укидање санкција Југославији „знак охрабрења за снаге мира и разума на просторима целе бивше Југославије" а уводничар листа „Млада фронта-Днес" упозорава да се „међународна заједница у Босни не сме превише ослањати на голу силу, због чега уз штап много чешће мора да понуди и шаргарепу".

Вест о суспензији санкција СР Југославији јуче су као ударну информацију пренели сви аустријски медији, али у Бечу још нема званичних реаговања.

Бечки дневник „Курир" у тексту под насловом „Прва награда за мир: укидање ембарга", преноси изјаву секретара за међународне односе владајуће Социјалдемократске партије **Карла Шрамека** да Аустрија под хитно мора да се заузме за укидање санкција против Југославије и нормализацију односа с Београдом.

Вест о суспензији санкција СР Југославији није још званично коментарисана ни у Бону, али је поменутим круговима у Немачкој унапред наговештено да ће до тога доћи.

Као што су предвидели са задовољством и строгим поштовањем санкција према Београду, Немци се и сама дана појављују мету првима који настоје да обнове економске односе са Београдом.

Прави сигнал да се стварно мењају усиљеним темпом, представљају недавни договора с великим концерном „Сименс" и најављене посете високих немачких менаџера СР Југославији ради обнављања раније или успостављања нове сарадње.

Британски амбасадор у УН сер **Џон Вестон** изјавио је лондонском „Гардијану" да је Савет безбедности с пуним правом укинуо блокаду Србије и Црне Горе, а као непосредан повод он је означио допринос Београда успешном завршетку мировних преговора у Дејтону. У британском Форин офису се указује да су потпуно отворене могућности за повратак српског народа и СР Југославије у светску заједницу и пуно укључивање у светске економске и политичке процесе.

Şekil 4.25. Borba 24 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-37)

"Miloşeviç, barışın baş mimarı" (24 Kasım 1995) başlıklı haberde 'uzlaşma' alt konusu geçmektedir. Bu haber, uzlaşma sürecinin liderlerini ve katkılarını vurgularken, aynı zamanda eleştirileri ve destekleri dengeleyerek geleceğe yönelik iyimser bir perspektif sunmaktadır. Bu şekilde, uzlaşmanın önemine ve barış sürecinin başarısına dikkat çekilmektedir; *"Tribune gazetesi, "...Barış Mimarları" başlığı altında, diğer isimleri anmadan Slobodan Miloşeviç'in Dayton'daki barış anlaşmasının baş mimarı olduğunu vurguluyor. Sırbistan'daki milliyetçi güçler, anlaşmayı imzalayarak ulusal çıkarları sattığını iddia ediyorlar, ancak Miloşeviç'in savaştan ve yaptırımların etkisinden bıkmış halkın geniş desteğine güvenebileceği oldukça açık, diye yazıyor gazete. Japon gazetesi Yomiuri Shimbun'da "Susturulan toplar, kalıcı barış umudu doğurdu" başlıklı yorumda, Bosna'daki çatışan tarafların top ateşini durdurdukları ve uzlaşma ve yıkılmış ülkeyi yeniden inşa etmeye hazır oldukları belirtiliyor..."* Bu şekilde, uzlaşmanın önemine ve barış sürecinin başarısına dikkat çekilmektedir. Aynı zamanda, *Tribune* gazetesi, Slobodan Miloşeviç'in Dayton'daki barış anlaşmasının baş mimarı olduğunu vurgulayarak, onun bu süreçteki önemli rolünü öne çıkarmaktadır. Bu, uzlaşmanın gerçekleşmesinde liderlerin oynadığı rolün altını çizmektedir.

ДРАГАН ТОМИЋ, ПРЕДСЕДНИК НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ СРБИЈЕ, УПУТИО ЧЕСТИТКУ ПРЕДСЕДНИКУ СЛОБОДАНУ МИЛШЕВИЋУ

Ваш труд неће бити заборављен

Београд, (Танјуг) — Председник Народне скупштине Републике Србије **Драган Томић,** након потписивања споразума на Мировној конференцији у Паризу, упутио је најсрдачније честитке и одао искрено признање председнику Републике Србије и шефу југословенске делегације **Слободану Милошевићу.**

„Ово је велики историјски догађај. Потписивањем Мировног споразума у Паризу, за који сте Ви дали највише доприноса, окончана је трогодишња агонија коју је донео рат. Овим споразумом је остварена победа разума и мировне опције за коју сте се Ви лично залагали, од самог избијања кризе на просторима бивше Југославије.

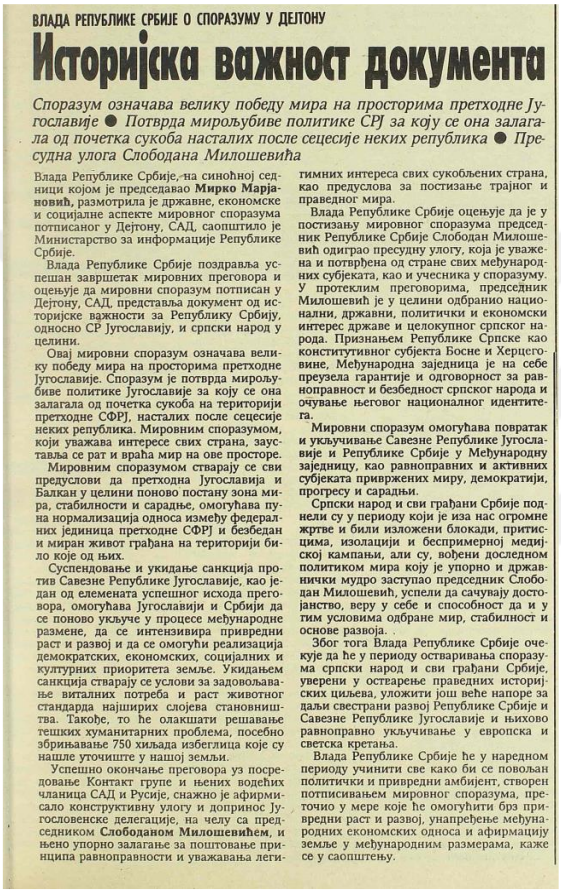
Вашим залагањем одбрањени су витални национални интереси нашег народа. Париски споразум омогућио је да се сада сви радни и интелектуални потенцијали усмере ка развоју и просперитету наше земље.

Зато Ваш огроман труд, који сте уложили да би дошло до мира на овим просторима, никада неће бити заборављен од нашег народа“, истакао је Томић.

Şekil 4.26. Borba 15 Aralık 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-39)

İncelemeye alınan 10 haberin içinde, Dayton anlaşması ana konusu kapsamında ‘zafer’ alt konusu görülmüştür. *“Çabalarınız Unutulmayacak*”(15 Aralık 1995) başlıklı haberde, Sırbistan Cumhuriyeti Halk Meclisi Başkanı Dragan Tomiç (Tomić), Paris'teki barış konferansında anlaşmanın imzalanmasının ardından Slobodan Miloşeviç'e en içten tebriklerini ve samimi takdirini iletmiş ve bu olayın büyük bir tarihi olay olduğunu vurgulamıştır; *“Sırbistan Cumhuriyeti Halk Meclisi Başkanı Dragan Tomiç, Paris'teki barış konferansında anlaşmanın imzalanmasının ardından, Sırbistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Yugoslavya heyeti başkanı Slobodan Miloseviç’e en içten tebriklerini ve samimi takdirini iletti; “Bu büyük bir tarihi olaydır. Paris'te barış anlaşmasının imzalanmasıyla, ki bu anlaşmanın sağlanmasına en büyük katkıyı siz yaptınız, savaşın getirdiği üç yıllık acı sona erdi. Bu anlaşma ile akıl ve barış seçeneği, kriz başladığından beri şahsen savunduğunuz bu seçenek, zafer kazandı. Çabalarınız sayesinde, halkımızın hayati ulusal çıkarları korundu. Paris anlaşması, şimdi tüm iş ve entelektüel potansiyellerin ülkemizin kalkınma ve refahına yönlendirilmesini mümkün kıldı. Bu nedenle, bu bölgede barışın sağlanması için gösterdiğiniz muazzam çaba, halkımız tarafından asla unutulmayacaktır…”dedi Tomiç”* Paris'te barış anlaşmasının imzalanmasıyla, Miloşeviç'in savaşın sona

ermesinde en büyük katkıyı yapan kişi olduğunu belirtilmiştir. Zafer konusuna, Miloşeviç'in barış sürecindeki kritik rolü, akıl ve barış seçeneğinin zaferi, ulusal çıkarların korunması ve ülkenin kalkınma ve refahına yönelik potansiyelin serbest bırakılması üzerinden dikkat çekilmektedir. Tomić, bu muazzam çabanın halk tarafından asla unutulmayacağını ifade ederek, Miloşeviç'in liderliğinin ve başarısının altını çizmektedir.

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ О СПОРАЗУМУ У ДЕЈТОНУ

Историјска важност документа

Споразум означава велику победу мира на просторима претходне Југославије ● Потврда мирољубиве политике СРЈ за коју се она залагала од почетка сукоба насталих после сецесије неких република ● Пресудна улога Слободана Милошевића

Влада Републике Србије, на синоћној седници којом је председавао **Мирко Марјановић**, размотрила је државне, економске и социјалне аспекте мировног споразума потписаног у Дејтону, САД, саопштило је Министарство за информације Републике Србије.

Влада Републике Србије поздравља успешан завршетак мировних преговора и оцењује да мировни споразум потписан у Дејтону, САД, представља документ од историјске важности за Републику Србију, односно СР Југославију, и српски народ у целини.

Овај мировни споразум означава велику победу мира на просторима претходне Југославије. Споразум је потврда мирољубиве политике Југославије за коју се она залагала од почетка сукоба на територији претходне СФРЈ, насталих после сецесије неких република. Мировним споразумом, који уважава интересе свих страна, заустављa се рат и враћа мир на ове просторе.

Мировним споразумом стварају се сви предуслови да претходна Југославија и Балкан у целини поново постану зона мира, стабилности и сарадње, омогућава пуна нормализација односа између федералних јединица претходне СФРЈ и безбедан и миран живот грађана на територији било које од њих.

Суспендовање и укидање санкција против Савезне Републике Југославије, као један од елемената успешног исхода преговора, омогућава Југославији и Србији да се поново укључе у процесе међународне размене, да се интензивира привредни раст и развој и да се омогући реализација демократских, економских, социјалних и културних приоритета земље. Укидањем санкција стварају се услови за задовољавање виталних потреба и раст животног стандарда најширих слојева становништва. Такође, то ће олакшати решавање тешких хуманитарних проблема, посебно збрињавање 750 хиљада избеглица које су нашле уточиште у нашој земљи.

Успешно окончање преговора уз посредовање Контакт групе и њених водећих чланица САД и Русије, снажно је афирмисало конструктивну улогу и допринос Југословенске делегације, на челу са председником **Слободаном Милошевићем**, и њено упорно залагање за поштовање принципа равноправности и уважавања легитимних интереса свих сукобљених страна, као предуслова за постизање трајног и праведног мира.

Влада Републике Србије оцењује да је у постизању мировног споразума председник Републике Србије Слободан Милошевић одиграо пресудну улогу, која је уважена и потврђена од стране свих међународних субјеката, као и учесника у споразуму. У протеклим преговорима, председник Милошевић је у целини одбранио национални, државни, политички и економски интерес државе и целокупног српског народа. Признањем Републике Српске као конститутивног субјекта Босне и Херцеговине, Међународна заједница је на себе преузела гаранције и одговорност за равноправност и безбедност српског народа и очување његовог националног идентитета.

Мировни споразум омогућава повратак и укључивање Савезне Републике Југославије и Републике Србије у Међународну заједницу, као равноправних и активних субјеката прилагођених миру, демократији, прогресу и сарадњи.

Српски народ и сви грађани Србије поднели су у периоду који је иза нас огромне жртве и били изложени блокади, притисцима, изолацији и беспримерној медијској кампањи, али су, вођени доследном политиком мира коју је упорно и државнички мудро заступао председник Слободан Милошевић, успели да сачувају достојанство, веру у себе и способност да и у тим условима одбране мир, стабилност и основе развоја.

Због тога Влада Републике Србије очекује да ће у периоду остваривања споразума српски народ и сви грађани Србије, уверени у остварење праведних историјских циљева, уложити још веће напоре за даљи свестрани развој Републике Србије и Савезне Републике Југославије и њихово равноправно укључивање у европска и светска кретања.

Влада Републике Србије ће у наредном периоду учинити све како би се повољан политички и привредни амбијент, створен потписивањем мировног споразума, претворио у мере које ће омогућити брз привредни раст и развој, унапређење међународних економских односа и афирмацију земље у међународним размерама, каже се у саопштењу.

Şekil 4.27. Borba 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-35)

"Belgenin Tarihi Önemi" (22 Kasım 1995) başlıklı haberde de Slobodan Miloseviç'e açık bir destek verilmekte olup onun liderlik rolü övgüyle ele alınmaktadır. Barış anlaşmasının sağlanmasında Miloşeviç'in belirleyici rolünün tüm uluslararası aktörler ve anlaşmanın katılımcıları tarafından kabul edildiğini ve onaylandığını vurgulamaktadır. Ayrıca bu haberde Sırp halkının ve tüm Sırbistan vatandaşlarının geçmişte büyük fedakarlıklar yaptıkları belirtilmektedir. Bu zorluklara rağmen, Miloşeviç'in ısrarla ve devlet adamı bilgeliği ile savunduğu barış politikasına bağlı kalarak onurlarını, kendilerine olan inançlarını ve barışı, istikrarı ve kalkınma temellerini koruma yeteneklerini sürdürdükleri ifade edilmektedir. Bu söylem,

Miloşeviç'i sadece bir lider olarak değil, aynı zamanda halkının onurunu ve inancını koruyan bir devlet adamı olarak yüceltmektedir; *"...Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti, barış anlaşmasının sağlanmasında Sırbistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç'in oynadığı belirleyici rolün, tüm uluslararası aktörler ve anlaşmanın katılımcıları tarafından kabul edilip onaylandığını değerlendirmektedir. Geçmiş müzakerelerde, Cumhurbaşkanı Miloşeviç, devletin ve tüm Sırp halkının ulusal, devlet, siyasi ve ekonomik çıkarlarını tamamen savunmuştur..."* ve devamında *"...Sırp halkı ve tüm Sırbistan vatandaşları, geçmiş dönemde büyük fedakarlıklar yapmış, ambargo, baskılar, izolasyon ve benzeri görülmemiş bir medya kampanyasına maruz kalmış, ancak Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç'in ısrarla ve devlet adamı bilgeliği ile savunduğu barış politikasına bağlı kalarak onurlarını, kendilerine olan inançlarını ve bu koşullarda barışı, istikrarı ve kalkınma temellerini savunma yeteneklerini korumuşlardır..."* Miloşeviç'in hem iç hem de dış politikadaki başarısını vurgulamakta ve onun kararlı liderliğinin Sırp halkı için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu tür haberler, savaşta olan olaylardan sonra Miloşeviç'e olan desteği artırmak ve onun tarihsel rolünü olumlu bir ışık altında sunmak amacı taşımaktadır.

4.4.3. Genel Olarak Sırbistan Basını

	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
SIRBİSTAN	Politika	70 %50,36	6 %4,32	63 48,28%	139 100%
	Borba	154 %55,20	21 %7,53	104 %37,27	279 100%
	TOPLAM	224 %53,59	27 %6,46	167 %39,95	418 100%

Tablo 4.10. Sırbistan

Analiz edilen ve Sırbistan'da o dönem yayımlanan *Politika* ve *Borba* gazeteleri, Dayton Anlaşması konusunda aynı bakış açılarına sahiplerdi ve analize göre, iki gazetede toplam 418 haber yayınlanmıştır. Bu haberlerin %53,59, %6,46 olumsuz ve %39.95 nötr olarak sınıflandırılmıştır.

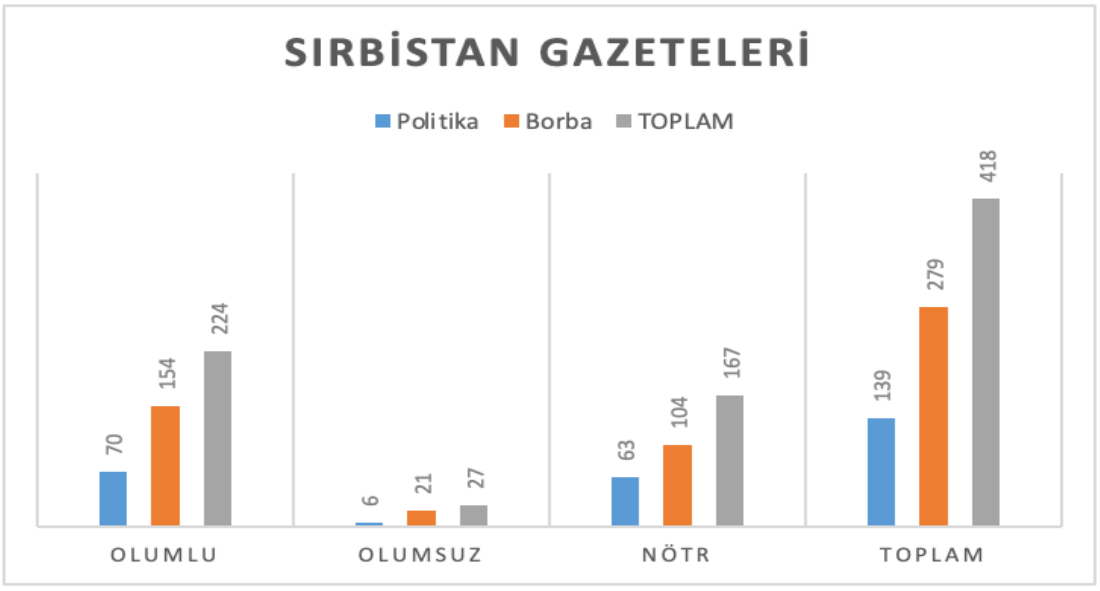
Olumlu haberlerin (%53.59) yarısından fazlasını oluşturması, bu gazetelerin Dayton anlaşmasına genel olarak olumlu bir yaklaşım sergilediğini göstermiştir. Bu,

anlaşmanın faydalarının ve başarılarının vurgulanması anlamına gelmektedir ve kamuoyunun bu anlaşmayı desteklemesi için olumlu bir zemin oluşturmuştur.

Olumsuz haberlerin (%6.46) oranının düşük olması, anlaşmanın büyük oranda kabul gördüğünü veya medyanın olası olumsuz yönleri vurgulamaktan kaçındığını göstermiş olup, bu anlaşmanın tartışmasız veya genel olarak kabul edilebilir olduğunu işaret etmiştir.

Nötr haberlerin (%39.95) büyük bir kısmı, medyanın anlaşmayı dengeli ve objektif bir şekilde sunmaya çalıştığını göstermiş ve okuyuculara anlaşmanın farklı yönlerini değerlendirme imkânı sunarak, kendi görüşlerini oluşturmalarına yardımcı olmuştur.

Bu medya kapsamı, Dayton Anlaşmasının bu gazeteler tarafından genel olarak olumlu bir şekilde değerlendirildiğini göstermiştir. Olumlu haberlerin ağırlığı, anlaşmanın ülke için olumlu sonuçlar doğuracağına dair bir algı yaratmıştır. Sırp medyasının kamuoyunda yürüttüğü haber yayıncılığı, moral değerleri yükseltmeye ve Sırpların mutlak zafer kazananlar ve barışın tek haklı tarafı olarak görülmesine yönelik bir imaj oluşturmaya odaklanmıştır. Bu medya yaklaşımında, Dayton Anlaşmasına olumsuz bir tutum sergileyen haberlere nadiren rastlanmaktadır.

Şekil 4.28. Sırbistan

Politika ve Borba gazetelerinde seçilen dönemde yayımlanan 418 haberin tonalite analizi sonucunda, en çok pozitif haberlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, genel olarak Sırbistan'ın, savaşın bir tarafı olarak, birçok belgelenmiş olaylara

rağmen sonunda en fazla kazanç sağlayan taraflardan biri olması nedeniyle, olumlu bir atmosferin varlığını anlamlı kılmaktadır. Seçilen dönemde Sırp medyasında propagandanın önemli ölçüde yer aldığı gözlemlenmiştir. Haberlerde (EK-25, EK-27, EK-30, EK-31, EK-37, EK-38) görüldüğü üzere, savaşın sona erdirilmesinin yalnızca Sırbistan ve onun liderine atfedilmesi ve her şeyin coşkulu bir şekilde sunulması arzusu belirgindir.

Toplamda 20 Sırp basını haberinin tematik analizi incelendiğinde, en çok kullanılan ana konu 'Müzakereler' ve onun alt konuları 'anlaşma', 'görüşmeler', 'ilerleme' ve 'uzlaşmalar' olduğu tespit edilmiştir. 'Dayton Anlaşması' ana konusu ile ilgili olarak, Bosna basınının aksine, Sırp basınında 'zafer' alt konusu daha yaygın olduğu görülmektedir; bu konu her iki gazetede toplam 7 kez yer almıştır. Öte yandan, 'belirsizlik' alt konusu yalnızca bir kez tespit edilmiştir. 'Barış' ana konusunda ise 'memnuniyet' alt konusu her iki gazetede de 7 kez öne çıkarken, 'umut' alt konusu 3 kez gözlemlenmiştir. Aynı ana konusunda, 'endişe' alt temasının her iki gazetede de 3 kez yer alması kısmi bir kaygıya işaret etmektedir.

Bu sonuçlar, Sırp basınında genel olarak savaşın sona erdirilmesi ve Dayton Anlaşması'nın olumlu bir şekilde sunulması eğiliminin baskın olduğunu göstermektedir. Sırbistan'ın savaştan elde ettiği kazanımları ve liderliğini vurgulayan bir medya söylemi, ulusal bir zafer ve başarı hissini pekiştirmiştir. Propagandanın oldukça yoğun kullanımı, bu olumlu anlatının güçlendirilmesine hizmet etmiştir.

Bu bulgular, Sırp basınının, savaş sonrası dönemde kamuoyunu şekillendirme çabalarını ve milli birlik duygusunu pekiştirme girişimlerini yansıtmaktadır. Propagandanın yoğunluğu, Sırp liderliğinin savaşın sonuçlarını kendi lehine çevirme ve halkı bu perspektife ikna etme çabalarının bir göstergesidir. Ayrıca, 'zafer' ve 'memnuniyet' temalarının sıkça kullanılması, Sırp basınının anlaşmayı büyük bir başarı olarak sunma stratejisini desteklemektedir. Bu analiz, Sırp basınının savaşın sona erdirilmesi ve Dayton Anlaşması'nın imzalanması sürecinde izlediği stratejik yaklaşımları ve bu yaklaşımların halk üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır.

Sonuç itibarıyla, Sırp gazetelerinin Dayton Anlaşması hakkındaki haberleri, genellikle anlaşmanın getirdiği yararlara odaklanarak yapılandırılmıştır ve bu durum, kamuoyunun anlaşmayı desteklemesini teşvik etme amacını taşımıştır. Bu yaklaşım, Dayton Anlaşması'nın medya aracılığıyla kamuoyu nezdinde olumlu bir imaj

kazanmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Sırp medyasının bu yönlendirici haber stratejisi, anlaşmanın faydalarını vurgulayarak kamuoyu algısını ve tutumunu şekillendirme çabası olarak değerlendirilebilir. Bu, medyanın toplumsal ve siyasi süreçler üzerindeki etkisini ve medya içeriğinin kamuoyu üzerinde nasıl stratejik bir araç olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

4.5. Hırvatistan Basını

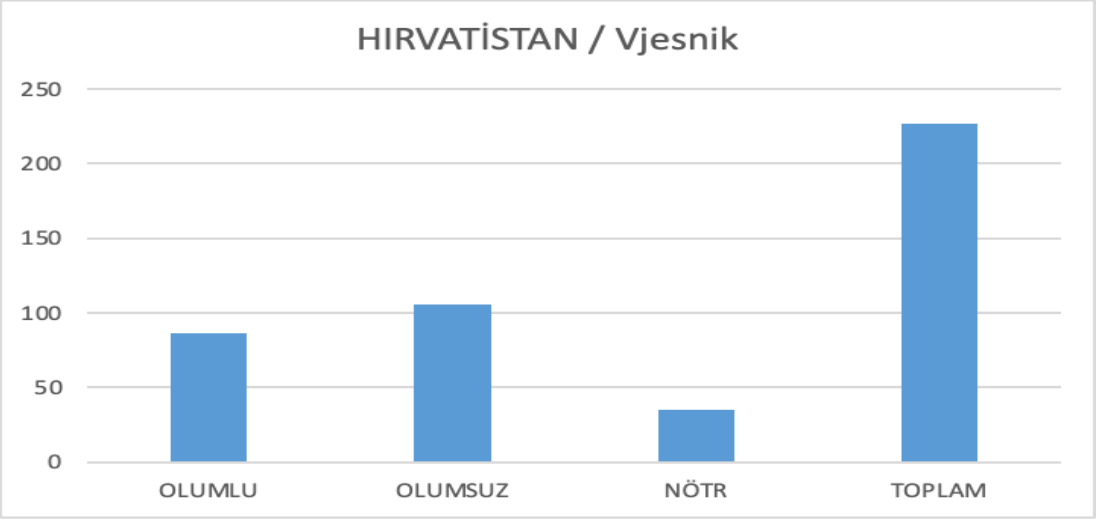
4.5.1. Vjesnik Gazetesi

Vjesnik, 11 Mayıs 1945 tarihinden itibaren günlük gazete olarak yayımlanmaya başlamıştır. Son basılı sayısı 20 Nisan 2012 tarihinde yayımlanmıştır (Večernji list, n.d.).

Vjesnik gazetesi, 15.11.1995 ile 15.12.1995 tarihleri arasında Dayton Anlaşması hakkında toplamda 30 gün boyunca haberler yayınlamıştır. 02.12.95 sayısı eksik ya da kayıptır.

	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
HIRVATİSTAN	Vjesnik	86 %37,88	106 %46,70	35 %15,42	227 100%

Tablo 4.11. Hırvatistan, *Vjesnik* gazetesi

Şekil 4.29. *Hırvatistan,* Vjesnik *gazetesi*

Vjesnik gazetesinin 31 gün içinde Bosna Savaşını sonlandıran Dayton Anlaşması hakkında toplamda 227 haber yayınlaması, bu anlaşmanın hem gazetenin hem de genel

kamuoyunun gündeminde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Bu, anlaşmanın ulusal düzeyde büyük bir etkisi olduğunu ve toplumun bu konuda bilgilendirilmek istendiğine işarettir.

Bu haberlerin %37,88 olumlu, %46,70 olumsuz ve %15,42 nötr olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, gazetenin genel yaklaşımının anlaşmaya karşı daha eleştirel bir tutum sergilediği anlaşılmaktadır. Olumsuz haberlerin sayısının olumlu haberlerden fazla olması, gazetenin Dayton Anlaşması sonuçlarına dair genel bir memnuniyetsizlik duyduğunu ve bunu okuyucularına yansıttığını göstermektedir. Bu durum, Hırvatistan'ın anlaşmadan genel olarak memnun olmadığı ve savaştan büyük kayıpla çıktığına dair bir perspektifi de desteklediğini işaret etmektedir.

Nötr haberlerin sayısı ise, gazetenin aynı zamanda olayları tarafsız bir şekilde sunma çabasında olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, Dayton Anlaşmasının bazı yönlerinin henüz netleşmediğinin mesajı verilmektedir. Bu nötr haberler, anlaşmanın teknik detaylarına, uluslararası tepkilere ve henüz kesinleşmemiş maddelerine odaklanmaktadır.

Eleştirel yaklaşım, ülkenin savaş sonrası yaşadığı toprak kayıplarının ve anlaşmanın getirdiği sonuçların genel memnuniyetsizlikle karşılandığını yansıtmaktadır. Gazetenin bu tutumu, toplumun genel duyarlılıklarını ve anlaşmaya dair hükümetin veya diğer siyasi aktörlerin tutumunu yansıtmakta olduğu düşünülmektedir. *Vjesnik* gazetesinin okuyucularına sadece bilgi sunmakla kalmayıp, aynı zamanda ulusal bir perspektiften olayları değerlendirdiğini ve toplumsal duyarlılıkları yansıttığını göstermektedir. Toplumsal veya politik karışıklıkların yaşandığı dönemlerde, olumsuz haberler daha yaygın olabilmekte; ancak, yayıncılar belirli bir düzeyde istikrarı korumak için bilinçli olarak nötr haber sayısını artırabilmektedirler.

4.5.1.1. Vjesnik Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi

VJESNIK GAZETESİ						
ANA KONULAR	Alt konular					Toplam
Müzakereler	Uzlaşma	İlerleme	Çıkmaz	Anlaşma	Görüşmeler	
n	1	-	-	89	11	101
%	%0,99	-	-	%88,12	%10,89	%100
Dayton Anlaşması	Zafer	Yenilgi	Belirsizlik			
n	6	-	-	-	-	6
%	%100	-	-	-	-	%100
Barış	Sevinç	Üzüntü	Memnuniyet	Endişe	Umut	
n	-	-	2	-	1	3
%	-	-	%66,67	-	%33,33	%100

Tablo 4.12. Vjesnik Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı.

Vjesnik Gazetesi'nden de Dayton Anlaşması'na ilişkin toplam 10 haber seçilmiştir. Bu haberlerlerin çoğunlukla gazetenin kendi yorumlarından oluştuğu görülmüştür. Niceliksel ağırlığı incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: "Müzakereler" ana konusunda 'uzlaşma' (1 kez, %0,99), 'anlaşma' (89 kez %88,12), 'görüşmeler' (11 kez, %10,89), "Dayton Anlaşması" konusunda 'zafer' (6 kez %100) ve "Barış" konusunda ise 'memnuniyet' (2 kez, %66,67) ve 'umut' (1 kez, %33,33).

10 VJESNIK PRENOSIMO IZ MEDIJA

Kraj sna o »velikoj Srbiji«

Neki analitičari strahuju da bi pobunjeni Srbi, budu li sankcije »SRJ« ukinute, mogli povući potpis s najnovijeg sporazuma s Hrvatskom i prije zaključenja konačnog mira, piše Johnatan Landay

THE CHRISTIAN SCIENCE MONITOR

Şekil 4.30. Vjesnik 16 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-42)

Görüldüğü üzere, en çok tekrarlanan 'anlaşma' alt konusu olmuştur. Hemen hemen seçilen tüm haberlerde bu konu geçmektedir. Örneğin, "*Büyük Sırbistan Rüyasının Sonu*" (16 Kasım 1995) başlıklı haberde, anlaşmanın başarılı bir şekilde uygulanması konusunda şüpheler dile getirilmiştir. Analistler, anlaşmanın kabul edilmesine rağmen, uygulanmasında sorunlar yaşanabileceği endişesi taşınmaktadır; *"Bazı analistler ise Sırpların yeni anlaşmayı kabul etmeleri konusunda şüpheli. Yaptırımların, anlaşmanın tam olarak uygulanmasından önce kaldırılması halinde, Hırvatistan'daki isyancı Sırpların anlaşmadan vazgeçebileceğini belirtiyorlar. Bu, Aralık 1991'de BM'nin anlaşmayı kabul edip silahsızlanmalarını istediğinde olduğu gibi olabilir. Washington'daki Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi'nde Doğu Avrupa uzmanı Janus Bugajski, "Şimdi yaptırımların kaldırılması için her şeyi imzalamaya istekli, ancak bu, anlaşmayı uygulayacakları anlamına gelmiyor" dedi."* Burada Sırpların yaptırımların kaldırılması için anlaşmayı imzalamaya istekli olduklarından, ancak bu durumun anlaşmayı gerçekten uygulayacakları anlamına gelmediğinden bahsedilmektedir. Bu da anlaşmanın başarısı konusunda şüphe duyulduğunu açıkça göstermektedir. Haberde anlaşmanın başarısından şüphe duyulduğu ve Sırpların yaptırımların kaldırılması sonrasında anlaşmayı uygulamama ihtimalinin bulunduğu vurgulanmaktadır.

Pregovori u Wright-Pattersonu *ucijenjeni* sankcijama

Miloševićeva opasna karta iznenađenja

Hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman po dolasku u bazu Wright-Patterson u Daytonu

KREŠIMIR FUĆKO

Dramatičan obrat oko sankcija

Milošević je, tvrdi Reuters pozivajući se na «diplomate u Daytonu», izjavio kako neće ništa potpisivati ni parafirati ukoliko Vijeće sigurnosti UN usvojeta ne privrati i pusti u javnost plavu verziju rezolucije o ukidanju (suspenziji) sankcija protiv Srbije i Crne Gore!

Şekil 4.31. Vjesnik 21 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-43)

'Anlaşma' ve 'görüşmeler' konusu da *"Miloşeviç'in Tehlikeli Sürpriz Kartı"* (21 Kasım 1995) başlıklı haberde görülmüştür. Haber, paraf gününde yayınlanmış olup, görüşmelerin son derece kritik bir aşamada olduğunu ve durumun belirsizliğinin net bir şekilde görüldüğünü göstermektedir. Tarafların büyük bir baskı altında oldukları, her an her şeyin değişebileceği bir süreçte oldukları belirtilmektedir. Görüşmelerin başarısı veya başarısızlığı, sadece birkaç kritik noktaya bağlı olabilir ve bu durum, sürecin ne kadar hassas olduğunu ortaya koyuyor; *"Wright-Patterson Hava Üssü'nde Ohio, Dayton yakınlarındaki barış görüşmeleri için hayat memat meselesi olan bir hafta sonuydu. Ev sahipleri, görüşmecileri şimdiye kadar görülmemiş bir tehdit, taviz ve vaat yoğunluğuyla karşı karşıya bıraktı. Zirve noktası, pazartesi sabahı düzenlenecek basın toplantısı olacaktı; bu toplantıda ya görüşmelerin başarısı ya da başarısızlığı ilan edilecekti..."* Burada görüşmelerin "hayat memat meselesi" olarak tanımlandığı bir hafta sonu şeklinde geçtiği belirterek başlıyor. Bu ifade, sürecin ne kadar önemli ve kritik olduğunu vurguluyor. Görüşmelere katılan tarafların, her an başarısızlıkla sonuçlanabilecek bir süreçte oldukları anlaşılıyor. *"Bu arada, görüşmelere katılanlara Başkan Clinton'un Pazartesi günü Dayton'a gelip anlaşmayı mühürlemeyi ve törende bulunmayı planladığı söylendi. Ancak o anda Wright-Patterson'daki Amerikalı diplomatlar, ellerinde sadece %90'lık bir anlaşma olduğunu kabul ettiler, kalan %10 ise her şeyi bozabilecek en kritik konulardı. Pazar öğleden sonra bu oran %99'a çıktı, ancak kalan %1 en zor sorunlardan oluşuyordu..."* devamında ise Başkan Clinton'un Dayton'a gelip anlaşmayı mühürlemeyi ve törende

bulunmayı planladığı bilgisi, sürecin ne kadar yüksek seviyede takip edildiğini ve önemsendiğini gösteriyor. Clinton'un katılımı, anlaşmanın uluslararası önemini ve ABD'nin bu süreçteki rolünü vurguluyor. Aynı zamanda haber, paraf gününde yayınlanmış olup, görüşmelerin son derece kritik bir aşamada olduğunu ve durumun belirsizliğinin net bir şekilde görüldüğünü gösteriyor. Tarafların büyük bir baskı altında oldukları, her an her şeyin değişebileceği bir süreçte oldukları belirtiliyor. Görüşmelerin başarısı veya başarısızlığı, sadece birkaç kritik noktaya bağlı olabilir ve bu durum, sürecin ne kadar hassas olduğunu ortaya koyuyor. Aynı haberin devamında, *The New York Times* Gazetesinin yorumuna değinerek Izzetbegoviç'in, ülkesinin çıkarlarını korumak için büyük tavizler verdiğini ve barış sürecinin onun için ne kadar zorlayıcı olduğunu, barış anlaşmasının ülkenin birliğini korumasa bile, savaşı sonlandırarak daha fazla yıkımı önleyeceği belirtilmektedir; *"…The New York Times, pazartesi günü yaptığı yorumda, en zor durumda olanın, bütün Bosna-Hersek taleplerinin yarısını bırakması gereken Izzetbegoviç olduğunu belirtti. Gazete, barışın Bosna'yı böleceğini, savaşın devam etmesinin ise Bosna'yı tamamen yok edebileceğini ekledi. NATO'nun 60.000 askerinin, Bosna-Hersek'te üç halkın birlikte yaşayabileceği temelleri değil, nihai bölünmenin temellerini koruması gerektiğini ifade etti. Burns, üç tarafın Paris'te tekrar bir araya gelmeyi kabul ettiğini söyledi. Amerikan medyasına göre, Ohio'daki görüşmeler başarısız olsa bile Paris'te devam edebilir. Ancak pazar günü yaşanan gelişmelerle, Amerikan tarafı bu ihtimali göz önünde bulundurmamıştı…"* Amerikan tarafının Paris'teki olası görüşmeleri göz önünde bulundurmaması, Ohio'daki görüşmelere ne kadar odaklandığını ve buradaki sürecin başarıya ulaşması için yoğun çaba sarf ettiğini ortaya koymuştur. Bu, Amerikan diplomatlarının ve liderlerinin Ohio'daki görüşmelere büyük önem verdiğini ve buradaki süreci başarılı bir şekilde tamamlamak istediklerini, görüşmelerin başarısız olması durumunda bile alternatif planların varlığını, sürecin ne kadar kritik olduğunu ve tarafların barışa ulaşmak için farklı yollar denemeye hazır olduklarını göstermektedir.

Dr. Franjo Tuđman nakon ceremonije parafiranja:

U Daytonu zaista postignut mir

Hrvatski predsjednik ocijenio da u medijima preteže ocjena da je Hrvatska iz ove konferencije izašla kao pobjednik i da je, s gledišta hrvatskih nacionalnih interesa, postigla sve što je moglа

DAYTON – »Ovo što je postignuto ovdje je zaista mir«, istaknuo je u utorak navečer, pred odlazak iz američke vojne baze Wright-Patterson u kojoj su 21 dan trajali pregovori o budućnosti BiH, hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman.

»Glavna stvar bila je kako postići sporazum koji bi prihvatile sve tri strane i, kao što vidite, tu je bilo vrlo velike spremnosti na sporazum sa strane šefova delegacija, i hrvatske i srpske, u dijelom i bosanske, ali je bilo velikog otpora članova delegacije u BiH«, rekao je predsjednik Tuđman nakon ceremonije parafiranja sveobuhvatnog mirovnog sporazuma o BiH u američkom gradu Daytonu u saveznoj državi Ohio.

Postići kompromis koji bi zadovoljio sve tri strane nije bilo lako i to se nije moglo bez ustupaka sve tri strane, kazao je hrvatski predsjednik. »To je bilo teško prihvatiti za neke ljude, a osobito za one koji su željeli nastaviti rat da bi ostvarili svoje krajnje ciljeve«.

Konferencija je, po riječima hrvatskog predsjednika, potvrdila ono što se zna u dvije-tri godine pregovaranja, a to je da ima ljudi koji ništa BiH zainteresirani za mir koji bi produžili ratno stanje ili su stanovišta da održe ono što su osvojili ili da ratom vrate čitavu BiH.

Učvršćen položaj Hrvatske

Predsjednik Tuđman ocijenio je da je Dayton potvrdio međunarodnu afirmaciju Hrvatske. »Sporazum znači definitivno učvršćivanje međunarodnog položaja Hrvatske«, kazao je predsjednik Tuđman dodajući da je on doveo i do urjeravanja, pa i obveza u razgovorima sa sudionicima konferencije da su spremni ići u susret Hrvatskoj na svim područjima međunarodne suradnje i bilateralnih odnosa.

Predsjednik Tuđman ocijenio je da u medijima preteže ocjena da je Hrvatska iz ove konferencije izašla kao pobjednik i da je, s gledišta hrvatskih nacionalnih interesa, postigla sve što je mogla. »Razumije se da u samoj BiH, u sklopu takvog pregovaranja gdje su sve tri strane morale dati koncesije, nismo mogli osigurati sve hrvatske interese, a to je da zadobijemo čitavu bosansku Posavinu«.

To je pitanje bilo najteže za stanovišta Hrvatske, kazao je predsjednik Tuđman, i ona je to do zadnjeg dana zahtijevala. No, postavilo se pitanje što vi sada hoćete, jer svaka konferencija mora polaziti i od takih realnih rata, dodao je.

Hrvatska je činila sve u pokušaju da obrani bosansku Posavinu, podsjetio je, ali u onom ratu kad još nismo imali vojske i snage nismo je mogli obraniti. Uspjeli smo samo davati toliku pomoć Orašju, dodao je. Zahtjev za bosanskom Posavinom povukao bi za sobom zahtjev za predajom oslobođenih područja u istočnoj nakon akcije Oluja, napomenuo je predsjednik Tuđman.

»To je jedno kompleksno pitanje u kojem nismo imali onakvu potporu međunarodne zajednice da ostvarimo da čitava bosanska Posavina dođe u sastav Federacije«. »Morali smo napraviti takve ustupke da bismo došli do mira, a da bismo mogli opet zadržati rezultate svojih pobjeda. Time smo ipak jednim dijelom, znalnim dijelom u sadašnjim okolnostima osigurali najviše što smo mogli«, ocijenio je hrvatski predsjednik, istaknuvši da su u cijelini uspješni, važniji rezultati o ustrojstvu Federacije i sređivanje vlasti gdje je hrvatskom narodu u BiH zajamčena puna ravnopravnost, konstitutivnost u svim elementima.

To je ono što osigurava opstanak hrvatskog naroda u BiH, a s druge strane, sa već parafiranim sporazumom o stvaranju Zajedničkog vijeća za suradnju Federacije i Hrvatske osigurava se ne samo ravnopravnost nego i strateški interesi hrvatske države, dodao je.

Normalizacija što prije

Upitan postoji li odredba o međusobnom priznanju tri države u sporazumu, predsjednik Tuđman je kazao kako se radi o načelnoj odredbi. »Ovim nismo mi već imamo usuglašen sporazum hrvatskog i srpskog vodstva o potrebi normalizacije odnosa«, dodao je predsjednik.

Na pitanje o mjestu Previsake, jednom od najmirgantnijih tema u novinarskim krugovima u Daytonu, hrvatski je predsjednik rekao da su u ranijim pregovorima koji se vode već tri godine. Srbi postavljali zahtjev da i oni, kao sastavni dio BiH koja ima izlaz na more, imaju pravo na taj izlaz. »To pitanje je bilo postavljeno, ali nije razmatrano u okviru ove konferencije«.

»To je ostalo da se dalje razmatra i ono može biti sa hrvatske strane prihvatljivo samo utoliko ukoliko bi bilo od interesa za Hrvatsku, obzirom na problem ugrožavanja Dubrovnika i turizma na južnom Jadranu«, istaknuo je predsjednik Tuđman.

Ministar vanjskih poslova Mate Granić dodao je da je Hrvatska izašla iz ovih pregovora u svojim međunarodno priznatim granicama, te da se ni u kakvim dokumentima ovdje [u Daytonu] ne spominje Previsaka. (Hina)

Kompromis se nije mogao postići bez ustupaka sve tri strane: Rukovanje predsjednika Tuđmana i Miloševića nakon što su parafirali sporazum u Daytonu

Şekil 4.32. Vjesnik 23 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-45)

Dayton Anlaşması ana konusunda sadece ‘zafer’ alt konusu belirlenmiştir. Örneğin “*Dayton'da Gerçekten Barış Sağlandı”* (23 Kasım 1995) başlıklı haberde şu satırlara yer verilmiştir: *“…Cumhurbaşkanı Tucman, medyada Hırvatistan'ın bu konferanstan zaferle çıktığı ve Hırvat ulusal çıkarları açısından elde edebileceği her şeyi elde ettiği yönünde değerlendirmelerin hakim olduğunu belirtti…”* Tucman, Hırvat ulusal çıkarları açısından elde edilebilecek her şeyin elde edildiğini belirterek, müzakerelerin Hırvatistan için son derece olumlu sonuçlandığını ima edip, Hırvatistan'ın müzakerelerde kendi çıkarlarını etkili bir şekilde savunduğunu ve istediği sonuçları aldığını göstermektedir. Aynı zamanda medyada bu yönde değerlendirmelerin hâkim olduğunu belirterek, bu zaferin sadece kendi görüşü olmadığını, aynı zamanda medyanın ve kamuoyunun da bu başarıyı kabul ettiğini belirtmektedir. Bu, Hırvatistan'daki genel algının da bu yönde olduğunu ve halkın bu sonuçtan memnun olduğunu ima etmektedir.

Beograd plješće miru i Miloševiću

Zanimanje je izazvala izjava Momčila Krajišnika, koji tvrdi da »delegacija Republike srpske nije prihvatila mirovni plan i nije potpisala«

VESNA FABRIS PERUNIČIĆ

BEOGRAD (Od *Vjesnikova* stalnog dopisnika) – Jugoslavija, zemlja koja nije bila u ratu, dočekala je prvi dan mira trijumfalno i slavodobitno. Na potpisivanje mirovnog sporazuma u Daytonu, koje je naočito promatrala u »izravnom prijenosu povijesti« na golovo svim tv i radio postajama, znatiželjom su brzinom reagirali svi – od vlada i predsjednika, preko stranaka i sindikata, do vojske, studenata i radnika.

Na stranicama tiska u srijedu nije bilo dovoljno mjesta za sve koji su željeli izraziti zadovoljstvo tim je »mirovna politika ove zemlje kao ispravna, dosljedna i jedino moguća, dala napokon rezultata« i što je kako reče premijer Radoje Kontić, »pobijedio razum i državnička mudrost nad silama mraka i destrukcije«. Vrhunac među euforičnim pozdravima dosegli su socijalisti iz Niša, predlažući Miloševića za Nobelovu nagradu za mir, riječima: »Vi ste principijelnom, upornom, i strateški pošlikom definitivno uveli srpski narod u klub mira«.

Vojnopolitički komentar *Politike* je protumačio da je »srpski narod u cjelini postigao mirnim sporazumom maksimum maksimuma, a obilnom kašnjenju je bilo stanje na terenu u posljednje vrijeme« te da je »najvažnije od svega da su Srbi u BiH zadržali svoju vojsku i tako se osigurali od majorizacije«. Ima i onih koji može da je ostvaren »jedva minimum nacionalnih interesa«. Nakon Bilajske Fiavčić za koju su se »Srbi konačno odijelili od svojih neprijatelja«, zanimanje je izazvala reakcija Momčila Krajišnika. Njegovu su izjavu zabilježili samo neki mediji, a on tvrdi da »delegacija Republike srpske nije prihvatila mirovni plan i nije potpisala, niti će potpisati takve zemljovide i sporazum, jer su loši, servilni i ucjenjivački«. Krajišnik je dodao da je »sporazum postignut na mojih leđa, na sastanku kojem su prisustvovale sve strane osim naše«.

U srbijanskoj opoziciji su se i stranke, koje nisu podržavale način na koji Milošević provodi »mirovnu politiku«, složile da je »mir, makar i bez pune pravde, ipak potrebam«. Jedini koji je i ovom prilikom upotrijebio riječ »izdaja«, bio je Vojislav Šešelj. Sudeći po izjašnjenjima s područja bosanskih Srba, tamo se u ratnim prvalo i poraću strog nadzaretog mira. Iz njihova vojnog stožera stigla je i izjava generala Milana Gvera, da je »mir ratno vrijeme i zato ga treba pozdraviti«.

Oprezne i umirene riječi upućila je javnosti Latinka Perović, upozoravajući da »Srbija još nema što stvarni mir, jer se tek treba oslobodit od taktike, dubove i materijalne štete i demarginalizira a pogotovo otkriti svu svoju odgovornost za rat, jer bez toga nema stabilnosti i povjerenja u svijet«.

U izravnom javljanju sa TV Crne Gore iz Daytona, predsjednik Momir Bulatović je naglasio da se »u nizu konstruktivnih razgovora s hrvatskom delegacijom analiziralo pitanje ispunjenja prava Republike srpske da izađe na more i istovremeno razgovaralo pitanju Prevlake. Usuglasili smo cijeli paket tog aranžmana i no će biti realiziran u nastavku konferencije u Parizu. Vjerujem da će Crna Gora biti zadovoljna rješenjem za nju važnog pitanja, koje je u procesu sveukupne normalizacije između Hrvatske i Jugoslavije«, rekao je Bulatović.

Şekil 4.33. Vjesnik 23 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-47)

"Belgrad Barışı ve Miloseviç'i Alkışlıyor" (23 Kasım 1995) başlıklı haberde Miloşeviç'in Sırbistan'da ne şekilde gösterildiği yer almıştır; *"Savaşta yer almayan Yugoslavya, barışın ilk gününü zaferle ve coşkuyla karşıladı. Dayton'da imzalanan barış anlaşması, neredeyse tüm televizyon ve radyo istasyonlarında canlı olarak yayımlandı ve tüm kesimlerden hızla tepki geldi. Hükümetler ve cumhurbaşkanları, partiler ve sendikalar, ordu, öğrenciler ve işçiler hep birlikte memnuniyetlerini dile getirdiler. Çarşamba günü gazetelerde, bu ülkenin barış politikasının doğru, tutarlı ve tek mümkün yol olduğunu vurgulayan ve sonuç verdiğini ifade edenlerin hepsine yer yoktu. Başbakan Radoje Kontić, aklın ve devlet adamlığının karanlık ve yıkıcı güçler üzerinde zafer kazandığını belirtti. Coşkulu tebrikler arasında, Niš'teki sosyalistlerin Miloşeviç'i Nobel Barış Ödülü'ne aday göstermesi öne çıktı ve "Siz, ilkeli, ısrarcı ve cesur politikalarınızla Sırp halkını nihayet barış limanına götürdünüz" sözleriyle onu övdüler."* Miloşeviç'in Bosna'daki savaşı başlatan biri olduğu gerçeği göz önüne alındığında, bu tür yorumlar, Miloşeviç'in liderlik yeteneklerini ve politik manevralarını öne çıkararak, onun iç ve dış politikadaki pozisyonunu güçlendirme

çabası olarak görülebilir. Barış sürecindeki rolü, onun çatışma sürecindeki sorumluluklarını unutturmaya veya hafifletmeye yönelik bir algı yönetimi stratejisinin parçası olabilmektedir. Bu tür yorumlar, tarihsel revizyonizmin bir örneği olarak da değerlendirilebilir. Geçmişteki çatışmaların ve suçların sorumlularının zamanla farklı bir ışık altında gösterilmesi, politik amaçlar doğrultusunda tarihsel olayların yeniden yorumlanması olarak değerlendirilebilmektedir.

mirovni sporazum

Nesavršen ali vrijedan mir

KREŠIMIR FUAČKO

SAD

Između Miloševićevog trijumfalizma, koji je u srijedu s neskrivenim čuđenjem zabilježen u američkom tisku, i Izetbegovićevih manje-više opreznih reagiranja, Hrvatska može biti mirna i zadovoljna, ocjenjuju američki komentatori

Bosanske Srbe »razbjesnilo« Sarajevo

»Hrvatska rezolucija« s odgodom

Nakon objave mirovnog sporazuma [s lijeva]: Slobodan Milošević, Alija Izetbegović, dr. Franjo Tuđman i Warren Christopher

Şekil 4.34. Vjesnik 23 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-46)

Bir başka örnekte, *"Kusurlu Ama Değerli Barış"* (23 Kasım 1995) başlıklı haberde şu satırlara yer verilmiştir: *"...New York Times, bunun kusurlu bir barış olduğunu, ancak elde edilebilecek en iyi sonuç olduğunu belirtiyor. Bu barışın, kazananlar ve kaybedenler, kazançlar ve kayıplar kategorilerinde değerlendirilmemesi gereken bir barış olduğunu vurgulasa da Amerikan medyası için birkaç önemli noktayı vurgulamaya değer.*

İlk olarak, satır aralarında geçen bir şekilde, bu barış belki de bölgedeki halklarla birlikte en büyük kazancı Amerikan Başkanı Clinton'a getirdi. Ya da Ohio'daki müzakereler birkaç kez çökme noktasına gelmiş olsaydı, en büyük kaybeden Amerikan Başkanı olacaktı. Bu şekilde, Bosna'daki savaşa karşı ***zafer*** *kazanan bir lider olarak, önümüzdeki yılki başkanlık seçimlerini nispeten huzurlu bir şekilde bekleyebilir. Ancak, 20.000 Amerikalı askerin Bosna'ya gönderilmesinin gerekliliği*

konusunda kongredeki Cumhuriyetçi çoğunluğu ve genel olarak Amerikan kamuoyunu ikna etme konusunda bazı sorunları olacak. Ancak, salı akşamı barış anlaşmasıyla ilgili ilk yorumlarda, birçok Cumhuriyetçi kongre üyesi, Clinton'un Amerika'yı hala birkaç önemli konuda ikna edemediğini belirtti; Amerikalı askerlerin Bosna'da ne kadar süre kalması gerektiği ve en önemlisi, orada bulunmanın amacı nedir? "Amaç, yeni sağlanan barışı korumaktır," diyor Clinton…" Haberde, barışın en büyük kazancının belki de Amerikan Başkanı Clinton'a ait olduğu belirtilmiştir. Bu, Clinton'ın barış sürecindeki liderliğinin ve diplomatik çabalarının önemini vurgulamaktadır. Aynı zamanda, zaferin karmaşıklığı da ele alınmıştır. Barış sürecinin kusurlu olmasına rağmen elde edilebilecek en iyi sonuç olarak değerlendirilmesi, Clinton'ın diplomatik başarısını ve liderliğini öne çıkarmakta ve iç politikadaki zorluklara ve Cumhuriyetçi eleştirilere rağmen, Clinton'ın barış sürecindeki kararlılığı ve bu süreci yönetme çabaları vurgulanmaktadır. Haberin tonu, Clinton'ın uluslararası arenadaki başarısını kabul ederken, iç politikadaki zorluklara da dikkat çekmektedir. Bu haberde Barış ana konusu kapsamında 'memnuniyet' alt konusu da saptanmıştır; *"...İlk Amerikan yorumları ve Amerikalı politikacıların memnuniyet içeren, ancak coşkulu olmayan açıklamaları, salı günü Dayton'da imzalanan barış anlaşmasının savaşı sona erdirdiğini ve barışı sağladığını, ancak bunun hayata geçirilmesi gereken bir kağıt üzerinde barış olduğunu vurguluyor. Elde edilen barış anlaşmasını tarihi ve kahramanca bir eylem olarak nitelendiren Başkan Clinton, bu barışın NATO güçleri kapsamında 20.000 Amerikalı asker tarafından korunacağını duyurdu…"* Amerikan yorumları ve politikacıların açıklamaları, barış anlaşmasının olumlu bir gelişme olarak görüldüğünü, ancak bu memnuniyetin coşkulu bir şekilde ifade edilmediğini göstermektedir. Bu, anlaşmanın olumlu bir adım olarak kabul edildiğini, ancak bu adımın yeterince güven verici ve kalıcı olup olmadığının hala belirsiz olduğunu ima etmekte ve anlaşmasının kağıt üzerinde bir barış olduğu ve henüz hayata geçirilmediği vurgulanmaktadır. Burada anlaşmanın uygulanabilirliğine dair memnuniyetin yanında bazı belirsizliklerin ve endişelerin olduğunu da gösterilmektedir. Barışın sadece bir anlaşma ile değil, aynı zamanda sahada somut adımlar ve eylemlerle desteklenmesi gerektiği anlamına gelir.

Koordinacija oporbenih stranaka Županijskog doma

Sporazum nije baš tako pozitivan za Hrvatsku

Oporba je svojim zaključcima podržala daytonske sporazume, ali se oni od zaključaka HDZ-a razlikuju u vezi s izvješćem ministra vanjskih poslova. Oporba, naime, ne vjeruje u dio izvješća u kojem se kaže da je Hrvatska morala potpisati daytonske sporazume, jer bi inače dobila sankcije. Oporba misli da to nije točno, jer se nikome nije prijetilo bilo čime, ne potpiše li sporazum, a o sankcijama uopće nije bilo govora

ANDREA LATINOVIĆ

Şekil 4.35. Vjesnik 14 Aralık 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-51)

Barış ana konusu kapsamında 'umut' alt konusu saptanmıştır. *"Anlaşma Hırvatistan için o kadar olumlu değil"* (14 Aralık 1995) başlıklı haberde Hırvatistan Dışişleri Bakanı Granić'in Dayton sonuçlarını yüceltmesi, hükümetin bu anlaşmayı olumlu bir gelişme olarak gördüğünü ve bunun geleceğe dair umut verici bir adım olduğunu vurguluyor. Bu, hükümetin barış sürecine yönelik iyimserliğini ve bu anlaşmanın Hırvatistan için yararlı olacağına dair inancını yansıtmaktadır.

Diğer taraftan, muhalefet bu anlaşmanın Hırvatistan için o kadar olumlu olmadığını düşünmekte, ancak yine de barışa giden bir yol olduğu ve bazı düzeltmelerin yapılabileceği umuduyla bu anlaşmaları desteklemektedir. Bu, muhalefetin mevcut anlaşmayı eleştirmesine rağmen, gelecekte yapılabilecek iyileştirmeler ve düzeltmelerle daha iyi bir duruma gelinebileceğine dair umudunu göstermektedir; *"...HND'den Josip Manolić'e göre, bakan Granić Dayton sonuçlarını yüceltmiş, ancak muhalefet bu anlaşmanın Hırvatistan için o kadar olumlu olmadığını düşünüyor. Manolić, Hırvatistan'ın Bosna-Hersek'i bölme politikasının Hırvatistan'ın genel politikası üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu belirtti. Muhalefet, barışa giden bir yol olduğu ve bazı düzeltmelerin yapılabileceği umuduyla bu anlaşmaları*

destekliyor..." Burada barış sürecinin karmaşıklığını ve tarafların farklı bakış açılarını yansıtmakla birlikte, genel olarak geleceğe dair bir umut ışığı taşıdığını ortaya koymaktadır.

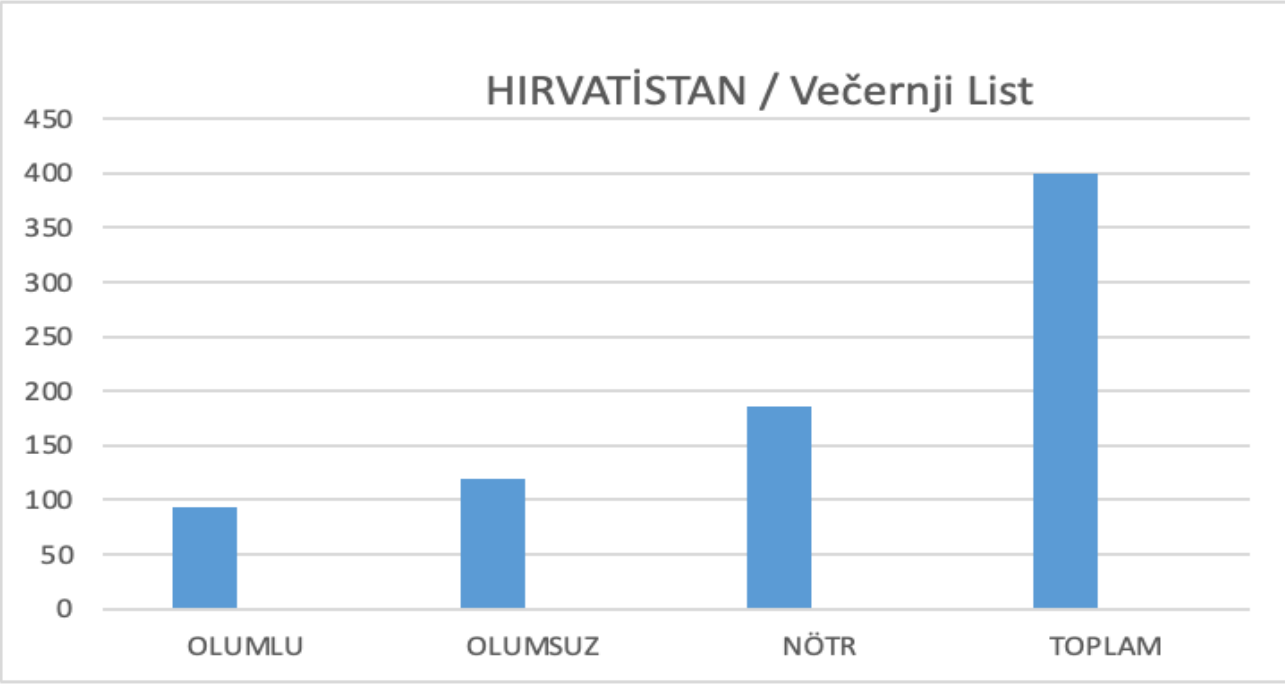
4.5.2. Večernji list Gazetesi

Večernji list günlük gazetesi ilk baskısını 1 Ağustos 1959 tarihinde gerçekleştirmiş ve o günden bu yana yayın hayatını aynı ad altında sürdürmektedir (Hrvatska eciklopedija, n.d.).

Večernji list, 15.11.1995 ile 15.12.1995 tarihleri arasında Dayton Anlaşması hakkında toplamda 31 gün boyunca haberler yayınlamıştır.

HIRVATİSTAN	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
	Večernji list	94 %23,56	119 %29,82	186 %46,62	399 100%

Tablo 4.13. Hırvatistan, *Večernji list* gazetesi

Şekil 4.36. *Hırvatistan,* Večernji list *gazetesi*

Bu süre zarfında gazetenin kaleme aldığı 399 haber, anlaşmanın ulusal arenada ne denli tartışmalı ve önemli bir konu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kadar yoğun

haber akışı, anlaşmanın sadece siyasi değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir etkiye de sahip olduğunu göstermektedir.

Toplam haberlerin %23,56 olumlu haber, anlaşmanın bazı kesimler tarafından olumlu karşılandığını, barışın getireceği istikrar ve huzurun değerinin anlaşıldığını işaret etmektedir. Ancak %29,82 olumsuz haber, toplumun ve gazetenin anlaşmaya dair ciddi endişeleri olduğunu ve bu endişelerin, özellikle savaşın yarattığı maddi ve manevi kayıplarla ilişkilendirildiğini göstermektedir. Bu olumsuz haberler, ülkenin savaşın sonucundan duyduğu memnuniyetsizliği ve anlaşmanın getirdiği koşullara dair eleştirileri de yansıtmaktadır. Sırp gazetelerinde olduğu gibi, Hırvat gazetesi de 'Tek kazanan Tucman'dir' (bkz. EK-48) gibi mesajları kullanarak liderini övmüştür.

İncelenen %46,62 nötr haberin varlığı, gazetenin olayları sadece duygusal bir çerçeveden değil, aynı zamanda nesnel ve bilgilendirici bir bakış açısıyla işlediğini göstermektedir. Söz konusu haberler, anlaşmanın genel detaylarına, uluslararası alandaki tepkilere veya potansiyel olarak daha detaylı bir değerlendirmeye tabi tutulmamış diğer bakış açılarına odaklanmıştır. Bu durum, gazetenin konuları çok yönlü bir şekilde ele aldığının ve okuyuculara konu hakkında kapsamlı bir anlayış sunma çabasının da bir göstergesidir.

Večernji list gazetesinin yayınladığı haberler, Dayton Anlaşmasının ülkede ne kadar karmaşık duygulara yol açtığını göstermektedir. Gazete, toplumun genel memnuniyetsizliğini ve anlaşmanın sebep olabileceği olası yeni durumları yansıtırken, aynı zamanda anlaşmanın getirdiği yeni döneme dair nesnel bilgilendirme yapma sorumluluğunu da üstlenmiştir.

4.5.2.1. Večernji list Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi

VEČERNJI LIST GAZETESİ						
ANA KONULAR	Alt konular					Toplam
Müzakereler	Uzlaşma	İlerleme	Çıkmaz	Anlaşma	Görüşmeler	
n	1	1	-	61	22	85
%	%1,18	%1,18		%71,76	%25,88	%100
Dayton Anlaşması	Zafer	Yenilgi	Belirsizlik			
n	1	-	1	-	-	2
%	%50	-	%50	-	-	%100
Barış	Sevinç	Üzüntü	Memnuniyet	Endişe	Umut	
n	-	-	1	3	3	7
%	-	-	%14,29	%42,86	%42,86	%100

Tablo 4.14. Večernji list Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı

Večernji list Gazetesi'nden Dayton Anlaşması ile ilgili toplam 10 haber incelenmiştir. Haberlerde, *Večernji list'de* niceliksel dağılım konusunda sonuçlar bu şekildedir:

"Müzakereler" ana konusunda, 'uzlaşma' (1 kez, %1,18), 'ilerleme' (1 kez, %1,18), 'anlaşma' (61 kez, %71,76) ve 'görüşmeler' (22 kez, %25,88);

"Dayton Anlaşması" ana konusunda sonuç 'zafer' (1 kez %50) ve 'belirsizlik' (1 kez, %50),

"Barış" konusunda ise 'memnuniyet' (1 kez, %14,29), 'endişe' (3 kez %42,86) ve 'umut' (3 kez, %42,86) olarak ortaya çıkmıştır.

İncelenen 10 haberin içeriğinde, Dayton Anlaşması ile ilgili en fazla yorum 'müzakereler' ve 'barış' konularında yapıldığı saptanmıştır.

KAKO U VELIKOJ BRITANIJI GLEDAJU NA RAZGOVORE U DAYTONU

Zabrinjavajući zastoj u pregovorima

LONDON **Željko Toth**

Pesimizam iz Daytona širi se Britanijom: usprkos 12-satnoj intervenciji Warrena Christophera, »sva glavna pitanja zbog kojih smo se okupili, još su na stolu«, priznao je Christopherov glasnogovornik Nicholas Burns. Zastoj u pregovorima izaziva veliku pozornost u Britaniji, kao i unutaramerički spor o vojnim snagama za Bosnu.

Britanija je sklona sudjelovati u operaciji NATO-a više nego što joj to stvarne mogućnosti dopuštaju. Vojno zapovjedništvo savjetuje vladi da pošalje jednu diviziju sa 15.000 vojnika, čak i po cijenu da polovina britanske vojske bude izvan zemlje, računajući i ostale misije po svijetu. Međutim, kakve god bile britanske vojne snage, uspjeh operacije ovisi o američkim vojnim »leđima«. Službeno to nitko u Britaniji neće priznati, ali vojni i politički analitičari tvrde da se na prostoru jugoistoka Europe rašćišćavaju krupni međunarodni odnosi. Nade Europske unije, odnosno vodećih europskih igrača, da će postati nova velesila u svijetu, slomile su se u Bosni. SAD su potvrdile da jedine imaju »mrkvu« i najdulji »štap«.

Da bi se raskorak između Amerike i Europe činio što manji, Britanija je spremna založiti više od svog maksimuma, kako bi bila što bliže američkom ramenu kad NATO bude napuštao Bosnu nakon završetka misije. Taj trenutak još je daleko. Pregovori u Daytonu ušli su u kritičnu fazu.

Amerikanci daju još tjedan dana za pregovore »prije zaključenja na jedan ili drugi način« – sporazumom ili objavom da sporazum nije moguć. Nicholas Burns slikovito se izrazio: »Ne možemo pregovarače prenijeti preko crte cilja, oni je sami moraju prijeći.« Tri su velike prepreke do toga: jedinstveno ili podijeljeno Sarajevo, srpski zahtjev za proširenje posavskoga koridora u »zračni most« Srbije s Banjom Lukom, te bosanski zahtjev za sigurnim koridorom do Goražda. Ni devet sastanaka u jednom danu Warrena Christophera sa sudionicima pregovora nisu pomogli. Navodno, »razlike su približene«, ali Burns je izjavio da to ne bi nazvao »napretkom«.

Şekil 4.37. Večernji list 16 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-52)

Tabloda görüldüğü üzere, en sık rastlanan ‘anlaşma’ alt konusudur. Dayton Anlaşması’nın parafından önce yayınlanan *“**Görüşmelerde Endişe** Verici Duraksama*” (16 Kasım 1995) başlıklı haberde hem ‘görüşmeler’ hem de ‘anlaşma’ alt konusu saptanmıştır. Haberde, görüşmelerin belirleyici bir anda olduğu ve nihai kararların verilmesinin an meselesi olduğu ifade edilmektedir. Bu, sürecin ne kadar önemli olduğunu ve tarafların dikkatle ve özenle hareket etmeleri gerektiğini göstermektedir. Amerikalıların tanıdığı süre ve Burns’ün açıklamaları, tarafların üzerinde hem destek hem de baskı olduğunu göstermektedir. *“...Dayton’daki **görüşmeler** kritik bir aşamaya girdi. Amerikalılar, **anlaşmaya** varılması veya **anlaşma** sağlanamayacağının ilan edilmesi için bir hafta daha süre tanıyor. Nicholas Burns, “müzakerecileri bitiş çizgisinin ötesine taşıyamayız, onu kendileri geçmek zorundalar” diyerek durumu betimledi...”* Bu haberde, Dayton’daki görüşmelerin ve anlaşma sürecinin kritik bir aşamada olduğu, tarafların nihai kararlarını vermeleri gerektiği ve bu süreçte Amerikalıların destekleyici bir rol oynadığı belirtilmektedir.

Nicholas Burns'ün açıklamaları, tarafların kendi sorumluluklarını üstlenmeleri gerektiğini ve anlaşmaya varmak için kendi çabalarıyla sonuca ulaşmaları gerektiğini vurgulamaktadır.

PREGOVORI U DAYTONU BLIŽE SE KRAJU

DANAS POTPISI NA SPORAZUM?

● Za danas u 10 sati najavljena konferencija za novinare na kojoj će se potpisati sporazum ili najaviti neuspjeh rekao je američki glasnogovornik Burn

● Očekuje se dolazak američkog predsjednika Clintona i više europskih ministara

● Ministri EU danas odlučuju o velikoj novčanoj pomoći BiH i Hrvatskoj

● Njemački kancelar Kohl pozvao predsjednika Izetbegovića da prihvati prijedloge Kontaktne skupine, a britanski premijer Major ponudio ohrabrenje i pomoć

DAYTON Vladimir GOSS

Predsjednik Tudman u Daytonu

VELEPOSLANIK BiH dr. KASIM TRNKA:

Rješenje neposredno uoči potpisivanja?

Večernji list PONEDJELJAK, 20. XI. 1995.

Şekil 4.38. Večernji list 20 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-53)

Anlaşmanın paraflanmasından bir gün önceki *"Bugün Anlaşma İmzalanacak mı?"* (20 Kasım 1995) başlıklı haberde, anlaşmanın ya imzalanacağını ya da başarısızlığın ilan edileceğini açıklayacak bir basın toplantısının yapılacağı belirtilmektedir; *"...Dün Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burn; bugün saat 10'da Wright-Patterson Üssü'ndeki Hope Hotel'in B-52 salonunda, anlaşmanın imzalanacağını veya başarısızlığın ilan edileceğini açıklayacak bir basın toplantısı düzenlenecek dedi…"* Bu haberde, görüşmelerin kritik ve belirleyici bir noktaya ulaştığı gösterilmektedir. Anlaşmanın ya tamamlanacağı ya da başarısızlıkla sonuçlanacağının ilan edilecek olması, sürecin nihai aşamasına gelindiğini vurgulamaktadır. Basın toplantısının duyurulması, anlaşma süreci etrafında büyük bir beklenti ve gerilim yarattığını göstermektedir.

OBRAČANDE PREDSJEDNIKA TUĐMANA

Vjerujem u sporazum

Şekil 4.39. Večernji list 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-54)

Anlaşmanın paraflanmasından sonra çıkan *"Anlaşmaya İnanıyorum"* (22 Kasım 1995) başlıklı başka bir haberde ise Hırvatistan Devlet Başkanı Tucman'ın konuşması yer almıştır. Ayrıca, Anlaşmanın uygulanmasının olumlu sonuçlar doğuracağına dair güven ve umut dolu bir dil kullanılmaktadır. Bu, tarafların anlaşmaya olan bağlılıklarını ve bu sürecin başarılı olacağına dair inançlarını yansıtmıştır; *"...Organizatörlerin ve ev sahiplerinin yanı sıra temas grubunun üyelerinin çabaları sayesinde, Bosna-Hersek'te savaşı sona erdireceğini ve eski Yugoslavya'daki krizi durduracağını düşündüğümüz bir anlaşmaya vardık. Bu anlaşmanın Washington anlaşmaları doğrultusunda Hırvat-Boşnak Federasyonu'nu daha da güçlendireceğine olan inancımı vurgulamak istiyorum. Özellikle, barış adına, Hırvatistan'ın geri kalan işgal altındaki bölgelerinin barışçıl entegrasyonunu ve eski Yugoslavya topraklarında kurulan tüm devletler arasındaki ilişkilerin tamamen normalleşmesini bekliyoruz. Bu anlaşmaların uygulanmasının kalıcı barışa yol açacağına ve bu dünyanın bu bölgesinde yeni bir uluslararası düzenin kurulması için gerekli koşulları yaratacağına*

inanıyorum…" Anlaşmanın uygulanmasının kalıcı barışa yol açacağına ve bölgedeki yeni bir uluslararası düzenin kurulması için gerekli koşulları yaratacağına dair güçlü bir inanç dile getirilmiştir. Kullanılan ton olumlu, iyimser ve umut dolu olup, organizatörlerin, ev sahiplerinin ve temas grubunun üyelerinin çabalarına teşekkür edilerek ortak çabanın önemine dikkat çekilmektedir.

DIE PRESSE

SPORAZUM O BOSNI PUN POGREŠAKA

»U jednoj jedinoj točki u Daytonu nije bilo suglasja: oko 'koridora' kod Brčkog, uskog pojasa duž ceste u sjevernom dijelu zemlje, koja povezuje jedini veliki grad u srpskom dijelu Bosne Banjaluku sa Srbijom i istočnom Bosnom. Pitanje Brčkog prebačeno je međunarodnoj komisiji, koja mora donijeti odluku unutar jedne godine.

Pritom, kod koridora nije riječ u prvom redu o selima i četvornim kilometrima; on je, dapače, visoko politička tvar. Bez njega Srbi ne bi imali kompaktno područje i bili bi upućeni na ostatke državnog saveza s drugim narodima, bez koridora dioba Bosne ne bi funkcionirala.

Stoga Muslimani uopće nisu htjeli koridor za Srbe. Hrvati jesu: 1992. godine prepustili su bez borbe područje za koridor svojim srpskim neprijateljima. Kontaktna skupina za Bosnu predvidjela je iznimno uzak koridor. I to je imalo smisla: uzak koridor omogućuje diobu, ali je ranjiv i prisiljava na obzir.

U prvoj fazi pregovora Amerikanci su silovito ustrajali na pravu povratka izbjeglica; između predsjednika Hrvatske i Bosne čak su dogovorene točne kvote povratnika u određena mjesta. Dio ugovora predviđa povratak u tri faze; svi se trebaju vratiti u svoja prvotna prebivališta ili, 'ako to nije moguće', u neko drugo mjesto po izboru.

Je li neki povratak moguć, zapravo odlučuju mjesne vlasti. Premasvemu sudeći, Amerikanci u tom pitanju nisu stigli dovoljno daleko; 'prodor' je izostao. No jedan takav 'prodor' apsolutno je nužan: u Bosni živi 1,3 milijuna 'displaced persons' od nekadašnjih 4,35 milijuna stanovnika. Tko se hoće vratiti kući, svoju će kuću naći ili razrušenu ili će tamo naći druge izbjeglice. Pitanje izbjeglica može se riješiti jedino globalno, ili se ne može riješiti uopće.

Ta okolnost izaziva učinak domina: bez razmjene izbjeglica između republike srpske i federacije može se ostvariti samo vrlo ograničeni broj povrataka unutar federacije; ili će se pokrenuti veliki krug razmjena, ili će svi ostati tamo gdje su sada.

Neuspjehom u izbjegličkim pitanjima zaključena je dioba Bosne: sigurni znaci bile su precizne kvote za povratak izbjeglica unutar federacije i ostavka bosanskog ministra vanjskih poslova Šačirbeja, koji je zastupao sekulariziranu struju u muslimanskom vodstvu za održanje zajedničke države. No dioba nije samo loše, već možda uopće nikakvo rješenje. Muslimani prognani iz istočne Bosne, koji danas žive u središnjoj Bosni, ne mogu natrag. Oni tamo mijenjaju etničke odnose na štetu Hrvata; njihov egzodus iz središnje Bosne se nastavlja. U tome leži i najveća opasnost za uspjeh daytonskog sporazuma: bez prava na povratak razbija se i federacija - a tada će još izmiješana naselja Hrvata i Muslimana biti razdvojena po poznatom uzorku, silom i ratom.

Tu opasnost mora odagnati NATO-va 'postrojba za ostvarenje', vrlo je dvojbeno hoće li u tome uspjeti. Organizacija povratka izbjeglica spada u najteže zadaće uopće: zemljišne i najamne pravne odnose u bivšoj Jugoslaviji jedva da i sami stanovnici razumiju.

Şekil 4.40. Večernji list 24 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-58)

Die Presse'den aktarılan *"Hatalarla Dolu Bosna Anlaşması"* (24 Kasım 1995) başlıklı haberde Anlaşmanın olası olumsuz yönleri ve onun uygulanmasıyla ilgili ciddi tehlike ve zorlukları dile getirilmiştir; *"…Doğu Bosna'dan sürülen ve şu anda Orta Bosna'da yaşayan Müslümanlar geri dönemez. Orada Hırvatların zararına etnik dengeleri değiştiriyorlar. Orta Bosna'dan ayrılmaları devam ediyor. Bu, Dayton Anlaşmasının başarısı için en büyük tehlikeyi oluşturuyor. Geri dönüş hakkı olmadan Federasyon dağılır ve o zaman Hırvatlar ve Müslümanlar arasındaki karışık yerleşim bölgeleri, bilinen yöntemler güç ve savaş ile ayrılır. Bu tehlikeyi NATO'nun uygulama birliği bertaraf etmek zorundadır. Bunda başarılı olup olmayacağı çok şüphelidir…"* Ayrıca, bu haberde NATO'nun başarılı olup olmayacağı konusunda ciddi şüpheler

ifade edilmiştir. Kullanılan ton, endişe ve şüphe dolu olup, anlaşmanın karşı karşıya olduğu riskleri ve belirsizlikleri vurgulamaktadır.

KAKO JE POSTIGNUT DAYTONSKI SPORAZUM

Neizvjesnost do kraja

DAYTON - Trotjedni pregovori u zrakoplovnoj bazi Wright-Patterson u Fairbornu kraj Daytona u državi Ohiu okrunjeni su uspjehom. U utorak između 16.14 i 16.17 sati svečano je parafiran sporazum o miru na Balkanu. Prethodili su mnogi teški trenuci; potkraj se čak vjerovalo da će konferencija propasti.

Od 1. do 10. studenoga pregovarači, pod vodstvom Richarda Holbrookea i Carla Bildta, usredotočili su se na dogovor o Istočnoj Slavoniji i Federaciji BiH. 11. studenoga Halbrookeov tim počeo je intenzivno raditi na zemljovidu BiH. 14. studenoga državni tajnik Warren Christopher proveo je 14 sati nad zemljovidom Sarajeva. Od 17. do 21. studenoga, pri svojemu zadnjem posjetu, proveo je opet najveći dio vremena na pitanju zemljovida.

Od petka navečer do utorka ujutro vodile su se beskonačne sjednice o tom pitanju. Ujutro 20. studenoga vjerovalo se da je postignut dogovor, no nakon 37 minuta (u 4.37 sati) pokazalo se da ipak postoje razilaženja. Sastanak je završen u 5.30 i nastavljen u 7.10 sati. Taj je krug trajao do sljedeće ponoći. Nastavio se u utorak u 8 sati i završio sporazumom u 10.40 sati.

U zadnjem krugu našlo se nekoliko posebnih teritorijalnih pitanja i bilo je mnogo prijedloga i protuprijedloga. Državni tajnik sastao se više puta sa svim predsjednicima, a nastavili su se i razgovori s nižim članovima delegacija, osobito o pitanju Brčkog i posavskog koridora, Sarajeva i nekih pitanja u zapadnoj Bosni.

U ponedjeljak navečer Christopher je zatražio posljednje teritorijalne zahtjeve do 23.30 sati. I nakon toga ostala su otvorena pitanja oko Brčkog. Oko ponoći Christopher je dao do znanja da se u utorak ujutro u 11 baza zatvara. Zamolio je delegacije da učine posljednji napor.

Ujutro je državni tajnik odlučio da se još jednom sastane s čelnicima delegacija, prvo s predsjednikom Tuđmanom, zatim s predsjednikom Miloševićem. Nakon tih razgovora Christopher je zaključio da ipak postoje izgledi za sporazum. Zatim se sastao s predsjednikom Izetbegovićem i na tom sastanku riješeni su posljednji teritorijalni problemi. Tada je u 10.40 sati državni tajnik Christopher nazvao predsjednika Clintona i najavio da je sporazum postignut. Predsjednik Clinton objavio ga je svijetu nekoliko minuta poslije iz Vrta ruža u Bijeloj kući.

V. Goss

Şekil 4.41. Večernji list 24 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-57)

Dayton Anlaşması ana konusunun kapsamında olan 'belirsizlik' alt konusu da *"Sonuna Kadar Belirsizlik" (24 Kasım 1995)* başlıklı haberde saptanmıştır. Bu haberde, Dayton-Ohio'daki Wright-Patterson Hava Üssü'nde üç hafta süren müzakerelerin ne denli zorlu ve karmaşık olduğu vurgulanmaktadır. Müzakereler sırasında birçok kritik an yaşanmış ve konferansın başarısız olacağına dair ciddi endişeler dile getirilmiştir. 20 Kasım sabahı bir anlaşmaya varıldığına inanılmış, ancak sadece 37 dakika sonra yeni farklılıkların ortaya çıktığı belirtilmiştir. Toplantılar yoğun bir şekilde devam etmiş ve son turda birçok özel toprak meselesi tartışılmıştır; *"...Sabah Dışişleri Bakanı, delegasyon liderleri ile bir kez daha görüşmeye karar*

verdi, önce Başkan Tucman, ardından Başkan Miloşeviç ile görüştü. Bu görüşmelerden sonra Christopher, anlaşma için hala umut olduğunu gördü, ardından Başkan Izzetbegoviç ile görüştü ve son toprak sorunları bu toplantıda çözüldü. O zaman saat 10.40'ta Dışişleri Bakanı Christopher, Başkan Clinton'ı arayarak ***anlaşmanın*** *sağlandığını bildirdi. Başkan Clinton, birkaç dakika sonra Beyaz Saray'daki gül bahçesinden dünyaya duyurdu…"* Nihayetinde, bu belirsizlik sona ermiş ve ABD Dışişleri Bakanı, Başkan Clinton'a anlaşmanın sağlandığını bildirmiştir. Başkan Clinton da Beyaz Saray'dan dünya kamuoyuna bu önemli gelişmeyi duyurmuştur. Bu süreç, çeşitli belirsizliklere rağmen diplomatik çabaların nihayetinde başarıyla sonuçlandığını ortaya koymaktadır.

KAKO U VELIKOJ BRITANIJI GLEDAJU NA RAZGOVORE U DAYTONU

Zabrinjavajući zastoj u pregovorima

LONDON ***Željko Toth***

Pesimizam iz Daytona širi se Britanijom: usprkos 12-satnoj intervenciji Warrena Christophera, »sva glavna pitanja zbog kojih smo se okupili, još su na stolu«, priznao je Christopherov glasnogovornik Nicholas Burns. Zastoj u pregovorima izaziva veliku pozornost u Britaniji, kao i unutaramerički spor o vojnim snagama za Bosnu.

Britanija je sklona sudjelovati u operaciji NATO-a više nego što joj to stvarne mogućnosti dopuštaju. Vojno zapovjedništvo savjetuje vladi da pošalje jednu diviziju sa 15.000 vojnika, čak i po cijenu da polovina britanske vojske bude izvan zemlje, računajući i ostale misije po svijetu. Međutim, kakve god bile britanske vojne snage, uspjeh operacije ovisi o američkim vojnim »ledima«. Službeno to nitko u Britaniji neće priznati, ali vojni i politički analitičari tvrde da se na prostoru jugoistoka Europe raščišćavaju krupni međunarodni odnosi. Nade Europske unije, odnosno vodećih europskih igrača, da će postati nova velesila u svijetu, slomile su se u Bosni. SAD su potvrdile da jedine imaju »mrkvu« i najdulji »štap«.

Da bi se raskorak između Amerike i Europe činio što manji, Britanija je spremna založiti više od svog maksimuma, kako bi bila što bliže američkom ramenu kad NATO bude napuštao Bosnu nakon završetka misije. Taj trenutak još je daleko. Pregovori u Daytonu ušli su u kritičnu fazu.

Amerikanci daju još tjedan dana za pregovore »prije zaključenja na jedan ili drugi način« — sporazumom ili objavom da sporazum nije moguć. Nicholas Burns slikovito se izrazio: »Ne možemo pregovarače prenijeti preko crte cilja, oni je sami moraju prijeći.« Tri su velike prepreke do toga: jedinstveno ili podijeljeno Sarajevo, srpski zahtjev za proširenje posavskoga koridora u »zračni most« Srbije s Banjom Lukom, te bosanski zahtjev za sigurnim koridorom do Goražde. Ni devet sastanaka u jednom danu Warrena Christophera sa sudionicima pregovora nisu pomogli. Navodno, »razlike su približene«, ali Burns je izjavio da to ne bi nazvao »napretkom«.

Şekil 4.42. Večernji list 16 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-52)

Barış ana konusu kapsamında en çok tekrarlanan 'endişe' alt konusu görülmektedir. *"Görüşmelerde Endişe Verici Duraksama"* (16 Kasım 1995) başlıklı haberde. Haber, anlaşmaya varılmadan, paraflanmadan önceki durumu yansıtmaktadır. Bu haberde, endişe konusu birkaç kritik noktada vurgulanmaktadır; *"…Üç büyük engel var: Birleşik veya bölünmüş Saraybosna, Sırpların Posavina koridorunu genişletme talebi ve Sırbistan'ın Banja Luka ile hava köprüsü ve Bosnalıların Goražde'ye güvenli koridor talebi. Warren Christopher'ın katılımcılarla yaptığı dokuz toplantı bile yardımcı olmadı. Söylentilere göre farklar yakınlaştırıldı, ancak Burns bunu ilerleme olarak adlandırmayacağını belirtti…"* Bu, yapılan

çabaların henüz yeterli olmadığını ve önemli belirsizliklerin devam ettiğini göstermektedir.

EL PAIS

Boležljivi sporazum iz Daytona

«Luciferski sporazum u Daytonu utišao je oružje, ali ne i ambicije i mržnju. Njegovo svečano potpisivanje, ovoga četvrtka u Parizu, zatvara vrata kampanji bosanskih Srba za novo pregovaranje, ali ne zatvara rane i vojne i teritorijalne probleme koji prijete budućoj primjeni tog plana. Unatoč dobronamjernim izjavama, unatoč dvomjesečnom primirju - ili, drugim riječima, prestanku neprijateljstava, kako to UN više voli zvati - nema velikog slavlja u bosanskim gradovima i selima. Gotovo 46 mjeseci rata uništilo je vjeru u budućnost. Na karti koja je nastala tijekom teških pregovora u Daytonu ističu se četiri moguća žarišta sukoba:

1. Sarajevo. (...) UNPROFOR ne drži vjerojatnim da će Srbi koji budu otišli iz srpskih četvrti spaliti svoje kuće. 'Nije to ono što nas najviše zabrinjava, budući da nikome ne možemo zabraniti da spali vlastitu kuću, ono što nas stvarno brine jest to da bi neki mogli poželjeti u zrak dići pogone koji Sarajevu omogućavaju opskrbu strujom, vodom i plinom, koja se nalaze pod njihovim nadzorom', kaže se u UNPROFOR-u. UN-ovi vojnici smatraju da bi drugi scenarij nocne more bio masovni srpski egzodus, uz njihovu optužbu da međunarodna zajednica provodi 'etničko čišćenje'. 'Važno je napomenuti', kažu u UNPROFOR-u, 'da sada, prvi put u četiri godine, Srbi cijene nazočnost međunarodnih informativnih medija'.

2. Prijedor, grad na sjeverozapadu Bosne. Peti zbor Armije BiH stigao je do ulaza u taj grad, tijekom ovogodišnje ljetne navale. Mirovnim planom iz Daytona taj bi grad trebao pripasti bosanskim Srbima. Zapovjednik V. zbora Atif Dudaković podrijetlom je iz Prijedora. A i cijeli njegov stožer. A osim Dudakovićevič emotivnih razloga, Prijedor je i gospodarski vitalno važan za Bosnu i Hercegovinu. (...) Dudakovića mnogi zapadni vojni izvori smatraju najboljim generalom bošnjačke vojske.

3. Posavski koridor: (...) Ovo je područje na sjeveru Bosne važno i vojno i gospodarski. Kako za Srbe tako i za Bošnjake. Industrijski grad Tuzla ne želi biti na granici hrvatsko-muslimanske federacije, on treba biti prva granica sa Srbijom i u njoj treba pronaći gospodarsku i tržišnu povezanost kako bi mogao disati. Međunarodno bi povjerenstvo moralo obaviti težak arbitražni posao zaštite interesa svih triju strana. O uspjehu tog posla ovisit će hoće li strateški koridor u Posavini biti vojni cilj ili neće.

4. Goražde: stvaranje koridora širine osam kilometara, kojim bi se enklava Goražde spojila sa Sarajevom, predstavlja Ahilovu petu. Prije listopadskog primirja, bošnjačka je vojska pokrenula silovit napad na mjesto Trnovo, oko 30 km južno od Sarajeva. Iznenađuje da je to bilo prvi put da su Bošnjaci imali snažnu hrvatsku topničku potporu. Što je Zagreb smjerao?

Nakon te vojne akcije, stvaranjem koridora prema Goražđu, uz zatvaranje granice sa Crnom Gorom, srpska vojska u Hercegovini ostaje bez ceste preko Trnova kojom se opskrbljuje. Budući da je ona prekinuta na četiri kilometra, zahvaljujući prijašnjoj vojnoj navali, Hrvati su na taj način zadržali ključ za opskrbu tog važnog dijela srpske vojske, a upravo on prijeti hrvatskim interesima kod Dubrovnika, na jugu jadranske obale», piše Ramon Lobo.

Şekil 4.43. Večernji list 14 Aralık 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-60)

Aynı konuyu *"Dayton'daki Kırılgan Anlaşma"* (14 Aralık 1995) nihai imzalanmanın erçekleştiği gününde yayınlanmış. *"Lucifer'in Anlaşması Dayton'da Silahları Susturdu Ama Hırsları ve Nefreti Susturmadı"* alt başlıkta anlaşmaya duyulan memnuniyetsizlik ve endişe de gözükmektedir. Haberde, endişe uyandıracak 4 konudan bahsedilmiştir, en kritik olarak Saraybosna konusu öne çıkarılmıştır. Sırpların kendi mahallelerinden ayrılırken evlerini yakması tehditleri genel bir endişeyi yaratsa da UNPROFOR onun endişe kaynağı olmadığını belirtmektedir; "*…Saraybosna- UNPROFOR, Sırpların kendi mahallelerinden ayrılırken evlerini yakacağını olası görmüyor. "Bu bizim için en büyük endişe değil, çünkü kimseye kendi evini yakmasını yasaklayamayız. Bizi asıl endişelendiren şey, bazılarının Saraybosna'nın elektrik, su ve gaz tedarikini sağlayan tesisleri havaya uçurmak isteyebilecek olması…" diyor UNPROFOR. BM askerleri, diğer bir kâbus senaryosunun, Sırpların kitlesel göçü ve uluslararası toplumun etnik temizlik uyguladığını iddia etmeleri olacağını belirtiyor. UNPROFOR, Sırpların şimdi ilk kez*

dört yıl içinde uluslararası haber medyasının varlığını takdir ettiğini vurguluyor…" Haberde, asıl endişe uyandıran şey, Sırpların Saraybosna'nın elektrik, su ve gaz tedarikini sağlayan tesislerin havaya uçurma olasılığı ve Sırpların kitlesel göçünün uluslararası toplum tarafından etnik temizlik olarak değerlendirilme olasılığı olarak gösterilmiştir.

4.5.3. Genel Olarak Hırvatistan Basını

	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
HIRVATİSTAN	Večernji list	94 %23,56	119 %29,82	186 %46,62	399 100%
	Vjesnik	86 %37,88	106 %46,70	35 %15,42	227 %100
	TOPLAM	180 %28.75	225 %35.94	221 %35.31	626 100%

Tablo 4.15. Hırvatistan

Večernji list ve *Vjesnik* günlük gazetelerin toplamda yayınladığı 626 haberin analizi, medya içerisindeki haber dağılımının çeşitliliğini göstermiştir. Oransal olarak %28,75 olumlu, %35,94 olumsuz ve %35,31 haberi nötr olarak sınıflandırmak, her iki gazetenin anlaşmayla ilgili çok yönlü bir yaklaşım sergilediğine işaret etmiştir.

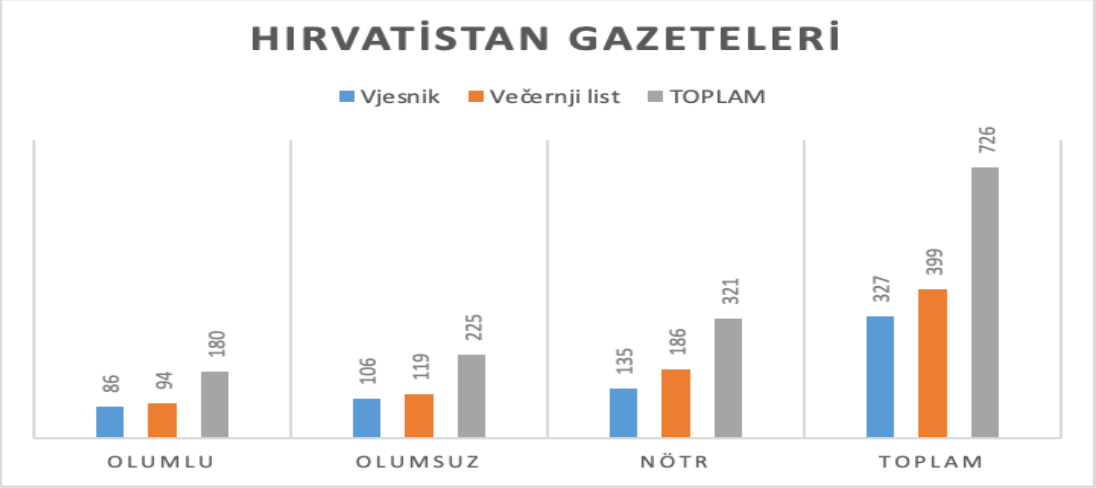
Olumlu haberlerin oranı %28,75 göz önüne alındığında, anlaşmanın olumlu yönlerinin de göz ardı edilmediği anlaşılmaktadır. Bu tür haberler, anlaşmanın getirebileceği faydaları, olası olumlu etkilerini veya genel olarak ülkenin uluslararası arenadaki duruşuna nasıl katkı sağlayabileceğini vurgulamıştır.

Olumsuz haberlerin oranı %35,94, anlaşmanın eleştirel bir şekilde incelendiğini ve olumsuz yönlerinin detaylı bir şekilde irdelendiğini göstermiştir. Bu, anlaşmanın ülkenin bazı çıkarlarına ters düşebileceğine veya belirli kesimler tarafından olumsuz karşılanabileceğine dair bir işarettir.

Nötr haberlerin yüksek oranı %35,31 ise, her iki gazetenin de konuyu dengeli bir şekilde ele aldığını göstermiştir. Bu haberler, anlaşmanın farklı yönlerini tarafsız

bir bakış açısıyla sunarak, okuyuculara daha geniş bir perspektif sunmayı hedeflemiştir.

Tablo 11'deki haber dağılımı, Hırvatistan'da Dayton Anlaşmasıyla ilgili olarak geniş bir spektrumda haberler sunulduğunu ve farklı bakış açılarına yer verildiğini göstermektedir. Bu çeşitlilik, toplumun anlaşmaya yönelik karmaşık ve çoğu zaman çelişkili tutumlarını yansıtmakta ve okuyucuların kendi görüşlerini şekillendirmelerinde önemlidir. Bu genel değerlendirmede, gazetelerin Dayton anlaşma ile ilgili haberleri çoğunlukla olumsuz bir perspektiften ele alındığı görülmektedir. Ancak, elde edilen verilere ve tablolara bakıldığında, olumsuz haberler ile nötr haberler arasında oransal olarak görece küçük bir fark olduğu dikkat çekmektedir. Böylece, gazetelerin anlaşmaya yönelik ülke genelinde tutumlarının tamamen tek yönlü olmadığını, aynı zamanda belirli bir ölçüde dengeli yaklaşımların da bulunduğunu göstermektedir.

Şekil 4.44. *Hırvatistan Gazeteleri*

Hırvat gazeteleri, Sırp ve Bosna gazetelerine kıyasla önemli ölçüde daha fazla sayıda haber yayımlamıştır. Analiz edilen iki gazetede toplamda 626 haber yayımlanmış olup, genel olarak negatif tonlu haberler baskın olmuştur. Ancak, tek tek incelendiğinde, Večernji list gazetesinde daha fazla tarafsız haber yer aldığı görülmüştür. Bu durum, Bosna'daki barış sürecine ilişkin genel bir memnuniyetsizliğin hâkim olduğunu göstermektedir.

Her iki gazetede toplamda 20 haberin tematik analizi yapıldığında, diğer Sırp ve Bosna basınında olduğu gibi, en yaygın ana konusunun 'Müzakereler' ve onun alt konuları olan 'anlaşma' ve 'görüşmeler' olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, incelenen

dönemi göz önüne alındığında anlaşılır bir durumdur. 'Dayton Anlaşması' ana konusuna bakıldığında, 'zafer' alt temasının toplamda 7 kez her iki gazetede de yer aldığı görülmüştür. Bu, barış ve anlaşmanın kişisel bir başarı olarak sunulma çabasına işaret etmektedir. Haberlerde görüldüğü üzere (EK-48, EK-61), Hırvat medyasında da müzakerelerdeki başarı ve sağlanan barışın sahiplenilmesi eğilimi belirgindir. Ancak, bu olumlu anlatının yanında, hayal kırıklığı ve memnuniyetsizlik konularının da sıkça yer alması, Hırvatların anlaşmadan beklentilerinin tam olarak karşılanmadığını göstermektedir

Hırvatların, Müslüman/Boşnaklar ile ortak Federasyon kazanmalarına karşın, Sırpların Bosna'nın neredeyse yarısını yalnızca kendilerine alması, haberlerde gözlemlenen memnuniyetsizliği anlaşılır kılmaktadır. Hayal kırıklığı ve memnuniyetsizlik, Hırvat gazetelerinde daha belirgin bir şekilde yer almaktadır (EK-50, EK-51, EK-52, EK-58, EK-60, EK-61). Hırvat medyasında, Sırplara ve Sırp tarafına yönelik propagandanın mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, Hırvatların, Boşnaklara kıyasla Sırpları daha büyük bir rakip olarak gördüğünü göstermektedir (EK-42, EK-43, EK-47).

Hırvat medyasındaki bu propaganda, barış sürecinde ve Dayton Anlaşması'nın kabul edilmesinde Sırpların rolünü küçümsemeye ve kendi taraflarının başarısını öne çıkarmaya yönelik bir çaba olarak değerlendirilebilmektedir. Bu eğilim, Hırvat basınının, okuyucularını belirli bir bakış açısına yönlendirme ve kamuoyunu etkileme stratejisini yansıtmaktadır.

4.6. Türkiye Basını

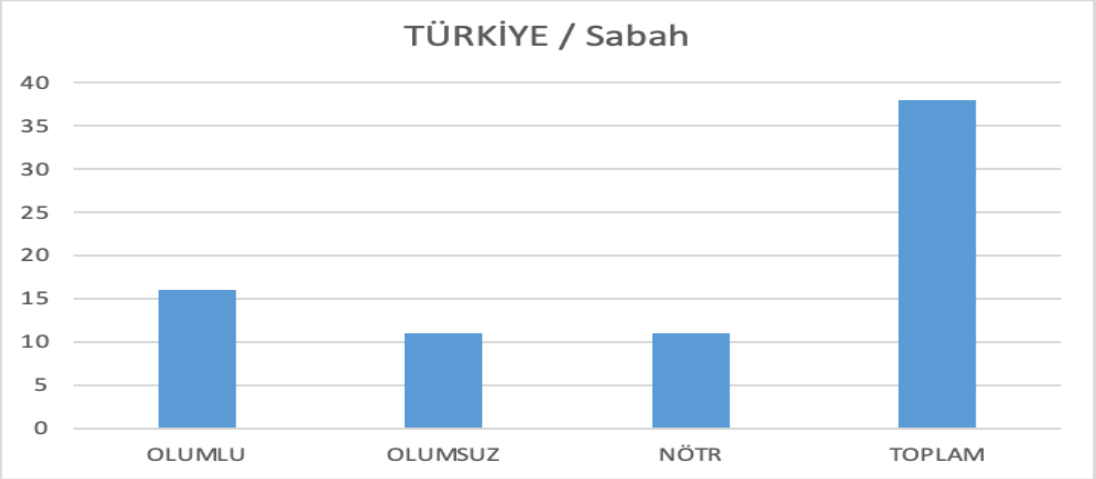
4.6.1. Sabah Gazetesi

Sabah, Türkiye'de 22 Nisan 1985 tarihinde yayın hayatına başlayan bir günlük gazete olup, bugüne dek yayınını aynı isimle sürdürmektedir (Hürriyet).

Sabah günlük gazetesi, 15.11.1995 ile 15.12.1995 tarihleri arasında Dayton Anlaşması hakkında toplamda sadece 22 gün boyunca haberler yayınlamıştır.

TÜRKİYE	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
	Sabah	16 %42,11	11 %28,95	11 %28,95	38 100%

Şekil 4.45. Türkiye, *Sabah* gazetesi

Şekil 4.46. *Türkiye,* Sabah *gazetesi*

Sabah gazetesi, bu süre zarfında Dayton Anlaşması hakkında toplamda 38 haber yayınlamıştır. Bu haberlerin dağılımına bakıldığında, %42,11 olumlu, %28,95 olumsuz ve %28,95 nötr bir dilde kaleme alınmıştır. Gazetenin bu konuda en fazla olumlu haber yayınlaması, gazetenin okuyucularına taraflı bir bilgilendirme sunmayı hedeflediğini göstermektedir. Ancak, bu taraflı yaklaşımın yanı sıra, olumsuz haberlerin sayısının nötr haberlerle aynı olması da dikkat çekicidir.

Bu durum, Dayton Anlaşması'nın getirdiği ya da getirebileceği olası sorunlara veya anlaşmanın içeriğindeki belirsizliklere gazetenin duyarlı bir yaklaşım sergilediğini göstermektedir. *Sabah* gazetesinin bu eleştirel yaklaşımı, anlaşmanın olumsuz taraflarını okuyucularına aktarma amacını taşımaktadır.

Ayrıca, *Sabah* gazetesinin savaşta aktif olarak yer almayan bir ülkede olması, gazetenin bu konudaki yaklaşımını etkileyen önemli bir faktördür. Bu bağlamda, Sabah gazetesinin dış bir gözlemci olarak anlaşmayı değerlendirdiği ve bu nedenle objektif bir perspektife sahip olabileceği söylenebilir. Ancak, Türkiye'nin Bosna-Hersek'e olan hassasiyeti ve kardeşlik duygusu olumlu haberlerin sayısının fazla olmasının sebebi olabilmektedir. *Sabah* gazetesinin anlaşmanın getireceği sonuçları

olumlu bir perspektifle değerlendirdiğini ve bu konuda açık bir yaklaşım sergilediğini göstermektedir.

4.6.1.1. Sabah Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi

SABAH GAZETESİ						
ANA KONULAR	Alt konular					Toplam
Müzakereler	Uzlaşma	İlerleme	Çıkmaz	Anlaşma	Görüşmeler	
n	1	-	-	60	22	83
%	%1,20			%72,29	%26,51	%100
Dayton Anlaşması	Zafer	Yenilgi	Belirsizlik			
n	-	-	-	-	-	
%	-	-		-	-	-
Barış	Sevinç	Üzüntü	Memnuniyet	Endişe	Umut	
n	1	-	1	-	2	4
%	%25	-	%25	-	%50	%100

Tablo 4.16. Sabah Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı

Sabah Gazetesi'nde Dayton Anlaşması ile ilgili; 'Müzakereler' ana konusunda 'uzlaşma' (1 kez, %1,20), 'anlaşma/anlaşma' (60 kez, %72,29) ve 'görüşmeler' (22 kez, %26,51); 'Dayton Anlaşması' ana konusu kapsamında, *Hürriyet* Gazetesi'nde olduğu gibi, hiçbir alt konu saptanmamıştır. 'Barış' ana konusunda ise, 'sevinç' (1 kez, %25), 'memnuniyet'(1 kez, %25) ve 'umut' (2 kez, %50) alt konuları tespit edilmiştir. 10 haberin içeriğine bakıldığında, en fazla yorumun 'müzakereler' ana konusu ve 'anlaşma' alt konusunda yapıldığı tespit edilmiştir.

Şakirbey istifa ediyor

Amerika'nın Dayton kentinde yapılan Bosna barış görüşmelerine katılan Bosna-Hersek Dışişleri Bakanı Muhamed Şakirbey, yaptığı açıklamada, görevinden istifa etmeye karar verdiğini söyledi. Şakirbey, Dayton'da gazetecilere gece yaptığı açıklamada, barış görüşmelerinde, "Taraflar arasında tam bir uzlaşma sağlanmadan bir anlaşmaya varmak için acele edildiğini" belirtti. Bu arada, Dışişleri Bakanı Şakirbey, istifasının, Bosna'da savaşan taraflar arasında barış sağlanmasına yönelik hazırlanan anlaşmayı protesto niteliği taşımadığını söyledi ve "bu, bir protesto istifası değil. Görevimi bir Hırvat'a bırakacağım" dedi.

Şekil 4.47. Sabah 19 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-73)

"Şakirbey istifa ediyor" (19 Kasım 1995) başlıklı haberde, "Müzakere" ana konusu kapsamında olan 'uzlaşma', 'anlaşma' ve 'görüşme' alt konular tespit edildi. Bu haber, Dayton barış görüşmelerinde tarafların tam bir uzlaşmaya varmadan aceleyle bir anlaşmaya varmak istedikleri görüşüne işaret ediyor; *"...Amerika'nın Dayton kentinde yapılan Bosna Barış Görüşmelerine katılan Bosna Hersek Dışişleri Bakanı Muhammed Şakirbey yaptığı açıklamada görevinden istifa etmeye karar verdiğini söyledi. Şakirbey, Dayton'da gazetecilere gece yaptığı açıklamada barış görüşmelerinde taraflar arasında tam bir uzlaşma sağlanmadan bir anlaşmaya*

varmak için acele edildiğini belirtti. Bu arada Dışişleri Bakanı Şakirbey istifasının Bosna'da savaşan taraflar arasında barış sağlanmasına yönelik hazırlanan anlaşmayı protesto niteliği taşımadığını söyledi ve "bu bir protesto istifası değil, görevimi bir Hırvata bırakacağım" dedi…" Bosna Hersek Dışişleri Bakanı Muhammed Şakirbey'in bu dikkatsiz ve aceleci anlaşma imzalama yaklaşımı nedeniyle endişesini dile getirdiği ve bunun barışa olan şüpheleri artırdığı belirtilmiştir.

Barış bıçak sırtında

Amerika'nın Dayton kentinde devam eden Bosna barış görüşmelerinde son dönemece girildi. Pazarlık sonrası masadan ya barış ya da savaş kararı çıkacak.

ABD'de Ohio eyaletinde sürdürülen Bosna barış görüşmelerinde "kritik final"e girilirken, Hırvatistan Devlet Başkanı Franco Tudjman, 4 yıldır devam eden savaşa son verecek barış anlaşmasının bugün parafe edilmesini beklediğini söyledi.

Tudjman, ABD'ye gitmek üzere geldiği Zagreb Havaalanı'nda basın mensuplarına bilgi verirken, "Anlaşma yarın (bugün) parafe edileceğe benziyor, yoksa beni tekrar çağırmazlardı" dedi. Tudjman, Dayton'da varılacak barış anlaşmasının yalnızca Bosna'yı değil, Hırvatistan'ı da ilgilendireceğini belirtti.

ABD Sözcüsü Nicholas Burns ise, dün düzenlediği basın toplantısında, "Sonuç ne olursa olsun, görüşmeler yarın (bugün) sona erecek" dedi. Burns, anlaşmanın gerçekleşeceğine güçlü bir işaret olarak görülen Tudjman'ın Dayton'a gitmesine, "Tudjman, Hırvat heyetinden yanlış bilgi almış olmalı" yorumunu getirdi. Burns, Boşnaklar'ın, "Boşnak ordusunun silah ve askeri donanım edinmesine izin verilmesi" talebinin de resmi barış anlaşmasında yer almaması, ancak ayrıca değerlendirilmesi için ısrarlı olduklarını belirtti.

Bu arada Saraybosna Radyosu, anlaşmada Boşnaklar'dan büyük bir ödün beklendiği yorumunu yaptı. Radyo, Devlet Başkanı İzzetbegoviç'in, Saraybosna'nın "Şu ya da bu yoldan mutlaka özgür kalacağı" sözünü de aktararak, toprak paylaşımı konusunda ayrıntılı planın öğrenildiğini bildirdi. Yayında, Saraybosna'nın Gorazde, Bihaç ve Yayçe kentleri ile bağlantısının sağlanacağı, ancak bu koridorların genişliğinin pazarlık konusu olduğu hatırlatıldı.

Öte yandan, Bosna-Hersek Dışişleri Bakanı Muhammed Şakirbey'den sonra, Bosna Adalet Bakanı Mate Tadic de, barış için öngörülen çözümleri protesto amacıyla istifa etti.

130 gün saklandılar

Bosna-Hersek'te Sırp ordusunun sivillere yönelik saldırısından kaçarak kurtulan 8 Srebrenicali Boşnak'ın, Srebrenica-Tuzla arasındaki Podrinjske Ormanı'nda tam 130 gün, elma ve salyangoz yiyerek yaşam savaşı verdikten sonra hükümet güçleri tarafından bulunduğu bildirildi.

Dayton görüşmeleri sonrası, şu günlerde karda oynayan çocuklar ya tekrar savaşın kucağına itilecek, ya da yarınlara tekrar umutla bakacaklar..

Şekil 4.48. Sabah 20 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-74)

Alt konular kapsamında 'anlaşma' ve görüşmeler' için bir başka örnek ise *"Barış Bıçak Sırtında"* (20 Kasım 1995) başlıklı haberde, Hırvatistan Devlet Başkanı Franyo Tucman'ın görüşü yer almaktadır. Haberde, Hırvatistan Devlet Başkanı Franyo Tucman, Barış görüşmelerinde önemli bir aşamaya gelindiğini ve savaşı sona erdirecek barış anlaşmasının parafe edilmesini beklediğini ifade etmiştir; *"ABD'de Ohio eyaletinde sürdürülen Bosna Barış Görüşmelerinde "kritik finale" girilirken, Hırvatistan Devlet Başkanı Franyo Tucman, 4 yıldır devam eden savaşa son verecek barış anlaşmasının bugün parafe edilmesini beklediğini söyledi. Tucman, ABD'ye gitmek üzere geldiği Zagreb Havaalanında basın mensuplarına bilgi verirken, "Anlaşma yarın (bugün) parafe edileceğe benziyor, yoksa beni tekrar çağırmazlardı" dedi…"* Bu ifadeleriyle Tucman, görüşmelerin olumlu bir şekilde sonuçlanacağına

dair umutlu olduğunu ve anlaşmanın imzalanmasının an meselesi olduğunu vurgulamaya çalışmıştır.

anılarında bu kampın çok özel bir sandılar" diyor.

Sırplar, Boşnak dedeye torununun ciğerini yedirmiş

Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi, Bosnalı Sırp lider Radovan Karaciç ve "kasap" lakaplı komutanı Radko Mladiç'in yargılanmaları kararının alınmasını sağlayan şahitlerin ifadelerinin bir bölümünü açıkladı.

Mahkemenin Mısırlı üyesi yargıç Fuad Riad, Bosnalı Sırplar'ın Srebrenica gerçekleştirdiği tarihin en büyük katliamının, insanı dehşete düşüren sahnelerle dolu olduğunu belirtti. "Karaciç ve Mladiç'in insanlık suçu işlemekten yargılanmasını, bu cehennemden kurtulmayı başararak bize ifade veren insanlar sağladı" ifadesini kullanan Riad, "Bosnalı Sırplar'ın katlettiği Müslüman Boşnaklar'ın yakınlarının anlattıkları, hiçbir insanın dayanamayacağı vahşet sahnelerini içeriyor" dedi. Riad, açıklamasına şöyle devam etti: "Bosnalı Sırplar'ın elinden ölü taklidi yaparak kurtulabildiklerini anlatan bu insanlardan çoğu, Sırplar tarafından gözleri önünde kurşuna dizilen binlerce insanın cesetlerinin altında saklanıp hayatta kalabilmiş. Ayrıca yaşlı nineler, erkekler, çocuklar Bosnalı Sırplar tarafından vahşice parçalanarak öldürülmüş, yüzlercesi canlı canlı gömülmüş. Hatta bir büyükbabaya, zorla torununun ciğer yedirilmiş."

Bosnalı Sırp liderler Karaciç ve Mladiç'in "savaş suçlusu" olarak yargılanmalarını sağlayan şahitler, ölü taklidi yaparak katliamdan kurtulduklarını anlattılar.

Barış umudu

Bu arada, Amerika'nın Dayton kentinde 18 gündür sürdürülen "dolaylı" Bosna görüşmelerinde, bir barış anlaşmasına doğru yaklaşıldığı bildiriliyor.

ABD Savunma ve Dışişleri Bakanları William Perry ve Warren Christopher ile Başkan Bill Clinton'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı Anthony Lake, kaydedilen gelişmeyi değerlendirmek ve Beyaz Saray'a bilgi vermek amacıyla, acilen Dayton'a gittiler.

Barış anlaşması imzalanırsa, Bosna'daki BM Koruma Gücü'nün (UNPROFOR) yerini NATO komutasında uluslararası bir askeri güç alacak ve ABD bu ülkeye 20 bin asker göndereçek. Perry'ye yakın bir kaynak, anlaşmanın 2 gün içinde parafe edildiğini duyurma konusunda umutlu olduklarını bildirdi. Çeşitli kaynaklar, birçok konunun çözüme kavuşturulduğunu, mevcut sorunların da, toprakların paylaşılması konusu hariç, "çözümlenemez türden olmadığını" belirtiyorlar.

Şekil 4.49. Sabah 18 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-72)

Barış ana konusu kapsamındaki 'umut' alt konusu *"Sırplar, Boşnak dedeye torununun ciğerini yedirmiş/Barış umudu"* (18 Kasım 1995) başlıklı haberde saptanmıştır. Bu haberde barış görüşmelerinin olumlu yola girdiğine ve barışa olan umudunun var olduğuna işaret edilmiştir. Haber, uzun süren müzakerelerin ardından bir barış anlaşmasına varma umudunu beraberinde getirmekte, anlaşmanın iki gün içinde paraflanacağı konusunda iyimser olduğunu belirtmekte ve görüşmelerde önemli bir ilerleme kaydedildiğine işaret etmektedir; "*Amerika'nın Dayton kentinde 18 gündür sürdürülen "dolaylı" Bosna görüşmelerinde bir barış anlaşmasına doğru yaklaşıldığı bildiriliyor… Perry'e yakın bir kaynak, anlaşmanın iki gün içinde parafe edildiğini duyurma konusunda umutlu olduklarını bildirdi. Çeşitli kaynaklar, birçok konunun çözüme kavuşturulduğunu, mevcut sorunların da toprakların paylaşılması konusu hariç, "çözümlenemez türden olmadığını" belirtiyorlar…"* Haberde görüldüğü

üzere, birçok sorunun zaten çözüldüğü ve toprak paylaşımı sorunu dışında çözülmesi imkânsız bir sorunun olmadığı belirtilmektedir. Bu gelişme, Bosna'daki uzun süreli çatışmanın nihayet sona erebileceği ve bölgeye çok ihtiyaç duyulan barışı getirebileceği umudunu vermektedir.

Türkiye Bosna'ya kucak açtı

Bir günlük çalışma ziyareti için dün Saraybosna'ya giden Başbakan Tansu Çiller, barış yolunda hala yapılacak şeyler olduğunu belirterek, Türkiye'nin askeri ve ekonomik gücünü Bosna için seferber etti.

Heyecan dorukta

"Adil barış şart"

1992'den 1995'e Bosna...

Şekil 4.50. Sabah 29 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-78)

"Barış" ve "Müzakereler" ana konusu kapsamında 'memnuniyet' ve 'anlaşma' alt konuları dönemin Türkiye Başbakanı Tansu Çiller'in Saraybosna'ya ziyaretini ele alan *"Türkiye Bosna'ya kucak açtı"(29 kasım 1995)* başlıklı haberde gözükmüştür; *"...Aylar süren zorlu müzakerelerden sonra bir anlaşma noktasına varılmış olmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Aralık ayında Paris'te imzalanması öngörülen anlaşmanın uygulamada ne gibi sonuçlar vereceği henüz kestirilememektedir." dedi. İzzetbegoviç Çiller'e, "Dayton anlaşmasının bir tek kelimesi bile değiştirilmeden Paris'te imzalanmasının öneminden söz etti ve destek istedi..."* Bu haberde, dönemin Türkiye Başbakanı ve Bosna Cumhurbaşkanı'nın anlaşma konusunda memnuniyetlerini ve görüşlerini dile getirdikleri belirtilmiştir. Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç, zor da olsa bir anlaşmaya varılmasından memnuniyet duyduğunu ifade etmektedir. Aralık ayında Paris'te imzalanması öngörülen anlaşmanın uygulanmasında ne gibi sonuçlar doğuracağının henüz belli olmadığını ve anlaşmasının değiştirilmeden Paris'te imzalanmasının öneminden bahsederek destek istemiştir.

Aynı haberde 'sevinç' alt konusu kapsamında Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç'in Türkiye Başbakanı Tansu Çiller'le görüşmesinden duyduğu

sevinçten söz edilmiştir; *"Başbakan Çiller ve beraberindeki heyet, Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç tarafından büyük bir sevinçle karşılandı."* Bu sevinç, Bosna halkı için önemli ziyaretin ne anlam taşıdığının bir göstergesidir, ayrıca Aliya Izzetbegoviç'in Çiller'den destek istemesi, iki ülkenin samimi ilişkilerde olduklarını da gözler önüne sermektedir.

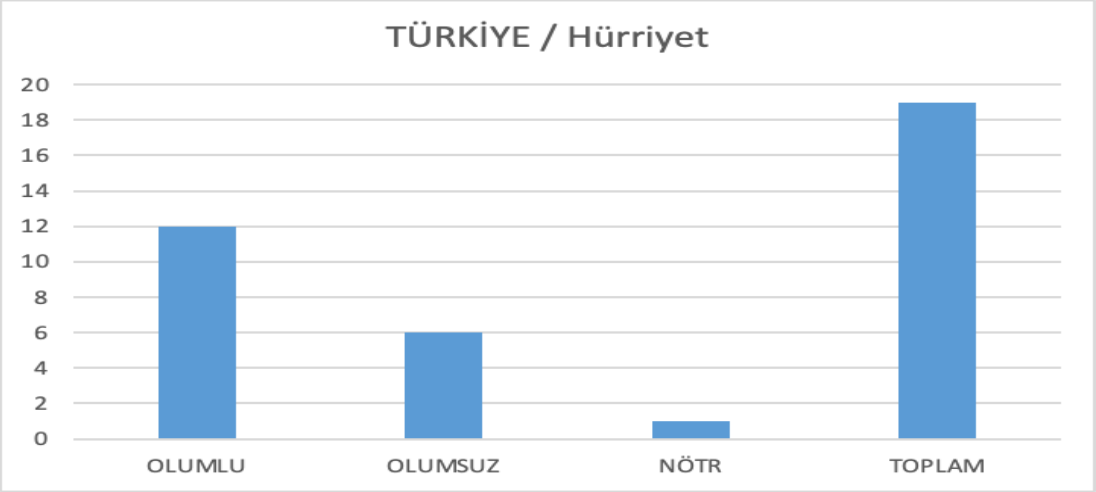
4.6.2. Hürriyet Gazetesi

Hürriyet, 1 Mayıs 1948 tarihinde okur karşısına çıkmış ve aralıksız olarak aynı isimle yayınını sürdüren günlük bir gazetedir (Hürriyet).

Hürriyet, 15.11.1995 ile 15.12.1995 tarihleri arasında Dayton Anlaşması hakkında toplamda 12 gün boyunca haberler yayınlamıştır.

	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
TÜRKİYE	Hürriyet	12 %63,16	6 %31,58	1 %5,26	19 100%

Tablo 4.17. Türkiye, *Hürriyet* gazetesi

Şekil 4.51. *Türkiye,* Hürriyet *gazetesi*

Hürriyet, bu süre zarfında, 12 (%63,16) olumlu, 6 (%31,58) olumsuz ve 1 (%5,26) nötr olmak üzere toplamda 19 haber yayınlanmış.

Hürriyet gazetesinin Anlaşmaya ilişkin yayımladığı haberler, olumlu taraflara odaklı bir dil ile sunulurken, aynı zamanda kısmen eleştirel bir vizyonu da yansıtmaktadır. Bu süre zarfında ağırlıklı olarak olumlu haberlerin yayınlanması,

gazetelerin anlaşmayı genellikle olumlu bir perspektiften sunma eğiliminde olduğunu göstermiştir. Negatif haberlerin daha az sayıda olması, gazetelerin Dayton anlaşmasının olumsuz yönlerini de belirttiğini, ancak genel olarak pozitif bir tutum sergilediğini işaret etmiştir. Yalnızca bir nötr haberin yer alması, gazetelerin objektiflikten ziyade belirli bir yönü vurgulamayı tercih ettiğini düşünülmektedir. Bu durum, gazetelerin okuyucularını etkileme ve anlaşma hakkında belirli bir görüş oluşturma amacında olduğunu göstermektedir.

4.6.2.1. Hürriyet Gazetesi'nde Dayton Anlaşma'sının haberler üzerinde tematik analizi

HÜRRİYET GAZETESİ						
ANA KONULAR	Alt konular					Toplam
Müzakereler	Uzlaşma	İlerleme	Çıkmaz	Anlaşma	Görüşmeler	
n	4	-	-	29	15	48
%	%8,33	-	-	%60,42	%31,25	%100
Dayton Anlaşması	Zafer	Yenilgi	Belirsizlik			
n	-	-	-	-	-	-
%	-	-		-	-	-
Barış	Sevinç	Üzüntü	Memnuniyet	Endişe	Umut	
n	-	-	-	-	1	1
%	-	-	-	-	%100	%100

Tablo 4.18. Hürriyet Gazetesi'nde Dayton Anlaşması konulu temaların sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı

Hürriyet Gazetesi'nde Dayton Anlaşması ile ilgili incelenen 10 haberin ana konu ve alt konuların dağılımı şu şekildedir: 'Müzakereler' ana konusunda 'uzlaşma' (4 kez, %8,33), 'anlaşma' (29 kez, %60,42) ve 'görüşmeler' (15 kez, %31,25); 'Dayton

Anlaşması' ana konusu kapsamında hiçbir alt konu saptanmamıştır. 'Barış' konusunda ise sadece ‘umut’ (1 kez, %100) alt konusu tespit edilmiştir. 10 haberin içeriğine bakıldığında, Dayton Anlaşması ile ilgili en fazla yorumun 'müzakereler' ana konusu ve ‘anlaşma’ alt konusunda yapıldığı görülmüştür.

Bosna'da ABD'nin zoruyla barış

Dayton'da varılan anlaşmaya göre Bosna-Hersek'te toprak paylaşımı

Anlaşma neler getiriyor?

İstanbul Expo'96 Türk Ürünleri İhracat

Şekil 4.52. Hürriyet 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-64)

Tabloda görüldüğü üzere ‘müzakereler’ ana konusu kapsamında en çok ‘anlaşma’ alt konusunun tekrarlandığı saptanmıştır. *Hürriyet* Gazetesi’nde anlaşmanın paraflanmasından sonra çıkan *“Bosna’da ABD’nin zoruyla barış”*(22 Kasım 1995) başlıklı haberde anlaşmanın, savaşı bitirme açısından önemli bir diplomatik başarı olarak kabul edildiği vurgulanırken, Bosna'nın anlaşmaya yönelik ciddi itirazları ve ABD'nin bu süreçteki dominant rolü öne çıkmaktadır; *“…Bosna- Hersek’te yaklaşık 4 yıldır devam eden savaşı sona erdirecek barış anlaşması, Bosna tarafının tüm itirazlarına rağmen ABD’nin zorlamasıyla nihayet dün Dayton’da paraf edilerek sonuçlandırıldı…”* Haberin devamında anlaşmanın son adımına nasıl ulaşıldığı anlatılmaya çalışılmıştır; “*…Bosna yetkililerinin görüşmelerin kesildiğini açıklamasından sonra, ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher, üç devlet başkanı ile ayrı ayrı görüşerek anlaşmanın paraf edilmesini istedi. Hırvat ve Sırp Cumhurbaşkanları Tucman ile Miloseviç anlaşmayı imzalayacaklarını bildirdiler. Bosna Cumhurbaşkanı İzzetbegoviç ise son anda imza atmaya razı oldu…”* Hırvat

Cumhurbaşkanı Tucman ve Sırp Cumhurbaşkanı Miloşeviç'in anlaşmayı imzalayacaklarını hemen bildirmeleri, Bosna Cumhurbaşkanı Izzetbegoviç'in ise son anda imza atmaya razı olması, Bosna liderinin aslında bu anlaşmayı imzalamaya pek istekli olmadığını ve çeşitli çekinceler taşıdığını göstermektedir.

Aynı haberde 'görüşmeler' alt konusu da saptanmıştır; *"...ABD Başkanı Bill Clinton, Beyaz Saray'da yaptığı açıklamada, ABD'nin Ohio eyaletinde 21 gündür devam eden görüşmeler sonunda, Boşnak, Sırp ve Hırvat taraflarının "kapsamlı bir barış anlaşması üzerinde anlaştıklarını" açıkladı. Clinton, Dışişleri Bakanı Christopher'dan telefonla aldığı bilgi doğrultusunda, Saraybosna'nın "Bosna-Hersek'in birleşik başkenti olacağını" da bildirdi..."* 21 gün boyunca devam eden görüşmelerin sonunda anlaşmaya varıldığı belirtilerek, müzakerelerin ne kadar uzun sürdüğüne dikkat çekilmiştir. Başkan Clinton'ın, Saraybosna'nın "Bosna-Hersek'in birleşik başkenti olacağını" bildirmesi, anlaşmanın somut sonuçlarından birine dikkat çekmektedir. Bu, Saraybosna'nın statüsünün belirlenmesinin anlaşmanın önemli bir unsuru olduğunu göstermektedir.

kuzeyinde toprak verilecek.

KARADAĞ

Kotor Körfezi

ARNAVUTLUK

ESEN ÜNÜR - WASHINGTON

Boşnaklar zararlı çıktı

ABD'nin yoğun baskısı sonucu kabul ettirilen barış anlaşmasında en zararlı çıkan tarafın Boşnaklar olduğu görülüyor.

Anlaşmaya göre, 1992 yılında BM'ye üye kabul edilen Bosna-Hersek Cumhuriyeti toprakları içinde bir Sırp Cumhuriyeti kuruluyor. Bosna nüfusunun yüzde 31'ini oluşturan Sırplar yeni kurulacak devletin yüzde 41'ini kontrol altında bulunduracaklar. Yüzde 51 oranındaki topraklarda ise Boşnak-Hırvat Federasyonu hüküm sürecek. Bosna Sırpları işgal edip onbinlerce sivil müslüman Boşnak'ı katlettikleri Serebrenica, Zepa, Banja Luka gibi B.M.'nin güvenli bölgelerini geri vermeyecekler. Doğu Bosna'da son Boşnak kalesi olan Gorazde Bosna-Hırvat federasyonuna ait olacak.

Boşnaklara etnik temizlik uygulayan Bosna Sırp lideri Karadziç ile General Mladiç'in seçimlere katılmasının engellenmesine rağmen bu iki harp suçlusunun Lahey'de kurulan Harp Suçluları Divanı'na teslimi anlaşma dışında bırakıldı. Ayrıca anlaşmada Bosna Sırp ordusunun asker ve silahtan arındırılması hususu yer almıyor.

Doğan ULUÇ / NEW YORK

335 kişiyi öldürten

Mübarek ölüm listesinde

Şekil 4.53. Hürriyet 22 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK65)

'Anlaşma' alt konusu anlaşmanın paraflanmasından sonra çıkan *"Boşnaklar zararlı çıktı"*(22 Kasım 1995) başlıklı haberde, paraf değerlendirilmiş ve değerlendirme sonucu savaşta yer alan tarafların arasında Boşnak'ların sağlanan barışta, dış baskılardan dolayı zararlı çıktıkları gösterilmiştir; *"...ABD'nin yoğun baskısı sonucu kabul ettirilen barış anlaşmasında en zararlı çıkan tarafın Boşnaklar*

olduğu görülüyor…" Haberin devamında başlıktaki iddia bu şekilde desteklenmiştir; *"Anlaşmaya göre, 1992 yılında BM'ye üye kabul edilen Bosna-Hersek Cumhuriyeti toprakları içinde bir Sırp Cumhuriyeti kuruluyor. Bosna nüfusunun yüzde 31'ini oluşturan Sırplar, yeni kurulacak devletin yüzde 41'ini kontrol altına bulunduracaklar. Yüzde 51 oranındaki topraklarda ise Boşnak-Hırvat Federasyonu hüküm sürecek. Bosna Sırpları işgal edip on binlerce sivil Müslüman Boşnak'ı katlettikleri Srebrenitsa, Žepa, Banja Luka gibi BM'nin güvenli bölgelerini geri vermeyecekler. Doğu Bosna'da son Boşnak kalesi olan Gorazde, Bosna-Hırvat Federasyonu'na ait olacak. Boşnaklara etnik temizlik uygulayan Bosna Sırp lideri Karaciç ile General Mladiç'in seçimlere katılmasının engellenmesine rağmen bu iki harp suçlusunun Lahey'de kurulan Harp Suçluları Divanı'na teslimi anlaşma dışında bırakıldı. Ayrıca anlaşmada Bosna Sırp ordusunun asker ve silahtan arındırılması hususu yer almıyor."* Bu haberde, Dayton Anlaşması Sırplara önemli avantajlar sağlamış olsa da özellikle uluslararası baskılar, ekonomik zorluklar ve etnik gerginliklerden dolayı Sırp Cumhuriyeti'nin gelecekteki istikrar ve gelişiminin tehdit altında olduğu tahmin edilmektedir.

Miloseviç'in işi zor

Belki Boşnaklar, Hırvatlar ve Sırplar görünürde anlaştılar ama Bosna görüşmelerinin perde arkasında yaşanan olaylar barışa giden yolun bundan sonra da oldukça dikenli olacağını gösteriyor

ABD'nin zoruyla barışa yanaşan kavgalı liderlerden hiçbiri tam anlamıyla rahatlamış değil. Ancak bütün liderler arasında en zor durumda olan Sırbistan Devlet Başkanı **Slobodan Miloseviç**. Zaten Bosnalı Sırplara sözünü geçiremeyen büyük Sırp biraderin, koyu milliyetçi kesimi bu anlaşmaya nasıl yanaştıracağı merak konusu. Sırp cephesindeki anlaşmazlık daha memleket topraklarına dönmeden Dayton'da kendini belli etti. Bosnalı Sırpların parlamento başkanı **Momcilo Krajisnik**, **" Hiç kimse bize bu anlaşmayı kabul ettiremez. Bu plan büyük bir hatadır"** diye sinirli biçimde konuştu.

Bu arada Dayton'daki görüşmeler sırasında Hırvatistan Cumhurbaşkanı **Tudjman** ve Bosna Hersek Cumhurbaşkanı **İzzetbegoviç**'in, **Demirel**'i arayarak, görüşmelerin gidişi konusunda bilgi verdikleri öğrenildi.

Şekil 4.54. Hürriyet 23 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-67)

'Görüşmeler' alt konusu olarak *"Miloşeviç'in işi zor"* (23 Kasım 1995) başlıklı haberde Sırbistan Sırplarının ve Bosna Sırplarının aralarındaki anlaşmazlıklar öne çıkarılarak, Miloşeviç'in hem Bosnalı Sırpları hem de Sırbistan'daki milliyetçi kesimleri ikna etmesi gerektiği gösterilmektedir; *"Belki Boşnaklar, Hırvatlar ve*

Sırplar görünürde anlaştılar ama Bosna görüşmelerinin perde arkasında yaşanan olaylar, barışa giden yolun bundan sonra da oldukça dikenli olacağını gösteriyor. ABD'nin zoruyla barışa yanaşan kavgalı liderlerden hiçbiri tam anlamıyla rahatlamış değil. Ancak bütün liderler arasında en zor durumda olan Sırbistan Devlet Başkanı Slobodan Miloşeviç. Zaten Bosnalı Sırplara sözünü geçiremeyen büyük Sırp biraderinin koyu milliyetçi kesimi bu anlaşmaya nasıl yanaştıracağı merak konusu…"
Burada, süreçte iç ve dış politikada dengeyi sağlamak ve ekonomik zorluklarla başa çıkmak da önemli birer zorluk olarak öne çıkmaktadır. Anlaşmanın belirsizliklerin ve liderler arasındaki güvensizliklerin, barış sürecinin geleceğini belirsiz kılacağını öngörülmektedir.

Gizli pazarlıkta neler oluyor?

İşte Bosna pazarlığında yaşanan gelişmeler.

CLİNTON BAŞKANLIK EDECEK

Artık Bosna'da uzlaşma olacağına iyice inanan Amerikan Başkanı **Bill Clinton** Dayton'daki askeri üste Sırp, Hırvat, Müslüman liderler arasında sürmekte olan gizli pazarlığa katılıp, görüşmelere başkanlık etme kararını aldı. Uzlaşma sağlanırsa bundan büyük siyasi prestij kazanmayı düşleyen **Clinton** büyük ihtimalle önümüzdeki salı günü Ohio'ya gidecek.

GİZLİ MİSAFİR

Başkan **Clinton**'un Ulusal Güvenlik Danışmanı **Anthony Lake** iki gün önce görüşmelere gizlice katıldı. **Lake**, Başkan **Clinton**'a **"Tamam uzlaşıyorlar, siz de oturumlara başkanlık yapabilirsiniz"** mesajını götürdü.

WASHINGTON D.C FORMÜLÜ

Amerikan yönetimi toprak dağılımında en hassas noktayı oluşturan Saraybosna'nın durumunun ne olacağı sorusuna cevap olarak ilginç bir formül önerdi. **"Washington D.C"** formülü olarak adlandırılan Amerikan önerisine göre Saraybosna, Amerikanın Başkenti Washington D.C gibi özerk bir konuma kavuşturulacak. Amerika'nın başkenti eyalet değil, ancak bütün merkezi hükümet kurumları şehirde bulunduğu için de eyaletmiş gibi kabul ediliyor. Amerikan Kongresi'ne üye olarak seçilen Washington DC senatörleri ise eyaletten gelmedikleri için Senato'da oy veremiyorlar.

Amerika'nın Ohio eyaletindeki Dayton askeri üssünde devam eden Bosna görüşmelerinde uzlaşmaya geri sayım hızlandı. Yanda (Sol baştaki) ABD Dışişleri Bakan yardımcısı Richard Holbrook ile görülen Muhammed Şakirbey'in istifası ile sonuçlanan son 24 saat içinde Bosna ile ilgili olarak bir dizi ilginç olay yaşandı. Perde arkasında yaşananları Hürriyet Washington temsilcisi Esen Ünür ve Saraybosna muhabiri Münire Acım ortaya çıkardılar.

DAYTON'DA VIRTUAL REALITY

Dayton'daki askeri merkezde Amerikalılar son derece gelişmiş bir bilgisayar sistemini görüşmelerin sürdüğü odanın yanındaki büyük odaya kurdular. Bu odadaki bilgisayarlarda Amerikan uçakları tarafından bölgeyi tanımak için kullanılan görsel detaylı filmler bulunuyor. Taraflar haritanın bir bölümü üzerinde tartışmaya başlayınca Amerikalı görevliler tarafları gizli bilgilerin bulunduğu bu odaya sokuyor, Bosna toprakları en ince detayına kadar ekranlara geliyor ve konuşmalar bu görüntüler üzerine yapılıyor.

ŞAKİRBEY İSTİFA ETTİ

Görüşmelerde uzlaşmaya yaklaşılırken iki olumsuz gelişme de oldu. Bosna Dışişleri Bakanı **Muhammed Şakirbey, "Uzlaşma olsun da nasıl olursa olsun denilerek acele ediliyor. Ben bu kadar acele edilmesine karşıyım"** diyerek görevinden istifa etti.

YUMRUKLAŞTILAR

Amerikan Kongresi ise 273'e karşı 171 oyla ABD'nin barıştan sonra bölgeye gönderilmesi planlanan Nato Barış Uygulama Gücü'ne asker vermesini Kongre onayına bağladı. Bu arada Kongre'deki oylama sırasında sinirler gerildi, eskiden boksörlük yapmış olan Cuuhuriyetçi üye **Randy Cunningham** eski pilot olan Demokrat **James Moran** ile yumruklaştı. Bunun üzerine Kongre'deki görüşmelere yirmi dakika ara verilmek zorunda kalındı.

Şekil 4.55. Hürriyet 19 Kasım 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-62)

"Gizli pazarlıkta neler oluyor" (19 Kasım 1995) başlıklı haberde alt konulardan 'uzlaşma' ve 'görüşmeler' görülmüştür. Bu haberde, Amerikan Başkanı Bill Clinton'ın, Bosna'da uzlaşma sağlanacağına dair olumlu tavır sergilediği ve bu tavır doğrultusunda, Dayton'daki müzakerelerde Sırp, Hırvat ve Müslüman liderler arasında süren toplantılara katılarak görüşmelere başkanlık etmeye karar verdiği belirtilmiştir; *"…Artık Bosna'da uzlaşma olacağına iyice inanan Amerikan Başkanı Bill Clinton Deyton'daki askeri üste Sırp, Hırvat, Müslüman liderleri arasında sürmekte olan gizli*

pazarlığa katılıp görüşmelere başkanlık etme kararını aldı. Uzlaşma sağlanırsa bundan büyük siyasi prestij kazanmayı düşleyen Clinton büyük ihtimalle önümüzdeki salı günü Ohio'ya gidecek…" Burada, Clinton'ın barış sürecine katılımının ardında Bosna'da barış sağlanmasının yansıra kendi siyasi prestijini artırmak gibi kişisel çıkarlarının da rol oynadığı gösterilmektedir. Haberin devamında, Bosna Dışişleri Bakanın istifasından söz edilip, onun 'uzlaşma' ve 'görüşmeler' ile ilgili duruşu ve tavrı olumsuz bir olay olarak aktarılmıştır; *"…Görüşmeleri uzlaşmaya yaklaşırken iki olumsuz gelişme de oldu. Bosna Dışişleri Bakanı Muhammed Şakirbey "Uzlaşma olsun da nasıl olursa olsun denilerek acele ediliyor. Ben bu kadar acele edilmesine karşıyım" diyerek görevinden istifa etti…"* Burada, Bosna Dışişleri Bakanı Muhammed Şakirbey'in, uzlaşma sürecinde aceleci davranıldığını belirtmesinden, bu aceleciliğin uzun vadede sağlıklı bir barışa zarar verebileceği endişesiyle istifa etmesinden söz edilmiştir. Şakirbey, detaylı ve dikkatli bir şekilde ele alınmamış bir uzlaşmanın gelecekte daha büyük sorunlara yol açabileceğini vurgulamış ve bu nedenle barış anlaşmasına güven duymadığını ifade etmiştir. Burada hem uzlaşmaya hem de anlaşmaya genel güvensizliğin mevcut olduğu öne çıkmaktadır.

Bosna'da savaş bitti

Elysee Sarayı'nın tören salonunda İzzetbegoviç,Tudjman ve Miloseviç'in attıkları imzalar Gonzales, Clinton, Chirac, Kohl ve Major'a rahat bir nefes aldırmış görünüyor.

Paris'te bir araya gelen Boşnak, Hırvat ve Sırp liderler 3.5 yıllık savaşı resmen sona erdiren tarihi anlaşmaya imza attılar. ABD, Rus ve Avrupalı liderlerin gözetiminde imzalanan anlaşmayla birlikte Sırpların Büyük Sırbistan hayali suya düştü.

Muammer ELVEREN - PARİS

İKİNCİ Dünya Savaşı'ndan bu yana en kanlı, iç savaşın yaşandığı Bosna Hersek, 3.5 yıldan sonra dün barışa ilk adımı resmen attı. Tarihi anlaşma, Paris'teki Elysee Sarayı'nın tören salonunda imzalandı. ABD, Rus, Avrupalı liderlerin gözetiminde bir araya gelen Boşnak, Hırvat ve Sırp devlet başkanları dünyaya barış müjdesi verdiler. Gözlemciler böylece büyük Sırbistan hayalinin de rafa kaldığına dikkat çektiler.

Fransa'da ulaşımı felç eden grevler nedeniyle, liderler, helikopterlerle Elysee Sarayı'na taşındı. Özel bir uçakla Paris'e gelen Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Deniz Baykal da töreni izledi. Yerel saatle 12.30'da başlayan imza töreni için muazzam güvenlik önlemleri alındı ve gazeteciler, özel basın merkezinde dev ekranlardan gelişmeleri not etti.

Ev sahibi olarak açılış konuşmasını yapan Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Bosna'da barış sözü verdi ve tarafları savaş, nefret sayfasını kapatmaya çağırdı. Chirac, "Bosna'da başgösteren bu şiddetli öfke, Avrupa'nın kalbinde derin bir yara bırakacak. Savaşta can veren 200 bin kişinin anısı kesinlikle akıllardan silinmeyecek. Bundan sonra sorumluluk, öncelikle bölgedeki devlet ve birliklere ait olacak" dedi.

Geçen 21 Kasım'da ABD'nin Dayton kentinde çatılan Bosna Barış Anlaşması, Bosna Hersek Devlet Başkanı Alia İzzetbegoviç, Hırvat Devlet Başkanı Franjo Tudjman, Sırbistan Devlet Başkanı Slobodan Miloseviç ile imzaları attılar. Hemen arkalarındaki "barış mimarı büyükler" ABD Lideri Clinton, Rus, Alman, İngiliz, İspanya başbakanları bu umut tablosuna gururla izlediler ve alkışladılar. Daha sonra "tanık" sıfatıyla diğer liderlerin imzaları da Bosna barış anlaşmasında yerini aldı.

Anlaşmanın imzalanmasından sonra basın toplantısı düzenleyen Deniz Baykal, "Tarihi bir gün yaşandı. İkinci dünya savaşından bu yana yaşanan en büyük facia bugünkü imza töreni ile sonuçlandı." dedi.

Cumhurbaşkanı Demirel de yayınladığı mesajda anlaşmasının bir kabusu sona erdirdiğini belirtti.

Paris'te Bosna barış anlaşmasının imza töreninin yapıldığı sırada, Saraybosna'nın kent merkezinde bazı patlamalar meydana geldi. Boşnak ordusu, Sarayboşna'nın Sırp semtlerinden 4 el bombasının atıldığını ve ikisinin Sırp ile Boşnak taraflarına ayrılan nehre düştüğünü kaydetti. Bölgedeki Fransız BM Koruma Gücü ise birkaç otomatik silah atışının saptandığını belirtti.

Şekil 4.56. Hürriyet 15 Aralık 1995, (sayfanın tamamı için bkz. EK-71)

‘Barış’ ana konusu kapsamında olan ‘umut’ alt konusu bir yerde görülmüştür, o da *“Bosna’da savaş bitti”* (15 Aralık 1995) başlıklı haberde, nihai anlaşma imzalandıktan sonra genel olarak barışa yönelik umutlar artmıştır ve Hürriyet Gazetesinde de; *“…Geçen 21 Kasım’da ABD’nin Dayton kentinde çatılan Bosna Barış Anlaşması, Bosna Hersek Devlet Başkanı Aliya İzzetbegoviç, Hırvat Devlet Başkanı Franyo Tucman, Sırbistan Devlet Başkanı Slobodan Miloşeviç ilk imzaları attılar. Hemen arkalarındaki “barış mimarı büyükler” ABD Lideri Clinton, Rus, Alman, İngiliz, İspanya başbakanları bu umut tablosunu gururla izlediler ve alkışladılar. Daha sonra “tanık” sıfatıyla diğer liderlerin imzaları da Bosna barış anlaşmasında yerini aldı…”* Bu haberde, büyük dünya liderlerinin bu umut dolu anı gururla izlemeleri ve alkışlamaları, barışın sağlanacağına dair büyük bir umut ve iyimserliği temsil etmektedir. Anlaşmanın imzalanması, dört yıl süren savaşı sona erdirme yolunda atılmış önemli bir diplomatik adım ve uluslararası iş birliğinin bir simgesi olarak kabul edilmesi olarak gösterilmiştir.

4.6.3. Genel Olarak Türkiye Basını

	GAZETE	OLUMLU	OLUMSUZ	NÖTR	TOPLAM
TÜRKİYE	Sabah	16 %42,11	11 %28,95	11 %28,95	38 100%
	Hürriyet	12 %63,16	6 %31,58	1 %5,26	19 100%
	TOPLAM	28 %49.12	17 %29.83	12 %21.05	57 100%

Tablo 4.19. Türkiye

Türk basınına ilişkin gerçekleştirilen analiz sonucunda, *Sabah* ve *Hürriyet* günlük gazeteleri hakkında şu sonuçlara ulaşıldı: *Sabah* ve *Hürriyet* gazeteleri bir ay içinde Dayton anlaşması hakkında toplam 57 haber yayınlamıştır. Bu haberlerin %49,12 olumlu, %29,82 olumsuz ve %21,05 nötr olarak sınıflandırılmıştır.

Tablo 12’de görüldüğü üzere, olumlu haberlerin %49,12, yarıya yakın oranı, bu iki gazetelerin Dayton anlaşmasına genel olarak olumlu bir bakış açısı sergilediğini

göstermektedir. Bu, anlaşmanın olumlu sonuçlarını ve faydalarını vurgulayarak, kamuoyunun bu konudaki olumlu algısını güçlendirmiştir.

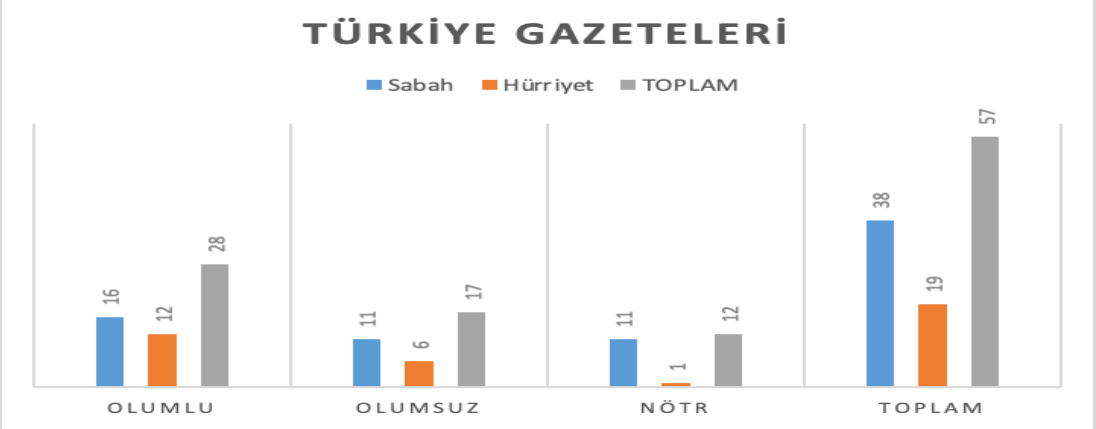
Olumsuz haberlerin %29,82 olarak önemli bir oranda yer alması, *Sabah* ve *Hürriyet* gazetelerinin anlaşmanın eleştirel yönlerini de göz önünde bulundurduğunu gösterir. Bu durum, okuyuculara anlaşmanın olumsuz yönleri ve sınırlılıklarını anlamalarında yardımcı olmuştur.

Nötr haberlerin varlığı (%21,05), bu gazetelerin anlaşmayı dengeli bir şekilde ele almayı hedeflediğini göstermekte ve okuyuculara anlaşmanın farklı yönlerini değerlendirme fırsatı sunmuştur.

Türk medya kapsamı, *Sabah* ve *Hürriyet* gazetelerinin Dayton anlaşmasına karşı genel olarak olumlu, fakat aynı zamanda eleştirel bir tutum sergilediğini göstermiştir. Olumlu haberlerin ağırlığı, gazetelerin anlaşmanın olumlu yönlerine odaklandığını, ancak olumsuz ve nötr haberlerle dengelediğini göstermiştir. Mezkûr gazetelerin haber sunumu, kamuoyu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Sabah ve *Hürriyet* gazetelerin az sayıda haber yayınlanmaları, gazetelerinin Dayton Anlaşması konusunda sansasyonel yaklaşımı olmadığının göstergesidir. Gazetenin bu süre zarfında anlaşmayla ilgili yayınladığı haberlerin sayısının görece az olması dikkat çekicidir. Haberlerin niceliksel olarak sınırlı sayıda olması, konuya olan ilginin ve haberin öneminin altını çizmektedir. Bu durum, anlaşmanın imzalanmasından önceki süreçle sınırlıdır.

Anlaşmanın paraf edilmesi ve imza törenlerinde, söz konusu gazetelerin gösterdikleri ilgi dikkate değer bir yoğunlukta olmuştur. Bu haber yayın modeli, gazetelerin kamuoyunu anlaşmanın faydalarına ikna etme çabası içinde olduğunu ve bu konuda bir görüş sunmak istediğini yansıtmaktadır. Ancak, olumsuz haberlerin de yer alması, gazetelerin tamamen tek yanlı bir yaklaşım sergilemediğini ve konuyu farklı açılardan ele almayı amaçladığını göstermektedir. Böylelikle, gazetelerin anlaşmayı desteklemekle birlikte, okuyucularına dengeli bir bilgi sunmaya çalıştığını da ortaya koymuştur. Türk gazetelerinin Dayton Anlaşması hakkındaki haberleri, anlaşmanın olumlu yönlerine odaklanırken, eleştirileri de dikkate almıştır. Bu, anlaşmanın kamuoyu nezdinde olumlu bir değerlendirmesine katkıda bulunmuştur.

Şekil 4.57. Türkiye Gazeteleri

Türkiye basını, Türkiye ile Bosna arasındaki tarihsel ve kültürel bağlar nedeniyle, tonalite analizi yapılan 57 haberin büyük çoğunluğunu pozitif bir tonda yayımlamıştır. Bu, iki ülke arasındaki yakın ilişkiler göz önünde bulundurulduğunda beklenen bir sonuçtur.

Tematik analiz açısından, Bosna, Sırbistan ve Hırvatistan gazetelerinde olduğu gibi, Türkiye gazetelerinde de en yaygın ana konu 'Müzakereler' olmuştur. Alt konular arasında 'anlaşma', 'görüşmeler' ve daha az ölçüde 'uzlaşma' öne çıkmıştır. 'Dayton Anlaşması' ana konusu, bu anlaşmaya dair duyguları ve düşünceleri belirlemeyi amaçlamakla birlikte, Türkiye gazetelerinde bu konuya pek yer verilmemiştir. Bu durum, bu ana konunun daha çok savaşın tarafları olan ülkeler için önemli olmasından kaynaklanabilir.

Bununla birlikte, 'Barış' ana konusu Türkiye medyasında önemli bir yer tutmuştur. Bu ana konunun alt konuları arasında en çok 'umut' dikkat çekerken, 'sevinç' ve 'memnuniyet' alt konuları da daha az sıklıkla olsa da yer almıştır.

Türkiye medyası, Bosna'ya barışın gelmesini ve Dayton Anlaşması'nın müzakere, paraflama ve nihai imza süreçlerini, Türkiye'nin Bosna ile olan uzun dostluk geçmişi göz önünde bulundurularak olumlu bir şekilde sunmuştur. Bu, Türkiye'nin Bosna ile olan tarihsel ve kültürel bağlarını vurgulayan bir yaklaşımdır.

Bazı haberlerde, Türkiye basınının Sırp tarafına karşı belirgin bir olumsuzluk sergilediği gözlemlenmiştir (EK-65, EK-67, EK-69, EK-72, EK-77, EK-79). Bunun yanı sıra, Boşnaklara karşı belirgin bir sempati ve duygusallık (EK-65, EK-81) dikkat

çekmektedir. Türkiye basını, ayrıca Türkiye'nin Bosna'ya olan desteğini açıkça vurgulamıştır (EK-68, EK-70, EK-78, EK-81).

Bu sonuçlar, Türkiye basınının Bosna Savaşı ve Dayton Anlaşması sürecindeki olayları nasıl ele aldığını ve bu olayları okuyucularına nasıl sunduğunu göstermektedir. Türkiye'nin Bosna ile olan güçlü ilişkileri, haberlerin tonunu ve içeriğini büyük ölçüde etkilemiştir. Bu bağlamda, Türkiye medyasının barış sürecine ve Bosna'nın yeniden yapılanmasına dair olumlu bir bakış açısı sunduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, Türkiye basını, Bosna Savaşı'nın sona ermesi ve Dayton Anlaşması'nın imzalanması süreçlerinde, tarihsel ve kültürel bağların da etkisiyle, olumlu bir tutum sergilemiştir. Bu tutum hem barışın gelmesi hem de Türkiye'nin Bosna'ya olan desteğini vurgulamak amacıyla şekillendirilmiştir.

4.7. Toplu Değerlendirme

ÜLKE	GAZETE	OLUMLU		OLUMSUZ		NÖTR		TOPLAM	
		Sayı	% Yüzde	Sayı	% Yüzde	Sayı	% Yüzde	Sayı	% Yüzde
BOSNA-HERSEK	Dnevni avaz	52	% 29,05	18	%10,06	109	%60,89	179	%100
	Oslobođenje	62	% 34,64	31	%17,32	86	%48,04	179	%100
Bosna-Hersek Toplam		114	% 31,84	49	% 13,69	195	% 54,47	358	% 100
SIRBİSTAN	Politika	70	%50,36	6	%4,32	63	%45,32	139	%100
	Borba	154	%55,20	21	%7,53	104	%37,27	279	%100
SırbistanToplam		224	%53,59	27	%6,46	167	%39,95	418	%100
HIRVATİSTAN	Večernji list	94	%23,56	119	%29,82	186	%46,62	399	%100
	Vjesnik	86	%37,88	106	%46,70	35	%15,42	227	%100
Hırvatistan Toplam		180	%28,75	225	%35,94	221	%35,30	626	%100
TÜRKİYE	Sabah	16	%42,11	11	%28,95	11	%28,95	38	%100
	Hürriyet	12	%63,16	6	%31,58	1	%5,26	19	%100
Türkiye Toplam		28	%49,12	17	%29,82	12	%21,05	57	%100
GENEL TOPLAM		546	%37,42	318	%21.80	595	%40.78	1459	%100

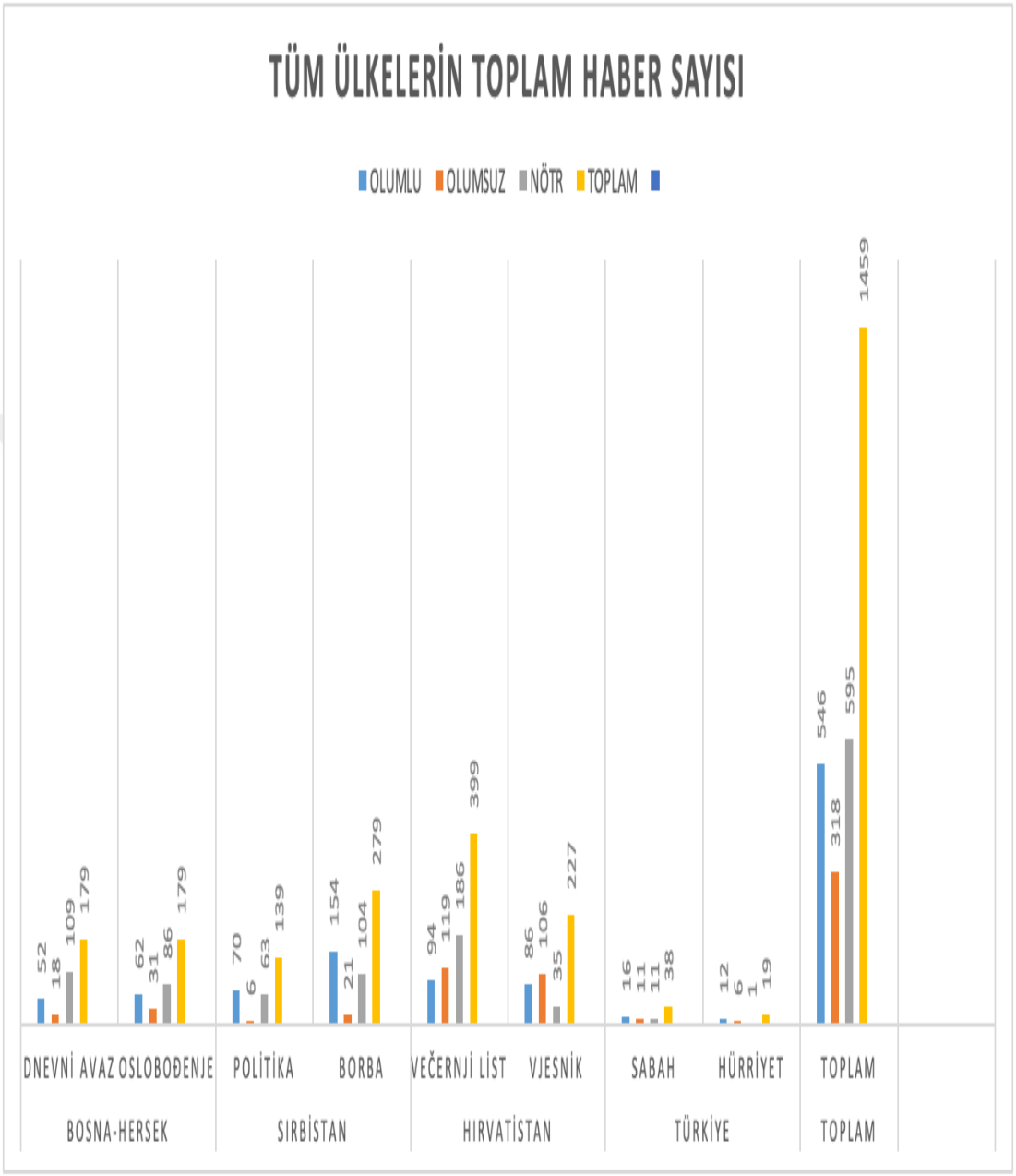
Tablo 4.20. Tüm Ülkeler

Toplanan verilere dayanarak ve Tablo 13'te görüldüğü üzere, dört ülke tarafından yayınlanan toplam 1459 haber üzerinde yapılan analiz, bir dizi önemli sonuca ulaşmamızı sağlamıştır. İlk olarak, haberlerin geniş bir yelpazede Dayton anlaşmasına dair algıları kapsadığı görülmekte; 37,42% olumlu, 21,80% olumsuz ve 40,78% nötr tonlardadır. Olumlu haberlerin toplam haber sayısında önemli bir yer tutması, bu ülkelerde anlaşmaya yönelik belirgin bir destek veya iyimserlik olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, 21,80% olumsuz haberin varlığı, anlaşmaya dair önemli bir miktar şüpheciliğin, endişenin veya eleştirel yaklaşımların mevcudiyetini işaret etmektedir. 40,78% nötr haberin görece yüksek sayısı ise, medyanın Dayton anlaşması hakkında nötr bakış açıları öne çıkardığını göstermektedir. Bu durum, okuyuculara tarafsız bilgi sunma çabasının bir göstergesidir.

Genel olarak bakıldığında, Tablo 13'te gösterildiği gibi bu veriler, haberlerin oldukça yüksek sayıda verildiği, savaşı sona erdiren Dayton Anlaşması'nın yoğun medya ilgisini topladığı göstermektedir. Haberlerde sunulan çeşitli bakış açıları ve olumlu ve nötr haberlerin yüzdelerin yakın olmaları, bu olayın ve genel durumun karmaşıklığını yansıtmaktadır. Medyada ifade edilen farklı görüşler ayrıca, anlaşma ile ilgili bilgi veren ülkelerin siyasi ve sosyal durumlarını da yansıtmaktadır. Bu, medyanın toplumsal ve siyasi olaylara yaklaşımını ve kamuoyu algısını nasıl şekillendirdiğini anlamak açısından önemlidir. Sırp ve Türk basının olumlu, Hırvat basının ise kısmen olumsuz haberlere ağırlık vermeleri, medyanın farklı perspektiflerden haber sunma eğilimini göstermiştir. Ancak, tüm bu farklılıklara rağmen, toplam sonucun nötr olması, medyanın topluma karşı olan sorumluluğunun genel olarak farkında olduğunu ve gazetecilik etiğine bağlı kalmaya gayret gösterdiğini işaret etmektedir.

Dengeli bir haber akışı, halkın belirli konular hakkında bilgilendirilmesini sağlayarak bireylerin bilinçli kararlar almasına imkân tanır. Objektiflik, haberlerin gerçeklere dayalı olmasını ve bireysel veya grup önyargılarının raporlamaya müdahale etmemesini garanti altına almaktadır. Bu, özellikle günümüzdeki bilgi çağında, doğru bilgiye ulaşmanın giderek daha karmaşık hale geldiği bir dönemde büyük önem taşımaktadır. Uluslararası düzeyde, dengeli ve objektif medya raporlaması, farklı ülkeler ve kültürler arasında köprüler kurabilir, medyanın sunduğu kapsamlı ve doğru

bilgiler, milletler arasında anlayışı ve empatiyi teşvik edebilir, uluslararası iş birliğini güçlendirebilir ve küresel sorunların çözümünde ortak çabaları destekleyebilir.

Şekil 4.58. Tüm Ülkelerin Toplam Haber Sayısı

5. SONUÇ

Savaş zamanlarında medya, karışık ve hassas bir rol oynar. Medya, çatışma süresince kamuoyunu bilgilendirir, hükümet politikalarını sorgular ve çoğunlukla savaşın algısını şekillendirir. Ayrıca propaganda amaçlı olarak kullanılabilir ve çatışmanın taraflarının stratejik hedeflerine hizmet eder. Medyanın savaş hakkında bilgi sağlama konusunda rolü oldukça önemlidir. Çatışma bölgesinden haberler, görüntüler ve videolar yayınlanır. Bu, halkın savaşın gidişatını anlamasına yardımcı olur.

Ayrıca, savaştan doğrudan etkilenenlerinin deneyimlerini aktarabilir, bu da empati oluşturabilir ve hükümetlere baskı uygulayabilir. Bunun yanı sıra, medya savaş propagandasının bir aracı olabilir. Savaşın bir tarafı, medyayı kullanarak diğer tarafa karşı olumsuz algıları teşvik edebilir veya kendi eylemlerini olumlu bir ışık altında sunabilir. Hükümetler çoğu zaman sansür uygular, özellikle de savaş sırasında belirli bilgilerin kamuoyuna açıklanmasını sınırlarlar. Medya, çatışma bölgelerinde insan hakları ihlallerini ve savaş suçlarını belgeleyen bir araç olabilir. Bu tür belgeler, uluslararası toplulukların bu suçlara karşı harekete geçmesini sağlayabilir. Savaş zamanında medya, kamuoyu algısını yönlendirme gücüne sahip olabilir. Haberlerin sunumu, seçilen öyküler ve dil, halkın savaşı nasıl algıladığını ve sonuç olarak hükümetin savaş politikalarını nasıl desteklediğini etkileyebilir. Uluslararası görüşmeler ve diplomasi çabaları sırasında medyanın rolü önemlidir. Medya yoluyla yapılan açıklamalar, diplomatik iletiler ve diğer haberler, uluslararası toplulukta çatışma hakkında farkındalık yaratmaya yardımcı olabilir. Dayton Anlaşması, seçtiğimiz gazetelerde farklı ideoloji tabanlarında farklı bir şekilde gösterilmiştir. Bu tez çalışması haberlere odaklanarak, anlaşmanın genel çerçevesi ve basına yansımaları üzerine yoğunlaşmıştır.

14 Aralık 1995 tarihinde imzalanan Dayton Anlaşması, Bosna-Hersek'teki çatışmaları sona erdirerek uluslararası politika bağlamında belirgin bir dönemeç oluşturdu. Dünya genelindeki gazeteler, bu olaya büyük bir ilgi göstermiş ve bölgede barışın sağlanması adına önemli bir adım olarak raporlamışlardır.

Bu çalışmanın ana sorusu, basının Dayton Anlaşmasına yönelik tutumunu incelemektir. Araştırma, savaşta yer alan ülkeler ve Türkiye'deki basının Dayton Anlaşması hakkında nasıl haber yaptığı sorusuna odaklanmaktadır. Çalışma

kapsamında, incelenen ülkelerin basın organlarının Anlaşma ile ilgili tarafsız bir habercilik yaptığı varsayımı test edilmiştir.

Bu tez çalışmasında, dört farklı ülkede medyanın barış anlaşmasına yaklaşımını ele alınmış ve bu ülkelerin her birinin kendi özgün perspektiflerinden nasıl haber anlayışları geliştirdiği detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu çerçevede, medyanın uluslararası olayları ele alırken izlediği stratejiler, kullanılan dil, vurgulanan noktalar ve haberin sunuluş biçimi gibi çeşitli faktörler detaylı olarak değerlendirilmiştir. Analizde, söz konusu dört ülkenin medya kuruluşlarının, Dayton Anlaşması ve müzakereler konusunu ele alırken ülke bazında nasıl farklı bakış açıları sergilediğini ve bu yaklaşımların altında yatan nedenleri aydınlatmayı hedeflenmiştir.

Parçalanmış eski Yugoslavya Cumhuriyetlerine ait gazetelerde yer alan Dayton Barış Anlaşması konusunun haberlerde ele alınışı incelenmiştir. Bu çalışma, her bir cumhuriyetin Anlaşmaya nasıl yaklaştığını ve bunu nasıl sunduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Türkiye ile Bosna-Hersek arasındaki kopmaz bağ, bu çalışmaya Türk gazetelerini de dâhil edilmesinin sebebi olmuştur. Türkiye, savaşın doğrudan bir parçası olmamasına rağmen, savaşla ilgili gelişmeleri yakından takip etmiş bir ülke konumundadır. Araştırmada bilgilendirme amaçlı olarak, savaş öncesindeki Yugoslavya'nın sosyal ve siyasal ortamını aydınlatmak ve çatışmadan önceki koşulları kapsamlı verilerle ortaya koymak uygun bulunmuştur. Bu bağlamda, savaş öncesi döneme ait bilgiler kısaca ortaya koymaya çalışılmıştır ve analiz bu öncül bilgilerle zenginleştirilmiştir.

Bosna-Hersek'teki savaş sırasında, çatışan üç taraf da güncel olayları kendi bakış açılarına göre rapor etmiştir. Her taraf, Dayton Anlaşması'nı kendi perspektifinden, sık sık propaganda kullanarak sunmuştur. Bu tezde gerçekleştirilen haberlerin içeriklerine yönelik nicel analiz, anlaşma ile ilgili haber sayısını belirlemeye odaklanmış ve haberlerin olumlu, olumsuz veya nötr olarak sınıflandırılmasını temel almıştır. Sınıflandırmada haberlerin kodlaması için İçerik analizi kodlama cetveli (bkz. EK-1) kullanılmıştır. Olumlu haberler, anlaşmanın olumlu özelliklerini dile getiren haberler olarak kabul edilmiştir. Olumsuz haberler kategorisine ise anlaşmanın olumsuz özelliklerine odaklanan haberler dâhil edilmiştir. Nötr haberler ne olumlu ne de olumsuz bir şey ima etmeyen sadece genel bir bilgi veren haberler olarak tanımlanmıştır. Nitel analiz ise haberlerin konulara göre çözümlenmesini baz almıştır.

Nitel ve nicel tematik içerik analiz kapsamında analiz edilen en çarpıcı 10 haber metinlerinden üç ana konu belirlenmiştir: "Müzakereler", "Dayton Anlaşması" ve "Barış". Bu ana konular, çalışmada incelenen haberlerin içeriğinden hareketle oluşturulmuştur.

"Müzakereler" ana konusu kapsamında "Uzlaşma", "İlerleme", "Çıkmaz", "Anlaşma" ve "Görüşmeler" alt konuları,

"Dayton Anlaşması" ana konusu kapsamında "Zafer", "Yenilgi" ve "Belirsizlik" alt konuları ve

"Barış" ana konusu kapsamında ise "Sevinç", "Üzüntü", "Memnuniyet", "Endişe" ve "Umut" alt konuları seçilmiştir. Genel olarak, sekiz gazeteden seçilen on haberlerde en sık kullanılan alt konusu “Anlaşma” konusu tespit edilmiştir.

Bu tez çalışmasında, veri işleme ve belirlenen parametrelere göre yapılan karşılaştırmalar, istatistiksel yöntemler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemlerin uygulanması, nihai sonuçların elde edilmesini ve bu sonuçlar arasındaki farklılıkların gözlemlenmesini sağlamıştır. Çalışmanın analitik çerçevesinde, birincil analiz birimi olarak haber öğesi kullanılmıştır. Bu yaklaşım, haber içeriğinin kapsamlı bir şekilde incelenmesine ve parametreler bazında karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmasına olanak tanımıştır. İstatistiksel metodoloji, veri setlerinin sistemli bir şekilde analiz edilmesini ve elde edilen bulguların objektif bir çerçevede değerlendirilmesini mümkün kılmıştır.

İlk içerik analiz kapsamında 1459 haber kodlanıp incelendi. Toplamda, dört ülkede 595 haber nötr olarak değerlendirilirken, 318’i olumsuz ve 546’sı olumlu olarak tanımlanmıştır. Olumlu ve olumsuz haberlerin bu denli varlığı, söz konusu ülkelerin Dayton Anlaşması'na olan tepkilerinin çeşitliliğini ve bu anlaşmanın çeşitli bakış açılarından nasıl algılandığını da ortaya koymaktadır. Ülkeler bazında sonuçlara tek tek bakıldığında, her ülkenin kendi iç siyasi dinamikleri ve dış siyasi stratejileri, yayımlanan haberlerin tonunda etkili olmuş görülmektedir.

Gazetecilik mesleği, köklerini gerçeklerin tarafsız bir şekilde kamuoyuna sunulmasından alır ve toplumun bilgilenmesi, aydınlatılması hedefini güder. Ancak, özellikle çatışma ve savaş gibi kriz dönemlerinde, medyanın bu asli rolü, çeşitli siyasi ve ideolojik etkiler altında şekil değiştirebilmektedir. Bu tür zamanlarda, haber

kaynaklarının nasıl kullanıldığı, hangi haberlerin öne çıkarıldığı, hangi perspektiflerin tercih edildiği büyük önem taşımaktadır. Gazetecilik ve medya, bu süreçlerde toplumun algılarını, düşüncelerini ve inanç sistemlerini şekillendirmede oldukça etkili birer araç haline gelir. Gerçeklerin nasıl sunulduğu ve hangi bağlamda işlendiği, toplumsal bilincin yönünü tayin edebilir. Böylece medya, yalnızca bilgi aktarımında bulunmakla kalmaz, aynı zamanda kamuoyu oluşumunda önemli bir güç merkezi olarak işlev görür. Bu durum, medyanın sorumluluğunu ve üzerine düşen etik görevini daha da önemli kılar.

Sonuç itibarıyla, bu tez çalışmasında, medyanın çatışma ve savaş gibi kriz dönemlerinde nasıl çok yönlü roller üstlenebildiğini, haber akışının ve sunumunun ne şekilde manipüle edilebileceğini ve bunların toplumun algıları ve davranışları üzerinde nasıl derin etkiler yaratabileceğini ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Araştırma, medya kuruluşlarının ve gazetecilerin, haberleri filtreleme, öne çıkarma ve vurgulama şekilleri ile bunların kamuoyu oluşumunda ve toplumsal bilinçte oynadıkları önemli rolü irdelemektedir.

Bazı gazetelerin bireysel düzeyde nesnel bir rapor sunma eğiliminde olduğu gerçeği dikkate alındığında, tez çalışmasının sonuçları, tüm gazetelerin topluca değerlendirildiğinde, çalışmanın bir parçası olan gazete haberlerinde propaganda kullanımının kısmen de olsa mevcut olduğunu ortaya koymaktadır. Tezde incelenen gazete haberlerinin nitel ve nicel içerik analizleri, propaganda tekniklerinin uygulandığını göstermiştir. Gazetelerde yer alan haberlerin dil analizi ve sunulan bilgi çerçevesinde propaganda unsurlarının varlığı tespit edilmiştir. Bu durum, savaş zamanlarında medyanın, hükümetlerin ve diğer siyasi aktörlerin stratejik amaçlarına hizmet etmek üzere nasıl bir araç olarak kullanıldığını doğrulamaktadır. Bu tezde yapılan analizler, medya ve propaganda ilişkisinin savaş dönemlerinde nasıl şekillendiğini göstermektedir.

Araştırma bulguları, savaşa katılan ülkelerdeki basının, Bosna-Hersek hariç, Dayton Anlaşması'nı taraflı bir şekilde aktardığı tespit edilmiştir. Bu durum, savaş dönemlerinde medyanın, tarafların propaganda araçlarından biri olarak nasıl işlev gördüğünü açıkça göstermektedir. Medya, savaşın tarafları arasında bilgi akışını ve kamuoyunu şekillendirme konusunda önemlidir. Özellikle, haberlerin dilinde, sunulan bilgi ve yorumlarda taraftarlık gözlemlenmiştir. Savaşın sürdüğü Bosna-Hersek'teki

basının da nötr bir tutum sergilediği görülmüştür. Bu nötr tutum, araştırmada incelenen ve o dönemde tek günlük gazete olan yayınlarda (özellikle *Oslobođenje* Gazetesinde) Müslüman, Sırp ve Hırvat yani her etnik gruptan uzman gazetecilerin birlikte çalışmasından kaynaklanmaktadır (Thompson, 1995, s. 224-225).

Sırbistan'ın *Borba* ve *Politika* olumlu ve Hırvatistan'ın *Vjesnik* gazetesi olumsuz yönde anlaşmayı yansıtmaları tespit edilmiştir. İstatistiksel sonuçlar bazı gazetelerin tarafsızlık ilkelerini koruma ve kriz zamanlarında dahi belirli bir etik standardı devam ettirme yeteneklerini de göstermişlerdir. Bunun örnekleri Bosna-Hersek'in *Dnevni avaz* ve *Oslobođenje* gazeteleri ve Hırvatistan'ın *Večernji list* gazetesidir. Taraflı gazeteleri örneğinde görüldüğü üzere, bazı durumlarda medyanın tarafsızlığını koruyamayabileceği ve belirli bir yönlendirme yapabileceği de açıktır. Müzakereler, anlaşmanın koşulları, uluslararası katılım ve bunların halk üzerindeki olası sonuçları detaylıca ele alınmıştır. Olumlu olarak değerlendirilen bazı haberlerde, anlaşmanın getireceği barış ve istikrara duyulan umutlar öne çıkarılmış, savaşın sona ermesinin memnuniyet verici bir gelişme olduğu vurgulanmıştır.

Bazı haberlerde, özellikle Sırp ve Hırvat gazetelerinde, liderler Miloşeviç ve Tucman'ı öven ve müzakere başarılarını onlara atfeden olumlu haberler göze çarpmaktadır. Bosna basınında ise durum farklıdır. Olumlu haberlerin ele alınış biçimi farklı bir durumu yansıtmaktadır. Olumlu içerikli haberlerde, savaşın sonlanması, barışın tesis edilmesi ve geleceğe yönelik perspektifler olumlu bir dille ele alınmıştır. Bu, Bosna basınının, savaşın bitişi ve barış sürecine ilişkin umut verici ve iyimser bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir. Bu tür haberler, savaş sonrası döneme yönelik olumlu beklentileri ve geleceğe dair umutları yansıtan örnekler olarak değerlendirilebilmektedir. Olumlu haberlerin ele alınma şekli, liderlerin İzzetbegoviç'i aşırı övülmediği ve sonuçların gösterdiği üzere daha objektif bir yaklaşımın benimsendiği farklı bir durumu ortaya koymaktadır. Bu, medyanın liderlerin tasvirinde dengeli bir tutum sergilediğini ve aşırı yüceltme yerine tarafsızlık ilkelerine daha fazla önem verdiğini göstermektedir. Nesnel yaklaşım, haberlerin içeriği ve sunumunda belirgin olup, medyanın toplumsal ve siyasi figürlere yönelik tutumunu yansıtan önemli bir göstergedir. Anlaşmanın kritik noktaları, bölgenin geleceğine dair beklentiler, uluslararası toplumun ve yerel halkın tepkileri gibi meseleler bazı gazeteciler ve köşe yazarları tarafından daha derinlemesine ele alınmıştır. Ancak, bu

tarz ayrıntılı analizler ve bazı özel durumlarda karşımıza çıkan, anlaşmanın spesifik yönlerine odaklanan ve toprak düzenlemeleri, adli reformlar veya insan hakları gibi konular üzerine yoğunlaşan uzman raporları bu araştırmanın içine dâhil edilmemiştir.

Türkiye'nin *Sabah* ve *Hürriyet* gazeteleri olumlu yönde haberlerle kamuoyunu bilgilendirmişlerdir. Böylece, gazeteler, her biri kendine has üslubuyla, Dayton Anlaşması hakkındaki kamuoyu görüşünü şekillendirme konusunda önemli bir yer almıştır. Anlaşmanın önemi ve çatışma sonrası bölge üzerindeki etkileri hakkında farklı yorumlar sağlayarak, çeşitli bakış açıları sunmuşlardır.

Sonuç olarak, bu çalışma, savaş dönemlerinde medyanın rolünü ve habercilik pratiklerinin nasıl şekillendiğini anlamak adına önemli bulgular sunmaktadır. Taraflı ve tarafsız habercilik arasındaki farklar, medyanın toplumsal algıları nasıl etkilediğini ve savaşın taraflarındaki bilgi akışını nasıl yönlendirdiğini ortaya koymaktadır. Savaş ortamında medyanın, sadece bilgi sağlayıcı değil, aynı zamanda kamuoyu inşa edici ve yönlendirici bir güç olarak işlev gördüğü görülmektedir. Bu çalışma, medyanın bu gücünün, kamuoyunun gerçekleri algılama biçimini şekillendirme, toplumsal inanç ve tutumları belirleme kapasitesine sahip olduğunu ve bu yönüyle medyanın sorumluluklarının ve etik yükümlülüklerinin altını çizmektedir.

KAYNAKLAR

Ahmetašević, N. (2013). A House of Cards: Bosnian media under (re)construction Media assistance as a tool of post-conflict democratization and state building . Graz: University of Graz .

Alkan, N. (2006). Yugoslavya'nın dağılıması. O. Karatay, & B. A. Gökdağ içinde, *Balkanlar El Kitabı* (Cilt 2). Araştırma ve Kültür Vakfı.

Andresen, K., Hoxha, A. ve Godole , J. (2017). New Roles for Media in the Western Balkans. *Journalism Studies*.

Arblaster, P., Belo , A., Espejo, C., & Haffemayer, S. (2016). News Networks ın Early Modern Europe. *Library of The Written Word, 47*(35), s. 64-65.

Armağan, A. (1999). Siyasal Bir İletişim Türü Olarak Propaganda. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*.

Atabek, N. (2003). Propaganda ve Toplumsal Kontrol. *Selçuk İletişim Dergisi*, 5.

Başar, U., Sığrı, Ü., & Caforio, G. (2014). Do Peacekeepers' Soft Skills Matter? The Case Of EUFOR Operation ALTHEA. *Journal of Defense Resources Management (JoDRM), 2*(2), 47-56.

Bahador, B. (2012). Rehumanizing Enemy Images:Media Framing from War to Peace . K. Korostelina içinde, *Forming a Culture of Peace: Reframing Narratives of Intergroup Relations, Equity, and Justice* (s. 195). Palgrave Macmillan.

Baron, D. P. (2006, February). Persistent Media Bias. *Journal of Public Economics 90* , 1–36.

Baron, S. ve Crootof , R. (2017). *Fighting Fake News* . 26.08. 2021 tarihinde https://law.yale.edu/sites/default/files/area/center/isp/documents/fighting_fake_news_-_workshop_report.pdf adresinden alındı

Basın Meslek İlkeleleri. (2024). Basın Konseyi: https://www.basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleleri/ adresinden alındı

Bell, A. (1991). *The Language of News Media.* Oxford: Blackwell.

Berelson, B. (1971). *Content Analysis in Communication Research.* New York: Hafner Publishing Company.

Berger, G. (2021). *Novinarstvo, „lažne vijesti" idezinformacije Priručnik za obrazovanje i obuku novinara.* (C. Ireton, & J. Posetti, Dü) UNESCO/ Institut za medije Crne Gore.

Bernays, E. L. (1928). *Propaganda.* New York: Horace Liveright.

Bilancic, D. (1999). *Hrvatska Moderna Povjest.* Zagreb: Teknicka Knjiga.

Boljević, I., Odavić , Đ., Petrović, V., Rabrenović, S., Stanković, B., Šarčević Janković, J., . . . Vukotić, M. (2011). *Reči i nedela: Pozivanje ili podsticanje na ratne zločine u medijima u Srbij i 1991–1992.* (B. Vekarić, Dü.) Belgrad: Centar za tranzicione procese.

Borba. (2022). Borba: 12.02. 2022 www.borba-online-rs adresinden alındı

Borba, G. (1995, Kasım 26).

Bronstein , V. M., Pennycook Gordon, G., Bear , A., Rand, G. D., & Cannon , T. (2019). *Belief in fake news is associated with delusionality, dogmatism, religious Journal Pre-proof fundamentalism, and reduced analytic thinking* . (J. A. 8, Prodüktör) 08 26, 2022 tarihinde https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2018.09.005. adresinden alındı

Bugarel, K. (2006). *Bosna, anatomija rata.* Beograd: Fabrika knjiga.

Calic, M.-J. (2019). *A History of Yugoslavia.* Indiana: Purdue University Press.

Chilton, P. (2004). *Analysing Political Discourse Theory and practice.* London: Routledge.
Chomsky, N. (2002). *Mediji, propaganda i sistem.* (A. Grubačić, & R. Posavec, Çev.) Zagreb: dpkm.
Chomsky, N., ve Herman, S. (2021). *Rizanın İmalatı Kitle Medyasının Ekonomi Politiği.* İstanbul: bgst yayınları.
Cohen, B. C. (1963). *The Press and Foreign Policy.* New Jersey: Princeton University Press.
Cohen, P. J. (1996). *Serbia's secret war : propaganda and the deceit of history.* Texas: Texas A&M University Press College Station.
Çebi, M. S. (2002). *Haberi Anlamak.* Ankara: Gazi Kitabevi.
Çebi, M. S. (2003). *İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi.* Ankara: Alternatif Yayınları.
Çebi, M. S. (1996). Medyada HaberSeçiminin Teorik Boyutları: Ampirik Haber Seçimi Görüşleri Üzerine Bir Deneme. *Bilig dergisi*(3).
Darweesh Al-Duleimi , A., & Al-Eba, H. (2016, 04). Ideology in News Reports: Al-Jazeera Reporters as Representative: A Critical Discourse Analysis. *British Journal of English Linguistics, 40*(2), 53-54.
Delić, A. (2020). Medium is a Weapon: Bias in Crisis Situations. *In medias res, 9*(17), s. 2753-2774.
Devran, Y. (2010). *Haber Söylem İdeoloji* . İstanbul: Başlık Yayıngrubu.
Dijk, T. A. (1991). *Racism and the Press* . London and New York: Routledge .
Dnevni avaz (2022, Ekim 22). www.avaz.ba adresinden alındı
Dnevni avaz (1995, Kasım 27)
Domenach, J. M. (1969). *Politika ve Propaganda.* (T. Yücel, Çev.) İstanbul: Varlık Yayınları.
Doob, L. W. (1948). *Public Opinion and Propaganda.* New York: Henry Holt and Company.
Duraković, N. (2005). Međunarodni značaj odbrane Sarajeva u agresiji na BiH. *Okrugli stol: Opsada i odbrana Sarajeva : 1992-1995.* (s. 430). Sarajevo: Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu.
Dursun, Ç. (2001). *TV Haberlerinde İdeoloji, .* Ankara: İmge Kitabevi.
Đorđević, T. (1975). *Političko javno mnjenje.* Novi Sad: Radnički univerzitet 'Radivoj Ćirpanov' .
Eagleton, T. (1996). *İdeoloji.* (M. Özcan, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları .
Ellul, J. (1973). *The Formation of Men's Attitudes.* New York: Vintage Books.
EUFOR(2024) Bosnia-Herzegovina Military Operation ALTHEA. European Union Force in BiH Operation ALTHEA: https://www.eeas.europa.eu/eufor-althea/eufor-bosnia-herzegovina-military-operation-althea_und_en?s=324 adresinden alındı, erişim tarihi 05.02.2024
European Parliament Directorate. (2005). *Note On The Main Elements of the Dayton Agreement for Bosnia and Herzegovina.* European Parliament Directorate, General for External Policies Directorate.
Fellows, E. W. (1959, Ekim). Propaganda:' History of a Word. *American Speech , 34*(3), s. 182.
Fink, S. (1986). *Crisis Management: Planning for the Inevitable.* New York: American Management Association.

Fiske, J. (1987). *Television culture: popular pleasures and politics* . New York : Routledge.
Fiske, J. (2014). *İletişim çalışmalarına giriş* . (S. İrvan, Çev.) Ankara : Pharmakon Yayınevi .
Freeden, M. (2007). *The Meaning of Ideology: Cross-Disciplinary Perspectives* . New York : Routledge .
Gökçe, O. (1995). *İçerik Çözümlemesi/Sosyal Bilimlerde Bir Araştırma Yöntemi.* Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi.* Ankara: Siyasal Kitabevi.
Güz, N. (1995, Mart). Siyasal Tercihleri Belirlemede Kitle İletişim Araçlarının Rolü. *Amme İdaresi Dergisi, 28*(1).
Güz, N. (2005). *Haberde Yonlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları.* Ankara: Nobel Yayınevı.
Güz, N. (2012). New Communication Technologies and Social Transformation(Yeni İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Dönüşüm). K.-T. M. Üniversitesi (Dü.), *II. Uluslararası İletişim Sempozyumu* içinde, (s. 16-24). Bişkek-Kırgızistan.
Güz, N., & Yanık , H. (2018). Kamuoyu Araştırmalarında Veri Derleme ve Yeni Yöntemler. *ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, 1*(2).
Güz, N., Yanık, H., & Yegen, C. (2015). Discussions of "Presidential System" in Turkish printed media. *International Journal of Social Sciences and Education Research, 1*(4).
Galtung, J., & Ruge, M. H. (1965). The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research*, s. 64-90.
Gans, H. J. (2004). *Deciding What's News A Study of CBS Evening News NBC Nightly News Newsweek; and Time* . Evanston, İllinois: Northwestern University Press .
Gilboa, E. (2005). The CNN Effect: The Search for a Communication Theory of International Relations. *Political Communication*(22).
Girgin, A. (2008). *Gazeteciliğin Temel İlkeleri.* İstanbul: Der Yayınevi.
Girgin, A., & Özay, S. (2013). *Haber Yazmak.* İstanbul: Der Yayınevi.
Grabovica, A. (2014). NATO i Bosna i Hercegovina: od mirovnih operacija do savremenih izazova. *Znakovi vremena - Časopis za filozofiju, religiju, znanost i društvenu praksu*(64), 121-138.
Hürriyet. (tarih yok). Hürriyet: www.hurriyet.com.tr adresinden alındı
Habermas, J. (1991). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society.* MIT press.
Hadžikadunić, E. (2005). *Od Dejtona do Brisela.* Sarajevo: ACIPS .
Hall, S. (1980). Encoding/decoding. S. Hall, D. Hobson , & P. Willis içinde, *Culture, Media, Language Working Papers in Cultural Studies, 1972–79* . Birmingham: Routledge.
Hall, S. (1982). The rediscovery of "ideology": return of repressed in media studies. G. Michael içinde, *Culture, Society and Media* . London : Methuen.
Hammond, P. (2004). Humanizing war: the Balkans and beyond. S. Allan, & B. Zelizer içinde, *Reporting War: journalism in wartime* . London and New York: Routledge.
Harcup, T., & O'Neill , D. (2001). What Is News? Galtung and Ruge revisited. *Journalism Studies, 2*(2), 261-280.

Harrower, T. (2013). *Inside Reporting: A Practical Guide to the Craft of Journalism 3rd edition.* New York: McGraw-Hill Education.
Hartley, J. (1982). *Undrestanding News.* London ve New York: Routledge.
Hassan, R., & Thomas, J. (2006). *The New Media: Theory Reader.* London: Open University Press.
Herman, E. S., & Chomsky, N. (2021). *Rızanın imalatı.* (D. Abadolu, Çev.) Istanbul, 72-107: bgst Yayınları.
Hodkinson, P. (2017). *Media, Culture and Society: An Introduction* . New Delhi: SAGE.
Hoffman, A. J., & Wallach , J. (2007). The Effects of Media Bias. *Journal of Applied Social Psychology, 3*(37), 616-630.
Hohenberg, J. (1963). *Gazetecilik Mesleği. (Çeviren: Filiz Ofluoğlu). Ġstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.* (F. Ofluoğlu, Çev.) İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
Holbrooke, R. (1999). *To End A War.* New York: Modern Library.
Hromadžić, H. (2014). *Medijska konstrukcija društvene zbilje: Socijalno-ideološke implikacije produkcije medijskog spektakla.* Zagreb: AGM.
Hrvatska eciklopedija. (tarih yok). https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=64051 adresinden alındı
Ibrahimagić, O. (2001). *Dejton=Bosna u Evropi pravna suština.* Sarajevo: Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca.
ICJ. (2007). *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro) Summary of the Judgment of 26 February.* International Court of Justice, The Hague, Netherlands.
ICJ. (2024) International Court Of Justice https://www.icj-cij.org/case/91 adresinden alındı, erişim tarihi 01.04.2024
IFJ (2024) Declaration of Principles on the Conduct of Journalists. International Federation od Journalists : https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/europe/article/status-of-journalists-and-journalism-ethics-ifj-principles adresinden alındı, erişim tarihi 12.02.2024
Imıl, M. (2019). Bitmeyen Vals: Propaganda ve Din. M. Imıl , B. Karabulut, S. Öz Yıldız, E. Başaran Bural, R. Serav İlhan, M. Seren, & H. Gölpınar içinde, *Propaganda ve Algı Yönetimi* (s. 230). Ankara: Orion Kitabevi.
İnal, A. (1996). *Haberi Okumak.* İstanbul: Temuçin Yayınları.
Innis, H. A. (2008). *The bias of communication* (Cilt 2nd ed. Second edition (with new introduction by Alexander John Watson)). Toronto : Library and Archives Canada Cataloguing in Publication.
International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. (2023). *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia.* Facts About Srebrenica: https://www.icty.org/x/file/Outreach/view_from_hague/jit_srebrenica_en.pdf adresinden alındı, erişim tarihi 05.01.2023
Işık, G. ve Oğuzhan Börekçi , Ü. A. (2009). Siyaset-Medya İlişkileri Bağlamında Bir İnceleme: Deniz Feneri Örneği. *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*(29), 52-79.
Ivas, I. (1988). *Ideologija u govoru.* Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo.
Izetbegović, A. (1998). *Rat i mir u Bosni i Hercegovini.* Saraybosna: Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca .
Izetbegović, A. (2020). *Sjećanja.* Sarajevo: JU Muzej "Alija Izetbegović".

Jelavich, B. (2009). *Balkan Tarihi: 20. Yüzyıl* . İstanbul: Küre Yayınları.
Joad, R. ve Moxham, N. (2016). *News Networks in Early Modern Europe* (Cilt 47). (L. o. Word, Dü.) Boston: Brill.
Kadir, S. A. ve Bin Abu Hasan, A. (2014). A Content Analysis of Propaganda in Harakah Newspaper. *Journal of Media and Information Warfare, 5*(73), 73-116.
Kamberović, H., Bešlin, M., Miletić, A. R., & Prekić, A. (2021). Odnosi Jugoslovenskih Republika i Pokrajina. H. o. Srbiji içinde, *JUGOSLAVIJA: POGLAVLJE 1980–1991*. Sonja Biserko.
Kars, N. (2013). *Haberin Tarihi, Kuramları, Söylemi ve RadyoTelevizyon Haberciliği.* İstanbul: Derin Yayınları.
Kellner, D. (2003). *Media Spectacle.* London: Routledge .
Kempf, W. (1994). *Towards an Integration of Quantitative and Qualitative Content Analysis in Propaganda Research.* Universität Konstanz Nr. 27/1994. Konstanz: Universität Konstanz.
Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology.* London New Delhi: Sage publications.
Kurspahić, K. (2003). *Zločin u 19:30 : balkanski mediji u ratu i miru.* (V. Kurspahić, Çev.) Sarajevo: Media centar.
Kurtćehajić, S. (2022). Bosna i Hercegovina od obnove državnosti do nezavisnosti. *GRAČANIČKI GLASNIK časopis za kulturnu historiju*(53), s. 17-28.
Laclau, E. (1996). *Emancipation(s).* London: Verso.
Lasswell, H. D. (1938). *Propaganda Technique in the World War.* New York: Peter Smith.
Lippmann, W. (1922). *Public Opinion.* Global Grey ebooks .
Livingston, S. (1997). Beyond the "CNN effect": The media-foreign policy dynamic. P. Norris içinde, *Politics and the press: The news media and their influences* (s. 291-318). Kaliforniya: Lynne Rienner.
Louw, E. (2005). *The Media and Political Process.* London: Sage.
Macleod, A. (2019). *Propaganda in the information age, Still manufacturıng consent.* New York: Routledge.
Mahmutćehajić, R. (2018). Genocid u Srebrenici, genocid u Bosni 11. srpnja 1995.–11. srpnja 2015. *Godišnjak Bošnjačke zajednice kulture »Preporod«*(1), 241-255.
Malcolm, N. (1994). *Bosnia: A Short History.* New York: New York University Press.
Malović, S. (1999). Mediji u ratu ili rat medija? *Politička misao, 36*(2), 103—113.
Malović, S. (2007). *Mediji i društvo.* Zagreb: Sveučilišna knjižara .
Manić, Ž. (2017). *Analiza Sadržaja u Sociologiji.* Beograd: Čigoja štampa ve Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu.
Masnica, S. (2018). Vjerodostojnost medijskih sadržaja i normativi printanih medija u BiH. *Casopis Fakulteta Humanistickih nauka 13*, 371-389.
McChesney, R. W. (2015). *Rich Media, Poor Democracy: Communication Politics in Dubious Times.* Illinois: University of Illinois Press.
McLuhan, M. (1994). *Understanding Media The Extensions of Man* . First MIT Press edition.
McQuail, D. (2005). *Mass Communication Theory (6th ed.).* London: SAGE.
Mercier, A. (2005, 12). War and media: Constancy and convulsion. *87*(860), 650-651.
Michael, M. (2014). *Medyaya Karşı* . (V. B. Güneş Ayas, Çev.) İstanbul.
Milenković, V. (2008). Etički kodeksi međunarodnih novinarskih organizacija i udruženja. *CM Komunikacija i mediji*(6), 131-144.

Milivojević, S. (2001, 12). (REČ časopis za književnost i kulturu, i društvena pitanja) 08 01, 2022 tarihinde Javnost i ideološki efekti medija: http://www.fabrikaknjiga.co.rs/rec/64/151.pdf adresinden alındı

Morrison, K. (2009). *Montenegro A Modern History* . I.B. Tauris.

Murphy, D. M., ve White, J. F. (2007). Propaganda: Can a Word Decide a War? *The US Army War College Quarterly, Parameters 37*(3), 15.

Muslimović, F. (2023). *Alija Izetbegović u vanjskoj politici Bosne i Hercegovine 1990-2003.* Sarajevo: Za tebe BiH Udruženje za zaštitu tekovina borbe za Bosnu i Hercegovinu.

Neuendorf, K. A. (2002). *The content analysis guidebook.* London New Delhi: Sage.

Neumann, E. N. (1998). *Kamuoyu.* (M. Özkök, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayını.

Oslobođenje. (1995).

Owen, D. (1998). *Balkanska odiseja.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada-Hrvatski institut za povijest.

Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji.* İstanbul: Literatürk.

Püsküllüoğlu, A. (1995). *Türkçe Sözlük.* Istanbul: Doğan Kitapçılık.

Pennycook, G., ve Rand, D. G. (2019). *Lazy, Not Biased: Susceptibility to Partisan Fake News Is better Explained by Lack of Reasoning Than by Motivated Reasoning.* 7 01, 2022 tarihinde https://w3-piano.df.cl/noticias/site/artic/20181116/asocfile/20181116172919/2018_pennycook_rand_cognition.pdf adresinden alındı

Perović, L. (2021). Zašto Jugoslavija osamdesetih godına? . H. o. Srbiji içinde, *JUGOSLAVIJA: POGLAVLJE 1980–1991*. Sonja Biserko .

Politika, G. (1995, Kasim 25).

Politika, G. (1995, Kasım 26).

Popovac, J. (2020). Dezinformacije u digitalnom dobu: Borba za istinu. *Medijska istraživanja, 26*(2), 59-76.

Rüma, İ. (2008). Uluslararası Toplum ve Egemenlik: Bosna-Hersek Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı:63*(63), 243.

Rai , A. K. (2000). Media at War: Issues and Limitations . *Strategic Analysis: A Monthly Journal of the IDSA , 24*(9).

Ramet, S. P. (2010). The Collapse of Yugoslavia 1991-1999. *Central and Southeast European Politics Since 1989.* içinde Cambridge University Press.

Ramić, A. (2012). Dejtonski mirovni sporazum i njegova realnost. *PREGLED - časopis za društvena pitanja*(1), 211-229.

Ranogajec, V. (2000). Psihološki rat . *Polemos*(3).

Raymond, J. ve Moxham, N. (2016). News Networks in Early Modern Europe. (A. Pettergree, Dü.) *Library of the Written Word, 47*(35), s. 5.

Repe, B. (2021). Predsedništvo CK SKJ: Mesto sučeljavanja svih glavnih konflikata. H. o. Srbiji içinde, *JUGOSLAVIJA: POGLAVLJE 1980–1991*. . Sonja Biserko .

Rich, C. (2015). *Writing and Reporting News: A Coaching Method, 8th edition.* Boston: Cengage Learning.

Rigel, N. (2000). *İleti Tasarımında Haber.* İstanbul: Der Yayınları.

Rosińska, K. ve Brzóska, P. (2020). Analysis of Individual Susceptibility of Social Media Users to Fake News: Polish Perspective. *Studia Medioznawcze, 21*(3), 664.

Sćekić, R. (2012). Iskustva i pouke iz prošlosti. *Vojno delo, Interdisciplinary Scientific Theoretical Journal*.

Sabah. (1995).

Schlapp, H. (2000). *Gazeteciliğe Giriş.* (I. Aygün, Çev.) Ankara: Ofset Fotomat.
Schudson, M. (2000). *The power of news.* Massachusetts London, England: Harvard University Press Cambridge.
Schudson, M. (2003). *The Sociology of News.* New York: W. W. Norton & Company.
Selver, M. (2003). *Balkanlara Stratejik Yaklaşım ve Bosna.* İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
Severin, J. W., & Tankard, Jr, W. J. (2021). *İletişim Teorileri Kökenleri, Yöntemleri ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımları.* İstanbul: The Kitap.
Shoemaker, P. J., & Reese, S. D. (2014). *Mediating the Message in the 21st Century: A Media Sociology Perspective* . London: Routlege.
Soules, M. (2015). *Media, persuasion and propaganda.* Edinburgh: Edinburgh University Press.
Spahić, M. (2017). Neki Problemi Granica Bosne i Hercegovine - Some Problems Of Borders Of Bosnia And Herzegovina. *Acta geographica Bosniae et Herzegovinae, 8*(7), s. 5-23.
Şapolyo, E. B. (1971). *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü ile Basın.* Ankara: Güven Matbaası.
Šehić, Z. (2020). Genocide against Bosniaks, Srebrenica 1995–2020: Causes, Scales and Consequences. *International Scientific Conference*, 605-626.
Šehić, Z. (2021). *Genocid nad Bošnjacima, Srebrenica 1995–2020: Uzroci, razmjere i posljedice.* Sarajevo: Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu.
Türbedar, E. (2008). Kosova'nın Bağımsızlık İlanının Sirbistan, Bosna-Hersek ve Makedonya'ya Etkileri. *TÜBİTAK ULAKBİM TR Dizin, 14*(1), 23-55.
Türbedar, E. (2010). *Barışın 15. Yıldönümünde Bosna-Hersek: Dayton Barış Antlaşması'nın Neticelerinin Değerlendirmesi.* (https://www.tepav.org.tr/upload/files/1292831752-6.Barisinin_15._Yildonumunde_Bosna_Hersek.pdf, Dü.) https://www.tepav.org.tr/upload/files/1292831752-6.Barisinin_15._Yildonumunde_Bosna_Hersek.pdf adresinden alındı, erişim tarihi 10.01.2022
Türbedar, E. (2012, Nisan). Moving Beyond the Crisis: Contrasting Ambitions and Future Challenges in Bosnia and Herzegovina. *European Perspectives – Journal on European Perspectives of the Western Balkans , 4*, 122-123.
Takahashi, M., ve Poljak, J. (2021). Naziv fake news u svrhu diskreditiranja izvora informacija. *Komentari, govor mržnje, dezinformacije i regulacija javne komunikacije.* Zagreb: Znanstveno vijeće za kazalište, film, radio i televiziju HAZU.
Tangör, B. (2008). *Avrupa Güvenlik Yönetimi Bosna, Kosova ve Makedonya krizleri.* Ankara: Seçkin Yayınları .
Tavşancıl, E., ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analiz ve Uygulama Örnekleri.* İstanbul: Epsilon.
Taylor, P. M. (2003). *Munitions of the mind: A history of propaganda from the ancient world to the present era.* Manchester, UK: Manchester University Press.
TDK. (2022). 08 01, 2022 tarihinde www.tdk.gov.tr adresinden alındı
TDK. (2022). *"Gerçek"*. Türk Dili Kurumu Sözlükleri: https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı, erişim tarihi 08.02.2022
Tekin, C. (2022). *Asrın Felaketi; Srebrenica Soykırımı.* Konya: Çizgi Kitabevi.

Tewksbury, D., ve Scheufele, D. A. (2007). Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models. *Journal of Communication, 1*(57), 9-20.

Thompson, M. (1995). *Kovanje rata.* Zagreb: Hrvatski helsinški odbor - Građanska inicijativa za slobodu javne riječi.

Tokgöz, O. (2003). *Temel Gazetecilik.* Ankara: İmge Kitabevi.

Tompson, M. (2000). *Proizvodnja rata: Mediji u Srbiji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.* Beograd: Medija centar Free B92.

Tuchman, G. (1978). *Making News: A Study in the Construction of Reality.* New York: The Free Press.

Uyguç, Ü., ve Genç, A. (1998). *Radyo-Televizyon Haberciliği.* İstanbul: Avcıol Basım - Yayın.

Valković, J. (2016). *Utjecaj medija na socijalizaciju KBF, Zagreb – Teologija u Rijeci, Zagreb. 99-116.* Zagreb: KBF – Teologija u Rijeci, Zagreb.

Večernji list. (2023). www.vecernji.hr adresinden alındı, erişim tarihi 20.09.2023

Večernji list. (1995).

Vertovšek, N., ve Tomović, A. (2015). Medijsko zavođenje u suvremenom društvu spektakla i manipulacije. *InMediaRes, 4*(6), 952-969.

Vilović, G. (2011). Govor mržnje. *Političke analize, 2*(6), s. 68-70.

Vjesnik. (1995). *Vjesnik.*

Vukosav, R. (2001). Ko je koga, od koga i od čega, oslobađao. O. Ibrahimagić içinde, *Dejton=Bosna u Evropi pravna suština Dejtona.* Sarajevo: GIK OKO.

Wardle, C., ve Derakhshan, H. (2017). *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policymaking.* Council of Europe Report.

West, R. (1994). *Tito and the Rise and Fall of Yugoslavia.* New York: Carroll & Graf.

Yüksel, E. (2010). *Medya ve Habercilik.* Konya: Çizgi Kitabevi.

Zamith, R. (2022). *The International Journalism Handbook Concepts, Challenges,and Contexts* . Massachusetts: U Mass Amherst Libraries .

Zelizer, B. (2004). *Taking Journalism Seriously: News and the Academy.* Sage Publications.

Zimmermann, W. (1999). *Origins of a Catastrophe:Yugoslavia and its Destroyers.* New York: Times Books; Revised edition.

Živić, D., Špoljar Vržina, S., B. Lupis , V. ve Cvikić, S. (2013). *VUKOVAR '91. – ISTINA I/ILI OSPORAVANJE (između znanosti i manipulacije).* Zagrwb-Vukovar: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar Područni centar.

EKLER

EK-1. İçerik analizi kodlama cetveli

Olumlu	**Olumsuz**	**Nötr**
Açıkladı	Acı gerçeği bildirdi	Açıklığa kavuşturdu
Açıklamada bulundu	Adaletsiz barış sağlandı	Alıntı yaptı
Açıklık getirdi	Anlaşma süreci tıkandı	Anlaştı
Altını çizdi	Anlaşmayı lanetledi	Anlattı
Anlaşma sağlandı	Anlaşmayı reddetti	Belirtti
Anlaşmayı destekledi	Aşağıladı	Bildirdi
Barış	Azarladı	Dedi
Barış zaferi	Başaramadı	Değerlendirdi
Barışın temeli	Belirsizlik	Değindi
Başarılı görüşme yaptı	Çattı	Dile getirildi
Beklentileri dile getirdi	Destek verilmedi	Duyurdu
Cevabını verdi	Dikkat çekti	Düşündü
Coşkulu kalabalık	Direndi	Ekledi
Çaba gösterdi	Durum alevlendi	Hatırlattı
Çağrı yaptı	Eleştırdi	İfade etti
Çağrısında bulundu	Eleştirdi	İfadesini kullandı
Çözüm	Endişe duydu	İletti
Damgasını vurdu	Esti gürledi	Kaydetti
Değerlendirdi	Gergin görüşmeler	Konuştu
Destek verdi	Hakaret etti	Olumlu değerlendirdi
Duayen	Hayal kırıklığına uğrattı	Onayladı
Duyurdu	Hedef aldı	Önerdi

Emin oldu	Hesap sordu	Öngördü
Galip	Huzursuzluk yarattı	Seslendi
Haklı çıkardı	Israr etti	Söyledi
İddia etti	İddia etti	Tekrarladı
İlgi gösterdi	İddiasında bulundu	Yer aldı
İşaret etti	İhanet etti	
İtiraf etti	İkilemede kaldı	
İyimser tavrı koydu	İleri sürmek	
Kabul etti	İstifa etti	
Karar memnuniyetle karşılandı	İstifa istedi	
Kararını aldı	İsyan etti	
Karşılık verdi	İtiraf etti	
Keyiflendi	Kabul edilemez	
Kilit önem	Kabul etmedi	
Kutladı	Kanlı eller	
Kutlamalar yapıldı	Karşı çıktı	
Mesajını paylaştı	Katliam	
Mutlu oldu	Katliam ödüllendirildi	
Müjdesini verdi	Kavga etti	
Olumlu tepki verdi	Kıskandı	
Onayladı	Kızdırdı	
Rahatladı	Körükledi	
Razı oldu	Kriz çıktı	
Savaşı bıtırdı	Mağlup	
	Müdahale etme	

Sevinç	Olumsuz tepki verdi	
Sevinçle ifade etti	Ortaya döktü	
Sordu	Öfke ile konuştu	
Soruları yöneltti	Öfkelendi	
Söz verdi	Öne sürdü	
Taahhüt etti	Palavra	
Tavsiye etti	Protesto edildi	
Tebrik etti	Provokasyon yaptı	
Teşekkür etti	Saldıranlar ödüllendirildi	
Umut etti	Savaşın tohumu	
Umut verdi	Sert çıktı	
Uzlaştı	Sert eleştirdi	
Vurguladı	Sert tepki verdi	
Yanıt istedi	Sert yanıt verdi	
Yineledi	Sinir oldu	
Yorumladı	Sorumlu tuttu	
Zevk aldı	Soykırım	
	Sözlü savaş sürdürdü	
	Suçladı	
	Susturdu	
	Şantaj kullandı	
	Şikâyet etti	
	Şüphe duydu	
	Taviz vermedi	
	Tehdit etti	

	Tepki çekti Tepki gösterdi Uyardı Uyarı yaptı Uzlaşma yapılmadı Vurdu Yalanladı Yanlış anlaşıldı Yaygara yaptı Yumrukladı Yüklendi Zarar verdi Zorunda kaldı	

EK-2. Dnevni avaz, 16 Kasım 1995, Haber örneği

Dnevni avaz

četvrtak, 16. 11. 1995. Sarajevo • Godina I • Broj 46 50 BHD

Ejup Ganić primio komandanta RRF-a, Majkla Vokera

Čuvanjem granica čuva se mir

3. strana

Koliko će haške optužnice uticati na pregovore SDA-HDZ

Lična, a ne odgovornost stranke i naroda

5. strana

Enver Šabić, načelnik općine Jajce

"Nije se vratio ni jedan Bošnjak"

4. strana

Mirovni samit o BiH u Dejtonu

Pregovori u pat-poziciji

Mapa podjele BiH na dva entiteta, status Sarajeva i ustavna pitanja i dalje na stolu • Američki državni sekretar Voren Kristofer postigao minimalno smanjenje "nekih razlika" tokom dvanaestosatnih razgovora sa Alijom Izetbegovićem, Franjom Tuđmanom i Slobodanom Miloševićem

Mirovni pregovori o Bosni i Hercegovini u Dejtonu (Dayton) i dalje su u pat-poziciji, uprkos dvanaestosatnoj intervenciji američkog državnog sekretara Vorena Kristofera (Warren Christopher) koja je "smanjila neke razlike", ali su glavna pitanja ostala neriješena, izvještava Rojter.

Kristofer je u utorak imao devet odvojenih susreta sa predsjednicima BiH, Hrvatske i Srbije, Alijom Izetbegovićem, Franjom Tuđmanom i Slobodanom Miloševićem, prije nego što je otputovao u Osaku na samit zemalja-članica APEC-a.

Portparol Stejt dipartmenta (State Department) Nikolas Barns (Nicolas Burns) izjavio je da intervencija nije donijela odlučujući prelom koji je potreban kako bi se dvonedjeljni pregovori pomakli ka uspješnom kraju. On je nagovijestio da bi jedan od ključnih pregovarača, hrvatski predsjednik Franjo Tuđman, mogao danas otići kući, ostavljajući predsjednike BiH i Srbije da pokušaju riješiti preostala pitanja.

– Sva glavna pitanja i dalje su na stolu - rekao je Barns. On je mislio na status glavnog grada BiH Sarajeva, mapu koja Bosnu i Hercegovinu dijeli na dva entiteta u omjeru 51:49 posto, te druga teritorijalna i ustavna pitanja.

Prema Barnsovim riječima, među stranama postoje razlike u stavovima o svim najvažnijim pitanjima i na njima će se još više raditi.

– Oni su se četiri godine borili. Susret u Dejtonu nije piknik. Ova pitanja ne mogu se lako riješiti. Ponegdje smo uspjeli smanjiti razlike, ali ih još ima - dodao je Barns.

Američki zvaničnici kažu da očekuju da se pregovori nastave i sljedeće sedmice, prije nego što se na ovaj ili onaj način završe.

– Ne možemo ih mi vući prema kraju pregovora. Oni to moraju uraditi sami. Tada bi mogli doći do sporazuma - izjavio je Nikolas Barns.

Portparol Barns je dodao da je Kristofer ponudio nekoliko novih ideja i rekao da ne očekuje da će se pregovori prekinuti.

Iz sale za pregovore u bazi Rajt-Peterson

Pritisak izjavama

Novinari koji prate Dejtonski samit procjenjuju da je srpska strana ta od koje se očekuje pravi kompromis. Međutim, nije isključeno da je i bh. delegacija pod snažnom presijom. Jučerašnji "Njujork Tajms" (New York Times) prenosi riječi neimenovanog visokog bh. zvaničnika koji prebacuje američkim predstavnicima da krše zabranu davanja informacija anonimnim izjavama kojima nastoje ostaviti utisak da je bh. delegacija nefleksibilna, posebno kada je riječ o Sarajevu i posavskom koridoru, krše principe koje su sami uveli, pokušavajući nas lišiti političke podrške koju imamo u SAD - izjavio je bh. zvaničnik za "Njujork Tajms".

Kristofer se vraća u Rajt-Peterson

Prema Barnsovim riječima, nije isključena mogućnost da Kristofer ponovo dođe u bazu Rajt-Peterson (Wright-Patterson). Nezvanično se saznaje da bi to moglo biti već u subotu, ako ne i mnogo ranije.

Po nekim procjenama, to bi mogao biti i kraj pregovora. Kristoferov pomoćnik Ričard Holbruk (Richard Holbrooke) će u međuvremenu nastaviti sa šatl-diplomatijom, mada je teško vjerovati da će sam uspjeti napraviti nešto što nije pošlo za rukom njegovom pretpostavljenom.

Dayton'da Bosna-Hersek Barış Zirvesi

Görüşmeler Çıkmazda

- Bosna-Hersek'in iki entiteye bölünmesini, Saraybosna'nın statüsünü ve anayasal konuları içeren harita halen masada. ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher, Aliya İzzetbegoviç, Franyo Tucman ve Slobodan Miloşeviç ile 12 saat süren görüşmeler sırasında 'bazı farklılıkları' asgari düzeyde azaltmayı başardı.

Dayton'da yapılan Bosna-Hersek barış görüşmeleri, ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher'ın 12 saat süren müdahalesine rağmen hâlâ çıkmazda. Reuters'e göre, Christopher'ın müdahalesi bazı farklılıkları azaltmış olsa da temel sorunlar çözülmeden kaldı. Christopher, APEC üye ülkeleri zirvesine katılmak üzere Osaka'ya gitmeden önce, salı günü Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Sırbistan Cumhurbaşkanları Aliya İzzetbegoviç, Franyo Tucman ve Slobodan Miloşeviç ile dokuz ayrı görüşme yaptı. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns, müdahalenin, iki haftalık görüşmeleri başarılı bir sonuca taşımak için gerekli olan kararlı ilerlemeyi sağlayamadığını belirtti. Burns, kilit müzakerecilerden biri olan Hırvatistan Cumhurbaşkanı Franyo Tucman'ın bugün eve dönebileceğini ve geriye Bosna-Hersek ve Sırbistan Cumhurbaşkanlarının kalan konuları çözmeye çalışacağını ima etti. Burns, "Saraybosna'nın statüsü, Bosna-Hersek'i yüzde 51'e yüzde 49 oranında iki entiteye bölen harita ve diğer toprak ve anayasal konular gibi tüm temel sorunlar hâlâ masada." dedi. Burns'a göre, taraflar arasında tüm önemli konularda görüş ayrılıkları var ve bu konular üzerinde daha fazla çalışılması gerekecek. "Dört yıl boyunca savaştılar, Dayton'daki toplantı piknik değil, bu sorunlar kolayca çözülemez. Bazı yerlerde farklılıkları azaltmayı başardık, ancak hâlâ çözülmesi gereken meseleler var," diye ekledi Burns. Amerikalı yetkililer, müzakerelerin bir şekilde sonuçlanmadan önce önümüzdeki hafta da devam etmesini beklediklerini söylediler. Nicholas Burns, "Onları müzakerelerin sonuna biz sürükleyemeyiz, bunu kendileri yapmak zorundalar, o zaman bir anlaşma gelebilir." dedi. Sözcü Burns, Christopher'ın birkaç yeni fikir sunduğunu ve müzakerelerin kesilmesini beklemediğini de ekledi.

EK-3. Dnevni avaz, 20 Kasım 1995, Haber örneği

Dnevni avaz

ponedjeljak, 20. 11. 1995. Sarajevo • Godina I • Broj 50 50 BHD

Samit u Dejtonu u završnoj fazi

Danas: Uspjeh ili krah

• Alija Izetbegović: Pregovarački proces ušao je u odlučujuću fazu i sada treba riješiti najteža pitanja

• Ceremonija potpisivanja ili propast 19-dnevnih pregovora - danas u 15 sati

Pregovori u Dejtonu ušli su u završnu, dramatičnu fazu. To su govorile informacije koje su jučer stizale u našu Redakciju. Onda je stigla vijest koja glasi:

Bosanski mirovni pregovori mogu da se završe na oba načina i SAD su spremne da otkažu pregovore - ako se sporazum ne postigne do kraja dana, rekao je portparol Štejt Dipartmenta Nikolas Barns, javlja BH PRESS, posredstvom Rojtera jučer u prvim večernjim satima.

On je na konferenciji za štampu rekao da će ceremonija potpisivanja, zakazana za danas u 10 sati po lokalnom (15 sati po srednjeevropskom) vremenu, biti ili ceremonija na kojoj će se objaviti potpisivanje mirovnog sporazuma ili objaviti propast 19-dnevnih pregovora.

"Jučerašnji razgovori u Dejtonu trajali su gotovo čitavu noć. Jedan broj neriješenih pitanja od kapitalnog je značaja. Jedno od njih su mape gdje je situacija i dalje neizvjesna", rekao je sinoć predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović, prenosi BH PRESS.

U pauzi samita

Kada je riječ o posavskom koridoru stavovi bosansko-hercegovačke i srpske strane dijametralno su različiti, jer srpska strana zahtijeva proširenje koridora, a bh. delegacija nije spremna na ustupke o ovom pitanju, naglasio je predsjednik Izetbegović.

"Na pitanju koridora mirovni pregovori mogu doživjeti krah", istakao je predsjednik Izetbegović.

Predsjednik Predsjedništva RBiH je dodao da je sa nekim rješenjima bosanskohercegovačka delegacija zadovoljna - napravljen je mali pomak u vezi sa Goraždem. U pogledu ustavnih principa nema velikih razmimoilaženja pregovora i očekuje se zadovoljavajuće rješenje.

Predsjednik Izetbegović je istakao da SAD ne vrše pritisak na bh. delegaciju, ali se stiče utisak da bi njihov interes znatno opao nakon eventualnog neuspjeha ovih pregovora.

Postizanje mirovnog sporazuma pratila bi velika ekonomska pomoć za obnovu i rekonstrukciju BiH, zatim dizanje embarga na uvoz oružja BiH, uzajamno priznanje svih država nastalih na području bivše Jugoslavije. Uz mirovni ugovor idu i aneksi o posebnim komisijama za ratne zločine i izbjeglice.

(Nastavak na 2. strani)

Nakon vijesti da je bosanska Posavina data agresoru

Tuđman na udaru oštre kritike

Mnogi u Zagrebu smatraju da je davanje koridora bosanskim Srbima protiv hrvatskih interesa

Hrvatski predsjednik Franjo Tuđman kritikovan je jučer zbog navodnog slaganja sa mirovnim prijedlogom za Bosnu i Hercegovinu kojim bi se srpskom agresoru dala kontrola u području na kojem su prije rata živjeli uglavnom Bošnjaci i Hrvati, javlja BH-PRESS pozivajući se na AFP.

Stipe Mesić, posljednji predsjednik bivše Jugoslavije, izjavio je da je ovaj prijedlog protiv hrvatskih interesa. Mesićeva izjava odnosila se na navodni sporazum iz Dejtona (Dayton) kojim bi se srpskom agresoru dale slobodne teritorije oko posavskog koridora koji bi povezao sjeverna okupirana područja sa istočnom Bosnom.

Hrvati i Bošnjaci činili su 83 procenta stanovništva u bosanskoj Posavini prije srpske agresije.

Iz Zagreba u Ohajo

Hrvatski predsjednik Franjo Tuđman jučer je napustio Zagreb i otputovao za SAD, gdje se, kako je rekao, očekuje usvajanje završnog mirovnog sporazuma. Potpisivanje bi se moglo obaviti danas, rekao je Tuđman, prenosi Rojter.

– Izgleda da se nešto pokrenulo. Da nije tako, ne bi me zvali da se vratim - rekao je Tuđman. On je dodao da bi pregovori "mogli završiti u ponedjeljak. Očekuje se da bi tada mogao biti potpisan i mirovni sporazum".

"Tuđman je gazda u vlastitom dvorištu (...), ali čim ga napusti, potpisuje bilo šta", ocjenjuje Mesić.

Hrvatski "Novi list" optužio je hrvatskoga predsjednika da se igra sa Hrvatima u Posavini i sa Bosnom i Hercegovinom, kao što se srbijanski predsjednik Slobodan Milošević poigravao sa Srbima i Hrvatskoj.

Tuđman je u petak u Zagrebu izjavio da su pregovori uspješni sa hrvatske tačke gledišta.

Hrvatski ministar odbrane Gojko Šušak posjetio je Grude, gdje je govorečí o talasu kritika njegovoga predsjednika, pozvao Hrvate na jedinstvo.

Šta je ekipa njemačke televizije vidjela u gradu na Bregavi

Stolac, grad duhova

Ignaz Lozo, član ekipe ZDF-a: - Stariji mještani smatraju da bi bilo dobro da se njihove komšije Bošnjaci vrate u Stolac, dok izbjeglica iz Kaknja kaže: "Šta će oni ovdje!"

5. strana

"Politika" o zločincima iz Srebrenice

Bez milosti i pravdanja

3. strana

Ko je general Tadija Milovanović

Nagrada za sarajevske masakre

7. strana

Samit u Dejtonu u završnoj fazi

Danas: Uspjeh ili krah

(Nastavak sa 1. strane)

Predsjednik Izetbegović smatra da je pregovarački proces ušao u odlučujuću fazu i do sada treba riješiti pitanja, izrazivši pri tom nadu da će se problemi ipak riješiti u Dejtonu.

Nešto prije toga Veleposlanik BiH u Hrvatskoj i koordinator bosanskog izaslanstva na pregovorima u Dejtonu dr. Kasim Trnka izjavio je za BH PRESS da pregovori ulaze u odlučujuću, ključnu fazu.

– Igra se finalna utakmica. Pregovori su pri kraju. Ključna pitanja još nisu završena, a to su pitanja mapa i druga već poznata pitanja, kazao je Trnka.

On je dodao da je u Dejtonu sve spremno i u znaku potpisivanja sporazuma i da se govori o dolasku američkog predsjednika Klintona.

– Ako sve bude teklo prema predviđenom planu, očekuje se da sporazum u ponedjeljak u poslijepodnevnim satima po našem, srednjeevropskom vremenu, bude potpisan, rekao je bosanskohercegovački veleposlanik Kasim Trnka.

Tokom jučerašnjeg dana bilo je mnogo špekulacija i nagađanja o tome šta se dešava u Dejtonu.

– Stvari se približavaju kraju i rezimiraju se, izjavio je jedan zvaničnik koji prisustvuje pregovorima.

Međutim, portparol američkog Stejt Departmenta Nikolas Barns demantovao je ove izjave, naglašavajući da se radi o veoma malom napretku.

HVO prijeti kršenjem prekida vatre

Bosanski Hrvati bi mogli prekršiti prekid vatre i napadati strateški važan srpski koridor ukoliko na mirovnim pregovorima u Ohaju SAD dodijele ovu teritoriju Srbima, javila je Habena, a prenosi Reuters.

HABENA navodi riječi komadanta brigade HVO-a u sjevernoj Posavini koji je izrazio nadu da će situacija na mirovnim pregovorima ipak biti "povoljno" riješena.

"Mi se još uvijek pripremamo za oslobađanje okupiranih dijelova Posavine i ukoliko propadne sklapanje dogovora, mi očekujemo naredbe da to i uradimo", izjavio je brigadir Đuro Matuzović.

"Svakodnevno pratimo događaje u Dejtonu, pripremajući se istovremeno za zimske uslove borbe", dodao je Matuzović prenosi BH PRESS.

Helmut Kol

Prihvatiti prijedloge

Kancelar Kol je zatražio od predsjednika Izetbegovića da se složi sa prijedlozima Kontakt-grupe, saopćio je njegov glasnogovornik Peter Hausman (Hausmann).

Hausman je novinarima u Ho Ši Minu rekao, da je Kol tokom posjete Vijetnamu blisko pratio pregovore u Dejtonu. U telefonskom razgovoru sa Izetbegovićem njemački kancelar zatražio je od bosanske strane da ne propušta priliku za mir koja se sada ukazala.

– Kancelar je ohrabrio Izetbegovića da prihvati prijedloge koje je tokom pregovora iznijela Kontakt-grupa - rekao je Hausman. On je citirao Kolove riječi da bi "to bio odlučujući korak prema trajnom miru".

Mejdžor - Izetbegović

Razmotrena teritorijalna pitanja

Britanski premijer Džon Mejdžor obećao je predsjedniku Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Aliji Izetbegoviću da će London nastaviti igrati ključnu ulogu u realizaciji mirovnog dogovora o Bosni čim bude postignut, javlja BH PRESS/AFP.

U telefonskom razgovoru u subotu naveče Mejdžor i Izetbegović su razmotrili neka teritorijalna pitanja koja treba da budu riješena između tri delegacije na pregovorima u Dejtonu.

– Konačni dokumenti su već prevedeni na engleski, hrvatski, bosanski i srpski jezik, rekao je ovaj neimenovani diplomata, izražavajući nadu da će, i pored nekoliko nerješenih pitanja, dogovor biti sklopljen.

U svome govoru on je istaknuo pitanje statusa glavnog grada BiH Sarajeva kao i pitanja dva koridora, jednog prema Goraždu i drugog koji bi povezivao istočne i zapadne teritorije bosanskih Srba.

Neimenovani izvor je izjavio da je "memorandum o razumijevanju" u vezi sa ukidanjem embarga na oružje, koji je najavila delegacija bosanske vlade, i koji je dobio odobrenje američkih pregovarača, ostao jedno od glavnih nerješenih pitanja.

Bh. delegacija insistira da SAD odmah po sklapanju dogovora ukinu embargo na uvoz oružja u Bosnu.

Papa o pregovorima

Molitva za mir

Papa Ivan Pavao Drugi rekao je jučer da se nada i moli da mirovni pregovori o BiH u Dejtonu (Dayton) dovedu do mira, javlja Rojter.

– Nakon četiri godine patnji, smrti i razaranja, izgleda da će ti umorni ljudi dočekati bolje dane - rekao je Papa u redovnom sedmičnom obraćanju vjernicima i turistima na Trgu Svetog Petra.

Papa, koji je morao odgoditi posjetu glavnom gradu BiH 1994. zbog sigurnosnih razloga, molio se da pregovori "mogu okončati ovaj dramatični konflikt pravednim i trajnim mirom". On je rekao da se nada da će Bog nadahnuti lidere da postignu mir, tako da bi pomirenje, koegzistencija i bratstvo mogli opet procvjetati u tom području.

NATO o raspoređivanju svojih snaga u BiH

Detalji planova

U očekivanju da bi konačni mirovni dogovor o Bosni uskoro mogao biti sklopljen, NATO-savez je počeo razmatrati finalne detalje o raspoređivanju 60.000 vojnika NATO-a u Bosni.

Američki zvaničnici smatraju da bi konačni dogovor između lidera strana umiješanih u bosanski konflikt mogao biti ostvaren nakon intenzivnih diskusija u Dejtonu ovoga vikenda.

Nekoliko dana nakon eventualnog postizanja dogovora u glavni grad Bosne i Hercegovine bi trebalo da doputuju oficiri NATO-saveza, a već sedam dana poslije američke trupe bi počele zauzimati položaje u BiH.

Ganić primio akreditive argentinskog ambasadora

Borbom smo se održali

– U uobičajenoj diplomatskoj praksi ovaj čin je tek dio političke rutine. Za nas, međutim, on sadrži nešto puno više, to znači priznavanje suvereniteta naše zemlje - naglasio je u svom pozdravnom govoru član Predsjedništva Republike i potpredsjednik Federacije Bosne i Hercegovine dr. Ejup Ganić prilikom jučerašnje primopredaje akreditiva novoimenovanog ambasadora Republike Argentine u BiH Andresa Gilerma Pesci Burela (Andres Guillemo Pesci Bourel), javlja BH PRESS.

Novoimenovani argentinski ambasador prenio je najtoplije pozdrave svoga naroda i predsjednika Karlosa Menema, još jednom potvrdivši privrženost i nade Argentine u uspješno rješenje krize u BiH.

– Čvrsto vjerujem da ćemo osnažiti naše bilateralne odnose kako bismo osigurali temelje za uspješnu budućnost i suradnju naših dviju zemalja. Zato ću se angažirati sa mnogo entuzijazma i odlučnosti, istaknuo je ambasador Burel, dodajući da se nada miru i prosperitetu naše zemlje.

Agresija srbijansko-crnogorskog agresora je jedno, a otpor agresiji, narodnooslobodilačka borba je drugo lice naše stvarnosti. Sada, nakon stravičnih zločina nad hiljadama djece, žena i muškaraca Srebrenice, cijeli svijet je shvatio zašto su Bošnjaci, i ostali sa njima, svi zajedno, ustali protiv pakla. U projekciji agresora naš narod je trebalo da bude iskorijenjen i raseljen u tuđinu. Borbom smo se održali, a veličinom žrtve i istrajnošću naroda izvojevali smo pravo da odlučujemo o vlastitoj sudbini, istaknuo je dr. Ganić.

On je dodao da je u našoj javnosti sa simpatijama primljeno pismo podrške argentinskog predsjednika Menema. Tim povodom dr. Ganić je predsjedniku Menemu, argentinskom narodu, Vladi i Parlamentu uputio pozdrave, zahvaljujući na svemu što je Argentina do sada učinila za našu zemlju.

Član Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine i predsjednik Srpskog građanskog vijeća dr. Mirko Pejanović primio je danas novoimenovanog ambasadora Argentine u Bosni i Hercegovini Andresa G. Pesci-Bourela.

I Ministar u vladi R/FBiH mr. Faruk Smailbegović primio je jučer ambasadora Republike Argentine u Republici Bosni i Hercegovini Andresa G. Pesci-Bourelia.

Argentinskog ambasadora Bourela primio je i ministar prometa i komunikacija u Vladi R/F BiH Ibrahim Koluder, te sekretar Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta dr. Srebren Dizdar.

Osnovano udruženje Bošnjaka istočne Hercegovine

Ne dozvoliti podjelu

Bošnjaci istočne Hercegovine, članovi predsjedništava Gacka, Nevesinja, Ljubinja, Bileće i Trebinja danas su na svojoj konstituirajućoj sjednici osnovali svoje udruženje sa sjedištem u Sarajevu, javlja BH PRESS.

Na Skupštini koja je usvojila Statut Udruženja izabran je i Glavni odbor, čiji je predsjednik Avdo Hebib. Skupština je usvojila i "Deklaraciju o statusu istočne Hercegovine", u kojoj se daje podrška bosanskohercegovačkoj pregovaračkoj delegaciji u Dejtonu od koje se očekuje da ne dozvoli podjelu države Bosne i Hercegovine na nacionalne entitete.

Također, kod Haškog suda treba insistirati na kažnjavanju ratnih zločinaca bez izuzetaka, te žalitijevati od međunarodne zajednice da garantuje nesmetan i siguran povratak protjeranih i izbjeglih lica na njihova vjekovna ognjišta, uz obeštećenja za pretrpljenu štetu i pljačku četničkog srpsko-crnogorskog agresora.

Dayton Zirvesi Son Aşamada

Bugün: Başarı ya da Çöküş

- Aliya İzzetbegoviç: "Müzakere süreci belirleyici aşamaya girdi ve şimdi en zor sorunların çözülmesi gerekiyor."

-Bugün saat 15:00'te- İmza töreni ya da 19 günlük müzakerelerin çöküşü

Dayton'daki müzakereler son ve dramatik aşamaya girdi. Bu, dün gazetemize ulaşan bilgilerin gösterdiği şeydi. Ardından şu haber geldi: "Bosna barış görüşmeleri her iki şekilde de sonuçlanabilir ve Amerika Birleşik Devletleri, anlaşma gün sonuna kadar sağlanmazsa müzakereleri iptal etmeye hazır," dedi Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Nicholas Burns, dün akşam saatlerinde BH Press aracılığıyla Reuter'a bildirdi. Bir basın toplantısında, yerel saatle 10:00'da (Orta Avrupa saatiyle 15:00) planlanan imza töreninin ya imzaların duyurulacağı bir tören, barış anlaşmasının imzalanması ya da 19 günlük müzakerelerin başarısızlığının ilan edileceği bir tören olacağını söyledi. Dayton'daki dünkü görüşmeler neredeyse tüm gece sürdü. Bazı çözülmemiş sorular kritik öneme sahip, bunlardan biri haritalar ve burada durum hâlâ belirsiz, dün akşam Bosna-Hersek Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi Başkanı Aliya İzzetbegoviç söyledi, BH Press aktarıyor. Posavina koridoru söz konusu olduğunda, Bosna-Hersek ve Sırp taraflarının tutumları tamamen zıt, çünkü Sırp tarafı koridorun genişletilmesini talep ediyor, Bosna-Hersek heyeti ise bu konuda taviz vermeye hazır değil, dedi Başkan İzzetbegoviç. Koridor meselesi üzerinde barış görüşmeleri başarısız olabilir, diye vurguladı Başkan İzzetbegoviç. Bosna-Hersek Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi Başkanı, bazı çözümlerden Bosna-Hersek heyetinin memnun olduğunu da ekledi. Gorajde ile ilgili olarak küçük bir ilerleme kaydedildi. Anayasal ilkeler açısından müzakerelerde büyük bir farklılık yok ve tatmin edici bir çözüm bekleniyor. Başkan İzzetbegoviç, Amerika Birleşik Devletleri'nin Bosna-Hersek heyetine baskı yapmadığını, ancak bu müzakerelerin başarısız olması durumunda ABD'nin ilgisinin önemli ölçüde azalacağı izleniminin edinildiğini vurguladı. Bir barış anlaşmasının sağlanması, Bosna-Hersek'in yeniden inşası ve restorasyonu için büyük bir ekonomik yardımla birlikte silah ithalatı üzerindeki ambargonun kaldırılması, eski Yugoslavya topraklarında ortaya çıkan tüm devletlerin karşılıklı olarak tanınması gibi konuları içerir. Barış anlaşması, savaş suçları ve mülteciler için özel komisyonlar hakkındaki ekleri de kapsar.

2. sayfa

Başkan İzzetbegoviç, müzakere sürecinin belirleyici aşamaya girdiğini ve şimdiye kadar sorunların çözülmesi gerektiğini, ancak yine de sorunun Dayton'da çözüleceği umudunu dile getirdi. Bundan kısa bir süre önce, Bosna-Hersek'in Hırvatistan Büyükelçisi ve Dayton'daki müzakerelerde Bosna heyetinin koordinatörü Dr. Kasim Trnka, BH Press'e verdiği demeçte, müzakerelerin belirleyici, kritik bir aşamaya girdiğini söyledi. "Final maçı oynanıyor. Müzakereler sona yaklaşıyor. Haritalar ve diğer bilinen konular gibi kilit meseleler henüz tamamlanmadı," dedi Trnka. Ayrıca Dayton'da her şeyin anlaşmanın imzalanması için hazır olduğunu ve ABD Başkanı Clinton'un gelişinin konuşulduğunu ekledi. Her şey planlandığı gibi giderse, anlaşmanın pazartesi günü, öğleden sonra, Orta Avrupa saatine göre imzalanması bekleniyor, diye ekledi Bosna-Hersek Büyükelçisi Kasim Trnka. Dün gün boyunca Dayton'da neler olduğuna dair birçok spekülasyon ve tahmin vardı. Müzakerelere katılan bir yetkili, "İşler sona yaklaşıyor ve özetleniyor." dedi. Ancak, ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns, bu açıklamaları yalanladı ve çok az ilerleme kaydedildiğini vurguladı.

EK-4. Dnevni avaz, 22 Kasım 1995, Haber örneği

4 Dnevni avaz srijeda, 22.novembar/studeni 1995. aktuelno

Reagovanja nakon sporazuma u Dejtonu

Više se može učiniti u miru, nego u ratu

Iako detalji nisu poznati, reagovanja su optimistička, s tim što postoji i uvijek prisutna doza sumnje, posebno što ovaj sporazum nosi sa sobom niz opasnosti u implementaciji

Odmah po saznanju o postizanju mirovnog sporazuma, u Dejtonu obratili smo se nekim ličnostima iz našeg političkog, vojnog i uopšte društvenog života za prve utiske i komentare. Reagovanja koja smo zabilježili su pretežno optimistička. Postoji, međutim, i doza sumnje posebno kada se radi i ostvarivanju dogovorenog.

– Sve dok se ne saznaju sve pojedinosti iz mirovnog sporazuma, ne može se govoriti o procjenama niti mišljenjima. Za sada, imajući puno povjerenje u naš pregovarački tim - optimista sam - rekao nam je general **Ramiz Dreković, odmah nakon što je javljeno da su okončani pregovori u Dejtonu.**

General Jusuf **Jašarević**, načelnik Uprave vojne bezbjednosti Armije RBiH i Ministarstva odbrane R/F BiH kaže:

Povjerenje u pregovarače

–Ne znam detalje, tako da ne mogu definitivno reći mišljenje. Međutim, imam apsolutno povjerenje u predsjednika Izetbegovića i delegaciju u Dejtonu i siguran sam da su oni preduzeli sve da konačni ishod pregovora, odnosno postignuti dogovor, bude maksimalno povoljan za Bošnjake i državnovojno rukovodstvo. Sigurno je da pravda nije zadovoljena, ali se morala progutati ta gorka pilula i prihvatiti činjenica da je u datoj situaciji moguće učiniti više u miru, nego u ratu.

Potpisani Dejtonski mirovni sporazum znači prije svega da su nakon četrdeset četiri mjeseca natčovječanskog-otpora, stotina hiljada žrtava, nevidenih stradanja i patnji, rodoljubi Bosne i Hercegovine uspjeli da odbrane svoju međunarodno priznatu državu, kao jedinstvenu, premda sada decentralizovanu.

Pored ideje jedinstvene Bosne, ovim sporazumom je zagarantovan i opstanak jedinstvenog grada Sarajeva, što je bio jedan od glavnih, iako i najtežih zadataka u ovim pregovorima, rekao je dr. Safet Halilović, predsjednik GO SDA Sarajevo.

Atif **Purivatra**, predsjednik Vijeća kongresa bošnjačkih intelektualaca:

– Sama činjenica da je potpisan mirovni sporazum, je po sebi pozitivna stvar. S obzirom da su i do sada bili potpisivani mirovni sporazumi, moramo biti vrlo obazrivi i voditi računa o svim segmentima koji su nam bili osnov za pregovore. Moramo nastojati da uvijek budemo spremni za bilo kakvo iznenađenje, s obzirom na iskustvo koje smo imali u ovom četverogodišnjem ratu. U tom smislu moramo, kao i do sada, voditi računa o interesima svih građana naše države i na njihov prosperitet, i na tome istrajati.

– Ako je naša delegacija došla do mira bez pritisaka onda je u redu. U protivnom Skupština će dati posljednju riječ. U svakom slučaju, bolje da mi završimo rat nego da naša djeca ratuju, rekao je Izet Hadžić, predsjednik Tuzlansko-podrinjskog kantona, iako nije imao pravih informacija jer je Tuzla juče poslijepodne bila u mraku, javlja naš dopisnik S. Kahrović.

Historijski dan

– Ovo je veliki, historijski dan za Bosnu i Hercegovinu, dan pobjede demokracije nad silom. Nakon četiri godine i nažalost više od 250.000 ubijenih i nakon raseljavanja 50 posto žitelja RBiH, mi smo došli do mira. Ovom danu treba da se raduju svi demokratski opredijeljeni građani BiH. Njemu se jedino neće obradovati ratni zločinci i ratni profiteri, kojima je Ohajo pokazao put za Hag, rekao nam je ispred SGV-a Rajko Živković.

Lično, sjenku na ovaj dogovor baca čvrsto fiksiranje teritorijalnog razgraničenja, jer za mene Bosna nije Bosna bez Zvornika, Bosanske Posavine i drugih dijelova koji su pripali "srpskom entitetu", rekli su Zijada Hasića, zamjenika ministra pravde u Vladi R/F BiH.

S. MEŠETOVIĆ

Evropska unija Bosni i Hercegovini

Milijarde dolara za obnovu

Zvaničnici Evropske unije izjavili su da su planirali kada se u Ohaju postigne uspjeh da izdvoje milijardu dolara za lansiranje velikog međunarodnog programa pomoći za rekonstrukciju Bosne i Hercegovine i Hrvatske, javlja BH press, posredstvom AP-a.

Suma od milijardu dolara bila bi samo za prvu godinu realizacije "mini Maršalovog" plana, koji podrazumijeva popravku puteva, bolnica i druge osnovne infrastrukture, kao i oživljavanje ekonomija BiH i Hrvatske.

Holandski ministar vanjskih poslova Hans van Mierlo istakao je da bi u periodu od pet godina, koliko je planirano za realizaciju ovog plana, bilo uloženo oko 15 milijardi dolara koje bi finansirali EU, SAD i ostale zemlje svijeta.

Ogledalo

Piše: Fadil Mandal

Pobjede bez ispaljenog metka

Pregovori u Dejtonu i u domaćim i u stranim medijima okarakterisani kao "posljednja šansa" i "istorijska prilika", još jednom su pokazali da se balkanski sukob ne može tako lahko i jednostavno okončati niti za njega u potpunosti važe ustaljene šeme zapadnog pregovaračkog sistema.

Iako bi Klintonovoj administraciji uspjeh u Dejtonu sigurno podigao uzdrmani rejting na domaćoj političkoj sceni, Amerikanci su na kraju ipak odoljeli iskušenju "kaubojskog načina rješavanja problema" svjesni da je razlika između mira (bilo kakvog i po svaku cijenu) i pravde, velika i suštinska.

Pomaci koje su u SAD naši pregovarači, na čelu sa predsjednikom Izetbegovićem napravili za zelenim stolom, mogu se okarakterisati kao visok stepen diplomatskog i pregovaračkog umijeća

Prve informacije koje dolaze iz krugova bliskih pregovaračkim delegacijama, ukazuju na različite procjene uspješnosti ili pak neuspješnosti maratonskog natezanja konopca koji, što je jako bitno, nije pukao.

Ostavimo li srpskoj i hrvatskoj strani da same analiziraju koliko su njihove želje i namjere ostvarene do sada usaglašenim detaljima mirovnog sporazuma, bez pretjerivanja se može reći da se bosanska delegacija u Sarajevo vraća sa "koferima" koji su puniji i sadržajniji nego su bili pri polasku za Dejton.

Iako je osnovno uporište naših pregovarača na čelu sa predsjednikom Izetbegovićem bilo povoljno stanje na terenu ostvareno oslobodilačkim akcijama bosanske Armije, pomaci koji su u SAD napravljeni za zelenim stolom mogu se okarakterisati i kao visok stepen diplomatskog i pregovaračkog umijeća.

Jer, budimo realni, dobiti kopneni koridor za Goražde, staviti pod federalnu jurisdikciju Ilijaš, Vogošću, Ilidžu, Hadžiće, zadržati u igri Brčko i izlazak na Savu, te obezbijediti takva ustavna rješenja za bosansku državu kod kojih se Milošević otima za neku od funkcija centralnih organa vlasti, dakle dobiti sve to bez ispaljenog metka i gubitaka u vlastitim redovima, rezultat je koga se ne bi trebalo gurati u stranu i ostavljati ga bez adekvatne medijske, političke i propagandne eksploatacije.

Jer, gledajući i slušajući neke dopisnike bosanska javnost je posljednjih nekoliko dana stekla utisak da se tamo negdje daleko u Americi, naši pregovarači nalaze pred potpisivanjem kapitulacije pod snažnim pritiskom članica kontakt grupe.

Šlag atmosferi stvorenoj oko proteklih pregovora, davala su uz opozicijske glasove, odjednom i iz podruma iznikla udruženja građana sa svojim "prijetećim" saopštenjima iz kojih se nikako nije moglo zaključiti da su njegovi potpisnici spremni uzeti pušku u ruke i otići na "sporno mjesto" u Posavinu ili istočnu Bosnu.

Naravno, poslije ovoliko zadatih udaraca protivniku u Dejtonu nije se moglo ostati bez oživljaka i primljenih udaraca. Doboj i Višegrad su, bar za sada, jedini vidljivi.

(Karikatura: S. Karamehić)

Dayton Anlaşması Sonrası Tepkiler

Savaş döneminden ziyade barış döneminde daha çok şey yapılabilir

Detaylar bilinmese de tepkiler genellikle iyimser olmakla birlikte, bu anlaşmanın uygulanmasında bir dizi tehlike taşıdığı için her zaman bir şüphe dozu vardır.

Dayton'da barış anlaşmasının sağlandığını öğrendikten hemen sonra, politik, askeri ve genel toplumsal yaşamdan bazı kişilere ilk izlenimlerini ve yorumlarını sorduk. Kaydettiğimiz tepkiler çoğunlukla iyimserdi. Ancak, anlaşmanın gerçekleştirilmesi söz konusu olduğunda, her zaman bir şüphe dozu da var.

'Barış anlaşmasının tüm ayrıntıları öğrenilmedikçe, tahminlerde bulunmak ya da görüş belirtmek mümkün değil. Şimdilik, müzakere ekibimize tam güvenim var ve ben iyimserim' dedi General Ramiz Drejković, Dayton'daki görüşmelerin sona erdiği haber alındıktan hemen sonra Bosna-Hersek Cumhuriyeti ve Bosna-Hersek Federasyonu Savunma Bakanlıkları askeri güvenlik yönetimi şefi General Jusuf Jašarević şöyle diyor:

Müzakerecilere Güven

'Detayları bilmiyorum, bu yüzden kesin bir fikir söyleyemem. Ancak, Başkan İzzetbegoviç ve Dayton delegasyonuna tamamen güveniyorum. Onların müzakerelerin sonucu, yani varılan anlaşmanın Boşnaklar ve devlet-militarist liderlik için uygun olması için her şeyi yaptıklarından eminim. Adalet sağlanmadı, ama bu acı hapı yutup, verilen durumda barış zamanında savaştan daha fazlasının yapılabileceğini kabul etmek zorundaydık'

'İmzalanan Dayton Barış Anlaşması 44 ay süren insanüstü direniş, yüz binlerce kurban, eşi görülmemiş acı ve ızdırap sonrasında, Bosna-Herseklilerin uluslararası alanda tanınan ülkelerini savunmayı başardıklarını gösteriyor. Şimdi ise bu ülke birleşik olmasına rağmen, merkeziyetçi olmayan bir yapıya kavuştu. Saraybosna'nın birleşik bir şehir olarak kalması, bu müzakerelerdeki en önemli ve en zor görevlerden biriydi ve bu anlaşmayla garanti altına alındı' dedi Saraybosna SDA'nın başkanı Dr. Safet Halilović.

Boşnak entelektüeller kongresi konseyi başkanı Atif Purivatra şunları söyledi: ‘Barış anlaşmasının imzalanmış olması başlı başına olumlu bir şeydir çünkü bugüne kadar barış anlaşmaları imzalanmıştı. Çok dikkatli olmalıyız ve müzakereler için temel aldığımız tüm segmentlere dikkat etmeliyiz. Bu dört yıllık savaşta edindiğimiz deneyim göz önüne alındığında her türlü sürprize karşı hazırlıklı olmalıyız. Bu anlamda, bugüne kadar olduğu gibi, devletimizin tüm vatandaşlarının çıkarlarını ve refahını gözetmeye ve bu doğrultuda ısrar etmeye devam etmeliyiz.’

"Eğer delegasyonumuz baskı olmadan barışa ulaşmışsa, bu iyidir. Aksi takdirde, Meclis son sözü söyleyecektir. Her durumda, savaşı bizim bitirmemiz, çocuklarımızın savaşmasından daha iyidir" dedi Tuzla-Podrinje Kantonu Başkanı İzet Hadžić. Ancak gerçek bilgilere sahip değildi, çünkü Tuzla dün öğleden sonra karanlıktaydı, muhabirimiz Kahrović bildiriyor. Tarihi bir gün "Bu, BiH için büyük bir tarihi gün, demokrasinin güç üzerindeki zaferinin günüdür. Dört yıl ve maalesef 250.000'den fazla ölüm ve BiH nüfusunun %50'sinin yerinden edilmesinden sonra, barışa ulaştık. Bu gün, BiH'nin demokratik yönde karar kılmış tüm vatandaşları tarafından kutlanmalıdır. Sadece savaş suçluları ve savaş karaborsacıları, Ohio'nun Hague için gösterdiği yoldan memnun olmayacak" diye SGV'den Ratko Živković bize söyledi. "Bu anlaşmanın üzerine gölge düşüren şey, Zvornik, Bosanska Posavina ve diğer kısımların Sırp entitesine geçmesidir. Bu nedenle, benim için Bosna'sız bir Bosna'nın olmamasıdır" dedi Bosna-Hersek Federasyonu Hükümeti Adalet Bakan Yardımcısı Zijad Hasić.

EK-5. Dnevni avaz, 22 Kasım 1995, Haber örneği

Dnevni avaz

srijeda, 22. 11. 1995. Sarajevo • Godina I • Broj 52 50 BHD

Predsjednici Izetbegović, Tuđman i Milošević postigli sporazum o miru

Kraj rata

• Bosna i Hercegovina ostaje jedinstvena država unutar međunarodno priznatih granica, sastavljena od dva entiteta • Sarajevo jedinstven grad • Jedna vlada, predsjedništvo, parlament i ustavni sud

Predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović, Hrvatske Franjo Tuđman i Srbije Slobodan Milošević parafirali su sinoć i Dejtonu (Dayton) mirovni sporazum o okončanju ratnog sukoba u Bosni i Hercegovini.

O postizanju mirovnog sporazuma juče u 17,30 po srednjeevropskom vremenu javnost je prvi upoznao američki predsjednik Bil Klinton (Bill Clinton).

Obraćajući se okupljenim novinarima ispred Bijele kuće, predsjednik Klinton je rekao da je mirovnim sporazumom predviđeno da Bosna i Hercegovina ostane jedinstvena država u međunarodno priznatim granicama, da će se sastojati iz dva dijela, Federacije BiH i srpskog entiteta, da će glavni grad Sarajevo ostati jedinstven, te da će postojati centralna vlada, uključujući nacionalni parlament, predsjedništvo i ustavni sud.

Historijski čin za BiH: Milošević, Izetbegović i Tuđman parafiraju mirovni sporazum (Foto: Rojter)

Sporazum o miru parafiran je nešto iza deset sati po srednjoevropskom vremenu, a akt o okončanju rata u BiH formalno će biti potpisan najvjerovatnije na konferenciji o BiH u Parizu (Paris) početkom sljedećeg mjeseca.

U kratkom govoru nakon parafiranja sporazuma, predsjednik Izetbegović je rekao:

– Ovo je historijski dan za BiH i za svijet. Dokumentima koje smo upravo potpisali garantuje se očuvanje suverene i cjelovite BiH i daljnja izgradnja otvorenog društva zasnovanog na toleranciji i slobodi. To smatramo glavnim i najvećim rezultatom upravo završenih pregovora.

Američki državni sekretar Voren Kristofer (Warren Christopher) zahvalio se troici predsjednika na njihovom napornom radu u proteklih 20 dana.

On je posebno apostrofirao da će svi ljudi u BiH imati pravo da se slobodno kreću, da će izbjeglice moći da se vrate svojim kućama ili da prime pravednu nadoknadu, a da Sarajevo, koje je dugo plijenilo pažnju svijeta, više neće biti podijeljeno, da će biti zatvoreni kontrolni punktovi i da mostovi više neće dijeliti porodice.

Iz zemlje i svijeta nakon potpisivanja mirovnog sporazuma stižu brojnareagovanja. Uglavnom se izražava zadovoljstvo zbog čina kojim se obustavlja rat u BiH, ali su se čula i mišljenja da neće biti jednostavno implementirati mir nakon krvavih troipogodišnjih sukoba.

(Opširnije na 2, 3. i 4. strani)

Cumhurbaşkanları İzzetbegoviç, Tucman ve Miloşeviç barış **anlaşmasına** vardılar.

Savaşın Sonu

- Bosna-Hersek, uluslararası alanda tanınan sınırlar içinde iki entiteden oluşan tek bir devlet olarak kalıyor- Saraybosna tek bir şehir, tek bir hükümet, başkanlık konseyi, parlamento ve anayasa mahkemesi Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlık Konseyi Başkanı Aliya İzzetbegoviç, Hırvatistan Cumhurbaşkanı Franyo Tucman ve Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç dün gece Dayton'da Bosna-Hersek'teki savaş çatışmasını sona erdiren barış anlaşmasını parafe ettiler. Müzakere edilen barış anlaşmasının varıldığına dair kamuoyuna ilk bilgiyi dün saat 17:30'da (Orta Avrupa Saati) ABD Başkanı Bill Clinton verdi. Beyaz Saray'ın önünde toplanan gazetecilere hitap eden Başkan Clinton, barış anlaşmasının, Bosna-Hersek'in uluslararası alanda tanınmış sınırlar içinde tek bir devlet olarak kalmasını, iki kısımdan, Bosna-Hersek Federasyonu ve Sırp entitesinden oluşmasını, başkent Saraybosna'nın tek bir şehir olarak kalmasını ve merkezi bir hükümet, ulusal parlamento, başkanlık konseyi ve anayasa mahkemesi kurulmasını öngördüğünü söyledi. Barış anlaşması Orta Avrupa Saati ile ondan biraz sonra parafe edildi ve Bosna-Hersek'teki savaşın sona erdirilmesine ilişkin belge, büyük olasılıkla önümüzdeki ayın başında Paris'te yapılacak Bosna-Hersek Konferansı'nda resmen imzalanacak. Anlaşmanın paraflanmasının ardından yaptığı kısa konuşmada Başkan İzzetbegoviç, "Bu, Bosna-Hersek ve dünya için tarihi bir gün. Az önce imzaladığımız belgeler, egemen ve bütün bir Bosna-Hersek'in korunmasını ve hoşgörü ve özgürlüğe dayalı açık bir toplumun daha fazla inşa edilmesini garanti ediyor. Bunu, yeni tamamlanan müzakerelerin ana ve en büyük sonucu olarak görüyoruz," dedi. ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher, son 20 gündeki sıkı çalışmalarından dolayı üç cumhurbaşkanına teşekkür etti. Özellikle Bosna-Hersek'teki tüm insanların özgürce hareket etme hakkına sahip olacağını, mültecilerin evlerine dönebileceklerini veya adil bir tazminat alabileceklerini, dünyanın uzun süredir dikkatini çeken Saraybosna'nın artık bölünmeyeceğini, kontrol noktalarının kapatılacağını ve köprülerin artık aileleri ayırmayacağını vurguladı. Barış anlaşmasının imzalanmasının ardından ülke içinden ve dünyadan birçok tepki geldi. Genelde Bosna-Hersek'teki savaşı sona erdiren bu eylemden memnuniyet duyuluyor, ancak üç buçuk yıllık kanlı çatışmalardan sonra barışın uygulanmasının kolay olmayacağı görüşleri de dile getiriliyor.

EK-6. Dnevni avaz, 22 Kasım 1995, Haber örneği

24sata Dnevni avaz, srijeda, 22. novembar/studeni 1995. 3

Reagovanja nakon sporazuma u Dejtonu

Svjesni izazova i poteškoća

Implementacija je ključ mira i treba da dovede do slobodnih i poštenih izbora, omogući izbjeglicama da se vrate kućama i početka ponovne izgradnje uništene ekonomije

Francuska je pozdravila mirovni sporazum o Bosni i Hercegovini koji je postignut u Dejtonu, Ohajo, i rekla da to uključuje obavezu vraćanja dva francuska pilota koji su nestali u akciji NATO saveza u Bosni nakon što su ih oborili Karadžićevi Srbi.

De Šaret je rekao da je Francuska radila na tome da sporazum u Dejtonu "sačuva koliko je to moguće jedinstvenu Bosnu i Hercegovinu i njen glavni grad Sarajevo".

Rusija je pozdravila sporazum između zaraćenih snaga u Bosni i Hercegovini i pozvala na hitno dizanje sankcija UN-a protiv bivše Jugoslavije, javila je novinska agencija Interfaks, a prenosi Rojter.

Španski premijer Felipe GONZALES, govoreći nakon susreta sa francuskim predsjednikom Žakom Širakom (Jacques Chirac), je rekao da je "predviđeno da se potpisivanje obavi prvih dana decembra u Parizu, ali će to zvanično objaviti francuski predsjednik".

Ministar vanjskih poslova Njemačke Klaus KINKEL pozdravio je potpisivanje mirovnog dogovora o Bosni ocijenivši ga kao "istorijski pomak na koji su svi čekali".

"Napaćeni narod sa područje bivše Jugoslavije može konačno osjetiti malo spokojstva i početi uživati u miru", rekao je Kinkel istaknuvši da su osnove za provođenje mira već postavljene.

Posrednik Evropske unije Karl Bilt (Carl Bildt) rekao da je mirovni sporazum "tek početak mira".

– Ono što je postignuto u Dejtonu, teško je postignuto. Ali, važno je da je postignuto - rekao je Bilt. Iako je važan, on predstavlja samo početak mira. Moramo biti duboko svjesni izazova i poteškoća u danima, sedmicama, mjesecima i godinama koji nam predstoje - dodao je on.

Prema njegovim riječima, dejtonski sporazum bit će "za kratko vrijeme" formalno potpisan u Parizu prije međunarodne konferencije u Londonu, na kojoj će se raspravljati o implementaciji mirovnog paketa.

– Implementacija je ključ mira, i treba da nas dovede do slobodnih i poštenih izbora, omogućavanja izbjeglicama da se vrate kućama, razoružavanja, početka ponovnog građenja uništene ekonomije, shvatanja da je pomirenje put za budućnost harmoničnog života u Bosni - rekao je Bilt.

Nekadašnji švedski premijer dodao je da je Evropska unija već napravila nacrt opširnog i sveobuhvatnog programa za pomoć Bosni i Hercegovini i prostorima bivše Jugoslavije.

Dr. Ejup Ganić
Dan tuge i olakšanja

Odmah po postizanju dogovora u američkom gradu Dejtonu o postizanju mirovnog rješenja za rat u Bosni i Hercegovini član Predsjedništva RBiH i potpredsjednik Federacije BiH dr. Ejup GANIĆ je u specijalnoj izjavi za BiH-PRESS rekao da od danas budućnost Bosne prati nada i neizvjesnost.

"Ovo je dan olakšanja za mnoge naše građane, ovo je dan tuge za sve njene građane protjerane iz istočne Bosne, Posavine i Krajine.

U ovom trenutku, kada stižu vijesti iz Dejtona, moje misli su sa izbjeglicama iz Srebrenice i sa svim građanima koji su izgubili sve u ovom ratu", izjavio je dr. Ganić.

On je rekao da zaštita svojine građana, bez obzira gdje se njihova svojina nalazi u Bosni i Hercegovini, kao i suđenje ratnim zločincima, mora ostati obaveza međunarodne zajednice, a posebno Sjedinjenih Američkih Država.

Stjepan Ključić
Zločinci će biti kažnjeni

Stjepan KLJUIĆ, član Predsjedništva :

– Ovaj narod zaslužuje ovaj rat, mada je on nepravičan, kao što je bio i odnos međunarodne zajednice prema Bosni. Mislim da je važno da je sačuvana cjelovitost BiH u međunarodno priznatim granicama. Osim toga, jedina satisfakcija ljudi koji su poginuli u ovom ratu je da će zločinci biti kažnjeni za ono što su počinili.

Dr. Mirko Pejanović
Vrijeme izgradnje

– Ovo je trenutak radosti za sve ljude koji vjeruju da samo u miru mogu živjeti sretno i beričetno. Pregovori u Dejtonu su završeni i ovo je historijski dan za sve građane i narode u BiH. Počinje vrijeme izgradnje mira, kao obnove međunacionalnog mira i povjerenja među narodima, ali i ekonomske obnove zemlje. Mir je šansa za sve ljude, a nastavak rata bi bio nastavak stradanja za sve ljude. **Ne znamo sve pojedinosti mirovnog rješenja, ali znamo da je naša delegacija pod vodstvom predsjednika Izetbegovića, po mom mišljenju, postigla minimum pravičnosti** - rekao je član Predsjedništva RBiH dr. Mirko Pejanović.

Nijaz Duraković
Volja naroda

Nijaz Duraković, član Predsjedništva RBiH:

– Rano je da se prave neke velike analize i tek kad se vidi konačan tekst sporazuma, moći će se dati ozbiljniji i meritorniji sud o svemu tome. Mislim da je dobra ideja da se o ovom svemu raspravlja temeljito, prije svega na Skupštini Bosne i Hercegovine, ali i da se na referendumu, barem na ovom slobodnom teritoriju koji kontrolira Armija RBiH, pa ako treba i HVO, organizira jedan referendum na kojem bi se narod izjasnio o ovim sudbonosnim pitanjima koji se tiču ne samo države BiH, nego i cijelog njenog naroda. Ta ideja, koju, mislim, da je rekao gospodin Izetbegović, dobra je i treba je podržati. Ono što bude volja naroda, neka se tako i odluči. Radi se o kapitalnim pitanjima, da bi neko o njima mogao pojedinačno odlučivati.

Boris Jeljcin
Provesti dogovor

Ruski predsjednik Boris Jeljcin pozdravio je mirovni sporazum o BiH kao veliki korak naprijed, ali je urgirao i na sve strane da osiguraju njegovo provođenje. U izdatom saopćenju, Jeljcin je podsjetio NATO da je rusko učešće u snagama za implementaciju ovog sporazuma još uvijek neriješeno.

Jutros je neimenovani zvaničnik ruskog ministarstva vanjskih poslova saopćio da poziv predsjednicima tzv. Jugoslavije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske da se u Moskvi sastanu sa Jeljcinom još uvijek važi. Ovaj sastanak sa Jeljcinom koji je bio zakazan za 3**?**. oktobra ove godine, odložen je, jer je Jeljcin tri dana prije bio odvežen u bolnicu zbog srčanih problema.

Helmut Kol
Odlučan korak

Njemački kancelar Helmut KOL (Kohl) rekao je nakon postizanja mirovnog sporazuma o Bosni i Hercegovini u Dejtonu (Dayton) da je to "odlučan korak prema uspostavljanju mira u cijeloj bivšoj Jugoslaviji".

U svojoj izjavi, Kol je zahvalio američkom predsjedniku Bilu KLINTONU (Bill Clinton) za napore da se osigura sporazum i pozvao sve zaraćene strane "da učine sve što mogu da bi se dejtonski dogovor sproveo smjesta i potpuno".

Hrvatska slavi

Hrvatska slavi zbog potpisivanja mirovnog sporazuma u Dejtonu, javlja Reuters.

Hrvatska televizija je prekinula program kako bi objavila vijest o sporazumu u Dejtonu.

Na ulicama Zagreba je sprovedena anketa. Građani su uglavnom skeptici o pitanju brzog mira u Bosni i Hercegovini, iako smatraju sporazum značajnim korakom učinjenim prema trajnijem miru.

Džon Mejdžor
Mirna budućnost

Britanski premijer Džon Mejdžor je rekao da je "oduševljen postizanjem sporazuma i da ljudi koji tamo žive mogu sada gledati u mirnu budućnost".

"Ja toplo dočekujem ovaj sporazum. Trebalo je hrabrosti kod svih strana da se prevaziđu mnoge poteškoće. Ljudi u Bosni mogu se sada unaprijed radovati mirnoj budućnosti - mnogo drugačijoj od grozne stvarnosti kakvu su imali u protekle tri godine - rekao je Mejdžor.

On je još dodao da je od vitalne važnosti to da se obezbijedi uspješna implementacija Dejtonskog sporazuma

Üzüntü ve Rahatlama Günü

Bosna-Hersek'teki savaşa barışçıl bir çözüm getiren anlaşmanın Amerikan kenti Dayton'da imzalanmasının hemen ardından, Bosna-Hersek Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi üyesi ve Bosna-Hersek Federasyonu Başkan Yardımcısı Dr. Ejup Ganić, BH Press'e özel bir açıklama yaparak, bugünden itibaren Bosna'nın geleceğinin umut ve belirsizlikle dolu olacağını söyledi. "Bu, birçok vatandaşımız için rahatlama günü, ancak Doğu Bosna, Posavina ve Krajina'dan sürülen tüm vatandaşları için ise üzüntü günü. Dayton'dan haberlerin geldiği bu anda, düşüncelerim Srebrenitsa'dan mülteciler ve bu savaşta her şeyini kaybeden tüm vatandaşlarla birlikte," dedi Dr. Ganić. Vatandaşların mülkiyet haklarının, Bosna-Hersek'te nerede olursa olsun, korunmasının ve savaş suçlularının yargılanmasının uluslararası toplumun, özellikle de Amerika Birleşik Devletleri'nin görevi olmaya devam etmesi gerektiğini söyledi.

EK-7. Dnevni avaz, 14 Aralık 1995, Haber örneği

Dnevni avaz

četvrtak, 14. 12. 1995. Sarajevo • Godina I • Broj 74 50 BHD

Danas potpisivanje Mirovnog sporazuma o BiH u Parizu

Mir po volji naroda

Sporazum će, kako se očekuje, u prisustvu više od 50 delegacija iz cijelog svijeta, potpisati predsjednici Izetbegović, Tuđman i Milošević
• Moguć susret Izetbegović - Milošević

Danas će u Parizu biti svečano potpisan Mirovni sporazum za Bosnu i Hercegovinu, parafiran u Dejtonu (Dayton) 21. novembra ove godine. Tim povodom predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović i predsjednik Federacije BiH Krešimir Zubak doputovali su juče ujutro u Pariz.

Predviđeno je da se ceremonija potpisivanja održi u Jelisejskoj palači danas u 11 sati. Ceremoniji bi trebalo, pored mnogih drugih šefova država i vlada, da prisustvuje i predsjednik SAD Bil Klinton (Bill Clinton). Takođe je predviđeno da se predsjednici Klinton i Izetbegović sastanu prije potpisivanja Sporazuma.

Juče, po dolasku u glavni grad Francuske, predsjednik Izetbegović i predsjednik Zubak imali su sastanak sa američkom delegacijom radi planiranja onoga što je već provjereno na ekspertnom nivou. Tom prilikom usaglašen je tekst Dejtonskog sporazuma.

BH-PRESS saznaje da je srpska strana pokušala, prenoseći Dejtonski dokument na svoj način, izvršiti ono što je već potpisano. To, očito, neće ići jer je međunarodnom izvorni engleski tekst. Moguće je očekivati i susret predsjednika Izetbegovića i srbijanskog predsjednika Miloševića uskoro boravka u Parizu. Od toga susreta zviše se očekivati korak prema direktnom uspostavljanju komunikacije između Sarajeva i Beograda. Ono što se dogodilo nako ne može poricati i to će zasigurno ignati određene posljedice na buduće odnose ovih zemalja, ali Dejtonski sporazum podrazumijeva uzajamno priznavanje svih bivših jugoslovenskih republika, pa tako i BiH i Srbije.

Juče, prvog dana konferencije, u Parizu je održan sastanak Kontakt-grupe pet zemalja i Kontakt-grupe. Organizacije islamske konferencije kojom je prisustvovao i ministar vanjskih poslova u Vladi BiH Muhamed Sačirbegović.

Osim ovoga, u Parizu je započela i konferencija o procesima stabilnosti i dobrosusjedskim odnosima na jugoistoku Evrope.

(Nastavak na 2. strani)

Dogovor o uzajamnom priznanju

Francuski ministar vanjskih poslova Eve Še Saret izjavio je juče da je Francuska, kao dio današnje ceremonije potpisivanja Dejtonskog dogovora, željela najaviti i dogovor o uzajamnom priznanju republika bivše Jugoslavije, ali je istakao da je još uvijek rano za najavu ovakvog dogovora i da se nastavlja rad na tom planu, javlja BH-PRESS/AFP.

Francuska je juče ralnim konsultacijama sa delegacijama ušana umješanih u bosanski konflikt pokušala da postigne sklapanje dogovora o uzajamnom priznanju, rekao je De Šaret, dodajući da se još uvijek nada da bi ovaj dogovor mogao biti sklopljen prije početka svečanosti ceremonije.

Akteri parafiranja danas potpisuju Mirovni sporazum o BiH u Parizu

Foto: Reuter

Izjava Bila Klintona pred polazak u Pariz

Vratimo Bosni budućnost

Bil Klinton Foto: Reuter

Mislim da je naš narod već napravio razliku između rata i mira u Bosni, a smatram da sada jedino SAD mogu napraviti razliku između toga hoće li se mir održati ili ne

- Nakon gotovo četiri godine razaranja, Bosna je sada mirna. To je izvanredan uspjeh i sada je pitanje da li će se mir održati. Naravno, to će narodi Bosne morati sami da odluče. Ali, bez američkog vodstva oni neće imati priliku da o tome odluče. Mislim da je naš narod već napravio razliku između rata i mira u Bosni, a smatram da sada jedino SAD mogu napraviti razliku između toga hoće li se mir održati ili ne. Jer, ishod naših napora zavisi od nas - rekao je na jučerašnjoj konferenciji za štampu u Vašingtonu (Washington), nakon sastanka sa potpredsjednicom Elj Vizelom (Elie Wiesel) američkih predsjednik Bil Klinton (Bill Clinton) prije svog polaska u Pariz.

- Nadam se da će članovi Kongresa prepoznati za fundamentalnu misiju dok razmatraju odluku o slanju naših snaga u Bosnu. Imamo obavezu da donesemo takvu odluku, jer se sjećamo da je u bosanskom ratu stradalo mnogo nedužnih ljudi, snajperi i granate pogodili su školska dvorišta u gradu, sjećamo se preplašenih žena i djevojaka koje su silovane, logora iza rešetaka, bespomoćnih ljudi koji su ubijeni i zakopani u masovne grobnice. Sada imamo priliku da sve to okončamo i damo Bosni šansu za bolju budućnost. Mislim da nakon se bi trebalo da zaboravimo da tamošnja situacija nije uvijek bila beznađežna. To je druga stvar koja će dati ton kongresnoj debati. Činjenica je da je kroz generacije Bosna bila mjesto gdje su ljudi različitih tradicija i običaja mogli živjeti jedni s drugima u miru. Ti ljudi bili su ujedinjeni brakovima, jezikom, kulturom. Jedna od stvari koje su me dirnule su izbjeglice iz Bosne u našoj zemlji, koje učestvuju i cijele familije u kojima ima i Bošnjaka, i Hrvata, i Srba. Oni su otjerani iz svoje zemlje. Sada [illegible] moramo vratiti bosanskoj državi. Nadam se da će Kongres to i uraditi.

Amerika mora nastaviti da bude predvodnik kao i do sada.

Zahvaljujem se Eliju Vizelu što je bio svjestan udara ovog konflikta koji je trajao četiri godine - rekao je Klinton.

Odgovarajući na novinarsko pitanje, američki predsjednik je kazao:

- Amerikanci su se uvijek protivili slanju svojih vojnika preko okeana. To se dešavalo u cijeloj našoj povijesti, i to je sasvim razumljivo. Mi nismo zemlja koja je imperijalna sila, koja će drugima reći kako da žive, ali smo, u osnovi dobar narod i zanimljivo svoje dužnosti. Tobom povjesti smo uvijek tako radili.

Danas potpisivanje Mirovnog sporazuma o BiH u Parizu

Mir po volji naroda

(Nastavak sa 1. strane)

Prvog dana konferencije potpisan je i veoma značajan memorandum o saradnji RBiH i UNESCO-a koji su potpisali ministar obrazovanja, nauke, kulture i sporta dr. Enes Karić i generalni direktor UNESCO-a Federiko Major.

Memorandum, između ostalog, poziva međunarodnu zajednicu da prikupi oko tri miliona američkih dolara urgentne pomoći BiH, koja bi se prvenstveno odnosila na rekonstrukciju kulturno-istorijskih spomenika.

Mir koji dolazi je nepravedan, ali i takav kakav je, bolji je od daljeg krvoprolića. S tim argumentima Republička i Federalna skupština Bosne i Hercegovine ovlastile su predsjednika Predsjedništva RBiH Alija Izetbegovića i predsjednika Federacije Krešimira Zubaka da stave potpise na Mirovni sporazum postignut u dvadesetodnevnim pregovorima u američkoj vojnoj bazi Rajt-Peterson (Wright-Patterson) u Ohaju (Ohio).

Uz predsjednike Izetbegovića i Zubaka, potpise na dokument o miru u BiH stavit će i predsjednici Hrvatske i Srbije, Franjo Tuđman i Slobodan Milošević.

Pariz, kao i cijela Francuska, žive u uvjetima potpune blokade zbog štrajka zaposlenih u svim sektorima, prije svega onih u sektoru transporta, što u samom Parizu stvara neopisivu gužvu. I pored svega, u glavni grad Francuske doputovalo je više od 50 delegacija iz cijelog svijeta kako bi prisustvovale ovom značajnom događaju.

Pariz, domaćin značajnog događaja

Protestni skup u pariskom "Odeonu"

Zaštititi jedinstveno Sarajevo

Na inicijativu 212 francuskih udruženja građana za Bosnu i Hercegovinu, među kojima i Avinjonske deklaracije, jučer je u poznatom pariskom pozorištu "Odeon" održana konferencija za novinare, javlja BH-PRESS.

Cilj konferencije je bio da se izrazi nezadovoljstvo ovih udruženja povodom najnovijih ištupanja francuskog predsjednika Žaka Širaka u kojima zahtijeva formiranje komisije za zaštitu ljudskih prava srpskih građana u okupiranim dijelovima Sarajeva, te protiv posljednjeg susreta zapovjednika francuske Armije sa ratnim zločincem Mladićem.

Ispred pozorišta "Odeon" u 19 sati održan je i protestni skup.

Danas bogat radni dan

Za danas u 8.30 sati očekuje se potpisivanje aneksa sporazuma iz Dejtona koje bi u francuskom Ministarstvu vanjskih poslova trebali potpisati predsjednik Federacije BiH Krešimir Zubak i ministar vanjskih poslova Muhamed Šaćirbegović.

Tokom današnjeg dana trebao bi biti potpisan i Sporazum o zajedničkom viječu za suradnju između RBiH i Republike Hrvatske.

Danas će također biti razmijenjene i diplomatske note između predsjednika RBiH i Kanade, kako bi i formalno bili uspostavljeni diplomatski odnosi između dvije zemlje.

Nakon zaista bogatog protokola, predsjednik Izetbegović trebao bi se u poslijepodnevnim satima sastati sa francuskim predsjednikom Žakom Širakom.

Protokol današnjih dešavanja u Parizu, a povodom zvaničnog potpisivanja Mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu, parafiranog u Dejtonu, prema saznanjima agencije AFP, prenosi BH-PRESS, izgledat će ovako:

- U 9.30 sati francuski predsjednik Žak Širak sastat će se sa medijatorom Europske unije za područje bivše Jugoslavije Karlom Biltom.
- U 10.30 Širak će primiti američkog predsjednika Bila Klintona.
- Formalno potpisivanje Sporazuma planira se za 11.30 sati u Balskoj dvorani Jelisejske palate, a pozdravni govor održat će predsjednik Širak.
- U 11.40 predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović, hrvatski predsjednik Franjo Tuđman i srbijanski predsjednik Slobodan Milošević pristupit će potpisivanju Sporazuma.

Ceremoniju potpisivanja nadgledat će šefovi država i vlada iz petočlane Kontakt-grupe, te španski premijer, kao trenutno predsjedavajući Europskom unijom. Svoje potpise staviti će slijedećim redoslijedom:

– predsjednik Francuske Žak Širak, predsjednik Sjedinjenih Američkih Država Bil Klinton, njemački kancelar Helmut Kol, britanski premijer Džon Mejdžor, španski premijer Felipe Gonzales, te ruski premijer Viktor Černomirdin.

– U 12 sati, nakon potpisivanja Sporazuma, potpisnici će održati govore, za šta je također predviđen redosljed: predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović, srbijanski predsjednik Slobodan Milošević, hrvatski predsjednik Franjo Tuđman, generalni sekretar UN-a Butros Butros Gali, novoimenovani generalni sekretar NATO-a Havier Solana, medijator Europske unije Karl Bilt, predstavnik Kontakt-grupe Organizacije islamskih zemalja marokanski premijer Abdelalif Filali, ruski premijer Černomirdin, britanski premijer Mejdžor, španski premijer Gonzales, njemački kancelar Kol, te američki predsjednik Klinton.

Nakon ručka, u poslijepodnevnim satima bi u Jelisejskoj palači, prema protokolu, trebali uslijediti bilateralni susreti između Černomirdina, Tuđmana, Miloševića i Izetbegovića.

Osim štrajkovima, i ceremonijom potpisivanja Dejtonskog sporazuma, politički život Francuske obilježen je i oslobađanjem dvojice francuskih pilota koje je na Pariskom aerodromu dočekao lično predsjednik Žak Širak (Jacques Chirach).

Ono što je skandaliziralo veliki dio francuske javnosti u vezi sa oslobađanjem francuskih pilota iz srpskog zarobljeništva je činjenica da je šef Generalštaba francuske armije general Žan Filip Druin stegao ruku zločincu Mladiću, koji mu je Zvorniku predao dvojicu pilota. On to rukovanje opravdava činjenicom da to znači život dvojice ljudi.

Muhamed Šaćirbegović o namjeri Savjeta bezbjednosti

Beograd ne može biti nasljednik bivše Jugoslavije

Ministar vanjskih poslova u Vladi Republike i Federacije BiH Muhamed Šaćirbegović jučer je protestvovao protiv namjera Savjeta bezbjednosti UN da dozvole samozvanoj SR Jugoslaviji da naslijedi misiju bivše Jugoslavije u međunarodnim organizacijama, javlja ONASA.

Kako navodi ministar Šaćirbegović, ovi zahtjevi nisu u skladu sa Rezolucijom 777 Savjeta bezbjednosti UN, niti sa stavom Generalne skupštine UN da krnja Jugoslavija ne može automatski naslijediti članstvo bivše Jugoslavije.

U saopćenju za novinare ministar Šaćirbegović zahtijeva da krnja Jugoslavija prvo udovolji svim standardima za članstvo u međunarodnim organizacijama, što, između ostalog, podrazumijeva poštivanje ljudskih prava i prava manjina.

U pismu lideru republikanaca u američkom Kongresu Bobu Dolu (Bob Dole) ministar Šaćirbegović mišljenje predstavnika nekih zemalja-članica Vijeća sigurnosti UN-a da bi krnja Jugoslavija trebalo da naslijedi mjesto bivše SFRJ u međunarodnim institucijama, ocjenjuje alarmirajuće negativnim, saznaje BH-PRESS u Ministarstvu vanjskih poslova BiH.

– Želimo fokusirati neophodnost nastavljanja utjecaja na beogradski režim da poboljša poštivanje nacionalnih i ljudskih prava na Kosovu, u Vojvodini i u Sandžaku, povinovanje radu i zahtjevima Međunarodnog tribunala za ratne zločine u Hagu i pružanje podrške mirovnom procesu izručenjem ratnih zločinaca kao što su Karadžić i Mladić - kaže se, pored ostalog, u pismu.

Ministar smatra da Srbija i Crna Gora ne bi trebalo da dobiju ponude za prijem u članstvo u Ujedinjene nacije, OSCE, Svjetsku banku, Međunarodni monetarni fond i ostale međunarodne institucije dok ne ispune ove uvjete.

Holandski parlament

Odobreno slanje trupa u BiH

Holandski Parlament jučer je odobrio plan o slanju oko 2.100 holandskih vojnika u BiH, kao dio NATO-ovih snaga za provođenje mira, izjavili su zvaničnici Parlamenta, javlja BH-PRESS.

Holandske trupe bit će raspoređene u sjeverni dio centralne Bosne, tačnije u Vitezu, a svoje aktivnosti će provoditi pod britanskim zapovjedništvom.

Bugün Paris'te Bosna-Hersek barış anlaşmasının imzalanması

Halkın iradesine göre barış

-Anlaşmayı, beklenildiği gibi, dünya çapında 50'den fazla delegasyonun huzurunda Cumhurbaşkanları Izzetbegoviç, Tucman ve Miloşeviç imzalayacak

-Izzetbegoviç- Miloşeviç görüşmesi mümkün olabilir

Bugün Paris'te, 21 Kasım'da Dayton'da paraflanan Bosna-Hersek barış anlaşması resmen imzalanacak. Bu vesileyle Bosna-Hersek Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Başkanı Aliya Izzetbegoviç ve Bosna-Hersek Federasyonu Başkanı Kreşimir Zubak, dün sabah Paris'e geldiler. İmza töreninin, bugün saat 11'de Elysee Sarayı'nda yapılması planlanıyor. Törene, diğer birçok devlet ve hükümet başkanının yanı sıra ABD Başkanı Bill Clinton'un da katılması bekleniyor. Ayrıca, Başkan Clinton ve Izzetbegoviç'in anlaşmanın imzalanmasından önce bir araya gelmesi öngörülüyor. Dün, Fransa'nın başkentine varmalarının ardından, Başkan İzzetbegoviç ve Başkan Zubak, uzman düzeyinde zaten gözden geçirilmiş olanları planlamak için Amerikan heyetiyle bir toplantı yaptılar. Bu vesileyle, Dayton Anlaşması metni üzerinde mutabık kalındı. BH Press'in öğrendiğine göre, Sırp tarafı, Dayton belgesini kendi yöntemleriyle çevirerek zaten imzalanmış olan metni çarpıtmaya çalıştı. Bu, açıkça mümkün olmayacak çünkü yetkili olan orijinal İngilizce metindir. İzzetbegoviç ile Sırbistan Cumhurbaşkanı Miloşeviç'in Paris'te kaldıkları süre boyunca bir araya gelmeleri de bekleniyor. Bu görüşmeden, Saraybosna ile Belgrad arasında doğrudan iletişimin kurulması yönünde bir adım atılması bekleniyor. Olanları kimse inkâr edemez ve bu, bu ülkeler arasındaki gelecekteki ilişkiler üzerinde kesinlikle bazı sonuçlar doğuracak. Ancak Dayton Anlaşması, tüm eski Yugoslav cumhuriyetlerinin karşılıklı tanınmasını, dolayısıyla Bosna-Hersek ve Sırbistan'ın da karşılıklı tanınmasını öngörüyor. Dün, Paris'teki konferansının ilk gününde, beş ülkenin temas grubu ile İslam Konferansı Örgütü'nün temas grubunun bir toplantısı yapıldı. Toplantıya, Bosna-Hersek hükümeti Dışişleri Bakanı Muhamed Şakirbegoviç de katıldı. Bunun yanı sıra, Paris'te Güneydoğu Avrupa'daki istikrar süreçleri ve iyi komşuluk ilişkileri konulu konferans da başladı. 2.sayfa Konferansının ilk gününde, Bosna-Hersek Cumhuriyeti ile UNESCO arasında oldukça önemli bir iş birliği mutabakatı imzalandı. Mutabakatı, Bosna-Hersek Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanı Dr. Enes Kariç ile UNESCO Genel Direktörü Federico Mayor imzaladı.

Mutabakat, diğer hususların yanı sıra, uluslararası topluma, öncelikle kültürel ve tarihi anıtların yeniden inşasına yönelik olarak Bosna-Hersek'e yaklaşık 3 milyon ABD doları acil yardım toplamak için çağrıda bulunuyor. Gelen barış adil değil, ancak her nasılsa, daha fazla kan dökülmesinden daha iyidir. Bu argümanlarla Bosna-Hersek Cumhuriyeti ve Bosna-Hersek Federasyonu Meclisleri, Bosna-Hersek Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Başkanı Aliya Izzetbegoviç ve Federasyon Başkanı Kreşimir Zubak'a Ohio'daki Wright-Patterson Amerikan askeri üssünde 20 günlük müzakerelerde varılan barış anlaşmasını imzalama yetkisini verdi. Başkanlar Izzetbegoviç ve Zubak'ın yanı sıra, Bosna-Hersek Barış Belgesi'ni Hırvatistan ve Sırbistan Cumhurbaşkanları Franyo Tucman ve Slobodan Miloşeviç de imzalayacak. Paris ve tüm Fransa, her şeyden önce ulaşım sektöründekiler olmak üzere tüm sektörlerde çalışanların grevi nedeniyle tam bir abluka altında yaşıyor ve bu da Paris'te tarifsiz bir kaos yaratıyor. Buna rağmen, bu önemli olaya tanıklık etmek için Fransa'nın başkentine dünyanın dört bir yanından 50'den fazla heyet geldi.

EK-8. Dnevni avaz, 14 Aralık 1995, Haber örneği

2

Dnevni avaz, četvrtak, 14. decembar/prosinac, 1995. 24 sata

Danas potpisivanje Mirovnog sporazuma o BiH u Parizu

Mir po volji naroda

(Nastavak sa 1. strane)

Prvog dana konferencije potpisan je i veoma značajan memorandum o saradnji RBiH i UNESCO-a koji su potpisali ministar obrazovanja, nauke, kulture i sporta dr. Enes Karić i generalni direktor UNESCO-a Federiko Major.

Memorandum, između ostalog, poziva međunarodnu zajednicu da prikupi oko tri miliona američkih dolara urgentne pomoći BiH, koja bi se prvenstveno odnosila na rekonstrukciju kulturno-istorijskih spomenika.

Mir koji dolazi je nepravedan, ali i takav kakav je, bolji je od daljeg krvoprolića. S tim argumentima Republička i Federalna skupština Bosne i Hercegovine ovlastile su predsjednika Predsjedništva RBiH Aliju Izetbegovića i predsjednika Federacije Krešimira Zubaka da stave potpise na Mirovni sporazum postignut u dvadesetodnevnim pregovorima u američkoj vojnoj bazi Rajt-Peterson (Wright-Patterson) u Ohaju (Ohio).

Uz predsjednike Izetbegovića i Zubaka, potpise na dokument o miru u BiH staviti će i predsjednici Hrvatske i Srbije, Franjo Tuđman i Slobodan Milošević.

Pariz, kao i cijela Francuska, žive u uvjetima potpune blokade zbog štrajka zaposlenih u svim sektorima, prije svega onih u sektoru transporta, što u samom Parizu stvara neopisivu gužvu. I pored svega, u glavni grad Francuske doputovalo je više od 50 delegacija iz cijelog svijeta kako bi prisustvovale ovom značajnom događaju.

Pariz, domaćin značajnog događaja

Protestni skup u pariskom "Odeonu"

Zaštititi jedinstveno Sarajevo

Na inicijativu 212 francuskih udruženja građana za Bosnu i Hercegovinu, među kojima i Avinjonske deklaracije, juče je u poznatom pariskom pozorištu "Odeon" održana konferencija za novinare, javlja BH-PRESS.

Cilj konferencije je bio da se izrazi nezadovoljstvo ovih udruženja povodom najnovijih istupanja francuskog predsjednika Žaka Širaka u kojima zahtijeva formiranje komisije za zaštitu ljudskih prava srpskih građana u okupiranim dijelovima Sarajeva, te protiv posljednjeg susreta zapovjednika francuske Armije sa ratnim zločincem Mladićem.

Ispred pozorišta "Odeon" u 19 sati održan je i protestni skup.

Danas bogat radni dan

Za danas u 8.30 sati očekuje se potpisivanje aneksa sporazuma iz Dejtona koje bi u francuskom Ministarstvu vanjskih poslova trebali potpisati predsjednik Federacije BiH Krešimir Zubak i ministar vanjskih poslova Muhamed Šaćirbegović.

Tokom današnjeg dana trebao bi biti potpisan i Sporazum o zajedničkom vijeću za suradnju između RBiH i Republike Hrvatske.

Danas će također biti razmijenjene i diplomatske note između predsjednika RBiH i Kanade, kako bi i formalno bili uspostavljeni diplomatski odnosi između dvije zemlje.

Nakon zaista bogatog protokola, predsjednik Izetbegović trebao bi se u poslijepodnevnim satima sastati sa francuskim predsjednikom Žakom Širakom.

Protokol današnjih događanja u Parizu, a povodom zvaničnog potpisivanja Mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu, parafiranog u Dejtonu, prema saznanjima agencije AFP, prenosi BH-PRESS, izgledat će ovako:

- U 9.30 sati francuski predsjednik Žak Širak sastat će se sa medijatorom Evropske unije za područje bivše Jugoslavije Karlom Biltom.
- U 10.30 Širak će primiti američkog predsjednika Bila Klintona.
- Formalno potpisivanje Sporazuma planira se za 11.30 sati u Balskoj dvorani Jelisejske palate, a pozdravni govor održat će predsjednik Širak.
- U 11.40 predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović, hrvatski predsjednik Franjo Tuđman i srbijanski predsjednik Slobodan Milošević pristupit će potpisivanju Sporazuma.

Ceremoniju potpisivanja nadgledat će šefovi država i vlada iz petočlane Kontakt-grupe, te španski premijer, kao trenutno predsjedavajući Europskom unijom. Svoje potpise stavit će slijedećim redoslijedom:

– predsjednik Francuske Žak Širak, predsjednik Sjedinjenih Američkih Država Bil Klinton, njemački kancelar Helmut Kol, britanski premijer Džon Mejdžor, španski premijer Felipe Gonzales, te ruski premijer Viktor Černomirdin.

– U 12 sati, nakon potpisivanja Sporazuma, potpisnici će održati govore, za šta je također predviđen redoslijed: predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović, srbijanski predsjednik Slobodan Milošević, hrvatski predsjednik Franjo Tuđman, generalni sekretar UN-a Butros Butros Gali, novoimenovani generalni sekretar NATO-a Havier Solana, medijator Evropske unije Karl Bilt, predstavnik Kontakt-grupe Organizacije islamskih zemalja marokanski premijer Abdelalif Filali, ruski premijer Černomirdin, britanski premijer Mejdžor, španski premijer Gonzales, njemački kancelar Kol, te američki predsjednik Klinton.

Nakon ručka, u poslijepodnevnim satima bi u Jelisejskoj palači, prema protokolu, trebali uslijediti bilateralni susreti između Černomirdina, Tuđmana, Miloševića i Izetbegovića.

Muhamed Šaćirbegović o namjeri Savjeta bezbjednosti

Beograd ne može biti nasljednik bivše Jugoslavije

Ministar vanjskih poslova u Vladi Republike i Federacije BiH Muhamed Šaćirbegović jučer je protestvovao protiv namjera Savjeta bezbjednosti UN da dozvole samozvanoj SR Jugoslaviji da naslijedi misiju bivše Jugoslavije u međunarodnim organizacijama, javlja ONASA.

Kako navodi ministar Šaćirbegović, ovi zahtjevi nisu u skladu sa Rezolucijom 777 Savjeta bezbjednosti UN, niti sa stavom Generalne skupštine UN da krnja Jugoslavija ne može automatski naslijediti članstvo bivše Jugoslavije.

U saopćenju za novinare ministar Šaćirbegović zahtijeva da krnja Jugoslavija prvo udovolji svim standardima za članstvo u međunarodnim organizacijama, što, između ostalog, podrazumijeva poštivanje ljudskih prava i prava manjina.

U pismu lideru republikanaca u američkom Kongresu Bobu Dolu (Bob Dole) ministar Šaćirbegović mišljenje predstavnika nekih zemalja-članica Vijeća sigurnosti UN-a da bi krnja Jugoslavija trebalo da naslijedi mjesto bivše SFRJ u međunarodnim institucijama, ocjenjuje alarmirajuće negativnim, saznaje BH-PRESS u Ministarstvu vanjskih poslova BiH.

– Želimo fokusirati neophodnost nastavljanja utjecaja na beogradski režim da poboljša poštivanje nacionalnih i ljudskih prava na Kosovu, u Vojvodini i u Sandžaku, povinovanje radu i zahtjevima Međunarodnog tribunala za ratne zločine u Hagu i pružanje podrške mirovnom procesu izručenjem ratnih zločinaca kao što su Karadžić i Mladić - kaže se, pored ostalog, u pismu.

Ministar smatra da Srbija i Crna Gora ne bi trebalo da dobiju ponude za prijem u članstvo u Ujedinjene nacije, OSCE, Svjetsku banku, Međunarodni monetarni fond i ostale međunarodne institucije dok ne ispune ove uvjete.

Osim štrajkovima, i ceremonijom potpisivanja Dejtonskog sporazuma, politički život Francuske obilježen je i oslobađanjem dvojice francuskih pilota koje je na Pariskom aerodromu dočekao lično predsjednik Žak Širak (Jacques Chirach).

Ono što je skandalizirало veliki dio francuske javnosti u vezi sa oslobađanjem francuskih pilota iz srpskog zarobljeništva je činjenica da je šef Generalštaba francuske armije general Žan Filip Druin stegao ruku zločincu Mladiću, koji mu je u Zvorniku predao dvojicu pilota. On to rukovanje opravdava činjenicom da to znači život dvojice ljudi.

Holandski parlament

Odobreno slanje trupa u BiH

Holandski Parlament jučer je odobrio plan o slanju oko 2.100 holandskih vojnika u BiH, kao dio NATO-ovih snaga za provođenje mira, izjavili su zvanični-Parlamenta, javlja BH-PRESS.

Holandske trupe bit će raspoređene u sjeverni dio centralne Bosne, tačnije u Vitezu, a svoje aktivnosti će provoditi pod britanskim zapovjedništvom.

Bugün yoğun bir çalışma günü

Bugün saat 8:30'da, Dayton Anlaşması'nın bir eki olan ve Fransa Dışişleri Bakanlığı'nda Bosna-Hersek Federasyonu Başkanı Kresimir Zubak ve Dışişleri Bakanı Muhamed Şaçirbegoviç tarafından imzalanması beklenen anlaşma imzalanacak. Gün boyunca, Bosna-Hersek Cumhuriyeti ve Hırvatistan Cumhuriyeti arasında iş birliği konseyi için de bir anlaşma imzalanacak. Ayrıca, bugün Bosna-Hersek Cumhuriyeti ve Kanada arasında diplomatik ilişkilerin resmi olarak kurulmasını sağlamak üzere diplomatik notlar değiştirilecek. Gerçekten yoğun bir protokolün ardından, Başkan Izzetbegoviç'in öğleden sonra Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac ile bir araya gelmesi bekleniyor.

Paris'te, Dayton'da parafe edilen Bosna-Hersek için barış anlaşmasının resmi imza töreni dolayısıyla bugünkü olayların protokolü, AFP ajansının bildirdiğine göre BH Press tarafından şöyle aktarılacak:

- Saat 9:30'da, Fransız Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, eski Yugoslavya bölgesi için Avrupa Birliği arabulucusu Carl Bildt ile bir araya gelecek.
- Saat 10:30'da, Chirac, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Bill Clinton'ı kabul edecek.
- Resmi imza töreni saat 11:30'da Élysée Sarayı'nın Balsko Salonu'nda planlanmakta olup açılış konuşmasını Cumhurbaşkanı Chirac yapacak.
- Saat 11:40'ta, Bosna-Hersek Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi Başkanı Aliya Izzetbegoviç, Hırvatistan Cumhurbaşkanı Franyo Tucman ve Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç anlaşmaya imza atacak. İmza töreni, beş üyeli Temas Grubu'nun devlet ve hükümet başkanları ile şu anda Avrupa Birliği Başkanı olan İspanya Başbakanı tarafından gözlemlenecek.

İmzaları şu sırayla atacaklar:

- Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Bill Clinton, Almanya Şansölyesi Helmut Kohl, İngiltere Başbakanı John Major, İspanya Başbakanı Felipe González ve Rusya Başbakanı Viktor Çernomirdin.
- Saat 12:00'de, anlaşmanın imzalanmasının ardından konuşmalar yapılacak ve sıralama şöyle olacak: Bosna-Hersek Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi Başkanı

Aliya Izzetbegoviç, Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç, Hırvatistan Cumhurbaşkanı Franyo Tucman, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Boutros Boutros-Ghali, yeni atanan NATO Genel Sekreteri Javier Solana, Avrupa Birliği arabulucusu Carl Bildt, İslam Ülkeleri Organizasyonu temas grubu başkanı, Fas Başbakanı Abdelatif Filali, Rusya Başbakanı Viktor Çernomirdin, İngiltere Başbakanı John Major, İspanya Başbakanı Felipe González, Almanya Şansölyesi Helmut Kohl ve Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Bill Clinton.

Öğle yemeğinin ardından, öğleden sonra saatlerinde Élysée Sarayı'nda protokole göre Çernomirdin, Tucman, Miloşeviç ve Izzetbegoviç arasında ikili görüşmeler yapılması planlanıyor.

EK-9. Dnevni avaz, 15 Aralık 1995, Haber örneği

Dnevni avaz

petak, 15. 12. 1995. Sarajevo • Godina I • Broj 75 50 BHD

U Parizu potpisan Sporazum o miru u Bosni i Hercegovini

Rat je završen

Sporazum potpisali predsjednici BiH, Hrvatske i Srbije, Alija Izetbegović, Franjo Tuđman i Slobodan Milošević ● Svjedoci Sporazuma: Klinton, Širak, Kol, Mejdžor, Černomirdin i Gonzales ● Širak: - Istinski mir će još trebati graditi ● Izetbegović: - Koristan ali gorak lijek ● Tuđman: - Poticati demokratski razvitak ● Milošević: - Nađen zajednički interes ● Klinton: - Blagoslov djeci za normalan život

Jučer su u Parizu, 15 minuta prije 12 sati, predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović, hrvatski predsjednik Franjo Tuđman i srbijanski predsjednik Slobodan Milošević potpisali Sporazum o miru na području bivše Jugoslavije, javlja BH-PRESS.

Svečanoj ceremoniji potpisivanja mirovnih dokumenata prisustvovali su predstavnici pedesetak država iz cijeloga svijeta. Trojica predsjednika su svoje potpise stavili na dokumente čije je usaglašavanje postignuto 21. novembra ove godine u američkom gradu Dejtonu (Dayton).

Potpise na sporazum kao svjedoci stavili su predsjednik SAD Bil Klinton (Bill Clinton), njemački kancelar Helmut Kol (Kohl), francuski predsjednik Žak Širak (Jacques Chirac), britanski premijer Džon Mejdžor (John Major), ruski premijer Viktor Černomirdin i španski premijer Felipe Gonzales u ime Evropske unije.

Ovim sporazumom zaustavljen je rat na prostorima bivše Jugoslavije, posebno u Bosni i Hercegovini, a vrijeme će tek pokazati da li će na ovim prostorima zaista i nastupiti istinski mir.

Francuski predsjednik Žak Širak, otvarajući ceremoniju potpisivanja mirovnog sporazuma o BiH, obratio se učesnicima skupa sljedećim riječima:

– Sa emocijama i zadovoljstvom prisustvujemo mirovnoj konferenciji koja će donijeti prekid globalnog sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Ljudima se, nažalost, iz sjećanja neće izbrisati 200.000 mrtvih, ubistva koja su se dešavala na području Evrope, milioni ranjenih i izbjeglih. Znamo da će sve ove strahote ostaviti duboki trag u srcu Evrope. Znamo da su svi ti razlozi dovoljni da se angažujemo da mir dođe u to područje. Istinski mir će još trebati graditi. Sa tim mirom doći će i demokracija, a mi ćemo biti tu da pružimo bratsku ruku.

Predsjednik Izetbegović zahvalio se svima u sali za učinjene napore da mirovna konferencija bude moguća.

– Želim vas uvjeriti u našu odlučnost da potpisani ugovor i sve njegove dijelove dosljedno i pošteno provedemo. Naš cilj je bio i ostao cjelovita i demokratska Bosna. Odredbe ugovora to garantuju, ali hoće li te odredbe postati život ili će ostati mrtvo slovo na papiru, to od ovog trenutka dobrim dijelom zavisi od nas, od toga šta hoćemo i šta možemo. Borba za te ciljeve nije izgubljena, ali nije ni dobijena - rekao je predsjednik Izetbegović.

Ta borba se, prema njegovim riječima, nastavlja drugim, miroljubivim sredstvima, ne silom oružja, "kojeg smo bili lišeni, nego snagom ideja i duha".

Srbijanski predsjednik Slobodan Milošević je istakao da je mir u interesu svih ljudi koji žive na području bivše Jugoslavije.

Predsjednik Tuđman izjavio je da Hrvatska smatra da osnovne zadaće Međunarodnog vijeća za provedbu mira moraju biti usmjerene prvo na dovršenje sukcesije od bivše SFRJ na sve države sljednice, i drugo, što djelotvorniju pomoć za obnovu ratom razorenih područja.

– Predsjedniče Izetbegoviću, predsjedniče Tuđman i predsjedniče Miloševiću, uspostavljanjem mira odgovorili ste na poziv svojih naroda, čuli ste ih kada su rekli: "Zaustavite rat i patnje i dajte našoj djeci blagoslov normalnog života" - rekao je, između ostalog, američki predsjednik.

(Opširnije od 2. do 11. strane)

Sporazum je potpisan: Vrijeme će pokazati da li će zavladati istinski mir *(Foto: Reuter)*

Međusobno priznanje BiH i SR Jugoslavije

Jučer je u Parizu, neko prije stavljanja potpisa na mirovni sporazum za prostore bivše Jugoslavije, potpisan sporazum o međusobnom priznanju Republike BiH i Savezne Republike Jugoslavije, javlja BH-PRESS.

Sporazum su potpisali ministar vanjskih poslova BiH Muhamed Šaćirbegović i jugoslovenski ministar spoljnih poslova Milan Milutinović.

Ovaj sporazum je odavno najavljivan, i mogao bi predstavljati vrlo značajnu tačku u istinskom ostvarivanju mirovnog procesa na prostorima Bosne i Hercegovine.

Paris'te Bosna-Hersek Barış Anlaşması İmzalandı

Savaş sona erdi

Anlaşma, Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Sırbistan başkanları Aliya Izzetbegoviç, Franyo Tucman ve Slobodan Miloşeviç tarafından imzalandı

- Anlaşmanın tanıkları Clinton, Chirac, Kohl, Major, Cernomidin ve Gonzales

- Chirac – gerçek barışın hala inşa edilmesi gerekiyor

- Izzetbegoviç – yararlı ama acı bir ilaç

- Tucman – demokratik gelişmeyi inkâr etmek

- Miloşeviç – ortak bir çıkar bulundu

- Clinton – çocuklara normal bir yaşam için bir nimet

Dün Paris'te, saat 12'den 15 dakika önce, Bosna-Hersek Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi Başkanı Aliya Izzetbegoviç, Hırvatistan Cumhurbaşkanı Franyo Tucman ve Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç, eski Yugoslavya bölgesinde barış anlaşmasını imzaladı, BH Press bildirdi. Barış belgelerinin imza törenine dünya genelinden 50 ülkenin temsilcileri katıldı. Üç başkan da, 21 Kasım bu yıl Amerika'nın Dayton şehrinde anlaşmaya varılan belgelere imzalarını attı. Anlaşmaya tanık olarak Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Bill Clinton, Almanya Şansölyesi Helmut Kohl, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, İngiltere Başbakanı John Major, Rusya Başbakanı Viktor Çernomidin ve Avrupa Birliği adına İspanya Başbakanı Felipe González imza attı. Bu anlaşma ile eski Yugoslavya topraklarında, özellikle BiH'de savaş durdurulmuş olup, zaman gösterecek ki bu bölgelerde gerçekten kalıcı bir barış sağlanıp sağlanamayacağı. Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, barış anlaşması imza törenini açarken, Bosna-Hersek konusunda toplantıya katılanlara şu sözlerle hitap etti, ‘Bu barış konferansına katıldığımız için duygusal bir memnuniyet duyuyoruz. Bu konferans, eski Yugoslavya'daki küresel çatışmaya son verecek. Maalesef 200.000 ölü, Avrupa'da meydana gelen cinayetler, milyonlarca yerinden edilmiş ve mülteci insanın anıları silinmeyecek. Bütün bu korkunç olayların Avrupa'nın kalbinde derin izler bırakacağını biliyoruz. Tüm bu sebepler, bu bölgeye barış getirmek için bizi harekete geçmeye yeter. Gerçek barışın hâlâ inşa edilmesi

gerekecek. Bu barışla birlikte demokrasi de gelecek ve biz kardeşlik eli uzatmaya hazır olacağız.'

Başkan Izzetbegoviç, barış konferansının mümkün olmasına yönelik çabalarından dolayı salondaki herkese teşekkür etti. 'İmzalanan anlaşmayı ve tüm bölümlerini tutarlı ve adil bir şekilde uygulama konusundaki kararlılığımızı size temin etmek istiyorum. Amacımız her zaman bütün ve demokratik bir Bosna oldu. Anlaşmanın hükümleri bunu garanti ediyor, ancak bu hükümlerin yaşam olup olmayacağı veya kâğıt üzerinde ölü bir harf olarak kalıp kalmayacağı, bu andan itibaren büyük ölçüde bize ne istediğimize ve ne yapabileceğimize bağlı. Bu amaçlar için savaş kaybedilmedi, ama kazanılmadı da' dedi Başkan Izzetbegoviç. Onun sözlerine göre, bu mücadele silah gücüyle değil, fikirlerin ve ruhun gücüyle, barışçıl yöntemlerle devam edecek. Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç, barışın eski Yugoslavya bölgesinde yaşayan tüm insanların çıkarına olduğunu vurguladı. Hırvatistan Cumhurbaşkanı Tucman, Uluslararası Barışın Uygulanması Konseyi'nin temel görevlerinin öncelikle eski Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nden tüm devletlerin halefiyetini tamamlamak ve ikincil olarak savaşla yıkılmış bölgelerin yeniden yapılanmasına etkili yardım sağlamak olduğunu belirtti.

'Başkan İzzetbegoviç, Başkan Tucman ve Başkan Miloşeviç, barışı sağlayarak halklarınızın çağrısına yanıt verdiniz, onları dinlediniz, onlar 'savaşı ve acıları durdurun ve çocuklarımıza normal bir yaşamın nimetini verin' dediklerinde' dedi Amerika Birleşik Devletleri Başkanı.

EK-10. Dnevni avaz, 15 Aralık 1995, Haber örneği

Šta kažu Sarajlije poslije pariških potpisa

Naša su iskustva gorka

– Niko nije pobijedio. Srbi nisu dobili njihovu veliku Srbiju, a niko drugi nije dobio državu kakvu je želio, tako da ne vjerujem da bi mir mogao dugo trajati - kaže jedna Sarajka

Slavljenički pucnjevi najavljivali su opraštanje od oružja u snijegom prekrivenom Sarajevu, nakon što je jučer u Parizu potpisan mirovni sporazum o završetku rata u Bosni i Hercegovini, ali stanovnici glavnog grada još nisu sigurni da li će Sporazum dovesti do trajnog mira. Dok su predsjednici zaraćenih republika bivše Jugoslavije potpisivali mir, nekoliko pucnjeva iz puške i mitraljeza odjeknulo je Sarajevom, a nešto potom nejasno se začula i jedna eksplozija - javio je Rojterov izvještač.

Nakon tri i po godine brutalne opsade, pješaci, teško se probijajući kroz bljuzgavicu, kažu da su previše iscrpljeni da bi se radovali zbog onoga što bi moglo biti kraj sukoba koji je njihovu zemlju podijelio na dva dijela.

Iscrpljeni i umorni

– Za staru ženu poput mene rat je bio veoma težak - kaže Naila Kečo (65).

– Iscrpljena sam i tako umorna, treba mi dugo, dugo putovanje bilo gdje van ovog grada - govori Nina (30), koja je bila studentica arhitekture kada je rat počeo. Njen otac je umro od posljedica rata.

– Niko nije pobijedio. Srbi nisu dobili njihovu veliku Srbiju, a niko drugi nije dobio državu kakvu je želio, tako da ne vjerujem da bi mir mogao dugo potrajati.

Ceremoniju potpisivanja direktno je prenosila Televizija BiH, ali je malo ko od ljudi iscrpljenih mjesecima gladi, hladnoće i opasnosti gledao program.

Bh. Vlada je naglašavala dijelove Sporazuma koji su je zadovoljili, kao što je priznanje BiH kao jedinstvene države, iako podijeljene na dva dijela, obećanje o pomoći za rekonstrukciju i eventualni povratak izbjeglica kućama.

Građani BiH, kao i mnogi vanjski analitičari, sumnjaju da će podjela zemlje na bošnjačko-hrvatsku federaciju i srpski entitet ikada biti ukinuta i da će biti provedeni svi dijelovi Dejtonskog sporazuma.

Sarajevo: Između nade i zebnje

Vojnici kažu da su zapadni pritisak i zamor doveli do toga da se rat zaustavi baš onda kada je ostalo još mnogo toga za šta se treba boriti i kada je vojska bosanskih Srba bila na koljenima.

Nesiguran mir

– Umoran sam. Ne bih želio da bude još borbi, ali sam razočaran što naša borba nije nastavljena do kraja - kaže Nijaz (24), veteran četverogodišnjeg rata, pripadnik Armije RBiH.

– Ostvariti konačnu pobjedu bilo je samo pitanje žrtava i vremena, ali to mogu reći samo oni koji nisu bili na liniji - smatra Senad (30), policajac. - Trebalo bi da pitate momke u rovovima kako bi se osjećali da treba nastaviti.

Slabo grijanje, malo vode i svjetla još su najveći teret naroda, a uz nesiguran mir ima još mnogo toga što će biti briga u budućnosti, kažu stanovnici grada.

– Nadamo se da to znači mir, ali naša iskustva su gorka - govori Vaso Radić (72), nekadašnji gradonačelnik Sarajeva. - Svima nam je dosta rata.

Zagreb poslije potpisivanja mirovnog sporazuma

Nema znakova slavlja

Samo jedan od deset intervjuiranih kaže da bi kupio srbijanske proizvode ako bi se oni prodavali u Zagrebu

I oni znaju šta je rat, ali pažljivo obučeni Zagrepčani, dok tragaju za božićnim poklonima, pokazuju samo sumnjičavost i slijeću ramenima kad se pomene mirovni sporazum koji je u Parizu potpisao njihov predsjednik.

– Dakle, bit će mir. Pitam se samo koliko dugo će trajati - kaže Veljko Puntarić, 43-godišnjak zaposlen u Narodnom kazalištu, dok čisti snijeg ispred ulaza u zgradu.

– Naravno da sam skeptičan - dodaje Matko Božić, 24, i slijeće ramenima u skupoj zelenoj skijaškoj jakni.

– Samo Bog zna šta će se desiti. Moramo biti optimisti, ali ja Srbima nimalo ne vjerujem - kaže domaćica Ivana Nad, 45, u anketi agencije Rojter.

Zagreb: Bez previše optimizma

U Hrvatskoj nije bilo znakova slavlja, jer niko ne zna hoće li kraj rata u Bosni zaista značiti i početak mira. Više se razgovara o novim, blještavim božićnim ukrasima na ulicama, po drveću i svjetiljkama nego o mirovnom sporazumu. Ununtar štaba UN-a, zaštićenog vrećama pijeska, još stoji improvizirani spomenik poznat pod nazivom "Zid srama". On je tu postavljen kao znak protesta upućen međunarodnim medijatorima koji su dozvolili okupaciju Hrvatske od Srba 1991. godine.

Svaka cigla u zidu nosi na sebi ime osobe koja je nestala u borbama. Nove svijeće i mali buketi cvijeća još su poredani uz zid, ali pored njega stoje samo četiri policajca. Hrvatsko oklijevanje dijelom ima korijene u strahovanjima za njihov dio sporazuma kojim se razdvaja povratak istočne Slavonije pod kontrolu Hrvatske od povratka hrvatskih izbjeglica.

– Zaista me brine način na koji će se naši ljudi vratiti u istočnu Slavoniju prije nego što tamo stignu naša policija i vlast. Mislim da je istočna Slavonija još jedan Miloševićev trik - kaže Božić.

U Zagrebu nema previše radosti ni kada je u pitanju moguće uzajamno priznanje Hrvatske i Srbije.

– Osobno, nimalo mi se ne dopada ideja da se hrvatski proizvodi prodaju u srbijanskim prodavnicama - kaže Sandra, prevodilac.

Samo jedan od deset intervjuiranih kaže da bi kupio srbijanske proizvode ako bi se oni prodavali u Zagrebu. Jedan optimista, koji je odbio da kaže svoje ime, smatra da je bilo vrijeme da "tari neprijatelji sklope mir, te da će, prije ili kasnije Hrvatska i Srbija morati da priznaju jedna drugu.

Beograd: Prvi pozitivni čin u četiri godine

Reakcije Beograđana

Kraj sna o "velikoj Srbiji"

Ljudi stoje u redovima i čitaju naslove koji ne govore ni o pobjedi ni o porazu, nego o nadi

Stanovnici Beograda, boreći se sa teškim ekonomskim prilikama, pozdravili su mirovni sporazum uz pojedinačno žaljenje što on znači kraj sna o "velikoj Srbiji" - javlja Rojter.

"Beli grad" je poprilično siv, predstavljajući mješavinu nesigurnosti i nade. Trgovina, a ne rat, postaje nova poštapalica. Nacionalistički slogani, koji evociraju uspomene na srpski ponos, zamijenjeni su komercijalnim tv džinglovima koji poručuju: "Marketing, marketing".

Ljudi sada stoje u redovima pred kioscima i čitaju naslove koji ne govore ni o pobjedi ni o porazu, nego o nadi: "Potpis za mir", "Za mirni Balkan", "Mir može početi".

– Dobro je da je mir konačno potpisan - kaže čovjek kod trafike u blizini granitne zgrade srbijanskog parlamenta.

– Nakon četiri godine rata, ovo je jedino pozitivno što se desilo - dodaje drugi.

Saraybosnalıların Paris imzaları sonrası söyledikleri

Tecrübelerimiz acı

“Hiç kimse kazanmadı; Sırplar istedikleri büyük Sırbistan'ı elde edemedi, diğer hiç kimse de istediği gibi bir devlet elde edemedi. Bu yüzden barışın uzun süre devam edeceğine inanmıyorum…” diyor bir Saraybosnalı kadın

Paris'te dün imzalanan Bosna-Hersek'teki savaşın sona ermesine dair barış anlaşmasıyla silahların bırakılmasını müjdeleyen zafer atışları, karla kaplı Saraybosna'da duyuldu; ancak başkent sakinleri, anlaşmanın kalıcı barış getirip getirmeyeceğinden henüz emin değil. Bosna-Hersek'in savaşan cumhuriyetlerinin başkanları barışı imzalarken, Saraybosna'dan birkaç tüfek ve makineli tüfek atışı geldi ve biraz sonra belirsiz bir patlama sesi duyuldu, Reuters muhabiri bildirdi. Üç buçuk yıl süren acımasız kuşatmanın ardından, çamurlu karları zorlukla aşan yayalar, ülkelerini ikiye bölen çatışmanın sona ermesi nedeniyle sevinmek için fazla yorgun olduklarını söylüyorlar.

Yorgun ve bitkin

‘Benim gibi yaşlı bir kadın için savaş çok zordu’ diyor 65 yaşındaki Naila Keço.

‘Çok yorgunum ve bitkinim. Bu şehirden uzun, uzun bir yolculuğa çıkmam gerekiyor…’ diye ekliyor 30 yaşındaki Nina, savaş başladığında mimarlık öğrencisiydi. Babası savaşın etkileri nedeniyle öldü.

“Hiç kimse kazanmadı; Sırplar istedikleri büyük Sırbistan'ı elde edemedi, diğer hiç kimse de istediği gibi bir devlet elde edemedi. Bu yüzden barışın uzun süre devam edeceğine inanmıyorum.”

Televizyon, Bosna-Hersek'in imza törenini canlı yayınladı, ancak aylar süren açlık, soğuk ve tehlikelerle tükenmiş insanların çoğu programı izlemedi. Bosna-Hersek hükümeti, ülkeyi ikiye bölen anlaşmanın Bosna-Hersek'in birleşik bir devlet olarak tanınmasını içeren bölümlerini vurguladı. Ayrıca yeniden yapılanma yardımı ve mültecilerin evlerine dönüşlerine yönelik vaatler de verildi. Ancak Bosna-Hersek vatandaşları ve birçok dış analist, ülkenin Boşnak-Hırvat Federasyonu ve Sırp Entitesi olarak bölünmesinin hiçbir zaman kaldırılmayacağı ve Dayton Anlaşması'nın tüm bölümlerinin uygulanacağı konusunda şüphelerini dile getiriyorlar.

Askerler, batı baskısının ve yorgunluğun, savaşılacak çok şey kalmasına rağmen ve Bosna Sırp Ordusu'nun diz çökmüş olduğu bir anda savaşın durmasına neden olduğunu söylüyor.

Belirsiz Barış

Dört yıllık savaşın gazisi ve Bosna-Hersek ordusunun bir üyesi olan 24 yaşındaki Nijaz, "Yorgunum, daha fazla çatışma olmasını istememem ama mücadelemizin sonuna kadar sürmemiş olması beni hayal kırıklığına uğrattı" diyor. 30 yaşındaki polis memuru Senad, "Son zaferin elde edilmesi sadece fedakârlık ve zaman meselesiydi, ancak bunu sadece cephe hattında olmayanlar söyleyebilir" diye düşünüyor ve devam ediyor, "Siperlerdeki çocuklara devam etmeleri gerektiğini nasıl hissedeceklerini sormalısınız." Şehir sakinleri ise, "Zayıf ısıtma, az su ve az ışık hala halkın en büyük yükü, belirsiz barışla birlikte gelecekte daha pek çok endişe olacak" diyorlar. Eski Saraybosna Belediye Başkanı olan 72 yaşındaki Vaso Radić, "Umarız bu barış anlamına gelir ama tecrübelerimiz acı...Hepimiz savaştan bıktık." diyor.

EK-11. Dnevni avaz, 15 Aralık 1995, Haber örneği

2

Dnevni avaz, petak, 15. decembar/prosinac 1995

Samit u Parizu

Mirovnu konferenciju otvorio francuski predsjednik Žak Širak

Tragediji došao kraj

– Pozivam vas da ovaj sporazum potpišete prije svega kao ljudi, a zatim kao šefovi država - rekao Širak neposredno pred potpisivanje Sporazuma

Žak Širak: – Pravi mir će trebati još dugo graditi

Sa emocijama i zadovoljstvom danas prisustvujemo mirovnoj konferenciji koja će označiti prekid globalnog sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Ljudima se, nažalost, iz sjećanja neće izbrisati 200.000 mrtvih, milioni ranjenih i izbjeglih. Svi su ti razlozi dovoljni da se angažiramo da mir dođe na to područje - rekao je otvarajući ceremoniju potpisivanja Mirovnog sporazuma o BiH, francuski predsjednik Žak Širak (Jacques Chirac).

Pošto je odao počast stranim vojnicima i svim humanitarnim radnicima koji su izgubili život u bivšoj Jugoslaviji, predsjednik Širak je naglasio da je Sporazum rezultat rada svih lidera sa područja bivše Jugoslavije, postignut uz pomoć međunarodne zajednice.

– Mislim da su mnogo pomogle i Snage za brzu intervenciju, kao i trupe NATO-a, koje su garantirale sigurnost naših vojnika i koje će donijeti mir - rekao je Širak. Prema njegovim riječima, Sporazum će doprinijeti da narodi u regionu (Balkana) zaborave sve mržnje.

– Pozivam vas da ovaj mir potpišete prije svega kao ljudi, a zatim kao šefovi država i tako potpišete kraj ove tragedije. Gospodo predsjednici, pomoć međunarodne zajednice bila vam je neophodna i dozvolite da kažem da je i Francuska u tome pomogla. Francuska je već mnoge svoje vojnike poslala u tu regiju, a oni će i dalje biti tamo.

Francuska će, uz pomoć gospodina Karla Bilta (Carl Bildt), podržati rekonstrukciju BiH i učiniti sve da podrži identitet multikulturne, demokratske BiH. U tom duhu, učestvuje i u današnjem mirovnom sporazumu - istakao je predsjednik Širak.

Angažiranje Francuske u Bosni i Hercegovini znači, prema Širakovim riječima, zahtjev da prestanu sve nedaće kroz koje je ta zemlja prošla, da narodi žive zajedno uz poštivanje svih njihovih običaja.

– Svi narodi bivše Jugoslavije imaju svoje mjesto u evropskoj porodici. Francuska je već od generala De Gola (De Gaulle) bila protiv svih mogućih sukoba u Evropi. Danas narodima bivše Jugoslavije donosimo obećanje mira, ali će pravi mir trebati još graditi. Sa tim mirom će doći i demokratija, a mi ćemo biti tu da pružimo bratsku ruku - rekao je francuski predsjednik Žak Širak otvarajući svečanu ceremoniju potpisivanja Mirovnog sporazuma o BiH.

Francuska će podržati rekonstrukciju BiH: Predsjednici Izetbegović i Širak u Parizu

Govor predsjednika Predsjedništva Republike BiH Alije Izetbegovića

Alija Izetbegović: – BiH će biti faktor mira u ovom dijelu svijeta

Rat je završen i zlo treba da prestane

Predsjednik Izetbegović još jednom naglasio da neće biti revanša i osvete, ali da pravde mora biti, da prognanici imaju pravo na svoj dom, a krivci na kaznu i pozvao Srbe da ostanu i nastave živjeti uz poštovanje zakona BiH

Nakon potpisivanja mirovnog sporazuma za BiH, jučer se predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović obratio skupu u Parizu, javlja BH-PRESS.

– Zahvaljujem francuskoj Vladi i francuskom narodu za domaćinstvo ove važne konferencije i za gostoprimstvo koje su nam ukazali. Zahvaljujem svima ovdje u sali za učinjene napore da ova konferencija bude moguća. Posebno izražavam priznanje američkom narodu, američkom Kongresu i predsjedniku Bilu Klintonu (Bill Clinton) za ono što su učinili i što će učiniti da rat u regionu prestane i da otpočne mir - rekao je predsjednik Izetbegović.

Predsjednik Predsjedništva RBiH je naglasio da se u Parizu treba potpisati ugovor o miru u BiH, koji je parafiran 21. novembra ove godine u Dejtonu (Dayton).

– Naš narod i naš parlament prihvatili su taj ugovor, učinili su to bez oduševljenja, poput čovjeka koji ispija kostan ali gorak lijek - naglasio je predsjednik Izetbegović.

On je izrazio odlučnost legalnih bh. vlasti da potpisani ugovor i sve njegove dijelove dosljedno i pošteno provedu.

– Naš cilj je bio i ostao cjelovita i demokratska Bosna. Odredbe ugovora to garantuju, ali hoće li te odredbe postati život ili će ostati mrtvo slovo na papiru, to od ovog trenutka dobrim dijelom zavisi od nas, od toga šta hoćemo i šta možemo. Borba za te ciljeve nije izgubljena, ali nije ni dobijena. Ona se nastavlja drugim, mirotljubivim sredstvima, ne silom oružja, kojeg smo bili lišeni, nego snagom ideja i duha - istakao je predsjednik Izetbegović.

Prema njegovim riječima, "vjerovali smo i tvrdili da je naš model višenacionalne zajednice i otvorenog društva nadmoćan i da ne može izgubiti".

– Došlo je vrijeme da to sebi i drugima dokažemo. Još jednom objavljujemo da nema revanša i osvete, ali da ima i treba da ima pravde. Ljudska prava moraju svugdje biti uspostavljena, prognanici imaju pravo na svoj dom, a krivci na svoju kaznu, jer kazna je ljudsko pravo zločina.

Srbima oko Sarajeva treba omogućiti izbor da odu ili da ostanu. Mi ih pozivamo da ostanu i nastave živjeti u sigurnosti. Jedini uslov je da poštuju zakone BiH koji nareduje slobodu, a zabranjuje nasilje. Neka pomognu svojim susjedima da se vrate svojim kućama i neka sarađuju sa legalnim organima i vlastima BiH u uspostavljanju reda i zakona - rekao je Izetbegović.

Predsjednik Predsjedništva RBiH je naglasio da će legalne bh. vlasti zatražiti od IFOR-a i međunarodnih organizacija da u toku prijelaznog perioda pomognu u ostvarivanju kontakata na svim nivoima, kako bi se odredbe danas potpisanog ugovora u cijelosti provele.

– Pozivamo svijet da u ovom historijskom trenutku pomogne Bosni. Pošaljite vaše trupe da provedu ugovor o miru i ispunite svoja obećanja koja se tiču ekonomske pomoći za obnovu zemlje. Bosna će vam to uzvratiti na najbolji način, postajući faktor mira i stabilnosti u ovom dijelu svijeta - rekao je predsjednik Predsjedništva Republike BiH Alija Izetbegović u obraćanju nakon potpisivanja Mirovnog sporazuma o miru u Bosni i Hercegovini.

Savaş sona erdi ve kötülüklerin sona ermesi gerekiyor

Başkan Izzetbegoviç, intikam ve öç olmayacağını bir kez daha vurguladı, ancak adaletin olması gerektiğini, mültecilerin kendi evlerine dönme hakkına sahip olduğunu, suçluların cezalandırılması gerektiğini belirtti ve Sırpları, Bosna-Hersek yasalarına saygı göstererek kalmaya ve yaşamaya devam etmeleri için çağrıda bulundu.

Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Başkanı Aliya Izzetbegoviç'in konuşması

Bosna-Hersek için barış anlaşması imzalandıktan sonra dün Paris'te toplanan kalabalığa hitap eden Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Başkanı Aliya Izzetbegoviç, BH Press'e şunları söyledi: 'Bu önemli konferansa ev sahipliği yaptığı ve bize gösterdikleri misafirperverlik için Fransız hükümetine ve Fransız halkına teşekkür ediyorum. Bu konferansın mümkün olmasına yönelik çabalarından dolayı burada bulunan herkese teşekkür ediyorum. Özellikle, Amerikan halkına, Amerikan Kongresi'ne ve Başkan Bill Clinton'a bölgedeki savaşın sona ermesine ve barışın başlamasına yaptıkları ve yapacakları katkılardan ötürü övgüde bulunuyorum.' Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Başkanı, Paris'te imzalanacak olan ve 21 Kasım'da Dayton'da paraflanan Bosna-Hersek barış anlaşmasına işaret ederek: 'Halkımız ve parlamentomuz bu anlaşmayı kabul etti, bunu coşkuyla değil, yararlı ama acı veren bir ilacı içen bir insan olarak yaptılar' vurguladı Başkan Izzetbegoviç. O, imzalanan anlaşmayı ve tüm bölümlerini kararlılıkla ve eksiksiz bir şekilde uygulama konusundaki kararlılığı ifade etti. "Amacımız her zaman bütün ve demokratik bir Bosna oldu. Anlaşmanın hükümleri bunu garanti ediyor, ancak bu hükümlerin yaşam olup olmayacağı veya kâğıt üzerinde ölü bir harf olarak kalıp kalmayacağı, bu andan itibaren büyük ölçüde bize, ne istediğimize ve ne yapabileceğimize bağlı. Bu amaçlar için savaş kaybedilmedi, ama kazanılmadı da. Bu savaş, silah gücüyle değil, fikirlerin ve ruhun gücüyle, uzun süreli barışçıl yollarla devam ediyor," diye belirtti Başkan Izzetbegoviç.

Onun sözlerine göre, 'Çok uluslu toplumumuzun ve açık toplumumuzun modelinin üstün olduğuna ve kaybedemeyeceğine inandık ve iddia ettik. Kendimize ve diğerlerine bunu kanıtlama zamanı geldi. Bir kez daha intikam ve öç alma olmayacağını, ancak adaletin olması gerektiğini ve olacağını duyuruyoruz. İnsan haklarının her yerde tesis edilmesi gerekiyor. Mülteciler kendi evlerine dönme hakkına

sahip, suçlular ise cezalarını almalı çünkü ceza, suçun bir insan hakkıdır. Saraybosna çevresindeki Sırplara gitme veya kalma seçeneği sunulmalı. Onları kalmaya ve güven içinde yaşamaya devam etmeye çağırıyoruz. Tek şart, Bosna-Hersek yasalarına saygı duymaları; bu yasalar özgürlüğü emreder, şiddeti yasaklar. Komşularının evlerine dönmelerine yardımcı olsunlar ve Bosna-Hersek'in yasal organları ve otoriteleri ile düzen ve yasanın tesis edilmesi için iş birliği yapsınlar, dedi Izzetbegoviç. Bosna-Hersek Cumhuriyeti Başkanı, yasal Bosna-Hersek otoritelerinin geçiş dönemi boyunca IFOR ve uluslararası organizasyonlardan bugün imzalanan anlaşmanın hükümlerinin tam olarak uygulanması için tüm seviyelerde temas kurulmasında aracılık etmelerini isteyeceğini vurguladı. Dünyayı bu tarihi anda Bosna'ya yardım etmeye çağırıyoruz. Barış anlaşmasını uygulamak üzere askerlerinizi gönderin ve ülkenin yeniden inşası için ekonomik yardım sözlerinizi yerine getirin. Bosna, bu bölgede barış ve istikrar faktörü olarak en iyi şekilde karşılık verecektir' dedi Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Başkanı Aliya Izzetbegoviç, Bosna-Hersek'te barış anlaşması imzalandıktan sonra yaptığı konuşmada.

EK-12. Oslobođenje, 15 Kasım 1995, Haber örneği

BOSANSKOHERCEGOVAČKI NEZAVISNI DNEVNIK

LIST GODINE U SVIJETU 1992.

OSLOBOĐENJE

OSLOBOĐENJE ONASA NEWS AGENCY SARAJEVO phone 67 08 10, fax 52 11 75 modem 67 08 12

Sarajevo, godina LII | Broj 17038 | Srijeda, 15. XI 1995. godine

PRIPREMA UNHCR ZA POVRATAK IZBJEGLICA I PROGNANIH

Dvije godine realnosti

Glasnogovornik UNHCR Ron Redmond u Ženevi izjavio da se etničko čišćenje u banjalučkoj regiji nastavlja dok se u Dejtonu dogovara povratak izbjeglica

(Specijalno za "Oslobođenje")

ŽENEVA, 14. NOVEMBRA - Osoblje UNHCR priprema se za povratak izbjeglica i prognanih kućama u bivšoj Jugoslaviji. To će biti vrlo težak, spor i delikatan proces, izjavio je Ron Redmond, glasnogovornik ove organizacije u Ženevi, uz napomenu da će dosta toga ovisiti o ishodu razgovora u Dejtonu. Procjenjuje se da je za ma kakav veći povratak i osiguranje osnovnih životnih uslova izbjeglicama potrebno najmanje dvije godine i da će to samo UNHCR koštati između 300 i 500 miliona dolara. U prvoj fazi, počele bi se vraćati izbjeglice koje se nalaze na teritoriji BiH, kojih ima oko 1,3 miliona, u drugoj, izbjeglice koje su u Hrvatskoj i Srbiji, oko 820.000, i, konačno, u trećoj fazi, vraćale bi se izbjeglice iz drugih, najviše evropskih, država, kojih ima oko 700.000, prema podacima UNHCR. Redmond je dodao da je nerealistično očekivati da će se svi ljudi vratiti svojim kućama, jer, kako je rekao, neki neće moći da se vrate, a neki neće ni htjeti.

Povratak izbjeglica nailazi na poteškoće i danas je glasnogovornik UNHCR upozorio na pojavu koju je nazvao - etnički inženjering, zbog koje je kritikovao vlasti Federacije

Ženeva

BiH. On je objasnio da je to proces vraćanja pripadnika sopstvene etničke grupe protivno njihovoj volji na teritoriji koji kontrolišu sopstvene snage i navodi da je to trenutno u toku na području Federacije BiH i da ga čine obje članice Federacije. Povratak izbjeglica mora biti dobrovoljan, insistirao je glasnogovornik UNHCR, i ne može se prihvatiti njihovo nasilno vraćanje, kao što se desilo sa oko 10.000 izbjeglica, koje su iz centralne i sjeverozapadne Bosne, protiv njihove volje, razmještene u novooslobođene teritorije u Bosanskoj krajini, prije svega u Sanskom Mostu. Bošnjaci koji su protjerani iz banjalučkog regiona u nekim slučajevima odmah su stavljani u autobuse i upućeni iz Zenice u Bosansku krajinu, naveo je Ron Redmond. To se desilo i sa hrvatskim izbjeglicama koje su upućene na teritorij pod kontrolom hrvatskih snaga. "Mi upozoravamo obje strane da imaju strpljenja, da sarađuju sa UNHCR i da dozvole takođe i povratak manjinskih grupa," apelirao je glasnogovornik UNHCR.

O povratku srpskih izbjeglica u područja koja kontroliše hrvatska vojska poslije akcije "Oluja", Ron Redmond je rekao da nije za sada realno očekivati njihov povratak. Naprotiv, među preostalih 78.000 Srba sigurno će još jedan dio napustiti domove u toku zime zbog neadekvatnih životnih uslova. On je upozorio da krade i paljenja kuća nastavljaju, kako je rekao, "neke hrvatske snage".

I na kraju, Ron Redmond je ponovo upozorio da je službenicima UNHCR u Banjoj Luci još ograničeno kretanje i da zbog toga nemaju uvid šta se dešava u drugim mjestima. Rekao je da se broj protjeranih Bošnjaka i Hrvata koji traže pomoć u njihovom birou u Banjoj Luci smanjuje, ali da još ima osoba koje, praktično, žive u ovom birou, jer nemaju kud da odu. Zaključio je da, dok se u Dejtonu dogovara povratak izbjeglica, etničko čišćenje u banjalučkoj regiji se nastavlja.

Jasna BAŠTIĆ

U ŽIŽI

Odlučnost kuma

Ibrahim PROHIĆ

Ugovor o Federaciji iz Dejtona je reanimacija prematurusa rođenog u Vašingtonu 1994. godine. Povratak u Travnik i Stolac, Bugojno i Jajce bili bi prvi konkretni koraci i mogući uvod u reintegraciju BiH. Broj povratnika nije bitan. Bilo bi to početak procesa koji bi označio poraz političke ideje nasilnog stvaranja etnički čistih prostora kojom je rat i počeo. Povratak prognanih je prvi uslov uspostavljanja pravne strukture koja može obezbijediti ljudska prava i društvenu efikasnost.

Brzina kojom se pokušava prvi korak više upućuje na autoritet i odlučnost američkog kuma nego na promjenu stava izvođača radova. Daljinskim upravljačem iz Dejtona kontrolira se vruća telefonska linija sa Sarajevom i Mostarom. Pa ipak, izgleda da obje noge (bošnjačka i hrvatska) ne gaze isto. Iz Travnika i Bugojna uvjeravaju da je sve spremno. S druge strane ne ide glatko.

Ima nagovještaja poznatog scenarija: načelno prihvatiti, a u realizaciji opstruirati. Tako iz Mostara ide vijest da HDZ daje punu potporu, ali SDA iz Stoca ne može ostvariti kontakt sa lokalnim političarima iz HDZ. /"Nisu tu"?/. Nadležni u "HB" /B. Akmadžić/ traži 2-3 dana za pripremu tehničkih uvjeta (autobusi i spiskovi).

Transport iz Stoca 1993. išao je brže. Hoće li spiskovi za Stolac ići po istoj metodologiji kao u Jajcu? Tamo je na spisku koji je sačinio HVO polovina Bošnjaka koji su primili azil u trećim zemljama. To rađa sumnju da se odgoda od 2-3 dana traži za pronalaženje takvih Bošnjaka iz Stoca. Možda i nije tako, ali bi trebalo izbjeći sve što može izazvati sumnju u trenutku kada je povjerenje bitan činilac cijele operacije.

Bošnjaci ne smiju dozvoliti da druga strana određuje spiskove za njih, i obratno. Povratak ne smije biti cilj po sebi, i zato mora biti dostojanstven. Povratak nije poklon, već pravo prognanih: i Hrvata i Bošnjaka, pa i Srba, ako se želi cjelovita Bosna.

Otpori mogu biti inercija dosadašnjeg ponašanja ili fiksacija za ideju podjele Bosne. Malo je vjerovatno da će Ameri dozvoliti opstrukciju i trikove. Indirektan dokaz je i vrijeme podizanja optužnice u Hagu protiv čelnih u HDZ i HVO. Potezanje haške karte niti je slučajno niti jedino što Klinton ima na raspolaganju. Federacija je dio globalnog mirovnog paketa. Stolac i Travnik su uvertira za Mostar i istočnu Slavoniju. U pitanju je princip. Vrijeme je potrošeno, dan istine je tu.

SJEDNICA PREDSJEDNIŠTVA RBIH

Dinamika sporazuma

Zahtijeva se od nadležnih službi da poštuju predviđene rokove za povratak izbjeglica i prognanih

SARAJEVO, 14. NOVEMBRA (BHPRES) - Danas je održana 299. sjednica Predsjedništva Republike BiH. U odsustvu predsjednika Alije Izetbegovića, koji učestvuje na pregovorima u Dejtonu, sjednicom je predsjedavao član Predsjedništva RBiH dr Ejup Ganić, koji zamjenjuje predsjednika Predsjedništva.

Na dnevnom redu današnje sjednice bio je sporazum o ožljavanju Federacije, zaključen u Dejtonu. Odlučeno je da se Republičkoj i Ustavotvornoj skupštini i Vladi Republike/Federacije BiH preporuči mobiliziranje njihovih komisija i stručnih službi, te drugih kadrovskih potencijala, kako bi odgovarajući zakonski dokumenti bili blagovremeno pripremljeni i usvojeni sa postignutim sporazumom na narednim skupštinskim zasjedanjima. Na ovaj način bi mogla biti poštovana predviđena dinamika primjene sporazuma iz Dejtona.

Predsjedništvo podržava delegaciju BiH, koja učestvuje na mirovnim pregovorima u Dejtonu i njeno nastojanje da doprinese uspostavljanju pravednog mira u našoj zemlji.

Predsjedništvo podržava aktivnosti organiziranog povratka izbjeglica i prognanih lica u Jajce, Bugojno, Stolac i Travnik i zahtijeva od nadležnih službi da predviđene rokove poštuju, kako bi ovaj proces mogao biti stabiliziran i kako bi svim izbjeglim i prognanim licima bio omogućen povratak u njihove domove, u svim mjestima na teritoriji Federacije.

Na današnjoj sjednici Predsjedništvo je donijelo i odluku o izboru jednog broja nosilaca pravosudnih funkcija, te razmatralo i druga pitanja iz svog djelokruga.

MINISTARSTVO PRAVDE BIH

Gotovi papiri za izručenje

Najmanje što nadležni organi države Bosne i Hercegovine mogu učiniti je da optuženi za ratne zločine budu gonjeni i kažnjeni, bez obzira na nacionalnu pripadnost i vjeru, izjavio je za "Oslobođenje" zamjenik ministra pravde Zijad Hasić.

On ističe da su kompletirani normativni akti o izručenju aktualnih optuženih Darija Kordića, predsjednika Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine, i Tihomila Blaškića, - zapovjednika Hrvatskog vijeća obrane. Normativne akte o izručenju zajednički su izradili Ministarstvo pravde i Ministarstvo unutrašnjih poslova.

"Prema uputstvima Međunarodnog suda za ratne zločine u Hagu mi ćemo poštovati tačno predviđenu proceduru", kaže Hasić i objašnjava da to dalje podrazumijeva pokretanje mehanizama u MUP-u.

"Ako se optuženo lice pronađe na području Federacije, obaveza MUP-a je da ga uhapsi i ekstradira u Hag", kaže Hasić.

Prema njegovim riječima predviđena procedura, zapravo podrazumijeva i detalje od kojih ovisi realiziranje privođenja optuženih do Haga. U ovome momentu ti detalji su zapravo tehničke pojedinosti o načinu prihvata, prebacivanja optuženoga do Haga, eventualnog obezbjeđivanja preleska preko granica drugih zemalja, ukoliko se ide kopnom ...

U Ministarstvu unutrašnjih poslova smatraju da je još uvijek rano govoriti o tome što će oni učiniti. Potrebno je da se prije toga postupak okonča, odnosno dobije zvanična obavijest da je optužnica podignuta. U pitanju su najprije potezi Ministarstva pravde, odnosno samoga Međunarodnoga tribunala iz Haga.

Se. K.

ŠTA JE PRETHODILO ODLUCI TRIBUNALA

Ahmići

Optužnica uz saglasnost

• 4. i 5. strana

Bosna-Hersek Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi Toplantısı

Anlaşmanın Dinamikleri

İlgili birimlerden mültecilerin ve yerinden edilmiş kişilerin geri dönüşü için öngörülen süreye uymaları istenmektedir.

Saraybosna, 14 Kasım, BH Press

Bugün, Bosna-Hersek Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi'nin 299. oturumu gerçekleştirildi. Dayton'daki müzakerelere katılan Cumhurbaşkanı Aliya Izzetbegoviç'in yokluğunda, oturuma Cumhurbaşkanlığı üyesi olan ve Cumhurbaşkanlığı'nı vekaleten yürüten Dr. Eyup Ganiç (Dr.Ejup Ganić) başkanlık etti.

Bugünkü toplantının gündeminde, Dayton'da varılan federasyonun canlandırılması anlaşması vardı. Cumhuriyet Meclisi, Kurucu Meclis ve Bosna-Hersek Federasyonu Hükümeti'ne, komisyonlarını, uzman ekiplerini ve diğer personelin potansiyellerini seferber etmeleri; böylece uygun yasal belgelerin zamanında hazırlanması ve sonraki meclis oturumlarında varılan anlaşmaya göre kabul edilmesi tavsiye edildi. Bu şekilde Dayton Anlaşması'nın öngörülen uygulama dinamiğine uyulabilir.

Başkanlık, Jajce, Bugojno, Stolac ve Travnik'e mültecilerin ve yerinden edilmiş kişilerin organize dönüşü faaliyetlerini desteklemekte ve ilgili birimlerden bu sürecin istikrara kavuşturulabilmesi için öngörülen süreye uymalarını, böylece federasyon sınırları içindeki tüm yerlerde mültecilerin ve yerinden edilmiş kişilerin evlerine dönmelerinin mümkün kılınmasını talep etmektedir.

Bugünkü toplantıda Başkanlık, yargı pozisyonlarına bazı kişilerin atanmasına karar verdi ve kendi yetki alanına giren diğer konuları da ele aldı.

EK-13. Oslobođenje, 16 Kasım 1995, Haber örneği

BOSANSKOHERCEGOVAČKI NEZAVISNI DNEVNIK

LIST GODINE U SVIJETU 1992.

OSLOBOĐENJE

OSLOBODENJE ONASA NEWS AGENCY SARAJEVO phone 67 08 10, fax 52 11 75 modem 67 08 12

Sarajevo, godina LII | Broj 17039 | Četvrtak, 16. XI 1995. godine

VLADA R/FBIH O OŽIVOTVORENJU FEDERACIJE

Plaćanje bez granica

Uspostavom platnog prometa na cijelom prostoru Federacije počinje praktična realizacija najnovijeg sporazuma iz Dejtona ● Uskoro kupovina deviza za dinare ● Vlada se sprema za odlazak u Goražde

Prvom novčanom transakcijom sutra će na području Federacije Bošnjaka i Hrvata biti uspostavljen jedinstven platni promet, t čime, praktično, počinje provođenje Sporazuma o oživotvorenju Federacije BiH, potpisanog 9. novembra na mirovnim pregovorima u Dejtonu. S tim u vezi, direktor Zavoda za platni promet RBiH Safet Proho već je u Mostaru. Kako je, na jučerašnjoj sjednici Vlade R/FBiH, kazao guverner Narodne banke BiH Kasim Omićević "obezbijeđena je stopostotna sigurnost tog sistema".

Vlada je juče na sjednici pod predsjedavanjem ministra mr Faruka Smailbegovića razmotrila vlastite i obaveze ministarstava u vezi sa provođenjem pomenutog sporazuma iz Dejtona, što bi trebalo da se okonča 20. januara preuzimanjem isključive vlasti Federacije, kantona i općina, odnosno formiranjem područnog ureda Vlade F u Mostaru do 20. februara iduće godine.

Sustižući vrlo gusto postavljene rokove za izvršenje četrdesetak zadataka, ovom prilikom posebno je ukazano na obaveze iz sfere monetarne politike. Prema riječima guvernera NBBiH, već sinoć je grupa eksperata Međunarodnog monetarnog fonda uključena u izradu zakona o centralnoj banci i prva verzija biće danas na stolu.

Ceri nije dozvoljen ulazak u Stolac

Ministar za izbjeglice i socijalnu politiku u Vladi R/FBiH Muharem Cero juče nije dobio dozvolu da uđe u Stolac, kako bi organizovao skori povratak Bošnjaka u taj grad, a na bazi sporazuma takođe potpisanog u Dejtonu. Nije mu u tome pomogao ni evropski upravitelj Hans Košnik, iz čijeg kabineta se javio još jednom, dok je sjednica trajala, s informacijom da će za dva dana u Bugojnu biti organizovan sastanak oko povratka prognanih u Stolac.

Dr Izudin Kešetović, zamjenik ministra financija, apostrofirao je obaveze u vezi sa utvrđivanjem graničnih prelaza sa Republikom Hrvatskom, te organizovanje carinske službe i imenovanje direktora i zamjenika koji će to realizovati do 10. decembra.

"Rokovnik" koji je obrazložio Osman Topčagić, sekretar Ministarstva inostranih poslova, biće proslijeđen učesnicima skupa u Dejtonu, uz zahtjev da dodatno pomognu u realizaciji obaveza. S obzirom na to da osim ministra Stiepe Andrijića nije bilo ostalih ministara iz reda hrvatskog naroda, Muhamed Lemeš, zamjenik ministra odbrane, apelovao je da se i drugi hitno uključe "jer bez njih ne možemo ništa završiti".

Haris Bašić, pomoćnik ovog ministra, informisao je o povratku u Jajce, Stolac, Bugojno i Travnik. U Jajce se, kako je rekao, još nije vratio niti jedan Bošnjak, a na pitanje ministra dr Hasana Muratovića: zašto, odgovorio je da "ne postoji odobrenje hrvatskog aranžmana u Federaciji, a ni predsjednik Općine Jajce Nikola Bilić ne daje odobrenje".

"Svi mi u Vladi dužni smo da poduzmemo sve kako bi se ljudi vratili svojim kućama i sporazum izveo do kraja", zaključio je ministar Smailbegović.

● Nastavak na 3. strani

MIROVNI PREGOVORI U DEJTONU

Presudna faza

Kolaju kontradiktorni glasovi - ili da su tri strane ostvarile veliki napredak, ili da su u takvoj pat-poziciji da svaka delegacija prijeti napuštanjem pregovora ● Kristofer se vraća u petak?

DEJTON, 15. NOVEMBRA (ROJTER) - Bosanski mirovni razgovori ušli su danas u presudnu fazu, a lideri BiH, Srbije i Hrvatske bore se da u posljednji čas pronađu kompromisna rješenja za oružje i teritoriju koja bi mogla donijeti mir nakon četiri godine rata.I dok se razgovori odvijaju pod velom tajanstvenosti, kolaju kontradiktorni glasovi da tri strane ili ostvaruju veliki napredak ili su u takvoj pat-poziciji da svaka delegacija prijeti napuštanjem pregovora.

Jedan izvor blizak razgovorima otkrio je da se državni sekretar SAD Voren Kristofer, koji je juče proveo 12 sati nastojeći isposredovati nagodbu i potom odletio u Osaku, sada čvrsto planira vratiti već u petak. Taj izvor je, međutim, dodao da će se Kristofer u Dejton vratiti samo ako tri strane budu nadomak sporazuma, a ne tek da bi ih podsticao na daljnje razgovore i činjenje kompromisa.

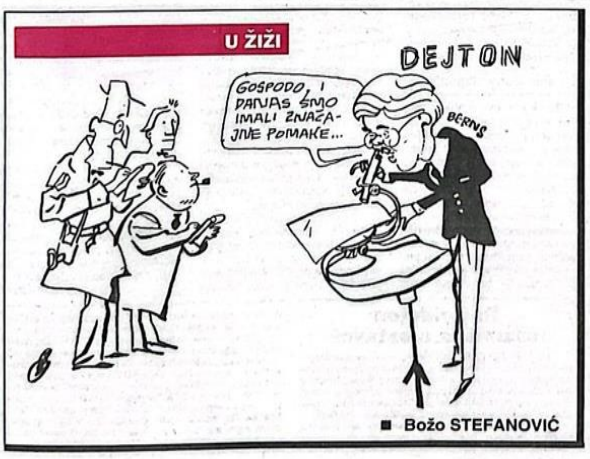
Drugi izvor blizak razgovorima prenio je da se hrvatski predsjednik Franjo Tuđman večeras namjerava vratiti kući - što nije znak nezadovoljstva već uglavnom zgotovljenog posla. Ostaće ključni zvaničnici iz njegove pratnje, a prije odlaska Tuđman planira sa Bosancima potpisati sporazum o osnivanju vijeća za gospodarsku suradnju.

Nikolas Berns, Kristoferov predstavnik za medije, naveo je jutros da noma naznaka o većem napretku mada su znatno sužene neke razlike u gledištima. Američki zvaničnici insistirali su na tome da će se razgovori produžiti u narednu sedmicu, ako ne i dalje. "Sva bitna pitanja koja je trebalo danas da razrješimo ostala su na stolu... Ima razmimoilaženja među stranama u svim značajnim pitanjima. Moraće raditi još napornije", kazao je Berns. " U izvjesnim tačkama uspjeli smo suziti razlike, ali zemlje još nisu došle do cilja", dodao je on ,misleći na status Sarajeva, mapu podjele BiH, pitanje izgleda novog ustava i da li će mirovni sporazum značiti i ukidanje međunarodnog embarga za uvoz oružja u BiH.

Izvori bliski razgovorima navode da su Bosanci pitanje embarga na uvoz oružja postavljali u više navrata i da traže memorandum razumijevanja o podizanju embarga sa potpisivanjem mirovnog sporazuma.

Kristofer je juče za 12 sati boravka sa balkanskim liderima održao devet odvojenih sastanaka.

U ŽIŽI

■ Božo STEFANOVIĆ

GALBRAJTOVO UPOZORENJE HRVATSKOJ

Blaškiću mjesto u Hagu

ZAGREB, 15. NOVEMBRA (AFP) - Sjedinjene Američke Države preporučile su Hrvatskoj da sarađuje sa Tribunalom UN za zločine počinjene u bivšoj Jugoslaviji, upozorivši da bi hrvatski stav o ratnim zločinima mogao uticati na njihove uzajamne odnose.

Ovo upozorenje Hrvatskoj upućeno je nakon što je hrvatski predsjednik Franjo Tuđman unaprijedio Tihomila Blaškića, optuženog za ratne zločine, na dužnost inspektora u Glavnom stožeru Hrvatske vojske. "Jedino sa kim bi on (Blaškić) sada trebalo da se sastane je Haški tribunal UN za ratne zločine", kazao je američki ambasador u Hrvatskoj Piter Galbrajt na pres-konferenciji u Zagrebu.

"Jasno smo dali na znanje da se svaka osoba optužena za ratne zločine mora predati u Hag", dodao je on. "Ako je gospodin Blaškić fizički prisutan unutar granica Hrvatske, tada postoji jasna zakonska obaveza da se on isporuči Hagu",

Piter Galbrajt

rekao je ambasador Galbrajt dodajući da je bio iznenađen Blaškićevim unapređenjem. "I prije smo rekli da je saradnja sa Tribunalom za ratne zločine jedan od faktora koji utiče na naše odnose sa zemljama ovog regiona", upozorio je američki ambasador. "Hrvatska vlada je izjavila da će saradivati sa haškim Tribunalom, tako da mi očekujemo da će to i uraditi", rekao je Galbrajt.

● 5. strana

Dayton'da barış **görüşmeleri**

Kritik aşama

Çelişen söylentiler dolaşıyor: ya üç taraf büyük ilerleme kaydetti ya da her heyetin müzakereleri terk etmekle tehdit ettiği bir çıkmazda.

Christopher cuma günü geri dönüyor mu?

Dayton, 15 Kasım, Reuters,

Bosna barış müzakereleri bugün kritik aşamaya girdi. Bosna-Hersek, Sırbistan ve Hırvatistan liderleri, dört yıllık savaştan sonra barışı getirebilecek silah ve toprak konularında son dakikada uzlaşma arayışı içindeler.

Görüşmeler gizlilik perdesi altında devam ederken, üç tarafın ya büyük ilerleme kaydettiği ya da her heyet müzakereleri terk etmekle tehdit ettiği bir çıkmazda olduğu çelişkili söylentiler dolaşıyor. Görüşmelere yakın bir kaynak, dün 12 saat boyunca uzlaşmayı sağlamaya çalışan ve ardından Osaka'ya uçan ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher'ın şimdi cuma günü kesin olarak geri dönmeyi planladığını açıkladı. Ancak aynı kaynak, Christopher'ın Dayton'a sadece üç taraf anlaşmaya çok yakınsa döneceğini, aksi takdirde onları daha fazla görüşme ve uzlaşmaya teşvik etmek için dönmeyeceğini de ekledi.

Görüşmelere yakın bir başka kaynak, Hırvatistan Cumhurbaşkanı Franyo Tucman'ın bu gece eve dönmeyi planladığını, bunun bir memnuniyetsizlik işareti değil, işin büyük ölçüde tamamlandığının göstergesi olduğunu aktardı. Yanındaki kilit yetkililer kalacak ve Tucman, ayrılmadan önce Bosnalılarla Ekonomik İş birliği Konseyi'nin kurulmasına ilişkin bir anlaşma imzalamayı planlıyor.

Nicholas Burns, Christopher'ın basın temsilcisi, bu sabah bazı görüş ayrılıklarının önemli ölçüde daralmasına rağmen büyük bir ilerleme kaydedildiğine dair hiçbir belirti olmadığını ifade etti. ABD yetkilileri, görüşmelerin önümüzdeki hafta, hatta daha uzun süre devam edeceğinde ısrar etti. Burns, "Bugün çözmemiz gereken tüm önemli konular masada kaldı. Tüm önemli konularda taraflar arasında anlaşmazlık var. Daha çok çalışmak zorundalar…" dedi. Burns, "Bazı noktalarda görüş ayrılıklarını daraltmayı başardık, ancak ülkeler henüz hedeflerine ulaşmadı," diye ekledi. Burns bunları derken, Saraybosna'nın statüsü, Bosna-Hersek'in bölünme haritası, yeni sistemin görünümü ve barış anlaşmasının Bosna-Hersek'e silah ithalatına yönelik

uluslararası ambargonun kaldırılması anlamına gelip gelmeyeceği konularını kastetmişti.

Görüşmelere yakın kaynaklar, Bosnalıların silah ithalatına yönelik ambargo konusunu defalarca gündeme getirdiklerini ve barış anlaşmasının imzalanmasıyla birlikte ambargonun kaldırılması için bir mutabakat muhtırası talep ettiklerini belirtiyor. Christopher, dün Balkan liderleriyle 12 saatlik bir süre içinde dokuz ayrı görüşme yaptı.

EK-14. Oslobođenje, 21 Kasım 1995, Haber örneği

BOSANSKOHERCEGOVAČKI NEZAVISNI DNEVNIK

LIST GODINE U SVIJETU 1992.

OSLOBOĐENJE

OSLOBODENJE ONASA NEWS AGENCY SARAJEVO phone 67 08 10, fax 52 11 75 modem 67 08 12

Sarajevo, godina LII | Broj 17044 | Utorak, 21. XI 1995. godine

DRAMATIČNA ZAVRŠNICA PREGOVORA O BOSNI U OHAJU

Diplomatski manevri u Dejtonu

Posljednji diplomatski manevri vođeni oko posavskog i goraždanskog koridora a neizvjesnost produžena i satima nakon isteka posljednjeg roka ● Kristoferovi maratonski razgovori

(Od našeg stalnog dopisnika)

VAŠINGTON, 20.NOVEMBRA - Ovaj, dvadeseti dan pregovora o mirnoj Bosni i u američkoj vazduhoplovnoj bazi Rajt Patersonm kraj Dejtona u Ohaju, na dramatičan način je pokazao koliko je bio u pravu vođa američkog posredničkog tima Ričard Holbruk kad je uporno ponavljao kako u ovim pregovorima"ništa nije gotovo dok sve nije gotovo" Iako je u nedjelju uveče američka administracija utvrdila rok - 10 sati u ponedjeljak ujutro po ovdašnjem ili 16 sati po bosanskom vremenu - do kada će ili biti postignut sporazum ili biti objavljeno da su pregovori završeni neuspjehom, diplomatski manevri iza strogo zatvorenih vrata nastavljeni su i satima nakon isteka tog "posljednjeg roka".

Pregovori su trajali cijelu noć između nedjelje i ponedjeljka, sve do 5,30 ujutro, kad je po američkim izvorima iskrsla nova prepreka u vidu zahtjeva predsjednika Srbije Miloševića za proširenje "srpskog koridora" u Posavini. Već umoran od cjelonočne otimačine za bosanske teritorije američki državni sekretar Voren Kristofer tada je oglasio kratak predah koji je potrajao do 8,30 da bi zatim pregovori u odvojenim sobama bili nastavljeni. Ovdje je objavljeno da je u tim posljednjim manevrima bilo i nekih primicanja saglasnosti, kao što je pristanak obiju strana na liniju razdvajanja od oko četiri kilometra, kojom će patrolirati snage Nata, ali predstavnik za štampu Stejt dipartmenta objavio je i da o brojnim teritorijalnim pitanjima još vlada dubok jaz.

Glavne diplomatske bitke vodile se o sudbini dva koridora: posavskog, koji će povezivati Banjaluku sa Srbijom, te goraždanskog, za vezu tog grada sa Sarajevom. Jutrošnji "Vašington post" izvještava i o srpsko-hrvatskoj pogodbi, po kojoj će "republici srpskoj" biti odobren pristup na more u području Prevlake u razmjenu za nešto teritorije oko Trebinja koja bi garantovala sigurnost Dubrovniku. Pošto je sudbina cijelog mirovnog paketa neizvjesna " sve dok sve nije gotovo", bilježimo mišljenje bivšeg šefa američke diplomatije Lorensa Igibergera ,koji kaže:

- Ako će ovdje samo naliepiti neki sporazum koji se neće održati, manje je porazno po američke posrednike da se prizna da sporazum u ovoj fazi nije moguć nego kasnije primiti odgovornost za njegov neuspjeh.

Bh. delegacija u Rajt-Peterson

Razgovor Klinton - Tudman

DEJTON, 20. NOVEMBRA (ROJTER) - Predsjednik Bil Klinton intervenisao je danas u bh. mirovnim razgovorima nazvavši telefonom predsjednika Hrvatske Franju Tuđmana da bi sa njim pretresao teritorijalna pitanja koja su blokirala pregovore, saopštili su američki zvaničnici.

Klinton je "pozvao Tudmana, jer predsjednik želi da vidi da li bi raspravljanjem o teritorijalnim pitanjima koja brinu Tudmana i druge strane mogao pomoći u postizanju napretka u Dejtonu", kazao je Rojteru jedan zvaničnik administracije.

Najavljeno je da će u slučaju postizanja sporazuma to istovremeno objaviti lideri zemalja Kontaktgrupe u svojim prijestonicama - Vašingtonu, Parizu, Bonu, Londonu i Moskvi - a ako sporazuma ne bude, onda će to najvjerovatnije biti saopšteno na konferenciji za štampu u samoj bazi u Ohaju.

Tokom večeri u ponedjeljak stizale su očito ishitrene izjave nekih zvaničnika kako su pregovori propali. Za to vrijeme američki državni sekretar Voren Kristofer, koji je u nedelju proveo u pregovorima cijela 22 i po sata, a danas nastavio posao uz samo tri sata predaha, nalazio se u dijalogu s hrvatskim predsjednikom Tuđmanom, uz najavu da zatim slijedi razgovor s Miloševićem.

Treća delegacijama u popodnevnim satima uručene su najnovije verzije mirovnih prijedloga - više od 60 stranica teksta I više od sto različitih mapa s linijama razgraničenja - uz zahtjev da u njima označe ono što je za njih prihvatljivo. Američki posrednici vjeruju da je proteklih dana postignut napredak i zato žele da se prije mogućeg razlaza u Ohaju utvrde tačke saglasnosti, kako bi se u nastavku sva pažnja posvetila onom što nije usaglašeno. Iako je američki rok za okončanje pregovora prekoračen opet u američkoj režiji, sa očitom upomoćju da se svakako dođe do sporazuma, ovdje se najavljuje da se u slučaju razlaza bez sporazuma pregovori nastave nakon dvonedjeljnog "perioda hlađenja". Jedino nije sigurno hoće li to biti ponovo u Ohaju ili ovoga puta u Parizu.

U trenutku slanja ovog izvještaja - u utorak ,u dva sata poslije ponoći po bosanskom vremenu - pregovori u Ohaju još su bili toku, uz nagovještaj iz zapadnih diplomatskih izvora da bi mogli,kao i prethodne noći, potrajati do ranih jutarnjih sati.

Kemal KURSPAHIĆ

U ŽIŽI

Veliko iščekivanje

■ Emir HABUL

Šta će donijeti Dejton: rat ili mir? Izetbegoviću nije lako donijeti odluku, jer šta god uradi, pogriješiće. Tuđman i Milošević imaju mnogo lagodniju poziciju - odlučuju o sudbini tuđe, a ne svoje zemlje. Istina, i Miloševiću se žuri jer od ishoda u Dejtonu zavisi skidanje ekonomskih sankcija Srbiji.

Rekło bi se da je bosanski predsjednik izetbegović izložen podjednako jakim pritiscima i da potpiše (međunarodni pregovarači) i da ne potpiše (kod kuće). Taj izbor nije lako napraviti jer i jedna i druga opcija imaju veliku cijenu.

Razna udruženja ovih dana odašilju poruku: "Ne potpisuj, Alija", A šta ako ne potpiše? Rat se nastavlja. U tom slučaju Bosna protiv sebe ima i Tuđmana i Miloševića i pride Ameriku. Doduše, Amerika može ostati pasivna, ali je to isto kao da je protiv. Bosanska armija ne može računati na podršku svijeta za nastavak rata koji je već odlučio da se rat u Bosni završi remijem. Ne može se računati ni na podršku Tuđmanu, a bez učešća Hrvatske vojske u izgledu su jako male šanse da se presiječe koridor, na primjer. Stvar je ozbiljne procjene koliko Armija BiH može sama. Ne treba zaboraviti da su posljednji uspjesi i rezultat niza dobrih okolnosti - udari Nata sa konkretnim i razornim psihološkim dejstvom, te akcije "Oluja". Faktore koje treba uračunati je važeći embargo na naoružanje te istrošenost biološke mase u proteklе četiri godine agresije: 200.000 mrtvih, više desetina teško ranjenih i pola Bosne u izbjeglištvu po svijetu.

Mir donosi predah i obnovu zemlje. Ali mnogi neće biti zadovoljni teritorijalnim rješenjem. Vrisnuće Posavci, Podrinjci, Hercegovci i Krajišnici: "Mi smo prodani!" Galamiće i opozicija da je "Bosna sahranjena". U emotivnim reakcijama zaboraviće se da je prihvaćeni plan kontakt-grupe podrazumijevao i neke ustupke. Elem, šta god se uradi - ne valja.

Prvi neuspješni međunarodni posrednik lord Karington ovih dana u intervjuima objašnjava šta bi bilo da se svijet nije uplitao u rat u Bosni: "Hrvatska bi dobila nezavisnost, Bosna bi bila podijeljena, dok bi Muslimani ostali u očajnoj situaciji". A na pitanje šta će biti poslije silnih međunarodnih intervencija, uključujući i Dejton, lord odgovara: "Isto!"

Zna se šta je za Bosnu najbolje rješenje, ali je pitanje šta je moguće postići. ■

Odluka u produžecima

DEJTON, 20. NOVEMBRA (ROJTER) - Cjelonočni pregovori produženi su danas i preko roka koji su odredile SAD.

Sa razgovora koji su se otegli do ranog popodneva čuli su se glasovi da su u posljednji čas nenadano izneseni novi zahtjevi u vezi sa pitanjima koja su zvanični smatrali već razriješenim. Jedan izvor dinamiku u Dejtonu opisao je na ovaj način: "Dogovorimo se o jednom pitanju, zatim se ne složimo o drugom. A onda se jedna strana vrati na već usaglašeno i ne pristane ni na to."

Predstavnik SAD za medije Nikolas Berns prenio je da bi pregovori mogli krenuti u oba pravca zbog toga što nisu prevladana razmimoilaženja o podjeli zemlje u odnosu 51 odsto za Federaciju BiH i 49 odsto za Srbe. Međutim, izvor blizak srpskoj delegaciji Rojteru je izjavio da će nagodba biti sklopljena. On je rekao da su sada svi zaokupljeni time kako da dogovore pretoče u pisanu formu. Taj izvor je predvidio da će pregovori trajati do kasno večeras i da će se ceremonija potpisivanja održati sutra.

Zanemaren rok

DEJTON, 20. NOVEMBRA (ROJTER) - Sjedinjene Države zanemarile su danas rok i nastavile bh. mirovne razgovore na "časovnoj" osnovi jer pregovarači vjeruju da se vrijedi još potruditi, saopštio je američki zvaničnik.

"U ovom trenutku mi ih vodimo sat za satom", kazao je zvaničnik. On nije isključio mogućnost sklapanja djelomičnog mirovnog sporazuma u slučaju da bh. rivali ne budu kadri zaključiti opći plan, što traže SAD.

Stručnjaci smatraju da ni Sjedinjene Države ni zajednice u ratu ne mogu tek tako zanemariti napredak ostvaren u Dejtonu i da bi mogao biti kodificiran barem djelomični sporazum, umjesto općeg kojem se teži.

Pregovori koje su vodili Kristofer, predsjednik Srbije Slobodan Milošević, glavni američki pregovarač Ričard Holbruk, bh. premijer Haris Silajdžić i hrvatski ministar vanjskih poslova Mate Granić bili su na momente nabijeni emocijama.

Clinton - Tucman Görüşmesi

DAYTON, 20 KASIM (REUTER) Amerikalı yetkililerin açıklamasına göre, Başkan Bill Clinton bugün Bosna-Hersek barış görüşmelerine müdahale ederek Hırvatistan Cumhurbaşkanı Franyo Tucman'ı telefonla aradı ve görüşmeleri çıkmaza götüren bölgesel planları tartıştı. Yönetim yetkilisinin Reuters'a yaptığı açıklamasına göre; Clinton, Tucman'ı aradı. Çünkü Tucman'ın ve diğer tarafların endişe duyduğu toprak planlarını tartışarak Dayton'daki ilerlemeyi hızlandırmaya yardımcı olabilir mi diye öğrenmek istedi.

EK-15. Oslobođenje, 22 Kasım 1995, Haber örneği

OSLOBOĐENJE • SRIJEDA, 22. XI 1995. STRANA 3

OBRAĆANJE BILA KLINTONA

Bosna - jedinstvena država

"Plan će očuvati BiH kao jedinstvenu državu, unutar međunarodno priznatih granica", rekao američki predsjednik

SARAJEVO, 21. NOVEMBRA (BH PRESS) - Objavljujući današnje postizanje mirovnog sporazuma iz Dajtona, predsjednik Sjedinjenih Američkih Država Bil Klinton je istakao:

"Plan će očuvati BiH kao jedinstvenu državu, unutar međunarodno priznatih granica. BiH će se sastojati iz dva dijela - Federacije BiH i "republike srpske". Glavni grad, Sarajevo, postojat će ujedinjen. Postojat će centralna vlada, koju će činiti nacionalni parlament, predsjedništvo i ustavni sud, a koja će biti nadležna za vanjsku politiku, vanjsku trgovinu, monetarnu politiku, državljanstvo, imigraciju i druge važne funkcije. Status građana ostat će pod nadležnošću centralne vlade i postaje obaveza slobodnih demokratskih izbora pod međunarodnom kontrolom. Svim ljudima će biti dozvoljeno da se vrate svojim kućama. Ljudi će imati mogućnost da putuju širom BiH. Ljudska prava će pratiti nezavisna komisija i međunarodna civilna policija. Optuženi za ratne zločine bit će isključeni iz političkog života."

Izuzetan posao

Objašnjavajući koliki je značaj ovog događaja, Klinton kaže:

"Prije sat vremena razgovarao sam sa sekretarom Kristoferom. Obavijestio me je da su predsjednici Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije postigli mirovni sporazum da okončaju rat u BiH. To je bio najveći sukob u Evropi poslije drugog svjetskog rata, koji je trajao gotovo četiri godine i za to vrijeme ubijeno je oko 250.000 ljudi, a izbjeglo ih je više od dva miliona izbjeglica.

Nakon svega, ljudi iz BiH imaju šansu da okončaju rat.

Predsjednici Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije učinili su historijski i hrabar izbor. Većina građana Bosne i Hercegovine, bez obzira na porijeklo, kao i građani Srbije i Hrvatske žele isto - žele da prestane ubijanje, žele da njihova djeca i unuci imaju normalan život. Danas su, hvala Bogu, uslišeni glasovi tih ljudi. Želim da zahvalim američkom pregovaračkom timu kojeg su vodili

Bil Klinton

državni sekretar SAD Kristofer i pomoćnik američkog državnog sekretara Holbruk. Oni su uradili izuzetan posao, zajedno sa našim evropskim i ruskim partnerima. Uz pomoć Nata predstavnici svih strana došli su na pregovore".

Opisujući proces implementacije ovog sporazuma američki predsjednik je izjavio:

"Tamo (u BiH) će biti poslane snage Nata, kako bi osigurale provođenje ovog sporazuma. SAD, kao vođa Nata, moraju poslati svoje snage. Ukoliko ovo (implementacija mirovnog sporazuma) ne uspije, rat će se obnoviti, obnovit će se ubijanja, a rat koji je uništio toliko života proširit će se kao otrov kroz cijelu BiH.

Sada kada je postignut sporazum, Nato će brzo okončati planove za stvaranje snaga za implementaciju ovih sporazuma. Planovi će biti podneseni meni na odobrenje. Očekujemo da će jedna trećina snaga biti Amerikanci, a ostale snage obezbijedit će naši partneri u Natu i druge zemlje svijeta.

Uloga Nata

Kada sporazum bude potpisan, Sjedinjene Američke Države potpisat će i poseban sporazum za ekonomsku pomoć koji će omogućiti povratak izbjeglica, nadgledanje slobodnih izbora i koji će pomoći ljudima BiH da osiguraju trajan mir. Natova akcija će biti sa jasnim ciljevima i bit će ograničena. Snage će imati pravo da uzvrate na svaku prijetnju njihovoj sigurnosti i na svaku prijetnju mirovnom planu.

Ja sam zadovoljan. Plan primjene Nata je jasan i može se primijeniti. Rizik za trupe je minimalan", rekao je Klinton iznoseći svoju ocjenu o planu aktivnosti snaga Nata u BiH.

"Kada vidim plan o aktivnostima snaga Nata u BiH i ako ga odobrim nakon što vidim njegovu konačnu formu, tražit ću od Kongresa da podrži američko učešće u mirovnim snagama", naglasio je Klinton.

Želeći istaći interese američkog naroda, kada su ovi pregovori u pitanju, Klinton ocjenjuje:

"Naše vodstvo omogućilo je da ovaj sporazum stavi tačku na ubijanje nevinih ljudi, koje su naši ljudi gledali iz noći u noć četiri duge godine na televizijskim ekranima.

Sada SAD zajedno sa saveznicima mora učiniti ovaj mir realnim i trajnim. To je naš interes i svi interesi zemalja širom svijeta su na kocki".

Intervju je prenijela uživo televizijska kuća CNN.

POSTIGNUT SPORAZUM U DEJTONU

Mir dobija šansu

Najava izručenja optuženih za ratne zločine ● Pravo na povratak prognanih

● Nastavak sa 1. strane

Biće to i država sa tri ustava, praktično čak podijeljena i na tri, jer federacija još nije istopila samozvanu hrvatsku paradržavu Herceg-Bosnu, sa čak tri vojske! Iako po usvojenom ustavu među tim jedinicama neće biti nikakvih granica i kontrolnih tačaka, izvjesno je da će u početku snažnije biti obezbijeđena linija razgraničenja između dvije jedinice, iroka oko četiri kilometra i osigurana moćnim snagama Nata, nego međunarodne granice Bosne i Hercegovine.

● Po onom to je ovdje danas objavljeno, Sarajevo ostaje nepodijeljeni glavni grad Bosne i Hercegovine.

● Redizajnirana bosanska država imaće uglavnom tri zajedničke institucije - predsjedništvo sa 9, parlament sa 36 i ustavni sud sa 9 članova. Funkcija predsjedavajućeg u državnom predsjedništvu biće rotirajuća i prema prijedlogu podnesenom na pregovorima u Ohaju, na njoj će se u jednakim vremenskim razmacima od otprilike po pet i po mjeseci smjenjivati svih devet članova. Ustavni sud, u kojem će sve tri etničke grupe biti predstavljene sa po dva člana, dok će Evropski sud pravde imenovati tri člana koji ne mogu biti državljani Bosne i Hercegovine ili susjednih država, imaće ovlaštenja i moći da ocjenjuje ustavnost svih odluka i akata koji bi mogli narušavati utvrđenu cjelovitost bosanske države.

Za zajedničke institucije održaće se opšti izbori, kako je predloženo u Ohaju na osnovu popisa stanovništva iz 1991. godine, to bi moglo voditi postepenoj prevazi glasova umjerenosti i reintegracije bosanske države u zajedničkim institucijama.

Klinton je naglasio da sporazum predviđa uklanjanje iz političkog života svih onih koji su optuženi za ratne zločine, a neki izvještaji iz Ohaja govore da je postignuta saglasnost da se oni i izruče Tribunalu za ratne zločine u Hagu.

Sa traipogodinjim gorkim iskustvom mnogih prekršenih sporazuma i iznevjerenih nada, nakon potpisivanja sporazuma u kojem je uzidano toliko izrođenih kompromisa i dubokih nesaglasanja, toliko neprirodnih podjela i kondora, razumljivo je to se kao prvo pitanje nakon objave sporazuma nameće - njegovo provođenje. Američki predsjednik objavio je da će neposredno nakon svečanog potpisivanja sporazuma o miru, najvjerovatnije idućih nedjelja u Parizu, brigu o provođenju potpisanog preuzeti moćne snage Nata. Računa se da će u tim snagama za zavođenje mira biti oko 60.000 vojnika Nata, od toga jedna trećina američkih.

Iako Klinton tek treba da "proda" učešće u toj operaciji vlastitom Kongresu i javnosti, a već su usvojene i kongresne rezolucije protiv odlaska američkih snaga u Bosnu, najavljuje se da će komandna prethodnica američkih snaga već u toku idućih nedjelju dana krenuti u Sarajevo i Tuzlu, gdje bi trebalo da se nalazi komanda američkog kontingenta, a oko 1.500 vojnika biće upućeno bliže toj regiji u Pečuj u Mađarskoj. Za to vrijeme Klinton će tražiti saglasnost Kongresa i javnosti. Već danas je, objavljujući postizanje sporazuma, naglasio kako Sjedinjene Države kao lider Nata imaju odlučujuću ulogu u provođenju sporazuma o miru, a ranije je na kritike iz Kongresa odgovorio da će tražiti kongresne "izraze podrške", ali da će kao vrhovni komandant oružanih snaga poslati trupe u Bosnu i ako mu ta podrška bude uskraćena.

Jedno od važnih pitanja koja su iskrsla u završnici pregovora u izolaciji vazduhoplovne baze Rajt-Peterson u Ohaju bilo je i kako će američke snage ispuniti najavljenu obavezu naoružavanja i obuke bosanske Armije za postizanje vojne ravnoteže kao preduslova za trajan mir u Bosni nakon povlačenja snaga Nata. Tvrdi se da je bosanski predsjednik Izetbegović s tim u vezi dobio američka obećanja, ali ne i željene pisane garantije.

● Klinton je, objavljujući postizanje sporazuma, najavio i paralelna nastojanja međunarodne zajednice za masivnu humanitarnu pomoć, obnovu bosanske države, povratak prognanih i uopšte "pomoći narodu Bosne i Hercegovine da stvori uslove za trajan mir", kako je rekao američki predsjednik.

Kemal KURSPAHIĆ

POTPISIVANJE ZA PETNAESTAK DANA

Gdje će biti finale

VAŠINGTON, 21. NOVEMBRA (AFP) - Večeras u Ohaju parafirani mirovni sporazum mogao bi biti potpisan na završnoj ceremoniji u Sjedinjenim Državama, a ne obavezno u Francuskoj, kako je ranije planirano, saopštio je zvaničnik iz SAD.

Aleksander Veršbo, savjetnik Bijele kuće za evropska pitanja, izjavio je za AFP da je "moguće" da se ovaj značajni mirovni pakt formalizira negdje na američkom tlu.

Upitan da li je Pariz ostao na listi kandidata, Veršbo je odgovorio da je to "moguće, ali bi moglo biti i negdje drugo." Vašington je od oktobra najavljivao da će po parafiranju sporazuma u Dejtonu mirovna konferencija biti održana u Parizu, što znači da bi i konačno potpisivanje bilo u tom gradu.

Poštto je predsjednik Bil Klinton objavio zaključenje sporazuma, Veršbo je izjavio da bi konferencija mogla biti priređena za dvije sedmice. Klinton je bez obrazloženja kazao da će se to desiti "u periodu od nekoliko sedmica". Pod uslovom da ostane anoniman jedan američki zvaničnik je ustvrdio da nikada nije bilo zvaničnо planirano da se formalna ceremonija potpisivanja održi na pariskoj konferenciji. "Uvijek je govoreno da će mirovna konferencija biti održana u Parizu sa naknadnim potpisivanjem na drugom mjestu koje će biti utvrđeno", rekao je on i priznao: "Možda smo bili nejasni".

U međuvremenu je španski premijer Felipe Gonsales nakon susreta sa francuskim predsjednikom Žakom Širakom saopštio da će mirovna konferencija za potpisivanje bh. mirovnog sporazuma biti priređena u Parizu početkom decembra. O tačnom datumu "odlučit će francuski predsjednik", rekao je Gonsales.

BUTROS GALI

Nada u mir

UJEDINJENE NACIJE, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Generalni sekretar Butros Gali pozdravio je današnju mirovnu nagodbu o BiH i ustvrdio da će Ujedinjene nacije učiniti sve što je u njihovoj moći da bi pomogle u okončanju patnji i normalizaciji života.

"Sporazum objavljen u Dejtonu budi nam nadu da bi mir sada mogao postati stvarnost u ratom opustošenom zemljama bivše Jugoslavije", izjavio je on. "Svijet u ovom trenutku treba da oda priznanje svim mirovnjacima Ujedinjenih nacija, i vojnim i civilnim, koji su uz velike lične žrtve pomogli da se održi i stabilizuje situacija dok su strane bile u sukobu", dodao je Gali.

HELMUT KOL

Korak ka punom miru

BON, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Njemački kancelar Helmut Kol saopštio je danas da je mirovni sporazum o BiH, zaključen u Dejtonu, "odlučujući korak ka obnovi mira u cijeloj bivšoj Jugoslaviji".

Kol je izrazio zahvalnost predsjedniku SAD Bilu Klintonu za njegovo angažovanje u ostvarenju pogodbe i na sve strane apelovao da "učine dotatni napor radi trenutačnog i potpunog realiziranja dejtonskog sporazuma".

Njemački kancelar je kazao da je sporazum "izraz volje sukobljenih strana i međunarodne zajednice da se okončaju godine patnji i krvoprolića i vrati stazi mirnog suživota u interesu napaćenih naroda".

BRITANIJA

Mejdžor obradovan

LONDON, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Britanski premijer Džon Mejdžor saopštio je danas da je obradovan postignutim sporazumom o okončanju bh. rata i da se ljudi u BiH sada mogu nadati mirnoj budućnosti.

"Toplo pozdravljam današnji sporazum. Trebalo je hrabrosti svakoj strani da bi se prevladala mnoga teška pitanja na someu", kaže se u Mejdžorovom saopštenju. "Sada se narod Bosne može nadati mirnoj budućnosti, sasvim različitoj od grozne realnosti u protekle tri godine."

Mejdžor je rekao da je prijeko potrebno osigurati uspješnu realizaciju sporazuma i dodao da današnji ishod ne bi mogao biti postignut bez višemjesečnog angažovanja zemalja tzv. Kontaktne grupe zajedno sa Ujedinjenim nacijama.

Dayton'da Anlaşma Sağlandı

Barış Bir Şans Kazanıyor

- Bosna-Hersek Ortak Kurumlarla Bütün ve Bölünmüş Kalıyor
- Saraybosna Bölünmemiş
- Savaş Suçlarından Suçlananların Teslim Edilmesi Bekleniyor
- Mültecilerin Geri Dönüş Hakkı

Washington, 21 Kasım-

Tüm gerilim ve belirsizliklerin ardından, müzakerelerin başarısına olan umutların kaybolduğu çıkmazlardan sonra, bugün öğle saatlerinde ABD Başkanı Bill Clinton, Beyaz Saray'ın önündeki platformdan ilan etti: Bosna-Hersek'te barış için anlaşmaya varıldı! ABD Başkanı anlaşmayı duyururken ve sabah saatlerinde bile anlaşmanın yapılıp yapılmayacağı konusunda ciddi şüpheler varken, 'yaklaşık 250.000 kişinin öldüğü, 2.000.000 kadar kişinin mülteci konumuna düştüğü yaklaşık dört yıllık savaştan sonra, Bosna halkı nihayet savaşın dehşetini barış umuduna çevirme fırsatına sahip' dedi.

Bosnalı (Aliya İzzetbegoviç), Hırvat (Franyo Tucman) ve Sırp (Slobodan Miloşeviç) üç başkanının barış anlaşmasına varmasından önce, tam bir belirsizlik saatleri yaşandı. Başlangıçta, anlaşmaya varılması için son tarih olarak pazartesi sabahı saat 10 olarak belirlenmişti, ancak tüm gün ve gece boyunca yeni engeller ve anlaşmazlıklar ortaya çıktı ve müzakereler kesilme noktasına geldi. Son diplomatik manevralar, yaklaşık 100 harita ve hem bütünleşmiş hem de bölünmüş Bosna-Hersek'in geleceği ve özellikle iki koridorun kaderi üzerinde döndü. Bunlar: Sırp tarafı için Posavina ve Bosnalı tarafı için Gorajde (Goražde) koridorları. Miloşeviç, doğu ve batı kısımlarını birbirine bağlayan ve gelecekteki Sırp Cumhuriyeti'ni Sırbistan'a bağlayan koridorun en az 15 km genişletilmesini istedi. Bosna ve Hırvat tarafları bunu kararlılıkla reddetti ve ABD Başkanı dün gece geç saatlerde doğrudan Hırvat başkanını arayıp olumlu yanıt alana kadar devam etti. ABD kaynaklarına göre, sabah saatlerinde varılan anlaşmaya göre Hırvat ve Sırp delegasyonları, Bosnalı taraf reddetse bile anlaşmayı imzalamaya istekli olduklarını bildirdi! Her şey üçlü bir anlaşma ile sonuçlandı.

Gerçekten neyin kararlaştırıldığına dair sonradan yapılacak analizler, yaklaşık 60 sayfa metin ve 100'den fazla haritadan oluşan anlaşmanın, kimin neyi feda ettiğini ortaya koyacaktır. Ancak genel hatlarıyla, Bosna-Hersek'in Dayton düzenine göre nasıl görüneceği hakkında konuşulabilir:

Uluslararası alanda tanınmış sınırları içinde bütünüyle kalacak ve bu haliyle uluslararası organizasyonların üyesi ve uluslararası hukuk açısından bir varlık olacak.

İçsel olarak iki birime ayrılacak: %51 Boşnak-Hırvat Federasyonu ve %49 Sırp Cumhuriyeti. Bu ayrım, içsel karakterinin ima ettiğinden çok daha derindir.

EK-16. Oslobođenje, 22 Kasım 1995, Haber örneği

OSLOBOĐENJE • SRIJEDA, 22. XI 1995. STRANA 3

OBRAĆANJE BILA KLINTONA

Bosna - jedinstvena država

"Plan će očuvati BiH kao jedinstvenu državu, unutar međunarodno priznatih granica", rekao američki predsjednik

SARAJEVO, 21. NOVEMBRA (BH PRESS) - Objavljujući današnje postizanje mirovnog sporazuma iz Daytona, predsjednik Sjedinjenih Američkih Država Bil Klinton je istakao:

"Plan će očuvati BiH kao jedinstvenu državu, unutar međunarodno priznatih granica. BiH će se sastojati iz dva dijela - Federacije BiH i "republike srpske". Glavni grad, Sarajevo, postojat će ujedinjen. Postojat će centralna vlada, koju će činiti nacionalni parlament, predsjedništvo i ustavni sud, a koja će biti nadležna za vanjsku politiku, vanjsku trgovinu, monetarnu politiku, državljanstvo, imigraciju i druge važne funkcije. Status građana ostat će pod nadležnošću centralne vlade i postaje obaveza slobodnih demokratskih izbora pod međunarodnom kontrolom. Svim ljudima će biti dozvoljeno da se vrate svojim kućama. Ljudi će imati mogućnost da putuju širom BiH. Ljudska prava će pratiti nezavisna komisija i međunarodna civilna policija. Optuženi za ratne zločine bit će isključeni iz političkog života."

Izuzetan posao

Objašnjavajući koliki je značaj ovog događaja, Klinton kaže:

"Prije sat vremena razgovarao sam sa sekretarom Kristoferom. Obavijestio me je da su predsjednici Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije postigli mirovni sporazum da okončaju rat u BiH. To je bio najveći sukob u Evropi poslije drugog svjetskog rata, koji je trajao gotovo četiri godine i za to vrijeme ubijeno je oko 250.000 ljudi, a izbjeglo ih je više od dva miliona izbjeglica.

Nakon svega, ljudi iz BiH imaju šansu da okončaju rat.

Predsjednici Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije učinili su historijski i hrabar izbor. Većina građana Bosne i Hercegovine, bez obzira na porijeklo, kao i građani Srbije i Hrvatske žele isto - žele da prestane ubijanje, žele da njihova djeca i unuci imaju normalan život. Danas su, hvala Bogu, uslišeni glasovi tih ljudi. Želim da zahvalim američkom pregovaračkom timu kojeg su vodili

Bil Klinton

državni sekretar SAD Kristofer i pomoćnik američkog državnog sekretara Holbruk. Oni su uradili izuzetan posao, zajedno sa našim evropskim i ruskim partnerima. Uz pomoć Nata predstavnici svih strana došli su na pregovore".

Opisujući proces implementacije ovog sporazuma američki predsjednik je izjavio:

"Tamo (u BiH) će biti poslane snage Nata, kako bi osigurale provođenje ovog sporazuma. SAD, kao vođa Nata, moraju poslati svoje snage. Ukoliko ovo (implementacija mirovnog sporazuma) ne uspije, rat će se obnoviti, obnovi će se ubijanja, a rat koji je uništio toliko života proširit će se kao otrov kroz cijelu BiH.

Sada kada je postignut sporazum, Nato će brzo okončati planove za stvaranje snaga za implementaciju ovih sporazuma. Planovi će biti podneseni meni na odobrenje. Očekujemo da će jedna trećina snaga biti Amerikanci, a ostale snage obezbijedit će naši partneri u Natu i druge zemlje svijeta.

Uloga Nata

Kada sporazum bude potpisan, Sjedinjene Američke Države će potpisat će i poseban sporazum za ekonomsku pomoć koji će omogućiti povratak izbjeglica, nadgledanje slobodnih izbora i koji će pomoći ljudima BiH da osiguraju trajan mir. Natova akcija će biti sa jasnim ciljevima i bit će ograničena. Snage će imati pravo da uzvrate na svaku prijetnju njihovoj sigurnosti i na svaku prijetnju mirovnom planu.

Ja sam zadovoljan. Plan primjene Nata je jasan i može se primijeniti. Rizik za trupe je minimalan", rekao je Klinton iznoseći svoju ocjenu o planu aktivnosti snaga Nata u BiH.

"Kada vidim plan o aktivnostima snaga Nata u BiH i ako ga odobrim nakon što vidim njegovu konačnu formu, tražit ću od Kongresa da podrži američko učešće u mirovnim snagama", naglasio je Klinton.

Želeći istaći interese američkog naroda, kada su ovi pregovori u pitanju, Klinton ocjenjuje.

"Naše vodstvo omogućilo je da ovaj sporazum stavi tačku na ubijanje nevinih ljudi, koje su naši ljudi gledali iz noći u noć četiri duge godine na televizijskim ekranima.

Sada SAD zajedno sa saveznicima mora učiniti ovaj mir realnim i trajnim. To je naš interes i svi interesi zemalja širom svijeta su na kocki".

Intervju je prenijela uživo televizijska kuća CNN.

POSTIGNUT SPORAZUM U DEJTONU

Mir dobija šansu

Najava izručenja optuženih za ratne zločine • Pravo na povratak prognanih

• Nastavak sa 1. strane

Biće to i država sa tri ustava, praktično čak podijeljena i na tri, jer federacija još nije istopila samozvanu hrvatsku paradržavu, Herceg-Bosnu, sa čak tri vojske! Iako po usvojenom ustavu među tim jedinicama neće biti nikakvih granica i kontrolnih tačaka, izvjesno je da će u početku snažnije biti obezbijeđena linija razgraničenja između dvije jedinice, iroka oko četiri kilometra i osigurana moćnim snagama Nata, nego međunarodne granice Bosne i Hercegovine.

• Po onom to je ovdje danas objavljeno, Sarajevo ostaje nepodijeljeni glavni grad Bosne i Hercegovine.

• Redizajnirana bosanska država imaće uglavnom tri zajedničke institucije - predsjedništvo sa 9, parlament sa 36 i ustavni sud sa 9 članova. Funkcija predsjedavajućeg u državnom predsjedništvu biće rotirajuća i, prema predlogu podnesenom na pregovorima u Ohaju, na njoj će se u jednakim vremenskim razmacima od otprilike po pet i po mjeseci smjenjivati svih devet članova. Ustavni sud, u kojem će sve tri etničke grupe biti predstavljene sa po dva člana, dok će Evropski sud pravde imenovati tri člana koji ne moraju biti državljani Bosne i Hercegovine ili susjednih država, imaće ovlaštenja i moći da ocjenjuje ustavnost svih odluka i akata koji bi mogli narušavati utvrđenu cjelovitost bosanske države.

Za zajedničke institucije održaće se opšti izbori, kako je predloženo u Ohaju na osnovu popisa stanovništva iz 1991. godine, to bi moglo voditi postepenoj prevazi glasova umjerenosti i reintegracije bosanske države u zajedničkim institucijama.

Klinton je naglasio da sporazum predvida uklanjanje iz političkog života svih onih koji su optuženi za ratne zločine, a neki čvršće tuje u Ohaja govore da je postignuta saglasnost da se oni i izruče Tribunalu za ratne zločine u Hagu.

Sa tropogodišnjim gorkim iskustvom mnogih prekinutih sporazuma i iznevjerenih nada, nakon potpisivanja sporazuma u kojem je uzidano toliko izmuđenih kompromisa i dubokih nesaglasanja, toliko neprirodnih podjela i kondora, razumljivo je to še kao prvo pitanje nakon objave sporazuma nameće - njegovo provođenje. Američki predsjednik objavio je da će neposredno nakon svečanog potpisivanja sporazuma o miru, najvjerovatnije idućih nedjelja u Parizu, brigu o provođenju potpisanog preuzeti mošne snage Nata. Računa se da će u tim snagama za zavođenje mira biti oko 60.000 vojnika Nata, od toga jedna trećina američkih.

Iako Klinton tek treba da "proda" učešće u toj operaciji vlastitom Kongresu i javnosti, a već su usvojene i kongresne rezolucije protiv odlaska američkih snaga u Bosnu, najavljuje se da će komandna prethodnica američkih snaga već u toku idućih nedjelju dana krenuti u Sarajevo i Tuzlu, gdje bi trebalo da se nalazi komanda američkog kontingenta, a oko 1.500 vojnika biće upućeno bliže toj regiji u Pečuj u Mađarskoj. Za to vrijeme Klinton će tražiti saglasnost Kongresa i javnosti. Već danas je, objavljujući postizanje sporazuma, naglasio kako Sjedinjene Države kao lider Nata imaju odlučujuću ulogu u provođenju sporazuma o miru, a ranije je na kritike iz Kongresa odgovorio da će tražiti kongresne "izraze podrške", ali da će kao vrhovni komandant oružanih snaga poslati trupe u Bosnu i ako mu ta podrška bude uskraćena.

Jedno od važnih pitanja koja su iskrsla u zavrnici pregovora u izolaciji vazduhoplovne baze Rajt-Peterson u Ohaju bilo je i kako će američke snage ispuniti najavljenu obavezu naoružavanja i obuke bosanske Armije za postizanje vojne ravnoteže kao preduslova za trajan mir u Bosni nakon povlačenja snaga Nata. Tvrdi se da je bosanski predsjednik Izetbegović s tim u vezi dobio američka obećanja, ali ne i željene pisane garantije.

• Klinton je, objavljujući postizanje sporazuma, najavio i paralelna nastojanja međunarodne zajednice za masivnu humanitarnu pomoć, obnovu bosanske države, povratak prognanih i uopšte "pomoći narodu Bosne i Hercegovine da stvori uslove za trajan mir", kako je rekao američki predsjednik.

Kemal KURSPAHIĆ

POTPISIVANJE ZA PETNAESTAK DANA

Gdje će biti finale

VAŠINGTON, 21. NOVEMBRA (AFP) - Večeras u Ohaju parafirani mirovni sporazum mogao bi biti potpisan na završnoj ceremoniji u Sjedinjenim Državama, a ne obavezno u Francuskoj, kako je ranije planirano, saopštilo je zvaničnik iz SAD.

Aleksander Verbo, savjetnik Bijele kuće za evropska pitanja, izjavio je za AFP da je "moguće" da se ovaj značajni mirovni pakt formalizira negdje na američkom tlu.

Upitan da li je Pariz ostao na listi kandidata, Verbo je odgovorio da je i to "moguće, ali bi moglo biti i negdje drugo." Vašington je od oktobra najavljivao da će potparafiranju sporazuma u Dejtonu mirovna konferencija biti održana u Parizu, što znači da bi i konačno potpisivanje bilo u tom gradu.

Pošto je predsjednik Bil Klinton objavio zaključenje sporazuma, Verbo je izjavio da bi konferencija mogla biti priređena za dvije sedmice. Klinton je bez obrazloženja kazao da će se to desiti "u periodu od nekoliko sedmica". Pod uslovom da ostane anoniman jedan američki zvaničnik je ustvrdio da nikada nije bilo zvanično planirano da se formalna ceremonija potpisivanja održi na pariskoj konferenciji. "Uvijek je govoreno da će mirovna konferencija biti održana u Parizu sa naknadnim potpisivanjem na drugom mjestu koje će biti utvrđeno", rekao je on i priznao: "Možda smo bili nejasni".

U međuvremenu je španski premijer Felipe Gonsales nakon susreta sa francuskim predsjednikom Zakom Širakom saopštio da će mirovna konferencija za potpisivanje bh. mirovnog sporazuma biti priređena u Parizu početkom decembra. O tačnom datumu "odlučit će francuski predsjednik", rekao je Gonsales.

BUTROS GALI

Nada u mir

UJEDINJENE NACIJE, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Generalni sekretar Butros Gali pozdravio je današnju mirovnu nagodbu o BiH i ustvrdio da će Ujedinjene nacije učiniti sve što je u njihovoj moći da bi pomogle u okončanju patnji i normalizaciji života.

"Sporazum objavljen u Dejtonu budi nam nadu da bi mir sada mogao postati stvarnost u ratom opustošenom zemljama bivše Jugoslavije", izjavio je on. "Svijet u ovom trenutku treba da oda priznanje svim mirovnjacima Ujedinjenih nacija, i vojnim i civilnim, koji su uz velike lične žrtve pomogli da se održi i stabilizuje situacija dok su strane bile u sukobu", dodao je Gali.

HELMUT KOL

Korak ka punom miru

BON, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Njemački kancelar Helmut Kol saopštio je danas da je mirovni sporazum o BiH, zaključen u Dejtonu, "odlučujući korak ka obnovi mira u cijeloj bivšoj Jugoslaviji".

Kol je izrazio zahvalnost predsjedniku SAD Bilu Klintonu za njegovo angažovanje u ostvarenju pogodbe i na sve strane apelovao da "učine dodatni napor radi trenutačnog i potpunog realiziranja dejtonskog sporazuma".

Njemački kancelar je kazao da je sporazum "izraz volje sukobljenih strana i međunarodne zajednice da se okončaju godine patnji i krvoprolića i vrati stazi mimog suživota u interesu napaćenih naroda".

BRITANIJA

Mejdžor obradovan

LONDON, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Britanski premijer Džon Mejdžor saopštio je danas da je obradovan postignutim sporazumom o okončanju bh. rata i da se ljudi u BiH sada mogu nadati mirnoj budućnosti.

"Toplo pozdravljam današnji sporazum. Trebalo je hrabrosti svakoj strani da bi se prevladala mnoga teška pitanja na sonu", kaže se u Mejdžorovom saopštenju. "Sada se narod Bosne može nadati mirnoj budućnosti, sasvim različitoj od grozne realnosti u protekle tri godine."

Mejdžor je rekao da je prijeko potrebno osigurati uspješnu realizaciju sporazuma i dodao da današnji ishod ne bi mogao biti postignut bez višemjesečnog angažovanja zemalja tzv. Kontaktne grupe zajedno sa Ujedinjenim nacijama.

Birleşik Krallık

Major Memnun

LONDRA, 21 KASIM (REUTERS)- İngiltere Başbakanı John Major bugün, Bosna-Hersek'teki savaşın sona ermesine ilişkin sağlanan anlaşmadan dolayı memnuniyetini dile getirdi ve Bosna-Hersek halkının artık barış dolu bir geleceğe umutla bakabileceğini belirtti. Major, 'Bugünkü anlaşmayı sıcak bir şekilde karşılıyorum. Her taraftan büyük cesaret gerektiren birçok zorlu sorunun üstesinden gelindi. Şimdi, Bosna halkı geçmiş üç yılın korkunç gerçeklerinden tamamen farklı, barış içinde bir geleceği umut edebilir.' Major, anlaşmanın başarılı bir şekilde uygulanmasının şart olduğunu söyledi ve bugünkü sonucun, Temas Grubu ülkelerinin ve Birleşmiş Milletler'in aylar süren çabaları olmadan mümkün olmayacağını ekledi.

EK-17. Oslobođenje, 22 Kasım 1995, Haber örneği

4 STRANA

OSLOBOĐENJE • SRIJEDA, 22. XI 1995.

POLITIČARI O DEJTONSKOM SPORAZUMU

Nada i neizvjesnost

Vladajuće stranke BiH potpis u Dejtonu smatraju najboljim mogućim rješenjem u ovom momentu ● Opozicija potpis vidi kao gubitak za BiH i Bošnjake

Članovi Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine i predstavnici političkih partija na mirovni sporazum, koji je postignut sinoć u zrakoplovnoj bazi u Dejtonu u Ohaju, reagirali su različito - za jedne, ovaj sporazum je definitivan kraj rata, za druge, podjela BiH, a za treće BiH od samog početka agresije. Međutim, pokazalo se da imamo generaciju boraca koja može odbraniti cjelovitost države i njen suverenitet", kaže Kljujić.

Bosanskohercegovačka delegacija je u Dejtonu, kako je za "Oslobođenje" rekao član Predsjedništva dodajući da detalji sporazuma još nisu poznati.

"HDZ pozdravlja potpise naših predstavnika i smatra da su učinili najbolje za narod BiH".

Potpredsjednik Socijaldemokratske partije BiH dr Zlatko Lagumdžija kaže da će od garancija za implementiranje dejtonskoga sporazuma ovisiti da li će on značiti početak rata ili put u reintegriranje BiH.

"Osnovni elementi mirovnoga paketa mogu se smatrati ozbiljnim samo ako se sutra ili ovoga momenta počnu realizirati. To znači da od sutra budemo sigurni da postoji jedna BiH, jedna Vlada, jedno Sarajevo, da već sutra počinje povratak izbjeglih, a zločinci idu u Hag", kaže Lagumdžija.

Prema mišljenju prof. dr Saliha Fočo, potpredsjednika Liberalne bošnjačke organizacije, sporazum u Dejtonu su postigli oni koji su poveli rat i bili njegovi gospodari. Taj sporazum izjednačava agresora i žrtvu.

"Nagrađena je agresija i priznato silom nametnuto stanje. BiH nikada nije bila podijeljena na dva entiteta, ni na teritorije koje posebno kontroliraju Srbi, Hrvati ili Bošnjaci. Sporazum je mala nada za dosadašnje žrtve i snage koje žele BiH u povjesnim granicama", kaže Fočo.

Se. KURTOVIĆ- S.KASALO

Ejup Ganić

Nijaz Duraković

Stjepan Kljujić

Mirko Pejanović

Edhem Bičakčić

Tomislav Obrdali

Salih Fočo

Zlatko Lagumdžija

opet, najbolje moguće rješenje u ovom momentu.

Član Predsjedništva RBiH i potpredsjednik Federacije BiH dr Ejup Ganić rekao je da od momenta postizanja sporazuma budućnost Bosne prati nada i neizvjesnost.

"Zaštita svojine građana, bez obzira na to gdje se ona nalazila u BiH, kao i suđenje ratnim zločincima mora ostati obaveza međunarodne zajednice, a posebno SAD," rekao je dr Ganić.

Nakon dejtonskog sporazuma, prema mišljenju člana Predsjedništva RBiH prof. dr Nijaza Durakovića, Bosna i Hercegovina, a naročito Bošnjaci, najviše gube.

"Osnovni je utisak da se Amerikancima strašno žurilo, izbori su pred vratima. Bosna je prodana. Nama je mir potreban, ali ne uz ovako previsoku cijenu", rekao je dr Duraković.

Prema mišljenju Stjepana Kljujića, člana republičkog Predsjedništva, narod BiH je zaslužio mir.

" Mir nije pravičan, kao što nije bio korektan odnos zapada prema RBiH dr Mirko Pejanović, postigla minimum pravičnosti u mirovnom rješenju.

" Mirom dobivamo svi, nastavkom rata vraćamo se patnji i gubicima. Ovim sporazumom dolazi novo vrijeme za građane BiH, vrijeme ekonomske i demokratske obnove, te povratka međunacionalnog povjerenja", kaže dr Pejanović.

Potpredsjednik Stranke demokratske akcije Edhem Bičakčić za vijesti iz Ohaja saznao je negdje na ilgmanskom putu, gdje se nalazio na povratku sa puta. Napominjući da su informacije vrlo šture (razgovor vođen oko 19 sati), Bičakčić je rekao:

"Stranka demokratske akcije stoji iza svega što je naša delegacija prihvatila. Imamo puno povjerenje u naše predstavnike i sigurni smo da je prihvaćeno najbolje moguće rješenje u ovom momentu", kaže Bičakčić.

Hrvatska demokratska zajednica je sa oduševljenjem primila vijest o postizanju sporazuma u Dejtonu, kaže potpredsjednik Tomo Obrdalj.

MBO

Podrška bh. pregovaračima

Pregovori u Dejtonu završili su neuspjehom - upravo onako kako su predviđali svi realni politički analitičari.

Neuspjeli pregovori je posljedica što su Amerikanci pogrešno izabrali stranu na koju će se isključivo vršiti pritisak i prisiliti na popuštanje. Sve što je rađeno i preduzimano bilo je u funkciji nagrade agresoru i na štetu njegove potpune podrške u formiranju paradržave.

Mi smatramo da je delegacija BiH učinila značajne napore da se postigne sporazum o miru i nudila visoke žrtve bošnjačko-hrvatske strane, kako bi pregovori uspješno završili.

Bošnjačkoj strani je nanesena šteta zaustavljanjem ofenzivnih djejstava armije i HVO, kada se agresoru mogao zadati smrtonosni udarac. Popustljivost naše vlade u tom trenutku bila je štetna i pogrešna iako je bila dobronamjerna i izlazila u susret stranim zahtjevima.

Skloći čvrsto na stanovištu odbrane jedinstvene i nedjeljive BiH i grada Sarajeva, naša delegacija je opravdala očekivanja našeg naroda. Posebno želimo istaći principijelan i dosljedan stav predstavnika hrvatskog naroda, koji su branili interese države BiH i bili spremni na napuštanje funkcija koje obavljaju u vlasti radi odbrane nedjeljive i jedinstvene BiH.

Uvjereni smo da će medijatori i organizatori narednih sastanaka i konferencija o miru u BiH konačno shvatiti da interesi bošnjačkog i hrvatskog naroda ne mogu biti mete za polkusurivanje, niti sredstvo za poklone radi odobrovoljavanja agresora.

SARAJLIJE O DEJTONSKOM SPORAZUM

Radost u hotelu "Bosna" (Snimio: Kevin Weaver)

Radost i nepovjerenje

Sarajlije vjeruju da je Sporazum iz Dejtona mir približio Bosni ● Radost se dijeli sa nepovjerenjem

Sarajlije nisu mogle sakriti svoje oduševljenje i radost zbog postizanja sporazuma u Dejtonu. Samo nekoliko minuta nakon što je vijest objavljena na radiju, telefonom smo, listajući imenik, pokušali saznati što misle.

Iva Bilać, profesor: "Radujem se. Čini mi se ovo je kraj. Došlo je vrijeme, da nakon četiri godina užasnoga rata, konačno počnemo živjeti od svoga rada. Vjerujem u budućnost i reintegriranu BiH. Kad budemo imali mir, vjerujem da će sve doći na svoje mjesto."

Smail Šutrović, vozač: "Nisam siguran da li sam prijatno ili neprijatno iznenađen. Iskustvo nas uči da je ovakvih ili sličnih sporazuma bilo na pretek. Ipak, nešto mi govori da je ovoga puta mir malo bliži nego inače. Siguran sam da će ovaj sporazum biti dobar samo ako Sarajevo ostane nepodijeljen grad, ako se izbjeglice vrate na svoja ognjišta, a zločinci budu osuđeni pred Haškim sudom".

Esma Ličina, službenica: "Uzeli ste mi muštuluk! Bez obzira na te vijesti moram priznati da ne vjerujem ni u kakve potpise. Ili još bolje vjerovaću kad vidim svojim očima. Prije svega, želim nepodijeljen grad i državu. Ako je tako Klinton obećao i ako obećanje održi - onda sam sretna".

Taib Hrnjić, policajac: " Šta da Vam kažem - presretan sam. Da hoće doći vrijeme da ovaj nevini narod prestane ginuti. To je sada najvažnije. Nisam u cjelosti zadovoljan svim detaljima sporazuma, ali vjerujem da će ekonomija i novac stvari dovesti na pravo mjesto".

Luka Tadić, ekonomista: " Konačno - mir! Nadam se da će biti prilike da se ovaj sporazum i ostvari. Klinton je dokazao da je pravi predsjednik cijeloga svijeta. Ovo je naša šansa za razvoj i ulaganje svjetskoga kapitala. Ovu šansu nismo smjeli propustiti."

Senad Imamović, vozač: "Još uvijek sam pod utiskom same vijesti o postizanju sporazuma. Jedva vjerujem da jedan potpis može izmijeniti sve. Ipak, Klinton mi je izgledao vrlo uvjerljiv, a njemu se nakon svega ipak mora vjerovati".

Se.K.

KOFI ANAN

Kulminacija četverogodišnje diplomatije

U sinočnjoj izjavi za javnost povodom potpisivanja Sporazuma u Dejtonu, specijalni izaslanik generalnog sekretara UN Kofi Anan istakao je da se radi o kooperaciji i pristanku svih strana u bivšoj Jugoslaviji što bi moglo voditi ka trajnom miru. "Ovo je kulminacija četverogodišnje diplomatije u koju su UN bile potpuno uključene. Čestitam stranama, američkim pregovaračima i specijanom izaslaniku UN Torvaldu Stotenbergu na njihovoj hrabrosti i izdržljivosti."

Kofi Anan je istakao da će UN biti spremne da pomognu u implementaciji Sporazuma. On je, također, naglasio spremnost na saradnju sa međunarodnim i regionalnim organizacijama koje bi mogle doprinijeti mirovnom procesu.

S. Ku.

Konzerviranje postojećeg

SARAJEVO, 21. NOVEMBRA (BH PRESS) - Povodom dejtonskih pregovora, predsjednik Hrvatske seljačke stranke Bosne i Hercegovine Stanko Stišković izjavio je za BH PRESS da međunarodna zajednica i njen najizrazitiji predstavnik Amerika potvrđuju sauče-sništvo u agresiji na BiH, omogućuju novi zločin u BiH i to zločin sa predumišljajem.

- Civilizacijsku paradigmu jedinstva različitosti koju Bosna u sebi sadrži očito nisu razumjeli. Spremniji su plasirati jednostavnu tehnologiju političko-pravnog ustroja države i konzervirati postojeće stanje, ne razlikujući agresora od žrtve. Drugi aspekt je odgovornost delegacije BiH kao i Hrvatske, pod uvjetom da je doprinijela da se mirovni proces vodi na osnovu konzerviranja postojećeg stanja, a ne na osnovu rezultata agresije.

- Nadamo se, želimo i uvjereni smo da to nije tako. Pravedan i ofanzivan nastup naše delegacije promijenio je i odnos snaga i time prisilio pregovarače-medijatore na realniji pristup pregovorima u Dejtonu u korist demokracije u BiH i rješavanja pitanja opstanka i opstojnosti BiH i jednakopravnosti naroda u njoj, rekao je predsjednik HSS BiH Stanko Stišković.

Sevinç ve Güvensizlik

Saraybosnalılar, Dayton Anlaşması'nın Bosna'ya barışı getireceğine inanıyor

Sevinç güvensizlikle paylaşılıyor

Saraybosnalılar, Dayton'da varılan anlaşma nedeniyle sevinç ve heyecanlarını saklayamadı. Haber radyoda yayınlandıktan sadece birkaç dakika sonra, rehberi karıştırarak telefonla arayıp ne düşündüklerini öğrenmeye çalıştık. Profesör Iva Bilać: "Seviniyorum, sanırım bu son. Dört yıllık korkunç savaşın ardından nihayet emeğimizle geçinmeye başlayacağımız zaman geldi. Geleceğe ve yeniden bütünleşmiş Bosna-Hersek'e inanıyorum. Barışımız olduğunda, her şeyin yerine oturacağına inanıyorum."

Smajl Şutroviç (Šutrović), şoför: "Hoş mu yoksa nahoş mu bir sürpriz olduğundan emin değilim. Deneyimlerimiz bize benzer anlaşmalardan fazlasıyla yapıldığını öğretiyor. Yine de bu sefer barışın her zamankinden biraz daha yakın olduğunu hissettiriyor. Bu anlaşmanın sadece, Saraybosna'nın bölünmemiş bir şehir olarak kalması, mültecilerin ocaklarına geri dönmesi ve suçluların Lahey'deki mahkemede yargılanması halinde iyi olacağına eminim."

Esma Liçina (Ličina), memur: "Benim için bu bir müjde oldu. Bu haberlere rağmen imzalara inanmıyorum ya da daha doğrusu kendi gözlerimle gördüğümde inanacağım. Her şeyden önce bölünmemiş bir şehir ve devlet istiyorum. Clinton böyle vaat ettiyse ve sözünü tutarsa mutlu olurum."

Tajib Hrniç (Hrnić), polis memuru: "Ne söyleyeyim, çok mutluyum. Masum halkın ölmeyi bırakacağı zaman gelsin istiyorum. Bu şu anda en önemlisi. Anlaşmanın tüm detaylarından tam anlamıyla memnun değilim ama ekonomi ve paranın her şeyi yoluna koyacağına inanıyorum."

Luka Tadiç (Tadić), ekonomist: "Sonunda barış! Umarım bu anlaşma uygulanır. Clinton, tüm dünyanın gerçek başkanı olduğunu kanıtladı. Bu, kalkınma ve dünya sermayesinin yatırımı için bizim şansımız. Bu fırsatı kaçırmamamız gerekiyordu."

Senad Imamoviç (Imamović), şoför: "Hâlâ anlaşmaya varıldığı haberiyle sarsılmış durumdayım. Bir imzanın her şeyi değiştirebileceğine zor inanıyorum. Yine de Clinton bana çok ikna edici görünüyordu ve her şeyden sonra ona güvenmek zorundayız."

EK-18. Oslobođenje, 22 Kasım 1995, Haber örneği

OSLOBOĐENJE • SRIJEDA, 22. XI 1995. STRANA 3

OBRAĆANJE BILA KLINTONA

Bosna - jedinstvena država

"Plan će očuvati BiH kao jedinstvenu državu, unutar međunarodno priznatih granica", rekao američki predsjednik

SARAJEVO, 21. NOVEMBRA (BH PRESS) - Objavljujući današnje postizanje mirovnog sporazuma iz Daytona, predsjednik Sjedinjenih Američkih Država Bil Klinton je istakao:

"Plan će očuvati BiH kao jedinstvenu državu, unutar međunarodno priznatih granica. BiH će se sastojati iz dva dijela - Federacije BiH i "republike srpske". Glavni grad, Sarajevo, postojat će ujedinjen. Postojat će centralna vlada, koju će činiti nacionalni parlament, predsjedništvo i ustavni sud, a koja će biti nadležna za vanjsku politiku, vanjsku trgovinu, monetarnu politiku, državljanstvo, imigraciju i druge važne funkcije. Status građana ostat će pod nadležnošću centralne vlade i postaje obaveza slobodnih demokratskih izbora pod međunarodnom kontrolom. Svim ljudima će biti dozvoljeno da se vrate svojim kućama. Ljudi će imati mogućnost da putuju širom BiH. Ljudska prava će pratiti nezavisna komisija i međunarodna civilna policija. Optuženi za ratne zločine bit će isključeni iz političkog života."

Bil Klinton

Izuzetan posao

Objašnjavajući koliki je značaj ovog događaja, Klinton kaže:

"Prije sat vremena razgovarao sam sa sekretarom Kristoferom. Obavijestio me je da su predsjednici Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije postigli mirovni sporazum da okončaju rat u BiH. To je bio najveći sukob u Evropi poslije drugog svjetskog rata, koji je trajao gotovo četiri godine i za to vrijeme ubijeno je oko 250.000 ljudi, a izbjeglo ih je više od dva miliona izbjeglica.

Nakon svega, ljudi iz BiH imaju šansu da okončaju rat.

Predsjednici Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije učinili su historijski i hrabar izbor. Većina građana Bosne i Hercegovine, bez obzira na porijeklo, kao i građani Srbije i Hrvatske žele isto - žele da prestane ubijanje, žele da njihova djeca i unuci imaju normalan život. Danas su, hvala Bogu, ušišeni glasovi tih ljudi. Želim da zahvalim američkom pregovaračkom timu kojeg su vodili državni sekretar SAD Kristofer i pomoćnik američkog državnog sekretara Holbruk. Oni su uradili izuzetan posao, zajedno sa našim evropskim i ruskim partnerima. Uz pomoć Nata predstavnici svih strana došli su na pregovore".

Opisujući proces implementacije ovog sporazuma američki predsjednik je izjavio:

"Tamo (u BiH) će biti postavne snage Nata, kako bi osigurale provođenje ovog sporazuma SAD, kao vođa Nata, moraju poslati svoje snage. Ukoliko ovo (implementacija mirovnog sporazuma) ne uspije, rat će se obnoviti, obnovit će se ubijanja, a rat koji je uništio toliko života proširit će se kao otrov kroz cijelu BiH.

Sada kada je postignut sporazum, Nato će brzo okončati planove za stvaranje snaga za implementaciju ovih sporazuma. Planovi će biti podneseni meni na odobrenje. Očekujemo da će jedna trećina snaga biti Amerikanci, a ostale snage obezbijedit će naši partneri u Natu i druge zemlje svijeta.

Uloga Nata

Kada sporazum bude potpisan, Sjedinjene Američke Države će potpisat će i poseban sporazum za ekonomsku pomoć koji će omogućiti povratak izbjeglica, nadgledanje slobodnih izbora i koji će pomoći ljudima BiH da osiguraju trajan mir. Natova akcija će biti sa jasnim ciljevima i bit će ograničena. Snage će imati pravo da uzvrate na svaku prijetnju njihovoj sigurnosti i na svaku prijetnju mirovnom planu.

Ja sam zadovoljan. Plan primjene Nata je jasan i može se primijeniti. Rizik za trupe je minimalan", rekao je Klinton iznoseći svoju ocjenu o planu aktivnosti snaga Nata u BiH.

"Kada vidim plan o aktivnostima snaga Nata u BiH i ako ga odobrim nakon što vidim njegovu konačnu formu, tražit ću od Kongresa da podrži američko učešće u mirovnim snagama", naglasio je Klinton.

Želeći istaći interese američkog naroda, kada su ovi pregovori u pitanju, Klinton ocjenjuje:

"Naše vodstvo omogućilo je da ovaj sporazum stavi tačku na ubijanje nevinih ljudi, koje su naši ljudi gledali iz noći u noć četiri duge godine na televizijskim ekranima.

Sada SAD zajedno sa saveznicima mora učiniti ovaj mir realnim i trajnim. To je naš interes i svi interesi zemalja širom svijeta su na kocki".

Intervju je prenijela uživo televizijska kuća CNN.

POSTIGNUT SPORAZUM U DEJTONU

Mir dobija šansu

Najava izručenja optuženih za ratne zločine ● Pravo na povratak prognanih

● Nastavak sa 1. strane

Biće to i država sa tri ustava, praktično čak podijeljena i na tri, jer federacija još nije istekla samozvanu hrvatsku paradržavu Herceg-Bosnu, sa čak tri vojske! Iako po usvojenom ustavu među tim jedinicama neće biti nikakvih granica i kontrolnih tačaka, izvjesno je da će u početku snažnije biti obezbijeđena linija razgraničenja između dvije jedinice, iroka oko četiri kilometra i osigurana moćnim snagama Nata, niego međunarodne granice Bosne i Hercegovine.

● Po onom to je ovdje danas objavljeno, Sarajevo ostaje nepodijeljeni glavni grad Bosne i Hercegovine.

● Redizajnirana bosanska država imaće uglavnom tri zajedničke institucije - predsjedništvo sa 9, parlament sa 36 i ustavni sud sa 9 članova. Funkcija predsjedavajućeg u državnom predsjedništvu biće rotirajuća i, prema prijedlogu podnesenom na pregovorima u Ohaju, na njoj će se u jednakim vremenskim razmacima od otprilike po pet i po mjeseci smjenjivati svih devet članova. Ustavni sud, u kojem će sve tri etničke grupe biti predstavljene sa po dva člana, dok će Evropski sud pravde imenovati tri člana koji ne mogu biti državljani Bosne i Hercegovine ili susjednih država, imaće ovlaštenja i moći da ocjenjuje ustavnost svih odluka i akata koji bi mogli narušavati utvrđenu cjelovitost bosanske države.

Za zajedničke institucije održaće se opšti izbori, kako je predloženo u Ohaju na osnovu popisa stanovništva iz 1991. godine, to bi moglo voditi postepenoj prevazi glasova umjerenosti i reintegracije bosanske države u zajedničkim institucijama.

Klinton je naglasio da sporazum predvida uklanjanje iz političkog života svih onih koji su optuženi za ratne zločine, a neki izvještaji iz Ohaja govore da je postignuta saglasnost da se oni i izruče Tribunalu za ratne zločine u Hagu.

Sa troipogodinjim gorkim iskustvom mnogih prekršenih sporazuma i iznevjerenih nada, nakon potpisivanja sporazuma u kojem je uzidano toliko izmođenih kompromisa i dubokih nesaglasja, toliko neprirodnih podjela i kondora, razumljivo je to se kao prvo pitanje nakon objave sporazuma nameće - njegovo provođenje. Američki predsjednik objavio je da će neposredno nakon svečanog potpisivanja sporazuma o miru, najvjerovatnije idućih nedjelja u Parizu, brigu o provođenju potpisanog preuzeti moćne snage Nata. Računa se da će u tim snagama za zavođenje mira biti oko 60.000 vojnika Nata, od toga jedna trećina američkih.

Iako Klinton tek treba da "proda" učešće u toj operaciji vlastitom Kongresu i javnosti, a već su usvojene i kongresne rezolucije protiv odlaska američkih snaga u Bosnu, najavljuje se da će komandna prethodnica američkih snaga već u toku idućih nedjelju dana krenuti u Sarajevo i Tuzlu, gdje bi trebalo da se nalazi komanda američkog kontingenta, a oko 1.500 vojnika biće upućeno bliže toj regiji u Pečuj u Mađarskoj. Za to vrijeme Klinton će tražiti saglasnost Kongresa i javnosti. Već danas je, objavljujući postizanje sporazuma, naglasio kako Sjedinjene Države kao lider Nata imaju odlučujuću ulogu u provođenju sporazuma o miru, a ranije je na kritike iz Kongresa odgovorio da će tražiti kongresne "izraze podrške", ali da će kao vrhovni komandant oružanih snaga poslati trupe u Bosnu i ako mu ta podrška bude uskraćena.

Jedno od važnih pitanja koja su iskrsla u završnici pregovora u izolaciji vazduhoplovne baze Rajt-Peterson u Ohaju bilo je i kako će američke snage ispuniti najavljenu obavezu naoružavanja i obuke bosanske Armije za postizanje vojne ravnoteže kao preduslova za trajan mir u Bosni nakon povlačenja snaga Nata. Tvrdi se da je bosanski predsjednik Izetbegović s tim u vezi dobio američka obećanja, ali ne i željene pisane garantije.

● Klinton je, objavljujući postizanje sporazuma, najavio i paralelna nastojanja međunarodne zajednice za masivnu humanitarnu pomoć, obnovu bosanske države, povratak prognanih i uopšte "pomoći narodu Bosne i Hercegovine da stvori uslove za trajan mir", kako je rekao američki predsjednik."

Kemal KURSPAHIĆ

POTPISIVANJE ZA PETNAESTAK DANA

Gdje će biti finale

VAŠINGTON, 21. NOVEMBRA (AFP) - Večeras u Ohaju parafirani mirovni sporazum mogao bi biti potpisan na završnoj ceremoniji u Sjedinjenim Državama, a ne obavezno u Francuskoj, kako je ranije planirano, saopštio je zvaničnik iz SAD.

Aleksander Vertbo, savjetnik Bijele kuće za evropska pitanja, izjavio je za AFP da je "moguće" da se ovaj značajni mirovni pakt formalizira negdje na američkom tlu.

Upitan da li je Pariz ostao na listi kandidata, Vertbo je odgovorio da je i to "moguće, ali bi moglo biti i negdje drugo." Vašington je od oktobra najavljivao da će po parafiranju sporazuma u Dejtonu mirovna konferencija biti održana u Parizu, što znači da bi i konačno potpisivanje bilo u tom gradu.

Poslije je predsjednik Bil Klinton objavio zaključenje sporazuma, Vertbo je izjavio da bi konferencija mogla biti priređena za dvije sedmice. Klinton je bez obrazloženja kazao da će se to desiti "u periodu od nekoliko sedmica". Pod uslovom da ostane anoniman jedan američki zvaničnik je ustvrdio da nikada nije bilo zvanično planirano da se formalna ceremonija potpisivanja održi na pariskoj konferenciji. "Uvijek je govoreno da će mirovna konferencija biti održana u Parizu sa naknadnim potpisivanjem na drugom mjestu koje će biti utvrđeno", rekao je on i priznao: "Možda smo bili nejasni".

U međuvremenu je španski premijer Felipe Gonsales nakon susreta sa francuskim predsjednikom Žakom Širakom saopštio da će mirovna konferencija za potpisivanje bih. mirovnog sporazuma biti priređena u Parizu početkom decembra. O tačnom datumu "odlučit će francuski predsjednik", rekao je Gonsales.

BUTROS GALI

Nada u mir

UJEDINJENE NACIJE, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Generalni sekretar Butros Gali pozdravio je današnju mirovnu nagodbu o BiH i ustvrdio da će Ujedinjene nacije učiniti sve što je u njihovoj moći da bi pomogle u okončanju patnji i normalizaciji života.

"Sporazum objavljen u Dejtonu budi nam nadu da bi mir sada mogao postati stvarnost u ratom opustošenom zemljama bivše Jugoslavije", izjavio je on. "Svijet u ovom trenutku treba da oda priznanje svim mirovnjacima Ujedinjenih nacija, i vojnim i civilnim, koji su uz velike lične žrtve pomogli da se održi i stabilizuje situacija dok su strane bile u sukobu", dodao je Gali.

HELMUT KOL

Korak ka punom miru

BON, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Njemački kancelar Helmut Kol saopštio je danas da je mirovni sporazum o BiH, zaključen u Dejtonu, "odlučujući korak ka obnovi mira u cijeloj bivšoj Jugoslaviji".

Kol je izrazio zahvalnost predsjedniku SAD Bilu Klintonu za njegovo angažovanje u ostvarenju pogodbe i na sve strane apelovao da "učine dodatni napor radi trenutačnog i potpunog realiziranja dejtonskog sporazuma".

Njemački kancelar je kazao da je sporazum "izraz volje sukobljenih strana i međunarodne zajednice da se okončaju godine patnji i krvoprolića i vrati stazi mirnog suživota u interesu napaćenih naroda".

BRITANIJA

Mejdžor obradovan

LONDON, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Britanski premijer Džon Mejdžor saopštio je danas da je obradovan postignutim sporazumom o okončanju bh. rata i da se ljudi u BiH sada mogu nadati mirnoj budućnosti.

"Toplo pozdravljam današnji sporazum. Trebalo je hrabrosti svakoj strani da bi se previadala mnoga teška pitanja na sonu", kaže se u Mejdžorovom saopštenju. "Sada se narod Bosne može nadati mirnoj budućnosti, sasvim različitoj od grozne realnosti u protekle tri godine."

Mejdžor je rekao da je prijeko potrebno osigurati uspješnu realizaciju sporazuma i dodao da današnji ishod ne bi mogao biti postignut bez višemjesečnog angažovanja zemalja tzv. Kontaktne grupe zajedno sa Ujedinjenim nacijama.

1. Haber:

İmza 15 Gün İçinde

Final Nerede Olacak

Washington, 21 Kasım (AFP)

Bir ABD yetkilisi, ‘Bu akşam Ohio'da parafe edilen barış anlaşması, daha önce planlandığı gibi zorunlu olarak Fransa'da değil, ABD'deki bir final töreninde imzalanabilir’ dedi. Beyaz Saray Avrupa İşleri Danışmanı Alexander Vershbow, AFP'ye yaptığı açıklamada, bu önemli barış paktının ABD topraklarında bir yerde resmiyet kazanmasının mümkün olduğunu söyledi. Paris'in hâlâ adaylar listesinde olup olmadığı sorulduğunda Vershbow, bunun da mümkün olduğunu ancak başka bir yerde de olabileceğini söyledi. Washington, Ekim ayından bu yana, Dayton'da anlaşma paraf edildikten sonra barış konferansının Paris'te yapılacağını, bu da nihai imzanın o şehirde atılacağı anlamına geldiğini duyurdu.

Başkan Bill Clinton anlaşmanın tamamlandığını açıkladıktan sonra, Vershbow konferansın iki hafta içinde düzenlenebileceğini söyledi. Clinton, hiçbir açıklama yapmadan bunun birkaç hafta içinde gerçekleşeceğini belirtti. Anonim kalma koşuluyla konuşan bir ABD yetkilisi, resmi imza töreninin Paris konferansında yapılmasının hiç resmi olarak planlanmadığını belirtti. "Her zaman barış konferansının Paris'te yapılacağı ve ardından imzanın belirlenecek başka bir yerde atılacağı söyleniyordu" diyerek ve "Belki de net değildik." diye itirafta bulundu.

Bu arada, İspanya Başbakanı Felipe González, Fransız Cumhurbaşkanı Jacques Chirac ile görüştükten sonra, Bosna-Hersek Barış Anlaşması'nın imza töreni için barış konferansının aralık ayı başında Paris'te düzenleneceğini duyurdu. González, ‘Kesin tarihe Fransız Cumhurbaşkanı karar verecek’ dedi.

2. Haber

Dayton'da Antlaşma Sağlandı

Barış Bir Şans Kazanıyor

- Bosna-Hersek Ortak Kurumlarla Bütün ve Bölünmüş Kalıyor

- Saraybosna Bölünmemiş

- Savaş Suçlarından Suçlananların Teslim Edilmesi Bekleniyor

- Mültecilerin Geri Dönüş Hakkı

Washington, 21 Kasım-

Tüm gerilim ve belirsizliklerin ardından, müzakerelerin başarısına olan umutların kaybolduğu çıkmazlardan sonra, bugün öğle saatlerinde ABD Başkanı Bill Clinton, Beyaz Saray'ın önündeki platformdan ilan etti: Bosna-Hersek'te barış için anlaşmaya varıldı! ABD Başkanı anlaşmayı duyururken ve sabah saatlerinde bile anlaşmanın yapılıp yapılmayacağı konusunda ciddi şüpheler varken- 'yaklaşık 250.000 kişinin öldüğü, 2.000.000 kadar kişinin mülteci konumuna düştüğü yaklaşık dört yıllık savaştan sonra, Bosna halkı nihayet savaşın dehşetini barış umuduna çevirme fırsatına sahip' dedi.

Bosnalı (Aliya İzzetbegoviç), Hırvat (Franyo Tucman) ve Sırp (Slobodan Miloşeviç) üç başkanının barış anlaşmasına varmasından önce, tam bir belirsizlik saatleri yaşandı.

Başlangıçta, anlaşmaya varılması için son tarih olarak Pazartesi sabahı saat 10 olarak belirlenmişti, ancak tüm gün ve gece boyunca yeni engeller ve anlaşmazlıklar ortaya çıktı ve müzakereler kesilme noktasına geldi. Son diplomatik manevralar, yaklaşık 100 harita ve hem bütünleşmiş hem de bölünmüş Bosna-Hersek'in geleceği ve özellikle iki koridorun kaderi üzerinde döndü; Bunlar: Sırp tarafı için Posavina ve Bosnalı tarafı için Gorajde (Goražde)koridorları. Miloşeviç, doğu ve batı kısımlarını birbirine bağlayan ve gelecekteki Sırp Cumhuriyeti'ni Sırbistan'a bağlayan koridorun en az 15 km genişletilmesini istedi. Bosna ve Hırvat tarafları bunu kararlılıkla reddetti ve ABD Başkanı dün gece geç saatlerde doğrudan Hırvat başkanını arayıp olumlu yanıt alana kadar devam etti. ABD kaynaklarına göre, sabah saatlerinde varılan anlaşmaya gör

Hırvat ve Sırp delegasyonları, Bosnalı taraf reddetse bile anlaşmayı imzalamaya istekli olduklarını bildirdi! Her şey üçlü bir anlaşma ile sonuçlandı.

Gerçekten neyin kararlaştırıldığına dair sonradan yapılacak analizler, yaklaşık 60 sayfa metin ve 100'den fazla haritadan oluşan anlaşmanın, kimin neyi feda ettiğini ortaya koyacaktır. Ancak genel hatlarıyla, Bosna-Hersek'in Dayton düzenine göre nasıl görüneceği hakkında konuşulabilir:

Uluslararası alanda tanınmış sınırları içinde bütünüyle kalacak ve bu haliyle uluslararası organizasyonların üyesi ve uluslararası hukuk açısından bir varlık olacak.

İçsel olarak iki birime ayrılacak: %51 Boşnak-Hırvat Federasyonu ve %49 Sırp Cumhuriyeti. Bu ayrım, içsel karakterinin ima ettiğinden çok daha derindir.

EK-19. Oslobođenje, 13 Aralık 1995, Haber örneği

OSLOBOĐENJE • SRIJEDA, 13. XII 1995. STRANA 3

SKUPŠTINA RBiH

Proglašen Ustavni zakon

BiH zadržava kontinuitet postojećeg i ustava predviđenog mirovnim sporazumom ● Polemika oko nadležnosti

Poslanici Skupštine RBiH proglasili su na jučerašnjoj sjednici Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustava Republike Bosne i Hercegovine. Ovim izmjenama treba da se ostvari kontinuitet između postojećeg i ustava BiH predviđenog mirovnim sporazumom.

Polemična rasprava je vođena o odredbi ovog zakona po kojoj RBiH može u slučaju neprovođenja, mirovni sporazum proglasiti nevažećim i nastaviti da djeluje po Ustavu RBiH. Sejfudin Tokić je predložio amandman po kojem bi se precizirali rokovi provođenja sporazuma u čemu ga je podržao i Stjepan Kljuić član Predsjedništva RBiH. Suprotna mišljenja imali su premijer Haris Silajdžić, Avdo Čampara, Rasema Ćero, Ekrem Ajanović, Mirsad Ćeman i Mevludin Sejmenović koji smatraju da se novi Ustav BiH ne treba vezati za dejtonske rokove, jer postojeće formulacije ostavljaju dovoljno mogućnosti za reagovanje u slučaju ometanja. Nakon polusatne rasprave amandman nije prihvaćen, a usvojen je predloženi tekst prijedloga Ustavnog zakona.

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Vladi RBiH ponudio je dvije varijante o ustrojstvu nove republičke vlade. Prema prvoj činili bi je predsjednik, dva zamjenika, šest ministara i isto toliko zamjenika kao i tri ministra bez portfelja. Prema drugoj, vlada bi imala predsjednika i tri ministra sa zamjenicima. Većinom glasova poslanici su se opredijelili za prvu varijantu i prihvatili nacrt u cjelini.

Uz sugestiju dr Abdulaha Koncije da se da posebna važnost Ministarstvu za izbjeglice i iseljeništvo i prijedlog Envera Krese da se formira odgovarajuće tijelo koje će brinuti o međunarodnoj saradnji u oblasti sporta, nacrt zakona o republičkim ministarstvima i drugim tijelima republičke uprave prihvaćen je većinom glasova.

Jednoglasnim odlukama poslanici su juče prihvatili i prijedlog o članstvu RBiH u Međunarodnom monetarnom fondu i drugim međunarodnim finansijskim organizacijama, prijedlog zakona o zaduživanju kod MMF i prijedlog o izmjenama zakona o graničnim prelazima.

Prije razmatranja prijedloga ustavnog zakona poslanici su stupili u polemiku čiji je povod bilo preklapanje nadležnosti Predsjedništva i Skupštine u donošenju uredbi sa zakonskom snagom.

Predsjednik Liberalne stranke Rasim Kadić imao je primjedbu što je na jučerašnjoj sjednici Predsjedništva usvojena uredba sa zakonskom snagom koja regulira plate pripadnicima oružanih snaga, uz konstataciju da takve zakone može da donosi samo Skupština. On je podsjetio da Predsjedništvo uredbe može donositi samo ako republički parlament nije u mogućnosti da zasjeda, što nije slučaj ovaj put.

Sa Kadićevim primjedbom složio se i poslanik Mirko Prskalo, koji je takvo ponašanje Predsjedništva nazvao "omalovažavanjem zastupnika i ovog visokog doma". U raspravu su se uključili predsjednik Republičke skupštine Miro Lazović i generalni sekretar Avdo Čampara, pojašnjavajući da se radilo o urgentnoj zakonskoj odredbi koja je već duže u proceduri. Član Predsjedništva RBiH Ivo Komšić je pak tvrdio da je prisustvovao sjednici Predsjedništva i donošenju zakona ali da nije znao da isti dan zasjeda republički parlament.

Poslanik Kadić nije bio zadovoljan odgovorom izrazivši svoje nezadovoljstvo prijedlogom da "Skupština odsad samo plješće na već donesene zakone".

S.KASALO

JUČE U PREDSJEDNIŠTVU RBiH

Predaja akreditiva: predsjednik Izetbegović i francuski ambasador Godel (Snimio: D. Babić)

Iv Godel predao akreditive

SARAJEVO, 12. DECEMBRA (BHPRESS) - Novi francuski ambasador u RBiH Iv Godel (Ives Gaudeul) predao je akreditive predsjedniku Predsjedništva RBiH Aliji Izetbegoviću. "Francuska je svojim učešćem pokazala simpatije prema Vašem narodu i mi se nadamo da će u Parizu biti potpisan dejtonski sporazum. Izbori koji slijede bit će još jedan dokaz da se demokracija vraća u vašu zemlju", istakao je novi francuski ambasador u RBiH Iv Godel.

Predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović izrazio je zahvalnost francuskom narodu, vladi i predsjedniku Republike Francuske na datoj podršci u pravednoj borbi bh. naroda za uspostavu demokracije.

OIK

Program za BiH

KONAKRI, 12. DECEMBRA (AFP) - Dva dana prije potpisivanja dejtonskog sporazuma o Bosni, Organizacija islamske konferencije (OIC) danas je usvojila program rada za Bosnu i Hercegovinu. Ministri vanjskih poslova 23 zemlje članice OIC u svom saopćenju izrazile su podršku potpunom provođenjenju dejtonskog sporazuma kojim se osigurava suverenitet i integritet BiH.

Prema saopćenju OIC, Bosna će od ove organizacije primati "značajne vojne doprinose i finansijske resurse" kako bi se pomogao razvitak odbrambene industrije BiH i kako bi ova zemlja "u budućnosti mogla odbiti svaki vojni atak".

Zatim, OIC će pružati pravnu podršku, a koja se odnosi na "suđenje ratnim zločincima", te osiguravanju da bogatstva bivše Jugoslavije "i dalje ostanu zamrznuta sve do postizanja konačnog sporazuma o granicama republika bivše Jugoslavije."

Odžak

Srbi napuštaju Odžak

ODŽAK, 12. DECEMBRA (BH PRESS/REUTER) - Nakon što je dejtonskim sporazumom odlučeno da posavski gradić Odžak pripadne Federaciji BiH, Srbi koji sada žive u tom gradu odlučili su se na masovnu selidbu. Oko 20.000 ljudi, koliko ih sada živi u Odžaku, od kojih je 12.000 izbjeglica, počeli su da pakuju svoju imovinu i pripremaju se na odlazak.

Zaprežna kola koja vuku konji i traktori pretrpana su svim što se može ponijeti, uključujući namještaj, slavine za vodu, pa čak i prozorske okvire.

DELEGACIJA SGV U BRISELU

Sporazum ranjiv, ali ostvariv

(Specijalno za "Oslobođenje")

BRISEL, 12. DECEMBRA. - Na evropskoj turneji, upriličenoj nakon svečanog preuzimanja alternativne Nobelove nagrade za mir, delegacija SGV BiH zaustavila se u ponedjeljak i utorak u Briselu.

Nakon gotovo četvorosatnog "rešetanja" u Komisiji Evropske unije, gdje je najviše govoreno o ekonomskim pretpostavkama za mir, član Predsjedništva BiH i predsjednik SGV dr Mirko Pejanović, te potpredsjednik ovog političkog pokreta sarajevski odvjetnik Žarko Bulić bili su gosti belgijskog Senata. Radoznalim parlamentarcima nije izmaklo kako bukvalno nijedan segment aktuelnih događanja u BiH, ali top-teme bile su ipak refleksije dejtonskog sporazuma, stvarno i lažno stanje duha bosanskih Srba, odnos srpske populacije prema ratnim zločinima, budućnost Radovana Karadžića, te šanse za istinsku demokratiju u BiH.

Govoreći o dejtonskom sporazumu, Pejanović je rekao da SGV o tom dokumentu ima pozitivan stav, "bez obzira na njegovu ranjivost u pojedinim segmentima". Prema Pejanoviću, najveća vrijednost sporazuma je u tome što je zaustavio ubijanja, progone, etničko čišćenje i patnje stanovništva, te što predstavlja solidnu osnovu za postizanje konačnog mira. Do konačnog cilja moguće je stići, smatra Pejanović, samo ako budu podjednako odgovorno i sinhrono djelovale sve unutrašnje kohezione snage i ako međunarodna zajednica ostane dosljedna u namenjanju mirovnih rješenja.

Na više pitanja u vezi s ratnim zločinima, Pejanović je odgovorio da je to "temeljni uslov za uspostavu mira i vraćanje povjerenja".

Potpredsjednik SGV Žarko Bulić, najviše je govorio o ljudskim pravima, građanskim slobodama, predstojećim izborima...

On smatra da je "restitucija u ratu narušenih ljudskih prava jedno od najvažnijih pitanja za mir. Bez uspostave najmanje 60 postotne predratne demografske slike BiH nema mira, a imaćemo stalno generisanje međunacionalnih sukoba".

Z. S.

MEDALJA ZA LJUDSKA PRAVA

"La benevolenciji" i Košniku

SARAJEVO,12. DECEMBRA (BH PRESS) - Međunarodna liga za ljudska prava u Berlinu jučer je Jevrejskom kulturno-prosvjetnom i humanitarnom društvu "La benevolencija" uručila medalju za ljudska prava Karl von Osjecki. U ime "La benevolencije" nagradu je primio predsjednik ovog društva Jakob Finci. Ova nagrada se uručuje već više od 30 godina i nosi ime po Karlu von Osjeckom, poznatom antifašisti i borcu za ljudska prava.

Međunarodna liga za ljudska prava odlučila je da ove godine medalju uruči "La benevolenciji", kao priznanje za rad ovog humanitarnog društva tokom četiri ratne godine u BiH. Posebno naglašavajući da je "La benevolencija" pružala pomoć svima bez obzira na vjeroispovijest, nacionalnu pripadnost i pol.

Istu nagradu primio je ove godine i administrator Evropske unije u Mostaru Hans Košnik.

Osim ove medalje, "La benevolencija" je dobila i drugo međunarodno priznanje koje će biti uručeno 15. decembra u Hagu. Radi se o međunarodnoj nagradi za mir.

BRAUNOVO PISMO OMIĆEVIĆU I TOMIĆU

Profesionalno gostoprimstvo

SARAJEVO, 12. DECEMBRA (BH PRESS) - Nakon gotovo jednomjesečnog rada u Republici BiH, šef misije Međunarodnog monetarnog fonda za RBiH Skot Braun (Brown) je odmah nakon odlaska iz Sarajeva uputio guverneru Narodne banke BiH Kasimu Omićeviću i ministru finansija Nevenu Tomiću pismo u kojem zahvaljuje na ljubaznosti i profesionalnom gostoprimstvu koje je iskazano prema njemu lično i prema njegovim kolegama.

On je istakao da je spremnost za saradnju bila ključ napretka postignutog u osnivanju novih institucija i reintegracije RBiH u međunarodnu zajednicu. Braun je također obavijestio Omićevića i Tomića da je izvještaj o svom radu i nacrt izjave o ekonomskoj politici za 1996. zvanično dostavio izvršnom odboru Međunarodnog monetarnog fonda.

SGV Heyeti Brüksel'de

Anlaşma Savunmasız Ancak Gerçekleştirilebilir

Brüksel, 12 Aralık

Alternatif Nobel Barış Ödülü'nü törenle aldıktan sonra düzenlenen Avrupa turunda, Bosna-Hersek SGV heyeti Pazartesi ve salı günleri Brüksel'de durakladı. Avrupa Birliği Komisyonu'nda neredeyse dört saat süren görüşmelerin ardından, ekonomik barış koşullarının en çok konuşulduğu yerde, Bosna-Hersek Başkanlık Konseyi üyesi ve SGV Başkanı Dr. Mirko Peryanoviç (Pejanović) ile bu siyasi hareketin başkan yardımcısı, Saraybosnalı avukat Jarko Buliç (Žarko Bulić), Belçika Senatosu'nun konukları oldular.

Meraklı parlamenterlerin dikkatinden Bosna-Hersek'teki güncel olayların hiçbir ayrıntısı kaçmadı, ancak en önemli konular yine de Dayton Anlaşması'nın yansımaları, Bosnalı Sırpların gerçek ve sahte ruh halleri, Sırp nüfusunun savaş suçlarına karşı tutumu, Radovan Karaciç'in geleceği ve Bosna-Hersek'te gerçek demokrasi şansı oldu.

Dayton Anlaşması hakkında konuşan Pejanović, SGV'nin bu belgeye, bazı bölümlerindeki savunmasızlığına rağmen olumlu bir bakış açısına sahip olduğunu söyledi. Pejanović'e göre, anlaşmanın en büyük değeri, öldürmeleri, sürgünleri, etnik temizliği ve halkın acılarını durdurmuş olması ve nihai barışın inşası için sağlam bir temel teşkil etmesidir. Pejanović, nihai hedefe yalnızca tüm içsel birlik unsurları sorumlu ve senkronize bir şekilde hareket ederse ve uluslararası toplum barış çözümlerini dayatma konusunda kararlı kalırsa ulaşılabileceğine inanıyor.

Savaş suçlarıyla ilgili birçok soruya Pejanović, bunun barışın sağlanması ve güvenin yeniden tesis edilmesi için temel bir koşul olduğunu söyleyerek cevap verdi. SGV Başkan Yardımcısı Žarko Bulić ise en çok insan hakları, sivil özgürlükler ve yaklaşan seçimler hakkında konuştu. Bulić, savaşta ihlal edilen insan haklarının geri verilmesinin barış için en önemli konulardan biri olduğunu düşünüyor. Bosna-Hersek'in savaş öncesi demografik yapısının en az %60'ının yeniden sağlanmadan barışın olmayacağını ve sürekli olarak etnik çatışmaların ortaya çıkacağını ifade etti.

EK-20. Oslobođenje, 13 Aralık 1995, Haber örneği

BOSANSKOHERCEGOVAČKI NEZAVISNI DNEVNIK

LIST GODINE U SVIJETU 1992.

OSLOBOĐENJE

OSLOBODENJE ONASA NEWS AGENCY SARAJEVO phone 67 08 10, fax 52 11 75 modem 67 08 12

Sarajevo, godina LII | Broj 17066 | Srijeda, 13. XII 1995. godine

PREDSJEDNIK IZETBEGOVIĆ UOČI PARIZA

Sporazum pretvoriti u mir

Idemo u Pariz da dejtonski sporazum pretvorimo u mir ● Uzajamno priznavanje svih država nastalih na prostorima bivše Jugoslavije ● Neće biti revanšizma, osvete, ali pravde mora biti, kazao predsjednik Izetbegović na jučerašnjoj konferenciji za novinare pred odlazak u Pariz

Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović i predsjednik Federacije Bosne i Hercegovine Krešimir Zubak otputovali su jučer u popodnevnim satima u Pariz, u kome bi trebalo da potpišu dejtonski sporazum u ime BiH.

"Idemo da dejtonski sporazum pretvorimo u mir", rekao je predsjednik Izetbegović na konferenciji za novinare nekoliko minuta prije polaska u Pariz, gdje bi sutra trebao biti zvanično potpisan sporazum iz Dejtona.

U Parizu, prema riječima predsjednika Izetbegovića, neće biti pregovora. Ne ide kompletna delegacija, jer su pregovori završeni u Dejtonu. Ipak, bit će razgovora, koji se neće odnositi na ono što je utvrđeno u Dejtonu, nego će to biti razgovori o budućim koracima za normalizaciju odnosa u regionu.

"Pod prvim koracima podrazumijevamo uzajamno priznanje svih država nastalih raspadom bivše Jugoslavije, uspostavljanje diplomatskih odnosa i druge mjere koje mogu da doprinesu postepenoj normalizaciji situacije u regionu. Bit će govora i o balansiranju snaga, a sve s ciljem postizanja maksimalnih efekata mira u BiH, koji su predviđeni dejtonskim dogovorom", rekao je Izetbegović.

Predsjednik Izetbegović pred polazak: Pregovori su završeni u Dejtonu

Predsjednik državnog Predsjedništva istakao je da neće biti revanšizma, osvete, ali pravde mora biti. Od mira, prema njegovim riječima, strahuju samo oni koji su počinili zločine.

Tim riječima on je prokomentirao i pitanje da li su legalne vlasti BiH pružile dovoljno garancije bosanskim Srbima.

"Niko ne treba da se boji uspostavljanja legalnih vlasti širom BiH ako nije napravio zločine prema narodu. Odredbe dejtonskog sporazuma koje govore o ljudskim pravima su garancije za ta prava, a mehanizmi da se ona provedu daju dovoljno sigurnosti svakome ko nije počinio zločine nad civilnim stanovništvom", kazao je predsjednik.

Na pitanje da li je legalna bh. vlast donijela zaključke o amnestiranju pripadnika srpskih vojnih snaga, te kako će razlikovati vojnike i zločince, predsjednik je odgovorio:

"Između vojnika i zločinaca uvijek je postojala razlika i postojat će i ubuduće. I u ovom ratu postoje vojnici i zločinci. Predsjedništvo još nije razmatralo pitanje amnestije, što ne znači da neće ubuduće. Mislim da to neće biti u narednih 15 do 20 dana", rekao je Izetbegović.

On je dodao da od stanovnika dijela Sarajeva koji se nalazi pod trenutnom srpskom kontrolom očekuje razumno ponašanje - da ostanu u svojim domovima, da sačuvaju objekte, spriječe razaranja.

"Mi ćemo težiti uspostavi legalne vlasti širom BiH. Pod tim ne podrazumijevamo vlast u Sarajevu, nego mislimo da će izbori morati da potvrde legitimitet svake vlasti u svakom dijelu BiH", rekao je Izetbegović.

Izbori će, prema njegovim riječima, biti šansa da se iz vlasti uklone etnički fanatici, koji su proizveli mržnju i sukobe. Da bi izbori bili demokratski, moraju biti ispunjena dva uvjeta.

"To su sloboda i povratak prognanih. Nikakvi izbori, nikakvi referendumi ne mogu se obaviti u uvjetima terora i etničkog čišćenja", kazao je Izetbegović, podsjećajući da je upravo jučer u okolini Sarajeva odakle je protjerana polovina stanovništva i gdje vlada politički teror organizirana "farsa od referenduma".

"U takvim uvjetima bilo kakav referendum i bilo kakvo izjašnjavanje građana je potpuno nevrijedno", kazao je predsjednik RBiH Alija Izetbegović.

Se. KURTOVIĆ

ZAVRŠENO ZASJEDANJE USTAVOTVORNE SKUPŠTINE FEDERACIJE BIH

Mir sada i ovdje

U ime Federacije za potpisivanje sporazuma ovlašćen i zadužen Krešimir Zubak

Poslanici i zastupnici Ustavotvorne skupštine Federacije Bosne i Hercegovine prihvatili su na jučerašnjoj sjednici opšti mirovni sporazum koji je parafiran u Dejtonu. Poslije duge rasprave, protiv prihvatanja se izjasnilo osam, a sedam poslanika bilo je uzdržano.

Kako je obrazložio Mariofil Ljubić, sporazum se prihvata jer vodi završetku rata i to je izraz htijenja i opredjeljenja naroda. Istovremeno, izraženo je nezadovoljstvo zemljovidima koji su kreirani u Dejtonu i od međunarodne zajednice se očekuje da učinjene nepravde ispravi.

Prijedlog zastupnika iz Posavine da se ne prihvati aneks dva sporazuma koji sadrži zemljovide nije podržan. Posebnim zaključkom prihvaćen je zahtjev Mirsada Đape da se u toku arbitražnog postupka insistira na tome da Brčko ostane u sastavu Federacije.

Odlukom Ustavotvorne skupštine, Krešimir Zubak, predsjednik Federacije, "ovlašćen je i zadužen" da u ime Federacije u Parizu potpiše mirovni sporazum.

● 4. i 5. strana

U ŽIŽI

Nešto novo

■ Ibrahim PROHIĆ

Posljednje zasjedanje federalnog parlamenta nije spektakularno, ali djeluje umirujuće. Pripremljen tok, posebno ton i način komunikacije, budi nadu da bi Bosna mogla ući u period parlamentarne zrelosti. Potvrđuju se prognoze da Bosna u miru ima više šansi i da se nedostaci mirovnog sporazuma mogu prevladati. Ocjena dobronamjernog Praizingera da "samo u miru ljudi mogu naći pravičnost" ipak je idealistička. Povoljno je što umjesto vojske na scenu, kao dominantan, stupa civilni faktor. Na redu su sredstva koja više pogoduju civilizacijskoj ideji Bosne i njenim potencijalima, nego onima koji se bolje snalaze sirovom silom i koji još pokušavaju manipuliranjem masom. Koncept života i razvoja pokazaće superiornost nad destrukcijom.

Različiti stavovi na sjednici parlamenta nisu izostali, posebno o pitanju Posavine, ali su politički jastrebovi ovaj put uvukli kandže. Tako je viđen pomirljivi Bender, koji je prvi put upotrijebio pridjev naš za jednog Bošnjaka (*naš primjer*). Čuli smo i odmjerenog Tokića, koji je pronašao mjeru kritičnog i dobronamjernog i svoj istup učinio konstruktivnim.

Prvi red u skupštinskoj sali ovaj put je zadovoljio protokol: Izetbegović, Silajdžić, Zubak, Ganić... Prije nekoliko mjeseci (vrijeme ostavke premijera) između prve dvojice bilo je pet praznih sjedišta. Dalje, saznajemo da su u pripremi zakona učestvovali svi ministri, dakle, i Hrvati. U bosanskoj političkoj matrici bez saglasnosti dva naroda nema Federacije, kao što bez Srba nema cjelovite BiH. Postignuti konsenzus Bošnjaka i Hrvata o Posavini može biti obrazac rješavanja vitalnih problema Bosne. Ne radi se ni o kakvoj idili, ali političke volje dominantnih faktora u Federaciji značajno su približene i može se očekivati saglasnost u suštinskim problemima. Sad više niko ne govori da su pojedini rokovi tijesni, jer to nikad i nije bio suštinski problem. Mijenja se način razmišljanja i jača svijest da je sudbina *u našim rukama* više nego ikad ranije. Stvara se ukupni društveni ambijent koji smiruje strasti i otvara prostor racionalnom ponašanju.

Za reintegraciju BiH bitna je reafirmacija parlamenta. Pretpostavka za to je funkcioniranje i ostalih demokratskih institucija i puni politički pluralizam, pomalo zaboravljen. Za složene probleme koje Bosna mora riješiti u zadatom vremenu (dok je Nato ovdje) potreban je efikasan parlament sa jednostavnom procedurom i transparentnim političkim odnosima. ■

SJEDNICA PREDSJEDNIŠTVA RBIH

Nove plaće u oružanim snagama

Vojnicima 400, ratnim vojnim invalidima sa više od 60 posto invaliditeta 500, porodicama ubijenih i RVI sa stopostotnim invaliditetom 600 DM

SARAJEVO, 12. DECEMBRA (BH PRESS) - Danas je održana 302. sjednica Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine. Sjednicom je predsjedavao Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva.

Predsjedništvo je razmatralo statusna pitanja pripadnika oružanih snaga RBiH i na prijedlog Vlade naše zemlje donijelo Uredbu sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o plaćanju pripadnika oružanih snaga RBiH. Prema ovom Zakonu, plaća za svaki mjesec provedena u oružanim snagama RBiH iznosi 400 DM, 500 DM pripada ratnim vojnim invalidima sa preko 60 odsto invaliditeta, a 600 DM porodicama poginulih pripadnika oružanih snaga RBiH i ratnim vojnim invalidima sa 100 odsto invaliditeta, od dana angažovanja do kraja rata. Ovi iznosi neće biti dati u gotovom novcu nego u vrijednosnim papirima nakon završetka rata. O tome će biti doneseni posebni propisi.

Pripadnici oružanih snaga primat će i jednokratnu novčanu pomoć, mjesečne pakete sa namirnicama, sredstva za ličnu higijenu i cigarete, a komunalne usluge će im biti djelomično, ali u cijelosti subvencionirane jednako kao i troškovi stanovanja, u skladu sa mogućnostima RBiH, a na osnovu posebnih odluka.

Danom stupanja na snagu ove odredbe, prestaje da važi Uredba o plaćanju za pripadnike oružanih snaga i drugih korisnika, koja je ranije donesena.

Predsjedništvo je razmatralo i druga pitanja iz svoje djelatnosti.

Başkan İzzetbegoviç Paris Öncesi

Anlaşmayı barışa dönüştürmek

- Paris'e, Dayton Anlaşması için gidiyoruz, bunu barışa dönüştürelim
- Eski Yugoslavya topraklarında ortaya çıkan tüm devletlerin karşılıklı olarak tanınması
- Dün Paris'e gitmeden önce düzenlenen basın toplantısında Başkan İzzetbegoviç 'İntikam, öç olmayacak, ama adalet olmalı' dedi.

Bosna-Hersek Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç ve Bosna-Hersek Federasyonu Başkanı Kreşimir Zubak (Krešimir Zubak), dün öğleden sonra Dayton Anlaşması'nı Bosna-Hersek adına imzalamak üzere Paris'e gittiler. "Dayton Anlaşması'nı barışa dönüştürmek için gidiyoruz," dedi Cumhurbaşkanı İzzetbegoviç, Paris'e hareket etmeden birkaç dakika önce düzenlediği basın toplantısında. Anlaşma yarın Paris'te resmi olarak imzalanacak.

Cumhurbaşkanı İzzetbegoviç'in sözlerine göre müzakereler Paris'te yapılmayacak. Dayton'da müzakereler sona erdiği için heyetin tamamı gitmiyor. Yine de Dayton'da belirlenen konularla ilgili değil, bölgede ilişkilerin normalleşmesine yönelik gelecekte atılacak adımlar hakkında görüşmeler yapılacak.

İzzetbegoviç, 'ilk adımlar olarak, eski Yugoslavya'nın dağılmasıyla ortaya çıkan tüm devletlerin karşılıklı olarak tanınması, diplomatik ilişkilerin kurulması ve bölgede durumu kademeli olarak normalleştirebilecek diğer önlemler anlaşılmaktadır. Güç dengesinden de bahsedilecek ve bunların hepsi, Dayton Anlaşması'nda öngörülen barışın Bosna-Hersek'te en yüksek etkilerini elde etme amacını taşıyor' dedi.

Cumhurbaşkanı, intikam ya da öç alma olmayacağını ancak adaletin olması gerektiğini vurguladı. Onun sözlerine göre, barıştan sadece suç işleyenler korkuyor. Bu sözlerle Bosna-Hersek'in meşru makamlarının Bosnalı Sırplara yeterli güvence verip vermediği sorusunu da yorumladı. Cumhurbaşkanı, "Bosna-Hersek genelinde meşru yönetimlerin kurulmasından kimse, halka karşı suç işlemediği sürece korkmamalıdır. Dayton Anlaşması'nın insan haklarıyla ilgili hükümleri bu haklar için bir teminat niteliğindedir ve bu hükümleri uygulama mekanizmaları, sivil halka karşı suç işlemeyen herkes için yeterli güvenliği sağlar…" dedi.

Bosna-Hersek'in meşru yönetiminin Sırp askeri güçlerinin üyelerine af konusunu ele alıp almadığı ve askerlerle suçluları nasıl ayırt edeceği sorulduğunda, Cumhurbaşkanı şu yanıtı verdi: "Askerlerle suçlular arasında her zaman fark vardı ve gelecekte de olacak. Bu savaşta askerler ve suçlular var. Başkanlık konseyi henüz af konusunu ele almadı, bu gelecekte ele alınmayacağı anlamına gelmiyor. Bunun önümüzdeki 15-20 gün içinde olacağını sanmıyorum." Saraybosna'nın şu anda Sırp kontrolü altında bulunan kısmındaki sakinlerden makul davranmalarını, evlerinde kalmalarını, binaları korumalarını ve yıkımı önlemelerini beklediğini de ekledi.

İzzetbegoviç, "Bosna-Hersek genelinde meşru yönetimin kurulmasını hedefleyeceğiz. Bu, Saraybosna'daki bir yönetimi değil, seçimlerin Bosna-Hersek'in her bölgesindeki her yönetimin meşruiyetini onaylaması gerekeceğini ifade ediyor." dedi. Seçimlerin, onun sözlerine göre, nefreti ve çatışmaları yaratan etnik fanatikleri yönetimden uzaklaştırmak için bir fırsat olacağını söyledi. Seçimlerin demokratik olabilmesi için iki şartın yerine getirilmesi gerektiğini belirtti: özgürlük ve yerinden edilmiş kişilerin geri dönüşü. İzzetbegoviç, "Hiçbir seçim, hiçbir referandum, terör ve etnik temizlik koşullarında yapılamaz." dedi ve tam da dün, nüfusun yarısının sürgün edildiği ve siyasi terörün hüküm sürdüğü Saraybosna çevresinde bir referandum saçmalığının düzenlendiğini hatırlattı.

Bosna-Hersek Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç, "Bu koşullarda herhangi bir referandum ve vatandaşların herhangi bir şekilde görüş bildirmesi tamamen değersizdir," dedi.

EK-21. Oslobođenje, 22 Kasım 1995, Haber örneği

OBRAĆANJE BILA KLINTONA

Bosna - jedinstvena država

"Plan će očuvati BiH kao jedinstvenu državu, unutar međunarodno priznatih granica", rekao američki predsjednik

SARAJEVO, 21. NOVEMBRA (BH PRESS) - Objavljujući današnje postizanje mirovnog sporazuma iz Dajtona, predsjednik Sjedinjenih Američkih Država Bil Klinton je istakao:

"Plan će očuvati BiH kao jedinstvenu državu, unutar međunarodno priznatih granica. BiH će se sastojati iz dva dijela - Federacije BiH i "republike srpske". Glavni grad, Sarajevo, postojat će ujedinjen. Postojat će centralna vlada, koju će činiti nacionalni parlament, predsjedništvo i ustavni sud, a koja će biti nadležna za vanjsku politiku, vanjsku trgovinu, monetarnu politiku, državljanstvo, imigraciju i druge važne funkcije. Status građana ostat će pod nadležnošću centralne vlade i postaje obaveza slobodnih demokratskih izbora pod međunarodnom kontrolom. Svim ljudima će biti dozvoljeno da se vrate svojim kućama. Ljudi će imati mogućnost da putuju širom BiH. Ljudska prava će pratiti nezavisna komisija i međunarodna civilna policija. Optuženi za ratne zločine bit će isključeni iz političkog života."

Izuzetan posao

Objašnjavajući koliki je značaj ovog događaja, Klinton kaže:

"Prije sat vremena razgovarao sam sa sekretarom Kristoferom. Obavijestio me je da su predsjednici Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije postigli mirovni sporazum da okončaju rat u BiH. To je bio najveći sukob u Evropi poslije drugog svjetskog rata, koji je trajao gotovo četiri godine i za to vrijeme ubijeno je oko 250.000 ljudi, a izbjeglo ih je više od dva miliona izbjeglica.

Nakon svega, ljudi iz BiH imaju šansu da okončaju rat.

Predsjednici Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije učinili su historijski i hrabar izbor. Većina građana Bosne i Hercegovine, bez obzira na porijeklo, kao i građani Srbije i Hrvatske žele isto - žele da prestane ubijanje, žele da njihova djeca i unuci imaju normalan život. Danas su, hvala Bogu, uslišeni glasovi tih ljudi. Želim da zahvalim američkom pregovaračkom timu kojeg su vodili

Bil Klinton

državni sekretar SAD Kristofer i pomoćnik američkog državnog sekretara Holbruk. Oni su uradili izuzetan posao, zajedno sa našim evropskim i ruskim partnerima. Uz pomoć Nata predstavnici svih strana došli su na pregovore".

Opisujući proces implementacije ovog sporazuma američki predsjednik je izjavio:

"Tamo (u BiH) će biti poslane snage Nata, kako bi osigurale provođenje ovog sporazuma. SAD, kao vođa Nata, moraju poslati svoje snage. Ukoliko ovo (implementacija mirovnog sporazuma) ne uspije, rat će se obnoviti, obnoviti će se ubijanja, a rat koji je uništio toliko života proširit će se kao otrov kroz cijelu BiH.

Sada kada je postignut sporazum, Nato će brzo okončati planove za stvaranje snaga za implementaciju ovih sporazuma. Planovi će biti podneseni meni na odobrenje. Očekujemo da će jedna trećina snaga biti Amerikanci, a ostale snage obezbijedit će naši partneri u Natu i druge zemlje svijeta.

Uloga Nata

Kada sporazum bude potpisan, Sjedinjene Američke Države će potpisat će i poseban sporazum za ekonomsku pomoć koji će omogućiti povratak izbjeglica, nadgledanje slobodnih izbora i koji će pomoći ljudima BiH da osiguraju trajan mir. Natova akcija će biti sa jasnim ciljevima i bit će ograničena. Snage će imati pravo da uzvrate na svaku prijetnju njihovoj sigurnosti i na svaku prijetnju mirovnom planu.

Ja sam zadovoljan. Plan primjene Nata je jasan i može se primijeniti. Rizik za trupe je minimalan", rekao je Klinton iznoseći svoju ocjenu o planu aktivnosti snaga Nata u BiH.

"Kada vidim plan o aktivnostima snaga Nata u BiH i ako ga odobrim nakon što vidim njegovu konačnu formu, tražit ću od Kongresa da podrži američko učešće u mirovnim snagama", naglasio je Klinton.

Želeći istaći interese američkog naroda, kada su ovi pregovori u pitanju, Klinton ocjenjuje:

"Naše vodstvo omogućilo je da ovaj sporazum stavi tačku na ubijanje nevinih ljudi, koje su naši ljudi gledali iz noći u noć četiri duge godine na televizijskim ekranima.

Sada SAD zajedno sa saveznicima mora učiniti ovaj mir realnim i trajnim. To je naš interes i svi interesi zemalja širom svijeta su na kocki".

Intervju je prenijela uživo televizijska kuća CNN.

POSTIGNUT SPORAZUM U DEJTONU

Mir dobija šansu

Najava izručenja optuženih za ratne zločine • Pravo na povratak prognanih

• Nastavak sa 1. strane

Biće to i država sa tri ustava, praktično čak podijeljena i na tri, jer federacija još nije istopila samozvanu hrvatsku paradržavu Herceg-Bosnu, sa čak tri vojske! Iako po usvojenom ustavu među tim jedinicama neće biti nikakvih granica i kontrolnih tačaka, izvjesno je da će u početku snažnije biti obezbijeđena linija razgraničenja između dvije jedinice, široka oko četiri kilometra i osigurana moćnim snagama Nata, nego međunarodne granice Bosne i Hercegovine.

• Po onom to je ovdje danas objavljeno, Sarajevo ostaje nepodijeljeni glavni grad Bosne i Hercegovine.

• Redizajnirana bosanska država imaće uglavnom tri zajedničke institucije - predsjedništvo sa 9, parlament sa 36 i ustavni sud sa 9 članova. Funkcija predsjedavajućeg u državnom predsjedništvu biće rotirajuća i, prema prijedlogu podnesenom na pregovorima u Ohaju, na njoj će se u jednakim vremenskim razmacima od otprilike po pet i po mjeseci smjenjivati svih devet članova. Ustavni sud, u kojem će sve tri etničke grupe biti predstavljene sa po dva člana, dok će Evropski sud pravde imenovati tri člana koji ne mogu biti državljani Bosne i Hercegovine ili susjednih država, imaće ovlaštenja i moći da ocjenjuje ustavnost svih odluka i akata koji bi mogli narušavati utvrđenu cjelovitost bosanske države.

Za zajedničke institucije održaće se opšti izbori, kako je predloženo u Ohaju na osnovu popisa stanovništva iz 1991. godine, to bi moglo voditi postepenoj prevazi glasova umjerenosti i reintegracije bosanske države u zajedničkim institucijama.

Klinton je naglasio da sporazum predviđa uklanjanje iz političkog života svih onih koji su optuženi za ratne zločine, a neki izvještaji iz Ohaja govore da je postignuta saglasnost da se oni i izruče Tribunalu za ratne zločine u Hagu.

Sa tragopodnijim gorkim iskustvom mnogih prekršenih sporazuma i iznevjerenih nada, nakon potpisivanja sporazuma u kojem je uzidano toliko iznuđenih kompromisa i dubokih nesaglasnosti, toliko neprirodnih podjela i kondora, razumljivo je to se kao prvo pitanje nakon objave sporazuma nameće - njegovo provođenje. Američki predsjednik objavio je da će neposredno nakon svečanog potpisivanja sporazuma o miru, najvjerovatnije idućih nedjelja u Parizu, brigu o provođenju potpisanog preuzeti moćne snage Nata. Računa se da će u tim snagama za zavođenje mira biti oko 60.000 vojnika Nata, od toga jedna trećina američkih.

Iako Klinton tek treba da "proda" učešće u toj operaciji vlastitom Kongresu i javnosti, a već su usvojene i kongresne rezolucije protiv odlaska američkih snaga u Bosnu, najavljuje se da će komandna prethodnica američkih snaga već u toku idućih nedjelju dana krenuti u Sarajevo i Tuzlu, gdje bi trebalo da se nalazi komanda američkog kontingenta, a oko 1.500 vojnika biće upućeno bliže toj regiji u Pečuj u Mađarskoj. Za to vrijeme Klinton će tražiti saglasnost Kongresa i javnosti. Već danas je, objavljujući postizanje sporazuma, naglasio kako Sjedinjene Države kao lider Nata imaju odlučujuću ulogu u provođenju sporazuma o miru, a ranije je na kritike iz Kongresa odgovorio da će tražiti kongresne "izraze podrške", ali da će kao vrhovni komandant oružanih snaga postati trupe u Bosnu i ako mu ta podrška bude uskraćena.

Jedno od važnih pitanja koja su iskrsla u završnici pregovora u izolaciji vazduhoplovne baze Rajt-Peterson u Ohaju bilo je i kako će američke snage ispuniti najavljenu obavezu naoružavanja i obuke bosanske Armije za postizanje vojne ravnoteže kao preduslova za trajan mir u Bosni nakon povlačenja snaga Nata. Tvrdi se da je bosanski predsjednik Izetbegović s tim u vezi dobio američka obećanja, ali ne i željene pisane garantije.

• Klinton je, objavljujući postizanje sporazuma, najavio i paralelna nastojanja međunarodne zajednice za masivnu humanitarnu pomoć, obnovu bosanske države, povratak prognanih i uopšte "pomoći narodu Bosne i Hercegovine da stvori uslove za trajan mir", kako je rekao američki predsjednik.

Kemal KURSPAHIĆ

POTPISIVANJE ZA PETNAESTAK DANA

Gdje će biti finale

VAŠINGTON, 21. NOVEMBRA (AFP) - Večeras u Ohaju parafirani mirovni sporazum mogao bi biti potpisan na završnoj ceremoniji u Sjedinjenim Državama, a ne obavezno u Francuskoj, kako je ranije planirano, saopštio je zvaničnik iz SAD.

Aleksander Veršbo, savjetnik šefa kuće za evropska pitanja, izjavio je za AFP da je "moguće" da se ovaj značajni mirovni pakt formalizira negdje na američkom tlu.

Upitan da li je Pariz ostao na listi kandidata, Veršbo je odgovorio da je i to "moguće, ali bi moglo biti i negdje drugo." Vašington je od oktobra najavljivao da će po parafiranju sporazuma u Dejtonu mirovna konferencija biti održana u Parizu, što znači da bi i konačno potpisivanje bilo u tom gradu.

Pošto je predsjednik Bil Klinton objavio zaključenje sporazuma, Veršbo je izjavio da bi konferencija mogla biti priređena za dvije sedmice. Klinton je bez obrazloženja kazao da će se to desiti "u periodu od nekoliko sedmica". Pod uslovom da ostane anoniman jedan američki zvaničnik je ustvrdio da nikada nije bilo zvanično planirano da se formalna ceremonija potpisivanja održi na pariskoj konferenciji. "Uvijek je govoreno da će mirovna konferencija biti održana u Parizu sa naknadnim potpisivanjem na drugom mjestu koje će biti utvrđeno", rekao je on i priznao: "Možda smo bili nejasni".

U međuvremenu je španski premijer Felipe Gonsales nakon susreta sa francuskim predsjednikom Žakom Širakom saopštio da će mirovna konferencija za potpisivanje bih. mirovnog sporazuma biti priređena u Parizu početkom decembra. O tačnom datumu "odlučit će francuski predsjednik", rekao je Gonsales.

BUTROS GALI

Nada u mir

UJEDINJENE NACIJE, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Generalni sekretar Butros Gali pozdravio je današnju mirovnu najavu o BiH i ustvrdio da će Ujedinjene nacije učiniti sve što je u njihovoj moći da bi pomogle u okončanju patnji i normalizaciji života.

"Sporazum objavljen u Dejtonu budi nam nadu da bi mir sada mogao postati stvarnost u ratom opustošenom zemljama bivše Jugoslavije", izjavio je on. "Svijet u ovom trenutku treba da oda priznanje svim mirovnjacima Ujedinjenih nacija, i vojnim i civilnim, koji su uz velike lične žrtve pomogli da se održi i stabilizuje situacija dok su strane bile u sukobu", dodao je Gali.

HELMUT KOL

Korak ka punom miru

BON, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Njemački kancelar Helmut Kol saopštio je danas da je mirovni sporazum o BiH, zaključen u Dejtonu, "odlučujući korak ka obnovi mira u cijeloj bivšoj Jugoslaviji".

Kol je izrazio zahvalnost predsjedniku SAD Bilu Klintonu za njegovo angažovanje u ostvarenju pogodbe i na sve strane apelovao da "učine dodatni napor radi trenutačnog i potpunog realiziranja dejtonskog sporazuma".

Njemački kancelar je kazao da je sporazum "zraz volje sukobljenih strana i međunarodne zajednice da se okončaju godine patnji i krvoproliča i vrati stazi mimog suživota u interesu napaćenih naroda".

BRITANIJA

Mejdžor obradovan

LONDON, 21. NOVEMBRA (ROJTER) - Britanski premijer Džon Mejdžor saopštio je danas da je obradovan postignutim sporazumom o okončanju bh. rata i da se ljudi u BiH sada mogu nadati mirnoj budućnosti.

"Toplo pozdravljam današnji sporazum. Trebalo je hrabrosti svakoj strani da bi se prevladala mnoga teška pitanja na sonu", kaže se u Mejdžorovom saopštenju. "Sada se narod Bosne može nadati mirnoj budućnosti, sasvim različitoj od grozne realnosti u protekle tri godine."

Mejdžor je rekao da je prijeko potrebno osigurati uspješnu realizaciju sporazuma i dodao da današnji ishod ne bi mogao biti postignut bez višemjesečnog angažovanja zemalja tzv. Kontaktne grupe zajedno sa Ujedinjenim nacijama.

Boutros Ghali

Barış Umudu

Birleşmiş Milletler, 21 Kasım (Reuter)

Genel Sekreter Boutros Ghali, Bosna-Hersek ile ilgili bugünkü barış anlaşmasını memnuniyetle karşıladı ve Birleşmiş Milletler'in, acıları sona erdirmek ve yaşamı normale döndürmek için elinden geleni yapacağını belirtti. Ghali, "Dayton'da duyurulan anlaşma, savaşla harap olmuş eski Yugoslavya ülkelerinde barışın artık gerçek olabileceği umudunu uyandırıyor" dedi ve "Dünya şu anda, Birleşmiş Milletler'in tüm barış güçlerine hem askeri hem de sivil, çatışan taraflar arasında durumun istikrarını korumaya ve sağlamlaştırmaya yardımcı olmak için büyük kişisel fedakarlıklarla çalıştıkları için teşekkür etmeli" ekledi.

EK-22. Politika, 17 Kasım 1995, Haber örneği

ПОЛИТИКА

ВЛАДИСЛАВ РИБНИКАР, ОСНИВАЧ
ДАРКО РИБНИКАР, УРЕДНИК
Др СЛОБОДАН РИБНИКАР, ДИРЕКТОР
ВЛАДИСЛАВ С.Л. РИБНИКАР, ДИРЕКТОР

ПРИМЕРАК 1,00 ДИН. 70 СЛТ; 30,00 ДЕМ.

ЛИСТ ИЗЛАЗИ СВАКОГ ДАНА – РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ – ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ: МЕСЕЧНА 27,00, ТРОМЕС. СЕЧНА 81,00, ПОЛУГОДИШЊА 162,00

БЕОГРАД, ПЕТАК 17. НОВЕМБАР 1995.
Број 29484 · Година XCII

ПОЛИТИКА МАКЕДОНСКА 29.

КОМИТЕТ ЗА САНКЦИЈЕ ЗВАНИЧНО ОБАВЕСТИО САВЕЗНУ ВЛАДУ

Одобрен извоз гаса из Русије за Југославију

О плаћању гаса извозом житарица одлучиће Савет безбедности

Председавајући Комитета за санкције Савета безбедности Уједињених нација Јемалко Карделис званично је јуче обавестио председника Савезне владе др Радоја Контића да је одобрен извоз гаса из Русије за СР Југославију.

Комитет је одобрио месечни извоз 186,5 милиона кубних метара природног гаса из Русије Федерације у СРЈ за почетни период од два месеца, као и 28.500 тона лож-уља и 500 тона течног гаса месечно, за период од шест месеци, саопштио је Савезни секретаријат за информисање.

Председавајући Комитета за санкције најавио да се „Комитет договорио да поновљено прегледање захтева за испоруку било које количине природног гаса Савезној Републици Југославији, која је неопходна за легитимне хуманитарне потребе".

У писму југословенским преговарачима председавајући Комитета за санкције обавештава и да је „Комитет примио к знању захтев Руске Федерације да се испоруке гаса плаће уплатом жетварића из Југославије и констатовао да то питање спада у интервенцију Савета безбедности", наводи се на крају саопштења Савезног секретаријата за информисање. (Танјуг)

Пуштен гас за Југославију

Будимпешта, 16. новембра (Танјуг)

Руски гас за Југославију пуштен је преко територије Мађарске данас у 13 часова и 55 минута – изјавио је Танјугу шеф мађарске дипломатије Ласло Ковач.

Гас је пуштен тек данас јер је било потребно три дана припремне за отварање гасовода, додао је министар иностраних послова Мађарске.

ПРОГНОЗА ВРЕМЕНА ДО ПОЛОВИНЕ ДЕЦЕМБРА

Смењивање топлијих и хладнијих периода

Временске прилике до половине децембра, према прогнози Републичког хидрометеоролошког завода Србије, биће промењивог карактера. У периоду до 26. новембра, метеоролози предвиђају релативно топло време за ово доба године, са највишом дневном температуром од 8 до 13, а најнижом од 2 до 7 степени.

Од 18. до 21. и од 23. до 26. новембра очекује се утицај пролазног наоблачења, праћеног кишом и падом температуре за 6 до 11 степени. Од 27. новембра до 3. децембра биће умерено или повремено облачно и топлије, са честим кишом слабог или умереног интензитета. Максимална дневна температура кретаће се од 11 до 17, а минимална од 5 до 11 степени.

С. Андрић

АМЕРИКАНЦИ ПОКУРУЈУ ПРЕГОВАРАЧЕ У ОХАЈУ

Клинтон одложио посету Јапану, Кристофер се враћа у Дејтон

Наговештаји новог притиска САД на муслиманску делегацију како би преговори били окончани овог викенда. – Нејасан напад Стејт департмента на неке чланове Конгреса

Дејтон, 16. новембра (Танјуг)

Мировни преговори у Дејтону настављени су данас билатералним консултацијама како би се превазишле разлике о преостали-

ИЗЈАВА АМБАСАДОРА РУСИЈЕ У УН

Суспендовање санкција – питање дана

(Од нашег сталног дописника)

Њујорк, 16. новембра

Питање је дана када ће се кренодавити санкције СР Југославији, изјавио је руски амбасадор у УН Сергеј Лавров групи југословенских новинара. Обећао је да ће аргентина спонзорисати резолуцију у оквиру Контакт групе о којој се интензивно расправља.

Вољу појединих да су сви чланови Контакт групе – САД, Велика Британија, Француска, Немачка и Русија и чланови ове шире Савета безбедности, с тим што сваки Немачка нема стално чланство. У појединим дипломатским круговима се из овог изјавља закључак да би сваки појединачни усвојени предлог Контакт групе имао највеће могуће изгледе за прихватање на седници Савета безбедности.

Д. Ф.

ли питањима везаним за будућност Босне.

Ради се, пре свега, о статусу Сарајева, замени неких територија или делу устаних начела. Данас се очекује нов састанак америчког посредничког тима који предводи Ричард Холбрук, са шефовима делегација, а и разговори економског тима југословенске делегације с америчким стручњацима за поједине области.

Мировни преговори у Дејтону се, како се сазнаје, концентришу на питања српско-муслиманских односа, док се односи муслимана и Хрвата, с обзиром на споразум о јачању њихове федерације у Босни, сматрају решеним.

•

(Од нашег сталног дописника)

Њујорк, 16. новембра

Државни секретар Ворен Кристофер одлучио је да скрати своју посету Јапану како би се већ у петак поново нашао у Дејтону.

Намера му је да „изврши одлучујући притисак на преговарачке стране како би се усвојио текст мировног споразума", истиче једна америчка дипломата блиска колегама у Дејтону. По свему судећи, Американци су себи поставили нови циљ: преговоре се мору завршите до краја недеље. „Ми не желимо још наставак следеће недеље", тврди одлучно западни дипломата.

Амерички председник Бил Клинтон који је отказао посету Јапану такође би могао да се појави у Охају. Посебно уколико се

тамо постигне споразум о миру у Босни.

Током четрнаестодневног преговарања са лидерима три делегације у уторак, Ворен Кристофер је „остварио значајан напредак" (око будућег статуса Сарајева, понајвише), па се неким његовим сарадницима на моменте чинило да ће се то веће разрешити сама пресељена сворка питања. Али „одлучујући пробој" није остварен. Али, како су стога дуже почеле из Дејтона да стижу шпекулантске вести пуне сумњивих предвиђања које су налазиле и упориште у формулацији званичног представника Стејт департмента Николаса Бернса: „Они (преговарачи) су достигли тачку на којој ће или направити суштински избор, или га неће направити."

Нереални захтеви

Показало се, заправо, да спорадум ометају па и онемогућавају босанске муслимане. Инсистирање безусловно да ће Американци безусловно (битя на њиховој страни. Изгледа

у овом броју:

Редовни РТВ додатак у боји „Седам ТВ дана" на 20 страна

ИЗ ЦПС-а
Блок тарифа од хиљаду киловата (Страна 3)

НИСУ СВИ ЈУГОСЛОВЕНИ СИРОМАШНИ
Ко има плату до милион динара (Страна 11)

УСТАВНА ОЦЕНА НАЈНОВИЈЕГ КОРАКА ЦРНОГОРСКЕ ВЛАДЕ
Лука Бар је у надлежности федерације (Страна 11)

КАКО ЈЕ КАФА УВЕЗЕНА БЕЗ ЦАРИНЕ
Компјутер вратио камионе (Страна 24)

СВЕТСКА ТРГОВИНА ХЛЕБНИМ ЖИТОМ
Пшеница никад скупља (Страна 16)

НА ТРЖИШТУ У ГОРЊЕМ МИЛАНОВЦУ
Опиљци гвожђа у шећеру (Страна 24)

ЈЕСЕН У ШАЈКАШКОЈ
Бугара из рита (Страна 17)

ПОЛИГОН
Босна није Ирак (Страна 14)

сутра
Културни додатак

УСКОРО НАЈНОВИЈИ ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ

Астерикс из „Политике"

У децембру излази прва књига популарног стрипа о Астериксу у издању НИ „Политика" (која јелко дете „Политичке Забавнике"). Сваког месеца ће на књижа на најфинијој картији је и са дуголиним коментарима на класични „Политике".

„Астерикс галски дућан" прва из велике серије популарних Астерикса и Обеликса и њихових пустоловина са римским освајачима. Из пера о ловаца славних Гошинија и Удерза изашло је око 30 књижа које ће НИ „Политика" издавати једанаест месеци!

КТПОК

КТПОК

дели Босне требало би да им припадне 49 одсто. Американци признају да у Дејтону ни траже од муслимана да се одрекну ни дела територије коју су заузели у сарадњи са Хрватима (и НАТО-ом) у последњим офанзивама. Али, муслимани траже и градове под српском контролом што ни Американци не могу да ни „дају" уколико желе – а и те како желе – да се преговори успешно окончају.

„Ти људи су тако блиску сарадњу и толико њих сарадњу да то приказате да је то невероватно", каже један западни дипломата. А амерички учесници у дејтонским преговорима обрашњава: „Ми већ ништа забранити просто". Али наш је циљ да створимо територијално заснивану муслиманско-хрватску федерацију. А уместо да се концентришу на гарантовање своје будућности у тој федерацији, муслимани се највише баве симболима". Сребреница и Жепа су такви „симболи" за муслимане, али Американци су мирно и без буке одбацили њихову из 1994. године на којој су ови градови били део будуће федерације.

Гингричов одговор Клинтону

Да би та творевина муслимана и Хрвата у Босни некако оживела, Фрање Туђман је дуги заслужено спорадум о економској сарадњи (и правој изберљиви на поврат) са муслиманско-хрватском федерацијом. Али је Туђман том приликом избегао да успоставља нуде политичке везе са целокупном босанском државом.

Речерд Холбрук и његов тим до повратка Кристофера из Јапана требало би да изгладе преостала неслагања везана за територијалну поделу, устав јединствене државе и изборе. Није разрешено ни питање инспиративног укидања ембарга на увоз оружја у Босну после склапања мировног споразума. Кристофер је у уторак, по речима Берија, „покушао одређење сугестије како да се разлике превреде, на председнике сада разматрају и мере те сугестије".

Гласноговорник Стејт департмента местило је критиковао чланове Конгреса због намере да усвоје закон којим се нуди држави да обавештење да ће Конгрес одобрене

Писмо удружења „Никола Тесла" председнику Милошевићу

Дејтон, 16. новембра (Танјуг)

Чланови Српског меморијалног удружења „Никола Тесла" из Њујорка упутили су у Дејтон писмо председнику Србије Слободану Милошевићу у коме изражавају нову подршку његовим мировним напорима.

Чланови овог удружења, Американци српског порекла, захвалили су такође председнику Милошевићу на залагању да се заустави бесомучени рат на простору бивше Југославије.

У писму се даље каже да су чланови Удружења пионири на доприносе Срба које живе у Српској Републици Крајина, као у њиховој достигнуће, оносећи су указали чврстоћу у сарајевској ери.

На крају писма изражава се жеља и нада у успех мировних напора председника Милошевића.

Писмо је у име чланова Српског меморијалног удружења „Никола Тесла" из Њујорка потписао секретар доктор Јелко Вујовић.

ле трупе у Босну. Комитет УН за санкције неће издао дозволу за југословенски извоз пшенице, којим је, према предлогу Југославије, а уз сагласност Москве, требало да се плати руски гас. Уместо тога, тврди Итар-Тасс, разматра се могућност одвајања дела југословенских средстава у западном банкама како би се та средства искористила за плаћање руског гаса.

Руска агенција напомиње да Југославија не може да плати гас и друге енергенте конвертибилном валутом, јер су њени девизни рачуни у иностранству блокирани због санкција, а у самој земљи девиза је мало.

Саопштење конзулата амбасаде САД у Београду

Председник Сједињених Америчких Држава и Конгрес још увек нису донели коначну одлуку о савезном буџету за 1996. годину. Док одлука не буде донета, влада Сједињених Америчких Држава обавештава само основне функције. Конзулат америчке амбасаде у Београду неће издавати визе и обављати уобичајене конзуларне послове. Молимо вас да само у хитним случајевима позовете Конзуларно одељење телефоном. Конзулат ће наставити са издавањем виза и убрзавање послова када савезни буџет буде одобрен.

ИНИЦИЈАТИВА ИЗ УКРАЈИНЕ

Ослонац на „православни појас"

Упорне стремљењу на што блискији односима са НАТО, Кијев неће никад постати равноправан партнер у тој организацији

Кијев, 16. новембра (Танјуг)

Украјина би, уколико жели да сачува свој наполеонски статус и безбедност, морала да тежи основној православног савеза у коме би ушла Србија, Бугарска, Румунија, Грузија и друге земље са блиским историјским везама, пише данас уводник „Вечерњих киевских Ведомостей".

Аутор написа, директор кијевског Центра регионалних истраживања „Европеја" Виталиј Чечило, сматра да Украјина, проглашавши себе земљом ван блокова, мора определити свој геополитички статус, да не би постала објект нових борбених дејстава између Истока и Запада.

Ослонац на такозвани „православни појас" је, према оцени Чечила, данас нужан због тога што сам земље из те групе имају слични проблем.

Избор пред којим се те државе сада налазе своди се, укратко, на две могућности, сматра Чечило. Прва је коришћење покровитељства великих сила, а друга успостављање што ширих међународних веза за излазак из дубоке политичке и економске кризе.

Таква сарадња би омогућила Украјини и сви другим земљама „православног појаса" да остану у оквиру своје културе, после победе у „хладном рату", прошире на Исток, на границама Украјине и Русије.

Чечило сматра да лишавање о ширењу НАТО на Исток, уз истовремено јачање турске оружане силе и снажење борбене моћи Украјине на Црном мору, у потпуности разрешавају изгледе о војно-политичким изменама Запада.

Коначна наоружања ову да нас последње НАТО три пута премашују само оружане моћи земаља Заједнице Независних Држава – ЗНД, упозорава Чечило.

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА НОВИНАРЕ УНПРОФОР-а У БЕОГРАДУ

УН ће сарађивати са оптуженим Хрватима

Све док се официри ХВО, оптужени за ратне злочине, налазе на одговорним положајима, УНПРОФОР са њима мора да комуницира. – Суд у Хагу је увређен одлуком Туђмана да унапреди генерала Блашкића

– Унпрофор мора да „сарађује" са официрима ХВО у Босни које је хашки суд оптужио за ратне злочине, зато што се они налазе на одговорним и незаобилазним дужностима. Састајаћемо се са њима све док не буду ухапшени, али то не значи да ће подржавано рад суда у Хагу, изјавила је Сузан Мануел, портпарол Унпрофора у Београду, на ју'ерашњој конференцији за новинаре.

Мануел је додала да је хашки суд увређен одлуком Фрање Туђмана, хрватског председника, да један од оптужених, генерала Тихомила Блашкића, унапреди у главног инспектора хрватске војске. Она је рекла да то није позитиван корак за хрватско-босанску федерацију, поготово што је она добила додатну подршку на преговорима у Дејтону.

Српско-хрватски споразум о Сремско-барањској области оцењен је на ју'ерашњој конференцији као потврда да су спорне територије интегрални део Хрватске. Мануел није више говорила о том питању, с обзиром да је Савет безбедности једини надлежан да коментарише и тумачи потписани споразум.

Генерални секретар Уједињених нација Бутрос Гали изразио је спремност да ова организација учествује у спровођењу договора, али о томе засад нема одређених података.

Хуманитарна ситуација у Крајини је мешана тешка. УН добијају података да болница у Книну озбиља да прима старе особе српског порекла. Приликом су додатно ојачане с обзиром на предстојећи период, пошто су међународне хуманитарне организације напустиле терен, а хрватска засад само наизглед. УН су достављале помоћ са 45 патрола дневно, на пример, а хрватска организација за чишћење мина шест патрола. Хрватска и Међународни црвени крст збрињавају само најтежеће случајеве.

УН и даље надгледају положај 700 заточених Срба после заузимања Западне Славоније, као и операције „Олуја". Мануел је рекла да су многи од њих још под истрагом, или су против њих подигнуте недовољно основане оптужнице, тако да њиху у стању да се бране.

У балканском региону, српска избеглице су смештене углавном у приватним кућама, док ће око 20 хиљада особа зиму провести у колективним центрима.

УН и даље крше пристиса како би ни се омогућио улазак у Сребреницу. Верује се да још није познато судбина четири хиљаде људи.

Елизабет Рен, специјални известилац Комисије за људска права УН, посетиће Југославију од 28. новембра до 4. децембра. Рен би требало да посети и Сребреницу. СРЈ је одобрила програм посете, али Елизабет Рен још није добила дозволу да отвори канцеларију у Београду, рекла је Сузан Мануел.

А. Кнежевић

ОДЛУКА СУДА У ХАГУ

Нове оптужнице против Караџића и Младића

Хаг, 16. новембра (Танјуг)

Пред хашким међународним судом за ратне злочине, почињене на територији некадашње Југославије, данас су поднесене нове оптужнице против председника Републике Српске Радована Караџића и команданта Главног штаба Војске Републике Српске, генерала Ратка Младића.

Судско веће којим председава судија Фуад Ријад саопштило је да се у оптужници, коју је поднео тужилац међународног суда Ричард Голдстон, обојица именованих сматрају „директним кривцима за злочине, почињене јула 1995. године против муслиманско-босанског становништва у заштићеној зони под контролом Уједињених нација у Сребреници".

Како је на данашњој конференцији за новинаре у суду у Хагу речено, после пада Сребренице наводно су масовно убијани цивили, о чему суд сматра да посведоче „необорљиве доказе". Према тврдњама истраге, Караџић и Младић морали су знати за ове злочине, па су стога одговорни за ове које су починили њихови подчињени.

До подизања оптужнице дошло је упркос томе што је нови известилац УН за људска права на простору претходне Југославије Елизабет Рен у свом прошлонедељном извештају јасно показала да тврдње о наводном нестанку извесног броја муслимана из Сребренице, које је изнео још њен претходник Тадеуш Мазовјецких, тек треба доказати.

Рен у извештају упозорава да се до цифре од око 10.000 нестали муслимани из Сребренице дошло на основу захтева за тражење за несталима, које су муслиманске породице предале Међународном комитету Црвеног крста. Она, међутим, истиче да је комитет ако установило да је 2.000 захтева дуплирано.

Рен, такође, изводи да је око 5.000 муслимана, које се и даље води као нестале, отишло на муслиманску територију, пре него су босанске Срби и заузели Сребреницу.

После прошлонедељног подизања оптужнице против шесторице хрватских официра и функционера, због сумње да су починили злочине према муслиманском становништву у средњој Босни, као и после оптужнице против бивших официра ЈНА српске националности због наводних злочина, почињених приликом борби за Вуковар, у извесним кругама хашког суда било је наговештаја да би ускоро могло бити покренут поступак и против високе официра војске муслиманске владе у Сарајеву, због злочина према српском становништву.

Међу осумњиченима се помињало и име хашког Насера Орића, једног од команданата муслиманских јединица које су починиле покоље међу српским становништвом у околини Сребренице.

Уместо те оптужнице, дошле су нове оптужбе против Караџића и Младића, против којих је и пред међународним судом већ подигнута оптужба за геноцид над муслиманским становништвом Босне".

Описав разноја догађаја које, међутим, много изненадно добро познавајући све материје и рада суда у Хагу, посито је већ у току извршила притисака да се Караџић и Младић лише функција које обављају у својој земљи.

Такође, очигледно је да још ни је тренутак да се оваквим притиснима од стране суда изложи и муслиманска страна у босанском сукобу, мада према наговештајима из Хага, ни такав разноја догађаја није искључен.

Плаћање гаса одмрзнутим девизним средствима?

Москва, 16. новембра (Танјуг)

Нерешене начин плаћања руског природног гаса, који је данас ноћно да притиче у Југославију, основни је разлог што извозна руских енергената није кренула одмах по одобрењу Комитета УН за санкције.

Како преноси вечерас руска агенција Итар-Тасс, Комитет УН за санкције неће издао дозволу за југословенски извоз пшенице, којим је, према предлогу Југославије, а уз сагласност Москве, требало да се плати руски гас. Уместо тога, тврди Итар-Тасс, разматра се могућност одвајања дела југословенских средстава у западном банкама како би се та средства искористила за плаћање руског гаса.

Руска агенција напомиње да Југославија не може да плати гас и друге енергенте конвертибилном валутом, јер су њени девизни рачуни у иностранству блокирани због санкција, а у самој земљи девиза је мало.

ПРЕДСЕДНИК САВЕЗНОГ УСТАВНОГ СУДА БОГДАН ТРИФУНОВИЋ НА КОНФЕРЕНЦИЈИ У ВАШИНГТОНУ

Независност судства централна тема свих дискусија

Др Богдан Трифуновић, председник Савезног уставног суда СР Југославије, учествовао је у раду Треће међународне судске конференције, одржане од 13 до 15. новембра 1995. године у Вашингтону. Организатор Конференције био је Центар за демократију из Вашингтона. Тема Конференције је била: Анализа – они судови највише инстанце – Уставни и врховни судови у Средњој и Источној Европи и бившем Совјетском Савезу. Независност судства била је у центру пажње свих дискусија. На овој конференцији први пут је позван представник једног југословенског суда. У раду Конференције учествовало је 60 председника највиших судова и судија из бивше СССР-а, Средње и Источне Европе, Западне Европе и Северне Америке.

Др Богдан Трифуновић је у свом иступању говорио о аутономном и независном положају судова у Југославији, о њиховој надлежности, финансирању итд.

У многобројним контактима са председницима европских и америчких судова договорени су разговори облици стручне сарадње наших судова са иностраним судовима.

Телекс

Председник техничког савезног министарства, привредници возила „Ивако" Александар Кисин боравиће ће у Приморској између Дубровника (ПКЈ).

Како је саопштено из ГКЈ, Кисин је разговарао са председником за сарадњу и води ГКЈ Спасојем Секулетићем о сарадњи на међународ ГКЈ Љубишином Тодосијевићем. (Танјуг)

Дипломатско Министарство иностраних послова НДР Кореје, које је предводио Ким Чанг Рјол, заменик министра, примио је дуже разговоре отварања Републике Србије Слободан Јовановић.

Amerikalılar Ohio'daki müzakerecileri acele ettiriyor

Clinton Japonya ziyaretini erteledi, Christopher Dayton'a geri dönüyor

Amerika Birleşik Devletleri'nin Müslüman delegasyona bu hafta sonu müzakerelerin sona erdirilmesi için baskı yapmasının bir göstergesi. Dışişleri Bakanlığı'nın bazı Kongre üyelerine yönelik sert eleştirileri.

Dayton, 16 Kasım, Tanjug

Dayton'daki barış görüşmeleri, Bosna'nın geleceğiyle ilgili kalan farklılıkların giderilmesi amacıyla bugün ikili istişarelerle devam etti. Bu, özellikle Saraybosna'nın statüsü, bazı toprakların değişimi veya anayasal ilkelerle ilgilidir. Bugün, Richard Holbrooke'un başkanlık ettiği Amerikan başkanlık ekibinin delegasyon başkanlarıyla bir dizi toplantı yapması ve Yugoslavya delegasyonunun uzman ekibinin belirli alanlarda Amerikalı uzmanlarla görüşmeler yapması bekleniyor. Dayton'daki barış görüşmelerinin Sırp-Müslüman ilişkileri konularına odaklandığı öğrenilirken, Bosna'daki federasyonlarını güçlendirme anlaşmalarıgöz önüne alındığında, Müslüman ve Hırvat ilişkilerinin çözüldüğü kabul edilmektedir.

New York, 16 Kasım

New York'taki daimî muhabirimizden:

Dışişleri Bakanı Warren Christopher, Japonya ziyaretini kısaltmaya karar verdi ve cuma günü yeniden Dayton'da olacak. Dayton'daki meslektaşlarına yakın bir Amerikan diplomat, amacınbarış anlaşmasının metninin kabul edilmesi için müzakere taraflarına kararlı bir baskı uygulamak olduğunu söylüyor. Görünüşe göre Amerikalılar kendilerine yeni bir hedef belirlediler; müzakereler hafta sonu bitene kadar tamamlanmalıdır. Batılı bir diplomat kararlı bir şekilde, "Gelecek hafta yeni bir devam istemiyoruz" diyor. Japonya ziyaretini iptal eden Amerikan Başkanı Bill Clinton da özellikle Bosna'da barış anlaşmasına varılırsa Ohio'ya gelebilir. Warren Christopher, salı günü üç delegasyonun liderleriyle on dört saat süren müzakereler sırasında en çok Saraybosna'nın gelecekteki statüsü konusunda önemli ilerlemekaydetti ve bazı meslektaşlarına göre tüm kalan sorunların o akşam çözüleceği anlar da oldu. Ancak kararlı bir atılım sağlanamadı, bu nedenle dün Dayton'dan karamsar tahminlerle dolu resmi olmayan haberler gelmeye başladı. Bu haberler, Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns'ün ifadesinde de destek

buldu: "Onlar (müzakereciler), ya önemli bir seçim yapacakları ya da yapamayacakları bir noktaya geldiler."

Gerçekçi Olmayan Talepler

Aslında anlaşmayı engelleyenlerin Bosnalı Müslümanlar olduğu ortaya çıktı. Amerikalıların koşulsuz olarak onların yanında olacağına inanan Izzetbegoviç ve Silayciç (Silajdžić) sürekli olarak maksimalist taleplerle ortaya çıkıyor. İddialara göre, ilki Müslüman devleti için mümkün olduğunca fazla toprak kazanma peşindeyken, ikincisi Bosna'nın herhangi bir şekilde bölünmesine karşı çıkarak üniter bir devlet talep ediliyor. Amerikan kaynaklarına göre, Richard Holbrooke için Silayciç gerçek bir kâbus haline geldi ve bu hafta onu uzlaşma ile bir çözümü kabul etmeye ikna etmeye çalışıyor. Örneğin, Müslüman engellemesi, Müslüman-Hırvat federasyonuna Srebrenitsa ve Jepa (Žepa) şehirlerinin eklenmesi talebinde kendini gösteriyor. Müslümanlar, Bosna'nın doğusundaki Müslüman bölgelerinin her zaman savunmasız ve zor sürdürülebilir olacağını bilmelerine rağmen, her ne pahasına olursa olsun Sırp Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğünü bozmak için çaba gösteriyorlar. Srebrenitsa ve Žepa'yı talep ederken, Müslümanlar, 1994 yılında müzakerelerin temeli olarak kabul edilen haritaya atıfta bulunuyorlar. Ancak son askeri çatışmalar, haritaları değiştirdi. Çünkü Sırplar artık toprakların %70'ini değil, %48'ini kontrol ediyor ve Bosna'nın bölünme planına göre %49'unun onlara verilmesi gerekiyor.

Amerikalılar, Dayton'da Müslümanlardan son saldırılarda Hırvatlarla (ve NATO'yla) iş birliği içinde ele geçirdikleri topraklardan vazgeçmelerini istemediklerini kabul ediyor. Ancak Müslümanlar, Sırpların kontrolündeki şehirleri de talep ediyor ki Amerikalılar bile, istemelerine rağmen bu şehirleri onlara "veremezler", çünkü müzakerelerin başarıyla sonuçlanmasını istiyorlar. Bir Batılı diplomat, "Bu insanlar anlaşmaya o kadar yakınlar ki kabul etmeye hazır olmamaları inanılmaz." diyor. Dayton müzakerelerine katılan bir Amerikalı, "Geçmişi unutmayacağız, ancak amacımız toprak bütünlüğü olan bir Müslüman-Hırvat federasyonu yaratmak. Müslümanlar, bu federasyondaki gelecek garantilerine odaklanmak yerine çoğunlukla sembollerle uğraşıyorlar… Srebrenitsa ve Žepa Müslümanlar için böyle semboller, ancak Amerikalılar bu şehirlerin gelecekteki federasyonun bir parçası olduğu 1994 haritasını sessizce ve gürültü yapmadan reddettiler.” diye açıklıyor.

GINGRICH'İN CLINTON'A YANITI

Müslüman-Hırvat oluşumunun Bosna'da bir şekilde hayata geçmesi için Franyo Tucman, dün Müslüman-Hırvat federasyonu ile ekonomik iş birliği ve mültecilerin geri dönüş hakkı üzerine bir anlaşma imzaladı. Ancak, Tucman bu vesileyle Bosna devletinin bütünüyle tam siyasi ilişkiler kurmaktan kaçındı.

Richard Holbrooke ve ekibi, Christopher'ın Japonya'dan dönüşüne kadar toprak paylaşımı, birleşik devlet anayasası ve seçimlerle ilgili kalan anlaşmazlıkları çözmelidir. Barış anlaşmasının imzalanmasından sonra Bosna'ya silah ithalatı ambargosunun kaldırılması konusu da çözülmemiştir. Burns'ün ifadelerine göre, Christopher salı günü "farklılıkların nasıl aşılacağına dair bazı öneriler sundu, şimdi başkanlar bu önerileri değerlendiriyor." Dışişleri Bakanlığı sözcüsü, kongre üyelerinin, devlet başkanının Bosna'ya asker göndermeden önce kongreden onay almasını zorunlu kılan bir yasayı kabul etme niyetini de şiddetle eleştirdi. "Dayton'daki müzakereleri kongrenin kaprislerine göre ayarlayamayız. Böyle bir yasanın kabul edilmesi ulusal çıkarlarımız doğrultusunda değildir. Eğer kongre Christopher ve Holbrooke'un ayağının altından halıyı çekmek istiyorsa, o zaman böyle bir yasayı kabul etsin." dedi. Burns, Birleşmiş Milletler'in eski ABD Büyükelçisi Jean Kirkpatrick'i de Temsilciler Meclisi Ulusal Güvenlik Komitesi'nde yaptığı tanıklık sırasında Amerikan askerlerinin Bosna'ya gönderilmesinin Vietnam veya Somali'deki gibi bir fiyaskoyla sonuçlanabileceğini belirtmesi nedeniyle eleştirdi: "Müzakereler devam ederken bu tür eleştiriler yapmak ve müzakerelerin başarısını tehlikeye atmak sorumsuzluktur.". Ancak yönetim için en büyük darbeyi, Temsilciler Meclisi Başkanı Newt Gingrich vurdu. Başkan Clinton, ona Amerikan askerlerinin Bosna'ya gönderilmesi misyonunun nedenleri ve önemini açıklayan dokuz sayfalık bir mektup gönderdi. Gingrich, bu argümanların yönetimin pozisyonunu "bir gram bile" güçlendirmediğini değerlendirdi ve ardından Clinton'ın zayıf bir başkomutan olduğunu, bu nedenle böyle bir askeri operasyon için destek sağlamakta zorlandığını belirtti. "Colin Powell ve Bob Dole kolayca 'evet' alabilirlerdi. Clinton bunu başarabilir mi, bilemiyorum." diyerek konuşmasını sonuçlandırdı Gingrich.

EK-23. Politika, 22 Kasım 1995, Haber örneği

ПОЛИТИКА

ВЛАДИСЛАВ РИБНИКАР, ОСНИВАЧ
рез. капетан, погинуо 1. септембра 1914. године
ДАРКО РИБНИКАР, УРЕДНИК
рез. капетан, погинуо 31. августа 1914. године
Др СЛОБОДАН РИБНИКАР, ДИРЕКТОР
рез. потпуковник, умро 24. септембра 1924. године
ВЛАДИСЛАВ СЛ. РИБНИКАР, ДИРЕКТОР
носнлац Партизанске споменице 1941.
умро 1. децембра 1955. године

ISSN 0350-4395

Први број „Политике" изашао 25. јануара 1904. године

ПРИМЕРАК 1,00 ДИН. 70 СПТ; 30.00 ДЕН. | ЛИСТ ИЗЛАЗИ СВАКОГ ДАНА – РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ – ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ: МЕСЕЧНА 27,00; ТРОМЕСЕЧНА 81,00; ПОЛУГОДИШЊА 162,00 | БЕОГРАД, СРЕДА 22. НОВЕМБАР 1995. Број 29489 – Година XCII | Централа: 322-33-01, 322-67-61. Секретаријат: 322-66-68. Дежурни уредник: 322-17-84. Београдска хроника: 323-24-93. Огласно: 322-50-07. Претплата – тел. и факс: 322-67-76. Продајно: 322-36-55, 322-14-09. Телекси: 11-416, 11-419. | ПОЛИТИКА МАКЕДОНСКА 29

ИЗЈАВА ГУВЕРНЕРА НБЈ ПРОФ. ДР ДРАГОСЛАВА АВРАМОВИЋА И ПРЕДСЕДНИКА ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ МИРКА МАРЈАНОВИЋА

Програм 2 економске политике биће одмах примењен

Уверење да ће ускоро Југославија бити враћена на некадашње позиције и на место које јој припада у међународној заједници

У моменту када смо сведоци историјске победе мира на простору претходне Југославије и када је потврђена мировна политика наше земље и нашег председника Слободана Милошевића, и с обзиром на чињеницу да су скинуте (суспендоване) санкције према Југославији, у прилици смо да кажемо да смо се и на привредном плану припремили за период који долази. Гувернер НБЈ Драгослав Аврамовић је, заједно са Савезном и републичким владама, припремио Програм 2 у коме су садржане мере економске политике и у периоду након укидања (суспензије) санкција, које ће у најкраћем могућем року бити операционализоване и одмах примењене.

Суштина ових усаглашених мера друге фазе реализације Програма је интензивирање привредног раста и развоја, стабилизоване финансијског система и тржишта, отварање наше привреде према свету и унапређивање међународне размене, догрдања привредног система у правцу његове модернизације и усклађивање са светском привредом, а све у циљу подизања животног стандарда становништва.

Уверени смо да ће потписивањем мировног споразума, на једној, и применом усаглашених мера друге фазе Програма, на другој страни, бити заокружен политички и привредни амбијент за брзо враћање Југославије на некадашње позиције и место које јој припада у међународној заједници, каже се у заједничкој изјави коју су потписали проф. др Драгослав Аврамовић и Мирко Марјановић.

САОПШТЕЊЕ СА СЕДНИЦЕ ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Мировни споразум потписан у Дејтону представља документ од историјске важности за Републику Србију, СРЈ и српски народ у целини

Председник Републике Србије Слободан Милошевић одиграо пресудну улогу које је уважена и потврђена од стране свих међународних субјеката као и учесника у Споразуму

Влада Републике Србије, на синоћној седници којом је председавао Мирко Марјановић, разматрала је државне, економске и социјалне аспекте мировног споразума потписаног у Дејтону, САД.

Влада Републике Србије поздравља успешан завршетак мировних преговора и оцењује да мировни споразум потписан у Дејтону представља документ од историјске важности за Републику Србију, односно СР Југославију, и српски народ у целини.

Овај мировни споразум означава велику победу мира на просторима претходне Југославије. Споразум је потврда мирољубиве политике Југославије за коју се она залагала од почетка сукоба на територији претходне СФРЈ, настали после сецесије неких република. Мировним споразумом, који уважава интересе свих страна, заустављa се рат и враћа мир на ове просторе.

Мировним споразумом стварају се сви предуслови да претходна Југославија и Балкан у целини поново постану зона мира, стабилности и сарадње, омогућава пуна нормализација односа између федералних јединица претходне СФРЈ и безбедан и миран живот грађана на територији било које од њих.

Суспендовање и укидање санкција против Савезне Републике Југославије, као један од елемената успешног исхода преговора, омогућава Југославији и Србији да се поново укључе у процесе међународне размене, да се интензивира привредни раст и развој и да се омогући реализација демократских, економских, социјалних и културних приоритета земље. Укидањем санкција стварају се услови за задовољавање виталних потреба и раст животног стандарда најширих слојева становништва. Такође, то ће олакшати решавање тешких хуманитарних проблема, посебно збрињавање 750 хиљада избеглица које су нашле уточиште у нашој земљи.

(Наставак на 11. страни)

у овом броју:

УПОЗОРЕЊЕ ПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Проверите партнера са којим послујете (Страна 20)

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ „ЕКОНОМИКА ТУРИЗМА" ДР СЛОБОДАНА ЧУКОВИЋА
Ова земља има лепу туристичку будућност (Страна 20)

У ДЕЈТОНУ (САД) ЗАВРШЕНИ МИРОВНИ ПРЕГОВОРИ О БОСНИ

Милошевић: Рат је завршен, сада је време да се сви окрену миру, изградњи, економском опоравку

Суспензија санкција Југославији

Крај грађанског рата

Мапе неупоредиво боље него што су то биле мапе Контакт групе. – Несумњиво да су све стране морале да учине и озбиљне концесије, али је сигурно да се све концесије које су учињене не могу упоредити са остварењем резултата – то је мир; то је мир не само у Босни и Херцеговини него мир у читавом региону. – Наш следећи циљ је успешан економски и културни развој, интеграција у Европу и свет, равноправност народа и људи у региону, равноправност и сарадња у интересу свих

Слободан Милошевић

Дејтон, 21. новембра

Грађани Југославије, сигуран сам да сам вас искрено обрадовали постизањем мира на мировним преговорима у Дејтону. Они су дуго трајали, али мислим да је резултат несумњиво примерен тим преговорима.

Грађанима Републике Српске желим успешну Републику Српску и желим им мир и сарадњу са муслиманско-хрватском федерацијом. Рат је данас престао и коначно у БиХ, и то не само зато што је овај споразум постигнут по свим елементима мировног плана већ и зато што је коначно фиксирана тачна граница између Републике Српске и муслиманско-хрватске федерације, тако да никаква војна акција која би имала за циљ некакву територијалну промену више не би имала никаквог смисла и била би несумњиво и искључиво третирана као терористички акт. Према томе, рат је завршен. Сада је време да се сви окрену миру, изградњи, економском опоравку.

Ми смо много времена провели ових последњих неколико дана управо на питању мапа. Мислим да су мапе веома и, рекао бих, готово неупоредиво боље него што су то биле мапе Контакт групе. Да почнем са запада, у односу на изгубљене територије, враћене су у Републику Српску територије општина Мркоњић-Град и Шипово, а онда, идући ка централном делу, у односу на план Контакт групе – Озрен и Добој, Модрича, Дервента, Брод, Шамац, Брчко, а у односу на источни део – Вишеград, Сребреница, Жепа, тако да опет мапе, по мом мишљењу, представљају једно фер решење. Несумњиво да су све стране морале да учине и озбиљне концесије, али је сигурно да се све концесије које су учињене не могу упоредити са остварењем резултата – то је мир. То је мир не само у Босни и Херцеговини него мир у читавом региону. Читав регион има сада могућност да се окрене сопственом развоју.

На крају, желим да вам кажем да је управо ушла у процедуру Резолуција Савета безбедности Уједињених нација којом ће престати све економске санкције уведене против Савезне Републике Југославије. Та резолуција је целовита, наиме, санкције се одмах суспендују, а формално дижу после одређеног времена, међутим, у карактеру режима, никаквих разлика нема између суспензије и дизања, реч је само о одговарајућој процедури која је повезана за смиривање тензија и за смиривање ратних сукоба у Босни.

Ја очекујем да читава наша земља, сада ослобођена стега које су веома много нарушале наш економски и друштвени развој у целини, крене једним путем ка још већем економском опоравку и путем успешног развоја. Наш следећи циљ је успешан економски и културни развој, интеграција у Европу и свет, равноправност народа и људи у региону, равноправност и сарадња, у интересу свих.

У име делегације Савезне Републике Југославије, из Дејтона, Охаја, желим да упутим срдачне честитке свима вама, свим грађанима Југославије, рекао је на крају у изјави из Дејтона председник Милошевић.

(Опширније о мировном споразуму на 2, 3, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19. и 25. страни)

Клинтон: Босна из два дела – хрватско-муслиманске федерације и Републике Српске

Вашингтон, 21. новембра

На конференцији за новинаре у Белој кући председник САД Бил Клинтон је рекао:

– Добар дан! Разговарао сам са

КТИТОР

УСКОРО НАЈНОВИЈИ ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ

Астерикс из „Политике"

У децембру излази прва епизода популарног стрипа о Астерикусу у издању НП „Политика" (уз једно дете „Политикиног Забавника"). Сваког месеца нова епизода на најфинијој хартији и са луксузним корицама на кносцима „Политика".

„Астерикс галски јунак" прва је велика прича популарних Астерикса и Обеликса и њихове договштине са римским освајачима. Из пера и оловке славних Гошинија и Удерза изашло је око 30 епизода које ће НП „Политика" издавати једанпут месечно!

КТИТОР

Dayton'da Bosna barış müzakereleri sona erdi

Miloşeviç: Savaş bitti, şimdi barışa, yeniden yapılanmaya ve ekonomik toparlanmaya odaklanma zamanı

Yugoslavya'ya uygulanan yaptırımların askıya alınması

İç savaşın sonu

Haritalar, Temas Grubu'nun haritalarından çok daha iyi.

- Tüm tarafların ciddi tavizler vermesi gerektiği kesin, ancak yapılan tüm tavizlerin sonuçların gerçekleşmesiyle kıyaslanamayacağı açıktır.

–Bu barış; bu sadece Bosna-Hersek'te değil, tüm bölgede barış demek. Bir sonraki hedefimiz başarılı bir ekonomik ve kültürel gelişim, Avrupa ve dünya ile entegrasyon, bölgede milletler ve halklar arasında eşitlik, ~~eşitlik~~ ve iş birliği ile tüm tarafların çıkarına olacak şekilde çalışmaktır.

Dayton, 21 Kasım

Yugoslavya vatandaşları, Dayton'da barışın sağlanması ve barış görüşmelerinin sonuçlanmasıyla sizleri içtenlikle mutlu ettiğimizden eminim. Görüşmeler uzun sürdü, ancak sonuçlarının bu görüşmelere kesinlikle uygun olduğunu düşünüyorum. Sırp Cumhuriyeti vatandaşlarına başarılı bir Sırp Cumhuriyeti ve Müslüman-Hırvat Federasyonu ile barış ve iş birliği dilerim. Bugün Bosna-Hersek'te savaş sona erdi ve bu sadece barış planının tüm unsurlarıyla sağlanması nedeniyle değil, aynı zamanda Sırp Cumhuriyeti ile Müslüman-Hırvat Federasyonu arasındaki kesin sınırın nihayet belirlenmesi nedeniyle gerçekleşti. Bu nedenle, artık herhangi bir askeri operasyonun, herhangi bir toprak değişikliği amacıyla yapılması mantıklı olmayacak ve kesinlikle terörist bir eylem olarak değerlendirilecektir. Dolayısıyla savaş sona erdi, şimdi barışa ve ekonomik toparlanmaya odaklanma zamanı. Son birkaç günümüzü haritalar üzerinde çalışarak geçirdik. Haritaların, Temas Grubu'nun haritalarından çok daha iyi olduğunu düşünüyorum. Batıdan başlayarak kaybedilen topraklarla ilgili olarak Mrkonjić-Grad ve Šipovo belediyelerinin toprakları Sırp Cumhuriyeti'ne geri verildi. Merkeze doğru ilerleyerek, Temas Grubu'nun planına göre Ozren ve Doboj, Modriča, Derventa, Brod, Šamac, Brčko ve doğuda Višegrad, Srebrenitsa, Žepa. Bu nedenle, haritaların adil bir çözüm sunduğunu düşünüyorum. Tüm tarafların ciddi tavizler vermesi gerektiği kesin, ancak yapılan tüm tavizlerin sonuçların gerçekleşmesiyle

kıyaslanamayacağı açıktır. Bu barış demektir. Bu, sadece Bosna-Hersek'te değil, tüm bölgede barış demektir. Tüm bölge artık kendi gelişimine odaklanma fırsatına sahiptir.

Dayton'dan yaptığı açıklamada Başkan Miloşeviç, "Son olarak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'ne uygulanan tüm ekonomik yaptırımları sona erdirecek olan kararın prosedüre girdiğini bildirmek isterim. Bu karar kapsamlıdır; yaptırımlar hemen askıya alınacak ve belirli bir süre sonra resmen kaldırılacaktır. Ancak, rejimin doğasında askıya alma ve kaldırma arasında hiçbir fark yoktur. Bu sadece Bosna'daki gerilimi ve savaş çatışmalarını yatıştırmakla ilgili uygun bir prosedürdür. Ülkemizin tamamının, ekonomimizi ve toplumsal gelişimimizi büyük ölçüde bozan kısıtlamalardan kurtulmuş olarak, büyük bir ekonomik toparlanma ve başarılı bir gelişim yoluna girmesini bekliyorum. Bir sonraki hedefimiz başarılı bir ekonomik ve kültürel gelişim, Avrupa ve dünya ile entegrasyon, bölgede milletler ve halklar arasında, eşitlik ve iş birliği ile tüm tarafların çıkarına olacak şekilde çalışmaktır. Dayton, Ohio'dan Federal Yugoslavya Cumhuriyeti Delegasyonu adına, Yugoslavya'nın tüm vatandaşlarına içten tebriklerimi sunmak isterim." dedi.

EK-24. Politika, 22 Kasım 1995, Haber örneği

3 ПОЛИТИКА среда 22. новембар 19

ЗАВРШНИ ИЗВЕШТАЈ „ПОЛИТИКИНОГ" ИЗВЕШТАЧА ИЗ ДЕЈТОНА

Свечано парафиран мировни споразум о БиХ

Преговори су били тешки али мировни споразум мора се сада спровести у дело – истакао је Ворен Кристофер. – Споразум значи само почетак мира – рекао је Карл Билт

(Од нашег сталног дописника)

Дејтон, 21. новембра

Потписи на изузетно значајном документу, свечана атмосфера, обећавајућа, али упозоравајућа излагања учесника преговора, аплаузи и осмеси на још уморним лицима. Тренутак који улази у историју. Председник Србије и председник југословенске делегације Слободан Милошевић, хрватски председник Фрањо Туђман и вођа босанских муслимана Алија Изетбеговић стављају свој потпис на мировни споразум. Затим им се придружују, у улози сведока овог историјског чина, амерички државни секретар Ворен Кристофер, представник Европске уније и представник Русије, Карл Билт и Игор Иванов, као и представници Контакт групе из Француске, Велике Британије и Немачке.

У дворани војног хотела „Хоуп", ваздухопловне базе Рајт–Патерсон тиме је направљен дивовски суштински корак, којим је досегнут мир у Босни. Угледни гости у пуној дворани били су свесни догађаја коме присуствују и са пуним поштовањем и великим симпатијама поздравили су све учеснике у преговорима који су узели реч након парафирања споразума.

Први говорник, Ворен Кристофер, с поносом је нагласио како многи нису веровали да ће овакав дан икада стићи, али је он досегнут, захваљујући заједничком залагању тројице лидера из претходне Југославије, америчком тиму, представницима Европске уније, Русије и Контакт групе.

Преговори су били веома тешки, али договорени мировни споразум се сада мора спровести у дело. Тканво босанског друштва неће се лако залечити и постигнута победа неће потрајати, уколико се опредељења на папиру не преточе у праксу. Сједињене Државе и цела међународна заједница помоћи ће да се Босна што пре и што успешније обнови.

Карл Билт је оценио да споразум значи само почетак мира, јер предстоје велики изазови и тешкоће. Наговештено је ускоро потписивање овог споразума на међународној конференцији у Паризу, да би се затим у Лондону „обавили договори о начинима примене разних делова овог споразума". У Европској унији направљен је нацрт обнове свих делова Босне – истакао је Билт.

Председници Милошевић, Изетбеговић и Туђман парафирају мировни споразум у присуству државног секретара САД Ворена Кристофера (Снимљено са тв екрана)

Милошевић: У грађанском рату нема победника

Председниче, господине Кристофер, даме и господо, захваљујући успешном завршетку преговора у Дејтону, овај дан ући ће у историју као дан када је рат завршен у области претходне Југославије. У грађанском рату попут овог у Босни нема победника и не може бити победника, сви су губитници, само мир је победа. Решења, постигнута овде, укључују и болне уступке свих страна. Ипак, без тих уступака било би немогуће успети овде, а и мир би био немогућ. Због тога ни једна од страна зе би требало да жали због датих уступака.

Од данашњег дана рат у Босни требало би да буде препуштен прошлости, а мир и будућа сарадња, разумевање и економски и културни развој требало би да ступе на сцену у овој области.

Хтео бих да искористим ову прилику да нагласим да ће Савезна Република Југославија наставити, са истом упорношћу са којом се борила за мир и једнакост народа на овом простору у току протеклих година, да промовише сарадњу и развој на једнаким основама, у најбољем интересу свих земаља и народа овог региона.

Господине Кристофер, волео бих да изразим своју захвалност грађанима и влади САД, председнику и америчком преговарачком тиму, који је водио Ричард Холбрук, и Вама лично за велике напоре САД у постизању мира. У исто време, изражавајући очекивања да ће САД учествовати на исти начин у спровођењу споразума као што су допринеле и постизању самог споразума. Захваљујем представницима Руске Федерације и представницима Европске уније на њиховој конструктивној сарадњи. Хтео бих посебну захвалност да изразим грађанима ваздухопловне базе Рајт Патерсон и грађанима Дејтона за њихово гостопримство и моралну подршку коју су дали успеху ових преговора. Хвала вам, рекао је на крају председник Милошевић.

Људи и догађаји

ПО ЖЕЉИ КУПАЦА

Посебне симпатије побрао је Ричард Холбрук, говорећи о минулих 14 недеља као минулих 14 година. У борби за мир изгубио је тројицу пријатеља у Босни, а њихов допринос у овом споразуму и те како је значајан.

По неколико пригодних речница на овој свечаности изговорили су представници Контакт групе из Немачке, Велике Британије и Француске и тиме је церемонијал парафирања генералног споразума о Босни закључен.

Град Дејтон у америчкој држави Охајо ушао је у историју народа који живе на просторима претходне Југославије.

Д. Рибникар

Алија Изетбеговић сматра примером успешне сарадње многих чланова међународне заједнице, али ипак упозорава да ће ова одлука постати историјска тек када се спроведе. Русија жели да Босна буде демократска земља благостања и помоћи ће, посебно на цивилним пословима, без оклевања да се она што пре обнови, а одлука о војном учешћу и имплементацији мировног споразума биће донета касније. Иванов је указао на потребу што бржег укидања санкција против СРЈ, јер би то значило допринос стабилизацији прилика у региону.

Босна остаје јединствена, суверена држава и то је најзначајнији резултат овог споразума – оценио је Алија Изетбеговић. „Мом ћу народу рећи: ово можда није праведан мир, али је праведнијк од рата. У овом свету и у овим околностима бољи нисмо могли да остваримо".

Фрањо Туђман сматра да се споразумом о Босни окончава највећа криза у Европи после Другог светског рата. Обећао је пуну помоћ Хрватске снагама Атлантског пакта, помињући посебно значај доласка америчких трупа са задатком да сачувају данас утврђени мир.

Dayton'dan Politika muhabirinin nihai raporu

Bosna-Hersek Barış Anlaşması Resmen İmzalandı

-Görüşmeler zordu, ancak barış anlaşması şimdi uygulanmalı, dedi Warren Christopher.

-Anlaşma sadece barışın başlangıcıdır, dedi Carl Bildt.

(Daimî muhabirimizden)

Dayton, 21 Kasım

Barış anlaşması son derece önemli bir belge üzerinde imzalandı. Resmi bir atmosfer, umut verici ama uyarıcı konuşmalar, katılımcıların halen yorgun yüzlerinde alkışlar ve gülümsemeler. Tarihe geçen bir an. Sırbistan Cumhurbaşkanı ve Yugoslav heyetinin başkanı Slobodan Miloşeviç, Hırvatistan Cumhurbaşkanı Franyo Tucman ve Bosnalı Müslümanların lideri Aliya Izzetbegoviç barış anlaşmasını imzaladı. Ardından, bu tarihi olaya tanıklık eden ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher, Avrupa Birliği temsilcisi Carl Bildt, Rusya temsilcisi Igor Ivanov ve Fransa, Birleşik Krallık ve Almanya'dan temas grubu temsilcileri onlara katıldı. Hope askeri otelinde, Wright-Peterson hava üssünde yapılan bu törenle Bosna'da barışa ulaşmak için dev bir adım atıldı. Tam dolu salondaki seçkin misafirler, tanık oldukları olayın farkındaydılar ve müzakerelere katılan tüm konuşmacıları büyük bir saygı ve sempatiyle selamladılar. İlk konuşmacı Warren Christopher, birçok kişinin böyle bir günün geleceğine inanmadığını, ancak eski Yugoslavya'dan üç liderin, Amerikan ekibinin, Avrupa Birliği temsilcilerinin, Rusya ve temas grubunun ortak çabaları sayesinde bugüne ulaşıldığını gururla vurguladı. Görüşmeler çok zordu, ancak üzerinde anlaşmaya varılan barış anlaşması şimdi uygulanmalı. Bosna toplumunun dokusu kolayca iyileşmeyecek ve eğer kâğıt üzerindeki taahhütler pratiğe dökülmezse kazanılan zaferin değeri kalmayacak. Amerika Birleşik Devletleri ve tüm uluslararası toplum, Bosna'nın en kısa sürede ve en başarılı şekilde yeniden inşa edilmesine yardımcı olacak.

Carl Bildt, anlaşmanın sadece barışın başlangıcı olduğunu, çünkü büyük zorluklar ve engeller önümüzde durduğunu belirtti. Bu anlaşmanın Paris'teki uluslararası bir konferansta yakında imzalanacağını ve ardından Londra'da bu anlaşmanın çeşitli kısımlarının uygulanma yollarının açıklanacağını belirtti. Avrupa Birliği, Bosna'nın

tüm bölgelerinin yeniden inşası için bir taslak hazırladı, diye ekledi Bildt. Igor Ivanov, anlaşmayı birçok uluslararası toplum üyesinin başarılı iş birliğinin bir örneği olarak görse de, bu kararın ancak uygulandığında tarihi olacağını vurguladı. Rusya, Bosna'nın demokratik ve refah içinde bir ülke olmasını istiyor ve özellikle sivil işlerde, Bosna'nın en kısa sürede yeniden inşasına tereddüt etmeden yardımcı olacak, askeri katılım ve barış anlaşmasının uygulanması konusundaki karar daha sonra verilecek. Ivanov, Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti'ne uygulanan yaptırımların bir an önce kaldırılması gerektiğine dikkat çekti, çünkü bu, bölgedeki istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Aliya İzzetbegoviç, Bosna'nın birleşik, egemen bir devlet olarak kaldığını ve bunun bu anlaşmanın en önemli sonucu olduğunu belirtti; “Halkıma söyleyeceğim, bu belki adil bir barış değil, ama savaştan daha adil. Bu dünyada ve bu koşullarda daha iyisini elde edemezdik.”. Franyo Tucman, Bosna anlaşması ile İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki en büyük krizin sona erdiğini düşünüyor. Atlantik Paktı güçlerine Hırvatistan'ın tam destek vereceğini vaat etti, özellikle bugün belirlenen barışı koruma görevine sahip Amerikan birliklerinin önemini vurguladı. Richard Holbrook, geçen 14 haftayı 14 yıl gibi anlatarak özel bir sempati kazandı. Barış mücadelesinde Bosna'da üç arkadaşını kaybetti ve onların bu anlaşmaya olan katkıları çok önemli. Almanya, Birleşik Krallık ve Fransa'dan temas grubu temsilcileri de bu törende birkaç uygun cümle kurarak Bosna'daki genel anlaşmanın imzalanma törenini sonlandırdı. Amerikan Ohio eyaletindeki Dayton şehri, eski Yugoslavya topraklarında yaşayan halkların tarihinde yerini aldı.

EK-25. Politika, 24 Kasım 1995, Haber örneği

ПОЛИТИКА

ВЛАДИСЛАВ РИБНИКАР, ОСНИВАЧ
рез. капетан, погинуо 1. септембра 1914. године
ДАРКО РИБНИКАР, УРЕДНИК
рез. капетан, погинуо 31. августа 1914. године
Др СЛОБОДАН РИБНИКАР, ДИРЕКТОР
рез. потпуковник, умро 24. септембра 1974. године
ВЛАДИСЛАВ СЛ. РИБНИКАР, ДИРЕКТОР
носилац Партизанске споменице 1941.
умро 1. децембра 1993. године

Први број „Политике" изашао 25. јануара 1904. године

ПРИМЕРАК 1,00 ДИН. 70 СПТ; 30.00 ДЕН. | ЛИСТ ИЗЛАЗИ СВАКОГ ДАНА – РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ – ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ: МЕСЕЧНА 97.00, ТРОМЕСЕЧНА 81,00; ПОЛУГОДИШЊА 192.00 | БЕОГРАД, ПЕТАК 24. НОВЕМБАР 1995. Број 29491 – Година XCII | Централа: 322-33-61, 323-87-61. Секретаријат: 322-96-66. Дежурни уредник: 322-17-44. Београдска хроника: 322-24-93. Огласно: 322-66-07. Претплата – тел. и факс: 322-67-78. Продаја: 322-96-55, 323-14-09. Телекс: 11-416, 11-418. | ПОЛИТИКА МАКЕДОНСКА 29

САВЕЗНА ВЛАДА О РЕЗУЛТАТИМА МИРОВНИХ ПРЕГОВОРА У ДЕЈТОНУ

Остварени крупни циљеви

Мир и скидање санкција

Наредни циљеви су: економски опоравак и привредни развој, нормализовање односа са бившим југословенским републикама и другим суседима и реинтеграција СРЈ у међународну заједницу

Савезна влада је на јучерашњој седници, под председништвом премијера др Радоја Контића, размотрила информацију са...и у потпуности реализују постигнути споразум.

Савезна влада сматра да се сада треба усмерити на економски...

У ОВОМ БРОЈУ:

Редовни РТВ додатак у боји „Седам ТВ дана" на 20 страна

РЕАГОВАЊЕ ПРИВРЕДНИКА НА СУСПЕНЗИЈУ САНКЦИЈА
Враћамо се тамо где нам је место (Страна 9)

ОКРУГЛИ СТО У ПАЛАТИ ФЕДЕРАЦИЈЕ О ЕКОНОМСКОЈ ПОЛИТИЦИ
Тржишни курс динара и слободне цене (Страна 11)

ПОЛИГОН
Плотуни мира (Страна 14)

ПОВОДОМ 150 ГОДИНА САБОРНОГ ХРАМА СПЦ
Украс света (Страна 16)

ЈЕСЕН У РОГУ ШАЈКАШКЕ
Ковиљска врба (Страна 17)

ЗБИВАЊА У „BEL PAGETTU"
Необичне поруке корисницима (Страна 13)

***сутра:* Културни додатак**

У ПОНЕДЕЉАК, 27. НОВЕМБРА, ЧЕТВОРОБРОЈ „ПОЛИТИКЕ"

У понедељак, 27. новембра, „Политика" излази као четвороброј за 27, 28, 29. и 30 новембар

везног министра за иностране послове Милана Милутиновића о току и резултатима мировних преговора у Дејтону – свеобухватно је Савезна секретаријат за информисање.

Савезна влада оцењује да је југословенска делегација остварила циљеве који су утврђени Платформом за мировне преговоре, међу којима су од посебног значаја мир и суспензија санкција и савезна влада у целини прихвата резултате мировног споразума.

Југословенска влада оцењује да је остварени мировни споразум у Дејтону од историјског значаја и да представља гаранцију мира, стабилности и сарадње у региону и Европи.

Савезна влада оцењује да је, уз гаранције међународне заједнице, неопходно да Република Српска и муслиманско-хрватска федерација доследно, ефикасно...опоравак и привредни развој, нормализацију односа са бившим југословенским републикама и другим суседима и реинтеграцију СРЈ у међународну заједницу. Посебан значај има изградња привредног система применљивог европским стандардима, а на општем плану нормализација односа са међународним финансијским и трговинским организацијама, као и јачање билатералне и мултилатералне сарадње.

Остваривање оваквих циљева је омогућило и најновијом резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација о суспензији свих санкција.

Оцењено је да потпуна и целовита суспензија санкција представља признање југословенској мировној политици и доприносу југословенске делегације постигнутом мировном споразуму.

Савезна влада констатује да су од данас, практично, укинуте све санкције и оцењује да су тиме створени основни предуслови за брз и ефикасан опоравак југословенске привреде и њен успешан повратак на светско тржиште.

Зато је неопходно и много ефикасније користити расположиве капацитете и ресурсе, као и новостворене услове који су резултат мировног процеса, наводи се на крају саопштења Савезног секретаријата за информисање.

(Танјуг)

ПРВИ ДАН ПО СУСПЕНЗИЈИ САНКЦИЈА

Стигао руски гас

Јуче, у 13 сати и 45 минута стигли су први кубици гаса из договорених количина са руским партнером

Природни гас из Русије стигао је јуче, први дан по суспензији санкција, у 13 сати и 45 минута и код Хоргоша је ушао у гасоводни систем СРЈ. У првом „налету" је ушло 180.000 кубика на сат а очекује се да ће испорука брзо да достигне договорених 250.000 кубних метара на час. То је месечна испорука од 186,4 милиона кубика, што ће, уз оно што већ имамо у земљи, бити довољно да годишњи све наше зимске потребе.

Делегација СРЈ, у којој су били потпредседник савезне владе мр Никола Шаиновић, министар...

НА ПУМПАМА НИС-а БЕНЗИН У СЛОБОДНОЈ ПРОДАЈИ

Литар – 3,50 динара

У наредних неколико дана на пумпама НИС-а ће бити више бензина у слободној продаји. Литар ће до сада коштао 2,60 а од данас ће коштати 3,50 динара (од 95 октана), односно 3,30 динара (80 октана). Биће и безоловног бензина по истој цени као и од 86 октана.

енергетике у влади Србије др Драган Костић и представник узозника, успешно је завршила двођневне преговоре и ће је јуче пре подне кренуо ка Југославији. Испоруке гаса су се тако поклопиле са суспензијом санкција према СРЈ и потписивањем мировних преговора у Дејтону, мада су неки саговорници „Политике" тврдили да све то није повезано и да ће гас кренути и пре суспензије санкција. Као разлог за кашњење испорука наводили су нам да је руски партнер као контраиспоруке сада тражио одређене прекрамбене производе, а не робу која је раније договорена. Међутим, јучерашњи саговорници „Политике" су нам потврдили да у центру преговора нису били ти нови захтеви и да ће се гас, впрам, платити робом која је била утврђена претходним договореним аранжманом.

М. Ш.

САСТАНАК РУКОВОДСТАВА СР ЈУГОСЛАВИЈЕ, СРБИЈЕ, ЦРНЕ ГОРЕ И РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Споразум из Дејтона – историјски акт

Руководство РС прихвата споразум

Република Српска ће у целини спровести споразум и све обавезе које из њега проистичу, а могуће негативне последице појединих решења биће превазилажене напорима целе заједнице и уз помоћ СР Југославије

Јуче су се у Београду, како Танјуг сазнаје, састали руководства Савезне Републике Југославије и Републике Српске, на састанку на којем је размотрен дејтонски мировни споразум оцењено је да споразум представља историјски акт у интересу мира.

Руководство Републике Српске сагласило је да прихвата дејтонски споразум и да ће, и поред постојања неких решења, болних за Републику Српску, Република Српска у целини спровести споразум и све обавезе које из њега проистичу, а могуће негативне последице појединих решења биће превазилажене напорима целе заједнице и уз помоћ СР Југославије.

Састанку су присуствовали: председник СР Југославије Зоран Лилић, председник Србије Слободан Милошевић, председник Црне Горе Момир Булатовић, председник Савезне владе Радоје Контић и министар спољних послова СРЈ Милан Милутиновић, а из Републике Српске – председник др Радован Караџић, председник Народне скупштине РС Момчило Крајишник, потпредседници РС др Бољана Плавшић и др Никола Кољевић, председник владе Душан Козић, мандатар Рајко Кузмић, министар спољних послова др Алекса Бука, министар унутрашњих послова Томо Ковач и помоћник мандатара Главног штаба Војске РС генерал-мајор Здравко Толимир.

ИЗА КУЛИСА СВЕТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Југославија се вратила у Уједињене нације

После дужег времена испред шефа наше мисије при УН на столу је стајала плоча с натписом Југославија

(Од нашег сталног дописника)

Њујорк, 23. новембра

„Бившим противницима кудим једну реч – мир", рекао је Мухамед Шаћирбеј, гледајући с једне стране округлог стола Владислава Јовановића који му је, с друге стране, узвраћао мирно поглед. Шеф дипломатије муслиманске владе жалео је свиоћ – после...усвајала резолуција о суспендовању економских санкција СР Југославији и укидала ембарго на...увоз оружја на територију претходне Југославије – брзо економски опоравак грађанима исте Југославије, изражавајући наду да ће се између две суседне зе...

ФРАНЦУСКА СЕ СПРЕМА ЗА МИРОВНУ КОНФЕРЕНЦИЈУ О БОСНИ

Пакт о безбедности Балкана

Париз, 23. новембра (Танјуг)

Француска је спремна да предложи да се у Паризу приликом мировне конференције потпише и пакт о безбедности Балкана, тврди се у седишту француске дипломатије Ке д'Орсеју.

Пакт би обухватио све земље југоисточне Европе, а његови принципи би били међусобно одрицање од примене силе, мирољубиво решавање свих спорова, гарантовање међународно признатих граница и стриктно поштовање права националних мањина.

Тај потез Француске уствари изражава њену жељу да париска конференција буде превасходно радни и договорни допринос градњи и јачању мировног процеса на тлу бивше Југославије и учвршћење стабилности на балканском пространству.

Две недеље до конференције у Паризу

Париз, 23. новембра (Танјуг)

Тачан датум почетка мировне конференције у Паризу још се не зна, али је представник владе министар Ламасур рекао да ће то бити „следећих недеља", а званични представник Министарства иностраних послова је сазнао да председник изјављивали да треба чекати „само две недеље".

Биће то ради и не протоколарни скуп, каже у француском Министарству иностраних послова, који ће се завршити потписивањем утврда о миру заснованог на споразуму из Дејтона.

ДОКУМЕНТИ: ТРИ РЕЗОЛУЦИЈЕ САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УН О ПРЕТХОДНОЈ ЈУГОСЛАВИЈИ (СТРАНА 4)

УСКОРО НАЈНОВИЈИ ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ

Астерикс из „Политике"

У децембру излази прва књижица популарног стрипа о Астериксу у издању НП „Политика" (број једног дана „Политикиних Забавника"). Сваког месеца нова књижица из најфинијој хартији и са пуноцрвеним корицама на енглеском „Политика".

„Астерикс галски ратник" прва из велике серије популарних Астерикса и Обеликса и њихових доживљајима са римским освајачима. Из пера и оловке славног Гошинија и Удерзоа излазило је око 30 епизода које ће НП „Политика" издавати једанаест месеци.

Federal hükümet Dayton'daki barış görüşmelerinin sonuçları hakkında

Büyük hedeflere ulaşıldı

Barış ve yaptırımların kaldırılması

Sonraki hedefler: ekonomik toparlanma ve ekonomik gelişme, eski Yugoslavya cumhuriyetleri ve diğer komşularla ilişkilerin normalleştirilmesi ve Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti'nin uluslararası topluma yeniden entegrasyonu

Federal Bilgilendirme Sekreterliği yaptığı bilgilendirmede; Federal Hükümet dün Başbakan Dr. Radoje Kontić başkanlığında yapılan oturumda Federal Dışişleri Bakanı Milan Milutinović'in Dayton'daki barış görüşmelerinin seyri ve sonuçları hakkında verdiği bilgiyi değerlendirdi. Federal Hükümet, Yugoslav delegasyonunun barış görüşmeleri için belirlenen platformda yer alan hedeflere ulaştığını, bunlar arasında barış ve yaptırımların askıya alınmasının özel bir öneme sahip olduğunu değerlendiriyor ve barış anlaşmasının sonuçlarını bütünüyle kabul ediyor. Yugoslav hükümeti, Dayton'da sağlanan barış anlaşmasının tarihi öneme sahip olduğunu ve bölge ve Avrupa'da barış, istikrar ve iş birliği garantisi olduğunu değerlendiriyor. Federal hükümet, uluslararası toplumun garantileri ile birlikte Sırp Cumhuriyeti ve Müslüman-Hırvat Federasyonu'nun anlaşmayı kararlı, etkili ve eksiksiz bir şekilde uygulamasının gerekli olduğunu değerlendiriyor. Federal hükümet, şimdi ekonomik toparlanma ve ekonomik gelişmeye, eski Yugoslavya cumhuriyetleri ve diğer komşularla ilişkilerin normalleştirilmesine ve Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti'nin uluslararası topluma yeniden entegrasyonuna odaklanmak gerektiğini düşünüyor. Özellikle, Avrupa standartlarına uyumlu bir ekonomik sistemin inşası ve ekonominin yeniden yapılandırılması, uluslararası finansal ve ticari örgütlerle ilişkilerin normalleştirilmesi, ikili ve çok taraflı iş birliğinin güçlendirilmesi önemli olacaktır. Bu tür hedeflere ulaşılması, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin en son aldığı tüm yaptırımların askıya alınmasına dair kararı ile mümkün hale gelmiştir. Yaptırımların tam ve eksiksiz olarak askıya alınmasının, Yugoslav barış politikasının ve Yugoslav delegasyonunun barış anlaşmasına yaptığı katkının bir takdiri olduğu değerlendirilmiştir. Federal hükümet, bugünden itibaren tüm yaptırımların pratikte kaldırıldığını belirtir ve bu durumun Yugoslav ekonomisinin hızlı ve etkili bir şekilde toparlanması ve dünya pazarına başarılı bir dönüşü için temel ön koşulları yarattığını değerlendirir. Bu nedenle, mevcut kapasiteleri ve kaynakları daha etkili bir şekilde

kullanmak ve barış sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkan yeni koşullardan faydalanmak gereklidir diye Federal Bilgilendirme Sekreterliği açıklama sonunda bildiriyor.

EK-26. Politika, 25 Kasım 1995, Haber örneği

ПОЛИТИКА

ВЛАДИСЛАВ РИБНИКАР, ОСНИВАЧ
рез. капетан, погинуо 1. септембра 1914. године
ДАРКО РИБНИКАР, УРЕДНИК
рез. капетан, погинуо 31. августа 1914. године
Др СЛОБОДАН РИБНИКАР, ДИРЕКТОР
рез. потпуковник, умро 24. септембра 1924. године
ВЛАДИСЛАВ Сл. РИБНИКАР, ДИРЕКТОР
наслов Партизанске споменице 1941.
умро 1. децембра 1955. године

Први број „Политике" изашао 25. јануара 1904. године

ПРИМЕРАК 1,00 ДИН. 70 СЛТ; 30.00 ДЕН. | ЛИСТ ИЗЛАЗИ СВАКОГ ДАНА – РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ – ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ: МЕСЕЧНА 27,00; ТРОМЕСЕЧНА 81,00; ПОЛУГОДИШЊА 162,00 | БЕОГРАД, СУБОТА 25. НОВЕМБАР 1995. Број 29492 – Година XCII | Централа: 322-33-01, 322-57-61. Секретаријат: 322-56-68. Дежурни уредник: 322-17-84. Београдски хроника: 322-24-93. Огласно: 322-50-07. Претплата – тел. и факс: 322-47-76. Продајно: 322-26-55, 322-14-09. Телекс: 11-416, 11-419. | ПОЛИТИКА МАКЕДОНСКА 29

САСТАНАК У ВЛАДИ СРБИЈЕ ЦЕНТРАЛНОГ КООРДИНАЦИОНОГ ТИМА ЗА ОПОРАВАК ПРИВРЕДЕ

Оживљавање производње, повећање запослености, подстицање извоза

Двоцифрена стопа раста производње је предуслов и за осетнији пораст животног стандарда становништва

Јуче је у Влади Републике Србије одржан састанак Централног координационог тима за опоравак привреде на коме су разматрени досадашњи резултати деловања и приоритетни задаци координационих тимова у условима привређивања без санкција. Председавао је Драгиша Томић – министар координатор и председник Централног координационог тима за опоравак привреде.

Оцењено је да су координациони тимови дали велики допринос успешном одвијању процеса оживљавања производње и у изузетно тешким, ванредним околностима радикално суженог унутрашњег тржишта и санкција међународне заједнице. Тако је ниво индустријске производње у односу на просечну месечну производњу у 1990. години повећан од свега 29 одсто у јануару 1994. године на 41 процентат у целој 1994. години и на 48 процената у октобру ове године.

Предност извозницима

У условима затвореног тржишта и непотпуно развијених тржишних механизама деловање координационих тимова било је изузетно значајно и ефикасно у области цена, посебно у периодима повремених покушаја тзв. монетарних удара и дестабилизације тржишта и цена. То најбоље потврђује последњи правовремени договор привредника на ванредном проширеном састанку Централног координационог тима од 7. октобра ове године, захваљујући коме је пресечен двоцифрен пораст цена на мало, а потом је уз синхронизовано деловање свих гранских координационих тимова и одговарајуће мере Владе Републике Србије раст цена готово у потпуности заустављен. Остварена стабилизација цена има посебно велики значај у овом тренутку, с обзиром на то да је то једна од кључних претпоставки за успешан старт и реализацију циљева економске политике у условима привређивања без санкција.

Приоритетан задатак координационих тимова у новонасталим условима је хитно предузимање свих неопходних мера у предузећима за убрзано оживљавање профитабилне производње и повећање запослености. Посебно је наглашена потреба форсирања извозно усмерене производње која има сигуран пласман на светском тржишту. Оцењено је да сада постоје сви предуслови за двоцифрену стопу раста производње у предстојећем периоду, што је предуслов и за осетнији пораст животног стандарда становништва и разрешавање проблема у вези са финансирањем јавне потрошње.

Како смањити трошкове

Повећани ниво производње омогућиће смањивање фиксних трошкова по јединици производа. Такође ће се осетно смањити транспортни трошкови и у потпуности елиминисати ванредни – нерегуларни трошкови у спољнотрговинској размени условљени санкцијама, тако да се у предстојећем периоду реално очекује одржавање и пад нивоа производних цена, што је у интересу и самих произвођача у условима отвореног тржишта.

У уторак, 28. новембра ове године, биће одржан састанак Централног координационог тима и свих председника гранских координационих тимова, с циљем реализације утврђених задатака гранских координационих тимова у условима привређивања без санкција – каже се у саопштењу Министарства за информације Републике Србије.

(Остварење на 11. страни)

САОПШТЕЊЕ САВЕЗНОГ МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ

Нерадни дани 29. и 30. новембар

Савезно министарство правде саопштило је јуче да су 29. и 30. новембар нерадни дани, што је у складу са важећим законским решењима која се односе на државне празнике.

Према Предлогу закона о државним празницима, који је већ достављен Скупштини Југославије, Савезна влада предлаже да државни празници буду Нова година (1. и 2. јануар), Дан државности – 27. април, Празник рада – 1. и 2. мај и Дан победе над фашизмом – 9. мај.

Посланици савезног парламента ће, по свему судећи, на једној од наредних седница разматрати овај законски предлог. (Танјуг)

ПОСЛЕ ПАРАФИРАЊА ДЕЈТОНСКОГ СПОРАЗУМА У БЕОГРАДУ

Крупна политичка победа председника Милошевића

Олакшање у Вашингтону

Бела кућа и Пентагон признају да нису очекивали овако повољан развој у тако кратком року

(Од нашег сталног дописника)

Њујорк, 24. новембра

Из Београда је у Вашингтон стигла добра вест: лидери босанских Срба парафирали су мировни споразум исправљајући грешку коју су њихови представници направили у Дејтону. И Бела кућа и Пентагон су одахнули, признајући заједно с одвајкадашњим политичким аналитичарима – како нису очекивали овако повољан развој у тако кратком року.

Српски председник Слободан Милошевић однео је крупну политичку победу, констатују јучерошњи медији, обнародујући детаље мировног споразума са потписима овлашћених челника босанских Срба.

Процењује се да је „тврда линија" у врху босанских Срба – Радована Караџића, Биљана Плавшића и Момчила Крајишника – морала да попусти пред Милошевићевим аргументима, а Никола Колевић се означава „вођом умерене струје".

Од почетка рата председник Милошевић је у два наврата потписао или подржао мировне планове којима би се знатно раније окончао рат у Босни да су се с тим плановима сагласили босански Срби. Сада је споразум из Дејтона „у целини прихваћен" иако су неке његове одредбе „боље", потврдио је „Њујорк тајмс" касно синоћ у телефонском разговору Никола Колевић.

Данас се, упоредо с повољном вешћу из Београда, америчкој јавности саопштава како су последњег дана преговора у Дејтону лидери три делегације из претходне Југославије потписали писмо идентичног садржаја, гарантујући безбедност трупама НАТО-а које ће чувати постигнути мир у Босни. То писмо, након договора у Београду, постаје и главни „адут" Клинтонове администрације у убеђивању чланова Конгреса да одобре слање и финансирање 20.000 америчких војника који би чинили око једне трећине састава вишенационалних снага Атлантског пакта.

У писму упућеном председнику Клинтону – који је инсистирао на оваквој врсти документа – Слободан Милошевић, Фрањо

У овом броју:

КОМЕНТАР
Корисно разјашњавање са Палама (Страна 12)

ИЗЈАВА МИНИСТРА ЕНЕРГЕТИКЕ
Костић: Гас подељен топланама – грејање боље (Страна 11)

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР НИС-а
Ђаковић: Увоз нафте најпречи задатак (Страна 9)

ГРАДОНАЧЕЛНИК НАЈАВЉУЈЕ
Човић: Београд ће се кандидовати за организацију СП у кошарци (Страна 24)

СТАЊЕ НА ТРЖИШТУ ДЕРИВАТА
Појевтинио бензин код уличних продаваца (Страна 9)

СУСПЕНЗИЈА САНКЦИЈА И КРИМИНАЛ
Прерасподела снага у мафијашким круговима (Страна 13)

ПАО ХЕЛИКОПТЕР КОД БРУСА
Погинула четири рођена брата (Страна 13)

Културни додатак

У понедељак, 27. новембра, четвороброј „Политике"

У понедељак, 27. новембра, „Политика" излази на повећаном броју страна као четвороброј за 27, 28, 29. и 30. новембар.

„Политика" објављује ексклузивни разговор са министром иностраних послова владе Југославије и чланом наше делегације на преговорима у Дејтону Миланом Милутиновићем:

- **Шта је договорено у Охају**
- **Како је парафиран мировни споразум**
- **Како се дошло до мира**
- **Шта чека југословенску дипломатију**
- **Када ће бити објављене мапе БиХ**
- **Припреме за Паришку конференцију**

Поред сталних рубрика Избор из штампе, Светска привреда и финансије, Тржиште и новац, Међу нама, Наука и технологија, Женска страна света, Политика за децу, Шаренa страна, Страна за младе, Културна и Унутрашњополитичка рубрика, Роман и фељтон, Телевизијски и радио програм за четири дана, све о спорту и шаху – „Политика" ће објавити и извештаје својих сталних дописника из светских метропола и земље као и прилоге новинара нашег листа посвећених потписивању мировног споразума и суспензији санкција.

Не заборавите да код вашег продаваца на време обезбедите четвороброј „Политике" који се штампа у ограниченом тиражу.

РЕЗОЛУЦИЈА УН ВЕЋ ДАЈЕ РЕЗУЛТАТЕ

У Британији деблокирани југословенски рачуни

Процењује се да ослобођена средства СРЈ износе око 400 милиона фунти

Лондон, 24. новембра (Танјуг)

У Великој Британији су, у складу са Резолуцијом 1.022 Савета безбедности, ослобођена сва финансијска средства СР Југославије и њених компанија, потврђено је данас у Енглеској банци у Лондону.

Сви југословенски рачуни су, према томе, у Британији од данас деблокирани.

Под контролом ће, међутим, прецизира се у одлуци Енглеске банке, и даље остати рачуни оних компанија које имају дуговна потраживања, па ће њихова средства бити ослобођена тек онда када се разреше ти проблеми.

Министарство за трговину и индустрију је, такође, донело одлуку да се укида забрана за пословање југословенских компанија као и за послове британских компанија у СР Југославији.

Британија је била међу оним земљама које су доследно поштовале санкције УН, чак је један југословенски привредник због тога провео годину и по дана у лондонском затвору.

Доста је блокираног новца у Лондону тако и потрошено, а сада се процењује да се ослобођена средства државе СР Југославије крећу око 400 милиона фунти.

УСКОРО НАЈНОВИЈИ ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ

Астерикс из „Политике"

У децембру излази прва епизода популарног стрипа о Астериксу у издању НП „Политика" (уз редно дете „Политикиног Забавника"). Сваког месеца нова епизода на најфинијој хартији и са луксузним корицама на киосцима „Политике".

„Астерикс галски џинак" прва из велике приче популарних Астерикса и Обелиска и њихове догодовштине са римским освајачима. На перу и оловке славних Гошинија и Удерза намало је око 30 епизода које ће НП „Политика" издавати једанпут месечно!

Туђман и Алија Изетбеговић и формално прихватају обавезу имплементације свих аспеката мировног споразума који су парафирали. У том писму се, такође, обећава како ће се „предузети све могуће мере како би се осигурала сигурност и безбедност свих америчких и других снага, као и цивилног особља, које учествују у „Имплементационим снагама". Садржина овог писма баће, по свему судећи, данас објављена, како би се истакло да потписници споразума из Дејтона једнодушно оцењују да се мир у Босни не може одржати без активног америчког учешћа. Лидери три делегације у писму инсистирају да је „за успех мировног споразума неопходно учешће трупа под командом НАТО-а".

Пошто су се и Бела кућа и Пентагон заклињали како неће слати америчке војнике у Босну уколико то није жела сних зараћених страна, јучерашњи договор у Београду послужиће председнику Клинтону као одлучујуће оружје у борби за задобијање подршке Конгреса. Већ је објављено како ће се амерички председник обратити нацији у понедељак посредством малих екрана.

Д. Рибникар

КАКО ЈЕ САОПШТИО УНПРОФОР ИЗ САРАЈЕВА

Оружани напад муслиманских снага на базу УН у Великој Кладуши

Муслимански војници ушли у камп и узели девет оклопних возила, 2.000 литара горива и храну

Сарајево, 24. новембра

Око 200 муслиманских војника ноћас је напало и опљачкало базу Уједињених нација у Великој Кладуши на северозападу Босне, саопштило је данас Унпрофор у Сарајеву.

„Била је то већа операција" изјавио је портпарол УН Александар Иванко. Он је објасњено да је око 200 људи, обучених у муслиманске униформе, и са 35 возила упало у базу припадника „плавих шлемова" из Бангладеша.

Нападачи су отворали митраљеску ватру са три положаја изнад глава војника УН, рекао је Иванко. Затим су муслиманских војници ушли у камп и узели девет оклопних возила, 2.000 литара горива и храну из складишта високог комесаријата УН за избеглице.

Према речима Иванка, бангладешки војници били су присиљени да се повуку, а муслимани су их сакупили на једно место, док су пљачкали базу.

Други портпарол УН Крис Вернон истакао је да су муслимански војници узели све што су желели, упркос протесту припадника бангладешких трупа.

Тај напад, који један од званичника УН оцењује као „најозбиљнији инцидент" између муслиманских снага и припадника Унпрофора у току целог рата, догодио се синоћ, један сат после поља ноћи и учи самог повлачења припадника УН.

Око 80 војника из Бангладеша из састава „плавих шлемова" требало је да проведе последњу ноћ у бази у Великој Кладуши коју ће, према Споразуму из Дејтона, преузети Британци када стекну трупе НАТО.

Командант мировних снага УН за Босну британски генерал Руперт Смит, лично је упутио „најоштрији могући протест" муслиманској влади и команданту муслиманског Петог корпуса, генералу Атифу Дудаковићу.

Муслимански званичници су „обећали да ће решити проблем што је пре могуће", рекао је Иванко.

(Танјуг)

КОНГРЕС У СОФИЈИ

Форум жена поздравља мир на Балкану

Међународни скуп посвећен теми „Жена, бизнис и туризам"

(Специјално за „Политику")

Софија, 24. новембра

У Софији је почео Четврти конгрес Савеза жена Балкана. Форум жена поздравља мир на Балкану, рекла је на отварању Емилија Масларова, председник бугарског Удружења за балканску сарадњу. И у поздравним говорима представница Румуније, Кипра, Грчке, Албаније и осталих земаља изражено је велико и искрено задовољство због потписивања мира у Дејтону и изречено уверење да ће на овим просторима завладати просперитет и економски напредак.

У име Савеза жена Југославије на Конгресу је говорила Братислава Морина, комесар за избеглице Србије. Свечаном отварању овог међународног скупа у Софији је присуствовали су Маргит Салај, савезни министар за људска права, и Радош Смиљковић, амбасадор СРЈ у Бугарској.

Више од 300 учесница Конгреса Савеза жена Балкана поздравио је Жан Виденов, председник Министарског савета Бугарске, а делегацију жена примио је Благовест Сендов, председник Народне скупштине Бугарске.

Конгрес који се одржава у Националном двору културе посвећен је теми „Жена, бизнис и туризам".

Б. Цуков

АМЕРИЧКИ СЕКРЕТАР ЗА ОДБРАНУ У БЕЧУ

Перри: Мировни процес у Босни ће функционисати

Беч, 24. новембра (Танјуг)

Амерички државни секретар за одбрану Вилијам Перри оценио је данас у Бечу, у разговору с аустријским колегом Вернером Фасслабендом, да је убеђен да ће мировни процес у Босни функционисати.

Перри, који је синоћ допутовао у Беч из Бивше Југословенске Републике Македоније, истакао је да је поред очувања мира у Босни од изузетне важности и привредна обнова.

Фасслабенд је нагласио, како се надаја у самоштеву Министарства одбране, да ће Аустрија пружити економску помоћ, а да централна улога у том процесу припада Европској унији.

НЕМАЧКИ КАНЦЕЛАР О СПОРАЗУМУ У ДЕЈТОНУ

Кол: Обнова је задатак целе Европе

Бон, 24. новембра (Танјуг)

Немачки канцелар Хелмут Кол оценио је данас мировни споразум из Дејтона као „велику шансу за мир".

На конференцији за новинаре у Бону немачки канцелар је поновио захвалност Америци и њеном председнику Клинтону на оним што су учинили за окончање рата у Босни.

Програм обнове простора претходне Југославије немачки канцелар је у оном разговору са домаћим и страним новинарима у Бону оценио као „општеевропски задатак".

Црне Гора, коју предводи Александар Павловић, члан Извршног одбора СПС, учествује данас и сутра у раду треће међународне конференције владајуће партије Румуније – Странке социјалне демократије (ПДСР), која се одржава у Букурешту.

*

Поред око 3.000 делегата, у раду Конференције учествују и делегације 20-ак социјалдемократских и социјалистичких партија Европе и Азије.

*

Делегације бугарског Грађанског савеза за Реформу (ГСР) и југословенске странке Нова демократија данас су у Софији закључиле да је, после мировног споразума о Босни у Дејтону и укидања санкција, коначно дошло време да о Балкану одлучују народи свог региона.

Председавајући ГСР Александар Томов и Народне демократије Душан Мекајловић данас су се заложили да приврада две земље треба да у условима престанка економских блокада вишк сарађују на равноправној основи и од обострног интереса.

ИЛИЈЕСКУ УПУТИО ПОРУКУ МИЛОШЕВИЋУ

Сарадња Румуније и СР Југославије бележиће нове успехе

Председник Румуније Јон Илијеску упутио је личну поруку председнику Републике Србије Слободану Милошевићу поводом успешног завршетка мировних преговора у Дејтону.

Поздрављајући закључење споразума, Илијеску, како саопштава Савезно министарство за иностране послове, упућује честитке Милошевићу за жетве личним доприносе остварењу овог историјског успеха.

У поруци се, између осталог, изражава уверење да ће успостављањем мира и укидањем санкција традиционално добри односи и сарадња између Румуније и СР Југославије забележити нове успехе, нарочито на еко-номском плану.

(Танјуг)

БУЛА ТИРМЕР ЧЕСТИТАО СЛОБОДАНУ МИЛОШЕВИЋУ

Изванредна победа мировне политике Југославије

Председник Мађарске радничке партије Була Тирмер упутио је данас председнику Републике и председнику Социјалистичке партије Србије Слободану Милошевићу честитку поводом „изванредне победе мировне политике Југославије".

Мировни споразум о Босни и укидање санкција против народа Југославије јачају наше верске и политичке партије Србије и посебно Ваш изузетан лични допринос" пише у поруци из Будимпеште.

Тирмер истиче да је Мађарска радничка партија чинила све што је било у њеној моћи да помогне укидању санкција и заустављању рата" и додаје: „За нас је била велика част да будемо Ваши савезници у овој историјској борби".

„Сматрамо да ће Ваша политика, господине председниче, водити стварању праведног и трајног мира на Балкану, као и широком развоју пријатељства и сарадње између наших земаља", каже се у поруци Милошевићу. (Танјуг)

ПОВОДОМ УСПЕШНЕ МИРОВНЕ МИСИЈЕ МИРА И СКИДАЊА САНКЦИЈА

Честитка Еврозвијског социјалистичког конгреса

Еврозијски социјалистички конгрес, организација која окупља двадесет социјалистичких партија из бивших совјетских република и источне Европе и које се до сада у већим мирата јавно изјашњавала за укидање санкција против тих наше земље, упутила је ју-че Председнику Републике Србије и председнику Социјалистичке партије Србије Слободану Милошевићу поруку следе-ће садржине:

„У име Еврозвијског социјалистичког конгреса честитамо Вам победу политике мира и укидање економских санкција против Југославије. Наши заједнички напори у том правцу окончали су успехом. Надам се, да ће дала сарадња Социјалистичке партије Србије и Социјалистичке партије Украјине у оквиру Еврозвијског социјалистичког конгреса и убудуће давати такве позитивне резултате на добробит наших народа и наших држава", каже се, између осталог, у поруци Еврозвијског конгреса, коју је потписао одговорни секретар организације и први секретар Социјалистичке партије Украјине Сергеј Кицајшло.

ПРЕДСЕДНИК МАЂАРСКЕ РАДНИЧКЕ ПАРТИЈЕ УПУТИО ПИСМО ДИРЕКЦИЈИ ЈУЛ-а

Споразум о Босни победа целог становништва Југославије

Председник Мађарске радничке партије Була Тирмер упутио је Дирекцији ЈУЛ-а писмо у коме се каже:

„У име Радничке партије Мађарске и у моје лично, желео бих да ЈУЛ-у и свим лево оријентисаним и демократским снагама Југославије честитам постигнуте мировни споразум о Босни и укидање санкција ОУН Југославији.

Ми смо убеђени да је то заједничка победа целог становништва Југославије, грађанских ре-зултат ваше дипломатије. Истовремено оцењујемо да је то изванредан резултат ваших активности. Политика југословенских ле-ваја снага пружала је велику подршку политичким и дипломатским напорима југословенске владе.

Ми, чланови МРП, поносни смо на вашу победу. То значи да су наши напори у циљу заустављања рата, подизање солидари-тета и разумевања у развоју нормалних односа између Мађарске и Југославије завршени успешно. Мисмо испунили наша обећања која смо дали сним мирољубивим снагама Мађарске и нашим пријатељима у Југославији: боримо се за мир, праћу и сарадњу".

МЕЂУНАРОДНИ ПОСМАТРАЧИ НАЛУСТИЛИ МАЂАРСКО-ЈУГОСЛОВЕНСКУ ГРАНИЦУ

Брза нормализација економских односа СРЈ и Мађарске

(Од нашег сталног дописника)

Будимпешта, 24. новембра

Данас су прутака кренули при теретни вагони за Југославију, пошто су мађарске железнице тачно у поноћ скинуле ограничење на транспорт робе које су до одлуке о суспензији санкција налагале резолуције Уједињених нација. Укупне цифре Мађарске због ембарга према Југославији процењене су на 2,2 милијарде долара, удео железничарског гу-битка при томе није занемарљив.

Мађарско Министарство индустрије и трговине укинуло је све раније одлуке којима је била суспендована размена између две земље. Судит Кошеши, задужена за односе са Југославијом, изјавила је да ће трговинска размена између две земље већ следеће године могла да достигне 25ð до 300 милиона долара. Потписивање посебног трговинског споразума очекује се за који месец, претходне му састанак представника два министарства, најављен већ за децембар.

„Већ о укидању санкција шпра ће попут пожара Сегедином и другим пограничним местима", јављају радио-репортери. Камиони са робом већ су се упутили ка Суботици, Новом Саду и Београду. Мађарска је, пре ембарга, имала трговинску размену са Југославијом вредну 868 милиона долара. Више од половине (53 процента) било је са Србијом.

Са граничних прелаза већ у среду почукли су се посматрачи Европске уније. Два патрола брода на Дунаву, на којима су мађарски царинници помагали Британци, Холанђани, Немци, Луксембуржани и Италијани, укотвљена су у луци крај Мохача. Контролори су се зрачили кућама, а Управа царина саопштила је да су отишле и њихове колеге са других граничних прелаза. За нешто више од три године повремут је поступак у 477 случајева кршења санкција. „Ситни шверц" преко границе при том се не рачуна.

Данас је „Мол" повећао и количине руског гаса које се преко Мађарске испоручују Југославији. На основу телекса „Гасекспорта" из Русије, „Мол" ће убудуће испоручивати 180,5 милиона кубних метара гаса месечно, количину која је до југословенских потрошача стизала пре ембарга.

В. Рупар

телекс

Председник Сталне конференције градова и општина СР Југославије Стојан Рапотковић и председник Уније градова и општина Грчке и градоначелник Атине Димитрис Авраамопулос потписали су данас на Родосу протокол о сарадњи.

*

Замени савезног министра за иностране послове др Радосав Булајић примио је јучерашњу југословенског привредног центра у СР Немачкој.

*

Савезни министар за скобштај и вере др Зоран Вујовић примио је јуче отправника послова Амбасаде Републике Кореје у Београду Сон Вуис Парка који је тражио разговор у вези са интензивирањем југословенско-корејске сарадње.

*

Делегација Социјалистичке партије Србије и Демократске партије социјалиста

Dayton Anlaşması'nın Paraf Edilmesinden Sonra Belgrad

Başkan Miloşeviç'in Büyük Siyasi Zaferi

Washington'da Rahatlama

-Beyaz Saray ve Pentagon, bu kadar kısa sürede bu kadar olumlu bir gelişme beklemediklerini kabul ediyorlar.

(Daimî muhabirimizden)

New York, 24 Kasım

Belgrad'dan Washington'a iyi haber geldi. Bosnalı Sırp liderler, Dayton'da temsilcilerinin yaptığı hatayı düzelterek barış anlaşmasını parafladılar. Beyaz Saray ve Pentagon, buradaki siyasi analistlerle birlikte, bu kadar kısa sürede bu kadar olumlu bir gelişme beklemediklerini kabul ederek rahatladılar. Sırp Başkanı Slobodan Miloşeviç, büyük bir siyasi zafer kazandı, sabah gazeteleri Amerikalı diplomat Lorenz Butler'in geç saatlerde Belgrad'dan Washington'a Bosnalı Sırp liderlerin imzalarıyla barış anlaşması metnini faksladığını duyurarak bildirdiler. Bosnalı Sırp liderler Radovan Karaciç, Biljana Plavšić ve Momčilo Krajišnik'in Miloşeviç'in argümanlarına boyun eğmek zorunda kaldıkları tahmin ediliyor, Nikola Koljević ise ılımlı çizginin lideri olarak gösteriliyor. Savaşın başlangıcından bu yana Başkan Miloşeviç, Bosnalı Sırpların kabul etmesi durumunda Bosna'daki savaşı çok daha erken sona erdirecek iki barış planını imzalamış veya desteklemiştir. Şimdi, Dayton Anlaşması'nın tümü kabul edildi, ancak bazı maddeleri acı verici, diye dün gece geç saatlerde New York Times'a yaptığı telefon görüşmesinde Nikola Koljević doğruladı.

Bugün, Belgrad'dan gelen olumlu haberle birlikte, Amerikan kamuoyuna, Dayton'daki görüşmelerin son gününde eski Yugoslavya'dan üç delegasyon liderinin, Bosna'da sağlanan barışı koruyacak NATO birliklerinin güvenliğini garanti eden aynı içerikli bir mektup imzaladıkları bildirildi. Bu mektup, Belgrad'daki anlaşmanın ardından, Clinton yönetiminin Kongre üyelerini, çok uluslu Atlantik Paktı güçlerinin yaklaşık üçte birini oluşturacak 20.000 Amerikan askerinin gönderilmesi ve finansmanı konusunda ikna etmek için ana kozu olacak. Başkan Clinton'a gönderilen ve bu tür bir belgeyi talep eden mektupta Slobodan Miloşeviç, Franyo Tucman ve Aliya Izzetbegoviç, paraflanan barış anlaşmasının tüm yönlerini uygulama yükümlülüğünü resmen kabul ediyorlar. Bu mektupta ayrıca, tüm Amerikan ve diğer güçlerin yanı sıra

uygulama kuvvetlerine katılan sivil personelin güvenliğini ve emniyetini sağlamak için mümkün olan tüm önlemlerin alınacağına söz veriliyor. Bu mektubun içeriği büyük olasılıkla bugün açıklanacak ve Dayton Anlaşmalarının imzacılarının, Bosna'da barışın sürdürülebilmesi için Amerikan katılımının gerekli olduğu konusunda hemfikir olduklarını vurgulayacak. Üç delegasyonun liderleri, barış anlaşmalarının başarısı için NATO komutası altındaki birliklerin katılımının şart olduğunu vurguluyorlar. Beyaz Saray ve Pentagon, savaşan tüm tarafların istememesi durumunda Amerikan askerlerini Bosna'ya göndermeyeceklerine yemin ettiklerinden dün Belgrad'da varılan anlaşma Başkan Clinton'a Kongre'nin desteğini kazanma mücadelesinde kesin bir silah olarak hizmet edecek. Amerikan Başkanı'nın pazartesi günü küçük ekranlar aracılığıyla ulusa hitap edeceği zaten duyurulmuştu.

EK-27. Politika, 26 Kasım 1995, Haber örneği

ПОЛИТИКА

ВЛАДИСЛАВ РИБНИКАР, ОСНИВАЧ
ДАРКО РИБНИКАР, УРЕДНИК
Др СЛОБОДАН РИБНИКАР, ДИРЕКТОР
ВЛАДИСЛАВ Сл. РИБНИКАР, ДИРЕКТОР

Први број „Политике" изашао 25. јануара 1904. године

ПРИМЕРАК 1,00 ДИН. 70 СЛТ; 30.00 ДЕН. | ЛИСТ ИЗЛАЗИ СВАКОГ ДАНА – РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ – ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ: МЕСЕЧНА 27.00, ТРОМЕСЕЧНА 81.00; ПОЛУГОДИШЊА 162.00 | БЕОГРАД, НЕДЕЉА 26. НОВЕМБАР 1995. Број 29493 - Година XCII | ПОЛИТИКА МАКЕДОНСКА 29

САОПШТЕЊЕ САВЕЗНЕ ВЛАДЕ

Почиње примена Програма два

Од данас једна немачка марка вреди 3,3 динара. – Увозна оптерећења знатно смањена – од два одсто за лекове, сировине, репроматеријал и резервне делове, до 30 одсто за луксузну робу широке потрошње. – Остале мере из пакета биће донете данас и примењиваће се од понедељка

Савезна влада је на синоћној седници, председавао др Радоје Контић, усвојила пакет мера из области девизно-монетарне политике и мера девизне политике, на предлог Народне банке Југославије, савезна влада је утврдила курс новог динара у износу од 3,3 динара за једну немачку марку.

Утврђени курс динара је јединствен и примењиваће се на све девизне трансакције.

Одређено је да се у наредном периоду води политика стабилног динара, што треба да заустави раст цена, повећа производњу и извоз и стимулише увоз капитала.

Савезна влада је утврдила и механизме рада девизног тржишта којима се обезбеђује спровођење утврђене политике курса динара и његове јединствене примене.

Нови званични курс од 3,3 динара за једну марку већ је утрађен у домаће цене, па не треба очекивати нагли раст.

(Наставак на 9. страни)

у овом броју:

ИЗЈАВА ГУВЕРНЕРА НАРОДНЕ БАНКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ „ПОЛИТИЦИ"
Аврамовић: Очекује нас велики извозни „бум" (Страна 9)

ШТА ДОНОСИ НОВИ ЕКОНОМСКИ ПРОГРАМ
Почетак великог спремања у нашој економији (Страна 9)

КАКО ВРАТИТИ ИЗБЕГЛИЧКЕ КУЋАМА
Без добровољности нема повратка (Страна 12)

ПЕНЗИОНЕРСКЕ АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ
Значи ли суспензија санкција и повећање пензија (Страна 11)

БЕЗБЕДНОСТ НУКЛЕАРНИХ ЕЛЕКТРАНА
Козлодуј пије Чернобиљ (Страна 13)

ЖИВОТ СА РАЧУНОМ
Но, но! (Страна 10)

ЈОШ НЕПОЗНАТ УЗРОК НЕСРЕЋЕ У КОЈОЈ СУ ПОГИНУЛА БРАЋА АЛЕКСИЋ
Наложен детаљан преглед летелице (Страна 15)

БЕЗ ПОБЕДНИКА У ФУДБАЛСКОМ ДЕРБИЈУ
Партизан – Црвена звезда 1:1 (Страна 23)

ОД НЕДЕЉЕ ДО НЕДЕЉЕ
Мислим, стваааарно... (Страна 17)

Сутра четвороброј „Политике"

Сутра „Политика" излази на повећаном броју страна као четвороброј за 27. 28. 29. и 30. новембар.

„Политика" објављује ексклузивни разговор са министром иностраних послова владе Југославије и чланом наше делегације на преговорима у Дејтону Миланом Милутиновићем:

- **Шта је договорено у Охају**
- **Како је парафиран мировни споразум**
- **Како се дошло до мира**
- **Шта чека југословенску дипломатију**
- **Када ће бити објављене мапе БиХ**
- **Припреме за Париску конференцију**

Поред сталних рубрика Набор из штампе, Светска привреда и финансије, Тржишта и новац, Међу нама, Наука и технологија, Женска страна света, Политика за децу, Шарена страна, Страна за младе, Културна и Унутрашњополитичка рубрика, Роман и фељтон, Телевизијски и радио програм за четири дана, све о спорту и шаху – „Политика" ће објавити и извештаје својих сталних дописника из светских метрополе и земље као и прилоге новинара нашег листа посвећених потписивању мировног споразума и суспензији санкција.

Не заборавите да код вашег продавца на време обезбедите четвороброј „Политике" који се штампа у ограниченом тиражу.

РУМУНСКИ ПРЕМИЈЕР НИКОЛАЕ ВАКАРОЈУ ДОЛАЗИ У БЕОГРАД

Председник Милошевић одиграо најважнију улогу у заустављању рата

– изјавио је шеф румунске владе. – Румунски државни врх стране званични гост Југославије после суспензије санкција. – Заустављање рата у Босни историјски тренутак. – Широке перспективе југословенско-румунске сарадње на свим пољима

(Специјално за „Политику")

Букурешт, 25. новембра

„Кажу ми да ћу бити прва званични страни гост Београда после суспензија свих санкција. То ме заиста веома радује" – изјавио је румунски премијер Никола Вакароју југословенски новинарима акредитованим у Букурешту, које је специјално примио у Палати Викторија пред своју званичну посету Југославији на позив премијера Контића (27–28. новембра).

Као да је погађао прва питања, Вакароју је одмах додао:

– Мислим да ова подударност није уопште необична, па ни случајна. Сигурно је да је она одраз дубоких афинитета који постоје узајамно. Све време санкција румунски народ је био искрено уз српски народ. Сада ће многи звани и незвани похрлити у Београд са свих страна.

Шеф румунске владе поздравља договор о миру постигнут у Дејтону. „Заустављање рата у Босни представља историјски тренутак. Надамо се да ће сада стварно кренути нормалним током".

О политици Београда

– Недавно сам изјавио и сада понављам да је председник Милошевић, коме ћу стиснути руку у Београду, одиграо најважнију улогу у заустављању рата. Сушти-нски је допринос напредовању преговора и свођење ратних непосредно као преговарач. Да будем искрен, лично мислим да без његове учешћа данас не бисмо могли да говоримо о мировном споразуму.

НИКОЛАЕ ВАКАРОЈУ

Наравно, испољена је новинарска знатижеља у погледу садржине Вакаројеве путне торбе са којом је у понедељак кренуо за Београд. Румунски премијер, који је познат као ватрени навијач фудбалског клуба железничара „Рапид", смешка се и каже да је та торба пуна. А све перспективне намере неће моћи одмах да поднесе већ наговештава да ће својим југословенским саговорницима предложити да уведу праксу да се бар три до четири пута годишње састају („било где, а на граници") и да систематски раде у свим правцима на развоју румунско-југословенске сарадње.

Премијер тврди да је његова предстојећа посета Београду и Подгорици добро припремљена. Експерти двеју земаља већ су доста урадили, а премијер Вакароју на пут крене са неколико министара, и води већи број привредника.

„Разговарањемо о суштинским питањима која се тичу разних конкретних споразума. Неке ћемо и потписати. Пре свега, реч је о развоју индустријске сарадње, трговини, учешћу Румуније у низу активности на читавом простору претходне Југославије. А имаћу ја у виду великодушну блискост у односима са СРЈ, Србијом, надамо се да ћемо ефективно приносити на посао", изјавио је шеф румунске владе.

(Наставак на 2. страни)

ЗАВРШНЕ ПРИПРЕМЕ ЗА НАЈВЕЋУ ЕВРОПСКУ ВОЈНУ ОПЕРАЦИЈУ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Американци спремни за Босну

Учешће америчке војске у операцији НАТО-а „достићи ће свој врхунац за пола године", што ће омогућити „повлачење свих снага за дванаест месеци", изјавио је секретар за одбрану Перри

(Од нашег сталног дописника)

Њујорк, 25. новембра

„Наше трупе спремне су за мисију" и кренуће ка Босни „средином децембра", изјавио је после затвореног састанка са командантима Прве оклопне дивизије амерички секретар за одбрану.

Прва оклопна дивизија стационирана је у Немачкој и чиниће окосницу контингента од 20.000 припадника америчких трупа укљученог у снаге Атлантског пакта које ће у Босни оружјем чувати мир недавно парафиран у Дејтону.

Обраћајући се из немачке бање овдашњој јавности, Вилијам Пери је истакао како су „наше снаге одлично припремљене, сјајно опремљене, спаљене и жељне да обаве поверени задатак", али да не иду у Босну „да би тамо водиле рат" већ да чувају постигнут мир. „Гвозденом логиком" може се оправдати америчко учешће јер САД имају „виталне политичке, безбедносне и економске интересе у Европи" па би „наставак рата у Босни угрозио те интересе". Мирони спорazум из Дејтона остао би слово на папиру „уколико наши војници не би учествовали у операцији НАТО-а" која ће „достићи свој врхунац кроз шест или седам месеци" што ће омогућити „повлачење свих снага за дванаест месеци".

(Наставак на 2. страни)

УСКОРО НАЈНОВИЈИ ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ

Астерикс из „Политике"

У децембру излази прва књижица популарног стрипа о Астериксу у издању НИ „Политика" (која једина дели „Политикином Забавнику"). Сваког месеца нова књижица на најфинијој хартији и са пуноцрвеним колицима на књижици „Политика".

„Астерикс галски ратник" прва из велике приче популарних Астерикса и Обеликса и њихових доживљаја са римским освајачима. На пиру о славној славини Гошпићеја и Уделрза кашиш ће сво 30 епизода које ће НИ „Политика" издавати једанаест месеци!

Romanya Başbakanı Nicolae Văcăroiu Belgrad'a Geliyor

Savaşın Durdurulmasında En Önemli Rolü Başkan Miloşeviç Oynadı

-Romanya hükümetinin başkanı, savaşın durdurulmasının tarihi bir an olduğunu belirtti. Yaptığı açıklamada, Yunanistan ile Romanya arasında geniş perspektifli iş birliği imkanlarının bulunduğunu söyledi. Văcăroiu, yaptırımların askıya alınmasından sonra Yugoslavya'ya gelen ilk resmi yabancı misafir oldu.

(Politika için özel)

Bükreş, 25 Kasım

Tüm yaptırımların askıya alınmasından sonra Belgrad'ın ilk resmi yabancı konuğu olacağım söylendi. Bu durum beni gerçekten çok sevindiriyor. Romanya Başbakanı Nicolae Văcăroiu, Bükreş'te akredite edilmiş Yugoslav gazetecilere Palatul Victoria'da verdiği özel röportajda bu ifadeyi kullandı. Bu önemli ziyaret, Başbakan Kontić'in daveti üzerine 27-28 Kasım tarihlerinde gerçekleşecek. Văcăroiu, ilk soruları tahmin edermiş gibi hemen ekledi: 'Bu tesadüfün hiç de şaşırtıcı olmadığını ve tesadüfi olmadığını düşünüyorum. Bu, kesinlikle karşılıklı olarak var olan derin eğilimlerin bir yansımasıdır. Yaptırımlar süresince Rumen halkı samimi bir şekilde Sırp halkının yanında olmuştur. Şimdi birçok resmi ve gayri resmi kişi her yerden Belgrad'a akın edecektir.'

Romanya hükümet başkanı Dayton'da varılan barış anlaşmasını memnuniyetle karşılıyor; 'Bosna'da savaşın durdurulması tarihi bir anı temsil ediyor. Şimdi işlerin normal bir seyre girmesini umuyoruz. Belgrad'ın politikası hakkında yakın zamanda yaptığım açıklamayı tekrar ediyorum: Başkan Miloşeviç, kendisiyle Belgrad'da el sıkışacağım, savaşın durdurulmasında en önemli rolü oynamıştır. Müzakerelerin ilerlemesine ve bizzat müzakereci olarak katılımıyla büyük katkıda bulunmuştur. Dürüst olmak gerekirse, onun katılımı olmadan bugün bir barış anlaşmasından bahsedemezdik.'

Doğal olarak gazeteciler, Văcăroiu'nun pazartesi günü Belgrad'a giderken yanında götüreceği seyahat çantasının içeriği hakkında meraklarını dile getirdiler. Rapid futbol kulübünün ateşli bir taraftarı olarak tanınan Romanya Başbakanı gülümseyerek bu çantanın dolu olduğunu söyledi. Tüm perspektif niyetleri hemen taşıyamayacağını belirterek, Yugoslav muhataplarına yılda en az üç-dört kez bir araya gelmeleri

(“Herhangi bir yerde ve sınırda”) ve Rumen-Yugoslav iş birliğinin gelişimine yönelik sistematik çalışmalar yapmaları gerektiğini önereceğini belirtti. Başbakan, Belgrad ve Podgorica'ya yapacağı yaklaşan ziyaretin iyi hazırlandığını iddia ediyor. İki ülkenin uzmanları zaten çok şey başardı ve Başbakan Văcăroiu, birkaç bakan ve büyük bir iş adamı grubuyla birlikte yola çıkacak. Romanya hükümet başkanı, “Çeşitli somut anlaşmalarla ilgili temel konuları görüşeceğiz. Bazılarını imzalayacağız, özellikle sanayi iş birliğinin geliştirilmesi, ticaret, Romanya'nın önceki Yugoslavya'nın tüm bölgesinde bir dizi faaliyete katılımı gibi konulara odaklanacağız. Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti ve Sırbistan ile olan yakınlığı göz önüne alındığında, etkili bir şekilde işe koyulmayı umuyoruz." dedi.

EK-28. Politika, 5 Aralık 1995, Haber örneği

14 ПОЛИТИКА уторак 5. децембар 1995. 14

САОПШТЕЊЕ ГЛАВНОГ ОДБОРА СДС – СТАЦИОНИСКОГ ФРОНТА У БАЊАЛУЦИ

Дејтонски споразум нема алтернативу

Оправдани протести српског народа Србије и Српске Републике изазвани су одлуком шесте чланице Контакт групе

Бањалука, 4. децембра (Танјуг)

Главни одбор Српског демократског савеза – Отаџбинског фронта из Бањалуке сматра да је данас за мировни споразум из Дејтона, парафиран у Паризу, неприхватљиво и неодговорно залагање појединих политичара.

„Стална дука и политичка свађалица код Вирија и мирног Дејтона, Републике Српске сведоче да је мировни споразум „преседница", истиче се у саопштењу.

Она оправда намера међународних протеста савезничких Србија и Српа Крајишника изазвана одлуком шесте чланице Контакт групе, чак и Сједињених Држава, а пре свега зато што доводи у питање територијални интегритет и суверенитет Републике Српске, као и Савезне Републике Југославије.

У саопштењу се истиче да „данас најбоља опција за српски народ у Босни и Херцеговини" и правилан избор нису ни разилажење или одустајање од њега, већ напротив, залагање за Српску која ће имати право уједињења са Републиком Српском и Србијом.

ОДЛУКЕ ПРЕДСЕДНИШТВА ХЕРЦЕГ-БОСНЕ

Генерал Будимир именован за начелника Штаба ХВО

На овом месту био је Тихомир Блашкић, сада главни инспектор у главној канцеларији хрватске војске, против којег је суд у Хагу подигао оптужницу за ратне злочине

Загреб, 4. децембра (Танјуг)

Председништво хрватске републике Херцег-Босне именовало је Жељка Будимира за начелника Штаба Хрватског већа одбране, умјесто генерала Тихомира Блашкића, против којег је суд у Хагу подигао оптужницу за ратне злочине.

На седници Председништва Херцег-Босне поднесена је оставка Блашкића, који је затражио од Председништва ХЗБ-а да разријеши дужности начелника Штаба ХВО-а", прописи данас загребачке новине.

Оваква одлука донета је након што је половином прошлог мјесеца хрватски председник Фрањо Туђман именовао генерала Блашкића за инспектора у главној инспекцији хрватске војске.

Туђман је тада разрешио дужности команданта Јужног сектора хрватске војске генерала Жељка Будимира и, како извјештава „Вјесник", упутио на распоред у Министарство одбране.

Председништво Херцег-Босне је за начелника Штаба ХВО-а", именовало Будимира.

У међувремену између Председништва ХЗБ-а и Блашкића дошло је до низа конфликата.

На седници Председништва ХЗБ-а, која је одржана у Мостару, Блашкић је оптужен да је „самовољно и противуставно" ангажовао хрватске војне јединице у Босни и Херцеговини.

На седници Председништва ХЗБ-а на којој је Блашкић смијењен, усвојен је закључак да се Блашкић позове на одговорност пред Врховним савјетом одбране ХЗБ-а.

Председништво Херцег-Босне је за начелника Штаба ХВО-а" именовало Будимира.

ИЗЈАВА КОМАНДАНТА УН У ЦЕНТРАЛНОЈ БОСНИ

УН не могу да спрече паљење и пљачкање

Горњи Вакуф, 4. децембра (Петак – Ројтер)

Командант снага УН у централној Босни, британски бригадир Ричард Дајнат, изјавио је да се тадашњим мандатом снага у оквиру којег су спречили погибије Хрвата да пале и пљачкају српске куће, не би могли спречити ни данашње.

Он је ово изјавио новинару Ројтерса из Мркоњић Града и Шипова, градова у којима Хрвати данашњи само 20 посто.

„Моралне обавезе, посматране с извештавања медија, не могу се испунити", рекао је Дајнат и додао да је настанак ситуације која одбијања као неуспеха обележава и звучавања оперативне акције увиштавања.

Босански Хрвати чине сам што могу како би подржали позицију будућих мировних снага и оне наводног долазак у Босну, рекао је Дајнат, наглашавајући да су Хрвати започели окупљање трупа у Мркоњић-Граду приликом за бољу снага под водством НАТО.

„Питао сам да ли можемо да постижемо бољи резултат, али нам то не дозвољено. Предложио сам да ХВО постави страже и рекао сам да ће видети шта могу да учине", додао је Дајнат.

Указано се мањим жртвама овим сукобом, иако зна ће остати Србима када се врате у сво кућа, изјавили су други западни посматрачи, додајући да ће снаге НАТО УН, доласком да ће спречити Србе који се буду вратили на окупирану земљу.

Хрвати отварали ватру у Посавини

Бањалука, 4. децембра (Танјуг)

Информативна служба Главног штаба Војске Републике Српске саопштила је данас да су јединице Хрватског већа одбране (ХВО) из правца Оштре Луке, дејствовале минобацачима од 120 мм, по војним циљевима у Посавини.

Завршена смотра локалних радио станица РС

Приједор, 4. децембра (Танјуг)

Додјела награда и признања у Приједору је завршни Трећа фестивал локалних радио станица Републике Српске, који је трајао три дана.

На овој смотри учествовало је 11 локалних радио станица, са 80 емисија различитог жанра. У области информативних програма надмудривања је био Дневник Радио Приједора. Најбољи емисију прошлогодишњу ниво је Радио Приједор, док је у категорији ком жанру победио Радио Бријег.

Новинар Радио Приједора Зоран Бирчић награђен је најбољу репортажу.

ТРАГОМ ВЕСТИ

Француски генерал „на рапорт"

Командант снага УН у Сарајеву је на захтев колеге од осам официра маринаца чланова које су свргнувања која биле прекуљали да одр „добровољно". – Редов, то су врло неугодни свједоци, па и жртве, туђих политичких промашаја

Француска је одлучила да у Босни осим генерала Жана Рикоа, команданта снага УН у Сарајеву, пошаље Тихјер. Изузео се, сазна Ројтерс, из кругова који су блиски Француској војсци у Босни. Француски министар одбране Шарл Мајор изјавио је у Паризу да је овлашћен генерала да би разговарао са њим, али уз карактеристично упозорење: „Француска војска не може да прихвати било какве притиске изван њене Државе".

Осамдесет оптужених

Француска војска је поднела оптужницу „Бутману", односно по строгој одговорности војничке сфере од политичких разматрања. Службени Француски је, иначе, горак изговорила сатанске дечака гласа француском становништву у Сарајеву, и то неколико пуних двочасовних разговора, што се протумачило као још неизвесност европског корпуса. (Новинарска група) да дода мало још своја дуга је изјавио документ во Оскара Ренадера из свега су били неизвесни, уз бомбардовање француске амбасадине која је каменом разбијена из пиштоља да се извини околицом посла да обојени „маринца". Генерал, који је очигледно сведен полазу своје каде, затворена су устве бих уз прилику изјаву о неодлагању мировног споразума на изласку да Париз на овај начин дезавуише свој почетни акцији рад се, очито, нико придружио.

Међутим, Ж. Р. рекао је међу француски генерал по реду која доживљава сличан позив на рапорт. А осим генерала, командант „главног штаба" у Босни (не рачунајући Амузонца Авионе), који сарађује уз ове проблеме. Задато је британски генерал Мајкл Роуз успео да издржи четири месеца и да ни покретну дужности почаете о којима официри од каријере могу само да сањају, рачунајући и мисију у пакистанској конторији у земљи звани Босна.

Нема вероватно да је Роуз био сасвим лукавија од других. Он је, додуше, непрекидно свом протоколарне свијем најављивању и критикама, па ни њега нису штедели, али је чак по свакодневним плаш Берлин отварао сваке вечерње. Осим тога, Роуз је, за разлику од већине, имао и ратно искуство, као командант Краљевског корпуса Војске Републике Српске Милан Иванчевић.

Осмог децембра треба да се разиђе ће ратних заробљеника између Привр краљевског корпуса ВРС и Седмог муслиманског корпуса. Реч је, уплашени, о младим војницима, заробљеним у последњој муслиманској офанзиви на западне делове Републике Српске.

ОДЛУКА ПОСЛАНИЧКА СКУПШТИНЕ СРПСКОГ САРАЈЕВА

Референдум о Сарајеву 12. децембра

Сарајево, 4. децембра

Посланици Скупштине Српског Сарајева на данашњој седници одржаној на Грбавици донијели су одлуку о расписивању референдума о питању Српског Сарајева за 12. децембар.

Скупштина је изјаснила и Дејтонски мировни споразум у Паризу, али не и неке разградње чланова којима оспорила, као нпр. Српско Сарајево прикључи муслиманско-хрватској федерацији.

У Декларацији, коју је после једноминутног ћутања прочитао градоначелник Српског Сарајева Војислав Малешевић, каже се да Скупштина Српског Сарајева одређује као и вијеће по решење сукоба, али, изражава вољу свога народа, да прикључи муслиманско-хрватској држави на простирима Српског Сарајева, јавља агенција СРНА.

У Декларацији се од представника српског народа тражи да одрже потписивању мировног споразума у Паризу повуку воју народа и обезбеде му право на опстанак у Републици Српској, као и да се по у сарадњи уговора гарантује посебном међународном документом.

Скупштина, између осталог, позива и муслиманско-хрватску федерацију да се питање Сарајева, као и других спорних питања, решава искључиво мирним путем.

Муслимани покушали да убаце диверзанте на Озрен

Бањалука, 4. децембра (Танјуг)

Муслиманске редовне јединице су на српском делу Озрена покушале да убаце диверзантско-извиднички тим у циљу прикупљања података о положају српских снага, саопштено је данас Информативне службе Главног штаба Војске Републике Српске.

Група је на врхове успела и пре била на њеним позицијама.

Крајишке снаге у Посавини су ове ноћи пресекле снабдевање и појачање које је у Бихаћу БиХ на сам 12. септембар ове године.

Крајишка војска је вечерас ослободила и преузела под своју контролу Грбавицу, 12 најистуренијих насеља на Озрену према српској територији, а спасавајући је и мештане из непосредног окружења.

SDS (Sırp Demokratik Birliği) Vatan Cephesi Merkez Komitesi'nin Banja Luka'dan Açıklaması

Dayton Anlaşmasının Alternatifi Yok

Etnik bölgeleri ellerinden alınan Saraybosnalı Sırpların ve Krajina Sırplarının haklı protestoları

Banja Luka, 4 Aralık, (Tanjug)

Banja Luka'daki SDS Vatan Cephesi Merkez Komitesi bugün Dayton'da parafe edilen eski Bosna-Hersek için barış anlaşmasının alternatifi olmadığını, çünkü bu anlaşma ile savaş çatışmalarının durdurulduğunu ve militan politikanın reddedildiğini açıkladı. Açıklamada "Srp Cumhuriyeti'nin savaşçıları ve halkı arasındaki ruh hali ve siyasi bilinç, Bosna-Hersek Birliği'nde demokratik ilkelerle ortak yaşamı kabul etmek için olgunlaştı" deniliyor. Bu parti, etnik olarak temiz bölgeleri ellerinden alınan, hatta Sanski Most ve Ključ bile ellerinden alınan ve Posavina'dan yeterince geniş bir koridor verilmeyen Saraybosnalı Sırpların ve Krajina Sırplarının protestolarını haklı buluyor. Açıklamada, mültecilerin ata topraklarına geri dönmesi, yok edilen veya el konulan mallar için adil tazminat, geri dönmek istemeyenler için mülklerinin değiştirilmesi veya ödenmesi, her iki entitede eğitim ve dini özerklik ve Saraybosna için Bosna-Hersek Birliği organlarına benzer yönetim organlarına sahip özel bir statü talep ediliyor.

EK-29. Politika, 6 Aralık 1995, Haber örneği

2 ПОЛИТИКА среда 6. децембар 1995. 2

основу неколико критеријума. Ту су пре свега непосредно заинтересовани – шефови дипломатија земаља настали на тлу бивше Југославије – СР Југославије, Хрватске, Босне, Словеније и Македоније, затим министри иностраних послова чланица НАТО-а, Европске уније и Међународне контакт групе – од којих је знатан број у бар две или све три поменуте групације. Прекоцтоваће и представници земаља које се границе са простором некадашње Југославије – Албаније, Бугарске, Румуније и Мађарске, док су Италија, Турска и Аустрија ту већ по критеријуму чланства у Европској унији. Из Организације исламских земаља, од чијих се нафтом богатих чланица очекује знатан допринос фонду за обнову Босне, на конференцији ће бити Саудијска Арабија, Пакистан, Египат, Малезија и Јордан, док Оман стиже као заступник Координационог комитета земаља Залива. Јапан је позван као још један од потенцијалних већих донатора у фонд за обнову, а Украјина, Чешка, Пољска и Словачка као потенцијални учесници у Ајфору.

Свакак заокружује Кина као значајна светска сила, стална чланица Савета безбедности и партнер САД, Русије, Британије, Француске и Немачке које стижу по другим критеријумима учешћа. У целини мешовит састав који најављује значајну и занимљиву конференцију о практичном остварењу оног што је договорено у Дејтону и што треба да буде свечано потписано следеће недеље у Паризу. Д. Симић

ИНТЕНЗИВНА ПОЛИТИЧКА АКТИВНОСТ У ВАШИНГТОНУ

Дани посвећени Босни

Сенат ће лакше него Представнички дом пружити подршку Клинтоновој иницијативи. – Посета Сарајеву током овог месеца. – Мобилизација 3800 резервиста

(Од нашег сталног дописника)

Њујорк, 5. децембра

На страницама новина, телевизија и радију Босна је неприкосновена тема број један. Медији заправо прате захтеве високе политике која је ове недеље усмерила своју максималну пажњу ка делу Балкана који ће ускоро постати привремено седиште 20000 америчких војника и, истовремено, и сложени мерни инструмент на чијим ће се осетљивим тасовима вагати стварна моћ једне западне суперсиле, нова улога Атлантског пакта, једност тананог америчко-руског савезништва, изборне шансе двојице главних кандидата за будућег америчког председника...

Захтеви високе политике мењају и правац као и снагу ветрова који дувају дворанама Сената и Представничког дома. Сенатори Роберт – Боб Дол и Џон Мак Кејн данас су већ „циркулисали" свој предлог резолуције којом се подржава слање америчких трупа у Босну под условом да се оне тамо не ангажују у „невојним активностима природне основе". Предложеним документом се од председника Клинтона тражи да осигура наоружавање муслиманских јединица како су Бела кућа и Пентагон склони да учине ангажовањем „треће стране" (приватних америчких компанија, као и исламских земаља), како би убламали отпор западних европских савезника оваквој иницијативи.

У Сенату су данас главни Клинтонови „стручњаци за Босну" – Кристофер, Пери и Холбрук, па се с правом очекује да ће, уз Долове „услове", шефу државе добити подршку за слање трупа у Босну. Пошто је Представнички дом досад у два наврата двотрећинском већином гласао против Клинтонове иницијативе, понуђена резолуција наићи ће на већи отпор него у Сенату, али председник овог дома Њут Гинтрич верује како „постоји снажна подршка слању трупа али да Клинтон мора још да одговори на многа питања".

Пошто је шеф државе формално у недељу одобрио слање америчке војске претходнице у Босну, амерички извештачи „са терена" данас јављају како су прва војници, стручњаци за логистику и комуникације, већ стигли у Сарајево и одатле крећу за Тузлу. Американци пристижу у малим, раздвојеним групама, понајчешће у оквиру неке екипе Атлантског пакта. Затим ће у Тузли, будућем америчком центру „Сектора север", наредних неколико дана планиране задатке обављати свега седамдесетак војних стручњака, а тек кад се потпише мировни споразум у Паризу из базе у Италији пребациће се авионима око 1500 америчких војника како би обезбедили главни штаб будућих операција. За њима, железницом, крећу тешко наоружани и најсавременијом техничком опремом снабдевени припадници Прве оклопне дивизије из база у Немачкој ка Мађарској.

По речима секретара за одбрану Вилијама Перија, свих 20000 војника наћи ће се на својим положајима у Босни 60 дана после потписивања мировног споразума, а биће потребно неколико месеци да би се повукли после истека једногодишњег мандата.

Пентагон је, иначе, јуче мобилисао 3800 резервиста – медицинско особље, војне полицајце и стручњаке за логистику – планирајући да их пошаље у Босну пре божићних празника. Резервистима је речено да ће у униформи провести 270 дана.

Д. Рибникар

САСТАНАК МИНИСТАРА СПОЉНИХ ПОСЛОВА И ОДБРАНЕ НАТО

Акције НАТО после париског споразума

Брисел, 5. децембра

Министри спољних послова и одбрана 16 земаља НАТО усвојили су на данашњем састанку у седишту НАТО у Бриселу дефинитивну верзију плана акција мултинационалних снага, које ће се под именом „заједнички подухват" водити у Босни чим буде потписан мировни споразум и Савет безбедности Уједињених нација резолуцијом одобри акцију.

Мировни план, који ће бити потписан идуће недеље у Паризу, донеће крај једном од најмрачнијих поглавља модерне европске историје, оценио је вршилац дужности генералног секретара НАТО Серџо Балантино.

Данашњи састанак министара два најважнија ресора чланица северноатлантске алијансе је био прави те врсте од 1979. године.

Балантино ће, како је речено, обављати функцију све док данас изабрани нови генерални секретар НАТО Шпанац Хавијер Солана и формално не преда своје овлашћење председавајућем европског Министарског савета свом наследнику, италијанској министарки Сузани Анели.

Према оценама изреченим на данашњем министарском састанку у Бриселу, наглашен је значај босанске операције, али и опасности које она носи.

Ради се практично о првој мировној мисији једне ратне машинерије, која ће овог пута добити задатак да заведе ред. (Танјуг)

КАКО ЈЕ ПОТВРЂЕНО У БОНУ

У децембру и конференција о разоружању у БиХ

Бон, 5. децембра (Танјуг)

У Бону би 18. децембра требало да почне међународна конференција о разоружању и контроли наоружања у Босни.

То је синоћ у Бриселу потврдио и шеф немачке дипломатије Клаус Кинкел.

Према званичној најави на том скупу требало би да учествују представници сукобљених страна, Европске уније и земаља – суседа претходне Југославије. Позиви су већ упућени на поменуте адресе.

Уколико конференција почне 18. децембра, у владиној резиденцији Петерсберг, крај Бона, организатори најављују да би том приликом требало да се утврди таковзана горња граница наоружавања страна у Босни, односно до ког нивоа би се кретало оружје које би оне поседовале.

Познато је да ће ембарго на лако и тешко наоружање за Босну пасти три или шест месеци после потписивања мировног уговора у Паризу закаэаног за 14. децембар. Очито, вала мислити и на време чувања за сада још увек крхког мира.

Ако влада у Бону и њеној дипломатији успе подухват са организовањем и, што је још важније, успешним окончањем једног овако важног скупа – Немачка би се тиме уврстила међу државе које су дале значајан допринос смиривању на Балкану. То не би прошло незапажено на великој светској политичкој сцени.

Милутиновић позван на конференцију у Бону

Шеф немачке дипломатије Клаус Кинкел позвао је савезног министра за иностране послове Милана Милутиновића да учествује на Конференцији у Бону о спровођењу мировног споразума из Дејтона.

Позив Милутиновићу уручио је јуче у Београду амбасадор у немачком Министарству иностраних послова Михаел Штајнер.

Како саопштава Савезно министарство за иностране послове, том приликом је извршена размена мишљења о методу рада и дневном реду Конференције, која ће се бавити питањима контроле наоружања и изградње мера поверења и безбедности на простору раније Југославије и у региону у целини.

(Танјуг)

САВЕЗНИ МИНИСТАР МИЛАН МИЛУТИНОВИЋ ПРИМИО ПОМОЋНИКА ИНОСТРАНИХ ПОСЛОВА ТУРСКЕ

Признање конструктивном доприносу СРЈ и председнику Милошевићу

Очекивања да ће Турска, за разлику од досадашњег једностраног и пристрасног односа према југословенској кризи, убудуће заузети уравнотеженији став, уз пуно поштовање принципа немешања, територијалног интегритета и суверенитета

Савезни министар Милан Милутиновић примио је јуче помоћника министра иностраних послова Турске Алија Тујгана, који је у Београд допутовао ради политичких консултација са Савезним министарством за иностране послове.

Тујган је уручио личну поруку председника Турске Сулејмана Демирела за председника Републике Србије Слободана Милошевића, саопштило је Савезно министарство за иностране послове.

Турска страна је изразила високо уважавање и признање конструктивном доприносу СР Југославије и председника Милошевића личној успешном завршетку мировних преговора у Дејтону. Изражена је, такође, подршка Турске доследној непристрасној примени споразума о миру у БиХ.

Подвучен је интерес Турске за нормализацију југословенско-турских односа и сарадње у свим областима од заједничког интереса, као и за сарадњу с Југославијом у обнављању сарадње балканских земаља.

Милутиновић је изразио очекивање да ће Турска, за разлику од досадашњег једностраног и пристрасног односа према југословенској кризи и СРЈ, убудуће заузети уравнотеженији став, уз пуно поштовање принципа немешања, територијалног интегритета и суверенитета, и тиме дати конкретан допринос јачању мира и стабилности у региону.

Констатовано је да, после успостављања мира и укидања санкција, постоје повољни услови за брзу обнову сарадње у областима од заједничког интереса, а посебно у привреди, култури, просвети и спорту. (Танјуг)

ЈУЧЕ У МОСКВИ

Предавање др Мире Марковић о транзицији

Москва, 5. децембра (Танјуг)

Професор Београдског универзитета др Мирјана Марковић, која се налази у посети Москви поводом изласка из штампе њене две књиге у преводу на руски, одржала је данас на Међународној катедри Унеска у Институту за социјално-политичка истраживања Руске академије наука предавање о транзицији у источноевропским земљама.

Пре подне је проф. др Мирјана Марковић посетила Академију социјалних наука Руске академије наука и разговарала с председником Академије Генадијем Осиповом.

У петак ће проф. др Мирјана Марковић приказати представницима руске научне јавности и средстава информисања своје књиге објављене у Москви – „Социологија" и дневничке белешке „Ноћ и дан".

ПОСЛЕ СУСПЕНЗИЈЕ САНКЦИЈА МЕЂУНАРОДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Француска одмрзла рачуне Југословена

Париз, 5. децембра (Танјуг)

Француска је одмрзла новчане фондове и банкарске рачуне привредних организација и грађана СРЈ, сходно одлуци Савета безбедности да се суспендују све санкције наметнуте Југославији.

НОВИ ГАНГСТЕРИ НА АМЕРИЧКОМ ТЛУ

Пљачком до оружја за муслимане

Банде одговорне за око 500 провала, а вредност украденог новца и накита премашује суму од 100 милиона долара

(Од нашег сталног дописника)

Њујорк, 5. децембра

Федерални истражни биро (ФБИ) формирао је специјалне бригаде како би се изборио с новом врстом криминала који се опасно проширио Сједињеним Америчким Државама. О тим новим гангстерима снимљена је и телевизијска серија у три наставка која је управо почела да приказује на каналу „Фокс њуз". Искусни федерални агенти боре се против опасних наоружаних провалника познатих по имену „Јаке". Реч је, заправо, о специфично скраћеници састављеној од првих слова речи Југословени, Албанци, Хрвати и Срби. Али, судећи према телевизијским извештајима, банде су састављене углавном од босанских муслимана које „желе да повратe земљу изгубљену у рату са Србима". Већи део новца и вредности које су групе бандита опљачкале у Њујорку и другим великим градовима широм САД, послат је тајним каналима „на Балкан" како би се набавило оружје за рат против Срба у Босни.

Према подацима ФБИ, ове банде су од 1991. године одговорне за око 500 провала у 22 америчке државе, а вредност украденог новца, накита и осталих предмета премашује суму од сто милиона долара.

Д. Р.

Југословенско-турске консултације

У Београду су одржане политичке консултације представника министарстава иностраних послова СР Југославије и Републике Турске које су водили помоћник савезног министра Живадин Јовановић и помоћник министра иностраних послова Турске Али Тујган.

Указано је на кључни значај потпуне и доследне примене мировног споразума о БиХ за јачање мира, стабилности и сарадње на Балкану. Подвучена је потреба за уравнотеженим и непристрасним приступом међународних фактора свим странама у процесу имплементације мировног споразума, као и у обнови и реконструкцији целог подручја.

Контић примио парламентарну делегацију Гане

Председник савезне владе др Радоје Контић примио је јуче парламентарну делегацију Гане коју предводи Мајк Гизо, саопштио је Савезни секретаријат за информисање.

Контић је захвалио гостима на пријатељском разумевању и принципијелном понашању Гане у разрешењу југословенске кризе и изразио спремност Савезне Републике Југославије за обнављање политичке и економске сарадње између две земље.

(Танјуг)

Телекс

Председник Савезне Републике Југославије Зоран Лилић упутио је у име народа СРЈ и у своје име срдачне честитке и најбоље жеље председнику Републике Финске Мартију Ахтисарију поводом националног празника те земље.

*

Поводом националног празника Републике Финске председник Владе Савезне Републике Југославије Радоје Контић упутио је јуче честитку финском премијеру Паову Липонену.

*

Потпредседник савезне владе и савезни министар за финансије Јован Зебић примио је јуче отправника послова амбасаде Републике Бугарске у Савезној Републици Југославији Георги Јурукова, са којим је Савезни секретаријат за информисање.

*

У Београду је јуче потписан споразум о научно-техничкој сарадњи између Југославије и Руске Федерације. У име југословенске владе споразум је потписао савезни министар за развој, науку и животну средину др Јанко Радуловић, а у име руске владе први заменик министра Руске Федерације за науку и технологију Андреј Фонотов.

*

Замени југословенског министра спољних послова Радосава Булајића примио је јуче парламентарну делегацију Републике Гане, коју је предводио регионални министар за Африку и члан парламента Мајк Гизо (Танјуг)

Amerika Birleşik Devletleri, Bosna-Hersek'teki İranlılardan Dolayı Endişeli

Los Angeles, 5 Aralık

Bugün Los Angeles Times yazıyor ve Reuters aktarıyor: “Amerika Birleşik Devletleri, Bosna'da 200'den fazla İran Devrim Muhafızı mensubunun bulunmasından dolayı büyük endişe duyuyor.” Gazeteye göre, Washington, Bosna hükümetinin garantilerine rağmen, onları Amerikan askerlerine büyük bir tehdit olarak görüyor. Yüksek Amerikan yetkililere atıfta bulunan gazete, İranlıların Bosnalı Müslümanları ve Bosna'da savaşan İslam ülkelerinden gelen gönüllüleri eğitmede önemli bir rol oynadığını yazıyor. Ayrıca Los Angeles Times, Tahran'ın, Bosnalı Müslümanlara çoğunluğu hafif silahlar olmak üzere 5000 tondan fazla silah sağladığını belirtiyor. (Tanjug)

EK-30. Politika, 13 Aralık 1995, Haber örneği

2 ПОЛИТИКА среда 13. децембар 1995. 2

суседским односима на Дунаву у Европи, чије ће коначан текст сутра разматрати министри иностраних послова на састанку у Француској.

Клинтон изразио жељу да се састане са Милошевићем

Париз, 12. децембра (Танјуг)

Амерички председник Бил Клинтон изразио је жељу да се сусретне у Паризу са председником Србије Слободаном Милошевићем, Хрватске Фрањом Туђманом и муслиманским лидером у Босни Алијом Изетбеговићем, саопштио је у америчком амбасадорском комплексу.

Очекује се да се тај сусрет остварити приликом прославе...

Декларација је – иначе за њено доношење дала је Европска унија и бивши француски премијер Едуард Баладир – текућа стварања „острва стабилности и безбедности на простору западног Балкана и дугорочне Европе". Како смо сазнали, сво земље чије су представници данас разговарали о декларацији (земље ЕУ, земље бивше Југославије, САД, Русија, Турска, Албанија, Бугарска, Румунија, Мађарска као и представници ОЕБС-а и Европског савета) потврдиле су доношење једног таквог документа.

Представник Русије се уз то заложио да и поред декларације као што хитније министрати на поратку СР Југославије у Организацији за европску безбедност. Југословенски представник је истакао да СР Југославија подржава жељу о регионалној безбедности и стабилности, наглашавајући да нашој земљи нису других циљева, од уређивања односа у региону.

Небојша Чурчић

САСТАВ МИРОВНИХ ТРУПА ЗА БОСНУ

Долазе војници из 28 земаља

Од укупно 60 хиљада војника највише ће бити Американаца – око двадесет хиљада

Брисел, 12. децембра

Војници из најмање 28 земаља чуваће мир у Босни, почето 14. децембра у Паризу свечано буде потписан мировни споразум за ту бившу југословенску републику.

Како јавља Ројтер, осим 16 земаља чланица НАТО, у оквиру ИФОР, које треба да обезбеде примену Дејтонског споразума, наћи ће се снагама и војници из Русије, Данске, Норвешке, Финске, Шведске, Естоније, Летоније, Литваније, Турске и Пољске, а највероватније и из Мађарске и Чешке.

Малезија, Пакистан и Јапан изјавили су војнике или новчану помоћ, док земље осим Лихтенштајна. Недостаје и Непала

Немачке снаге биће у Босни до половине фебруара

Бон, 12. децембра (Танјуг)

Немачки контингент од око 4000 војника, намењених за учешће у међународној мисији за спровођење мира у Босни, биће већ средином фебруара идуће године упућен на дејство, потврдио је министар одбране Фолкер Рите.

већ иначе трупе у Босни, од којих УН.

Од укупно 60.000 припадника ИФОР-а највише ће бити Американаца – око 20.000. Биће то највеће копнене америчке војска по броју од заласка рата 1991. године.

Осим 20.000 америчких војника, у Босни ће се у наредних месец дана наћи и 15.000 британских и 10.000 француских војника.

Главни штаб најбројнијих, америчких трупа биће смештен у Тузли. Француски штаб налазиће се у Горњем Вакуфу, а британски у Мостару.

Италија намерава да у Босну пошаље 2.300 војника, Холандија 2.060, Шпанија 1.250, Канада и Норвешка по хиљаду, Португалија 900, Данска 800.

Очекује се да Русија пошаље 2.000 војника и једницу од 2.000 спручаља за логистику. Руси су пристали да учествују у операцији под условом да ће генерал Џулиан конзултује са једним руским генералом када су у питању операције у којима ће учествовати руски војници.

Финска је понудила 450, Шведска 870, Пољска 600, а Чешка до 1.000 војника, док ће мађарски контингент највероватније чинити 500 техничких спручаља.

ЈУГОСЛОВЕНСКО-БУГАРСКИ ОДНОСИ

Марјановић примио Цочева

Очекује се да вредност робне размене две земље идуће године буде око 600 милиона марака

Председник Владе Републике Србије Мирко Марјановић примио је јуче званичне државно-привредне делегације Бугарске на челу са потпредседником владе и министром трговине и спољнотрговинске сарадње Бугарске Кирилом Цочевим.

У разговору је констатовано да је јуче потписан Споразум о трговинској и економској сарадњи Југославије и Бугарске биће значајан подстицај за успостављање динамичнијих економских односа између две привреде које су у великој мери комплементарне. Изнесено је да ће се одмах радити на унапређивању веза у области енергетике, машиноградње и пољопривреде. Очекује се да вредност робне размене између две земље у идућој години буде око 500 милиона марака. Обе стране су подржале иницијативу привредника за оснивање заједничких предузећа која ће се бавити међународном економском и научном сарадњом. Такође је било речи о потреби да Југославија и Бугарска имплементирају пројекте привредно-финансијско повезивање балканских земаља. Најављено је и скоро потписивање билатералног споразума о културној, просветној и научно-техничкој сарадњи.

Председник Владе Републике Србије Мирко Марјановић је истакао да високо цени допринос бугарске владе у покретању иницијатива за скидање санкција Југославији, који су имали тешке последице не само за Југославију него и по привреду Бугарске и осталих суседних земаља.

Премијер Марјановић је пријатно изнео да усвојо посете Бугарској.

У разговору са бугарском државно-привредном делегацијом у Влади Србије учествовали су потпредседник Слободан Бајић и републички министри Душан Влаховић, Срђан Николић, Ивко Бошковић и Оскар Фодор, као и потпредседник Савезне владе Јован Зебић и савезни министар Бајро Ширадовић.

ЈУГОСЛАВИЈА И УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ

Прави тренутак за реинтеграцију Београда

Уницеф даје помоћ за прво тромесеље наредне године у вредности 2,3 милиона долара

Женева, 12. децембра (Танјуг)

Генерални директор женевског бироа Уједињених нација Владимир Петровски изјавио је данас у разговору са југословенском делегацијом, која је сиоси допутовала у Женеву, да је сада прави тренутак за реинтеграцију Савезне Републике Југославије у Уједињене нације и њене регионалне организације и институције.

„СР Југославија је у протеклом периоду, због санкција, много проиграла и сада дођоше време да се то исправи и да се она врати на место које јој припада у међународној заједници", рекао је Петровски, изражавајући да ће Савет Безбедности ускоро о томе расправљати и да се може очекивати повољан исход одлуке.

Петровски је, такође, рекао југословенској делегацији, коју предводи савезни министар Тонино Рашчић, да је користа те делегације Женеви дошла „у најбоље време", после Дејтона и Лондона, а пре Париза.

Он је нагласио значај континуитета сарадње СР Југославије са Уједињеним нацијама и њиховим организацијама у систему УН.

Говорио истоветно оцени су чланови делегације југословенске делегације данас извете у разговорима у Унисефу, Међународној организацији за миграције, као и у разговору са заменником директора Светског програма за храну (ФАО) Борисом Шпиљаком, који је само за ову прилику допутовао из Рима у Женеву.

Већ из тих првих сусрета је јасно уочено да најзначајније међународне организације виду пријемне планове о шпиљи СР Југославији. Оно што је изузетно важно јесте да се у сваком од досадашњих сусрета водила промена политичке климе према СР Југославији, о чему сведоче конкретни предлози за помоћ.

Уницеф ће, као пример, само за прво тромесеље идуће године дати СР Југославији помоћ у вредности 2,3 милиона долара – И то искључиво за збрињавање 215.000 деце избеглица.

Наша делегација је, сем тога, добила уверавање да ће Уницеф набављати робу, на пример обућу и одећу за децу, на југословенском тржишту.

У Међународној организацији за миграције, делегација је упозната са плановима те институције у реализацији великих акција репатријације избеглица и расељених лица на простору бивше Југославије.

Та организација, иначе, добија на значају упрко поло дејтонског мировног споразума и то пре свега, у циљевима економска реализације тог споразума. Изражена је спремност за интензивније сарадње, а југословенској делегацији је суторисано да одмах започне разговоре о неопходној техничкој помоћи и помоћи у здравству, која би била фи нансирана преко Светске банке.

Наиме, а сагласно програм ране је већ спремио за конкретну сарадњу са СР Југославијом.

ЈУГОСЛОВЕНСКО-УКРАЈИНСКИ ОДНОСИ

Удовенко у јануару у Београду

Кијев, 12. децембра (Танјуг)

Министар Одсељења за међународне односе украјинске републике Министарства иностраних послова Владимир Јелченко изјавио је данас за Украјинску новинску агенцију Интерфакс-Украјина да ће министар спољних послова Савезне Републике ФР Југославије, министарство спољних послова украјинске владе посетити Београд у јануару ове године да се обавоје преговори.

Украјинско руководство је, међутим, донекле изразило сумњу у могућност да ће Југославија, када је планиран посету шефа украјинске дипломатије Гонџарја Украјинска Београду, моће да планиран за наредни месец.

Супра и прекоморску, југословенска делегација, у којој су чланови и помоћници савезног министра за рад Пајке Тодоровић и министара за избеглице Србије и Црне Горе Братислава Морина и Бајре Шћепановић, имаће разговор у Међународном комитету Црвеног крста и Федерације Црвеног крста и Црвеног полумесеца.

ПРИВРЕДНИЦИ ОПСЕДАЈУ ГЕНЕРАЛНИ КОНЗУЛАТ СРЈ У ТЕМИШВАРУ

Комшије обнављају старе и граде нове везе

И румунски и југословенски привредници од Генералног конзулата траже да им омогући повезивање. – Кренули послови договорени у време ембарга

(Из нашег сопственог извештаја)

Темишвар, 12. децембра

Генерални конзулат СР Југославије у Темишвару, отворен пре готово четврт века у седишту по сваки привреде другој румунској жупанији, буквално свакодневно опседа румунски и југословенски привредници, жељни обнављања и стварања нових привредних веза. И до шездесет пословних људи из румунских жупанија Тимиш, Арад, Караш Северин и Мехединци, које „граничарју" овом нашом дипломатском представништву најављује и остварују је посете, како би се изгубљено надокнадило.

Према неким подацима за време ембарга преко СРЈ румунска држава је изгубила око 9 милијарди долара, али су из свега румунски привредници изашли по-

ку коју не крију: „Комшија је, ипак, комшија, а то вам је посебно пословно јасно након што сио успостављали пословне везе са Западом, попуно непрегрмељени за остварење према свету, а затим је настало наше осмогодишње.

Наш генерални конзул Слободан Кречковић каже да је време док су санкције против наши земље трајале искоришћено за „одине које долазе" и стварање основа за будуће везе. Сада се очекује да ће обе земље укинути преостале баријере, увођено при ком у зону ембарга, како би се омогућио брзи протов робе и људи.

– Хемијски гигант „Солвентул" у Темишвару, који је повезан продуктоводом са петрохемијом „Петролемијом", дутим око 140 километара, поле три године дезинчиног рада, стратешко је међународно пуном парном фирмо „Кобин Тиш", Јошава Гаје из Кокина, отпочела је на 4.000 хектара румунски земље производњу сировог семена наших познатих хибрида. Металин комбинат у Решици склопио је велике послове са свемирским „Сартадом", па су фермерали и заједничко предузеће у њиом појопрвом румунском рударско-металуршком граду, крагујевачка „Застава" утовара производњу делова за свој аутомобилски програм, који су произвођења у општинском југословенском републикама, а аутопар ће румунском партнеру испоручивати југо-моторе за „дачију 500", ка-

же Кречковић, ЈАТ утовара са „Таромом" заједнички наступ на трећим тржиштима, а француска Фармацијутска концерн „Хемофарм", с међународним капиталом у румунском „Азури", запазо је у прилично да производњу лекова. – Румунске банке „Дерајла" и „Банкоп" отварају своје послове једнаше у Београду и Ниишу, а у току су послови и „Инвестбанке" и румунске банке „БДФ" за отварање заједничке банко у Југославији. Београдска фирма „АБЦ" Радисава Ројића брзо о обнављању румунских путева и пружању транспортних услуга. И друга послови су у току или на видику, јер Југословени имају око 2.000 самосталних или фирми са заједничким капиталом, основаним у темишварској жупанији.

Ј. Давидовић

ДЕЛЕГАЦИЈА СПС У ШПАНИЈИ

ПСОЕ високо цени конструктивну улогу СРЈ

Мадрид, 12. децембра (Танјуг)

Члан Главног одбора Социјалистичке партије Србије (СПС) Оливер Потежица разговарао је данас у Мадриду са Мајрисом Видјелом, одговорном за међународну сарадњу владајуће Социјалистичке партије Шпаније (ПСОЕ).

У разговору је било изражене жеље о међупартијској сарадњи, а посебну је и договор да делегација ПСОЕ на високом нивоу посети Београд у првој половини идуће године.

Потежица је информисао представнике ПСОЕ о припремама СПС за одржавање Трећег редовног конгреса почетком марта идуће године.

Бадаја је посебно истакао да су СР Југославија и председник Србије Слободан Милошевић имали најзначајнију и најконструктивнију улогу у мировном процесу", нагласивши да ПСОЕ жели високо цени.

Симпозијум о Балкану у Минхену

Беч, 12. децембра (Танјуг)

Једностране и наивне оцене је нередовних југословенских република и њихово искључиво немирно понашање довело је до трагедије југословенских народа после више од 10 година живота у заједничкој држави, кривични судбина и ратови разних, рекао је данас у Минхену отварајући симпозијум посланик амбасадор СРЈ у Бонуу Зоран Јеремић, обраћајући се учесницима међународног симпозијума о Балкану.

BM Uluslararası Arabulucusu'nun Barış Süreci Hakkındaki Açıklaması

Stoltenberg, Miloşeviç'in Kilit Rolü

Oslo, 12 Aralık, (Tanjug)

BM Barış Arabulucusu Torvald Stoltenberg, bugün Sırbistan Başkanı Slobodan Miloşeviç'in eski Yugoslavya'daki barış sürecinde kilit rol oynadığını söyledi. 31 Ocak'ta barış arabuluculuğu görevini resmen tamamlayacak olan Stoltenberg, Norveç ajansı NTV'ye verdiği telefon röportajında, özellikle Sremsko-baranjska bölgesi anlaşmasının çok önemli olduğunu belirtti.

EK-31. Politika, 15 Aralık 1995, Haber örneği

ПОЛИТИКА петак 15. децембар 1995. 5

ПОТПИСАН МИРОВНИ СПОРАЗУМ О БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ У ПАРИЗУ

ДОКУМЕНТИ

Текст Споразума о миру у БиХ

Париз, 14. децембра (Танјуг)

Општи оквир Споразума о миру у Босни и Херцеговини, који је данас потписан у Паризу, има 11 чланова, и, у незваничном преводу, гласи:

Република Босна и Херцеговина, Република Хрватска и Савезна Република Југославија (у даљем тексту „стране"):

Прихватајући потребу за глобалним решењем како би се окончао трагични сукоб у региону,

У жељи да тиме допринесу и промовишу трајан мир и стабилност,

Потврђујући да се придржавају договорених основних принципа утврђених 8. септембра 1995. године, осталих договорених основних принципа утврђених 26. септембра 1995. и Споразума о прекиду ватре од 14. септембра и 5. октобра 1995. године,

Узимајући у обзир споразум од 29. августа 1995, којим се делегација Савезне Републике Југославије овлашћује да у име Републике Српске потпише делове мировног плана који се на њу односе, уз обавезу да стрикто и доследно спроведе у дело закључени споразум,

Договориле су се следеће:

Члан I

У својим односима стране ће се придржавати принципа изнетих у Повељи Уједињених нација, као и у Завршном документу из Хелсинкија и другим документима Организације за безбедност и сарадњу у Европи. Посебно, стране ће у потпуности поштовати суверену равноправност свака од њих, решавање сукоба мирним путем и уздржаваће се од сваког чина, било путем претње, коришћења силе или на било који други начин, против територијалног интегритета и политичке независности Босне и Херцеговине и сваке друге државе.

Члан II

Стране са задовољством прихватају и усвајају закључене аранжмане који се односе на војне аспекте мировног решења и аспекте везане за регионалну стабилизацију, онако како су изнети у споразумима у анексу 1-А и анексу 1-Б. Стране ће у потпуности поштовати обавезе које се налазе у анексу 1-А и залагаће се за њихово спровођење у дело и у потпуности ће се придржавати својих обавеза, онако као су изнете у анексу 1-Б.

Члан III

Стране са задовољством прихватају и усвајају закључене аранжмане који се односе на одређивање граница између два ентитета, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, онако како су изнети у споразуму у анексу 2. Стране ће у потпуности поштовати обавезе које су овде преузеле и залагаће се за њихово спровођење у дело.

Члан IV

Стране са задовољством прихватају и усвајају програм избора за Босну и Херцеговину који се налази у анексу 3. Стране ће у потпуности поштовати овај програм и залагаће се за његово спровођење у дело.

Члан V

Стране са задовољством прихватају и усвајају закључене аранжмане који се односе на Уставе Босне и Херцеговине, онако како су изнети у анексу 4. Стране ће у потпуности поштовати обавезе које је су овде преузеле и залагаће се за њихово спровођење у дело.

Члан VI

Стране са задовољством прихватају и усвајају закључене аранжмане који се односе на образовање арбитражног суда, Комисије за људска права, Комисије за избеглице и расељена лица, Комисије за очување националних споменика, као и државних предузећа у Босни и Херцеговини, онако како су изнети у споразумима у анексима 5 и 9. Стране ће у потпуности поштовати обавезе које су овде преузеле и залагаће се за њихово спровођење у дело.

Члан VII

Признајући да поштовање људских права и заштитаизбеглица и расељених лица имају витални значај за успостављање трајног мира, стране прихватају и у потпуности поштују одредбе које се односе на људска права а изнете су у првом поглављу споразума у анексу 6, као и одредбе које се односе на избеглице и расељена лица а изложене су у првом поглављу споразума у анексу 7.

Члан VIII

Стране са задовољством прихватају и усвајају закључене аранжмане који се односе на спровођење садашњег мировног решења, конкретно на оне који се тичу цивилног (а не војног) спровођења, а изнети су у споразуму у анексу 10, као и међународних полицијских снага у оквиру анекса 11. Стране ће у потпуности поштовати обавезе које су овде преузеле и залагаће се за њихово спровођење у дело.

Члан IX

Стране ће у потпуности сарађивати са свим ентитетима који учествују у спровођењу садашњег мировног решења, како је то предвиђено анексима овог споразума, или их је на други начин овлашћено Савет безбедности Уједињених нација, у складу са обавезом свих страна да сарађују у истрагама и кривичном гоњењу за ратне злочине и друга кршења међународног хуманитарног права.

Члан X

Савезна Република Југославија и Република Босна и Херцеговина се узајамно признају као независне и суверене државе у својим међународним границама. Остали аспекти везани за њихово узајамно признање биће предмет касних расправа.

Члан XI

Садашњи споразум ће ступити на снагу на датум његовог потписивања.

Сачињено на француском језику у Паризу 14. децембра 1995. године.

За Савезну Републику Југославију: **Слободан Милошевић**

За Републику Хрватску: **Фрањо Туђман**

За Републику Босну и Херцеговину: **Алија Изетбеговић**

У својству сведока:

За Европску унију: **Фелипе Гонсалес**

За Републику Француску: **Жак Ширак**

За Савезну Републику Немачку: **Хелмут Кол**

За Руску Федерацију: **Виктор Черномирдин**

За Уједињено Краљевство Велику Британију и Северну Ирску: **Џон Мејџор:**

За Сједињене Америчке Државе: **Бил Клинтон.**

Солана: Склопити разрушене животе

НАТО је обезбедио учешће многих земаља у оној што зовемо коалиција за мир

Халијер Солана

Господине председниче Републике, даме и господо, овај дан је веома значајан, значајан не само за народе БиХ него за све народе Европе и све народе евроатлантске Европе. Атлантска алијанса има за циљ очување мира и стабилности у Европи и у том смислу ми већ тридесет година радимо заједно са међународном заједницом, одговарајући на њен апел – међународна заједница нас је позвала да допринесемо успостављању мира у претходној Југославији.

Наравно, ми смо били ту и када је требало да се поштује поморски ембарго у области Јадранског мора, а све те акције НАТО-а су биле усмерене не ка рату, већ ка спречавању рата. Према томе, и даље ће то од нас захтевати одређене напоре. Рат је престао, међутим, треба победити и у миру и НАТО са мандатом Уједињених нација биће спреман да одиграе своју улогу

Наши циљеви су јасни: гарантовати мир, обезбедити војну димензију овог мировног споразума, али пре свега и изнад свега – обезбедити да Уједињене нације могу да заиста допринесу миру, али и да се са терена повуку на срећан, ефикасан и брз начин. Ми треба да обезбедимо и потребне услове за безбедност у тој области да бисмо сви заједно могли да спроведемо наше војне задатке који су повезани са овим мировним споразумом.

Према томе, у име тих циљева НАТО је већ обезбедио учешће многих земаља у оној што зовемо коалиција за мир. Наравно, многе земље ће учествовати у томе, чак и оне које можда нису формално у оквиру те коалиције. Многе земље ће учествовати у оној што се зове заједничка напор у правцу мира. Грађење трајног мира не може да буде постигнуто само војним средствима.

Ипак, земље чланице одређених региона морају да знају да ће међународна заједница бити та која ће обезбедити да се њихови разрушени животи на неки начин опет склопе. Наравно сме ћемо то учинити ми, међународна заједница, мобилишући и координирајући све напоре за обнову и изградњу, све у циљу њиховог успеха.

Желео бих да нас заиста уверим да ће снага његовог спровођења зависити од многих чинилаца и спроводиће се на различите начине. Међутим, ми сви очекујемо од вас да се потпуно и у потпуности ангажујете и омогућите нам да спроведемо оно што је војна и оно што је невојна страна овог мировног уговора. Надам се да можемо да рачунамо и на сарадњу свих, јер, коначно, народу у БиХ је доста свега, доста је овог рата, желео би мир. А ми, у оквиру евроатлантске заједнице који смо остављали хладан рат за собом, окренути смо миру, а на то рачуна и народ Босне и Херцеговине. Тиме ћемо заиста бити способни и привилеговани да сви заједно учествујемо у остварењу овог сна који је, као што знамо – једна Европа, слободна и уједињена.

Небојша Турчић

КИНА О ГОДИШЊЕМ БИЛАНСУ КРИЗЕ У БИВШОЈ ЈУГОСЛАВИЈИ

Београд кључни творац мира на Балкану

Дописници агенције Синхуа истичу да свет има све разлоге да слави крај рата у бившој Југославији. – Прекретница за Хрватску

(Од нашег сталног дописника)

Пекинг, 14. децембра

Свет има све разлоге да слави приближавање краја скоро четворогодишњег брутално етничког рата у бившој Југославији – истиче кинеска новинска агенција Синхуа поводом данашњег потписивања споразума у Паризу.

Овакав расплет се у Пекингу доживљава као потврда његових дугогодишњих процена да се решење сукоба на Балкану може постићи само преговорима свих заинтересованих унутрашњих и спољних снага. Као главни локални чиниоци, при том, најчешће се у наглашавали Београд и Загреб а од међународних – Вашингтон.

Незамењива улога СРЈ

Синхуа је синоћ емитовала прилоге својих дописника из Београда и Загреба о билансу учешћа СРЈ и Хрватске у овогодишњем догађајима. Обема странама је одато признање за важан допринос мировном процесу, уз њихово које читаоцима омогућавају занимљива поређења.

Заслуге за постизање извањ редног пробоја (ка миру) несумњиво припадају целој међународној заједници, странама које су непосредно биле укључене у сукоб и – нарочито – водећој и незамењивој улози СР Југославије у мировном процесу, оцењује дописник из Београда Бијанг Јапинг. Као предломни тренутак у политици СРЈ дописник узима јул 1994, кад је она „показала решеност за што скорије окончање босанског сукоба и поздравила план Контакт-групе".

Пошто даје сажет преглед њених потоњих мировних активности и искушења анализатичар закључује: „Београд је сада постао кључни творац мира у региону, што је свакако супротна слика од оне коју је о њему створио Запад пре четири године." Томе се додаје да Слободан Милошевић данас ужива „распростањен углед личности пресудне за мировни процес".

– Очекује се – наставља Бијанг – да ће Југославија, која ће сигурно искористити могућност да обнови осакаћену економију и учврсти положај балканске силе, наставити да буде кључни фактор регионалног мира. Цитира се, при том, изјава нашег експерта Предрага Симића да се и „територијално мања" Југославија доказала као „суштински чинилац геополитичког баланса и стабилности на Балкану".

Као преостала искушења дописник види – притисак Запада да се тек применом дејтонског споразума свесним укину санкције СРЈ и опирање босанских Срба „предавању српског дела Сарајева муслиманима"

Учинак Загреба

Дописник Хсинхуе из Загреба оцењује 1994. као „годину успеха и прекретницу за Хрватску после проглашења независности 1991". Констатује се, затим, да се „српском мученитих победа на бојном полу Хрватска показала као држава с несумњивим утицајем на регионални мировни процес".

Ови успеси постигнути су, како се јавља, непрестаним јачањем армије Хрватске уз „пређутну подршку САД и западних савезника, који су у томе видели доприное уравнотежењу војних снага неопходном за регионалну стабилност". Оружаним акцијама у Крајини и Републици Српској Загреб је одчао своје преговарачке позиције а, како се наводи, утицао на босанске Србе да прихвате услове из дејтонског споразума и отворио врата Америци да интервенише у сукобу у бившој Југославији.

Таквим резултатима је, сматра дописник, Хрватска остварила циљ да очува територијални интегритет и суверенитет. Уједно, то је допринело да владајућа ХДЗ задржи већину у парламенту и да оживи посусталу економију и да рачуна с финансијском подршком западних земаља.

На крају, закључује се да Загреб ипак није остварио све своје војне амбиције.

У написима двојице дописника могу се, већ на први поглед, уочити карактеристичне нијансе. Уз то, чланак из Београда носи наслов „Југославија игра кључну улогу у регионалном мировном процесу" а из Загреба – „Хрватска већ није губитник".

Момчило Павлевић

Пекинг: Добродошао споразум

(Од нашег сталног дописника)

Пекинг, 14. децембра

Кина је данас, као ире недељу дана у којима нашем листу поводом Дејтона, поздравила потписивање споразума у Паризу о БиХ. Тај чин је представник садашње дипломатије, на редовној конференцији за новинаре у Пекингу, назвао добродошлим по основне интересе народа у бившој Југославији.

До споразума је, подсетио је, дошло после дуготрајних напора заинтересованих страна и међународне заједнице. Пекинг је исказивао мишљење да ће све заинтересоване стране споразум искрено прихватити, поштовати мир.

М. П.

Клинтон и Кол посетиће Босну

Париз, 14. децембра

Америчким председником Клинтоном и немачким канцеларом Хелмутом Колом изјавили су данас у Паризу да намеравају да посете Босну пошто буде отпочела акција међународних снага за примену мировног уговора, потписаног данас у главном граду Француске.

У Клинтон је изјавио, према речима његовог портпарола Мајка Мекарија, које преноси АФП, да има намеру да у Босни „изрази своју солидарност с америчким војницима," у саставу међународних снага за примену мировног уговора (Ифор).

До посете би могло доћи, како је рекао Мајк Мекари, када буде довршено размештање Ифора, а то значи не пре фебруара идуће године.

Çin'in eski Yugoslavya'daki krizinin yıllık bilançosu

Belgrad, Balkanlar'da barışın baş mimarı

SINHUA ajansı muhabirleri, dünyanın eski Yugoslavya'daki savaşın sona ermesini kutlamak için her türlü nedeni olduğunu vurguluyor. - Hırvatistan için dönüm noktası

(Daimî muhabirimizden)

Pekin, 14 Aralık

Çin haber ajansı SINHUA, Paris'te bugün imzalanan **anlaşma** nedeniyle, dünya eski Yugoslavya'da neredeyse dört yıl süren acımasız etnik savaşın sona ermesini kutlamak için her türlü nedeni olduğunu belirtiyor. Pekin'de bu gelişme, Balkanlardaki çatışmanın tüm ilgili iç ve dış güçlerin müzakereleriyle çözülebileceğine dair uzun süredir devam eden tahminlerinin teyidi olarak görülüyor. Ana yerel aktörler olarak Belgrad ve Zagreb, uluslararası aktör olarak ise Washington en çok vurgulananlar arasında.

Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti'nin vazgeçilmez rolü

SINHUA, dün gece Belgrad ve Zagreb'deki muhabirlerinin Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti ve Hırvatistan'ın bu yılki olaylardaki etkisi üzerine raporlar yayınladı. Her iki taraf da barış sürecine önemli katkılarından dolayı takdir edildi, okuyuculara nüanslarla ilginç karşılaştırmalar sunulacak.

Belgrad muhabiri Cijang Japing, “Barışa olağanüstü bir adım atmanın başarıları, şüphesiz ki tüm uluslararası topluma, doğrudan çatışmaya dahil olan taraflara ve özellikle Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti'nin barış sürecindeki önder ve vazgeçilmez rolüne aittir…” diye değerlendiriyor. Muhabir, Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti'nin politikasında dönüm noktası olarak Temmuz 1994'ü alıyor; o zaman Bosna'daki çatışmayı bir an önce sona erdirme kararlılığını göstermiş ve temas grubu planını **memnuniyetle** karşılamıştı. Onun sonraki barış aktiviteleri ve zorluklarına dair kısa bir özet veren analist, “Belgrad şimdi bölgedeki barışın baş mimarı haline geldi. Bu, Batı'nın dört yıl önce onun hakkında yarattığı imajın tam tersi.” diye sonuçlandırıyor. Ayrıca, Slobodan Miloşeviç'in bugün “barış süreci için belirleyici bir figür olarak yaygın bir üne sahip” olduğu ekleniyor. Cijang “Bekleniyor” diye devam ediyor, “ki Yugoslavya, ekonomisini yeniden inşa etme ve Balkan gücü olarak konumunu güçlendirme fırsatını kesinlikle kullanarak bölgesel barışın ana faktörü

olmaya devam edecek.” Bu arada, uzmanımız Predrag Simić'in, “toprak olarak daha küçük Yugoslavya'nın” bile Balkanlarda jeopolitik denge ve istikrarın temel unsuru olarak kendini kanıtladığını belirten açıklaması alıntılanıyor. Muhabir, kalan zorluklar olarak Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti'ne uygulanan yaptırımların tamamen kaldırılması için Dayton **Anlaşması'nın** uygulanması yönünde Batı'nın baskısını ve Bosnalı Sırpların “Sırp Saraybosna kısmını Müslümanlara teslim etme” direnişini görüyor.

Zagreb'in etkisi

SINHUA'nın Zagreb muhabiri 1994'ü “1991'de bağımsızlık ilanından sonra Hırvatistan için başarı ve dönüm noktası” olarak tanımlıyor. Hırvatistan'ın bir dizi hızlı **zaferle**, bölgesel barış sürecinde tartışmasız bir etkisi olan bir devlet olarak kendini gösterdiğini belirtiyor. Bu başarılar, Amerika Birleşik Devletleri ve batılı müttefiklerin sessiz desteği ile Hırvat ordusunun sürekli güçlendirilmesi sayesinde elde edilmiştir. Çünkü bu, bölgesel istikrar için askeri güçlerin dengelenmesine katkı olarak görülüyordu. Krajina ve Bosna-Hersek'teki askeri operasyonlarla Zagreb, müzakere pozisyonlarını güçlendirdi ve Bosnalı Sırpların Dayton **Anlaşması'nın** şartlarını kabul etmeleri ve Amerika'nın eski Yugoslavya'daki çatışmaya müdahale etmesi için kapıyı açtı. Bu sonuçlarla Hırvatistan, toprak bütünlüğünü ve egemenliğini koruma hedefine ulaşmış oldu. Aynı zamanda, bu durum iktidardaki HDZ'nin parlamentoda çoğunluğu korumasına, zayıflayan ekonomiyi canlandırmasına ve batılı ülkelerden finansal destek beklemesine yardımcı oldu. Sonuç olarak, Zagreb'in askeri hedeflerine ulaşamadığı belirtiliyor. İki muhabirin yazılarında belirgin nüanslar hemen fark edilebilir. Ayrıca, Belgrad'dan gelen yazının başlığı: “Yugoslavya bölgesel barış sürecinde kilit rol oynuyor” iken Zagreb'den gelen yazının başlığı: “Hırvatistan artık kaybeden taraf değil.”

EK-32. Borba, 17 Kasım 1995, Haber örneği

Борба

БЕОГРАДСКО ИЗДАЊЕ

Београд, петак 17. новембар 1995. ☐ LXXIII ☐ Број 321 ☐ Цена 1 динар 25 Ден 120 Slt 4 K ☐ Директор и главни и одговорни уредник др Живорад Ђорђевић

КОНТАКТ ГРУПА ПРИПРЕМА РЕЗОЛУЦИЈУ О СКИДАЊУ ЕМБАРГА ЈУГОСЛАВИЈИ

Дејтон суспендује санкције, Париз их укида

Њујорк, (Танјуг). — Шеф руске мисије при УН амбасадор **Сергеј Лавров** изјавио је Танјугу да се, у оквиру Контакт групе, ради на нацрту резолуције којом ће бити суспендоване, односно укинуте санкције Југославији.

Тај нацрт резолуције биће стављен у процедуру у Савету безбедности оног дана када у Охају буде донесена одлука о миру у Босни.

Сви чланови Контакт групе су у Савету безбедности који, у крајњој линији, треба да донесе одлуку о укидању санкција, као што је то био случај и са њиховим завођењем пре три и по године.

Сада се овде у дипломатским круговима најављује да ће санкције Југославији бити суспендоване када мировни споразум из Охаја буде постигнут, а укинуте када буде потписан на посебној међународној конференцији.

ПРЕГОВОРИ У ДЕЈТОНУ НА ПРЕЛОМНОЈ ТАЧКИ

Муслимани закочили мир

Разговори се концентришу на питања српско-муслиманских односа, док се односи између муслимана и Хрвата у Босни сматрају решеним ● Ворен Кристофер се враћа у Охајо, а амерички посредници најављују да се договор може постићи сваког тренутка

Дејтон (Танјуг). — Мировни преговори у Дејтону настављени су јуче билатералним консултацијама како би се превазишле разлике о преосталим питањима везаним за будућност Босне.

Ради се, пре свега, о статусу Сарајева, замени неких територија и делу уставних начела. За јуче је најављено низ састанака америчког посредничког тима који предводи **Ричард Холбрук**, са шефовима делегација, а и разговори експертског тима југословенске делегације с америчким стручњацима за поједине области.

Мировни преговори у Дејтону се, како се сазнаје, концентришу на питања српско-муслиманских односа, док се односи муслимана и Хрвата, с обзиром на споразум о јачању њихове федерације у Босни, сматрају решеним.

Аналитичари и новинари, међутим, верују да је ипак реч о тактичком и медијском потезу како би се решило главно српско-муслиманско питање у Босни. У трајност и поузданост муслиманско-хрватског споразума, овде мало ко верује, укључујући и његове потписнике.

Како су разговори у завршној фази, сви учесници настоје да нађу заједнички језик и успешно окончају разговоре, с изузетком, могло би се рећи, муслиманске стране.

Хрватски председник Фрањо Туђ-

Наставак на 3. страни

ЧЛАНОВИ НАЈУЖЕГ РУКОВОДСТВА ЈУЛ РАЗГОВАРАЛИ СА ГУВЕРНЕРОМ АВРАМОВИЋЕМ

Само промен… за бољи живо…

Београд, (Танјуг). — У разговору чланова најужег руководства Дирекције Југословенске левице са гувернером Народне банке **Драгославом Аврамовићем** о другој фази програма економске стабилизације земље, председник Дирекције проф. др **Мирјана Марковић** је јуче изјавила да ЈУЛ подржава „само оне промене у својинским односима које омогућавају већини људи да боље живи".

У наредном периоду када се о својинским односима буде одлучивало став ЈУЛ-а биће чврст — рекла је она.

Гувернер Аврамовић је говорећи о другом делу свог програма економске стабилизације земље, инсистирао на слободном тржишту и својинској трансформацији, која би требало да избегне грешке почињене за време приватизације у источноевропским земљама.

Проф. Марковић је истакла да се ЈУЛ залаже за све облике својине, укључујући и приватну, као и нове облике својинских односа који тек почињу да се реализују. ЈУЛ је и за тржиште, али контролисано тржиште, додала је она.

ЈУЛ има позитиван став и према уласку страног капитала на југословенско тржиште, рекла је проф. Марковић, али је упозорила да се морају знати циљеви, последице и границе увођења страног капитала.

Нагласивши да су за веће промене у својинским односима потребне и промене у Уставу, проф. Марковић је оценила да се код нас то питање решава, а да није одлучено какво друштво хоћемо.

Друштвену својину, нагласила је она треба заштитити од ратних профитера и лопова и не продавати ако је успешна, нагласила је проф. Марковић, а председник ЈУЛ-а **Љубиша Ристић** је истакао да је неопходно да се сачувају функције друштвене својине и заштити народна имовина.

Залажући се за тржишну привреду, чланови руководства ЈУЛ-а су били сложни да, у тренутку када се очекује суспензија и укидање санкција, не треба журити са приватизацијом.

ПИСМО УДРУЖЕЊА „НИКОЛА ТЕСЛА" ПРЕДСЕДНИКУ МИЛОШЕВИЋУ

Захвалност за мировне напоре

Дејтон, (Танјуг). — Чланови Српског меморијалног удружења „Никола Тесла" из Њујорка упутили су у Дејтон писмо председнику Србије **Слободану Милошевићу** у коме изражавају пуну подршку његовим мировним напорима.

Чланови овог удружења, Американци српског порекла, захвални су такође председнику Милошевићу на залагању да се заустави бесмислени рат на простору претходне Југославије. На крају писма, које је потписао секретар удружења доктор **Љубо Вујовић**, изражава се жеља и нада у успех мировних напора председника Милошевића.

РУСКИ БРОД „НАТАЛИ" ПРЕКЉУЧЕ ПОПОДНЕ ИСПЛОВИО ИЗ БУГАРСКЕ ЛУКЕ ВИДИН

Мазут на путу за Београд

Софија (Танјуг) — Руски моторни брод „Натали" са 300 тона мазута испловио је прекјуче поподне из бугарске луке Видин на путу за Београд.

Мазут је намењен за хуманитарне потребе српских избеглица у СР Југославији, јавила је вечерас бугарска национална агенција. Руски брод „Натали" испловио је из Видина после контроле екипе Западноевропског савеза (ЗЕС) задужене за спровођење ембарга.

Лучке власти и органи ЗЕС саопштили су да је „Русија добила дозволу Комитета за санкције УН да испоручи Југославији на име хуманитарних потреба 6.000 тона мазута и око 4.600 тона угља. Ове сировине ће бити транспортоване Дунавом.

Из друге бугарске луке на Дунаву, из Русеа, стижу вести да је све више бродова на Дунаву, што је, како се наглашава, знак да „југоембарго" попушта.

ЕМИЛИО КАРДЕНАС ЈУЧЕ ЗВАНИЧНО ОБАВЕСТИО РАДОЈА КОНТИЋА

Одобрен извоз руског гаса СРЈ

Председавајући Комитета за санкције Савета безбедности УН у писму савезном премијеру истиче да је одобрена месечна испорука 186,5 милиона кубних метара гаса за почетни период од два месеца, 28.500 тона лож-уља и 580 тона течног гаса месечно за период од пола године

Београд, (Танјуг) — Председавајући Комитета за санкције Савета безбедности Уједињених нација **Емилио Карденас** званично је јуче обавестио председника Савезне владе др **Радоја Контића** да је одобрен извоз гаса из Русије за СР Југославију.

Комитет је одобрио месечни извоз 186,3 милиона кубних метара природног гаса из Руске Федерације у СРЈ за почетни период од два месеца, као и 28.500 тона лож-уља и 580 тона течног гаса месечно, за период од шест месеци, саопштио је Савезни секретаријат за информисање.

Председавајући Комитета за санкције наглашава да се „Комитет договорио да повољно приступи разматрању свих додатних захтева за испоруку било које количине природног гаса Савезној Републици Југославији, која је неопходна за легитимне хуманитарне потребе".

У писму југословенском премијеру, председавајући Комитета за санкције обавештава и да је „Комитет примио к знању захтев Руске Федерације да се испоруке гаса плате увозом житарица из Југославије и констатовао да то питање спада у ингеренцију Савета безбедности".

Малишани знају неће цвокотати: из Института за мајку и дете у Новом Београду.

КОМЕСАРИЈАТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Подршка збрињавању избеглица

Београд. — Комесар за избеглице Републике Србије **Братислава Морина** примила је јуче у одвојеним посетама делегацију УНХЦР на челу са шефом мисије за СР Југославију госпођу **Маргарет О'Киф** и швајцарске хуманитарне организације „Помоћ у катастрофама" коју је предводила шеф мисије за нашу земљу **Мишел Чанц.**

У разговору са представницима УНХЦР разматране су заједничке активности Комесаријата за избеглице Србије и УНХЦР до марта наредне године. Том приликом дата је пуна подршка програму Владе Србије за збрињавање око 600 хиљада избеглица и прогнаних лица која су уточиште нашла у СРЈ у условима санкција УН.

Представници швајцарске хуманитарне организације обавестили су републичког комесара за избеглице Братиславу Морину о пројекту реализације зимског програма изградње и адаптације колективних центара за смештај избеглица и бескућника из РСК и РС у Републици Србији, као што су и најавили нову помоћ за невољнике у бањалучкој регији.

ХРВАТСКИ РЕЖИМ СУДИ СРБИМА ПОВРАТНИЦИМА

Експресне пресуде

Загреб. — Туђманов режим наставља процесе Србима оптуженим у Хрватској за оружану побуну.

Веће Војног суда у Карловцу прекјуче је на заседању у Госпићу, после мучевитог процеса изрекло казне тринаесторици Срба, које је оптужница теретила за „оружану побуну против Републике Хрватске".

Милан Бубањ, Никола Бањеглав, Никола Узелац, Јово Шорак и Богдан Огњеновић осуђени су на по четири и по године затвора.

Радомир Цвијановић, Милан Студен, Стево Ракић и Бранко Штакић осуђени су на по три године затвора, **а Стево Рапаић и Божо Влаисављевић** на по две и по године.

Осуђени Срби, углавном људи који су прешли педесету годину живота, послушали су, како су изјавили на процесу, позив Туђмана да се предају и да им се гарантује аболиција.

На суђењу у Госпићу, ослобођени су **Вељко Лека и Милан Узелац** и они су, како је саопштено, пуштени из затвора.

ПРЕГОВОРИ У ДЕЈТОНУ НА ПРЕЛОМНОЈ ТАЧКИ

Муслимани закочили мир

Наставак са 1. стране

ман је поново напустио Дејтон и отпутовао у Загреб, а његов повратак се очекује пред завршетак преговора.

Поводом вести да ће амерички државни секретар скратити своју посету Јапану, амерички извори тврде да се **Ворен Кристофер** враћа у Охајо да би присуствовао завршници мировног процеса за Босну.

Кристофер је био у Дејтону и пре два дана, када је имао серију сусрета са шефовима три преговарачке делегације — председником Србије **Слободаном Милошевићем,** хрватским председником **Фрањом Туђманом** и лидером босанских муслимана **Алијом Изетбеговићем.**

Амерички председник **Бил Клинтон,** који је прошле ноћи отказао посету Јапану, такође би могао да се појави у Охају, поготову ако се тамо донесе одлука о миру у Босни. Још раније је најављено да ће Клинтон бити

„Не верујем да ће преговори ући у наредну седмицу", изјавио је, како наводи данас „Њујорк тајмс", члан америчке посредничке делегације у Дејтону, додајући да су преговори доспели до оне тачке када договор може да буде постигнут сваког тренутка.

тај који ће обелоданити „мир из Охаја", када се до њега једном дође. Али неизвесно је да ли ће он то учинити из Дејтона или ће преговарачка и посредничка делегација доћи у Вашингтон, да би се из Беле куће саопштио завршетак мировних преговора.

САВЕТ БЕЗБЕДНОСТИ ПРИПРЕМА РЕЗОЛУЦИЈУ О СРЕМСКО-БАРАЊСКОЈ ОБЛАСТИ

Акт чувара мира

Од српске и хрватске стране тражи се да наставе сарадњу на примени недавно потписаног споразума

Њујорк, (Танјуг). — У Савету безбедности јуче је почела дебата о резолуцији која се односи на мировно решење проблема Сремско-барањске области.

У нацрту резолуције, поздравља се и подржава мировни споразум који су две стране потписале 12. новембра, а од генералног секретара УН тражи се да буде у тесном контакту са представницима хрватске владе и заступницима локалних српских власти, како би међународна заједница могла да им пружи нужну помоћ за даљу реализацију тог мировног процеса, значајног за стабилност мира на целом Балкану.

Резолуцијом се од обе стране тражи да наставе сарадњу на примени поменутог споразума и да се уздрже од било каквих војних акција и притисака који би могли да доведу у питање и отежају даљи ток мировног процеса, нарочито у његовој прелазној фази.

Савет безбедности расправља и о томе како ће бити организована административна управа у том региону у прелазном периоду и какав ће бити статус и састав међународних мировних снага које ће тамо деловати.

Мировне снаге

За сада се једино помиње бројка од 4.000 припадника међународних мировних снага које ће деловати у Сремско-барањској области. Још није одлучено какав ће бити састав тих трупа и да ли ће у тај контингент бити укључене и садашње мировне снаге које се тамо налазе.

Дефинитивна решења о томе биће прецизирана новом, посебном резолуцијом Савета безбедности, која ће доспети на дневни ред, највероватније идуће недеље.

СЕДНИЦА САВЕЗНЕ ВЛАДЕ

Нови стандарди

Предлогом Закона о стандардизацији, произвођачима се одређују услови које треба да испуне за успешно укључивање на међународно тржиште

Београд, (Танјуг). — Савезна влада на јучерашњој седници утврдила је Платформу за разговоре премијера др **Радоја Контића** са председником Владе Републике Румуније **Николајем Вакаројуом,** који на позив савезног премијера долази у званичну посету СР Југославији крајем овог месеца, саопштио је Савезни секретаријат за информисање.

Савезна влада је утврдила и Предлог закона о стандардизацији, којим се произвођачима одређују услови које треба да испуне за успешно укључивање на међународно тржиште.

Констатовано је да југословенска привреда мора прихватити високе међународне стандарде, уложити и усмерити развојне напоре за примену стандарда садашњег и будућег технолошког и тржишног окружења.

Утврђеним решењима уводи се Југословенско акредитационо тело, као нови надлежни савезни орган, који ће имати састав, надлежности и функције усаглашене са најновијим документима међународних организација.

Предлогом измена и допуна Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији обезбеђује се већа ефикасност у судском поступку и отклонити други проблеми у примени тог закона.

Савезна влада прихватила је Информацију о предузетим активностима у вези са евидентирањем и стварањем о имовини прогнаних и избеглих лица са окупираног дела Републике Српске Крајине и из Хрватске као и имовине грађана СР Југославије која се налази на тим подручјима.

За помоћника директора Архиве Југославије постављен је **Миладин Милошевић,** а за помоћнике директора Савезног завода за статистику — **Мирјана Ранковић, Миладин Ковачевић, Борислав Бркић и Драгиша Бјелоглав.**

ВУКАШИН ЈОКАНОВИЋ У КОСОВСКОМ ОКРУГУ

Лична сигурност изнад свега

Савезни министар унутрашњих послова занимао се за проблеме збрињавања избеглица којих је на Космету око 9.000

Приштина. — Савезни министар за унутрашње послове, **Вукашин Јокановић** разговарао је јуче у Приштини са заменикoм начелника Косовског округа **Милошем Нешовићем** и представницима других државних органа и локалне самоуправе. Како је саопштио покрајински Секретаријат за информисање, посебно је било речи о функционисању државних органа и локалне самоуправе, као и напорима који се чине на прихватању и смештају избеглица из Републике Српске Крајине. Према речима Нешовића на подручју Косова и Метохије тренутно има преко девет хиљада избеглица.

Министар Јокановић је информисан о безбедносној ситуацији на подручју округа и читаве Покрајине, уз оцену да је она на овим просторима стабилна и да надлежни органи унутрашњих послова своје задатке обављају успешно и у складу са Уставом и законима.

Изразивши уверење да ће у Дејтону убрзо доћи до ваљаног споразума који ће донети мир на свим просторима бивше Југославије, Јокановић је нагласио да ће то створити битне претпоставке за још стабилније, не само безбедносно, већ и укупно политичко стање у нашој земљи. Савезни министар је рекао да се територијални интегритет Србије и Југославије не може ничим доводити у питање, као што се ничим не може довести питање на слободан и миран живот свих грађана. Основни и најважнији задатак органа унутрашњих послова је, по његовим речима, да на овим просторима и даље обезбеђују и гарантују пуну личну и имовинску сигурност сваког грађанина, без обзира на његову националну, верску и политичку припадност.

Р. Барјактаревић

Визе потребне

Црногорска влада препоручила је Републичкој скупштини да не усвоји Предлог измена Закона о туризму којим се предвиђа да републичка влада може да одобри улазак страним туристима у Црну Гору без виза, односно да могу на њену територију да уђу само са личном картом.

У мишљењу, достављеном републичком парламенту поводом Предлога тог закона, који је Скупштини на усвајање поднео посланик **Драган Иванчевић,** Влада оцењује да предложено решење није у сагласности са новим уставним системом којим је предвиђено да савезна држава утврђује политику и доноси и извршава законе који се тичу положаја странаца.

Dayton'daki görüşmeler kritik noktada

Müslümanlar barışı durdurdular

Görüşmeler, Boşnak-Sırp ilişkileri üzerine odaklanırken, Bosna'daki Müslüman-Hırvat ilişkilerinin çözülmüş olarak kabul ediliyor.

• Warren Christopher Ohio'ya geri dönüyor ve Amerikan arabulucuları her an bir anlaşmaya varılabileceğini söylüyorlar

Dayton'daki barış görüşmeleri, Bosna'nın geleceğine dair kalan sorunları aşmak için ikili danışmalarla dün devam etti. Bu sorunlar arasında özellikle Saraybosna'nın statüsü, bazı toprak değişimleri ve anayasal ilkelerin bir kısmı bulunuyor. Dün için Richard Holbrook'un liderliğindeki Amerikan arabuluculuk ekibi ile delegasyon başkanları arasında bir dizi toplantı planlanmıştı ve Yugoslav delegasyonunun uzman ekibi ile Amerikan uzmanları arasında çeşitli alanlarda görüşmeler yapıldı. Alınan bilgilere göre Dayton'daki barış görüşmeleri, Boşnak-Sırp ilişkileri üzerine odaklanıyor, çünkü Bosna'daki federasyonlarını güçlendirme anlaşması göz önüne alındığında Müslüman-Hırvat ilişkileri çözülmüş olarak kabul ediliyor.

Ancak, analistler ve gazeteciler bunun Bosna'daki ana Sırp-Boşnak sorununun çözülmesi için taktiksel ve medya odaklı bir hamle olduğunu düşünüyorlar. Burada, Boşnak-Hırvat anlaşmasının kalıcılığına ve güvenilirliğine, imzalayanlar da dahil, pek kimse inanmıyor. Görüşmeler son aşamaya geldiği için tüm katılımcılar ortak bir dil bulmaya ve görüşmeleri başarılı bir şekilde sonuçlandırmaya çalışıyorlar. Bu durumun istisnası, Müslüman tarafı gösterilebilir.

Hırvatistan Cumhurbaşkanı Franyo Tucman tekrar Dayton'dan ayrılarak Zagreb'e gitti ve geri dönüşü görüşmelerin bitimine yakın bekleniyor. Amerikan Dışişleri Bakanı'nın Japonya ziyaretini kısaltacağı haberlerine cevaben, Amerikan kaynakları Warren Christopher'ın Ohio'ya Bosna için barış sürecinin finaline katılmak amacıyla döndüğünü belirtiyor. Christopher, iki gün önce Dayton'da Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç, Hırvatistan Cumhurbaşkanı Franyo Tucman ve Bosnalı Müslümanların lideri Aliya Izzetbegoviç ile bir dizi görüşme yapmıştı. Amerikan Başkanı Bill Clinton, Japonya ziyaretini iptal eden başka bir isim olarak Ohio'ya gelebilir, özellikle Bosna barışı burada sağlanırsa. Daha önce, Ohio'da barışa ulaşıldığında bunu duyuracak kişinin Clinton olacağı bildirilmişti, ancak bunu

Dayton'dan mı yapacağı yoksa müzakereci ve arabulucu delegasyonun Washington'a, Beyaz Saray'a gelerek mi duyuracağı belirsizdi. New York Times'ın bugünkü haberine göre, Dayton'daki Amerikan arabulucu delegasyonun bir üyesi, "Görüşmelerin önümüzdeki haftaya sarkacağını sanmıyorum," diyerek, anlaşmanın her an sağlanabileceği bir noktaya gelindiğini belirtti.

EK-33. Borba, 22 Kasım 1995, Haber örneği

Борба

БЕОГРАДСКО ИЗДАЊЕ

Београд, уторак 21. новембар 1995. ☐ LXXIII ☐ Број 325 ☐ Цена 1 динар 25 Ден 120 Sit 4 K ☐ Директор и главни и одговорни уредник др Живорад Ђорђевић

ПОРУКЕ СВЕТСКЕ СРПСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ СЛОБОДАНУ МИЛОШЕВИЋУ У ДЕЈТОН

Четири милиона гласова подршке

Светска српска заједница у име Срба који живе у расејању, а којих има око четири милиона, упућује Вам искрене поздраве и пуну подршку у Вашим напорима да се заштите наши колективни интереси, каже се у поруци коју је потписао др **Миша Милошевић**, генерални секретар ове заједнице. Врло добро знамо колико сте труда, упорности и спремности од првог часа улагали у заштиту Срба, без обзира где су они живели, а истовремено у заштиту свих народности које живе на територији СРЈ.

У времену које је пред нама, Светска српска заједница имаће велику дужност да још ближе повеже Србе у расејању са Отаџбином да би сви заједно са Вама учествовали у обнови наше земље и њеној модернизацији.

ДАНАС

ПОВОДОМ ИНИЦИЈАТИВЕ ЗА ФОРМИРАЊЕ МАЂАРСКИХ ШКОЛА У ВОЈВОДИНИ

Школа чува идентитет

Страна 9.

СА РУЖИЦОМ СОКИЋ, ДОБИТНИКОМ НАГРАДЕ „ПОРОДИЦЕ БИСТРИХ ПОТОКА"

И мртва природа има душу

Страна 10.

ИЗ ШЕСТОГ ИЗВЕШТАЈА САВЕЗНЕ ВЛАДЕ О ЗЛОЧИНИМА ПОЧИЊЕНИМ НАД СРБИМА У ГРАЂАНСКОМ РАТУ У БиХ

Докази за геноцид

Страна 11.

ЗАКОНСКИ ПРЕДЛОГ ЗА УРЕЂЕЊЕ ТРЖИШТА

Рампа за монопол

Стране 12-13.

ПРЕД ПОСЕТУ РУМУНСКЕ ДЕЛЕГАЦИЈЕ ЈУГОСЛАВИЈИ

После ембарга — убрзана обнова

Стране 12-13.

РАЗГОВОР СА ГОЈКОМ ЗЕЧАРОМ ДИРЕКТОРОМ ХОЛДИНГ КОМПАНИЈЕ „ЈУГОДРВО"

Отпорни на „црв" конкуренције

Стране 12-13.

Балканска економија

Страна 14.

НИС

НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ

РОК ЗА ПОТПИСИВАЊЕ МИРОВНОГ СПОРАЗУМА О БОСНИ ПРОДУЖАВА СЕ У ОХАЈУ ИЗ САТА У САТ

Муслимани коче м...

Завршница самита о мирном решењу за босанску кризу померена је за данашњи, 21. дан по говора ● Амерички преговарачи настојали да приволе муслиманску делегацију на парафи ње споразума

Дејтон, (Танјуг) — Мировни преговори у Дејтону, по свој прилици, нису приведени крају ни синоћ, па се већ најављује могућност да се наставе и данас.

После целодневних усаглашавања разговори су настављени и јуче, а заказана конференција на којој би био објављен мир отказивана неколико пута

Представник Стејт департмента је јуче поподне најавио могућност да преговарачки маратон уђе и у данашњи дан, 21. по реду од почетка преговора у Дејтону. Ако до тога дође, за данас би, заправо, била остављена само церемонија завршетка преговора, уз презентацију мировног споразума који је, како се оцењује, на дохват руке.

По речима америчких званичника, преговори ипак напредују, али по такту два корака напред, један назад.

Јуче посредници на мировним преговорима нису инсистирали на неким посебним роковима до када би договор требало да се постигне.

Прекјуче је тај рок био дат до поноћи, али је рад настављен током целе ноћи. Током прекјучерашњег дана, амерички државни секретар **Ворен Кристофер** био је, рецимо, на „преговарачкој траци" двадесет и два и по часа непрекидно. Јуче се радило на краћој стази. Рок за договор се продужавао из сата у сат. Тако се ради из једноставног разлога зато што постоје шансе за договор.

Амерички председник **Бил Клинтон** који ће, како се овде очекује, лично најавити дејтонски договор, помно прати ток преговора. Њега о томе редовно извештава саветник за националну безбедност **Ентони Лејк.**

Наставак на 4. страни

У ДЕЈТОНУ ПОТПИСАН СПОРАЗУМ ИЗМЕЂУ ЈУГОСЛАВИЈЕ И ХРВАТСКЕ

Заједничка комисија

Дејтон, (Танјуг) — У Дејтону је јуче између Југославије и Хрватске потписан споразум о тражењу нестали лица на територији једне и друге земље.

По слову тог споразума, који су потписали шеф југословенске дипломатије **Милан Милутиновић** и хрватски министар спољних послова **Мате Granић,** формира се заједничка комисија две стране која ће се бавити тим питањима.

Договорено је, такође, да у ту заједничку комисију у име једне и друге владе уђу двојица потпредседника, чиме се такође жели подвући значај тог питања.

Било је предвиђено да се јуче у подне по локалном времену у Дејтону обави свечана церемонија завршетка мировног процеса, уз парафирање споразума.

РУСКИ БРОД СТИГАО У ЛУКУ БЕОГРАД

„Натали" донела лож уље

ДРАГОЦЕНИ ТОВАР: Брод „Натали" у Београдској луци

Београд. — Руски брод „Натали", са 311 тона лож-уља намењеног за грејање колективних центара за избеглице и социјалних установа које брину о прогнаницима са простора претходне Југославије, стигао је јуче у Луку Београд.

То је прва испорука од укупно 5.000 тона лож-уља, коју је одобрио Комитет за санкције УН, као хитну хуманитарну помоћ у грејној сезони.

Током пётнаестодневне пловидбе брод је провео пет дана на контролним пунктовима, очекујући да се заврши процедура одобравања проласка.

Bosna barış anlaşmasının imzalanma süresi Ohio'da saat saat uzatılıyor

Müslümanlar barışı engelliyorlar

• Bosna krizine barışçıl çözüm için zirve toplantısının sonu, müzakerelerin 21. gününe ertelendi.

• Amerikalı müzakereciler, Müslüman delegasyonunu anlaşmayı paraflamaya ikna etmeye çalışıyor.

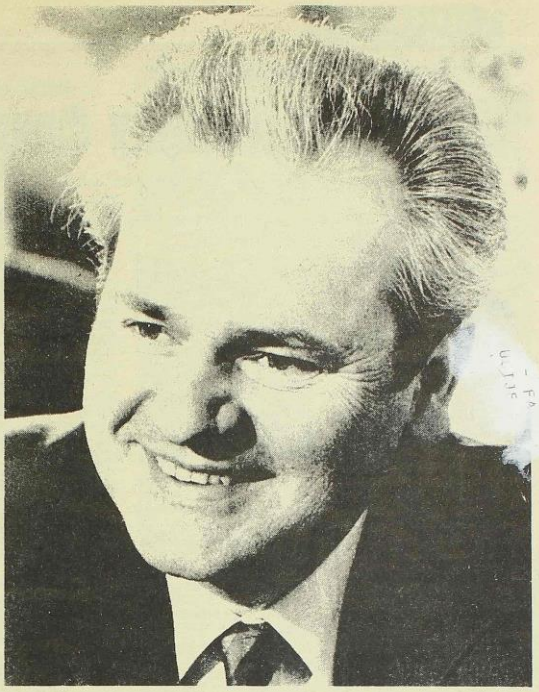
Dayton (Tanjug)- Dayton'daki barış müzakereleri dün gece de sona ermedi ve bugün devam etme olasılığı şimdiden duyuruluyor. Yerel saatle dün öğlen Dayton'da barış sürecinin sona erdirilmesi ve anlaşmanın paraflanması için bir tören yapılması planlanmıştı. Dışişleri Bakanlığı temsilcisi, dün öğlen, Dayton'daki müzakerelerin başlangıcından bu yana 21. gün olan bugüne sarkma olasılığını duyurdu. Bu gerçekleşirse, bugün aslında sadece müzakerelerin sona erdirilmesi töreni ve barış anlaşmasının sunumu yapılacaktı, bu anlaşmanın hemen ulaşılabilir olduğu değerlendirilmekte. Amerikalı yetkililerin sözlerine göre, müzakereler ilerlemekte, ancak iki adım ileri, bir adım geri taktiğiyle. Dün barış müzakerelerindeki arabulucular, anlaşmanın ne zaman sağlanması gerektiğine dair özel bir süre belirlemediler. Önceki gün bu süre gece yarısına kadar verilmişti, ancak çalışmalar devam etti. Örneğin, önceki gün Amerikan Dışişleri Bakanı Warren Christopher, müzakere masasında kesintisiz 22,5 saat geçirdi. Dün daha kısa bir mesai yapıldı. Anlaşma süresi saat saat uzatıldı. Bu, basitçe bir anlaşma şansının olduğu için yapılmaktadır. Burada beklenildiği üzere Dayton Anlaşmasını şahsen duyuracak olan ABD Başkanı Bill Clinton, bu müzakereleri yakından takip ediyor. Ulusal güvenlik danışmanı Anthony Lake, Clinton'a düzenli olarak bilgi veriyor.

EK-34. Borba, 22 Kasım 1995, Haber örneği

Борба

БЕОГРАДСКО ИЗДАЊЕ

Београд, среда 22. новембар 1995. ☐ LXXIII ☐ Број 326 ☐ Цена 1 динар
120 Sit 4 K ☐ Директор и главни и одговорни уредник др Живорад Ђорђевић

МИР

Амерички председник Бил Клинтон објавио је синоћ да су преговарачке делегације у Дејтону постигле споразум и „извршиле историјски избор који ће Босни донети мир". — Очекује се да ће Савет безбедности ускоро донети одлуку о суспензији санкција СР Југославији, што је саставни део мировног пакета из Дејтона. — Споразум ће добити званичну и коначну форму на мировној конференцији, која ће се, како се најављује, одржати почетком децембра у Паризу. — Потписивање мировног споразума обавиће се потом у Белој кући у Вашингтону.

ИЗЈАВА СЛОБОДАНА МИЛОШЕВИЋА ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ЈАВНОСТИ ПОСЛЕ МИРОВНОГ ДОГОВОРА

Рат је престао

Дејтон. — *Грађани Југославије, сигуран сам да смо вас обрадовали постизањем мира на мировним преговорима у Дејтону. Они су дуго трајали, али мислим да је резултат несумњиво примерен тим преговорима.*

Грађанима Републике Српске желим успешну Републику Српску и желим им мир и сарадњу са муслиманско-хрватском федерацијом. Рат је данас престао и коначно у Босни и Херцеговини и то не само зато што је овај споразум постигнут у свим елементима мировног плана, већ и зато што је коначно фиксирана тачна граница између РС и муслиманско-хрватске федерације, тако да никаква војна акција која би имала за циљ некакву територијалну промену, више не би имала никаквог смисла и била би несумњиво и искључиво третирана као терористички акт.

Према томе, рат је завршен. Сада је време да се сви окренемо миру, изградњи, економском опоравку. Ми смо много времена провели у последњих неколико дана, управо на питању мапа. Мислим да су мапе веома, рекао бих, готово неупоредиво боље него што су то биле мапе Контакт групе.

Да почнемо са Запада, у односу на изгубљене територије, враћене су у Републику Српску територије општина Мркоњић Град и Шипово, а онда идући ка централном делу, у односу на план Контакт групе Озрен и Добој, Модрича, Дервента, Брод, Шамац, Брчко, а у односу на источни део — Вишеград, Сребреница, Жепа, тако да овакве мапе, по мом мишљењу, представљају фер решење.

Несумњиво да су све стране морале да учине и озбиљне концесије, али је сигурно да се све концесије које су учињене, не могу упоредити са остварењем резултата, то је мир, не само у Босни и Херцеговини, него мир у читавом региону. Читав регион има сада могућност да се окрене сопственом развоју.

На крају желим да вам кажем да је управо ушла у процедуру Резолуција Савета безбедности УН којом ће престати све економске санкције уведене против СРЈ. Та Резолуција је целовита. Наиме, санкције се одмах суспендују, а формално дижу после одређеног времена. Међутим, у карактеру режима никаквих разлика нема између суспензија и дизања. Реч је само о одговарајућој процедури која је повезана за смиривање тензија и смиривању ратних сукоба у Босни.

Ја очекујем да читава наша земља сада ослобођена стега које су веома много нарушиле наш економски и друштвени развој у целини крене једним путем великог економског опоравка и путем успешног развоја. Наш следећи циљ је успешан економски и културни развој, интеграција у Европи и свету, равноправност народа и људи у региону, равноправност и сарадња у интересу свих.

У име делегације Савезне Републике Југославије из Дејтона — Охаја желим да упутим срдачне поздраве свима вама, свим грађанима Југославије.

Парафиран споразум

На мировни документ о Босни потписе су ставили шефови преговарачких делегација Слободан Милошевић, Алија Изетбеговић и Фрањо Туђман

Опширније на страни 5.

Slobodan Miloşeviç'in Barış Anlaşmasından Sonra Yugoslav Kamuoyuna Yaptığı Açıklama

Savaş sona erdi

(Dayton) Yugoslavya vatandaşları, Dayton'daki barış görüşmelerinde barışı sağlamış olmamızın sizi memnun ettiğinden eminim. Görüşmeler uzun sürdü, ancak sonuçların bu görüşmelere uygun olduğunu düşünüyorum. Sırp Cumhuriyeti vatandaşlarına başarılı bir Sırp Cumhuriyeti ve Müslüman-Hırvat Federasyonu ile barış ve iş birliği diliyorum. Savaş bugün sona erdi ve Bosna-Hersek'te sadece bu barış planının tüm unsurlarında anlaşma sağlandığı için değil, aynı zamanda Sırp Cumhuriyeti ile Müslüman-Hırvat Federasyonu arasındaki sınırın kesin olarak belirlenmiş olması nedeniyle sona erdi. Artık herhangi bir askeri harekatın toprak değişikliğine yönelik bir amacı olmayacak ve kesinlikle terörist bir eylem olarak değerlendirilecektir. Dolayısıyla, savaş sona erdi. Şimdi herkesin barışa, inşaya ve ekonomik toparlanmaya yönelme zamanı. Son birkaç günü haritalar üzerine çalışarak geçirdik. Haritaların çok, hatta neredeyse kıyaslanamayacak kadar daha iyi olduğunu düşünüyorum. Batıdan başlayarak kaybedilen topraklar açısından Marković grad ve Šipovo ilçeleri Sırp Cumhuriyeti'ne geri döndü, ardından merkezi kısımda Temas Grubu planına göre Ozren ve Doboj, Modriča, Derventa, Brod, Šamac, Bırçko ve doğu kısmında Višegrad, Srebrenitsa, Žepa. Bu haritaların adil bir çözüm sunduğunu düşünüyorum. Şüphesiz tüm taraflar ciddi tavizler vermek zorunda kaldı, ancak elde edilen sonuçlarla karşılaştırıldığında bu tavizler önemsiz kalıyor. Bu sadece Bosna-Hersek'te değil, tüm bölgede barış demek. Tüm bölge şimdi kendi gelişimine odaklanma fırsatına sahip. Son olarak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'ne uygulanan tüm ekonomik yaptırımların sona erdirileceği bir kararın yürürlüğe girdiğini söylemek istiyorum. Bu karar kapsamlıdır, yaptırımlar hemen askıya alınacak ve belirli bir süre sonra resmi olarak kaldırılacak, ancak rejim karakterinde askıya alma ile kaldırma arasında hiçbir fark yoktur. Sadece Bosna'daki çatışmaların ve gerginliklerin azaltılmasıyla ilgili bir prosedür söz konusudur. Ülkemizin, ekonomik ve sosyal gelişimimizi ciddi şekilde bozan bu yüklerden kurtularak, büyük bir ekonomik toparlanma ve başarılı bir gelişme yolunda ilerleyeceğini umuyorum. Bir sonraki hedefimiz, başarılı bir ekonomik ve kültürel gelişim, Avrupa ve dünyayla entegrasyon, bölgedeki halkların ve insanların eşitlik ve

herkesin yararına iş birliğidir. Dayton, Ohio'dan Yugoslavya Federal Cumhuriyeti Delegasyonu adına, tüm Yugoslavya vatandaşlarına içten selamlar gönderiyorum.

EK-35. Borba, 22 Kasım 1995, Haber örneği

ГУВЕРНЕР НБЈ ПРОФЕСОР ДР ДРАГОСЛАВ АВРАМОВИЋ И ПРЕДСЕДНИК ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ МИРКО МАРЈАНОВИЋ

Скидање санкција дочекујемо спремно

У моменту када смо сведоци историјске победе мира на простору претходне Југославије и када су потврђени мировна политика наше земље и нашег председника **Слободана Милошевића**, и с обзиром на чињеницу да су скинуте (суспендоване) санкције према Југославији, у прилици смо да кажемо да смо се и на привредном плану припремили за период који долази. Гувернер НБЈ Драгослав Аврамовић је, заједно са Савезном и републичким владама, припремио Програм 2, у коме су садржане мере економске политике и у периоду након укидања (суспензије) санкција, које ће у најкраћем могућем рок бити операционализоване и одмах примењене.

Суштина ових усаглашених мера друге фазе реализације Програма је интензивирање привредног раста и развоја, стабилизовање финансијског система и тржишта, отварање наше привреде према свету и унапређивање међународне размене, доградња привредног система у правцу његове модернизације и усклађивање са светском привредом, а све у циљу подизања животног стандарда становништва.

Уверени смо да ће потписивањем мировног споразума, на једној, и применом усаглашених мера друге фазе Програма, на другој страни, бити заокружен политички и привредни амбијент за брзо враћање Југославије на некадашње позиције и место које јој припада у Међународној заједници.

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ О СПОРАЗУМУ У ДЕЈТОНУ

Историјска важност документа

Споразум означава велику победу мира на просторима претходне Југославије ● Потврда мирољубиве политике СРЈ за коју се она залагала од почетка сукоба насталих после сецесије неких република ● Пресудна улога Слободана Милошевића

Влада Републике Србије, на синоћној седници којом је председавао **Мирко Марјановић**, размотрила је државне, економске и социјалне аспекте мировног споразума потписаног у Дејтону, САД, саопштило је Министарство за информације Републике Србије.

Влада Републике Србије поздравља успешан завршетак мировних преговора и оцењује да мировни споразум потписан у Дејтону, САД, представља документ од историјске важности за Републику Србију, односно СР Југославију, и српски народ у целини.

Овај мировни споразум означава велику победу мира на просторима претходне Југославије. Споразум је потврда мирољубиве политике Југославије за коју се она залагала од почетка сукоба на територији претходне СФРЈ, насталих после сецесије неких република. Мировним споразумом, који уважава интересе свих страна, заустављa се рат и враћа мир на ове просторе.

Мировним споразумом стварају се сви предуслови да претходна Југославија и Балкан у целини поново постану зона мира, стабилности и сарадње, омогућава пуна нормализација односа између федералних јединица претходне СФРЈ и безбедан и миран живот грађана на територији било које од њих.

Суспендовање и укидање санкција против Савезне Републике Југославије, као један од елемената успешног исхода преговора, омогућава Југославији и Србији да се поново укључе у процесе међународне размене, да се интензивира привредни раст и развој и да се омогући реализација демократских, економских, социјалних и културних приоритета земље. Укидањем санкција стварају се услови за задовољавање виталних потреба и раст животног стандарда најширих слојева становништва. Такође, то ће олакшати решавање тешких хуманитарних проблема, посебно збрињавање 750 хиљада избеглица које су нашле уточиште у нашој земљи.

Успешно окончање преговора уз посредовање Контакт групе и њених водећих чланица САД и Русије, снажно је афирмисало конструктивну улогу и допринос Југословенске делегације, на челу са председником **Слободаном Милошевићем**, и њено упорно залагање за поштовање принципа равноправности и уважавања легитимних интереса свих сукобљених страна, као предуслова за постизање трајног и праведног мира.

Влада Републике Србије оцењује да је у постизању мировног споразума председник Републике Србије Слободан Милошевић одиграо пресудну улогу, која је уважена и потврђена од стране свих међународних субјеката, као и учесника у споразуму. У протеклим преговорима, председник Милошевић је у целини одбранио национални, државни, политички и економски интерес државе и целокупног српског народа. Признањем Републике Српске као конститутивног субјекта Босне и Херцеговине, Међународна заједница је на себе преузела гарантије и одговорност за равноправност и безбедност српског народа и очување његовог националног идентитета.

Мировни споразум омогућава повратак и укључивање Савезне Републике Југославије и Републике Србије у Међународну заједницу, као равноправних и активних субјеката приврженог миру, демократији, прогресу и сарадњи.

Српски народ и сви грађани Србије поднели су у периоду који је иза нас огромне жртве и били изложени блокади, притисцима, изолацији и беспримерној медијској кампањи, али су, вођени доследном политиком мира коју је упорно и државнички мудро заступао председник Слободан Милошевић, успели да сачувају достојанство, веру у себе и способност да и у тим условима одбране мир, стабилност и основе развоја.

Због тога Влада Републике Србије очекује да ће у периоду остваривања споразума српски народ и сви грађани Србије, уверени у остварење праведних историјских циљева, уложити још веће напоре за даљи свестрани развој Републике Србије и Савезне Републике Југославије и њихово равноправно укључивање у европска и светска кретања.

Влада Републике Србије ће у наредном периоду учинити све како би се повољан политички и привредни амбијент, створен потписивањем мировног споразума, преточио у мере које ће омогућити брз привредни раст и развој, унапређење међународних економских односа и афирмацију земље у међународним размерама, каже се у саопштењу.

ИЗЈАВА САВЕЗНОГ ПРЕМИЈЕРА РАДОЈА КОНТИЋА

Победа мудрости

Дејтонски споразум представља коначну победу разума и државничке мудрости над силама мрака и деструкције људског ума,

Београд (Танјуг). — Мировни споразум који је јуче прихваћен у Дејтону, представља коначну побједу разума и државничке мудрости над силама мрака и деструкције људског ума, изјавио је Танјугу председник Савезне владе др **Радоје Контић**.

Радоје Контић

„Прихватајући дејтонски споразум у цјелини, Савезна влада оцјењује да он има суштински значај за мир, стабилност и нормализацију односа, не само на просторима претходне Југославије, него и шире, на просторима Балкана и Европе", рекао је југословенски премијер, додајући да је Савезна влада од самог почетка свог мандата инсистирала на мирољубивом решавању југословенске кризе, уз праведан и равноправан третман свих иноволвираних страна.

У изјави Радоја Контића се даље каже: Полазећи од таквог опредјељења, подржали смо све мировне планове међународне заједнице, не због тога што смо их сматрали идеалним, него због тога што су нудили цивилизацијско и политичко рјешење југословенске кризе. Показало се, да је Савезна влада била дубоко у праву, када је у августу прошле године, до крајњих консеквенци инсистирала на подршци плану Контакт групе.

Захваљујући таквој политици, СРЈ је прихваћена од стране међународне заједнице као незаобилазан чинилац мира, безбједности и сарадње у региону; континуитет њених ставова и активности представља кључан допринос превазилажењу свих опструкција мировном процесу. Импонује чињеница да су захваљујући управо југословенској делегацији са предсједником Републике Србије **Слободаном Милошевићем** на челу успјешно завршени мировни преговори у Дејтону и да је српском народу изван СРЈ гарантовано право на сопствени идентитет и равноправност, а у оквиру Босне и Херцеговине, и кроз међународно признање Републике Српске као конститутивног ентитета равноправног муслиманско-хрватској федерацији".

Савезни премијер је оценио да мировни Споразум из Дејтона представља, не само престанак ратних опција, људских жртава и патњи, као и материјалних разарања, већ и јачање међусобног повјерења међу народима Балкана и њихово окретање ка цивилизацијским достигнућима и економском просперитету.

ДРАГАН ТОМИЋ, ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ СРБИЈЕ

Велики историјски дан

БЕОГРАД. — Председник Народне скупштине Србије **Драган Томић** оценио је синоћ да је постизање мировног споразума у Дејтону велики историјски дан.

Томић је у изјави Танјугу истакао да је то „победа свих оних који су се здушно борили за мир на овим просторима".

„Рат је дефинитивно окончан и свим народима и грађанима који живе на тлу некадашње Босне и Херцеговине загарантована је равноправност, легитимност и сувереност", додао је он.

Председник Скупштине је нагласио да је „искрена и доследна политика коју је водило југословенско руководство са председником Слободаном Милошевићем на челу, потврдила да се само политичким средствима и преговорима могло доћи до овог историјског тренутка".

Постизањем споразума потврђено је и доследно залагање већине посланика Скупштине Србије за мир, рекао је Томић и подсетио да је то посебно изражено усвајањем Декларације, августа прошле године, којом је дата пуна подршка председнику Милошевићу и његовој борби за мир и изналажење мира путем преговора.

„Мислим да је ово срећан дан за нашу земљу — Југославију и Србију, јер је овим споразумом потврђен суверенитет наше земље и међународно признавање постојања Републике Српске.

Овим је окончана трогодишња трагедија коју је донео рат и сада се сви радни и интелектуални потенцијали морају усмерити ка развоју и просперитету", закључио је Томић.

Sırbistan Hükümeti Dayton Anlaşması Hakkında

Belgenin Tarihi Önemi

Anlaşma, eski Yugoslavya topraklarında barışın büyük bir zaferini simgeliyor

- Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'nin, bazı cumhuriyetlerin ayrılmasının ardından başlayan çatışmalardan bu yana savunduğu barışçıl politikanın teyidi
- Slobodan Miloşeviç'in belirleyici rolü

Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti, Mirko Marjanović'in başkanlık ettiği dün geceki oturumunda Dayton'da imzalanan barış anlaşmasının devlet, ekonomik ve sosyal yönlerini değerlendirdi. Sırbistan Cumhuriyeti Enformasyon Bakanlığı, Amerika Birleşik Devletleri'nin bu anlaşmayı bildirdiğini duyurdu, "Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti, barış müzakerelerinin başarılı bir şekilde tamamlanmasını memnuniyetle karşılıyor ve Dayton'da Amerika'da imzalanan barış anlaşmasını, Sırbistan Cumhuriyeti, yani Federal Yugoslavya Cumhuriyeti ve genel olarak Sırp halkı için tarihi öneme sahip bir belge olarak değerlendiriyor. Bu barış anlaşması, eski Yugoslavya topraklarında barışın büyük bir zaferini simgeliyor. Anlaşma, Yugoslavya'nın, eski Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti topraklarında bazı cumhuriyetlerin ayrılmasının ardından başlayan çatışmalardan bu yana savunduğu barışçıl politikanın teyididir. Tarafların çıkarlarını göz önünde bulunduran bu barış anlaşması, savaşı durduruyor ve bu topraklara barışı geri getiriyor. Barış anlaşması, eski Yugoslavya ve Balkanlar'ın tamamının tekrar barış, istikrar ve iş birliği bölgesi olabilmesi için tüm koşulları oluşturuyor, bu da eski Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin federal birimleri arasında ilişkilerin tamamen normalleşmesini ve bu topraklarda yaşayan vatandaşların güvenli ve huzurlu bir yaşam sürmesini sağlıyor. Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'ne uygulanan yaptırımların askıya alınması ve kaldırılması, müzakerelerin başarılı bir sonucu olarak, Yugoslavya ve Sırbistan'ın yeniden uluslararası ticaret sürecine katılmasına, ekonomik büyüme ve gelişmenin hızlanmasına ve ülkenin demokratik, ekonomik, sosyal ve kültürel önceliklerinin gerçekleştirilmesine imkân tanıyor. Yaptırımların kaldırılması, en geniş halk kitlelerinin hayati ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşam standartlarını yükseltmek için gerekli koşulları yaratıyor. Ayrıca, ülkemize sığınmış olan 750.000 mültecinin yerleştirilmesi gibi zor insani sorunların çözümünü de kolaylaştıracak. Müzakerelerin Amerika ve Rusya'nın da içinde bulunduğu İrtibat Grubu'nun öncülüğünde başarılı bir

şekilde sonuçlanması, Yugoslavya delegasyonunun, Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç'in başkanlığında, eşitlik ilkelerine ve tüm çatışan tarafların meşru çıkarlarına saygı gösterilmesi konusundaki ısrarcı tutumunu ve kalıcı ve adil bir barışa ulaşmak için gösterdiği katkıyı güçlü bir şekilde teyit etti.

Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti, barış anlaşmasının sağlanmasında Sırbistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç'in oynadığı belirleyici rolün, tüm uluslararası aktörler ve anlaşmanın katılımcıları tarafından kabul edilip onaylandığını değerlendirmektedir. Geçmiş müzakerelerde, Cumhurbaşkanı Miloşeviç, devletin ve tüm Sırp halkının ulusal, devlet, siyasi ve ekonomik çıkarlarını tamamen savunmuştur. Sırp Cumhuriyeti'nin Bosna-Hersek'in kurucu bir unsuru olarak tanınmasıyla, Uluslararası Topluluk, Sırp halkının eşitliği ve güvenliği ile ulusal kimliğinin korunması konusunda garanti ve sorumluluk üstlenmiştir.

Barış anlaşması, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti ve Sırbistan Cumhuriyeti'nin barış, demokrasi, ilerleme ve iş birliğine bağlı, eşit ve aktif üyeler olarak Uluslararası Topluluğa geri dönmelerini ve katılmalarını sağlamaktadır. Sırp halkı ve tüm Sırbistan vatandaşları, geçmiş dönemde büyük fedakarlıklar yapmış, ambargo, baskılar, izolasyon ve benzeri görülmemiş bir medya kampanyasına maruz kalmış, ancak Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç'in ısrarla ve devlet adamı bilgelikle savunduğu barış politikasına bağlı kalarak onurlarını, kendilerine olan inançlarını ve bu koşullarda barışı, istikrarı ve kalkınma temellerini savunma yeteneklerini korumuşlardır.

Bu nedenle, Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti, anlaşmanın uygulanması sürecinde Sırp halkı ve tüm Sırbistan vatandaşlarının, adil tarihsel hedeflerin gerçekleştirilmesine olan inançlarıyla, Sırbistan Cumhuriyeti'nin, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin ve onların Avrupa ve dünya hareketlerine eşit katılımlarının daha fazla gelişimi için daha büyük çabalar sarf edeceklerini beklemektedir. Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti, barış anlaşmasının imzalanmasıyla oluşturulan gelişmiş siyasi ve ekonomik ortamı, hızlı ekonomik büyüme ve kalkınmayı, uluslararası ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini ve ülkenin uluslararası alanda tanınmasını sağlayacak tedbirlere dönüştürmek için önümüzdeki dönemde elinden geleni yapacaktır.”

EK-35. Borba, 23 Kasım 1995, Haber örneği

Борба

БЕОГРАДСКО ИЗДАЊЕ

Београд, четвртак 23. новембар 1995. ☐ LXXIII ☐ Број 327 ☐ Цена 1 динар 25

Ден 120 Sit 4 K ☐ Директор и главни и одговорни уредник др Живорад Ђорђевић

На округлом столу Савета безбедности ноћас је ... нута табла са натписом „Југославија"

РЕЗОЛУЦИЈОМ БРОЈ 1.022 САВЕТ БЕЗБЕДНОСТИ УН НОЋАС У ЊУЈОРКУ ОДЛУЧИО

Суспендоване све санкције

Одлука о трајној суспензији санкција СРЈ ступила на снагу одмах

После 1.253 дана под економским ембаргом, СР Југославија од данас може да тргује са ким хоће, да увози робу одакле хоће и да продаје своје производе на свим тржиштима света, да обнови привредна представништва, да користи свој новац у страним банкама и да се осећа слободном чланицом међународне заједнице

Посебном резолуцијом укинут ембарго на испоруку оружја свим државама са простора претходне Југославије

Резолуцијом о Источној Славонији, Барањи и западном Срему подржава се недавно усвојени споразум о мирном решењу проблема тог региона

Опширно на страни 2.

СЛОБОДАН МИЛОШЕВИЋ ПО ПОВРАТКУ ИЗ САД

Постигнут је праведан мир

Цео програм у Дејтону практично реализован — Сви документи који сачињавају будући мировни уговор су дефинисани и усвојени — Пресудна улога САД

Циљ нашег пута био је мир и тај циљ је постигнут успешно, изјавио је председник Републике Србије **Слободан Милошевић** јуче на београдском аеродрому, по повратку из Дејтона, Охајо.

„Остварен је праведан мир за све народе који живе на овим просторима као основа за стабилност, сарадњу, равноправност народа и људи, за поштовање људских права, хумани развој овог региона, за услове које ћемо убудуће моћи и да стварамо и да користимо.

Цео програм је у Дејтону практично реализован. Сви документи који сачињавају будући мировни уговор су дефинисани и усвојени.

У том мноштву докумената, само у два случаја смо као делегација у целини гласали већински у складу са споразумом а у свим осталим случајевима укључујући и нови Устав, једногласно.

Мислим да смо несумњиво учврстили све главне елементе заједно са другом страном који треба да дефинишу будуће односе а пре свега успоставе коначан и потпуни мир.

Желим да кажем, да се на примеру ових мировних преговора несумњиво водило рачуна да су све снаге мира на просторима некадашње Југославије и снаге мира савременог света, укључујући пресудну улогу земље домаћина — Сједињених Америчких Држава, успеле, тако удружене, да зауставе овај дуги, трагични рат који је буктао на овим просторима, рекао је председник Милошевић.

Наставак на 3. страни

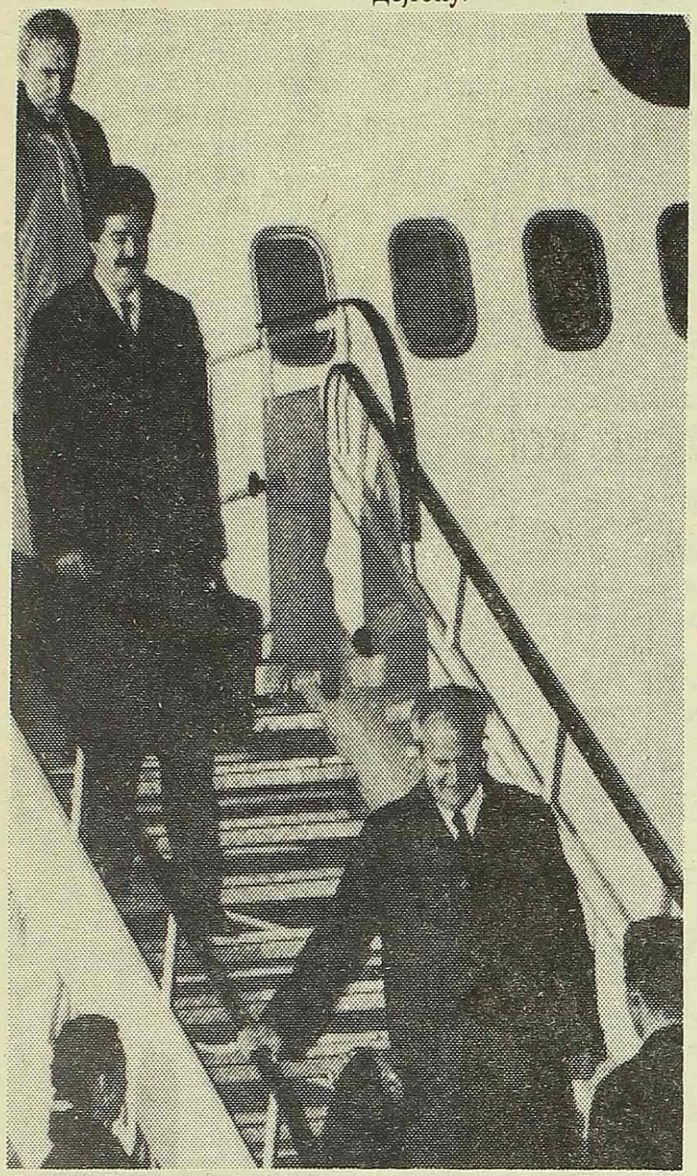
Мир за све народе: Слободан Милошевић

СЛОБОДАН МИЛОШЕВИЋ ПО ПОВРАТКУ ИЗ САД

Постигнут је праведан мир

Наставак са 1. стране

У те снаге мира спадају сви они овде у Београду и широм Југославије, који су се од самог почетка сукоба доследно залагали да се криза решава на миран начин и да је једини пут само мир, а не војни сукоби. Сви они треба да се осећају заслужним за постигнути успех на преговорима у Дејтону.

ДОЧЕК НА АЕРОДРОМУ СУРЧИН: *Председник Милошевић излази из авиона* **Снимио: М. Коковић**

Сада је време да се наша земља и читав регион окрену привредном опоравку, повећању стандарда, културном развоју, интеграцији у Европу и свет, истакао је Милошевић.

Сигуран сам да ће наша земља и сви њени грађани искористити предности и шансе које им сада стоје на располагању за добробит ове земље, земаља и народа у овом региону...Хвала вам!", рекао је на крају председник Милошевић.

Председника Републике Србије на аеродрому су дочекали супруга Мирјана, кћерка Марија, син Марко као и **Зоран Лилић,** председник СРЈ, др **Радоје Контић,** председник Савезне владе, **Драган Томић,** председник Скупштине Републике Србије, **Мирко Марјановић,** председник републичке владе, **Павле Булатовић,** савезни министар за одбрану, генерал **Момчило Перишић,** начелник Генералштаба Војске Југославије, **Зоран Соколовић,** министар за унутрашње послове Републике Србије, **Небојша Човић,** градоначелник Београда, **Зоран Јанаћковић,** генерални секретар СМИП, **Генадиј Шикин,** амбасадор Руске Федерације, као и отправници послова амбасада Немачке, Велике Британије, Француске и САД. **И. Ђурић**

Slobodan Miloşeviç'in Amerika Birleşik Devletleri'nden Dönüşü:

Adil bir barış sağlandı

Sırbistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç, dün Dayton, Ohio'dan Belgrad Havalimanı'na dönüşünde, "Dayton'daki tüm program pratik olarak gerçekleştirildi. Gelecekteki barış anlaşmasını oluşturan tüm belgeler tanımlandı ve kabul edildi. Amerika Birleşik Devletleri'nin belirleyici rolü. Ziyaretimizin amacı barıştı ve bu hedef başarıyla gerçekleştirildi" dedi. Cumhurbaşkanı Miloşeviç ayrıca, "Bu bölgelerde yaşayan tüm halklar için adil bir barış sağlandı, bu da istikrar, iş birliği, halkların ve bireylerin eşitliği, insan haklarına saygı, gelecekte yaratabileceğimiz ve kullanabileceğimiz koşullar için bu bölgenin insani gelişimi için bir temel oluşturdu. Dayton'da tüm program pratik olarak gerçekleştirildi. Gelecekteki barış anlaşmasını oluşturan tüm belgeler tanımlandı ve kabul edildi. Bu çok sayıda belge arasında sadece iki durumda, bir bütün olarak heyetimiz anlaşmaya uygun olarak oy kullandı ve tüm diğer durumlarda, yeni anayasa da dahil olmak üzere, oybirliği ile karar alındı. Şüphesiz, diğer tarafla birlikte, gelecekteki ilişkileri tanımlayacak ve her şeyden önce nihai ve tam barışı sağlayacak tüm ana unsurları pekiştirdiğimizi düşünüyorum. Bu barış müzakerelerinde, eski Yugoslavya topraklarındaki tüm barış güçlerinin ve çağdaş dünyanın barış güçlerinin, ev sahibi ülke Amerika Birleşik Devletleri'nin belirleyici rolü de dahil olmak üzere, bu uzun ve trajik savaşı durdurmak için birleştiğini ve başarılı olduğunu belirtmek istiyorum." dedi.

2 sayfa (devam)

"Bu barış güçleri arasında, çatışmanın başlangıcından itibaren krizin barışçıl yollarla çözülmesi gerektiğini savunan ve tek yolun barış olduğunu, askeri çatışmaların olmadığını belirten Belgrad ve Yugoslavya'daki herkes bulunmaktadır. Bu başarıya katkıda bulunan herkes, Dayton'daki müzakerelerde elde edilen başarıdan gurur duymalıdır. Şimdi, ülkemizin ve tüm bölgenin ekonomik toparlanmaya, yaşam standartlarının yükseltilmesine, kültürel gelişime ve Avrupa ve dünyayla entegrasyona odaklanma zamanı" dedi Miloşeviç. Ayrıca, "Ülkemizin ve tüm vatandaşlarının, şu anda ellerinde bulunan avantajları ve fırsatları bu ülkenin, bölgedeki ülkelerin ve halkların yararına kullanacağından eminim. Teşekkür ederim" diye de ekledi Cumhurbaşkanı Miloşeviç.

Sırbistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nı havaalanında eşi Mirjana, kızı Marija, oğlu Marko, Federal Yugoslavya Cumhuriyeti Başkanı Zoran Lilić, Federal Hükümet Başkanı Dr. Radoje Kontić, Sırbistan Cumhuriyeti Meclis Başkanı Dragan Tomić, Cumhuriyet Hükümeti Başkanı Mirko Marjanović, Federal Savunma Bakanı Pavle Bulatović, Yugoslavya Ordusu Genelkurmay Başkanı General Momčilo Perišić, Sırbistan Cumhuriyeti İçişleri Bakanı Zoran Sokolović, Belgrad Belediye Başkanı Nebojša Čović, SMIP Genadij Širkin, Rusya Federasyonu Büyükelçisi, Almanya, İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri büyükelçiliklerinin maslahatgüzarları karşıladı.

EK-37. Borba, 24 Kasım 1995, Haber örneği

РЕАГОВАЊА У СВЕТУ ПОВОДОМ СУСПЕНЗИЈЕ САНКЦИЈА СРЈ

Милошевић главни архитекта мира

Чешки аналитичари истичу да је суспензија санкција Југославији „знак охрабрења за снаге мира и разума на просторима целе бивше Југославије"

Београд, (Танјуг) — „Југославија без санкција", „Архитекти споразума морају постати архитекти мира", „Награда српском председнику Милошевићу као кључном творцу мировног споразума за Балкан" — само су неки од наслова и оцена које јуче у анализама и коментарима истичу пољски листови.

Дневник „Трибуна" објављује напис под насловом „Архитекти мира" и, не помињући имена осталих, истиче да је „Слободан Милошевић главни архитекта мировног споразума у Дејтону". „Националистичке снаге у Србији га већ оптужују да је потписивањем споразума издао националне интересе, али је сасвим извесно да Милошевић може рачунати на широку подршку народа исцрпљеног ратом и деловањем санкција" — пише лист.

„Утихнули топови, рођена нада у трајан мир" наслов је коментара јапанског листа „Јомиури шимбун", у којем аутор констатује да су „зраћене стране у Босни обуставиле топовску паљбу и изразиле спремност да се окрену помирењу и изградњи разорене земље".

Чешки аналитичари у јучерашњим написима у листовима истичу да је укидање санкција Југославији „знак охрабрења за снаге мира и разума на просторима целе бивше Југославије" а уводничар листа „Млада фронта-Днес" упозорава да се „међународна заједница у Босни не сме превише ослањати на голу силу, због чега уз штап много чешће мора да понуди и шаргарепу".

Вест о суспензији санкција СР Југославији јуче су као ударну информацију пренели сви аустријски медији, али у Бечу још нема званичних реаговања.

Бечки дневник „Курир" у тексту под насловом „Прва награда за мир: укидање ембарга", преноси изјаву секретара за међународне односе владајуће Социјалдемократске партије **Карла Шрамека** да Аустрија под хитно мора да се заузме за укидање санкција против Југославије и нормализацију односа с Београдом.

Вест о суспензији санкција СР Југославији није још званично коментарисана ни у Бону, али је пословним круговима у Немачкој унапред наговештено да ће до тога доћи.

Као што су предњачили са завођењем и строгим поштовањем санкција према Београду, Немци се и ових дана појављују међу првима који настоје да обнове економске односе са Београдом.

Прави сигнал да се ствари мењају усиљеним темпом, представљају недавни договори с великим концерном „Сименс" и најављене посете водећих немачких менаџера СР Југославији ради обнављања раније или успостављања нове сарадње.

Британски амбасадор у УН сер **Џон Вестон** изјавио је лондонском „Гардијану" да је Савет безбедности с пуним правом укинуо блокаду Србије и Црне Горе, а као непосредан повод он је означио допринос Београда успешном завршетку мировних преговора у Дејтону. У британском Форин офису се указује да су потпуно отворене могућности за повратак српског народа и СР Југославије у светску заједницу и пуно укључивање у светске економске и политичке процесе.

ФРАНЦУСКА ПРЕДЛАЖЕ

Пакт о Балкану

Париз (Танјуг) — Француска је спремна да предложи да се у Паризу, приликом мировне конференције, потпише и пакт о безбедности Балкана, тврди се у седишту француске дипломатије Ке д' Орсеју.

Пакт би обухватио све земље југоисточне Европе, а његови принципи би били међусобно одрицање примене силе, мирољубиво решавање свих спорова, гарантовање међународно признатих граница и стриктно поштовање права националних мањина.

Тај потез Француске изражава њену жељу да париска конференција буде прворазредан допринос доградњи и јачању мира на тлу бивше Југославије.

Основна тежња Француске је да овај пакт буде елемент новог система безбедности целе Европе, који би обухватио и Русију.

ПРИПРЕМЕ ЗА ЧУВАЊЕ МИРА

Консултације САД и Русије о операцији НАТО у Босни: Вашингтон, — Сједињене Америчке Државе и Русија још нису решиле извесне проблеме око мировне операције НАТО у Босни уз учешће руских јединица, али би то могло ускоро да буде утврђено кроз заједничке консултације.

То је јуче на конференцији за штампу рекао портпарол Стејт дипартмента **Николас Бернс**, преноси руска агенција Итар — Тасс. Бернс је подсетио да су се амерички и руски председник **Бил Клинтон** и **Борис Јељцин** крајем октобра договорили о „учешћу Русије у напорима да се постигне војна стабилност у Босни". „Од Клинтона и Јељцина смо добили јасна наређења да треба да радимо заједно и пронаћемо начине да осигурамо своје интересе", рекао је Бернс.

Враницки: Учешће аустријских војника у Босни више него симболично: Беч, (Танјуг) — Ангажовање аустријских војника у Босни у очувању мира биће „више него симболично", али неће обухватити „борбено деловање", оценио је канцелар Франц Враницки. Шеф владе је прексиноћ у изјави државној телевизији поновио да војници неутралне Аустрије у Босну могу да иду само под условом да се склопи мировни споразум, да та мисија буде у оквиру мандата УН, да сукобљене стране прихвате њихово распоређивање и да се „плави шлемови" пријаве добровољно а то, по његовом мишљењу, може бити испуњено.

За сада се говори о слању једне транспортне јединице, која би бројала око 250 војника и 70 возила.

БРИСЕЛ

Укључивање у нормалан живот

Брисел (Танјуг) — Суспензија санкција Југославији јуче је прва вест на белгијском радију, телевизији и на насловним страницама овдашњих листова.

Водећи франкофонски дневник „Соар" у крупном наслову на првој страни јавља о „генералној мобилизацији после босанског мира", најављујући грозничаву активност међуанародних институција овде у Бриселу и широм света после парафирања споразума о миру у Дејтону. Циљ те активности, како каже аутор, познати аналитичар **Едуард Ван Велтен**, јесте да се што више профитира на основу динамике диктиране у Дејтону и простор претходне Југославије што пре укључи у нормалан живот и европске токове.

„Бал је отворио Савет безбедности скидањем санкција Србији и Црној Гори", пише „Соар", а сада су на реду конференције у Лондону, па париско свечано потписивање трајног мира, скуп у Бриселу 18. и 19. децембра посвећен економском развоју бивше Југославије, конференција о разоружању у Бону и московска конференција.

ЕВРОПСКА ДИПЛОМАТИЈА ПРЕИСПИТУЈЕ СВОЈУ УЛОГУ У БОСНИ

Глава у песку

Директор „Монда": Европска срамота ● „Фигаро": Европа је све препустила другима — и рат и мир ● „Либерасион": ЕУ се понела срамно

Париз, (Танјуг) — Споразум у Дејтону о Босни и окончању рата на просторима бивше Југославије повод је критичких преиспитивања улоге Европске Уније и европске политике уопште, којим се данас баве политичари и аналитичари у Паризу.

Тако је француски шеф дипломатије **Евер де Шарет** признао да је то „неуспех Европске уније". „Наша мука и наша туга су да Европа није била равноправни учесник у Дејтону", признао је он.

Туга, о којој говори министар Де Шарет је утолико већа, што је амерички мировни план, како је то објаснио председник **Жак Ширак**, брат „близанац мировном плану Контакт групе, чије су основне идеје — идеје француске".

Европска Унија је све време имала иницијативу, али није успела да у завршници мировног процеса одигра улогу која јој припада упркос свим напорима Француске да се супротстави америчкој монополизацији целе дипломатске операције — то је сажета оцена водећих париских листова.

Директор **„Монда"** тим поводом оштро говори о „европској срамоти", док уводничар десничарског дневника **„Фигаро"** каже да је „босански рат направио Европу смешном".

„Највећи губитник је свакако Европа. Она је све оставила другима да раде — рат као и мир", пише овај лист. Дневник **„Либерасион"** закључује да ЕУ „није ни постојала, да се понела срамно".

„Босанска криза доказује каква се катастрофа дешава када се руководство препусти Европи", цитира „Фигаро", речи бившег шефа америчке дипломатије **Џејмса Бејкера.** Одговарајући на питање зашто је то тако лист објашњава: „Европа је гурнула главу у песак када су се уочили први знаци сукоба. Она је прихватила ликвидацију бивше Југославије, а брзоплето признала Хрватску и Босну".

По оцени листа, Европа није показала довољно политичке воље, нити одлучности, да спречи разбуктавање рата јер је „све више била несложна и каснила је да лансира заједничку одбрану и заједничку дипломатију, што јој се данас налаже".

ИЗЈАВА ИГОРА ИВАНОВА

Реалистично задовољство

Игор Иванов

Први заменик руског министра иностраних послова изјавио да ће санкције Југославији бити потпуно укинуте после парламентарних избора у Босни, који треба да буду одржани за пола године

Москва (Танјуг). — Први заменик руског министра иностраних послова **Игор Иванов** изјавио је јуче да ће санкције Југославији бити потпуно укинуте после парламентарних избора у Босни, који треба да се одрже кроз пола године.

По повратку у Москву из САД, где је учествовао у преговорима у Дејтону, Иванов је рекао новинарима да је „Русија задовољна резултатима преговора о решењу у Босни", додавши да је „то задовољство реалистично".

Објашњавајући смисао тих речи, први заменик шефа руске дипломатије је рекао да су све стране које су парафирале дејтонске споразуме отпутовале из САД „подједнако незадовољне завршним документима".

Иванов је, међутим, нагласио да је „подједнако незадовољство карактеристична црта компромиса".

Руски дипломата је потврдио да ће се потписивање мировног споразума обавити у Паризу „у првој декади децембра", после чега ће се у Лондону одржати конференција министара иностраних послова.

У једном дипломатском руском извору се сазнаје да ће се париски сусрет одржати између 4. и 6. децембра, а лондонска конференција шефова дипломатија 8. до 9. децембра.

После тога може да се одржи московски сусрет лидера Србије, Хрватске и Босне рекао је Иванов, али није могао да прецизира када ће то бити.

„Ми полазимо од тога", изјавио је Иванов, „да ће московски сусрет по формули" три плус један „бити значајна етапа на путу ка истинском миру у претходној Југославији".

Иванов је потврдио да Москва још није донела коначну политичку одлуку о свим аспектима учешћа Русије и мировној операцији у Босни.

Miloşeviç, barışın baş mimarı

Çek analistler, Yugoslavya'ya yönelik yaptırımların askıya alınmasının, tüm eski Yugoslavya topraklarındaki barış ve sağduyu güçlerine bir cesaret işareti olduğunu vurguluyorlar

Belgrad, Tanjug

“Yaptırımlardan arındırılmış Yugoslavya”, “Anlaşmanın mimarları, barışın mimarları olmalı”, “Balkan'daki barış anlaşmasının kilit yaratıcısı olarak Sırp Cumhurbaşkanı Miloseviç’e ödül” sadece dün Polonya gazetelerinde yer alan analiz ve yorumlardan bazı başlıklar. Tribune gazetesi, “Barış Mimarları” başlığı altında, diğer isimleri anmadan Slobodan Miloşeviç'in Dayton'daki barış anlaşmasının baş mimarı olduğunu vurguluyor. Sırbistan'daki milliyetçi güçler, anlaşmayı imzalayarak ulusal çıkarları sattığını iddia ediyorlar, ancak Miloşeviç'in savaştan ve yaptırımların etkisinden bıkmış halkın geniş desteğine güvenebileceği oldukça açık, diye yazıyor gazete. Japon gazetesi Yomiuri Shimbun'da "Susturulan toplar, kalıcı barış umudu doğurdu" başlıklı yorumda, Bosna'daki çatışan tarafların top ateşini durdurdukları ve uzlaşma ve yıkılmış ülkeyi yeniden inşa etmeye hazır oldukları belirtiliyor. Çek analistler dün gazetelerde yayımlanan yazılarında, Yugoslavya'ya yönelik yaptırımların kaldırılmasının, tüm eski Yugoslavya topraklarındaki barış ve sağduyu güçlerine bir cesaret işareti olduğunu vurgularken, Mlada Fronta Dnes gazetesi ise uluslararası toplumun Bosna'da sadece çıplak güce dayanmaması gerektiği konusunda uyarıda bulunarak, sopa ile daha sık havuç da sunması gerektiğini belirtiyor. Yugoslavya'ya yönelik yaptırımların askıya alınması haberi, dün tüm Avusturya medyasında ana haber olarak yer aldı, ancak Viyana'da henüz resmi bir tepki yok. Viyana'nın Kurier gazetesi, “Ambargonun kaldırılması, barış için ilk ödül” başlıklı yazısında, İktidar Sosyal Demokrat Partisi'nin uluslararası ilişkiler sekreteri Karl Schramek'in, Avusturya'nın acilen Yugoslavya'ya yönelik yaptırımların kaldırılması ve Belgrad ile ilişkilerin normalleşmesi için çaba göstermesi gerektiğini belirttiği açıklamasını aktarıyor.

İşlerin hızlı bir tempoyla değiştiğinin ilk sinyalleri, Siemens gibi büyük bir holding ile yapılan son anlaşmalar ve Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'ni ziyaret ederek mevcut işbirliğini yenilemek veya yeni işbirliği kurmak amacıyla önde gelen Alman yöneticilerin planladığı ziyaretlerdir. İngiltere'nin Birleşmiş Milletler Büyükelçisi Sir

John Weston, Londra Guardian gazetesine, Sırbistan ve Karadağ üzerindeki ablukayı kaldırmakta Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin tamamen haklı olduğunu söyledi ve bu karara Belgrad'ın Dayton'daki barış müzakerelerinin başarılı bir şekilde sonuçlanmasına yaptığı katkının doğrudan bir neden olduğunu belirtti. İngiltere Dışişleri Bakanlığı, Sırp halkının Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'ne, dünya topluluğuna ve küresel ekonomik ve siyasi süreçlere tam olarak katılımı için tüm imkanların tamamen açık olduğunu vurguluyor.

EK-38. Borba, 25-26 Kasım 1995, Haber örneği

ПОВОДОМ МИРОВНОГ СПОРАЗУМА У ДЕЈТОНУ

Честитка из Анкаре

Од дописника Танјуга

Анкара — У Турској засад нема званичних реаговања на укидање економских санкција Југославији. Та одлука Савета безбедности је само штуро регистрована. Тако нешто се и могло очекивати с обзиром на деликатне односе две балканске земље због свега онога што се више од 40 месеци дешавало на просторима Босне и Херцеговине.

Међутим, после споразума о миру, који је постигнут у Дејтону, ствари као да се мењају преко ноћи.

„Екселенцијо, поводом парафирања историјског споразума о миру 21. новембра у Дејтону желим да Вам упутим честитке. Ваш допринос постизању овог историјског успеха ојачаће истовремено стабилност и сарадњу на Балкану. Користим ову прилику да вам изразим своје најдубље поштовање. **Сулејман Демирел,** председник Републике Турске".

Неко ће рећи: рутинска, класична честитка, какве се свакодневно шаљу на све четири стране света. То би могло да буде тачно, када се не би знао њен прималац: „Екселенција, **Слободан Милошевић**, председник Савезне Републике Југославије" (баш тако пише)!

Сулејман Демирел

Колико до јуче, тако нешто овде није могло ни да се замисли. Демирелова честитка Милошевићу који је овде већ годинама оптуживан без аргумената. Двојица државника нису имали никаквих контаката од како је избио рат у Босни у којој је Анкара безрезервно подржавала тамошње муслимане **Алије Изетбеговића**. Та честитка, како је јуче написао један овдашњи колега, представља „нови продор" у односима на релацији Анкара — Београд.

Мада то још нико званично не жели да потврди, две земље би ускоро могле да успоставе политичке, економске и друге односе који су већ годинама „на леду". Почетком ове деценије Турска је у Југославију извозила робе у вредности 145 милиона долара, а југословенски извоз је износио 260 милиона. Ка западној Европи је кроз Југославију пролазило око 40 хиљада турских камиона. Тада је планирана укупна размена од милијарду долара.

Да ли су две земље на старту „новог почетка", биће ускоро познато. Тим поводом треба цитирати изјаву председника Демирела: „Ја ћу наставити и интензивирати искрене и блиске контакте (на Балкану)". Треба сачекати и видети.

Војислав Лалић

МАЂАРСКА

Укинуте све забране према Југославији

Иако трговински споразум о сарадњи Југославије и Мађарске тек треба да буде потписан, његова примена је већ практично почела

Будимпешта, (Танјуг) — Министарство индустрије и трговине Мађарске укинуло је све раније одлуке које су ограничавале размену с Југославијом и превоз робе преко њене територије.

Руководилац одељења у поменутом министарству **Јудит Кевеши** изјавила је да би билатерална размена већ у овој години могла да износи 20-30 милиона долара, а у 1996. да буде чак и 10 пута већа. По њеним речима, мађарска страна је настојала да и у време ембарга одржи контакте с југословенским партнерима.

Очекује се да ће већ у децембру стручњаци министарства индустрије двеју земаља сести за сто и размотрити новонасталу ситуацију. Мађари желе да се упознају с нашим новим царинским и девизним прописима, како би се што боље спремили за будућу сарадњу.

Трговински споразум Југославије и Мађарске припремљен је још прошле године, али се његово потписивање тек очекује.

И без њега размена је практично већ почела. Вест у укидању санкција против Србије и Црне Горе, како истичу овдашњи дописници, ширила се Сегедином и другим пограничним градовима и одмах су кренули камиони с различитим артиклима према Југославији.

Спремност да одмах обнове покидане привредне контакте изразили су директори фабрике камиона „Раба" у Ђеру, фабрике гума „Таурус" у Будимпешти и многи други. Сва ограничења укинула је и Мађарска државна железница (МАВ), а слободи пловидбе Дунавом веома се обрадовао и „Махарт", власник највеће мађарске трговинске флоте.

МЕЂУНАРОДНЕ СНАГЕ УСКОРО У БОСНИ

Последње припреме НАТО

У седишту северноатлантске алијансе у Бриселу очекује се серија састанака на највишем нивоу, који ће крајем новембра започети начелници генералштабова војски 16 земаља чланица

Брисел, (Танјуг) — Док војни стручњаци у седишту НАТО у Бриселу готово непрекидно раде тражећи најбоља решења за брзо пребацивање снага у Босну, белгијски батаљон у саставу снага за одржавање мира у источној Славонији, са локацијом у Барањи, припрема се да настави свој задатак и после истицања мандата који снаге UNCRO имају до краја овог месеца.

Како је саопштено у белгијским изворима, белгијске мировне снаге од око хиљаду војника наставиће да обављају послове чувања мира у Барањи, без обзира да ли ће се радити о наставку мировне мисије УН или ће и овде команду преузети НАТО. У светској организацији и у НАТО сматрају да је садашњи број од око 2.000 војника недовољан за-нове задатке и да би у источној Славонији требало лоцирати бар четири, а у најбољем случају и свих 9.000 војника.

Наравно, наглашава се овде, све зависи од Загреба. Председник **Туђман** је, како је потврђено у овдашњем Министарству спољних послова, већ интервенисао код Белгијске владе да у случају потребе белгијски батаљон остане у Барањи.

У НАТО је потврђено да ће прве јединице, у чијем ће саставу бити око 1.500 до 2.000 војника углавном инжињераца и логистичара, кренути у Босну два-три дана после доношења политичке одлуке о почетку акције, коју треба да донесе Савет безбедности.

У међувремену, овде у Бриселу у седишту НАТО, очекује се права серија састанака на највишем нивоу који ће наредног понедељка и уторка, 27. и 28. новембра, започети начелници генералштабова војски 16 земаља чланица, наставити министри одбрана НАТО 29. и 30. новембра, да би је окончали министри спољних послова алијансе, такође дводневним састанком 5. и 6. децембра.

На овим скуповима одредиће се дефинитивни рокови за почетак акције у Босни, чији је крај предвиђен кроз годину дана и донети и саопштити сви детаљи везани за овај подухват који се назива историјским.

СКУП У СОЛУНУ О МЕЂУБАЛКАНСКОЈ САРАДЊИ

Ужурбане припреме суседа

Атина, (Танјуг) — Балканске земље поздрављају суспензију санкција Савезној Републици Југославији јер су тиме испуњени дугоочекивани услови за пуну међубалканску сарадњу, оцењено је јуче у Солуну на скупу посвећеном међубалканској сарадњи.

У раду скупа, сазваног на иницијативу грчког министра за Македонију и Тракију **Константиноса Тријаридиса** и угледних привредника тог дела Грчке, учествовали су генерални конзули СР Југославије, Бугарске и Румуније.

Суспензија санкција је догађај од пресудног значаја за земље Балкана и њихов даљи развој и повезивање, оцењено је на састанку.

Како је дописнику Танјуга изјавио конзул СР Југославије у Солуну **Рајко Ристић**, учесници састанка су нагласили да ће сада пуним једрима моћи да се развијају односи у свим областима — од привреде до културе.

Према речима генералног конзула Румуније у Солуну **Мирче Андреја**, Румунија је претрпела директну и индиректну штету од око осам милијарди долара. Остали учесници скупа нису изнели конкретне цифре, али је једнодушно оцењено да су све земље региона забележиле губитке који се мере милијардама долара.

Сада треба што пре надокнадити изгубљено, речено је у разговору о конкретним мерама које треба донети да би се што пре унапредила привредна међубалканска сарадња.

Скуп у Солуну је потврдио да се сви наши суседи ужурбано спремају за обнављање пуних привредних односа са СР Југославијом, рекао је наш конзул Рајко Ристић.

БУГАРСКА

Обнова сарадње

Софија (Танјуг) — Бугарска влада ће најкасније до недеље, 26. новембра, на ванредној седници донети одлуку о нормализацији економских односа са Југославијом после суспензије санкција.

У Софији је јуче званично саопштено да ће 11. и 12. децембра у Београду боравити потпредседник бугарске владе и министар трговине **Кирил Цочев**. Очекује се да ће тада бити потписан споразум о трговинској и економској сарадњи Бугарске и Југославије. Овим споразумом, како се предвиђа, међусобно се дају третман најповлашћенијих нација у економској сарадњи две суседне балканске земље.

Председник Комисије бугарског парламента за спољну политику **Николај Камов,** у јуче објављеном интервјуу „Думи", изјавио је да су припремљени сви међудржавни споразуми који регулишу сарадњу две земље и сада треба убрзати њихово потписивање и примену.

СЛОВЕНИЈА

Закон о контактима са СРЈ

Љубљана, (Танјуг) — Влада Словеније саопштила је јуче да ће ускоро „предложити закон који омогућава поновно успостављање привредних веза и трговинских контаката са СР Југославијом".

Детаљи предлога за оживљавање економских односа са СР Југославијом нису познати, али је уочљиво да словеначка влада први пут у званичном ставу користи назив СР Југославија, без до сада уобичајених додатака — такозвана или самозвана, које је јуче изоставила и љубљанска штампа. Најављивање овог закона једина је званична реакција Љубљане на суспендовање санкција против СРЈ. Политички врх Словеније наглашено је уздржан према укидању санкција, чиме манифестује доследност у својој антијугословенској политици.

Словеначки привредници су, међутим, отворено поздравили могућност обнављања свестраних веза са Србијом и Црном Гором.

Dayton'daki barış anlaşması vesilesiyle

Ankara'dan Tebrik

Tanjug muhabirinden

Ankara

Türkiye'de şu ana kadar Yugoslavya'ya yönelik ekonomik yaptırımların kaldırılmasıyla ilgili resmi bir tepki yok. Bu karar, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından sadece kısa bir şekilde kaydedildi. Bosna-Hersek'te 40 aydan fazla süredir yaşanan olaylar nedeniyle iki Balkan ülkesi arasındaki hassas ilişkiler göz önüne alındığında, böyle bir durum bekleniyordu. Ancak, Dayton'da varılan barış anlaşmasından sonra, sanki işler bir gecede değişiyormuş gibi görünüyor. "Ekselansları, 21 Kasım'da Dayton'da imzalanan tarihi barış anlaşması vesilesiyle size tebriklerimi sunmak istiyorum. Bu tarihi başarının elde edilmesine katkınız, Balkanlar'da istikrar ve iş birliğini güçlendirecektir. Bu fırsatı değerlendirerek size en derin saygılarımı sunarım."

Süleyman Demirel, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı.

Bazıları, bunun dünyanın dört bir yanına gönderilen rutin, klasik bir tebrik olduğunu söyleyebilir. Bu doğru olabilir, eğer alıcısının kim olduğu bilinmiyorsa. "Ekselansları Slobodan Miloşeviç, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı." (tam olarak böyle yazıyor)!

Daha düne kadar burada böyle bir şey hayal bile edilemezdi. Demirel'in, yıllardır burada temelsiz suçlamalarla itham edilen Miloseviç'e tebrik göndermesi. İki devlet adamı, Bosna'daki savaşın patlak vermesinden bu yana hiçbir temas kurmamıştı, o dönemde Ankara Aliya Izzetbegoviç'in Müslümanlarını koşulsuz destekliyordu. Bir meslektaşımın dün yazdığı gibi, bu tebrik, Ankara-Belgrad ilişkilerinde yeni bir açılımı temsil ediyor. Resmi olarak kimse bunu doğrulamak istemese de iki ülke yakında yıllardır donmuş olan siyasi, ekonomik ve diğer ilişkileri yeniden kurabilir. Bu on yılın başlarında, Türkiye, Yugoslavya'ya 145 milyon dolar değerinde mal ihraç ederken, Yugoslavya'nın ihracatı 260 milyon dolardı. Yaklaşık 40.000 Türk kamyonu, Batı Avrupa'ya Yugoslavya üzerinden geçiyordu. O zamanlar toplam 1 milyar dolarlık bir ticaret hacmi planlanmıştı. İki ülke yeni bir başlangıcın eşiğinde mi, yakında belli

olacak. Bu vesileyle Cumhurbaşkanı Demirel'in şu sözünü aktarmak gerek: “Balkanlar'da samimi ve yakın temaslarımı sürdüreceğim ve yoğunlaştıracağım.”

Bekleyip görmek gerekecek.

EK-39. Borba, 15 Aralık 1995

ИЗЈАВЕ СЛОБОДАНА МИЛОШЕВИЋА, МОМИРА БУЛАТОВИЋА И НИКОЛЕ КОЉЕВИЋА ТАНЈУГУ И РТС

СЛОБОДАН МИЛОШЕВИЋ:

Мир је у интересу свих

Треба избацити са сцене мисаони механизам ратних околности и размишљати о начину на који ће се организовати мир ● Грађани Сарајева треба да имају поверења у нас и међународну заједницу

Париз, — Париска конференција представља симболичан завршетак једног дугог пута према миру који је у свим својим елементима мировног споразума који је јуче потписан, а дефинисан у Дејтону, изјавио је шеф југословенске делегације и председник Србије **Слободан Милошевић** оцењујући домете јучерашњег потписивања мировног споразума о Босни и Херцеговини у изјави Танјугу и Радио-телевизији Србије.

„Ја сам сигуран да овај тренутак, овај историјски дан, треба да означи прекретницу ка миру, разумевању, сарадњи у региону Балкана. Време је да се сви народи у региону окрену ка економском опоравку, развоју, изградњи и међусобној сарадњи.

Дат је један велики допринос интересима свих народа и свих људи који на Балкану живе и ја сам сигуран да је овај мир, који је у Паризу симболично потписан, у интересу свих народа и свих људи, свих држава региона и рекао бих Европе у целини. Ја сам сигуран да ће свака страна учинити све да поштује одредбе мировног

Слободан Милошевић

споразума и да их у целини спроведе".

Оцењујући своје јучерашње сусрете са америчким председником **Билом Клинтоном,** председник Милошевић је рекао:

„Кратко речено, главна карактеристика сусрета је несумњиво једна отвореност и међусобно разумевање. Ја сам сигуран да је пред нама пуна нормализација односа између Југославије и САД и интензивна сарадња".

Одговарајући на питања о решењу за проблем Сарајева, председник Милошевић је рекао:

„Дејтонски споразум предвиђа читав низ одредби којима се гарантује слобода, онемогућава дискриминација, омогућава слободан избор места боравка, којима се штити безбедност свих људи, свих грађана у Босни и Херцеговини.

Мислим да је добро да сте поставили то питање јер ја желим да искористим ову прилику да се посебно обратим грађанима Сарајева. Нема никаквог места ни за страх, ни за узнемирење. У прелазном периоду биће довољно времена да се све жеље ускладе са могућностима.

Јасно је да је рат завршен. Треба избацити са сцене мисаони механизам ратних околности, треба почети да се размишља о начину на који ће се организовати мир.

Уз ангажовање читаве међународне заједнице, укључујући наравно и пре свега СРЈ, ја сам сигуран да ћемо ми успешно решити многе бриге, многе оправдане бриге грађана српског дела Сарајева. Мислим да они треба да имају поверење у нас и у међународну заједницу и да ће то тако бити".

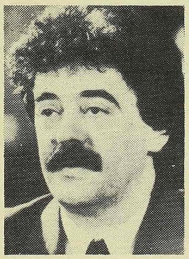
МОМИР БУЛАТОВИЋ:

Кључ за интеграцију

Париз. Председник Црне Горе **Момир Булатовић** је у изјави Танјугу и РТС-у рекао да је поносан што је „у својству члана југословенске делегације присуствовао овом скупу и што је СРЈ на челу са председником Србије **Слободаном Милошевићем** дала веома значајан и препознатљив допринос целокупном мировном процесу крунисаном у Паризу".

Председник Црне Горе је нагласио да је јуче током бројних дипломатских контаката било видљиво „колико се људи, посебно појединачно, раскрављују према нама, а колико још увијек мало знају о стварном положају, стварним намерама политике СРЈ, а још мање знају о стварним узроцима рата у Босни".

„Мислим да је ово вријеме када можемо реално да учинимо много више и да афирмишемо у међународној заједници прихваћене вредности које су саставни дио унутрашњег политичког живота и демократског

Момир Булатовић

развоја СРЈ. То је кључ за нашу интеграцију у светску заједницу", рекао је Момир Булатовић.

НИКОЛА КОЉЕВИЋ:

Повратка у рат нема

Париз. — Представник Републике Српске у југословенској делегацији **Никола Кољевић** је оценио да је „најважније да повратка у рат нема". „Највеће силе стоје иза тога. Пут у мир неће бити лак, али то ће бити пут у мир. Оно што је за Републику Српску најважније, прво, то смо већ рекли, Република Српска сада међународно почиње да постоји као ентитет са великом својом самосталношћу и онај проблем који је ових дана избијао у први план, имам уверавања да ће се решити. То је наравно, проблем српског Сарајева и општина у којима живе Срби.

Добили смо прво и гаранције и међународне заједнице и СРЈ, што се тиче реконструкције и изградње за оне људе који хоће да

Кољевић

изиђу. Они који хоће да остану, биће заштићени и ту имамо и међународне гаранције.

ПОСЛЕ ПОТПИСИВАЊА МИРОВНОГ СПОРАЗУМА О БОСНИ

ДР РАДОЈЕ КОНТИЋ, ПРЕДСЕДНИК САВЕЗНЕ ВЛАДЕ

Дан за памћење

Београд — Председник Савезне владе др **Радоје Контић** изјавио је да је миротворна политика Савезне Републике Југославије данас крунисана потписивањем мировног споразума за Босну и Херцеговину у Паризу.

„Морам прије свега да кажем да сс о потписивању мировног споразума у Паризу не може говорити без одређеног одушевљења, без емоција. Рекао бих да је ово дан за памћење, за историју", изјавио је Контић новинарима у Палати федерације.

„Ради се о побједи мира и људског достојанства. Ради се о побједи мировних снага над оним снагама које су се у минулом периоду залагале за ратну опцију".

„Мир који је потписан данас у Паризу доноси прогрес и просперитет свим народима и свим грађанима на овим просторима. Кад то кажем онда не могу да сакријем одушевљење да је, најзад, миротворна политика коју је водила СРЈ у претходним годинама крунисана потписивањем мировног споразума".

„Такође бих искористио ову прилику да одам признање мјешовитој делегацији СРЈ и Републике Српске (РС), која је на преговорима у Дејтону дала пресудан допринос мировном споразуму", нагласио је Контић.

„Али, да би заиста СРЈ могла да одигра до краја улогу фактора мира и стабилности на Балкану, мислим да је неопходно да међународна заједница учини још неколико енергичних потеза. Када то кажем, прије свега мислим да је умјесто суспензије санкција неопходно да Савјет безбједности донесе што прије одлуку о коначном укидању санкција".

Контић је упозорио да „потписивање мировног споразума у Паризу не значи и коначну побједу мира и да и међународна заједница има врло велику одговорност у досљедној имплементацији мировног споразума".

ДРАГАН ТОМИЋ, ПРЕДСЕДНИК НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ СРБИЈЕ, УПУТИО ЧЕСТИТКУ ПРЕДСЕДНИКУ СЛОБОДАНУ МИЛОШЕВИЋУ

Ваш труд неће бити заборављен

Београд, (Танјуг) — Председник Народне скупштине Републике Србије **Драган Томић,** након потписивања споразума на Мировној конференцији у Паризу, упутио је најсрдачније честитке и одао искрено признање председнику Републике Србије и шефу југословенске делегације **Слободану Милошевићу.**

„Ово је велики историјски догађај. Потписивањем Мировног споразума у Паризу, за који сте Ви дали највише доприноса, окончана је трогодишња агонија коју је донео рат. Овим споразумом је остварена победа разума и мировне опције за коју сте се Ви лично залагали, од самог избијања кризе на просторима бивше Југославије.

Вашим залагањем одбрањени су витални национални интереси нашег народа. Париски споразум омогућио је да се сада сви радни и интелектуални потенцијали усмере ка развоју и просперитету наше земље.

Зато Ваш огроман труд, који сте уложили да би дошло до мира на овим просторима, никада неће бити заборављен од нашег народа", истакао је Томић.

ИЗЈАВА ГЛАВНОГ ОДБОРА СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ПАРТИЈЕ СРБИЈЕ

Победа принципијелности

Београд. — Социјалистичка партија Србије поздравља потписивање Мировног споразума у Паризу и сматра да је мир коначно побједио.

Победиле су политичке снаге које су се залагале за мирно и праведно решење кризе у Босни и Херцеговини и пре свега, принципијелна и упорна мировна политика председника **Слободана Милошевића.**

Овим чином враћа се стабилност у наш регион, верификују се права и интереси Републике Српске, отвара пут истинској равноправности народа и нормалном животу свих грађана.

Победом мира започиње нови период у односима на Балкану и у Европи, јер се уклањају највеће препреке развоју и равноправној сарадњи — каже се у Изјави СПС и додаје оцена да се Споразумом у Паризу јасно отварају перспективе развоја, повереља и сарадње у региону. СПС својом политиком мира и равноправности и убудуће ће доприносити добробити народа, држава и свих грађана овог региона — стоји у изјави коју је потписао Миломир Минић, генерални секретар ГО СПС.

Dragan Tomić, Sırbistan Meclisi Başkanı, Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç'e Tebrik Mektubu Gönderdi

Çabalarınız Unutulmayacak

Belgrad, Tanjug

Sırbistan Cumhuriyeti Halk Meclisi Başkanı Dragan Tomić, Paris'teki barış konferansında anlaşmanın imzalanmasının ardından, Sırbistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Yugoslavya heyeti başkanı Slobodan Miloşeviç'e en içten tebriklerini ve samimi takdirini iletti; "Bu büyük bir tarihi olaydır. Paris'te barış anlaşmasının imzalanmasıyla, ki bu anlaşmanın sağlanmasına en büyük katkıyı siz yaptınız, savaşın getirdiği üç yıllık acı sona erdi. Bu anlaşma ile akıl ve barış seçeneği, kriz başladığından beri şahsen savunduğunuz bu seçenek, zafer kazandı. Çabalarınız sayesinde, halkımızın hayati ulusal çıkarları korundu. Paris anlaşması, şimdi tüm iş ve entelektüel potansiyellerin ülkemizin kalkınma ve refahına yönlendirilmesini mümkün kıldı. Bu nedenle, bu bölgede barışın sağlanması için gösterdiğiniz muazzam çaba, halkımız tarafından asla unutulmayacaktır," dedi Tomić.

EK-40. Borba, 15 Aralık1995, Haber örneği

Борба

БЕОГРАДСКО ИЗДАЊЕ

Београд, петак 15. децембар 1995. ☐ LXXIII ☐ Број 349 ☐ Цена 1 динар 25 Ден 60 Slt 4 K ☐ Директор и главни и одговорни уредник [illegible]

У ЈЕДНОЧАСОВНОМ СРДАЧНОМ СУСРЕТУ РАЗГОВАРАЛИ СЛОБОДАН МИЛОШЕВИЋ И БИЛ КЛИНТОН

Унапређење југословенско-америчких односа

Париз. — После заједничког пријема шефова делегација са простора претходне Југославије који присуствују потписивању мировног споразума у Паризу, амерички председник **Бил Клинтон** примио је у одвојену посету председника Републике Србије **Слободана Милошевића.**

У резиденцији америчког амбасадора у Паризу Клинтон и Милошевић највише пажње у току једносатног срдачног разговора посветили су питањима унапређења укупних југословенско-америчких односа, а посебна пажња посвећена је осетљивом решавању проблема грађана Сарајева.

Поред председника Србије Милошевића, разговору су присуствовали и председник Црне Горе **Момир Булатовић,** као и савезни министар за иностране послове **Милан Милутиновић,** а са америчке стране државни секретар за иностране послове **Ворен Кристофер,** саветник Клинтона **Антони Лејк** и шеф америчког преговарачког тима за претходну Југославију **Ричард Холбрук.**

ЈУЧЕ У ПАРИЗУ ТАЧНО У 11,50 СТАВЉЕНИ ПОТПИСИ НА МИРОВНИ СПОРАЗУМ О БОСНИ

Свет гарант мира

Споразум у Јелисејској палати потписали председник Србије Слободан Милошевић у име СР Југославије, хрватски председник Фрањо Туђман и лидер муслимана Алија Изетбеговић. Мир су својим потписима потврдили Жак Ширак, Бил Клинтон, Џон Мејџор, Хелмут Кол, Виктор Черномирдин и Фелипе Гонзалес. Овим историјским чином стављена је тачка на троипогодишњи рат у Босни и отворена нова ера за читав регион

Печат на мир са сведоцима: Слободан Милошевић, Фрањо Туђман и Алија Изетбеговић потписују споразум у присуству Фелипе Гонзалеса, Била Клинтона, Жака Ширака, Хелмута Кола, Џона Мејџора и Виктора Черномирдина

Париз (Танјуг) — Тачно у 11.50 часова потписан је у Паризу споразум о миру у Босни и Херцеговини што су учесници, представници преко 50 земаља, поздравили снажним аплаузом.

Први је у име Савезне Републике Југославије потпис на мировни споразум ставио председник Србије **Слободан Милошевић.** Споразум су затим потписали и председник Хрватске **Фрањо Туђман** и лидер босанских муслимана **Алија Изетбеговић.**

Тим историјским чином стављена је тачка на троипогодишњи рат у Босни и отворена је нова ера, не само за ту бившу југословенску републику, већ и за читаву претходну Југославију и регион у целини.

Као сведоци, текст о мировном споразуму потписали су затим амерички председник **Бил Клинтон,** француски председник **Жак Ширак** и немачки канцелар **Хелмут Кол.** Потписе су ставили и шпански премијер **Фелипе Гонзалес,** премијер Руске Федерације **Виктор Черномирдин** и британски премијер **Џон Мејџор.**

Церемонија је почела поздравним говором домаћина, француског председника Жака Ширака. Обраћајући се високим званицама пре потписивања мировног споразума, Ширак је рекао да се споразумом народима претходне Југославије обећава мир. Јер, додао је Ширак, прави мир тек ваља изградити у духу демократије, слободе људи и помирења међу народима.

Стране 2, 3, 4, 5, 6

ИЗЈАВА СЛОБОДАНА МИЛОШЕВИЋА ПОСЛЕ ПОТПИСИВАЊА МИРОВНОГ СПОРАЗУМА

Престаје људске патње

Мир ствара услове да се још постојећи проблеми решавају цивилизованим и хуманим средствима, јединим која човек себи сме допустити у комуникацији са другим човеком, чак и када се с њим не слаже — нагласио председник Милошевић

Париз (Танјуг) — Председник Србије и шеф југословенске делегације **Слободан Милошевић** је рекао после потписивања мировног споразума о Босни у Јелисејској палати у Паризу, да је мир у интересу свих народа и свих људи који на овим просторима живе.

„Подржавајући мир у Босни и Херцеговини, уверен сам да је мир у интересу свих народа и свих људи који на овим просторима живе, нагласио је Милошевић.

Рат је донео велике жртве и огромна разарања. Биће потребно много времена, средстава и енергије за обнову, а патње и бол кроз које су људи на овим просторима пролазили, трајаће дуго. Те ће трауме људи теже носити. Али, мир је први неопходан услов да разарање и патње престану, рекао је Милошевић.

Мир, наравно, не решава све проблеме међу народима и људима који су претходне три године провели у рату. Али, мир ствара услове да се проблеми, који и даље постоје, решавају на други начин — цивилизованим и хуманим средствима којима људи располажу и која су достојна људи на крају 20. века. Та средства су једина средства која човек сме себи допустити у комуникацији с другим човеком, чак и када се с њим не слаже, нагласио је председник Србије.

Ја сам, рекао је Милошевић, лично уверен да ће се заједнички језик у односима између народа у Босни и Херцеговини наћи и да су ови народи, упркос агонији кроз коју су прошли, ипак данас на прагу решења које ће им омогућити да живе у миру и складу са својим интересима.

Дубоко сам уверен и искрено се надам да ће на првим изборима у Републици Српској и муслиманско-хрватској федерацији бити формирана власт која ће такав мир, савремен и хуман живот омогућити људима на овом простору.

Што се тиче имплементације мировног плана и улоге међународних мировних снага, кључ успеха њихове мисије је равноправност и непристрасност, као што је пристрасност кључ неуспеха. Равноправност је основ на коме је заснован читав дејтонски споразум. Зато сам уверен да ће сви, како међународни тако и унутрашњи фактори којима је стало до мира у БиХ и до остварења дејтонског споразума, имати непристрасан приступ у односу на досадашње стање у сукобу и њихове интересе , рекао је председник Милошевић.

Slobodan Miloşeviç'in Barış Anlaşmasının İmzalanmasının Ardından Yaptığı Açıklama

İnsanların Acıları Sona Erecek

Barış, mevcut sorunların çözülmesi için insanın diğer insanla iletişiminde kendine izin vermesi gereken tek yöntem olan medeni ve insani araçlarla çözülmesi koşullarını yaratır, vurguladı Cumhurbaşkanı Miloşeviç.

Paris, Tanjug

Sırbistan Cumhurbaşkanı ve Yugoslavya heyeti başkanı Slobodan Miloşeviç, Paris'teki Elysee Sarayı'nda Bosna barış anlaşmasını imzaladıktan sonra, barışın bu bölgede yaşayan tüm halkların ve insanların çıkarına olduğunu söyledi ve Bosna-Hersek'teki barışı destekleyerek, bu bölgede yaşayan tüm halkların ve insanların çıkarına olduğuna inanıyorum, diye vurguladı. “Savaş büyük kayıplara ve muazzam yıkımlara yol açtı, yeniden inşa için çok zaman, kaynak ve enerji gerekecek ve bu bölgelerde yaşayan insanların yaşadığı acılar ve sıkıntılar uzun süre devam edecek. İnsanlar bu travmaları zor taşıyacaklar, ancak barış, yıkımın ve acıların sona ermesi için gerekli olan ilk koşuldur, Barış, elbette, son üç yılını savaşta geçiren halklar ve insanlar arasındaki tüm sorunları çözmez, ancak barış, hala var olan sorunların insanların sahip olduğu ve 20. yüzyılın sonunda insanlara yakışır medeni ve insani araçlarla çözülmesi için koşullar yaratır. Bu araçlar, insanın diğer insanla iletişiminde, hatta anlaşmazlık yaşasa bile, kendine izin vermesi gereken tek araçlardır. Kişisel olarak, Bosna-Hersek'teki halklar arasında ortak bir dil bulunacağına ve bu halkların yaşadıkları acılara rağmen, bugün, çıkarlarına uygun olarak barış ve uyum içinde yaşamalarını sağlayacak bir çözümün eşiğinde olduklarına inanıyorum. Sırp Cumhuriyeti ve Müslüman-Hırvat Federasyonu'ndaki ilk seçimlerde, bu bölgelerdeki insanlara modern ve insani bir yaşam sağlayacak bir hükümetin kurulacağına derinden inanıyorum ve içtenlikle umuyorum. Barış planının uygulanması ve uluslararası barış güçlerinin rolü konusuna gelince, başarılarının anahtarı tarafsızlık ve eşitliktir, tıpkı başarısızlığın anahtarının taraflılık olduğu gibi. Eşitlik, Dayton Anlaşması'nın temelidir. Bu nedenle, Bosna-Hersek'te barış ve Dayton Anlaşması'nın gerçekleştirilmesiyle ilgilenen tüm uluslararası ve iç faktörlerin, çatışmanın mevcut durumu ve çıkarlarına tarafsız bir yaklaşımla hareket edeceğine inanıyorum” dedi Cumhurbaşkanı Miloşeviç.

EK-41. Borba, 15 Aralık1995, Haber örneği

РЕАГОВАЊА НА ПОТПИСИВАЊЕ МИРОВНОГ СПОРАЗУМА У ПАРИЗУ

Одахнуо цео свет

У иностраним медијима и званичним политичким круговима потписивање споразума у Јелисејској палати у Паризу, после три и по године рата, оцењује се као историјски тренутак за Европу и Балкан

Београд. (Танјуг) — Иностранa гласила поздравила су потписивање споразума о миру у Босни и Херцеговини у Јелисејској палати. Аустријски медији су нагласили да је потписивање мировног споразума означило завршетак крвавог сукоба, који је за три године однео више од 200.000 људских живота. Такође се истиче да споразум омогућује и повратак око трећ и по милиона избеглица у Босну.

Велика пажња у Бечу, који још није званично реаговао на потписивање мировног споразума, посвећује се међусобном признању СР Југославије и Босне и Херцеговине, уз очекивање да ће ускоро уследити и међусобно признавање Југославије и Хрватске.

Италијанска штампа сматра да је, после три и по године рата, потписивање мировног споразума историјски тренутак за Европу и Балкан. То је потпис мира, оценила је италијанска јавност непосредно уочи свечаног потписивања.

Признање Београду

У италијанским политичким круговима се оцењује да су јучерашњи сусрети америчког председника **Била Клинтона** и председника Француске **Жака Ширака**, са председником Србије **Слободаном Милошевићем**, знак признања САД и Француске напорима Београда, посебно српском председнику, да се успешно оконча мировни процес у Босни.

Шеф италијанске дипломатије **Сузана Аљели** поздравила је потписивање у Паризу као историјски чин и оценила да се „коначно мора скинути хипотека са читавог једног народа (српског) која је о њему постојала у свету".

Италијанска телевизија је јуче посветила једночасовну емисију овом историјском догађају. У емисији је учествовао и југословенски амбасадор у Италији **Миодраг Лекић**. Он је негирао тврдње саветника хрватске амбасаде у Риму **Душке Паравић** да је „Источна Славонија окупирано подручје од стране Срба", наглашавајући да Срби вековима живе на том простору.

У Софији, у посебној резолуцији бугарског парламента поводом дејтонског споразума и његовог потписивања у Паризу, истакнуто је да је тиме коначно заустављено најтеже крвопролиће у Европи после другог светског рата.

У резолуцији се истиче да је бугарски народ одахнуо, јер је пуне четири године страховао од ширења ратног пожара на Балкану и саучествовао због жртава и разарања у претходној Југославији.

Стављањем потписа на мировни споразум у Паризу, отвара се нова етапа у развоју Балкана, став је посланика Народног собрања. Они сматрају да ће међусобно јачање поверења допринети трајној стабилности мира и сарадње на Балкану.

„На Балкану и у Европи, од данас је нова геополитичка карта која је у Паризу озваничена и са којом свет мора убудуће да рачуна", каже се у резолуцији бугарског парламента.

Прекудан тренутак

У првим извештајима из Париза, турске радио и телевизијске станице истакле су да је јучерашњи скуп прекудан тренутак за успостављање мира у Босни.

Руковање после потписа: Клинтон, Милошевић, Ширак, Туђман и Изетбеговић у Јелисејској палати

Званична Анкара још није реаговала на мировни споразум који је потписан у Француској. Њен став је јасан. Она безрезервно подржава муслиманског лидера **Алију Изетбеговића** и његове захтеве за очување јединственог Сарајева и територијалног интегритета и суверенитета Босне у међународно признатим границама. Подржавајући споразум о миру, у Анкари се сматра да је тај услов испуњен, без обзира на то што су Срби добили право да оснују своју републику.

У Анкари се, додуше, могу чути усамљена упозорења по којима су муслимани највише изгубили јер ће се, наводно, босански Хрвати припојити Загребу, а Срби Југославији.

Мађарска влада је поздравила потписивање мировног споразума о Босни и изразила наду да ће овдашња предузећа учествовати у обнови целокупног подручја претходне Југославије.

Шеф мађарске дипломатије **Ласло Ковач**, рекао је новинарима да би потписани споразум у Паризу „требало да буде добра основа и за решење положаја националних мањина у свим бившим југословенским републикама".

„Мир је резултат компромиса. Нема ни победника ни поражених, што је и услов да он постане трајан", оценио је државни секретар у Министарству иностраних послова Мађарске **Иштван Сент-Ивањи.**

Успоставити поверење

Представник кинеског министарства иностраних послова **Чен Џиен** је рекао у Пекингу да је мировни споразум, потписан јуче у Паризу, у служби основних интереса народа на простору претходне Југославије.

Џиен је изразио наду да ће главни актери искрено спровести у живот Париски уговор како би повратили мир, поново успоставили међусобно поверење и посветили се привредној изградњи својих земаља.

Кинеска агенција Хсинхуа констатује да је Југославија доста урадила да би до споразума уопште дошло. По оцени агенције, најзначајнији за постизање споразума је председник **Слободан Милошевић**.

Уз оцену да је Београд сада искрсну као „кључни миротворац у региону", Хсинхуа констатује да ће Југославија и даље бити кључни фактор за очување мира у региону", сматра кинеска агенција.

„Румунија поздравља практични дух преговарача који је омогућио јучерашњу материјализацију Дејтонског споразума", рекао је Кебелеу. Он је додао да његова земља „такође поздравља ослобађање француских пилота, што је омогућило настављање успешних дипломатских активности, стационирање у Босни првих ешелона војника за логистичку подршку и почетак решавања питања пресељених и избеглих породица".

ЕВРОПСКА УНИЈА

А сада — обнова

Предвиђен је и први међународни скуп у циљу формирања фондова за помоћ Босни и Херцеговини, 20. и 21. децембра у Бриселу, када ће финансијски експерти настојати да обезбеде првих пола милијарде долара за такозвани „мини Маршалов план".

Брисел (Танјуг) — Потписивање мировног споразума о Босни оцењује се у изворима Европске уније као историјска прекретница, не само за судбину народа у Босни и Херцеговини, већ и активности европске интеграције која ће у наредном периоду покушати да надокнади оно што је пропустила у претходном, када је рат можда још могао бити спречен.

Наравно, овакве изјаве не изричу се јавно. Оно што је требало саопштити, рекли су већ председавајући ЕУ **Фелипе Гонзалес и Карл Билт**, на свечаној церемонији у Паризу.

Из разгонора са европским функционерима, који су остали у седиштима европских институција у Бриселу, може се закључити да је у току мобилизација да се сада, пошто су стављени потписи на париски мир, све учини како би он постао трајна реалност.

У том смислу већ је у изворима Европске комисије изражена реална нада да ће акција европске „Петнаесторице", предвиђени први скуп у циљу прикупљања фондова за помоћ Босни и Херцеговини, уродити плодом, односно, да ће конференција дародаваца и финансијских експерата 20. и 21. децембра у Бриселу успети да обезбеди и првих пола милијарде долара за такозвани „мини Маршалов план".

Главни део овог посла биће обављен у фебруару или марту идуће године, када се очекује скуп светских дародаваца у пуном саставу и формирање фонда десет пута већег у односу на почетни.

Према плановима Европске уније за обнову ратом разорених привреда земаља некадашње Југославије, као и за повратак избеглица својим кућама и њихово збрињавање, у току наредне три године биће потребно најмање пет милијарди долара.

Европска унија већ је из својих средстава, заправо неутрошеног новца из програма ПХАР намењеног некадашњој Југославији, а и из буџета за идућу годину, обезбедила око 1,3 милијарде долара. Америка је досад обећала око 700 милиона долара а Јапан 20 милиона долара.

ПРЕС КОНФЕРЕНЦИЈА ПОРТПАРОЛА УНПРОФОР У БЕОГРАДУ

Гали понудио две опције

Генерални секретар УН предложио Савету безбедности две варијанте — да се у источној Славонији распореде мултинационалне или снаге УН, изјавила Сузан Мануел и додала да није јасна оштра реакција САД

Београд — Није јасно зашто су САД тако бурно реаговале на предлог **Бутроса Галија** да се у источну Славонију распореди 9.300 војника мултинационалних снага, када је то само једна од две опције генералног секретара, изјавила је јуче новинарима портпарол УН у Београду **Сузан Мануел.**

Друга опција у предлогу Галија Савету безбедности, истакла је она, гласи да се у то подручје распореде снаге УН.

„Као што се у извештају види, генерални секретар заиста предлаже да се оформе мултинационалне снаге (за источну Славонију)... А јасно се види из извештаја да је генерални секретар свестан свих тешкоћа са којима су снаге УН биле суочене на терену извршавајући команде", додала је она, а да често за то није било средстава.

По речима Сузан Мануел, чини се да је генерални секретар, предлажући могућност ангажовања мултинационалних снага, заправо нагласио да су потребна посебна овлашћења како би војници могли да извршавају своје задатке. Мануел је истакла да Галијев предлог садржи услов — да ако ту буду трупе УН, онда оне треба да делују у складу поглавља седам повеље УН. Према тој одредби, подсетила је, снагама УН је дозвољена „употреба оружане силе у одређеним ситуацијама".

Ситуација на терену у источној Славонији, по речима Мануел, одвија се у складу са споразумом, војска РСК повлачи наоружање из зоне раздвајања, а припадници УН у потпуности могу слободно да се крећу. Што се тиче демилитаризације источне Славоније, Мануел је подсетила на предлог Бутроса Галија да то још увек не може да почне све док се не распореде снаге за очување мира на том простору. То ће, нагласила је, омогућити власти локалних Срба и Хрвата да у року од 30 дана тај процес и заврше.

Г. Мијаиловић

Paris'te Barış Anlaşmasının İmzalanmasına Tepkiler

Tüm Dünya Rahat Bir Nefes Aldı

Yabancı medya ve resmi siyasi çevreler, Paris'teki Elysee Sarayı'nda üç buçuk yıl süren savaşın ardından imzalanan anlaşmayı Avrupa ve Balkanlar için tarihi bir an olarak değerlendiriyor.

Belgrad, Tanjug

Yabancı basın, Elysee Sarayı'nda Bosna-Hersek barış anlaşmasının imzalanmasını memnuniyetle karşıladı. Avusturya medyası, barış anlaşmasının imzalanmasının üç yıl süren ve 200.000'den fazla insanın hayatına mal olan kanlı çatışmanın sona erdiğini ifade etti. Ayrıca, bu anlaşmanın yaklaşık üç buçuk milyon mültecinin Bosna'ya geri dönmesini sağlayacağı da vurgulandı. Viyana, barış anlaşmasının imzalanmasına henüz resmi olarak tepki vermedi, ancak Yugoslavya ve Bosna-Hersek'in karşılıklı olarak tanınmasına büyük önem veriliyor ve yakında Yugoslavya ve Hırvatistan'ın da karşılıklı olarak tanınması bekleniyor. İtalyan basını, üç buçuk yıl süren savaşın ardından barış anlaşmasının imzalanmasının Avrupa ve Balkanlar için tarihi bir an olduğunu düşünüyor. İtalyan kamuoyu, resmi imza töreni öncesinde bu anlaşmayı bir barış imzası olarak nitelendirdi.

Belgrad'a Övgü

İtalyan siyasi çevrelerinde, ABD Başkanı Bill Clinton ve Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç ile dün gerçekleştirdikleri görüşmelerin, ABD ve Fransa'nın Belgrad'ın ve özellikle Sırp Cumhurbaşkanının Bosna'daki barış sürecini başarıyla tamamlamak için gösterdiği çabalara bir takdir işareti olduğu değerlendirilmekte. İtalyan Dışişleri Bakanı Susanna Agnelli, Paris'te imzalanan anlaşmayı tarihi bir eylem olarak selamladı ve nihayetinde Sırp halkının dünyada üzerine yapışmış olan kötü imajın ortadan kaldırılması gerektiğini belirtti. İtalyan televizyonu, dün bu tarihi olaya bir saatlik bir program ayırdı. Programa, Yugoslavya'nın İtalya Büyükelçisi Miodrag Lekić de katıldı. Lekić, Hırvatistan'ın Roma Büyükelçiliği danışmanı Duška Paraviç'in (Paravić), Doğu Slavonya'nın Sırplar tarafından işgal edilen bir bölge olduğu yönündeki iddialarını reddetti ve Sırpların yüzyıllardır bu bölgede yaşadıklarını vurguladı. Sofya'da, Bulgar Parlamentosu, Dayton Anlaşması ve Paris'teki imzalanması vesilesiyle özel bir karar

aldı ve bu karar, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki en kanlı çatışmanın nihayet durdurulduğunu belirtti. Kararda, Bulgar halkının, savaşın Balkanlara yayılmasından dört yıl boyunca endişe duyduğu ve eski Yugoslavya'daki kurbanlar ve yıkımlar için üzüldüğü ifade edildi. Paris'te barış. Balkanlar ve Avrupa'da, Paris'te resmiyet kazanan yeni bir jeopolitik harita var ve dünya bundan sonra bu haritayı dikkate almak zorunda kalacak" denilmektedir.

Kritik An

Paris'ten gelen ilk raporlarda, Türk radyo ve televizyon istasyonları, dün yapılan toplantının Bosna'da barışın sağlanması için kritik bir an olduğunu vurguladı. Ankara, Fransa'da imzalanan barış anlaşmasına henüz resmi bir tepki vermedi. Ancak tutumu net. Ankara, Müslüman lider Aliya Izzetbegoviç'i ve Bosna'nın uluslararası tanınan sınırları içinde birleşik Saraybosna, toprak bütünlüğü ve egemenlik taleplerini kayıtsız şartsız destekliyor. Ankara'da, barış anlaşmasını destekleyerek, Sırpların kendi cumhuriyetlerini kurma hakkı elde etmelerine rağmen, bu şartın yerine getirildiği düşünülüyor. Ancak Ankara'da, bazı tekil uyarılar da duyuluyor: Müslümanlar en çok kaybeden taraf oldu, çünkü iddiaya göre Bosnalı Hırvatlar Zagreb'e, Sırplar ise Yugoslavya'ya katılacaklar.

Macar hükümeti, Bosna barış anlaşmasının imzalanmasını memnuniyetle karşıladı ve Macar şirketlerinin eski Yugoslavya'nın tüm bölgelerinin yeniden inşasında yer almasını umduğunu belirtti. Macaristan Dışişleri Bakanı Laszlo Kovacs, Paris'te imzalanan anlaşmanın, tüm eski Yugoslavya cumhuriyetlerindeki ulusal azınlıkların durumunun çözümü için de iyi bir temel olması gerektiğini söyledi. Macaristan Dışişleri Bakanlığı Devlet Sekreteri Istvan Szent-Ivanyi, "Barış bir uzlaşmanın sonucudur. Ne kazanan ne de kaybeden var, bu da onun kalıcı olmasının şartıdır." dedi.

Güveni Yeniden Kurmak

Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Chen Jian, dün Paris'te imzalanan barış anlaşmasının, eski Yugoslavya topraklarındaki halkların temel çıkarlarına hizmet ettiğini söyledi. Jian, ana aktörlerin Paris anlaşmasını samimiyetle uygulayarak barışı yeniden sağlamalarını, karşılıklı güveni yeniden tesis etmelerini ve ülkelerinin ekonomik kalkınmasına odaklanmalarını umduğunu ifade etti. Çin ajansı Xinhua, Yugoslavya'nın anlaşmaya ulaşmak için çok şey yaptığını belirtiyor. Ajansın değerlendirmesine göre, anlaşmanın tanınmasında en önemli kişi Cumhurbaşkanı

Slobodan Miloşeviç. Belgrad'ın şimdi bölgede kilit bir barış yapıcı olarak ortaya çıktığını belirten Xinhua, Yugoslavya'nın bölgedeki barışı korumak için kilit bir faktör olmaya devam edeceğini belirtiyor.

Kebeleu, “Romanya, dünkü Dayton Anlaşması'nın somutlaşmasını sağlayan müzakerecilerin pratik ruhunu memnuniyetle karşıladı.” dedi. Ayrıca ülkesinin, Fransız pilotlarının serbest bırakılmasını, başarılı diplomatik faaliyetlerin devam etmesini, ilk asker birliklerinin Bosna'ya yerleştirilmesini, lojistik desteği ve yerinden edilmiş ve mülteci ailelerin sorunlarının çözülmeye başlanmasını memnuniyetle karşıladığını ekledi.

EK-42. Vjesnik, 1 Kasım 1995, Haber örneği

Kraj sna o »velikoj Srbiji«

Uz dobru vijest i probleme

U potrazi za novim kandidatima

Rus u stožeru NATO-a

Mnogo obećanja, a malo pomoći

Ulaganjima do boljeg razvoja

Protiv skupih priredaba

Završena berba šećerne repe

Otvoren obnovljeni kamenolom

Knjige najboljim studentima

Međimurski traktori na Korduno

Protiv droge još u vrtiću

Papa za Božić u Sarajevu?

Büyük Sırbistan Rüyasının Sonu

Jonathan Landey, “Bazı analistler, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'ne uygulanan yaptırımlar kaldırılırsa, isyancı Sırpların nihai barış sağlanmadan önce Hırvatistan ile yapılan son anlaşmadan çekilebileceklerinden korkuyor” diye yazıyor.

Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Hırvatistan'daki Sırp azınlığı, Sırbistan ve Bosna'daki diğer Sırplarla birleşmek için dört yıldan fazla bir süre savaştı. Görünüşe göre nihayet Büyük Sırbistan rüyalarından vazgeçtiler. Hırvatistan'ın Sırbistan sınırında yer alan doğu Slavonya'daki Sırplar, pazar günü Hırvatistan'ın 1991'de bağımsızlığını ilan ettiği dönemde Yugoslav ordusunun desteğiyle başlattıkları isyan sırasında ele geçirdikleri son toprakları bırakmayı kabul ettiler. Anlaşma, eski Yugoslavya cumhuriyetlerinin liderlerinin, bu bölgede kapsamlı bir barış sağlamak amacıyla Amerikalı yetkililerle bir araya geldiği Dayton'da yapıldı. Eğer uygulanırsa, bu anlaşma, binlerce kişinin öldüğü ve binlerce kişinin atalarının topraklarından sürüldüğü çatışmayı sona erdirecek. Ayrıca, dört yıllık savaştan sonra Hırvatistan ve Sırbistan arasındaki ilişkilerin normalleşmesine yol açabilir. Birleşmiş Milletler barış arabulucusu Thorvald Stoltenberg, Hırvatistan'ın başkentinde, "Bu, eski Yugoslavya'daki savaşların sonunun başlangıcı… Genel barışa yol açacak bulaşıcı bir etkisi olacağına inanıyorum" dedi.

Yeni anlaşma önce Dayton'da Hırvatistan Cumhurbaşkanı Tucman ve isyancı Sırpları teşvik eden, silahlandıran ve finanse eden Sırbistan Cumhurbaşkanı Miloşeviç tarafından yapıldı. Daha sonra Stoltenberg ve anlaşmayı barış için önemli bir adım olarak nitelendiren ABD'nin Hırvatistan Büyükelçisi Peter Galbraith, anlaşmayı Doğu Slavonya'daki Sırp liderlerine götürdüler. Anlaşma, Zagreb'in Doğu Slavonya'daki egemenliğinin en az bir yıllık bir geçiş döneminden sonra yeniden tesis edilmesini öngörüyor. Geçiş dönemi boyunca bölgeyi uluslararası askeri güçler denetleyecek, ancak bu güçlerin bileşimi henüz belirlenmedi. Bölge, birliklerin konuşlanmasından itibaren 30 gün içinde silahsızlandırılacak. Bu güçlerin başlıca görevi, 1991'deki savaş sırasında yerlerinden edilen yaklaşık 100.000 Hırvat'ın ve savaş sırasında yerlerinden edilen Sırp nüfusun güvenli bir şekilde geri dönmesini sağlamak olacak. Ancak, birçok uzman, sıkı bir milliyetçi hükümetin lideri olan Franyo Tucman'ın yönetiminde ayrımcılığa uğramaktan korkarak çoğu Sırp'ın Sırbistan'a gideceğini söylüyor. Bir Amerikalı diplomat, "Bu insanlar gidecek… Krajina'daki gibi olacak" diyor.

Yeni Anlaşma ve Amerikan Diplomatlarının Görüşleri

Yeni anlaşma, Amerikan diplomatları ve diğer analistlerin Miloşeviç'in tek önceliğinin, Sırp ekonomisini harap eden BM yaptırımlarının kaldırılmasını sağlamak için barış çabalarına iş birliği yapmak olduğuna dair görüşlerini pekiştirdi. Bir Amerikan diplomat, "Miloşeviç yaptırımların kaldırılmasını istiyor ve onlar (Hırvatistan'daki isyancı Sırplar) onlara yardım etmeyeceğini biliyorlar" dedi ve "Onun onları savunmadığını biliyorlar" ekledi.

Bazı analistler ise Sırpların yeni anlaşmayı kabul etmeleri konusunda şüpheli. Yaptırımların, anlaşmanın tam olarak uygulanmasından önce kaldırılması halinde, Hırvatistan'daki isyancı Sırpların anlaşmadan vazgeçebileceğini belirtiyorlar. Bu, Aralık 1991'de BM'nin anlaşmayı kabul edip silahsızlanmalarını istediğinde olduğu gibi olabilir. Washington'daki Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi'nde Doğu Avrupa uzmanı Janus Bugajski, "Şimdi yaptırımların kaldırılması için her şeyi imzalamaya istekli, ancak bu, anlaşmayı uygulayacakları anlamına gelmiyor" dedi.

Doğu Slavonya, isyancı Sırpların ele geçirdiği en küçük bölge olmasına rağmen stratejik olarak çok önemli. Verimli toprakları ve doğudaki petrol yatakları ile kuzeyde Macaristan ile sınırı bulunan bölge, stratejik öneme sahiptir.

EK-43. Vjesnik, 21 Kasım 1995, Haber örneği

Sporazum Hrvatske i »SRJ« o nestalima

Granić i Milanović u Daytonu potpisali dokument o traženju nestalih osoba

Sporazum s nepoznanicama

Francuski mediji navijaju za pobjedu mira u Daytonu

Plan za Kosovo

Beograd i Tirana suglasni oko Kosova?

Neizvjesno do kraja

O Daytonu u Mostaru

Miloševićeva opasna karta iznenađenja

Pregovori u Wright-Pattersonu *ucijenjeni* sankcijama

Wright-Patterson'daki Görüşmeler Yaptırımlarla Tehdit Edildi

Miloşeviç'in Tehlikeli Sürpriz Kartı

New York (Vjesnik'in sürekli muhabirinden)- Wright-Patterson Hava Üssü'nde Ohio, Dayton yakınlarındaki barış görüşmeleri için hayat memat meselesi olan bir hafta sonuydu. Ev sahipleri, görüşmecileri şimdiye kadar görülmemiş bir tehdit, taviz ve vaat yoğunluğuyla karşı karşıya bıraktı. Zirve noktası, pazartesi sabahı düzenlenecek basın toplantısı olacaktı; bu toplantıda ya görüşmelerin başarısı ya da başarısızlığı ilan edilecekti. Bu arada, görüşmelere katılanlara Başkan Clinton'un pazartesi günü Dayton'a gelip anlaşmayı mühürlemeyi ve törende bulunmayı planladığı söylendi. Ancak o anda Wright-Patterson'daki Amerikalı diplomatlar, ellerinde sadece %90'lık bir anlaşma olduğunu kabul ettiler, kalan %10 ise her şeyi bozabilecek en kritik konulardı. Pazar öğleden sonra bu oran %99'a çıktı, ancak kalan %1 en zor sorunlardan oluşuyordu.

Geçen hafta sonunun en zor sorunu üç önemli bölgeyle ilgili görüşmelerdi: Sırpların Saraybosna'nın bazı kenar bölgelerini kontrol etme talepleri, Bırçko koridorunun genişliği ve Saraybosna'dan Goražde'ye giden koridorun genişliği. Görünüşe göre diğer her şey o zamana kadar çözülmüştü, ancak pazar sabahı Bosna-Hersek Dışişleri Bakanı Muhamed Šaćerbej (istifasını sunmuştu), Amerikalı gazetecilere şu açıklamayı yaptı: "Çok açık olmak gerekirse, verebileceğimiz her şeyi verdik." Gazeteciler, Washington'un Izzetbegoviç'ten çok fazla şey istediği konusunda Şaçirbey'in acı ve suçlayıcı tonunu kaydettiler.

Yaptırımlar Konusundaki Dramatik Dönüş

Şaçirbey Müslümanların verebilecekleri her şeyi verdiklerini yorumlarken, Miloşeviç pazar günü hala alabileceği her şeyi almaya çalışıyordu. Hırvatistan Cumhurbaşkanı Tucman Ohio'ya geldiğinde ve ev sahipleri pazartesi günü anlaşmanın imzalanacağı törene Başkan Clinton'ın olası gelişini duyururken, Slobodan Miloşeviç gözlemcileri şaşırtan bir hamle yaptı. Bu sırada Richard Holbrook'un nasıl hissettiği ise sadece tahmin edilebilir. Reuters'in iddiasına göre, Miloşeviç pazar günü ev sahiplerine şantaj yaptı. Bu sadece bir yoğunluk meselesi ve gerçekler şu şekilde:

Reuters'e göre, Dayton'daki diplomatlara dayanarak Miloşeviç, Sırbistan ve Karadağ'a yönelik yaptırımların kaldırılmasına dair BM Güvenlik Konseyi'nin mavi versiyonunu

hemen kabul etmedikçe ve kamuoyuna açıklamadıkça hiçbir şeyi imzalamayacağını veya paraflamayacağını belirtti. Bu, pazar gecesi anlamına geliyordu. Yaptırımların kaldırılmasına yönelik karar taslağı, Rusya'nın taslağına göre, barış anlaşmasının paraflanmasından sonra ertesi gün gece yarısından bir saat sonra yapılacak bir oylamayla kabul edilecekti. Bu karar taslağı, Miloşeviç'in parafından sonra anlaşmanın Paris'te imzalanmaması durumunda yaptırımların yeniden uygulanmasını öngörüyordu ve bu taslak, müzakerecilerin önünde cuma günü masadaydı.

Izzetbegoviç, Miloşeviç'in sadece anlaşmayı paraflaması karşılığında yaptırımların kaldırılmasını veya askıya alınmasını öngören bu fikre şiddetle karşı çıktı, ancak Amerikalılar bu Rus taslağını kabul etmeye hazırdı. Pazar günü yaşananlar küçük bir dönüş ve kesinlikle durumun keskinleşmesiydi. "Paraflanmadan sonra değil," diyor Miloşeviç, "mavi taslak, yani kararın nihai versiyonu, paraflamadan önce Güvenlik Konseyi'nde kabul edilmelidir."

Şantaj olup olmadığı bilinmez, ancak pazar gecesi Amerika saatiyle yaklaşık 20:00, Orta Avrupa saatiyle pazartesi sabahı 2:00 civarında BM Güvenlik Konseyi ve İrtibat Grubu üyeleri acil olarak toplandı. Bu toplantının amacı sadece Sırbistan ve Karadağ'a yönelik yaptırımların askıya alınmasına ilişkin kararı hazırlamak değil, aynı zamanda Bosna-Hersek'e yönelik silah ambargosunun kaldırılmasına ilişkin bir kararı da hazırlamaktı. Ayrıca, açıklanmamış olsa da, muhtemelen eski Yugoslavya bölgesindeki diğer ülkeler için de geçerli olacaktı.

"Paris'te Görüşürüz"

Acil olarak toplanan Güvenlik Konseyi'ndeki olağandışı danışmalarda tam olarak ne olduğu kamuoyuna açıklanmadı ve kimse bu konuda bir şey söylemiyor. Ancak yaklaşık bir saat süren danışmanın ardından, İrtibat Grubu ve Güvenlik Konseyi hiçbir sonuç elde edemeden ve herhangi bir yorum yapmadan dağıldılar. Güvenlik Konseyi ve İrtibat Grubu'nu, Miloseviç'e bir taviz verilmesi gereken bu danışmalara resmi olarak kimin çağırdığı da kesin olarak bilinmiyor, ancak Washington'un pazar gecesi her şeyi durdurduğu ve Güvenlik Konseyi'nin Ohio'daki sonuçlardan önce hareket etmemesi gerektiği belirtiliyor.

Şimdi bu şu anlama geliyor: Güvenlik Konseyi kararına, kurallar gereği, nihai mavi versiyonunun yayımlanmasından ancak 24 saat sonra oy verilebilir (bu henüz yapılmadı) ve oylama en erken salı günü yapılabilir, Ohio'da bu arada ne olursa olsun.

Pazar gecesi Güvenlik Konseyi hâlâ danışmalarda bulunurken, Amerikan büyükelçisi Madeline Albright, Ohio'daki görüşmelerin böyle hassas bir son aşamasında nihai kararın alınmasının anlamsız olduğunu belirtti. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns, Dayton'da gazetecilere, görüşmelerde tarafların ana sorunlar üzerinde hâlâ anlaşamadıklarını bildirdi.

The New York Times, pazartesi günü yaptığı yorumda, en zor durumda olanın, bütün Bosna-Hersek taleplerinin yarısını bırakması gereken Izzetbegoviç olduğunu belirtti. Gazete, barışın Bosna'yı böleceğini, savaşın devam etmesinin ise Bosna'yı tamamen yok edebileceğini ekledi. NATO'nun 0.000 askerinin, Bosna-Hersek'te üç halkın birlikte yaşayabileceği temelleri değil, nihai bölünmenin temellerini koruması gerektiğini ifade etti. Burns, üç tarafın Paris'te tekrar bir araya gelmeyi kabul ettiğini söyledi.

Amerikan medyasına göre, Ohio'daki görüşmeler başarısız olsa bile Paris'te devam edebilir. Ancak pazar günü yaşanan gelişmelerle, Amerikan tarafı bu ihtimali göz önünde bulundurmamıştı.

EK-44. Vjesnik, 22 Kasım 1995, Haber örneği

NAKON DVADESET JEDNOG DANA DRAMATIČNIH PREGOVORA

POTPISAN MIROVNI SPORAZUM U DAYTONU!

VJESNIK

ZAGREBAČKO IZDANJE

HRVATSKI POLITIČKI DNEVNIK

Godina LVI. Broj 17285 Zagreb, srijeda, 22. XI. 1995. Cijena 3,5 kune

Diners Club Adriatic

system data
Blagajna, Softver
Tel.: 01/437506

U utorak, u 16.05 sati (22.05 po srednjoeuropskom vremenu), završeni pregovori u Daytonu

Paraf za kraj rata

»Predsjednici Bosne, Hrvatske i Srbije napravili su povijesni i herojski izbor: oni su slijedili volju svojih naroda. Mirovni sporazum očuvat će Bosnu kao jedinstvenu državu unutar postojećih granica, a država će se sastojati iz dva dijela, bošnjačko-hrvatske Federacije i dijela bosanskih Srba, uz pravednu raspodjelu teritorija između te dvije zajednice«, rekao je Bill Clinton objavljujući da je postignut mirovni sporazum o BiH, koji je potom parafiran

KREŠIMIR FIJAČKO

NEW YORK [Od Vjesnikova stalnog dopisnika] — Američki predsjednik Clinton u utorak je u 1120 [1730 po srednjoeuropskom vremenu] u Washingtonu objavio da je u bazi Wright-Patterson, kod Daytona u Ohiu, postignut mirovni sporazum, nakon 21 dana teških pregovora. Nakon 16 sati [22 po srednjoeuropskom vremenu] predsjednici Tuđman, Izetbegović i Milošević parafirali su mirovni sporazum koji označava kraj rata u Bosni i Hercegovini.

Predsjednik Clinton je u svom govoru pred Bijelom kućom rekao kako su »predsjednici Bosne, Hrvatske i Srbije napravili povijesni i herojski izbor: oni su slijedili volju svojih naroda. Mirovni sporazum očuvat će Bosnu kao jedinstvenu državu unutar postojećih granica, a država će se sastojati iz dva dijela, bošnjačko-hrvatske Federacije i dijela bosanskih Srba, uz pravednu raspodjelu teritorija između te dvije zajednice«.

Odmah po parafiranju mirovnog sporazuma u Ohiu, u New Yorku su sazvane hitne konzultacije Vijeća sigurnosti UN-a, koje bi sada, kako se i najavljivalo, trebalo pripremiti za glasovanje dvije rezolucije. Jednu, koja govori o suspenziji sankcija Srbiji i Crnoj Gori, i drugu koja govori o ukidanju embarga na uvoz oružja u BiH i sve države bivše Jugoslavije. Kako se saznaje, nacrt te rezolucije predviđa da se u prvih 90 dana ništa ne mijenja, a da se tijekom drugih 90 dana dopusti uvoz lakog naoružanja. Uvoz teškog naoružanja (uključujući topove, tenkove, zrakoplove i helikopterej bio bi moguć tek po isteku 180 dana, premda američki izvori tvrde kako će se prije pokušati sniziti razinu srpskog naoružanja, nego prodavati teško oružje Bosancima.

Rezolucija o provođenju Temeljnog sporazuma o istočnoj Slavoniji, koja je pripremljena još prošloga tjedna, pa je onda njezino donošenje odgođeno do završetka mirovnih pregovora u Ohiu, nije još na stolu u Vijeću sigurnosti. Ali, u Vijeću se tvrdi kako ona uopće nije sporna te da će Vijeće o njoj glasovati »za nekoliko dana«. Str. 2, 3, 4 i 10

Trojica predsjednika parafiraju u Daytonu temeljni sporazum o okončanju rata u BiH Foto: Fah/Reuters

Govor predsjednika Tuđmana

Sporazum koji obećava trajni mir

DAYTON — »Dopustite mi da izrazim zadovoljstvo zbog činjenice da smo konačno postigli rješenje koje obećava trajni mir u BiH, što znači u biv šoj Jugoslaviji, nakon pet godina krize i četiri godine rata i više od tri godine intenzivnih pregovora«, rekao je hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman na svečanosti parafiranja mirovnog sporazuma u Daytonu.

Po njegovu sudu, dramatični tijek pregovora »simbolizira svu složenost i težinu nedvojbeno najveće krize koja se dogodila u Europi nakon Drugog svjetskog rata«.

Republika Hrvatska je učinila sve kako bi izbjegla rat, a kada je on na nesreću bukno nije štedjela truda u potrazi za mirnim rješenjem, naglasio je dr. Tuđman i dodao da je hrvatsko izaslanstvo i u Daytonu »na svaki mogući način pridonijelo postizanju rješenja«.

»Posebice se nadamo i očekujemo mirnu reintegraciju preostalog okupiranog hrvatskog područja i potpunu normalizaciju odnosa među svim državama nastalim na prostoru bivše Jugoslavije, kao i njihovim narodima, na temelju uzajamnog priznanja«, kazao je dr. Tuđman.

Podsjetio je da je prije dvije godine u pismu predsjedniku Clintonu izrazio mišljenje da »samo respektabilne snage, poput NATO-a, imaju političku i vojnu snagu nehodnu za uspostavu mira«. Slijedom toga dr. Tuđman je podržao očekivani dolazak NATO-a i američkih snaga u BiH i obećao punu suradnju Hrvatske u ispunjenju njihove zadaće.

Francuski piloti na sigurnom!

JAHORINA — Dvojica francuskih pilota, čiji je zrakoplov bio srušen nad Palamo 30. kolovoza, nalaze se »na sigurnom«, izjavio je novinarima u utorak zapovjednik tzv. Romanijskog korpusa paravojske bosanskih Srba, general Dragomir Perišić. Time je prvi put jedan dužnosnik bosanskih Srba potvrdio da su satnik Frederic Chiffot i poručnik Jose Sauvignet živi. (Hina)

UZDRMANI TEMELJI BRITANSKE MONARHIJE

Diana odriče Charlesu pravo na krunu

Str. 4

VJESNIKOV RAZGOVOR

Mato Mišo Moretti

Deset mjeseci u Cavtatu pod srpskom okupacijom

Str. 8

VRIJEME: SUNČANO I PROHLADNO

100 DEM = 372,4400 kn

srednji tečaj Narodne banke Hrvatske

NAC. SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA ZAGREB

ZAGREBAČKO IZDANJE

Salı, 16:05, Orta Avrupa Saati ile 22:05, Dayton'daki Görüşmeler Sona Erdi

Savaşın Sonunu Getiren Paraf

Bill Clinton, Bosna-Hersek ile ilgili barış anlaşmasının imzalandığını duyururken "Bosna, Hırvatistan ve Sırbistan başkanları tarihi ve kahramanca bir seçim yaptılar. Halklarının iradesini takip ettiler. Barış anlaşması, mevcut sınırlar içinde tek bir devlet olarak Bosna'nın korunmasını sağlayacak ve devlet, adil bir toprak dağılımıyla Boşnak-Hırvat Federasyonu ve Bosnalı Sırpların bölgesi olmak üzere iki bölümden oluşacak…" dedi.

New York (Vjesnik'in sürekli muhabirinden) - ABD Başkanı Clinton, salı günü Washington'da saat 11:30'da, yani Orta Avrupa Saati ile 17:30'da, Ohio, Dayton yakınlarındaki Wright-Patterson Üssü'nde 21 gün süren zorlu müzakerelerin ardından bir barış anlaşmasının imzalandığını açıkladı. 16:00, yani Orta Avrupa Saati ile 22:00'den sonra, Başkanlar Tucman, Izzetbegoviç ve Miloşeviç barış anlaşmasını parafladılar ve bu anlaşma Bosna-Hersek'teki savaşın sona erdiğini belirtiyor. Başkan Clinton, Beyaz Saray önünde yaptığı konuşmada, Bosna, Hırvatistan ve Sırbistan başkanlarının tarihi ve kahramanca bir seçim yaptıklarını söyledi: "Halklarının iradesini takip ettiler, barış anlaşması, mevcut sınırlar içinde tek bir devlet olarak Bosna'nın korunmasını sağlayacak ve devlet, adil bir toprak dağılımıyla Boşnak-Hırvat Federasyonu ve Bosnalı Sırpların bölgesi olmak üzere iki bölümden oluşacak."

Ohio'daki barış anlaşmasının hemen ardından, New York'ta Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi acil danışma toplantıları düzenledi. Bu toplantılar, Sırbistan ve Karadağ'a yönelik yaptırımların askıya alınmasına ve Bosna-Hersek ve eski Yugoslavya'daki tüm devletlere yönelik silah ambargosunun kaldırılmasına ilişkin iki karar taslağı için yapılacak oylamaya hazırlık niteliğindeydi. Bu karar taslağı, ilk 90 gün boyunca hiçbir şeyin değişmemesini, ikinci 90 gün boyunca ise hafif silah ithalatına izin verilmesini öngörüyor. Ağır silahların, topçu, tank, uçak ve helikopterlerin ithalatına ancak 180 gün sonra izin verilecek, ancak Amerikalı kaynaklar, Sırp silahlarının seviyesini düşürmeye çalışacaklarını ve Bosnalılara ağır silah satmak istemediklerini belirtiyor.

Doğu Slavonya ile ilgili temel anlaşmanın uygulanmasına dair karar taslağı ise geçen hafta hazırlanmıştı, ancak Ohio'daki barış müzakerelerinin tamamlanmasına kadar

ertelenmişti. Bu karar taslağı henüz Güvenlik Konseyi'nin önünde değil, ancak Konsey, bu taslağın tartışmalı olmadığını ve birkaç gün içinde oylanacağını belirtiyor.

EK-45. Vjesnik, 23 Kasım 1995, Haber örneği

2 VJESNIK SVIJET Četvrtak, 23. studenoga 1995.

Reagiranja na daytonski

Dr. Franjo Tudman nakon ceremonije parafiranja:

U Daytonu zaista postignut mir

Hrvatski predsjednik ocijenio da u medijima pretjeće ocjena da je Hrvatska iz ove konferencije izašla kao pobjednik i da je, s gledišta hrvatskih nacionalnih interesa, postigla sve što je mogla

DAYTON – »Ono što je postignuto ovdje je zaista mirovni sporazum koji će osigurati trajni mir u središnjem dijelu Balkana«, izjavio je američki državni tajnik Warren Christopher u ime predsjednika Clintona, dodavši da je »Dayton uspio«. Predsjednik Tudman, koji je u Daytonu vodio hrvatsku delegaciju, izjavio je da je »ovo najbolje što je moglo biti u ovim okolnostima«.

Predsjednik Tudman ocijenio je da je Dayton potvrdio međunarodnu afirmaciju Hrvatske. »Europske i druge zemlje sudionice konferencije podržale su hrvatsku politiku, a posebno su istaknuli ulogu Hrvatske u mirnoj reintegraciji Podunavlja«, rekao je predsjednik Tudman.

Predsjednik Tudman ocijenio je da u Daytonu prevladavaju pozitivni elementi, ali da ima i onih koji su bolji za onoga tko ih je dobio, nego za onoga tko ih je izgubio. »Ne želim govoriti o tome tko je pobjednik, a tko gubitnik, ali ako se ocjenjuje iz hrvatske perspektive, onda je Hrvatska dobila ono što je htjela«, rekao je predsjednik Tudman.

Predsjednik Tudman ocijenio je da je Hrvatska u ovoj konferenciji postigla sve što je mogla. »Razumije se da u ovoj

Kompromis se nije mogao postići bez ustupaka ove ili one strane. Fotografija predsjednika Tudmana i Miloševića nakon što su parafirali sporazum u Daytonu

Stoltenberg: Novo poglavlje

ZAGREB – Mirovni pregovarač UN-a Thorvald Stoltenberg dan je u utorak u Zagrebu je izmeću ostalog s Josipom Manolićem, koji je nakon razgovora izjavio da je »Stoltenberg upoznat s povoljnijim političkim mirovnog sporazuma u Daytonu.

Stoltenberg kaže je sporazum vrlo dobar, ali da je »ključno pitanje sada provedba sporazuma«. Stoltenberg je dodao da je »sada započelo novo poglavlje u kojem će međunarodna zajednica morati ulagati u mir i ne samo u rat«.

Papa o daytonskim sporazumima:

Mir za izmučenu Bosnu

VATIKAN – Sveti Otac i u ulozi redovite generalne audijencije u srijedu među ostalim pregovorima i o sporazumima upravo postignutim u Daytonu.

»Želim iskreno pozdravljene skupa je izašao sa sve većom željom da se postignuti dogovor o miru sa središnjeg Bosne i Hercegovine. U ovom smislu želi je kako stanovnici sa sve većom željom da se postignuti dogovor o miru sa središnjeg Bosne i Hercegovine. U ovom smislu želi je kako stanovnici sa sve većom i da ovaj dogovor uskoro bude potvrđen i provedbom, kako bi se zaustavilo svako daljnje prolijevanje krvi i uništavanje. Neka Bog blagoslovi sporazum.«

Izetbegović: Najvažniji je mir

ZAGREB – Nepodijeljena je podrška međunarodnih mirotvorca u provedbi mirovnog sporazuma upravo postignutog u Daytonu, izjavio je u utorak u Zagrebu predsjednik BiH Alija Izetbegović.

»Daytonski sporazum mir, a je mir je dovršio potpuno Bosnu. Bit će to najbolji mir koji će ikada u zagrebačkoj stranci kao prvi. Neću govoriti o dogovorima u Daytonu, kažem samo da je sporazum najbolji dayton«, izjavio je predsjednik BiH. Alija Izetbegović je rekao »koja ne bi bio reaktivan

Sažetak daytonskog mirovnog sporazuma

BiH jedinstvena država

DAYTON – Daytonski mirovni sporazum o BiH omogućava se Bosne i Hercegovine, koja bi imala jedinstvenu državljanstvo, jedinstvenu vanjsku politiku, jedinstvenu monetarnu politiku, jedinstvenu sustav zaštite ljudskih prava, jedinstvenu sustav zaštite ljudskih prava, jedinstvenu sustav zaštite ljudskih prava

Dr. Franyo Tucman, imza töreninin ardından:

Dayton'da Gerçekten Barış Sağlandı

Dayton- Hırvatistan Cumhurbaşkanı Dr. Franyo Tucman, Bosna-Hersek'in geleceğiyle ilgili 21 gün süren müzakerelerin yapıldığı Wright-Patterson askeri üssünden ayrılmadan önce, salı gecesi, "Burada elde edilen şey gerçekten barış" dedi. Cumhurbaşkanı Tucman, Ohio eyaletinin Dayton kentinde Bosna-Hersek ile ilgili kapsamlı barış anlaşmasının imza töreninin ardından "Ana mesele, üç tarafın da kabul edeceği bir anlaşmayı nasıl sağlanacağıydı ve gördüğünüz gibi, burada Hırvat ve Sırp delegasyonlarının, kısmen de Bosna delegasyonunun liderlerinin anlaşmaya daha hazır oldukları, ancak Bosna-Hersek delegasyonunun üyelerinin daha fazla direnç gösterdiği bir durum vardı" dedi. "Üç tarafı da memnun edecek bir uzlaşmaya varmak kolay olmadı ve bu, üç tarafın da taviz vermeden mümkün olamazdı…" diye de ekledi. "Bu, bazı insanlar için kabul edilmesi zor oldu, özellikle de nihai hedeflerine ulaşmak için savaşı sürdürmek isteyenler için" ifadesiyle Hırvat Cumhurbaşkanına göre, konferans, iki-üç yıllık müzakerelerde öğrenilen bir gerçeği doğruladı; barışla ilgilenmeyen, savaş halini sürdürmek veya fethettikleri yerleri korumak ya da savaşla tüm Bosna-Hersek'i geri almak isteyen insanlar vardı.

Hırvatistan'ın Güçlenen Pozisyonu

Cumhurbaşkanı Tucman, Dayton'un Hırvatistan'ın uluslararası tanınmasını pekiştirdiğini belirtti; "Anlaşma, Hırvatistan'ın uluslararası konumunun kesin olarak pekiştirildiği anlamına geliyor." Konferans katılımcılarıyla yaptığı görüşmelerde Hırvatistan'a tüm uluslararası iş birliği ve ikili ilişkiler alanlarında destek vermeye hazır olduklarını taahhüt ettiklerini de ekledi. Cumhurbaşkanı Tucman, medyada Hırvatistan'ın bu konferanstan zaferle çıktığı ve Hırvat ulusal çıkarları açısından elde edebileceği her şeyi elde ettiği yönünde değerlendirmelerin hâkim olduğunu ifade etti; "Elbette, Bosna-Hersek'te yapılan bu tür müzakerelerde, her üç tarafın da taviz vermesi gerektiği için tüm Hırvat çıkarlarını güvence altına alamadık; bu, Bosna Posavina'nın tamamını elde etmekti. Bu, Hırvatistan açısından en zor meseleydi. Bu talebin son güne kadar sürdüğünü, ancak her konferansın savaşın bazı sonuçlarından yola çıkması gerektiği sorusu gündeme geldi.". Hırvat Cumhurbaşkanı ve genel olarak federasyonun yapısı ve merkezi hükümet ile ilgili önemli sonuçların alındığını, Bosna-Hersek'teki Hırvat halkının tam eşitlik ve kurucu haklarının güvence altına alındığını

vurguladı; "Hırvatistan, Bosna Posavina'yı savunmak için her şeyi yaptı" diye hatırlatarak "ama o savaşta henüz ordumuz ve gücümüz yokken savunamadık. Sadece Orašje'ye bu kadar yardım edebildik… Bosna Posavina talebi, Fırtına Operasyonu sonrası Bosna'da kurtarılan bölgelerin teslim edilmesi talebini de beraberinde getirecekti. Bu, uluslararası toplumdan yeterli desteği alamadığımız karmaşık bir meseleydi ve Bosna Posavina'nın tamamının federasyona dahil edilmesi için ısrar edemedik. Barışa ulaşmak ve zaferlerimizin sonuçlarını koruyabilmek için tavizler vermek zorundaydık. Bu şekilde, mevcut koşullarda en fazlasını güvence altına aldık…" dedi.

"Bu, Bosna-Hersek'teki Hırvat halkının sürdürülebilirliğini sağlıyor ve diğer yandan, federasyon ve Hırvatistan arasındaki iş birliği için ortak konseyin oluşturulmasına dair imzalanan anlaşma, sadece eşitliği değil, aynı zamanda Hırvatistan devletinin stratejik çıkarlarını da güvence altına alıyor…" diye de ekledi.

Bir An Önce Normalleşme

Üç devletin karşılıklı tanınmasıyla ilgili bir hüküm olup olmadığı sorulduğunda, Başkan Tucman bunun ilkesel bir hüküm olduğunu belirtti ve "Bunun yanı sıra, Hırvat ve Sırp liderlikleri arasında ilişkilerin normalleştirilmesi gerekliliği konusunda zaten mutabakata vardığımız bir anlaşmamız var" ekledi. Dayton'daki gazeteciler arasında en merak uyandıran konulardan biri olan Prevlaka'nın akıbetiyle ilgili bir soruya yanıt olarak, Hırvatistan Cumhurbaşkanı, son üç yıldır devam eden önceki müzakerelerde Sırpların, Bosna-Hersek'in bir parçası olarak denize çıkış hakları olması gerektiğini talep ettiklerini belirtti. Başkan Tucman, "Bu konu gündeme geldi, ancak bu konferans kapsamında ele alınmadı. Bu, ileride ele alınacak bir konu ve yalnızca Dubrovnik'in ve Güney Adriyatik turizminin tehlikeye girmemesi durumu dikkate alındığında, Hırvatistan'ın çıkarlarına uygun olduğu sürece kabul edilebilir" dedi. Dışişleri Bakanı Mate Granić, Hırvatistan'ın bu müzakerelerden uluslararası alanda tanınan sınırları içinde çıktığını ve Dayton'daki hiçbir belgede Prevlaka'dan bahsedilmediğini ekledi.

EK-46. Vjesnik, 23 Kasım 1995, Haber örneği

2 VJESNIK SVIJET Četvrtak, 23. studenoga 1995.

Reagiranja na daytonski

Dr. Franjo Tudman nakon ceremonije parafiranja:

U Daytonu zaista postignut mir

DAYTON – »Ono što je postignuto ovdje je zaista mir«, izjavio je u utorak navečer, pred odlazak iz američke baze Wright-Patterson u povratni let za Zagreb predsjednik BiH, hrvatski predsjednik dr. Franjo Tudman.

»Govorio svoje tako je kako postoji sporazum koji bi prihvatile sve tri strane i kao što vidite, to je bilo vaše sporazumijevanje sa sporazum za strane koje su ovdje sudjelovale, i hrvatske i srpske, a dijelom i bosanske, ali to nije velika stvar i kvorum delegacija iz BiH«, rekao je predsjednik Tudman nakon završetka posljednjeg sporazuma o BiH u američkom gradu Daytonu u savezni državi Ohio.

Poslije konferencije koji je uslijedio ove tri strane vide kao i to se nije moglo bez ustupaka ove tri strane, kazao je hrvatski predsjednik. »To je bilo jedno prihvatiti da neke ljude s neobično na ove koji su bolesti ratovali rat da bi zamaziti ovaj krajnje cijene«.

Konferencija je, je vladina hrvatskog predsjednika, potvrdila ono što se zna u dijelu prije pregovaranja, a to je da ova tvrdi koji smo tisu bili zainteresirani za mir koji bi predstavljao rješenje za sve strane u sukobu. Predsjednik Tudman odgovorio da je on mislio i da se ovaj sporazum može smatrati mirom.

Utvrđen položaj Hrvatske

Predsjednik Tudman ocijenio je da je Dayton potvrdio međunarodnu afirmaciju Hrvatske. »Sporazum znači definitivno učvršćivanje međunarodnog položaja Hrvatske«, kazao je predsjednik Tudman dodavši da je on mislio i da ostvarenja, da i ostvaruje u mogućnosti na međunarodnoj konferenciji da se ostvarenje ovdje ono što su ostvarili iz međunarodnih vrata ljudi.

Predsjednik Tudman ocijenio je da u medijima prevale ocjena da je Hrvatska u ove konferencije izašla kao pobjednik i da je, s gledišta hrvatskih nacionalnih interesa, postigla sve što je mogla.

Hrvatski predsjednik ocijenio da u medijima prevale ocjena da je Hrvatska iz ove konferencije izašla kao pobjednik i da je, s gledišta hrvatskih nacionalnih interesa, postigla sve što je mogla

BiH, u okviru ratnog programa. Bosni nakon sastanka Clinton, napomenuo je predsjednik Tudman. »To je bilo kompleksno pregovarati ove hrvatske interese, kako u konačnici ostvarili, ali ih je dakle«, rekao je predsjednik Tudman.

To je prilično bilo zacrtano na stanovnika Hrvatske, kazao je i bivši Federacije. »Mislio sam predsjednik Tudman, i ima je to napravili samo ustupke da bi ostvarilo ovaj sporazum, bio, ako ostali do mira, a da bismo postigli ne prisiljeni da ni sada, mogli spet zadržati rezultate koje smo postigli«, rekao je.

Konferencija je, je vladina hrvatskog predsjednika, potvrdila ono što se zna u dijelu prije pregovaranja, a to je da ova tvrdi koji smo tisu bili zainteresirani za mir koji bi predstavljao rješenje za sve strane u sukobu. Predsjednik Tudman odgovorio da je on mislio i da se ovaj sporazum može smatrati mirom.

Utvrđen položaj Hrvatske

Predsjednik Tudman ocijenio je da je Dayton potvrdio međunarodnu afirmaciju Hrvatske. »Sporazum znači definitivno učvršćivanje međunarodnog položaja Hrvatske«, kazao je predsjednik Tudman dodavši da je on mislio i da ostvarenja, da i ostvaruje u mogućnosti na međunarodnoj konferenciji da se ostvarenje ovdje ono što su ostvarili iz međunarodnih vrata ljudi.

Predsjednik Tudman ocijenio je da u medijima prevale ocjena da je Hrvatska iz ove konferencije izašla kao pobjednik i da je, s gledišta hrvatskih nacionalnih interesa, postigla sve što je mogla. »Sporazum se da u suštini

Kompromis se sile mogao postići bez ustupaka ove tri strane: Sukovanje predsjednika Tudmana i Milutinovića nakon što su parafirali sporazum u Daytonu

Sažetak daytonskog mirovnog sporazuma

BiH jedinstvena država

DAYTON – Daytonski mirovnim sporazumom o BiH omogućuje se opstanak Bosne i Hercegovine kao jedinstvene države sa jedinstvenim državljanstvom, ali pod jakom decentralizacijom. Bosna će imati predsjednika, potpredsjednika, ustavni sud, centralnu banku i jedinstvenu vanjsku politiku. Ustavom je predviđena i Parlamentarna skupština koja će se sastojati od dva doma. Donji dom će imati 42 zastupnika, od kojih će tri četvrtine biti iz Federacije, a jedna četvrtina iz Republike Srpske. Gornji dom će imati 15 članova, od kojih će dva biti predstavnici Federacije, a jedan Republike Srpske. Predsjednik i potpredsjednik BiH će biti iz dva različita konstitutivna naroda, a ne iz istog entiteta. Predsjednik će imati dva potpredsjednika, koji će biti iz druga dva naroda. Predsjednik i potpredsjednici će biti birani na četiri godine, a mandat im je ograničen na dva uzastopna mandata. Ustavni sud će imati devet članova, od kojih će tri imenovati predsjednik Europskog suda za ljudska prava u Zürichu, te, između ostalog, nadzirati ustavnost odluka. Ustavom je predviđeno i osnivanje Centralne banke BiH, koja će imati isključivo pravo izdavanja novca. Ustavom je predviđena i jedinstvena vanjska politika, vanjske trgovine, carinske politike, monetarne politike, migracijske politike, kontrole zračnog prometa, komunikacija, prometa te financiranja vladinih operacija i obveza.

Dvodomni parlament sastojat će se od 15 članova, od kojih će dva biti predstavnika u predstavničkom domu. Dvije trećine sastojat će se iz predstavnika Federacije, a jedna trećina iz Republike Srpske. Predsjedništvo će se sastojati od tri člana od kojih će dva biti predstavnici dva konstitutivna naroda, a jedan će biti iz reda ostalih. Predsjednik će imati dva potpredsjednika, koji će biti iz druga dva naroda. Predsjednik i potpredsjednici će biti birani na četiri godine, a mandat im je ograničen na dva uzastopna mandata. Ustavni sud će imati devet članova, od kojih će tri imenovati predsjednik Europskog suda za ljudska prava u Zürichu, te, između ostalog, nadzirati ustavnost odluka. Ustavom je predviđeno i osnivanje Centralne banke BiH, koja će imati isključivo pravo izdavanja novca. Ustavom je predviđena i jedinstvena vanjska politika, vanjske trgovine, carinske politike, monetarne politike, migracijske politike, kontrole zračnog prometa, komunikacija, prometa te financiranja vladinih operacija i obveza.

Određene su ovlasti saveznе vlasti, ustavna načela, a ostao je neriješen status Brčkoga

Predviđena je uspostava zajedničke vojne komande koja će zajedno zapovijedati IFOR-om i predstavnicima snaga strane BiH. Ta će komanda služiti kao središnje tijelo za vojne pregovore prilikom i problem. Sporazum stvara pet i nedostatnim programa pomoći u obnovi BiH.

U Vijeću sigurnosti UN-a bit će potrebno rezolucija o ukidanju embarga na oružje na tri države bivše Jugoslavije, te rezolucija o ukidanju gospodarskih sankcija Srbiji i Crnoj Gori. Uvjet za ukidanje embarga je da Srbija i Crna Gora priznaju Bosnu i Hercegovinu kao neovisnu državu. Ako se ti uvjeti ne ispune, sankcije će se automatski vratiti na snagu.

Stoltenberg: Novo poglavlje

ZAGREB – Mirovni pregovori UN-a Thorvald Stoltenberg dao je u utorak u Zagrebu prvu izjavu u kojoj se kaže da su mogući mir, ali ovaj put bez dati, prije svega ustavna Bosne i Hercegovine. »Vladari se da će sada konačno naći zdravi u ovaj vrlo važan dugo sudbine, kaže se u Stoltenbergovoj izjavi u povodu parafiranja mirovnog sporazuma u Daytonu.

Stoltenberg kaže u sporazum velike dostignuće. Stoltenberg smatra da je sporazum sporazum o sporazumima Izetbegović, Miloševića i Tuđmana i ističe: »Sada mi smo stvorili novo poglavlje«. Stoltenberg je dodao da sada biti vrlo pažljivi, a ne bi trebalo biti previše. »Ovaj mirovni sporazum trebao bi omogućiti Europi da se posveti razvoju suradnje sa susjednim zemljama na istoku«, zaključio je u izjavi. (Hina)

Papa o daytonskim sporazumima:

Mir za izmučenu Bosnu

VATIKAN – Sveti Otac je u uskrsnoj redovnoj generalnoj audijenciji u vrtu papinske rezidencije Castel Gandolfo izrazio veliku radost zbog postignutog sporazuma o mirovnom uređenju Bosne i Hercegovine. U svom trenutku koji je bio značajan za sve narode i za europski kontinent, Papa je apelirao na sve strane u sukobu da poštuju postignuti sporazum i da ga ostvare u praksi. Također je izrazio nadu da će se sada konačno uspostaviti mir u Bosni i Hercegovini, koja je toliko izmučena. Papa je dodao da se nada kako će sporazum biti temelj za trajno rješenje i za ostale krize u bivšoj Jugoslaviji. (Hina)

Izetbegović: Najvažniji je mir

ZAGREB – Predsjednik je predsjednik Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović rekao da mu je najvažniji mir, a ne pitanje ustavnog uređenja BiH. On je zadovoljan što je postignut sporazum o miru, a ne ustavno uređenje Bosne i Hercegovine. »Ne želim da se ljudi ubijaju za ustavne forme«, rekao je Izetbegović nakon što je sporazum parafiran. Izetbegović je rekao da je sporazum dobar, ali da bosanska strana nije zadovoljna svim odredbama. »Nadam se da će sporazum biti temelj za trajno rješenje i za ostale krize u bivšoj Jugoslaviji. Ne želim da se ponovi ono što se dogodilo u Bosni, i ovaj put bez ustupaka«, rekao je Izetbegović.

Govorio je i o teškoćama pregovora, istaknuvši da su bili teški i dugi – duži nego što je bilo potrebno. Izetbegović je zahvalio svim državama koje su sudjelovale u pregovorima, a posebno Sjedinjenim Državama, Rusiji, Europskoj uniji i Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji. Izetbegović je rekao da je sporazum dobar, ali da bosanska strana nije zadovoljna svim odredbama. »Nadam se da će sporazum biti temelj za trajno rješenje i za ostale krize u bivšoj Jugoslaviji. Ne želim da se ponovi ono što se dogodilo u Bosni, i ovaj put bez ustupaka«, rekao je Izetbegović.

Govorio je i o teškoćama pregovora, istaknuvši da su bili teški i dugi – duži nego što je bilo potrebno. Izetbegović je zahvalio svim državama koje su sudjelovale u pregovorima, a posebno Sjedinjenim Državama, Rusiji, Europskoj uniji i Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji. Izetbegović je rekao da je sporazum dobar, ali da bosanska strana nije zadovoljna svim odredbama. »Nadam se da će sporazum biti temelj za trajno rješenje i za ostale krize u bivšoj Jugoslaviji. Ne želim da se ponovi ono što se dogodilo u Bosni, i ovaj put bez ustupaka«, rekao je Izetbegović.

Normalizacija tih prije

Četvrtak, 23. studenoga 1995. SVIJET VJESNIK 3

mirovni sporazum

Nesavršen ali vrijedan mir

KREŠIMIR FIJAČKO

SAD

Između Miloševićevog trijumfalizma, koji je u srijedu s neskrivenim čođenjem zabilježen u američkom tisku, i Izetbegovićevih manje-više oprezno reagiranja, Hrvatska može biti mirna i zadovoljna, ocjenjuju američki komentatori

Bosanske Srbe »zabrinulo« Sarajevo

Nakon obiđe mirovnog sporazuma (s lijeva): Slobodan Milošević, Alija Izetbegović, dr. Franjo Tuđman i Warren Christopher

Foto: Reuters/Fall

»Hrvatska revolucija« i zgodan zločin

Bosna i Hercegovina: Sarajevo

Sarajlije su odahnuli

ALENKO ĐURNIJA

Među ishiću da BiH može biti radovoljija ustavnim nego teritorijalnim rješenjima. Bitno je otvaranje Sarajeva i Gorađda, deblokiranje pruge Ploče-Sarajevo koja je »kralježnica Federacije, ali su bolni ustupci u istočnoj Bosni. Posavini, pa čak i u Bosanskoj krajini

Bosna i Hercegovina: Mostar

Vrag je u detaljima

MARIO MARUŠIĆ

Informacije govore o tome kako će dio bosanske Posavine, s Orašjem i Odžakom, ostati u sklopu Federacije, dok je Milošević za uvrgubika srpskoga dobio Mrkonjić Grad i Sipovo

Predsjednik republičkog Predsjedništva Alija Izetbegović rekao je kako će dopisnički pregovori u Daytonu biti nastavljeni. Kako je objasnio Izetbegović, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine će u utorak navečer razmotriti sporazum, a u srijedu će se sastati i Skupština BiH, kako bi se sporazum što prije ratificirao.

Predsjednik republičkog Predsjedništva Alija Izetbegović rekao je kako će dopisnički pregovori u Daytonu biti nastavljeni. Kako je objasnio Izetbegović, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine će u utorak navečer razmotriti sporazum, a u srijedu će se sastati i Skupština BiH, kako bi se sporazum što prije ratificirao.

Kusurlu Ama Değerli Barış

New York (Vjesnik'in sürekli muhabirinden)- İlk Amerikan yorumları ve Amerikalı politikacıların memnuniyet içeren, ancak coşkulu olmayan açıklamaları, salı günü Dayton'da imzalanan barış anlaşmasının savaşı sona erdirdiğini ve barışı sağladığını, ancak bunun hayata geçirilmesi gereken bir kağıt üzerinde barış olduğunu vurguluyor. Elde edilen barış anlaşmasını tarihi ve kahramanca bir eylem olarak nitelendiren Başkan Clinton, bu barışın NATO güçleri kapsamında 20.000 Amerikalı asker tarafından korunacağını duyurdu. Barış anlaşması, ancak muhtemelen aralık ayı ortasında Paris'te tüm taraflarca resmi olarak imzalandığında yürürlüğe girecek. New York Times, bunun kusurlu bir barış olduğunu, ancak elde edilebilecek en iyi sonuç olduğunu belirtiyor. Bu barışın, kazananlar ve kaybedenler, kazançlar ve kayıplar kategorilerinde değerlendirilmemesi gereken bir barış olduğunu vurgulasa da Amerikan medyası için birkaç önemli noktayı vurgulamaya değer.

İlk olarak, satır aralarında geçen bir şekilde, bu barış belki de bölgedeki halklarla birlikte en büyük kazancı Amerikan Başkanı Clinton'a getirdi. Ya da Ohio'daki müzakereler birkaç kez çökme noktasına gelmiş olsaydı, en büyük kaybeden Amerikan Başkanı olacaktı. Bu şekilde, Bosna'daki savaşa karşı zafer kazanan bir lider olarak, önümüzdeki yılki başkanlık seçimlerini nispeten huzurlu bir şekilde bekleyebilir. Ancak, 20.000 Amerikalı askerin Bosna'ya gönderilmesinin gerekliliği konusunda kongredeki Cumhuriyetçi çoğunluğu ve genel olarak Amerikan kamuoyunu ikna etme konusunda bazı sorunları olacak. Ancak, salı akşamı barış anlaşmasıyla ilgili ilk yorumlarda, birçok Cumhuriyetçi kongre üyesi, Clinton'un Amerika'yı hala birkaç önemli konuda ikna edemediğini belirtti; Amerikalı askerlerin Bosna'da ne kadar süre kalması gerektiği ve en önemlisi, orada bulunmanın amacı nedir? "Amaç, yeni sağlanan barışı korumaktır." diyor Clinton.

Bosnalı Sırpları "Çılgına Çeviren" Saraybosna

Miloşeviç'in zaferci tutumu, Amerikan basınında şaşkınlıkla kaydedildi ve Izzetbegoviç'in daha temkinli tepkileri arasında, Hırvatistan sakin ve memnun olabilir. Amerikan basını, müzakere kamplarındaki tepkiler hakkında yazarken, Miloşeviç'in sonunda Bosna'daki savaşı sona erdiren bir iç savaştan bahsettiğini belirtiyor. New York Times'a göre, herkes bu savaşın onun başlattığı ve suçlu olduğu bir savaş olduğunu biliyor. Gazete ayrıca, Bosnalı Sırp temsilcilerin Dayton'da anlaşmaya

tepkilerinin hayal kırıklığı ve öfke dolu olduğunu bildiriyor. Bosnalı Sırplar, özellikle kendilerini ilgilendiren bir dizi barış anlaşması ekinin paraflandığı törene katılmak istemediler. New York Times, özellikle askeri konularla ilgili ekin Bosnalı Sırpları çılgına çevirdiğini, çünkü bu ekin NATO güçlerine işgalci güçler niteliği verdiğini yazıyor. Barış anlaşmasının eklerinden birinde, NATO'nun belirli askeri güçleri ve silahları tehdit altında hissettikleri herhangi bir yerden taşıma veya kaldırma hakkına sahip olacağı belirtiliyor. Bosnalı Sırplar, bunun öncelikle kendilerini ve silahlarını hedef aldığını fark ettiler. En çok öfkelendiren şey ise Saraybosna haritası oldu. New York Times, Saraybosna'nın sadece bölünmemekle kalmayıp, bazı kenar mahallelerinin de Bosna hükümetinin kontrolünde kaldığını yazıyor. Gazete, bir Amerikalı müzakerecinin, "Bosnalı Sırplar, Ohio'da bu Saraybosna haritasını gördüklerinde, Miloşeviç'in onlara müzakerelerin sonuna kadar göstermediği bu haritayı gördüklerinde, öfkeyle çıldırdılar" dediğini aktarıyor. Saraybosna, Bosna delegasyonunun müzakerelerde talep ettiği gibi, doğu banliyöleri ve Pala dışında bütünlüğünü koruyor.

"Hırvatistan Kararı" Erteleniyor

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, salı öğleden sonra, Wright-Patterson Üssü'nde barış anlaşmasının paraflanmasının hemen ardından toplandı. Çarşamba veya perşembe günü iki kararın alınması bekleniyordu: biri Sırbistan ve Karadağ'a uygulanan yaptırımların askıya alınması, diğeri ise silah ambargosunun kaldırılması. İlk karar taslağı, ticari yaptırımların hemen askıya alınmasını öngörüyor, ancak Miloşeviç ve Bosnalı Sırplar Dayton'da kararlaştırılanları uygulayana kadar ikincil yaptırımların yürürlükte kalmasını sağlıyor. Bu, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin BM üyeliğinin ve Dünya Bankası fonlarına erişiminin hala askıda kalacağı anlamına geliyor. İkinci karar, silah ambargosunun Bosna'ya değil, eski Yugoslavya'daki tüm devletlere uygulanmasını öngörüyor ve bu karar, Paris'te barış anlaşmasının imzalanmasının hemen ardından yürürlüğe girecek. Bu taslağa göre, ilk 90 gün boyunca ambargo yürürlükte kalacak. Sonraki 90 gün içinde hafif silah ithalatına izin verilecek ve 180 gün sonra ağır silahların ithalatına, topçu, tank, helikopter ve askeri uçaklar dahil olmak üzere izin verilecek. Ancak, bu sürenin sonunda Güvenlik Konseyi başka bir karar almazsa bu durum geçerli olacak. Güvenlik Konseyi'nin bu iki kararın yanı sıra, geçen hafta hazırlanan ve müzakerelerin tamamlanmasına kadar

ertelenen Doğu Slavonya, Baranja ve Batı Sirmium ile ilgili temel anlaşmayı içeren bir üçüncü kararı da alması bekleniyordu. Bu kararda, Doğu Slavonya, Baranja ve Batı Sirmium'un Hırvatistan'ın ayrılmaz bir parçası olduğu bir paragrafta açıkça belirtiliyor. Geçen hafta bu kararın alınması ertelendiğinde, Güvenlik Konseyi'nde bu kararın barış anlaşmasının bir parçası olduğu ve bu nedenle barış anlaşmasından önce alınmasının gereksiz olduğu söylendi. Salı günü Güvenlik Konseyi toplandığında, gündemde sadece iki karar olduğu, ancak Hırvatistan için önemli olan üçüncü kararın olmadığı öğrenildiğinde, gazetecilere bu kararın birkaç gün içinde alınacağı söylendi. Bu kararın hiçbir tartışmalı yanı olmadığı ve alınmasının hiçbir şekilde tartışmalı olmadığı vurgulandı. Bu karar, önümüzdeki günlerde Güvenlik Konseyi gündeminde olacak.

EK-47. Vjesnik, 23 Kasım 1995, Haber örneği

Četvrtak, 23. studenoga 1995.

4 VJESNIK SVIJET

Nakon daytonskog mirovnog skupa

Chiracove ideje ugrađene u sporazum

MIRKO GALIĆ

Francuska

PARIZ (Od Vjesnikova stalnog dopisnika) – Pod geslom «Ako i smrtnici mir mogu sačuvati ratu», Francuska je pozdravila sporazum iz Daytona, iz čiji tekstova razloga prvi, ovu riječen u korist «bolje» zbog toga što radnja da time ne sa-mirenja tragično razdoblje ra. O njemu ima o «novom Jerusa- tovnika, i drugih, dog boga ko- lemu», već skupno na status se nada da su u sporazum upra- same Europe. Još više se u tome žene francuske ideje o BiH u može nadići iz srdaca i krilima kojoj će moći živjeti tri naroda ravnopravno i demokratska država». Jesu li diplomatski arhitekti uzrasli baš u «kolijevci» multietničkog savršen podružnica.

Kakav identitet BiH-države?

Ako i sporazumu više «o- Srbiji. To zadovoljava, smatra državnosti, Bosni», sa «ured- Alain Juppé, ministar La- nom – vlasti», «zvučanjem Zgaga jer je on «prvi trijeh parlamentom», «zvučanjem- opstanak BiH u njenim prizna- ustavnim sudom» i «zvučnom- tim granicama». zvučanjem glavnim grado- Je li

Drugi, međutim, dijelu sporazu- drastične i mogla bi ako se ra- ma i druga strana, i vide da će formalno i u skladu s Daytonskim BiH-državu? Po tome da sredi- ne vrati samostalnu političku bina dvije države, da će cijelu državu, da će cijelu državu dijeliti na dva, parla- ne vratiti samostalnu političku menti. I sad, još se ne može sa- strukturu, a tek poslije toga sigurnošću utvrditi kao što su ukidanje entiteta kao što su ministri, ustavotvorni, pravosu- AU, činjenica da je sporazum u Sara- energija, cesta i željeznica, i da nete

«Ujedinjena nagrada» Francuskoj

Ako pravda nije trijumfirala, sabrala je mir i to u onoj francuskoga zadovoljstva, i ne- mjeri u smislu «ujedinjene nagra- mjeri u smislu «ujedinjene nagrade» Francuskoj.

Srbija

Beograd plješće miru i Miloševiću

Zanimanje je izazvala izjava Momčila Krajišnika, koji tvrdi da «delegacija Republike srpske nije privatizila mirovni plan i nije potpisala je

VESNA FABRIS PERUNIČIĆ

BEOGRAD (Od Vjesnikova stalnog dopisnika) – Jugoslavenska javnost koja nije bila u rata, dočekala je prvi dan mira tri- jumfalno i skeptično. Na po- pisivanje mirovnog sporazuma u Daytonu, koje se nada pro- maršala u «izvorom prijemno- potpisalo da gotovo više to i strukturi koje nitko ne može radio potvrdama, znatiželjom na tržištu tragični uti – od nada i predviđenja, grlo da se strukturi i sindikata, do vrske, studentski i radnika.

Na strateškoj liniji u srije- da nije bilo dovoljno mjesta za sve koji su bitni između među- sobnjeg dijela u ostvarenju politika, se zamišljanja, dog- sjećaju i ratno mogućih, dak- tajnikom rezultati i to ne, kako reče premijer Radoje Kontić, «poštenje nasuh i dotaničnu sudbinu naš sluzna riječ i «trajnost» programa. Da, Jacques Chirac je dao do- bodrićiće». Virtualne medu- da su nje, riječima, «li- principijelnom, sporazum, i tra- lovom političkom definitivno uvelj srpski narod u ključ mira».

Najoprezniji komentar *Po- litike* je primarnu da je srp- ski narod u cijelu postignu- tom sporazumu maksimal- no ostvarenje, a ostvaren kako je to često slučaj na terenu u političkom vrijeme- te da je «ostvarenje od svega da su Srbi u BiH zadržali svoju vojsku i te- ritorij, a ne «ništa» ili «ništa- dobivši». Virtualne medu- na, ali nisu ništa ili ništa- nacionalnih razloga i dotaničnu sudbinu naš sluzna riječ i «trajnost» programa. Da, Jacques Chirac je dao do- govora, i da se Srbi osvo

Sırbistan

Belgrad Barışı ve Miloseviç'i Alkışlıyor

Momčilo Krajišnik'in, "Sırp Cumhuriyeti delegasyonu barış planını kabul etmedi ve imzalamadı" şeklindeki açıklaması ilgi uyandırdı.

Belgrad (Vjesnik'in sürekli muhabirinden)- Savaşta yer almayan Yugoslavya, barışın ilk gününü zaferle ve coşkuyla karşıladı. Dayton'da imzalanan barış anlaşması, neredeyse tüm televizyon ve radyo istasyonlarında canlı olarak yayımlandı ve tüm kesimlerden hızla tepki geldi. Hükümetler ve cumhurbaşkanları, partiler ve sendikalar, ordu, öğrenciler ve işçiler hep birlikte memnuniyetlerini dile getirdiler. Çarşamba günü gazetelerde, bu ülkenin barış politikasının doğru, tutarlı ve tek mümkün yol olduğunu vurgulayan ve sonuç verdiğini ifade edenlerin hepsine yer yoktu. Başbakan Radoje Kontić, aklın ve devlet adamlığının karanlık ve yıkıcı güçler üzerinde zafer kazandığını belirtti. Coşkulu tebrikler arasında, Niš'teki sosyalistlerin Miloşeviç'i Nobel Barış Ödülü'ne aday göstermesi öne çıktı ve "Siz, ilkeli, ısrarcı ve cesur politikalarınızla Sırp halkını nihayet barış limanına götürdünüz" sözleriyle onu övdüler.

Askeri-politik yorumlar, Sırp halkının genel olarak sahadaki son duruma göre barış anlaşmasıyla maksimumu elde ettiğini ve en önemlisinin, Bosna'daki Sırpların ordularını koruyarak majorizasyona karşı güvende olduklarını belirtiyor. Ancak, bazıları milli çıkarların asgari düzeyde karşılandığını düşünüyor. Biljana Plavšić'in, Sırpların düşmanlarından nihayet ayrıldığını belirten sözlerinin ardından, Momčilo Krajišnik'in tepkisi ilgi çekti. Sadece bazı medya organlarının kaydettiği açıklamasında, Krajišnik, Sırp Cumhuriyeti delegasyonunun barış planını kabul etmediğini ve imzalamadığını, bu tür haritaları ve anlaşmayı imzalamayacaklarını çünkü bunların kötü, teslimiyetçi ve şantajcı olduğunu söyledi. Krajišnik, anlaşmanın "bizim tarafımız hariç tüm tarafların katıldığı bir toplantıda arkamdan yapıldığını" ekledi. Sırp muhalefetinde, Miloşeviç'in barış politikasını desteklemeyen partiler bile, adaletsiz olsa bile barışın gerekli olduğu konusunda hemfikir oldular. Sadece Vojislav Şeşel (Šešelj) bu durumu ihanet olarak nitelendirdi.

Bosnalı Sırpların bölgelerinden gelen raporlara göre, salı günü yaklaşan barış kutlanarak şarkılar söylendi ve silahlar ateşlendi. Bosnalı Sırp askeri karargahından General Milan Gvero, "Barış çok sakin bir şeydir ve bu yüzden onu selamlamak

gerekir" dedi. Latinka Petrović ise kamuoyuna temkinli ve sakin bir mesaj göndererek, "Sırbistan henüz barışın ne anlama geldiğini bilmiyor çünkü ruhsal ve maddi sefalet ve yönsüzlük hayalinden kurtulması gerekiyor. Ayrıca, savaşın sorumluluğunu tamamen kabul etmesi gerekiyor çünkü bu olmadan istikrar ve dünyaya dönüş sağlanamaz" dedi. Dayton'dan Karadağ TV'ye canlı yayında konuşan Başkan Momir Bulatović, Hırvat delegasyonu ile yapılan yapıcı görüşmelerde, Sırp Cumhuriyeti'nin denize çıkış hakkı konusunun ve Prevlaka sorununun analiz edildiğini belirtti; "Bu düzenlemenin tamamını uzlaştırdık ve bu Paris'teki konferansın devamında hayata geçirilecek. Karadağ'ın, Hırvatistan ve Yugoslavya arasındaki genel normalleşme sürecinde önemli olan bu sorunun çözümünden memnun kalacağına inanıyorum" dedi.

EK-48. Vjesnik, 27 Kasım 1995, Haber örneği

Ponedjeljak, 27. studenoga 1995.

8 VJESNIK SVIJET

Republika Irska: Referendum o razvodu

Težak izbor za mnoge

JASNA ZANIĆ NARDINI

Na izjašnjavanju koje su neki nazvali referendumom o vjeri i domovini, samo pola posto glasova odlučilo za legalizaciju rastave braka

Borba do zadnjeg glasa: Sudovima je karmelićanskog samostana na glasanju

Glas za Europu: Pristalice prava na rastavu slave u Dublinu rezultate glasanja

Ponedjeljak, 27. studenoga 1995. PRENOSIMO IZ MEDIJA VJESNIK 9

Novi hrvatski samokres

VELEBIT

Hrvatska vojna industrija razvila je novi vojnički samokres (HS)

Tuđman pobjednik

FINANCIAL TIMES

Britanski list objavio je portrete vođa sukobljenih strana. Laura Silber na na vrh nove rang liste stavlja hrvatskoga predsjednika Franju Tuđmana za kojega kaže da je nakon četiri godine on postao veliki pobjednik bilo za pljen bilo Jugoslavije

A što je s Europom?

LE MONDE

Već četiri godine »plave kacige« su na terenu u BiH, a 209 ih je dalo svoj život, od kojih 53 Francuza. Ti ljudi zaslužuju poštovanje i čast, pише francuski list povodom sporazuma koji je u Daytonu stvorila američka diplomacija

»Bog blagoslovio sankcije«

TIME

Područja srednje i istočne Europe još uvijek su pravi Eldorado za gusare koji se bave ilegalnim umnožavanjem i prodavanjem kaseta, videovrpci, CD-a i računalnih programa. Na ruku im najviše ide nepostojanje odgovarajućih zakona kojima bi se intelektualno vlasništvo štitilo, a gusarenje strogo kažnjavalo

Psihijatar sanja Paragvaj

OSLOBOĐENJE

Karadžić je rekao da će se povući i dužnosti ako ga Milošević ne izruči

Njemu, dakle, više nije toliko do liderstva, koliko do toga da se iščupa iz haaških kandži. Jer, naplaćakan se i materijalno osiguran, piše sarajevski dnevnik

Otvoren nacionalni arhiv s imenima ratnih zločinaca

Peronova Argentina – utočište nacista

Jorge Camarasa tvrdi da je poslije 1945. godine u40.000 Njemaca, od kojih 150 visokih nacističkih dužnosnika», našlo zaštitu u Argentini

Konferencija u Manili poziva na mir

Šef KP Vijetnama u Kini

Izraelska vojska se povlači iz Nablusa

Tornado u Bengalskom zaljevu – 200 nastalih

Kina: Smrtna kazna za 27 kriminalaca

Tucman galiptir

Britanyalı gazete, çatışan tarafların liderlerinin portrelerini yayınladı. Laura Silber, yeni sıralamada Hırvatistan Cumhurbaşkanı Franyo Tucman'ı en üst sıraya yerleştiriyor ve dört yıl sonra Tucman'ın eski Yugoslavya'nın ganimet mücadelesinin büyük kazananı olduğunu belirtiyor. Dayton Anlaşması ile Tucman, 1990 seçimlerinde tüm Balkan liderlerini iktidara getiren ulusalcı programının hayalini gerçekleştirmeye en çok yaklaşan kişi oldu. Bu arada Hırvatistan'da yaşayan 700.000 Sırp'ın büyük bir kısmı ülkeyi terk etti. Sırplarla savaşın başında ülkenin neredeyse üçte birini kaybeden Tucman, bu yıl topraklarının büyük bir kısmını geri aldı ve işgal altındaki son bölge en geç 1997'ye kadar Hırvatistan'ın kontrolüne geri dönecek. Ayrıca, Hırvatistan'ın sınırlarını genişleterek Bosna-Hersek'in dörtte birini de facto kontrolü altına almayı başardı. Barış anlaşmasının imza töreninde Tucman, birkaç yıl önce Başkan Clinton'a NATO birliklerinin konuşlandırılmasını önerdiğini hatırlatarak istediğini elde ettiğini belirtti. Alman ve Amerikalı arkadaşlarının yardımıyla Tucman, rakibi Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloseviç'i alt etmeyi başardı. Miloseviç'e eski Yugoslavya'daki savaşların başlıca kışkırtıcısı olarak bakılmasına rağmen, Miloşeviç de kendini kazanan olarak görüyor. Dayton Anlaşması, Miloşeviç'in iki yıldır sürekli talep ettiği bir tavizi güvence altına alıyor - Birleşmiş Milletler'in Belgrad'a uyguladığı yaptırımların askıya alınması. Miloşeviç, müzakerecilere birçok şeyden vazgeçtiğini tekrarlıyordu. 1987'de Sırp milliyetçiliği dalgasıyla iktidara gelen ve her zaman çok hesaplı olan Miloşeviç, eski Yugoslavya'nın kalıntıları üzerinde Büyük Sırbistan kurma çabasından resmi olarak vazgeçerek tam bir U dönüşü yaptı. Ancak, Miloşeviç kazanan olsa da Sırplar kesinlikle değil. Izzetbegoviç'in Dayton'daki kararsızlığı Amerikalı yetkilileri çileden çıkarıyordu. Izzetbegoviç ile müzakere etmek zordu, ancak o, tüm katılımcılar arasında en acı kararı almak zorunda olan kişiydi. Amerikalı arkadaşlarının baskısı altında Izzetbegoviç, savaşı durdurmak için büyük bir taviz verdi. Bu anlaşmadaki paradoks, Amerika'nın koruması altında Bosnalı Müslümanların önceki anlaşmalardan daha azını elde etmesidir.

EK-49. Vjesnik, 27 Kasım 1995, Haber örneği

Australija 3,00 AUD
Austrija 15,00 ATS
Belgija 40,00 BEF
Bosna-Hercegovina 150,00 BHD
Francuska 7,00 FRF
Italija 2000 ITL

VJESNIK
HRVATSKI POLITIČKI DNEVNIK

Nizozemska 2,75 NLG
Njemačka 2,20 DEM
Slovenija 50,00 SIT
Švedska 13,00 SEK
Švicarska 3,00 CHF

Izdaje »Novi Vjesnik«, dioničko društvo novinsko-nakladničke djelatnosti 10000 Zagreb, Slavonska avenija 4 Telefoni: 01/61 66 666 i 33 33 33. Teleks 21-121. Dežurni: 01/61 61 681 i 61 61 682. Telefaks 01/61 61 650

Španjolci »čiste« mostarsku zračnu luku

Skupina španjolskih časnika UN-snaga svoje posljednje dane u BiH provodi čisteći mostarsku zračnu luku od bombi bivše jugoslavenske armije. Pripadnike UN-a uskoro bi trebalo zamijeniti 60.000 NATO vojnika, a prvi će stići 100 sati nakon potpisa mirovnog sporazuma u Parizu.

Holbrooke uskoro odlazi s dužnosti

WASHINGTON – Glavni američki pregovarač za BiH Richard Holbrooke u nedjelju je izjavio da sljedeće godine namjerava dati ostavku na svoj položaj u vladi, ali da je spreman i poslije toga nastaviti raditi na mirovnom procesu na Balkanu. Holbrooke je rekao kako se drži svog prvotnog plana da zbog osobnih razloga, nepoznatih javnosti, napusti položaj prije isteka prvog mandata predsjednika Billa Clintona.

»Zbog isključivo osobnih razloga ne vjerujem da ću izdržati do 20. siječnja 1997. što nikako ne znači da i nakon odlaska ne ću pružati potporu i biti na raspolaganju američkoj vladi«, rekao je Holbrooke na TV postaji NBC, 54-godišnji Njujorčanin bio je ključna osoba u postizanju mirovnog sporazuma za BiH koji su predsjednici BiH, Hrvatske i Srbije parafirali prošlog tjedna u Daytonu. Prije prelaska na dužnost državnog podtajnika za europske i karipske poslove prošle godine, Holbrooke je bio američki veleposlanik u Njemačkoj.

Koljević: Dayton je ostvario srpske ciljeve

BEOGRAD – »Parafiranjem mirovnog sporazuma u Daytonu ostvaren je prvotni politički cilj bosanskih Srba da ne postanu nacionalnom manjinom u dijelu zemlje koji je pripadao Jugoslaviji«, rekao je potpredsjednik tzv. »Republike Srpske« Nikola Koljević u nedjelju u telefonskoj izjavi za emisiju »Pečat vremena« Radio Kragujevca. Dodao je kako je »Republika Srpska dobila stupanj državnosti koji je u ovom trenutku mogla dobiti«.

Prema njegovu mišljenju, mirovnim je sporazumom omogućena i teritorijalizacija političkih prava Srba u Bosni, mogućnost daljnjih povezivanja s maticom, a u miru bi se trebali normalizirati i odnosi s drugim narodima u BiH. Drukčija mišljenja o mirovnom sporazumu u vodstvu »Republike Srpske«, koja su navodno prevladala razgovorima s vodstvom »SRJ« Koljević je objasnio »emocijama, dubinom našeg bola i brzinom našeg osvješćivanja«. (Hina)

Referendum je »pljuska« irskoj vladi

VATIKAN – Rezultat referenduma u Irskoj, na kojem su s malom većinom pobijedili pristaše razvoda, »pljuska« je irskoj vladi, ocijenio je u nedjelju Radio Vatikan. Radio je istaknuo kako je gotovo 50 posto glasača »glasovalo protiv prijedloga vlade i stranaka koje su organizirale referendum za izglasavanje razvoda«, pokazavši tako da takva politika nema čvrstu podršku. Radio Vatikan procjenjuje da će protivnici razvoda uložiti prizivu Ustavnom sudu kako bi se poništio rezultat, zbog navodnih nezakonitosti u organizaciji referenduma. (Hina/AFP)

Nijemci idu u BiH 22. prosinca

BONN – Njemačko ministarstvo obrane u nedjelju je priopćilo da će vojnici iz te zemlje 22. prosinca krenuti u BiH kako bi se pridružili NATO-voj misiji za provedbu mirovnog sporazuma. Ministar vanjskih poslova Klaus Kinkel rekao je da će vlada parlamentu u utorak predočiti svoje planove glede slanja njemačkih vojnika te da nakon razgovora s vođama glavnih oporbenih stranaka – Socijaldemokratske i Zelenih – očekuje široku podršku. (Hina/AP)

Islamske zemlje kane pomoći Bosni

NIKOZIJA – Visoki dužnosnici iz 12 islamskih zemalja sastat će se u utorak u Teheranu kako bi raznotrili gospodarsku i vojnu pomoć bosanskim Muslimanima, javila je u nedjelju službena iranska novinska agencija IRNA. Zamjenici ministara iz Irana, BiH, Malezije, Indonezije, Jordana, Bangladeša, Turske, Pakistana, Egipta, Maroka, Kuvajta i Saudijske Arabije dva će dana razgovarati o koordinaciji pomoći Bosni i Hercegovini. Vojni i dužnosnici i predstavnici ministarstava vanjskih poslova razmotrit će više tema poput projekata za pomoć i obnovu Bosne i Hercegovine, navodi IRNA. (Hina/Reuter)

Bugarska ukinula sankcije protiv »SRJ«

SOFIJA – Bugarska vlada u nedjelju je odlučila ukinuti trgovinske sankcije protiv »SR Jugoslavije«, priopćeno je iz vlade. (Hina/AFP)

Rusija: Ubijen član Donjeg doma

MOSKVA – Član Donjeg doma ruskog parlamenta Sergej Markidonov ubijen je u subotu na večer, javila je u nedjelju agencija Itar-Tass. Markidonov (34) je izabran za zastupnika 1993. godine kao član Ruske liberalne stranke nakon izbora u sibirskoj regiji Čita. Markidobnov je ubijen u mjestu Petrovsk-Zabaikalski, u Čiti, gdje je vodio predizbornu kampanju za parlamentarne izbore što su predviđeni za 17. prosinca. Agencija nije priopćila u kakvim se okolnostima ubojstvo dogodilo, osim da istraga još traje. (Hina)

Izbjeglice iz Posavine traže poništenje Daytona

SLAVONSKI BROD – Mirovni dogovor u Daytonu, po kojem je srpski agresor nagrađen bosanskom Posavinom i drugim nesrpskim područjima u BiH, nije legalan jer je njime poništen kontinuitet mirovnih napora hrvatskog i muslimansko-bošnjačkog naroda te međunarodne zajednice, iskazan u washingtonskim sporazumima, bečkom dogovoru, planu Kontaktne skupine i drugim dokumentima.

To stoji u pripćenju za javnost s prosvjednog skupa izbjeglica bosanske Posavine priređenog u nedjelju u Slavonskom Brodu. Prosvjed su organizirali Zajednica izbjeglih bosanske Posavine, Udruga obitelji poginulih i nestalih branitelja, HVIDRA, civilne vlasti u izbjeglištvu, HDZ, prognano svećenstvo i HKD »Napredak« bosanske Posavine.

U priopćenju se traži od svih »relevantnih čimbenika, domaće i strane političke javnosti te Republike Hrvatske, Republike BiH, Federacije BiH, UN-a, SAD-a i Kontaktne skupine, poništenje nepravedno potpisanog mira, vraćanje legitimiteta potpisa predsjedniku Federacije BiH Krešimiru Zubaku i predočenje zemljovida po planu Kontaktne skupine do Daytona, prema kojima je bosanska Posavina nerazdvojni dio Federacije BiH«. »Ako bosanska Posavina bude u sastavu Republike Srpske . . 200 tisuća Posavlja, ka traže od Njemačke, Austrije, Francuske, Engleske, SAD-a, Kanade, Švedske i drugih zemalja, zadržavanje sadašnjih izbjeglica te primanje i ostatka pučanstva koje ne može živjeti sa svojim kolijačima, niti živjeti u Drvaru, Grahovu, Glamoču. . «, kaže se u priopćenju koje je potpisao predsjednik Zajednice izbjeglih bosanske Posavine, Ivo Križanović. (Hina)

Bošnjački izbjeglice traže referendum o Daytonu

FRANKFURT – Prestavnici oko 500.000 bošnjačkih izbjeglica koji žive u središnjoj Europi, u nedjelju su pozvali na referendum sve Bošnjake kako bi se odobrio mirovni sporazum parafiran prošlog tjedna u Daytonu. Predstavnici stotinjak bošnjačkih udruga u Njemačkoj i susjednim zemljama, izjavili su kako sporazum, koji se zalaže za odvojenu administraciju hrvatsko-muslimanske federacije i srpskoga poručja, ne smije voditi prema podjeli BiH.

»Izbjeglice iz BiH, okupljeni u Europskom forumu za BiH, ne odobravaju načelo o postojanju dviju republika u BiH«, kaže se u priopćenju što su ga izdali nakon sastanka u Frankfurtu. »Ne postoji srpski teritorij u BiH, postoje jedino pojedine općine s većinskim srpskim stanovništvom«.

Predstavnici izbjeglica sastali su se pod okriljem Udruge za ugrožene narode koja je prikupila izvješća svjedoka i žrtava i zaključala se za objelodanjenje zločina za koje se vjeruje da su ih, u tri i pol godine rata u BiH, počinili Srbi. Prognanici su zatražili da NATO i ostale vojne postrojbe zadužene za održanje mira, zajamče siguran povratak svim izbjeglicama, da im svima bude zajamčena sloboda kretanja unutar granica BiH te da se oružane snage povuku u vojarne. Pozvali su da se ratni zločinci izruče Međunarodnom vojnom sudu u Haagu. Također, pozvali su međunarodnu zajednicu da zajamči slobodne i poštene izbore u BiH, u kojima bi pravo na glasovanje imali i prognanici koji žive u inozemstvu. (Hina/AFP)

Radovan Karadžić traži koncesije u daytonskom sporazumu

»Sarajevo će biti europski Bejrut«

Karadžić je rekao kako primjena sporazuma nije moguća, te je, ne trudeći se previše prikriti prijetnju, upozorio da skupština bosanskih Srba neće bez koncesija ratificirati taj sporazum

LONDON – Voda bosanskih Srba Radovan Karadžić u nedjelju je ponovno pozvao na »pregovore ili razjašnjenje« američkog mirovnog sporazuma, izjavivši kako bi taj sporazum mogao Sarajevo pretvoriti u europski Bejrut. »Bosanski Srbi u gradu Sarajevu traže će poseban status«, rekao je Karadžić u izravnom intervjuu televiziji BBC. »Ono što nije dobro u daytonskom sporazumu jest ono što bi moglo dovesti do stvaranja novog Bejruta u Europi. Ono će krvariti desetljećima. To će biti vrlo loše, možda najloše mjesto u Europi, a sve zato što je Sarajevo sada podijeljeni grad«, rekao je Karadžić.

»Prihvatili smo opće značajke mirovnoga sporazuma, ali mislimo da on ima puno loših rješenja. Najgore je rješen problem Sarajeva. Sarajevo je oduvijek bilo napola srpski, a napola muslimanski grad. Srbi u Sarajevu imaju vlastita prava i strahove«, smatra je Karadžić.

»Srbi nisu spremni prihvatiti muslimansku vlast i zahtijevaju da se ili ponovno pregovara o sporazumu o Sarajevu ili traže poseban status za taj grad kao i zaštitu koju bi pružala međunarodna zajednica u sljedećih najmanje pet godina«.

Karadžić je rekao kako primjena sporazuma nije moguća, te je, ne trudeći se previše prikriti prijetnju, upozorio da skupština bosanskih Srba neće bez koncesija ratificirati taj sporazum. »O prisutnosti NATO-vih snaga ovdje mora se ponovno pregovarati ili se to pitanje mora raspustiti. Ako naša skupština ne ratificira odluku o prisutnosti stranih vojnika ovdje, onda oni tu nisu dobrodošli. I ne mogu doći u našu zemlju«.

»Mi bismo u svakom slučaju željeli to izbjeći. Zbog toga trebamo potpuno objašnjenje i poseban dogovor s NATO-om ili drugom vojskom. Cijeli je narod ovdje naoružan i ne bih želio biti svjedokom incidenta s NATO-om«, rekao je Radovan Karadžić.

Opovrgnuvši da su se tijekom rata na području pod kontrolom bosanskih Srba događala bilo kakva masovna ubojstva, Karadžić je rekao: »Ništko ne može potpisati konačni mirovni sporazum osim mene i ako me žele uhititi, na koji način misle okončati rat«.

Na pitanje o Haškom sudu, Karadžić je odgovorio: »Neću suradivati s ovim sudom čak i da me uhite. Ovaj je sud politički i diskriminatoran, on ne predstavlja pravdu. Trebalo bi ga odmah zabraniti i raspustiti«, rekao je Karadžić. (Hina)

Karadžić prijeti NATO-u

PALE – Šef bosanskih Srba Radovan Karadžić u nedjelju je zaprijetio da će se odupirjeti »zapadnjačkim vojnicima« ako ga se pokuša uhititi. »Ništko me ne može uhititi jer bi u tom slučaju bilo puno ubijenih zapadnjačkih vojnika, zato što bi nas narod branio«, rekao je Karadžić u intervjuu u programu američke TV kuće WTN. »Ništko se ne treba ponašati kao gazda u mojoj zemlji. Ako bude tako, naš parlament neće prihvatiti prisutnost NATO-a ovdje«, rekao je Karadžić. (Hina)

– Kad to vidin, moj Jere, odma pomislin oće li nan opet bit dobra sezona ka što je bila ova osamdeset devete. . .

Radovan Karaciç Dayton **Anlaşmasında** Tavizler İstiyor

Saraybosna Avrupa'nın Beyrut'u Olacak

Karaciç, anlaşmanın uygulanmasının mümkün olmadığını söyledi ve Bosnalı Sırpların Meclisinin tavizler olmadan bu anlaşmayı onaylamayacağı uyarısında bulundu.

Londra- Bosnalı Sırpların lideri Radovan Karaciç, pazar günü Amerikan barış anlaşmasıyla ilgili müzakereler veya açıklamalar için yeniden çağrıda bulunarak bu anlaşmanın Saraybosna'yı Avrupa'nın Beyrut'una çevirebileceğini söyledi. Karaciç, BBC televizyonunda verdiği doğrudan röportajda, Saraybosna'daki Bosnalı Sırpların özel bir statü isteyeceğini belirtti. Karaciç, "Dayton Anlaşmasında iyi olmayan şey, Avrupa'da yeni bir Beyrut yaratma potansiyeline sahip olmasıdır. Onlarca yıl boyunca kanayacak. Bu, Avrupa'nın belki de en kötü yeri olacak ve bu, Saraybosna'nın şu anda bölünmüş bir şehir olmasından kaynaklanacak. Barış anlaşmasının genel özelliklerini kabul ettik, ancak çok sayıda kötü çözüm içerdiğini düşünüyoruz. En kötüsü Saraybosna meselesi. Saraybosna her zaman yarı Sırp, yarı Müslüman bir şehir olmuştur. Saraybosnalı Sırpların kendi hakları ve korkuları var. Sırplar Müslüman yönetimini kabul etmeye hazır değiller ve ya Saraybosna anlaşması yeniden müzakere edilmeli ya da şehir için özel bir statü ve en az beş yıl boyunca uluslararası toplum tarafından sağlanacak koruma talep ediyorlar" dedi.

Karaciç, anlaşmanın uygulanmasının mümkün olmadığını söyledi ve Bosnalı Sırpların Meclisinin tavizler olmadan bu anlaşmayı onaylamayacağı uyarısında bulundu. Radovan Karaciç, "NATO kuvvetlerinin burada bulunması yeniden müzakere edilmeli veya bu mesele açıklığa kavuşturulmalı. Eğer Meclisimiz yabancı askerlerin burada bulunmasını onaylamazsa, onlar burada hoş karşılanmaz ve ülkemize giremezler. Her durumda bunu önlemek istiyoruz. Bu nedenle NATO veya başka bir orduyla ilgili tam bir açıklama ve özel bir yanıt gerekiyor. Buradaki herkes silahlı ve NATO ile olayların yaşanmasına tanık olmak istemem" diyerek Bosnalı Sırpların kontrolündeki bölgede savaş sırasında herhangi bir kitlesel katliamın gerçekleşmediğini reddetti. Karaciç, "Nihai barış anlaşmasını benden başka kimse imzalayamaz ve beni tutuklamak isterlerse, savaşı nasıl bitirmeyi düşünüyorlar." dedi. Lahey Mahkemesi ile ilgili bir soruya ise Karaciç, "Bu mahkeme ile iş birliği yapmayacağım, hatta beni tutuklasalar bile. Bu mahkeme siyasi ve ayrımcı. Adaleti temsil etmiyor, derhal yasaklanmalı ve feshedilmelidir" dedi.

EK-50. Vjesnik, 11 Aralık 1995, Haber örneği

2 VJESNIK HRVATSKA Ponedjeljak, 11. prosinca 1995.

Granič primio izaslanstvo Vijeća Europe

Hrvatska za mirnu reintegraciju

ZAGREB – Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova dr. Mate Granić primio je u uredu(o) zastupnike Parlamentarne skupštine Vijeća Europe predvođene izvjestiteljem Odbora za političku pitanja Pierreom van der Lindenom, prigodom je u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske.

Granić je izaslanstvu Vijeća Europe skratko iznijeo(o) postignutim sporazumima o Daytonu, kao i o ne(o)vim susretima konferencije u Londonu. U razgovorima je još jednom potvrđena čvrsta opredijeljenost Republike Hrvatske za mirnu reintegraciju preostalih okupiranih područja, kao leđa na tih krtic uključivanje u europske integracijske procese.

Izaslanstvo Vijeća Europe u svojim je razgovorima tekućo potrebu potvrzuja (tužbalo) i manjinskih prava, pravosudnih izbojnica na povratak njihovim domovima, te (re)šavanje problema izbjeglica iz zapadne Bosne koji se nalaze u kampu Kapljevina.

Republika Hrvatska je iniciralo stvaranje trojnih policijskih snaga Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Turske koje im Tuđima imale sigurna povratak njihovim domovima u Velikoj Kladuši (Cazinu, rekao je ministar Granić izaražuć nadu da će do Božića ući problem u najveći mjeri biti rješen.

Predstavnici Vijeća Europe u svojim su se razgovorima pozdravili pristupačnim povoljan izrazili o nastojanjima koja Republika Hrvatska ulaže u (re)stvaranje pozitivna zaštitna klima u regiji, dodavši da ta hrvatskoj otvara put na (u)laza u europske integracije. (Hina)

Poziv »Apela« sjetskoj javnosti

ZAGREB – U povodu Dana ljudskih prava, Centar za nazivu ljudskih prava nalazećih i nestalih građana Hrvatske i članova njihovih obitelji »Apel« organizirao je u nedjelju skup kojim se htjelo posvetiti (p)ozornost domaće i svjetske javnosti na neriješen problem nestalih, nazivu odvedenih i nestalih hrvatskih branitelja i građana. Nestala su 2084 hrvatska građana, a međunarodna (u)rednica tom problemu još ne prikaze dovoljnu pozornost, istaknuta je predstavnica Centra Zdenka Pavlović.

»Apel« je poslao pozivu stranim veleposlanstvima u Hrvatskoj da pomognu u nastojanju da se raznijene informacije o nestalim nestalih osoba. Traži se da međunarodna zajednica pokaža pritisak na Srbosku Miloševića kako bi dopustio pristup jamstvom dostojnim. Pozivu su se odazvali predstavnica poljske Veleposlanstva i francuski veleposlanik Jean-Jacques Gallard koji je izrazio nadu da će se pojednostaviti dopisivanje sporazuma na pokoni dobivanje(m) raspravi u Beogradom o sudbini nestalih osoba, te da će francuska vlada nastaviti pomagati hrvatskoj Vladi i obitelji(ma nestalih. Nazočima su se izrazima nesloženja i potpore obitelji i savjetnik Predsjednika Rli za humanitarna pitanja dr. Slobodan Lang i predsjednik vladin Komisije za nestale i nestale Ivan Grujić. (Hina)

Izaslanstvo Vijeća Europe u Glini

GLINA – Izaslanstvo Vijeća Europe u nedjelju je u Glini o posjetu(i) ljudskih prava i izvršnoj pravne čitave na oslobođenom hrvatskom području razgovarale s četnikovim glinske ispitne Stanko-muslaničke Srpske i predstavnicima Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Hrvatske. Načelnik Policijske uprave Sisačko-muslaničke Srpske Vladimir Milanković rekao je da su stupanj sigurnosti ljudi i imovine i Hrvata i Srba, na oslobođenom područjima, vrlo visok, te da svi ljudi na tom području mogu živjeti u miru i normalno obavljati svo svoje poslove.

Predstavnici Vijeća Europe razgovarali su s predstavnicima Hrvata, povratnika u glinski kraj, te s predstavnicima lokalnih Srba koji su ostali u glinskom kraju. Nakon razgovora, izrečeno na političku pitanja Pierre Rene van der Linden je rekao da su Hrvati »vidjeli (ne)što najbolje u svom životu i da će (re)stvoriti lokalnih Srba iskazivali da nakon oslobođenja glinskoga kraja (ne)ma(ma) ozbiljnijih problema i da su hrvatske vlasti prema njima dobro postupale. (Hina)

Prosvjed u središtu Rijeke

Protiv sporazuma u Daytonu

RIJEKA – Niko sama prava izgovati hrvatskim tertitorijem, hrvatskim narodom i imaćemo da je, iako veoma uloženo, još uvijek moguće mir učiniti ravnopravnijim. Prevlaka, Posavina i Vukovar zaći su povijesni tertitorij i ne možemo ih se slikako odreći, pa su naši prvotbeći stoga razumljivi, poručujući članicima koje održava da smo u pravu.

To su redom, u nedjelju, na velikom zajedničkom okupljalu na Trgu Republike Hrvatske u središtu Rijeke izrekli predstavnici brojnih prognanika, izbjeglica i osobito diskriminiranog Domovinskog rata. Skup su i organizirali Nezavisni dragovoljci Domovinskog rata.

Govoreći u ime bojovnika 111. brigade Ratko Bukarić je naglasio da se dragovoljci (op)rašta s drugim jedinicama braniti Posavinu i da je njihova obveza kazati da je došlo do »daron izgovim s (im podrazijem«. Saborski zastupnik i gradonačelnik Rijeke Slavko Linić podijelio je (na)ročanje svojega područja predvidevši za »razgovor« s (ne)o (re)sporazumom jer bit govora u Zastupničkom domu, gdje su sve zagore članove (do)li dana pada velikl teret odgovornosti. Rijeka će otvorena vrta prolli genlopriotne ljudima iz tih krajeva, koji su se našli u gradu i okolici, u otporniji da će se obrzo vratiti na svoja ognjišta.

Zvonimir Trunić, predsjednik Hrvatskih nezavisnih dragovoljaca, rekao je da su oni bili i ostali te slobodni izgred svojega naroda, »hrvatski nacionalno interesi i nit pod svaku cijenu, koji nam se trebaju. »Želimo pravedno okončanje rata i (ne)smo trpiti ono koji su u svjetne rata kapitalizirali dobrovoljaštvo«, rekao je između ostalog.

Osobito je pažljivo slušan jedan od zapovjednika prvih dragovoljačkih jedinica u Posavini Ante Prkačin, koji se okomio na aktualnu politiku, rekavši da je na (ne)ki prvotnoj (ne)ki ne (ne)ma(ma) ništa od (ne)ostvarenih ciljeva i (ne)ostvarenih vrednota Hrvatske – ne zanemarujući prilom Prevlake, Vukovar i ostala područja. Govornici su naglasivali da prvi puta ugrozu Neovisna Hrvatska gdnl Drina, pa i Dunav i Sava.

Skup, usvojili su i deklaraciju kojom traže od vrhovnika i Sabora da svaki njihova inicijenja. U cijelosti, kazali su, odbijaju sporazum o Daytonu i pozivaju na potpisivanja sporazuma u Parizu.

MLADEN BALEN

Počinju sjednice obaju domova hrvatskog Sabora

Rasprava o tridesetak točaka

Izvješće potpredsjednika Vlade i ministra vanjskih poslova dr. Mate Granića, zastupnici Županijskog i Županijskog doma hrvatskog Sabora saslušat će na zajedničkoj sjednici obaju domova, dok će rasprava o njemu provesti na odvojenim sjednicama

Zastupnike čeka puno posla

Fotodokumentacija Vjesnika

ZAGREB – Izvješćem Zastupnici Zastupničkog potpredsjednika Vlade i ministra vanjskih poslova dr. Mate Granića, u sredu će najaktualnija kao predstavnica, raspravit će zastupnici Županijskog doma hrvatskog Sabora, jedinoga u bitno sadržajnijoj proceduri, ili u drugom (ne)danu u prvom članku te sjednice.

Ako se sudi po raspravama na (ne)davnim o radnim tjelesima, posebno će postojeći sastav zastupnika pohvaliti sadašnji prijedlog i izmjenama i dopunama Zakona o Hrvatskoj kreditnoj banci za obnovu. Cilj izmjena i dopuna toga zakona je stvaranje mogućnosti prodaje dionica Hrvatske banke, pa Vlada njihovo dionice u (pri)vatizaciji.

Na sjednici će zastupnici raspravljati i o (pri)mjedbama Županijskog doma na (pro)mjene Zakona o (pri)vatizaciji poljoprivrednog zemljišta, te o (pri)mjedbama Županijskog doma na (pro)mjene Zakona o (pri)vatizaciji državnih stanova.

Zastupnici će se, prema (pri)jedlogu Odbora za (pri)vatizaciju, poslije (pre)glasavanja o (pri)mjedbama Županijskog doma na (pro)mjene Zakona o (pri)vatizaciji državnih stanova, medu kojima su i (ne)kolike (za)mjedbe predsjednika Republike o (ne)ustavnosti (pri)jedloga, o (ne)ustavnosti (pri)jedloga zakona o (pri)vatizaciji državnih stanova, raspravljati o (pri)jedlogu zakona o (pri)vatizaciji državnih stanova, o (pri)jedlogu zakona o (pri)vatizaciji poljoprivrednog zemljišta,

Dayton'da Sadece Hırvatlar Kaybetti

SDP Merkez Komitesi Toplantısı

Račan'a göre, Dayton Anlaşması, bütün hali yayınlanmadığı için zaten sorunlu. Anlaşma, bu topraklarda yaşanan olaylar için tarihi sorumluluk, Bosna'nın bütünlüğü (veya bölünmüşlüğü) ve mültecilerin evlerine dönüş yolları gibi sorulara yanıt vermiyor.

Zagreb- SDP başkanı Ivica Račan, partinin merkez komitesinin açık oturumunda "Dayton'da parafe edilen anlaşmanın Paris'te imzalanmamasını zorunlu olarak talep etmeyeceğiz, ancak bu süreçte yer alanlardan siyasi ve tarihi sorumluluk talep edeceğiz," dedi. Račan, SDP'nin, Amerika'nın başını çektiği dünya güçlerinin bu anlaşmayı ısrarla savunduğu zor bir durumda olduğunu ve bu nedenle Cumhurbaşkanı Dr. Franyo Tucman'dan anlaşmayı imzalamamasını istemenin zor olduğunu belirtti. Anlaşmanın bir karttan ev gibi yıkılabileceğini kendilerinin de bildiğini ve bu nedenle Paris'te imzalanması için baskı altında olduklarını açıkladı. Račan, anlaşmanın imzalanmamasını talep etmeyeceklerini, çünkü SDP'nin bu anlaşmanın hazırlanmasında hiçbir şekilde yer almadığını vurguladı. Račan'a göre, Dayton Anlaşması, bütün hali yayınlanmadığı için zaten sorunlu. Anlaşma, bu topraklarda yaşanan olaylar için tarihi sorumluluk, Bosna'nın bütünlüğü (veya bölünmüşlüğü) ve mültecilerin evlerine dönüş yolları gibi sorulara yanıt vermiyor.

Dr. Zdravko Tomac'a göre, Dayton Anlaşması Bosna-Hersek'in üç farklı vizyonunu temsil ediyor. Bütün, ikiye bölünmüş ve üçe bölünmüş Bosna. Bu vizyonlardan hangisinin üstün geleceği soru işareti. Aynı şekilde, Bosna-Hersek için hangi vizyonun savunulacağı da önemlidir, çünkü bu, sorunların çözümünde büyük bir etki yaratabilir. Dr. Tomac, Hırvatistan'ın ve Hırvat halkının çıkarına olanın bütünleşmiş mi yoksa bölünmüş bir Bosna mı olduğunu sorguladı ve Hırvatistan'ın Büyük Sırbistan'a, küçük büyük bir Hırvatistan ile mi yoksa hiçbir zaman Miloşeviç gibi olmayacağını söyleyerek mi cevap vereceğini sordu. Bu çok önemli bir soru ve SDP'nin neyi savunduğu biliniyor. Dr. Tomac, Posavina'nın Dayton'da kaybedilmediğini belirtti. "Bu doğru değil ve Hırvatistan'ın ve Hırvat halkının çıkarlarının tatmin edildiği de doğru değil. Ayrıca büyük güçlerin böyle bir çözüm dayattığı da doğru değil." dedi. Zagreb'den Posavina'nın feda edilmesi yönünde önerilerin geldiğini vurgulayan Tomac, bu yüzden SDP'nin bu anlaşmayı imzalayamayacağını söyleyen Krešimir

Zubak'ı desteklediğini söyledi. "Sonuçta, herkes Dayton'da bir şeyler kazandı, sadece Hırvatlar kaybetti," diye ekledi.

Toplantıda, belediye ve bölge seçimlerinin ardından Zagreb'deki durum da ele alındı. Yeni yönetim hala kurulmamış durumda. Seçimlerin ardından, en kaliteli yönetimi oluşturmak istediklerini belirten Račan, HDZ'nin anti-demokratik kısmının bunu dikkate almadığını ve bu nedenle çatışmanın kaçınılmaz olduğunu belirtti. SDP, HDZ'nin tek başına Hırvatistan'ın istikrarını sağlayacağı tezine karşı çıktı. SDP, Anayasa Mahkemesi'nin belediye meclisinin kurucu toplantısının yasal ve meşru olup olmadığına dair kararına saygı gösterecek.

EK-51. Vjesnik, 14 Aralık 1995, Haber örneği

2 VJESNIK HRVATSKA Četvrtak, 14. prosinca 1995.

Sjednica Županijskog doma Sabora

Proračun kasni zbog – detalja

Prema prijedlogu ito ga je Županijski dom poslao Zastupničkom, rok za privatizaciju sukladivanja akata podzirece su Zakonom o trgovačkim društvima pomaknuti bi se u kraju ove na sredinu sljedeće godine. Kakvoje povećanu za sljedeću godinu obračunbeno je, pak, time što se radi posebnan prorečun za tekuće, a posebnan za kapitalne izdatke.

Koordinacija oporbenih stranaka Županijskog doma

Sporazum nije baš tako pozitivan za Hrvatsku

Oporba je svojim zakljućnim podrškala davtonske sporazume, ali se ne zaključuju HDZ-a razlikuju u vezi s izjavkom ministra vanjskih poslova. Oporba, naime, ne vjeruje u ono izjavka o kojem su oni bili potpisani sankcije. Oporba misli da to nije točno, jer se takvome nije prijetilo bilo čime, ne poljske li sporazum, a o sankcijama nogos nije bilo govore

Predsjednik Tudman primio Garciju Vargasa

Čestitka kolumbijskog predsjednika dr. Tudmanu

Četvrtak, 14. prosinca 1995. HRVATSKA VJESNIK 3

Sjednica Zastupničkog doma Sabora

Zeleno svjetlo aktima NBH-a

Pripremiti novi krivični zakon

Narodna banka Hrvatske radila je na svom ustrojstvu te je zaokružena kao središnja hrvatska bankarska institucija, usprkos nedostatku kadrova. Suradnja s Vladom bila je vrlo dobra, a izvješće državne revizije govori da su poslovne knjige sukladne

Zakonu o računovodstvu i da je cjelokupno poslovanje bilo bez pogreške, istaknuo je u svom izvješću guverner NBH-a Pero Jurković

Za sigurnost u prometu nije bilo kvoruma

Proširen dnevni red

Hırvatistan'daki Bölgesel Temsilciler Meclisi'ndeki Muhalefet Partilerinin Koordinasyonu

Anlaşma Hırvatistan için o kadar olumlu değil

Muhalefet, Dayton Anlaşmalarını destekledi, ancak dışişleri bakanının raporuyla ilgili olarak HDZ'nin sonuçlarından farklı bir tutum sergiledi. Muhalefet, Hırvatistan'ın Dayton Anlaşmalarını imzalamak zorunda kaldığı ve aksi takdirde yaptırımlar alacağı kısmına inanmadığını belirtti. Muhalefet, kimseye herhangi bir tehdit yapılmadığını ve yaptırımların söz konusu olmadığını savundu.

Zagreb- Bosna bir şekilde bölünmüş durumda, ancak Bosna'nın bölünme girişimlerine neden olan politikaların değişeceğini umuyoruz. Bosna bir devlet olarak varlığını sürdürüyor. Dayton Anlaşmalarıyla geri dönüşlerin mümkün olacağına ve insanlık dışı zorla göçlerin duracağına inanıyoruz. HSLS'ten Tereza Ganca-Aras, Bölgesel Temsilciler Meclisi'ndeki muhalefet partilerinin koordinasyonu tarafından düzenlenen bir basın toplantısında bu görüşü dile getirdi. Ganca-Aras, muhalefetin Dayton Anlaşmalarını desteklediğini, ancak dışişleri bakanı Mate Granić'in raporunun bazı bölümleri konusunda çekinceli olduğunu belirtti. "Hırvatistan'ın Dayton Anlaşmalarını imzalamak zorunda kaldığı ve aksi takdirde yaptırımlar alacağı kısmına inanmıyoruz. Kimseye böyle bir tehdit yapılmadı ve yaptırımlar söz konusu değildi" dedi.

HND'den Josip Manolić'e göre, bakan Granić Dayton sonuçlarını yüceltmiş, ancak muhalefet bu anlaşmanın Hırvatistan için o kadar olumlu olmadığını düşünüyor. Manolić, Hırvatistan'ın Bosna-Hersek'i bölme politikasının Hırvatistan'ın genel politikası üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu belirtti. Muhalefet, barışa giden bir yol olduğu ve bazı düzeltmelerin yapılabileceği umuduyla bu anlaşmaları destekliyor. IDS'ten Ivan Pauleta, Dayton'daki müzakereler ve savaş sırasında meclisin süreçten dışlandığını vurguladı. Clinton, Amerikan kamuoyuna Bosna'daki Amerikan askerlerinin katılımını açıklarken, Başkan Tucman kimseyle istişare yapmadı. Pauleta, savaşı tetikleyen ve suçluları saklayan herkesin siyasetten ve devlet hizmetlerinden uzaklaştırılması gerektiğini belirtti.

Erdut Anlaşması, Cumhurbaşkanlığı Ofisi'nden yetkisiz bir görevli tarafından müzakere edildiği için, özerklik imkanı tanıyan ve Anayasa'yı değiştiren maddeler içeriyor. Hrvoje Šarinić, Anayasa'nın yeniden tanıtılması gerektiğini savundu. HSS'ten

Stjepan Rodeš, Bosna Hersek konusundaki durumu ilgisizlik sonucu ortaya çıkan bir başarısızlık olarak nitelendirdi. Rodeš, Dayton Anlaşmalarının Sırbistan'ın genişlemesini durdurmadığını ve Sırbistan'ın sınırlarını pekiştirmeye çalışacağını belirtti. Ancak, Hırvat halkının bölünmesini istemediklerini ve bu nedenle Dayton Anlaşmalarını desteklediklerini söyledi. SDP'den Tomislav Ninčević de bu görüşü destekledi.

EK-52. Večernji list, 16 Kasım 1995, Haber örneği

HAAŠKI ĆE SE SUD RASPASTI, AKO MEĐUNARODNA ZAJEDNICA POMILUJE MLADIĆA I KARADŽIĆA

GOLDSTONE PRIJETI OTKAZOM!

AMSTERDAM **Sandra Mes**

Haaški sud sa razne ćoške u tirvbi Jugoslavji mogao bi dati kolektivan otkaz, ako pregovarači u Daytonu pomiluju zločince Karadžića i Mladića, zaprijetio je glavni tužitelj tiga tribunala Richard Goldstone u razgovoru sa stranim dopisnicima u Den Haagu.

Goldstone odlučno odbija svaku mogućnost mijenjanja američke vlade, tih bilo koga međunarodne udruge u svijetu, njegova sudu. Kako je to u utorak objavile novinarima, vodećih svjetskih agencija, «izjavut je vijestima i nagađanjima o nekim beogradskim novinama» (u Vremenu i NIN-u) jedino je Vijeća sigurnosti ovlašteno za donošenje takve odluke, što je poznato iskljućeno, tvrdi taj južnoafrički stručnjak za ljudska prava. To što, uz razne «špekulacije», beogradski režim ne priznaje Međunarodni sud i čak ne dopusta njegovim istražiteljima dolazak u Srbiju, za sada ne zabrinjava glavnog tužitoca. «Ako bude trebalo i 20 godina.

On će tragati za Mladićem i Karadžićem», uvjerdje je. Uz Vukovar, najviše mu na duši leže ženski zločinci u Srebrenici.

Trojicu oficira bivšenarodne JNA službeno je optužio za masakre nad bolesnicima i osobljem vukovarske bolnice, a one koji su poubijali tisuće nedužnih stanovnika enklave iako zove potvrdenjeti. Zbog toga je učer neočekivano krenuo u Washington. Kako je rekao, nije zadovoljan sadašnjim američkih vlasti u otkrivanju i istrazi srpskih zločina u Srebrenici. Kritike na račun Washingtona dovode se u izravnu vezu s «beogradskim nagađanjima» i kolektivnom ostavkom cjelokupnog osoblja tribunala, što bi trebalo poslužiti kao dodatna opomena Washingtonu da se ne miješa u tijek pravde. Jer, «ništa nema pravo oprostiti zločincima, ubijajući njihove žrtve», poručuje Goldstone.

Kritike je – tar za sada – pošteđena vlada zemlje domaćina. Naime, sinoćnjeno «pljuvanje» optužuju za kolaboraciju s Mladićevim četnicima kod Srebrenice. Oni su, umjesto da zaštite stanovnike enklave ovog ljeta, pobjegli, ostavivši Srbima svoje uniforme i oprevmi (maskirne jer njihovi komandanti Karremans pio šljivovicu s Mladićem). Znali su što čeka starce, žene i djecu, jer su i sami bili svjedoci pokolja – četnici se nisu mnogo bojali stranih svjedoka.

Sukrivci su za zločine u «sabštenoj enklavi», zaključili su susjedi Francuzi i Nizemci, pa ni nevjerojatno izvedena Interna istraga Ministarstva obrane nije u tome razuvjerila svjetsku javnost. Strani analitičari u Den Haagu vjeruju kako beskompromisni Goldstone više neće dugo štedjeti svoje dostaćine. A nelagodu oniscenja i poslanici nizozemskog parlamenta, pa trade ponovnu, «objektivnu» istragu o (ne)djelima svojih «plavaca» u Srebrenici.

AUSTROSKI DOPISNICI IZ BEOGRADA O «SPORAZUMU O ISTOČNOJ SLAVONIJI»

Na redu međunarodna zajednica

BEČ **Snježana Herek**

Pjesak američkoj diplomaciji, koje je «uradila» potpisa na temelju sporazum o mirnoj reintegraciji Baranje, istočne Slavonije i zapadnog Srijema u hrvatski ustavnopravni poredak, ima, pronosi austrijski tisak, i drugu stranu.

Ovaj kompromisan i nedorečen dokument progladen je pobjedom hrvatske diplomacije, pružanom rukom mira i političkim galamju. Svoju skepsu austrijski tisak, međutim, temelji na mogućim pokušajima srpske strane da izigraju dogovoreno, te dodaje kako je sada na potezu međunarodna zajednica, koja mora ispuniti preuzete obveze.

Veliku vesalje koje je potpisnik sporazum izazvao u Beogradu srednjenja je tema austrijskih reakcija. No, čak vladajuća Socijalistička partija Srbije govori o «donošno ukonjenoj ratnoj opasnosti», pripisujući «najjačim» službenoj srpskoj politici, nacionalističke stranke, koje imaju vlas od 30 posto glasova birača, ignoriraju ultra kritike režima. Vojislav Šešelj je sporazum nazvao «najvećim porazom Srba u posljednjih 100 godina», ugrožavajući «svojih srpske vojske s izgubljenom srednjovjekovnom bitkom na Kosovu polju», piše *Die Presse*.

Premijer u Beogradu vjeruju da već sljedećih dana treba očekivati priznanje Hrvatske i BiH od «SR» i normalizaciju odnosa s Beogradom.

Da su promjene na otku, vidljivo je po posjetu mnogih inozemnih gospodarstvenih delegacija glavnim gradu ostatka Jugoslavije. Nakon predstavnika 26 francuskih poduzeća, uključujući *Renault* i «Accatel», u Beogradu trenutno borave i delegacija njemačkog «Siemensa», a za koji se mjesece najavlo izaslanstvo njemačkih industrijalaca i Sankara. Oštro je zanimanje za tržište «SR», koje je, nakon šestnaestogodišnje izolacije, spremno za kupovanje svega.

KAKO U VELIKOJ BRITANDI GLEDAJU NA RAZGOVORE U DAYTONU

Zabrinjavajući zastoj u pregovorima

LONDON **Željko Toth**

Pesimizam iz Daytona širi se Britanijom: usprkos 12-satnoj intervenciji Warrena Christophera, «ne glavna pitanja zbog kojih smo se okupili, još su na stolu», priznao je Christopherov glasnogovornik Nicholas Burns. Zastoj u pregovorima izaziva veliku pozornost u Britaniji, kao i unutarnjički spor o vojnim snagama za Bosnu.

Britanija je sklona sudjelovati u operaciji NATO-a «ne nego što joj to stvarno mogućnost dopuštaju. Vojno zapovjedništvo sastavlja vladi da pošalje jednu divizija sa 11.000 vojnika, čak i po cijenu da pojavina britanska vojska bude izvan zemlje, računajući i ostale misije po svijetu. Međutim, kažve gori bile britanske vojne snage, uzjoš operacije ovisi o američkim vojnim «jedinama». Službeno to ništo u Britaniji neće priznati, ali vojni i politički analitičari kreće da se na prostoru jugoistoka Europe razčišćavaju krupni međunarodni odnosi. Nade Europske unije, odnosno vodećih europskih igrača, da će postati nova velesila u svijetu, slomile su se u Bosni. SAD su potvrdile da jedino imaju «vrijeme i najbolji» stroje.

Da bi se razlozak između Amerike i Europe činio što manji, Britanija je spremna zakučiti više od svog maksimuma, kako bi bila što bliža američkom romanu kad NATO bude napućen Bosnu nakon završetka misije. Taj trenutak još je daleko. Pregovori u Daytonu vrlo su u kritičnu fazu.

Amerikanci daju još tjedan dana za pregovore «prije zaključenja na jedan ili drugi način» – sporazumom ili objavom da sporazum nije moguć. Nicholas Burns silkovito se izrazio: «Ne možemo pregovarate previše puta ove ulje, ali za sada mislimo prijeći.» Tri su velike prepreke do toga: jedinstveno ili podijeljeno Sarajevo, srpski zahtjev za proširenje posavskog koridora u «praćni most» Srbija s Banjom Lukom, te konačni zahtjev za sigurnim koridorom do Goražda. Ni devet sastanaka u jednom danu Warrena Christophera za sućinicima pregovora nisu pomogli. Navodno, «ružke su približene», ali Burns je izjavio da to ne bi nazvao «napretkom».

CHARLES MILLON:

Prioritet – oslobađanje pilota

PARIZ – Francuski ministar obrane Charles Millon izjavio je petrodio da zajgova vlada «poduzela sve» za oslobođenje dvojice francuskih pilota čiji je «Mirage 2000» srušen 30. kolovoza iznad područja bosanskih Srba.

«Sudbina pilota najpreći je zadatak za ministra obrane i za Predsjednika Republike i premijera», dodao je Millon na radiju Europe 1. Istaknuti da «vrlo dobro razumije tjeskobu obitelji i da je zabrinut jednako kao i oni», ministar je istaknio da vlada čini sve kako bi ubrzo oslobodila pilote.

U posebnjaku u otvorenom pismu šefovima država i vlada članica NATO-a, otac kapetana Frederica Chiffrina upućio je poziv «u pomoć» kako «bi dobro vijesti o svom sinu i njegovu kolegi, pukovniku Josetu Saurigu».

(H)

Premijer Černomirdin u posjeti vojnoj bazi ruskih padobranaca u Tuli AP

Žitarice iz »SRJ« – Rusima?

MOSKVA – Ruako ministarstvo vanjskih poslova zatražilo je od Vijeća sigurnosti UN-a da dopusti tzv. SRJ izvoz žitarica, kako bi mogla platiti opskrbu zemnim plinom iz Rusije, izjavio je glasnogovornik ruskog ministarstva vanjskih poslova Grigorij Karasin.

Karasin je pozdravio nedavnu odluku Odbora za sankcije Vijeća sigurnosti, kojom je Rusiji dopušteno da svakoga mjeseca Srbiji dostavi 166 milijuna kubičnih metara prirodnog plina. «Ta odluka pokazuju da je međunarodna zajednica spremna zadovoljiti potrebe stanovništva SRJ koji su trpjeli zbog ekonomskih sankcija», dodao je. (H)

PREGRUPIRANJE VOJSKE «SRJ» PREMA HRVATSKOJ GRANICI

SRPSKE PRIJETNJE NA DUNAVU

BEOGRAD **Milovan Nedeljkov**

Na pronorima bivše Jugoslavije potpisano je nekoliko desetaka mirovnih sporazuma a posljje njih je, obično, uslijedio još jedan rat. Prema onome što najvišoju čelnici tih Srba, to je nasvim moguće i ubuduće jer se na svaki način pokušava izvršiti ono što je potpisano i dogovoreno.

Tako šef pregovaračke skupine M. Milanović ističe da «u oblasti neće biti uvedene nikakve hrvatske službe, dinar i dalje ostaje sredstvo plaćanja, ostajeno povezanji PTT veza i električnom energijom sa Srbijom». Uz to, trenutno poručuje gospodina Šarinicu što su čak otudile i inozemske «Večernje novosti» da će kasa poći u Vukovaru «ništo ne znam kose godine». Predsjednik vijeća samoproklamirane «srpsko-krajinske oblasti» S. Dokmanović, opet, kategorički tvrdi da će «međunarodni prenatrasti biti razgovedeni na granici područja SRJ i Madarske a međunarodne «vijne snage prema granici s Hrvatskom».

K tome, general Dušan Lončar, komandant 11. korpusa, tvrdi da je njegova postrojba i dalje «u stanju pune borbene gotovosti» i da će tako ostati ove «čak te hrvatske postrojbe na povlaku u mnićrne garnizone». Toj tvrdnji treba dodati da su uoči potpisivanja sporazuma sve postrojbe vojske tzv. Jugoslavije prevedene iz «stanja povišene borbene gotovosti u punu borbenu gotovost».

Prijetnje s ove obale Dunava još su konkretnije time što su i armiji «VJ», čija je najjača snaga Novosadski korpus, dodane gotovo sve borbene postrojbe 3. armije. Kako «SRJ» ima tri armije, to znači da sve «vinkaške» tzv. SRJ čuvaju samo postrojbe 2. (crnogorske) armije.

Prema pisanju tjednika *Telegraf*, generalštab vojske «Jugoslavije» namjo je dao prije potpisivanja sporazuma Hrvatske i pobunjenih Srba, prenjestio komandu 1. armije (najveće snage oružane sile «SRJ») iz Beograda na Fruškoj gori.

Oružane sile Slobodana Miloševića, dalje, uvatnoć svim «mirotvoračkim» najavama i zaključcima, spremaju i za forsiranje Dunava, a kao «ograničenje» za takve jasne dio tih ska navodi to što je «Hrvatske u spačavanjskim humanim koncentrirala raspektabline raketne sustave».

Večernji list ČETVRTAK, 16. XI. 1995. 15

Nevolje europskih diplomata

PARIZ – Glasnogovornik francuske vlade Alain Lamassoure jučer je priznao da europski diplomati imaju «nekoće» u svijetovanju na mirovnim pregovorima u Daytonu. Prema nekim izvorima, europski diplomati bili su prisiljeni čekati satima, dok bi dobili dvorenu za sastanke i nisu imali pristup telekomskim brojevima pregovaračja.

«Ta vrsta taškoća mogla se izbjeći», rekao je Lamassoure i dodao: «Amerikanci i Europljani imaju drugačije pristupe načinu vođenja pregovora i odredivanju onoga što je najpreće za rješavanje.»

«Posebice inzistiramo na važnosti ustavnih uredenja, stalnim ljudskim Bosne i Hercegovine i ogcenito države nastalih iz bivše Jugoslavije, te na ulozi visokoga civilnog predstavnika koji će trebati osigurati visel u provedenom razdoblju», objasnio je. (H)

Karadžić u bunkerima Han-Pijeska

Posljednjih dana očolnac Radovan Karadžić sigurno je ubdže promaknu u podzemnom gradu u Han-Pijesku. Izolirao se od svih i samo najpovjerljivijih mogu mu prići, a i oni a posebnom dozvolom Vladimira Kuzmuka, šefa Karadžićeva osobnog osiguranja.

Oko Han-Pijeska više od 2.000 srpskih specijalaca tvore zaštitni obruč oko Karadžićeve utvrde, a opremljeni su najsuvremenijim pješčkim naoružanjem, raskovnim, oklopnim transporterima, te dalekometnom artiljerijom.

Paravojska bosanskih Srba prijeti da će generalu Mladiću, u posjeta Karadžiću. Karadžić je navodno povukao svu policiju s prvih orta, koje je ustavio na tvrovnje paravojnim formacijama Ratka Mladića. Prije nekoliko dana, Karadžić je smijenio navodno bolesnog tzv. ministra unutarnjih poslova Momčila Stanišića i na njegovo mjesto postavio sebi odanog Tomu Kneža.

A. Kaurin

Američki proračun za BiH

WASHINGTON – Predsjednik Bill Clinton proslijedio je u petak predsjedniku Predstavničkog doma američkog Kongresa da će trošk rasmještanje američkih postrojbi u BiH, za jednu godinu, iznositi oko 1,3 milijardi dolara.

Napomenuvši da se traže dodatna sredstva Kongresa za daljo postrojbi u BiH, američki Predsjednik izlakao je da će «postrojbe SAD biti razmještene u BiH samo ako zatekne stanje postigru mirovni sporazum».

Prethodna procjena troškova razmještanja američke vojske u BiH iznosila je milijardu dolara. (H)

Dayton'daki **Görüşmeler** Hakkında Büyük Britanya'da Bakış Açısı

Görüşmelerde Endişe Verici Duraksama

Londra – Dayton'daki karamsarlık Britanya'ya yayılıyor. Warren Christopher'ın 12 saatlik müdahalesine rağmen, "bizi bir araya getiren tüm ana konular hala masada," diye itiraf etti Christopher'ın sözcüsü Nicholas Burns. Görüşmelerdeki duraksama, Britanya'da büyük ilgi uyandırıyor, tıpkı Bosna için askeri güçlerle ilgili Amerika içindeki tartışmalar gibi. Britanya, gerçek kapasitesinin ötesinde NATO operasyonuna katılmaya meyilli. Askeri komuta, hükümete, dünyanın diğer görevlerini de hesaba katarak, ülke dışında ordunun yarısı bulunacak şekilde 15.000 askerle bir tümen göndermeyi tavsiye ediyor. Ancak, Britanya'nın askeri gücü ne olursa olsun, operasyonun başarısı Amerikan askeri gücüne bağlı. Resmi olarak Britanya'da kimse bunu kabul etmese de askeri ve siyasi analistler, güneydoğu Avrupa'da büyük uluslararası ilişkilerin yeniden düzenlendiğini savunuyor. Avrupa Birliği'nin, yani önde gelen Avrupalı oyuncuların, dünyada yeni bir süper güç olma umutları Bosna'da kırıldı. Şimdi yalnızca havuçları ve en uzun sopaya sahip olduklarını teyit ettiler. Amerika ve Avrupa arasındaki farkın daha az belirgin olması için Britanya, NATO'nun misyonu tamamlandıktan sonra Bosna'dan ayrılacağı zaman Amerika'nın yanında olmak adına maksimumdan daha fazlasını feda etmeye hazır. Bu an henüz uzak. Dayton'daki görüşmeler kritik bir aşamaya girdi. Amerikalılar, anlaşmaya varılması veya anlaşma sağlanamayacağının ilan edilmesi için bir hafta daha süre tanıyor. Nicholas Burns, "müzakerecileri bitiş çizgisinin ötesine taşıyamayız, onu kendileri geçmek zorundalar" diyerek durumu betimledi. Üç büyük engel var: Birleşik veya bölünmüş Saraybosna, Sırpların Posavina koridorunu genişletme talebi ve Sırbistan'ın Banja Luka ile hava köprüsü ve Bosnalıların Goražde'ye güvenli koridor talebi. Warren Christopher'ın katılımcılarla yaptığı dokuz toplantı bile yardımcı olmadı. Söylentilere göre farklar yakınlaştırıldı, ancak Burns bunu ilerleme olarak adlandırmayacağını belirtti.

EK-53. Večernji list, 20 Kasım 1995, Haber örneği

Večernji list PONEDJELJAK, 20. XI. 1995.

PREGOVORI U DAYTONU BLIŽE SE KRAJU

DANAS POTPISI NA SPORAZUM?

● Za danas u 10 sati najavljena konferencija za novinare na kojoj će se potpisati sporazum ili najaviti neuspjeh rekao je američki glasnogovornik Burn

● Očekuje se dolazak američkog predsjednika Clintona i više europskih ministara

● Ministri EU danas odlučuju o velikoj novčanoj pomoći BiH i Hrvatskoj

● Njemački kancelar Kohl pozvao predsjednika Izetbegovića da prihvati prijedloge Kontaktne skupine, a britanski premijer Major ponudio ohrabrenje i pomoć

DAYTON Vladimir GOSS

Danas u 10 sati u dvorani B-52 hotela »Hope« u bazi Wright-Patterson održat će se konferencija za novinare, na kojoj će se ili potpisati sporazum ili najaviti neuspjeh – izjavio je jučer glasnogovornik State Departmenta Nicholas Burns. Nazočan će biti i predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tudman. Nagada se da će se, ako pregovori uspiju, u Daytonu na potpisivanju naći i predsjednik SAD-a William J. Clinton, a moguć je i hitni posjet veće skupine ministara vanjskih poslova zemalja EU, koji bi mogli najaviti datum konferencije zemalja donatora za pomoć pri obnovi BiH i Hrvatske.

Iz krugova bliskih pregovorima doznajemo da je velik pritisak na bosansku delegaciju, te da je ponajviše riječ o statusu Sarajeva. Također se očekuje odluka o zahtjevu vlade BiH za ukidanjem embarga na dopremu oružja Sarajevu. Dogovor, dakle, dobiva svoj konačni oblik, što kaže i novinar Tom Gjelten u izvješću za National Public Radio, no glasnogovornik State Departmenta Nicholas Burns upozorava da neka pitanja još nisu riješena. Pregovori su vrlo intenzivno nastavljeni noću, a navodno su SAD upozorile sva tri izaslanstva da će danas ujutro, ne uspiju li se dogovoriti, morati priznati poraz u potrazi za mirom. Burns potvrduje da Christopher namjerava napustiti Dayton danas, bez obzira na ishod pregovora.

Američki državni tajnik Warren Christopher do jučerašnjeg podneva razgovarao je sa srbijanskim predsjednikom Slobodanom Miloševićem i predsjednikom Predsjedništva BiH Alijom Izetbegovićem, a najavljen je njegov sastanak s potpredsjednikom hrvatske Vlade i ministrom vanjskih poslova dr. Matom Granićem.

Ključno pitanje ostaje i dalje zemljovid, u prvom redu koridori u Posavini i za Goražde. Jedan diplomat EU-a kaže da je među neriješenim problemima i pitanje izbora i ustava te memorandum bosanske vlade Americi, kojim se zahtijeva ukidanje embarga na dopremu oružja vladi u Sarajevu nakon potpisivanja mira. Tome se protivi EU, koji želi opću demilitarizaciju.

Natezanje oko slanja američkih snaga na Balkan u sklopu NATO-a između američke administracije i Kongresa se nastavlja. No, u razgovoru s novinarom CNN-a Newton Gingrich, predsjedatelj Zastupničkog doma, jučer je zvučao nešto pomirljivije. Doduše, on i dalje tvrdi da većina u Kongresu i javnosti ne podržava slanje američkih snaga na Balkan, ali dopušta da se to mišljenje može promijeniti ako Clinton dokaže da je posrijedi stvarna potreba. »Jednostavno, predsjednik još nije prikazao svoj slučaj Kongresu i američkom narodu. Ako nas uvjeri stajat ćemo uz njega«, izjavio je Gingrich.

● HO ŠI MIN – Njemački kancelar Helmut Kohl jučer je u telefonskom razgovoru pozvao predsjednika BiH Aliju Izetbegovića da prihvati prijedloge Kontaktne skupine iznesene na mirovnim pregovorima u Daytonu, izjavio je Kohlov glasnogovornik Peter Hausmann. On je citirao Kohla, koji je kazao da će to biti odlučan korak na putu k dugotrajnome miru.

● LONDON – Britanski premijer John Major u telefonskom razgovoru u petak navečer ponudio je ohrabrenje i pomoć predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću, javio je Reuter. Major je rekao »kako je svjestan da su pregovori ušli u kritičnu fazu i kako se nada da će doći do sporazuma«, objasnio je neimenovani dužnosnik Downing Streeta. Major i Izetbegović razmotrili su najvažnija teritorijalna pitanja koja se još moraju riješiti. Major je također naglasio da je Britanija, kada se postigne sporazum, spremna nastaviti igrati ključnu ulogu u njegovoj provedbi, a mogla bi ugostiti konferenciju o provedbi mirovnog sporazuma, rekao je Major. (H)

● BRUXELLES – Ministri vanjskih poslova zemalja članica Europske unije danas će se na sastanku u Bruxellesu pokušati dogovoriti o konačnim detaljima o planu velike novčane pomoći Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj. Dužnosnici EU-a trebali bi podnijeti izvješće o razgovorima sa Svjetskom bankom i Međunarodnim monetarnim fondom o nastojanj da se sazove sastanak na kojem bi se govorilo prikupljanje između pet mil di i šest milijardi dolara, koliko bi u i tri do četiri godine bilo uloženo u B Hrvatsku.

Posebni izaslanik EU za bivšu Jug viju Carl Bildt će ministre EU-a izvije o naporima za dovršenje plana obn rehabilitacije u koji su članice EU-a g vo odmah spremne uložiti 1,3 milij dolara. Ostatak novca osigurale bi s ske multilateralne organizacije, bo muslimanske države i SAD. (H)

Predsjednik Tuđman u Daytonu

ZAGREB – Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman otputovao je jučer u SAD, gdje će sudjelovati u završnom krugu mirovnih pregovora u Daytonu (Ohio). U zagrebačkoj zračnoj luci predsjednika Tuđmana, s kojim je u Dayton otputovao i ministar obrane Gojko Šušak, ispratili su predsjednik hrvatskog Sabora dr. Nedjeljko Mihanović, predsjednik hrvatske Vlade Zlatko Mateša, ministar unutarnjih poslova Ivan Jarnjak, načelnik Glavnog stožera Hrvatske vojske general zbora Zvonimir Červenko, zamjenik ministra vanjskih poslova Ivo Sanader i šef Kabineta predsjednika Gordan Radin.

Odgovarajući na novinarsko pitanje, predsjednik Tuđman kazao je kako se čini da nakc četiri godine krize u BiH Dayton donosi mir. »D nije tako, vjerojatno me ne bi tamo zvali«, ku zao je dr. Tuđman i dodao da bi se pregovo trebali završiti danas. »Očekuje se parafiranj dokumenata«, rekao je dr. Tuđman, »no nisi konkretnije o tome ne može se reći prema odlu ci da se izvan Daytona ne daju izjave. Međutir nije to pitanje samo Bosne, nego je to pitanj isto tako još preostalog dijela okupiranih poc ručja Hrvatske. Bitno je da uspostavimo suve renitet na tom okupiranom području po mogu nosti bez žrtava, a iznio sam podatke koliko i dosad imamo. Bitno je da to završi«, zaključi je predsjednik Tuđman. (D.D.)

VELEPOSLANIK BiH dr. KASIM TRNKA:

Rješenje neposredno uoči potpisivanja?

ZAGREB – Pregovori u Daytonu ulaze u ključnu odlučujuću fazu. Ako sve bude teklo prema predviđenom planu, očekivati je da sporazum o ključnim rješenjima za Bosnu i Hercegovinu bude potpisan u ponedjeljak, izjavio nam je jučer u telefonskom razgovoru veleposlanik BiH u RH dr. Kasim Trnka.

U Daytonu je sve u fazi iščekivanja i priprema za najavljeni dolazak predsjednika SAD-a Billa Clintona, koji će, kako je najavljeno, prisustvovati činu potpisivanja sporazuma. Od veleposlanika dr. Trnke, koji na pregovorima u Daytonu ima i funkciju koordinatora bosanskog izaslanstva, saznajemo da su u posljednja 24 sata vođeni dugotrajni napomi pregovori. Očekuje se da će sporna ključna pitanja biti riješena neposredno uoči potpisivanja dugo očekivanog sporazuma. (A.K.)

Dayton’daki **Görüşmeler** Sona Yaklaşıyor

Bugün Anlaşma İmzalanacak mı?

• Bugün saat 10'da, anlaşmanın imzalanacağını veya başarısızlığın ilan edileceğini açıklayacak bir basın toplantısı düzenleneceğini söyledi Amerikalı sözcü Burns.

• Amerikan Başkanı Clinton ve birçok Avrupa bakanının gelişi bekleniyor. Avrupa Birliği bakanları bugün Bosna-Hersek ve Hırvatistan’a büyük bir mali yardım yapma kararı alacaklar.

• Alman Şansölyesi Kohl, Başkan Izzetbegoviç’i temas grubunun önerilerini kabul etmeye çağırdı, Britanya Başbakanı Major ise cesaret ve yardım teklifinde bulundu.

Dayton

Dün Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns “Bugün saat 10'da, Wright-Patterson Üssü’ndeki Hope Hotel’in B-52 salonunda, anlaşmanın imzalanacağını veya başarısızlığın ilan edileceğini açıklayacak bir basın toplantısı düzenlenecek” dedi. Hırvatistan Cumhuriyeti Başkanı Dr. Franjo Tudjman da hazır bulunacak. Görüşmeler başarılı olursa, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı William J. Clinton'ın Dayton’da imza töreninde bulunacağı ve Avrupa Birliği ülkelerinin dışişleri bakanlarından oluşan büyük bir grubun acil ziyaretinin mümkün olacağı, bu bakanların Bosna-Hersek ve Hırvatistan’ın yeniden inşasına yardım için bağışçılar konferansının tarihini açıklayabileceği speküle ediliyor. Görüşmelere yakın çevrelerden aldığımız bilgiye göre, Bosna delegasyonuna büyük baskı uygulanıyor ve en çok Saraybosna’nın statüsü üzerinde duruluyor. Ayrıca Bosna-Hersek hükümetinin Saraybosna’ya silah ambargosunun kaldırılması talebi konusunda bir karar bekleniyor. Anlaşma nihai şeklini alıyor, bu durumu The National Public Radio muhabiri Tom Gjelten de raporunda belirtiyor. Ancak Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns, bazı konuların hala çözülmediğini uyarıyor. Görüşmeler yoğun bir şekilde gece boyunca devam etti ve Amerika Birleşik Devletleri’nin tüm üç heyeti, sabah anlaşmaya varılamazsa, barış arayışında başarısızlığı kabul etmeleri gerektiği konusunda uyardığı bildirildi. Burns, Christopher’ın görüşmelerin sonucuna bakılmaksızın Dayton’dan ayrılmayı planladığını doğruluyor. Amerikan Dışişleri Bakanı Warren Christopher, dün öğleye kadar Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç ve Bosna-Hersek Başkanlık Konseyi Başkanı Aliya Izzetbegoviç ile görüştü ve Hırvatistan Başbakan

Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Dr. Mate Granić ile görüşmesi planlandı. Anahtar mesele, Posavina koridorları ve Goražde için olan koridorlar başta olmak üzere, harita meselesi olmaya devam ediyor. Bir AB diplomatı, çözülmemiş sorunlar arasında seçimler ve anayasa meseleleri ile Bosna hükümetinin Amerika'ya, barış anlaşmasından sonra Saraybosna hükümetine silah sevkiyatı ambargosunun kaldırılması talebini içeren memorandumunun da bulunduğunu belirtti. AB, genel bir silahsızlanma istediğinden buna karşı çıkıyor. Amerikan güçlerinin NATO kapsamında Balkanlar'a gönderilmesi konusunda Amerikan yönetimi ile kongre arasında çekişme sürüyor, ancak dün CNN muhabiri ile yaptığı konuşmada Temsilciler Meclisi Başkanı Newt Gingrich biraz daha uzlaşmacı bir tavır sergiledi. Gerçi kongre ve kamuoyunun çoğunluğunun Amerikan güçlerinin Balkanlar'a gönderilmesini desteklemediğini iddia etmeye devam ediyor, ancak Clinton'ın gerçek bir ihtiyaç olduğunu kanıtlarsa bu görüşün değişebileceğini belirtiyor. Gingrich, "Basitçe, başkan henüz kongre ve Amerikan halkına davasını göstermedi. Bizi ikna ederse, onun yanında olacağız" dedi.

Ho Chi Minh

Almanya Şansölyesi Helmut Kohl, dün yaptığı telefon görüşmesinde Bosna-Hersek Devlet Başkanı Alija Izzetbegoviç'i Dayton'daki barış görüşmelerinde sunulan temas grubu önerilerini kabul etmeye çağırdı, Kohl'un sözcüsü Peter Hausmann açıkladı. Kohl'un, "Bu, uzun vadeli barış yolunda kararlı bir adım olacak" dediği aktarıldı.

Londra - Britanya Başbakanı John Major, Cuma akşamı yaptığı telefon görüşmesinde, Bosna-Hersek Başkanlık Konseyi Başkanı Aliya Izzetbegoviç'e cesaret ve yardım teklifinde bulundu, Reuters bildirdi. Major, görüşmelerin kritik bir aşamaya girdiğinin farkında olduğunu ve bir anlaşmaya varılacağını umduğunu söyledi, Downing Street'ten isimsiz bir yetkili açıkladı. Major ve Izzetbegoviç, hala çözülmesi gereken en önemli toprak meselelerini gözden geçirdiler. Major ayrıca, "Britanya'nın anlaşma sağlandığında bu anlaşmanın uygulanmasında kilit bir rol oynamaya devam etmeye hazır olduğunu ve barış anlaşmasının uygulanması konusundaki konferansa ev sahipliği yapabileceğini vurguladı" dedi.

Brüksel- Avrupa Birliği üyesi ülkelerin dışişleri bakanları, bugün Brüksel'de yapılacak toplantıda, Bosna-Hersek ve Hırvatistan'a yönelik büyük mali yardım planının nihai detayları üzerinde anlaşmaya çalışacaklar. AB yetkilileri, Dünya

Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) ile yapılan görüşmeler hakkında bir rapor sunacaklar ve önümüzdeki 3 ila 4 yıl içinde Bosna-Hersek ve Hırvatistan'a 5 ila 6 milyar dolar arasında bir yatırım yapılması için toplantı düzenlemeye çalışacaklar. Avrupa Birliği'nin eski Yugoslavya özel temsilcisi Carl Bildt, AB bakanlarına, AB üyelerinin neredeyse hemen 1,3 milyar dolar yatırım yapmaya hazır olduğu yeniden yapılanma ve rehabilitasyon planının tamamlanması için yürütülen çabalar hakkında bilgi verecek. Geri kalan para, dünya çapındaki çok taraflı örgütler, zengin Müslüman ülkeler ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından sağlanacak.

EK-54. Večernji list, 22 Kasım 1995, Haber örneği

U AMERIČKOJ ZRAČNOJ BAZI WRIGHT PATTERSON

PARAFIRALI OPĆI MIROVNI SPORAZUM O BiH

POTPISAN MIR

Večernji list SRIJEDA, 22. XI. 1995.

GENERAL ŠEVCOV:

'Rusi će nadzirati koridor'

BONN – Ruski general Leonid Ševcov u razgovoru za njemačku televiziju postaju NTV u utorak je izjavio da će njegovi vojnici nadgledati tzv. posavski koridor. Na pitanje kakvu će zadaću imati njegovi vojnici, on je rekao: »Naša će brigada doći u jedno od najosjetljivijih područja. To je predviđeno našim planovima, a o tome smo postigli i preliminarni sporazum«.

Oko 2000 ruskih vojnika sudjelovat će u mirnji uspostavu mira u BiH pod zapovjedništvom američkog generala NATO-a Georgea Joulwana, no zapovjedi će primati samo preko Ševcova. (H)

Trenutak nakon parafiranja sporazuma

Posljednje rukovanje Izetbegovića i Miloševića

MARIO NOBILO:

Rezolucije o istočnoj Slavoniji

– Sada možemo očekivati, prema prijedlogovorenom rješenju, da će Vijeće sigurnosti UN-a možda već danas suspendirati sankcije Beogradu, ali isto tako i uspostaviti mehanizam postupnog ukidanja embarga na oružje za sve zemlje u svom području, što tako, možda već sutra, možemo očekivati nastavak rada na rezoluciji o istočnoj Slavoniji – izjavio je stalni Mario Nobilo, hrvatski veleposlanik pri UN-u u New Yorku, nakon postizanja sporazuma o miru.

– Moram upozoriti radu javnost – naglasamo je Nobilo – da ćemo vjerojatno imati dvije rezolucije o istočnoj Slavoniji. Jedna, političke, koja će utvrditi okvir i pravila koji se moraju dogovoriti s hrvatskom Vladom o ukidanju sankcija, što nesporno ovisi o izvršenju mandata UNCRO-a, za koji mislimo nadi tko kraju rješenja. U svakom slučaju mi ćemo se sada usredotočiti na te dvije rezolucije i na druga pitanja suradnje zaostalih područja, smještanja bivše Jugoslavije i druga važnijeva pitanja, koja će se nastaviti rješavati sjednama u Parizu i drugdje.

Pentagon mobilizira 3000 vojnika

WASHINGTON – Američka ministarstvo obrane planira bliže pozvati oko 3000 pripadnih vojnih obveznika u djelatnu službu kako bi pružili podršku mirovnim snagama u BiH. Međutim, američki vojnici neće biti poslani na teren dok predsjednik Clinton ne da svoje konačno odobrenje za to, izjavio je glasnogovornik Pentagona govoreći o planu američke administracije da pošalje 20.000 vojnika u BiH, kao dio mirovnih snaga NATO-a, koje će se sastojati od ukupno 60.000 vojnika.

Dosadašnji o aktiviranju pričuvnog vojnog kadra, on je rekao da će 3000-3500 špecijalista, stručnjaka za civilna pitanja, strateških za radiografiju i ostalih biti pozvano na dužnost radi potpore glavnim američkim snagama.

Glasnogovornik Pentagona očekuje da će u BiH i susjedne zemlje u dijelovima razmještaj biti upućeno pretkolnika od 1500 do 2000 vojnika NATO-a, uključujući i Amerikance. (Hina)

OBRAĆANJE PREDSJEDNIKA TUĐMANA

Vjerujem u sporazum

– Dopustite da izrazim svoje zadovoljstvo činjenicom da smo konačno postigli rješenje koje obvezuje trojicu ili u Bosni i ulazak u cijelu bivšu Jugoslaviju. Nakon pet godina krize, četiri godine rata i više od tri godine intenzivnih pregovora to smo, eto, postigli.

Dramatski karakter ovih pregovora – je rješenje je predugo crnila kada su tvi već mladi da su pregovori prijeti – također svakodnevno konzekvencijski ove krize i svakako najveće krize koja je zahvatila Europu od Drugoga svjetskog rata.

Republika Hrvatska učinila je sve što je sa strijegao rat, a kad je on, nažalost, ipak, nemo bladjeli napora da bi zaustavi prekidanje rješenje. Na svaki način nastojali smo ublažiti njegove. Zahvaljujući napornim organizatorima i dionicima, kao i članova Kontaktne skupine, postigli smo sporazum za koji smatramo da će osigurati prekid rata u BiH i zaustaviti krizu u bivšoj Jugoslaviji.

Htio bih naglasiti svoje uvjerenje da će ovaj sporazum otvoriti do daljnjeg jačanja hrvatsko-bošnjačke Federacije u skladu s Washingtonskim sporazumima. Mi posebno očekujemo mirnu reintegraciju preostalih okupiranih područja Hrvatske i potpunu normalizaciju odnosa među svim državama koje su nastale na području bivše Jugoslavije, i to u sve tri. Vjerujem da će provedba svih sporazuma dovesti do trajnoga mira i stvoriti uvjete potrebne za uspostavu novog međunarodnog poretka u cijeloj Srednjoj Europi.

Sujeni složenosti situacije, je sam predsjednik Clinton prije dvije godine rekao da samo snažna i nepristrasna snaga kao što su NATO-ove mogu dati dovoljnu vojnu podršku provedbi takvoga mira. I zato sada tako tijesno surađujemo očekivani dolazak NATO-vih i američkih snaga. I očekivani ću da Republika Hrvatska neće žaliti truda da surađuje s njima i da im pruži sva potrebnu pomoć u ostvarivanju zadanog zadatka.

Zbog svih ih razloga dopustite da zahvalim SAD-u, predsjedniku Clintonu, potpredsjedniku Goreu i svim članovima Kontaktne skupine. Posebno bih želio naglasiti ulogu g. Holbrookea, koji ste organizirali i vodili sve pregovore. Zahvaljujem vam od srca za vaše napore, jer ste s njima pravili noć i među, što je, sredom, rezultiralo svim povijesnim sporazumom.

GLASNOGOVORNIK STATE DEPARTMENTA O KRONOLOŠKOJ ZAKLJUČENJA SPORAZUMA

Brčko ostavljeno arbitraži

DAYTON – Konačni dogovor o posljednjem spornom teritorijalnom pitanju – Brčkom – na posredničim pregovorima o BiH postignut je u utorak u 10.40 sati po lokalnom vremenu, kazao je u Daytonu glasnogovornik State Departmenta Nicholas Burns.

Riješenje sudbine Brčkog, posavskog koridora, Sarajeva i sastavnih državnih republika Bosne dominirale je pregovorima o poslednja dva dana kada su, posredovanjem Amerikanaca, sjedinjene brojnosti sastavnice o kasi krajiški brojni prijedlozi i protuprijedlozi, kazao je Burns. Američki državni tajnik Warren Christopher posebno je kao krajnji rok 21.30 sati u ponedjeljak i nakon što je i on zatvaran rok posljednja rješenja za Brčko, ti se izaslanstva prekinuta izvanjskim o završetku pregovora u tri sati ujutro sutra.

U ukorak sjutro, sastavio je Burns, održan je posljednji razgovor – Christopher je razgovarao prvo s hrvatskim predsjednikom, zatim srbijanskim, te na kraju s predsjednikom BiH, kada je postignuto konačno terminiranje sastanka ministara vanjskih poslova Kontaktne skupine 49-51 posto.

Prema Brčkog sastavljeno je zajednici međunarodnoj arbitraži, kazao je Burns, čiji je sporazum Sarajevo stavio pod okrilje Federacije. O rješenju posavskog koridora Burns nije želio govoriti dok se ne dovrše posljednji detalji do parafiranja sporazuma.

Sporazum ivale predviđa održavanje izbora iduće godine, za koje imaju pravo izaći svi prognanici i izbjeglice po mjestu svojega prebivanja. U tim izborima na nivou nadležnosti sytavni za ratne zločine. Sporazumom se ništa obvezuje na suradnju s Međunarodnim sudom za ratne zločine. Dokument, u gospodarskoj sferi, predviđa uspostavu središnje banke s jedinstvenom novčanom jedinicom, kazao je glasnogovornik State Departmenta.

Po njegovim riječima, Vijeće sigurnosti započet će rad na ukidanju embarga na oružje za sve strane u regiji, kao i na suspenziji sankcija protiv tzv. SRJ. Nakon parafiranja spomenute mirovne konferencije trebala bi se održati u Parizu, na dodatni razgovor i redovitiji dolazak drugačija još nije utvrđen. (Hina)

Başkan Tucman'ın Konuşması

Anlaşmaya İnanıyorum

Nihayetinde Bosna'da ve genel olarak tüm eski Yugoslavya'da kalıcı barışı vaat eden bir çözüm bulduğumuz gerçeğinden dolayı memnuniyetimi ifade etmeme izin verin. Beş yıllık kriz, dört yıllık savaş ve üç yılı aşkın süredir devam eden iç görüşmelerin ardından bunu başardık.

Bu görüşmelerin dramatik karakteri, çözümün herkesin görüşmelerin başarısız olduğunu düşündüğü anda bulunmuş olması, bu krizin karmaşıklığını ve kesinlikle İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Avrupa'yı etkileyen en büyük krizi de sembolize ediyor. Hırvatistan Cumhuriyeti savaştan kaçınmak için her şeyi yaptı, ancak savaş maalesef patlak verdiğinde, barışçıl bir çözüm aramak için çaba sarf etmekten kaçınmadık. Her şekilde çözüm bulmaya çalıştık. Organizatörlerin ve ev sahiplerinin yanı sıra temas grubunun üyelerinin çabaları sayesinde, Bosna-Hersek'te savaşı sona erdireceğini ve eski Yugoslavya'daki krizi durduracağını düşündüğümüz bir anlaşmaya vardık. Bu anlaşmanın Washington anlaşmaları doğrultusunda Hırvat-Boşnak Federasyonu'nu daha da güçlendireceğine olan inancımı vurgulamak istiyorum. Özellikle, Hırvatistan'ın geri kalan işgal altındaki bölgelerinin barışçıl entegrasyonunu ve eski Yugoslavya topraklarında kurulan tüm devletler arasındaki ilişkilerin tamamen normalleşmesini bekliyoruz ve bu amaçla ve barış adına. Bu anlaşmaların uygulanmasının kalıcı barışa yol açacağına ve bu dünyanın bu bölgesinde yeni bir uluslararası düzenin kurulması için gerekli koşulları yaratacağına inanıyorum. Durumun karmaşıklığının farkında olarak, Başkan Clinton'a iki yıl önce sadece NATO gibi güçlü ve saygın kuvvetlerin böyle bir barışın uygulanmasına yeterli askeri desteği verebileceğini söyledim. Ve şimdi NATO ve Amerikan kuvvetlerinin beklenen gelişini de destekliyorum ve Hırvatistan Cumhuriyeti'nin onlarla işbirliği yapmaktan ve bu asil görevin gerçekleştirilmesinde onlara gerekli tüm yardımı sağlamaktan kaçınmayacağına sizi temin ederim. Tüm bu nedenlerle Amerika'ya, Başkan Clinton'a, Başkan Yardımcısı Gore'a ve temas grubunun tüm üye ülkelerine teşekkür etmeme izin verin. Özellikle size, Sayın Christopher, rolünüzün ve bu görüşmeleri organize eden ve yöneten Sayın Holbrooke'un özel rolünün ne kadar önemli olduğunu vurgulamak istiyorum. Bizimle gece gündüz çaba sarf ettiğiniz için kalpten teşekkür ederim, çünkü bu, neyse ki, bu tarihi anlaşmayla sonuçlandı.

EK-55. Večernji list, 22 Kasım 1995, Haber örneği

Večernji list SRIJEDA, 22. XI. 1995.

FRANCUSKI PREDSJEDNIK CHIRAC POZDRAVLJA HRABROST SVIH TRIJU PREDSJEDNIKA

U PARIZ - NA POČETKU PROSINCA!

PARIZ **Mirko Galić**

Sporazum iz Daytona odjeknuo je u Francuskoj kao «veliki dan za mir». Ako je jutro počelo sa sumnjama, večer je završila u pozitivnom tonu: pregovarači su sklopili povijesni mir, izlaz iz najveće krize u kojoj je Europski kontinent bio poslije «velikog rata».

Brzina kojom su na objavu sporazuma reagirali francuski državnici govori o tome koliku važnost daju uspjehu pregovora. Predsjednik Chirac u svojoj izjavi pozdravlja lucidnost i hrabrost predsjednika Tuđmana, Izetbegovića i Miloševića i put pomirenja koji su izabrali. Šef njegove diplomacije Hervé de Charette zadovoljan je što je napokon pronađen mir u BiH i mogućnost da tamošnji ljudi više ne žive u ratu.

Budući da je Bil Clinton uspio primjenjujući «žestoki presing», dovesti pregovore do uspješnoga kraja, na Francuskoj je — to u Parizu ističu s osobitim zadovoljstvom — zadatak da organizira završnu konferenciju, na kojoj će se svečano potpisati sporazum o globalnome miru i u BiH i u bivšoj Jugoslaviji. Bit će to «na početku prosinca», vjerojatno na samome početku (spominje se 2. prosinca), kao svečani kraj jednoga dugog diplomatskog puta u koji je Francuska uložila mnogo vlastitih inicijativa, dala najviše vojnika i najviše žrtava, i u koji će još uložiti deset tisuća vojnika.

Mediji u Parizu govore o povijesnom događaju, o velikom danu. U prvim analizama, francuski mediji ističu posebnu ulogu američke diplomacije i samog predsjednika Clintona, naglašavaju da je u sporazumu riječ o globalnom rješenju sukoba, a ne o kompromisu. Nedostaje im, ipak, potpuna slika sporazuma, sa svim detaljima.

Francuska je — prema prvim elementima sporazuma iz Daytona — dobila ono što je očekivala i zagovarala: jedinstvenu BiH unutar njezinih granica, s jedinstvenim glavnim gradom, vlasti u kojima neće sudjelovati osobe osumnjičene za ratne zločine ... Ali koliko će cijela konstrukcija izdržati — ostavlja se vrhovnom sucu — vremenu.

Jedna od glasnogovornica State Departementa u pokušaju «brifiranja» novinara neposredno nakon potpisivanja

BOSNA I HERCEGOVINA NAKON POTPISANOG SPORAZUMA

Sarajevo odahnulo

ŠIROKI BRIJEG — Izražena nada kako za BiH nakon četiri godine ratnih stradanja napokon dolazi vrijeme mira, zajednički je naslovnik prvih reakcija BiH dužnosnika i sarajevskog pučanstva na vijest o dramatičnom obratu u Daytonu i postizanju mirovnog sporazuma. «Možemo odahnuti», bile su prve riječi vođstva sinoćnjeg Dnevnika TV Sarajevo, a u dijelovima grada čula se i slavljenička pucnjava. Ipak, oprez i sumnjičavost i dalje se osjećaju među Sarajlijama.

Predsjednik republičkog Predsjedništva Izetbegović uniio je određenu dozu optimizma izjavama kako sporazum o zemljovidima povezuje sve teritorije pod kontrolom Armije BiH. O avernu tome, o sporazumu, kažu u BiH-pressu, raspisat će se referendum kako bi i građani o njemu dali svoju potvrdu. Pojedinosti dokumenta BiH još nisu poznati, tako da su svi oni koje smo zamolili za komentar izrazili svoju suzdržanost.

Vladislav Pogarčić, zamjenik ministra vanjskih poslova Federacije BiH, bio je optimističan, ustvrdivši kako je izostanak Hrvata iz BiH «bilo na vrsini povijesne zadaće».

BEOGRADSKI MEDIJI VELIČAJU MIROTVORAČKU POLITIKU SVOGA PREDSJEDNIKA — UKIDANJE SANKCIJA OČEKUJE SE ZA KOJI DAN

»Prema tome rat je završen!«

BEOGRAD **Milovan Nedeljkov**

Pobjeda «mirotvorne politike SRJ i Slobodana Miloševića» — ističe je koji su sinoć zbomo ponavljali svi elektronski mediji u Srbiji nakon vijesti da je u Daytonu postignut dogovor o mirnom rješenju krize na prostorima bivše Jugoslavije. Uz to, kao druga važne vijest ponavlja se stalno to da je u proceduru ušla rezolucija o suspendiranju međunarodnih sankcija prema SRJ, odnosno da će sankcije prestati možda sutra ili prekosutra.

Obraćajući se iz Daytona narodu, srbijanski je predsjednik Slobodan Milošević rekao nekoliko puta «prema tome rat je završen». On je bosanskim Srbima poželio mir i «dobru suradnju s muslimansko-hrvatskom federacijom» ocijenivši da su pregovori dugo trajali i bili iscrpljujući, ali da su i rezultati primjereni tome.

— Sadašnji zemljovidi neuporedivo su bolji nego zemljovidi Kontaktne skupine — rekao je Milošević. — Nasuprot onome što je izgubljeno, vraćeni su teritoriji općina Mrkonjić Grad i Šipovo, Ozren i Doboj, Modriča, Derventa, Brod, Šamac, Brčko, Višegrad, Srebrenica, Žepa ...

Za formalnog predsjednika SRJ Zorana Lilića vijest iz Daytona je «dobra za sav srpski i omogorski narod», a on se posebno zahvalio američkom predsjedniku Clintonu. Federalni je premijer R. Kontić izjavio kako «savezna vlada u potpunosti prihvaća dokument iz Daytona».

Dr. Biljana Plavšić, potpredsjednica Karadžićeve države, izjavila je ironično da se nada kako će se «znati za što su pale dosadašnje srpske žrtve» i zajedljivo dodala da su «oni koji su sada potpisali mir svojedobno pokrenuli i užasnu lavinu smrti na ovim prostorima».

MUNJEVITA REAKCIJA RUSKOG PREDSJEDNIKA JELCINA

Potpisi — zasluga sviju

MOSKVA **Bogoljub Lacmanović**

Posebnom pismenom izjavom ruski predsjednik Boris Jeljcin ocijenio je sporazum o Bosni u Daytonu «velikim korakom prema sveobuhvatnom rješavanju najtragičnijega konflikta u posljeratnoj Europi». Istodobno, Jeljcin je oprezno zaključio da će plodovi sporazuma u Daytonu i čvrstina mira ovisiti o daljnjoj spremnosti sukobljenih strana da nastave politički dijalog i traže kompromise uzimajući u obzir i jednaka prava svih triju naroda.

Za postignuti sporazum Jeljcin nije posebno izdvojio zasluge Clintonove administracije, nego je konstatirao da je sporazum rezultat «solidnog posla» koji su zajednički obavili SAD, Rusija, Francuska, Velika Britanija i Njemačka u sklopu Kontaktne skupine za Bosnu. Zaključivši da je važno da Vijeće sigurnosti nakon parafiranja sporazuma suspendira sankcije Srbiji i Crnoj Gori, Jeljcin je Beogradu obećao da će Rusija nastaviti svoju političku akciju za potpuno ukidanje tih sankcija.

Za razliku od Jeljcina, ruski su novinari u svojim prvim komentarima kvalikamo suzdržanji. Pregovori nisu završeni, svi sporovi u Daytonu nisu riješeni, konstatiraju ruski novinari.

REAGIRANJA EUROPSKE UNIJE I NATO-a

Trupe spremne za Bosnu

«Veliko zadovoljstvo» potpisanim sporazumom i nadu da će se njime prostor bivše Jugoslavije «vratiti budućnosti» izrazio je odmah nakon najave postizanja sporazuma u Daytonu predsjednik Ministarskog vijeća EU Xavier Solana. Također je podsjetio na odlučnost EU-a da prihvaćene provedbi civilnih vidova mirovnog sporazuma i sudjeluje u međunarodnoj pomoći i obnovi i stabilizaciji tog područja. Ujedno je najavio kako bi se međunarodna konferencija država donatora i međunarodnih financijskih institucija posvećena obnovi trebala održati u srpnju ove godine.

Sporazum su odmah pozdravili i predsjedsjednik Europske komisije Jacques Santer njezin komesar za međunarodne odnose Hans van de Broek. «EU i države članice, bitno će pomagati u istom duhu u kojem su dosad pomagale u mirovnom procesu i u humanitarnim operacijama. Europska komisija i Svjetska banka sada su u kontaktu kako bi organizirale konferenciju o obnovi zemlje i mogućih davatelja pomoći, što je prije moguće.

Križe se u zajedničkom pri-općenju.

Sporazum je odmah pozdravilo i sjedište NATO-a uz nadu kako on znači postizanje trajnog mira. Sporazum je ujedno i poticaj završnim pripremama za operaciju provedbe — kaže u NATO-u, naglašavajući kako će tri dana nakon svečanog potpisivanja sporazuma (u Parizu), trupe biti spremne za odlazak na teren.

V. Stanišlina

VIJEST O POTPISU NA DAYTONSKI SPORAZUM IZAZVALA OLAKŠANJE I ZADOVOLJSTVO U NJEMAČKIM POLITIČKIM KRUGOVIMA

Konferencija o razoružanju u Petersbergu

BONN **Nenad Ivanković**

Vijest o sporazumu u Daytonu primljena je u Bonnu s vidljivim olakšanjem i zadovoljstvom. Osobito je šef njemačke diplomacije dr. Kinkel uložio mnogo napora i nade u ovu konferenciju, stalno podsjećajući njemačku javnost kako je Bonn uz Američku praktički glavni diplomatski akter u pregovorima. I sada, na vijest o sporazumu, dr. Kinkel nije zaboravio istaknuti kako je Njemačka «spred i iza kulisa» dala značajan doprinos uspjehu Daytonske konferencije.

Kancelar Kohl, koji se nalazi u Singapuru, sada, nakon pozitivnog ishoda, očekuje potrebu da zahvali američkom predsjedniku Clintonu. Predstavnici svih njemačkih stranaka s neskrivenim su zadovoljstvom reagirali na postignut sporazum.

Ministar Kinkel je potvrdio spremnost Njemačke da aktivno sudjeluje u provedbi sada postignutog sporazuma — jednako u njegovoj vojnoj kao i političko-gospodarstvenoj provedbi. U tom sklopu dr. Kinkel je potvrdio spremnost Njemačke da sa svojim vojnicima sudjeluje u sklopu NATO-ve mirovne akcije u Bosni, te spremnost Bonna da dade zamjenika za «visokog predstavnika u Sarajevu» i da sudjeluje u sklopu Europske unije u ponovnoj izgradnji krajeva opustošenih ratom.

Dr. Kinkel je ponovio i svoju namjeru da «sljedećih tjedana» pozove sve tri strane uključene u bosanski sukob na «međunarodnu konferenciju o razoružanju» koju Bonn kani organizirati na Petersbergu.

U prvim reakcijama njemačkih medija govori se o «miru na američki način» te o tome da su pregovori do posljednjeg časa bili vrlo dramatični. TV postaja RTL govori o navodnom «besprijemnom ratu živaca». Općenito prevladava ocjena da je sporazumom u Daytonu Bosna ostala formalno cjelovita, a da je faktički njezina teritorijalna podjela, uključujući i sam Ustav, takva da će na duji rok voditi trajnom udaljavanju srpskog dijela od Hrvatsko-muslimanske Federacije.

VIJESTI IZ SAD U VELIKOJ BRITANIJI NA PRVOM MJESTU

London vjeruje u sporazum

LONDON **Željko Tot**

Vijest o uspjelnom završetku pregovora u Daytonu potisnula je s prvoga mjesta sve druge vijesti, pa i pc ras u kraljevskoj obitelji, što govori o velikom značaj koji se u Britaniji daje sporazumu o Bosni. Minist vanjskih poslova Malcolm Rifkind odao je priznan svima koji su pridonijeli sporazumu. Dodao je kako vijeć mnogo posla ostalo i odmah je najavio održav nje međunarodne konferencije o provedbi sporazun u Londonu. Londonska konferencija trebala bi odluč o mandatu i veličini vojnih snaga NATO-a, o obno BiH te donijeti plan o povratku izbjeglica.

Sljedeće što dojam da Britanija vjeruje u sporazu Analitičari ga ocjenjuju stvarnijim od svih dosadašnjih govore o vjerojatnom kraju najdužega ratnog sukoba Europi u posljednjih pola stoljeća. Kasnije će, nezbjež žno, doći na red pitanja i o europskoj odgovornosti ko je je u ovom slučaju zatajila.

KAKO SU SRBI IZMANIPULIRALI REUTERS

ZAŠTO JE CLINTON ZVAO TUĐMANA

LONDON **Željko Toth**

«Veliko kazalište», nazvao je Nicholas Burns Miloševićeve manevre s JAT-ovim zrakoplovom uruše vojarne Wright-Patterson. U pregovaračkoj drami s mnogo obrata i s globalnim gledateljstvom, ogorčeni Milošević najavio je u ponedjeljak navečer odlazak s pregovora. Njegov zrakoplov već je bio napunjen gorivom, prtljaga je bila utovarena... No, Milošević je nesjelo «blefirao» i dalje pregovarao...

I zrakoplov Warrena Christophera izišao je iz spremišta, a pročulo se da je i predsjednik Izetbegović već spreman za put. U nedostatku službenih obavijesti, još uvijek zrakoplova zaključivalo se da su pregovori pali na zadnjoj zapreci — svojatanju bosanske Posavine.

Balkanski stručnjaci na Zapadu su zaključili kako hrvatska i bosanska strana riskiraju neuspjeh pregovora «zbog malog komadića zemlje». Čak je i telefonski poziv predsjednika Clintona hrvatskom Predsjedniku protumačen kao «pokušaj da se Tuđmana prisili na popuštanje». Zapravo, predsjednik Clinton zanimao se za to u čemu je problem, i kad je dobio Tuđmanova objašnjenje ponudio je svoje posredničke usluge.

Dok je u američkoj vojarni tekla frenetična diplomatska aktivnost, srpsko izasla stvo povoljno se zakuđinim igrama i nudi «kriva» za neuspjeh pregovora. Tako je avijet otišla «informacija» da hrvatsko iz slanstvo, odnosno predsjednik Tuđma «miniran» pregovore, jer «od Srba traži p savski koridor». No, nije trebalo puno istr živati da bi se otkrila pozadina te «vijest Dok je bio na snazi embargo na izvješć vanje o pregovorima, jedan član srpskog izaslanstva kontaktirao je s dopisnikom R utera Jovanom Kovačićem. Srpski tande prošlo je preko Reutera «informaciju» k ko «Tuđman sabotira sporazum». Da s bude uvjeriivo, u Kovačićevu izvješću primjećuje kako se iz «hrvatskog izasla stva nije mogla dobiti izjava».

Clinton Neden Tucman'ı Aradı

Nikolas Burns, Miloşeviç'in JAT uçağıyla Wright-Patterson askeri üssü içindeki manevralarını "büyük tiyatro" olarak nitelendirdi. Pek çok dönüş ve küresel izleyici kitlesiyle müzakere dramında, kızgın Miloşeviç, Pazartesi akşamı müzakerelerden ayrılacağını duyurdu. Uçağına yakıt doldurulmuş, bagajı yüklenmişti, ancak Miloşeviç başarısız bir şekilde "blöf yaptı" ve müzakere etmeye devam etti. Warren Christopher'ın uçağı da hangardan çıkarıldı ve Başkan Izzetbegoviç'in de seyahate hazır olduğu söylentileri yayıldı. Resmi bilgilendirmelerin yokluğunda, uçakların sayılması müzakerelerin Bosna Posavina'sına sahip çıkma konusunda son engelde takıldığını ortaya çıkardı. Batılı Balkan uzmanları, Hırvatistan ve Bosna tarafının "küçük bir toprak parçası" yüzünden müzakerelerin başarısız olma riskini aldığını belirttiler. Başkan Clinton'ın Hırvatistan Cumhurbaşkanı'nı araması bile, Tucman'ı taviz vermeye zorlamak olarak yorumlandı. Aslında Başkan Clinton, sorunun ne olduğunu merak ediyordu ve Tucman'ın açıklamasını aldıktan sonra arabuluculuk teklif etti. Amerikan askeri üssünde yoğun diplomatik faaliyetler sürerken, Sırp heyeti perde arkasında oyunlara dalmıştı ve müzakerelerin başarısızlığının suçunu başkalarına yüklüyordu. Bu şekilde, dünya, Hırvat heyeti, yani Başkan Tucman'ın, Sırplardan Posavina koridorunu talep ederek müzakereleri baltaladığı bilgisini aldı. Ancak bu haberin arkasındaki gerçeği keşfetmek fazla araştırma gerektirmedi. Müzakereler hakkında yayın yasağı varken, Sırp heyetinin bir üyesi Reuters muhabiri Jovan Kovačić ile temasa geçti. Sırp ikili, Tucman'ın anlaşmayı sabote ettiğine dair bilgiyi Reuters üzerinden yaydı. Her şeyin inandırıcı olması için, Kovačić'in haberinde Hırvat heyetinden bir açıklama alınamadığına dair bir not bulunuyordu.

EK-56. Večernji list, 23 Kasım 1995, Haber örneği

SPORAZUMA O BOSNI I HERCEGOVINI

PREDSJEDNIK TUĐMAN VRATIO SE IZ DAYTONA

DOBILI SMO MIR

Večernji list ČETVRTAK, 23. XI. 1995.

● Daytonski mirovni pregovori od neprocjenjive su vrijednosti ne samo za Hrvatsku nego i za svijet, rekao je predsjednik Tuđman

ZAGREB – Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman vratio se jučer ujutro iz SAD, gdje je u Daytonu sudjelovao u mirovnim pregovorima i parafiranju Općeg mirovnog sporazuma o BiH. U zagrebačkoj zračnoj luci predsjednika Tuđmana, ministra vanjskih poslova dr. Matu Granića i ministra obrane Gojka Šuška dočekali su predsjednik Sabora dr. Nedjeljko Mihanović, predsjednik Vlade Zlatko Mateša, predsjednica Županijskog doma Sabora dr. Katica Ivanišević, ministar unutarnjih poslova Ivan Jarnjak, načelnik Glavnog stožera Hrvatske vojske general zbora Zvonimir Červenko, zamjenik ministra vanjskih poslova dr. Ivo Sanader, zagrebački gradonačelnik Branko Mikša i šef Predsjednikova kabineta Gordan Radin.

O pregovorima i sporazumu predsjednik Tuđman rekao je:

- Dobili smo mir, a on za Hrvatsku i BiH, ne samo za nas nego i za Europu i svijet znači nešto od neprocjenjive vrijednosti. Za Hrvatsku to znači da više nećemo imati žrtava. Na ekonomskom području već ove godine od turizma možemo očekivati vjerojatno dva-tri puta više no što smo imali prošle godine. U gospodarskom smislu bit će navala na Hrvatsku. Do sada su se zbog rata u Hrvatskoj ustručavali ulagati čak i naši ljudi, ali odsad, kad više ne bude ratne opasnosti, poslovni će se ljudi iz svijeta vrlo rado okrenuti našoj zemlji.

- Otvaranje prometa - nastavio je dr. Tuđman - isto je tako važno. Samo od prometa Hrvatska će vjerojatno imati godišnje pola milijarde dolara prihoda više nego do sada. Međunarodni položaj Hrvatske takav je da će zaista sve hrvatske institucije naići na dobar primitak u svijetu, da će Hrvatska uživati - i zbog daytonskog sporazuma, u kojem je igrala jednu od najvažnijih uloga - ne samo priznanje nego i povjerenje u svijetu u svakom pogledu.

- Sve u svemu - istaknuo je predsjednik Tuđman - mir, prije svega mir. To znači da se možemo vratiti svojim domovima, obnovi, gradnji, ne samo gospodarskom nego i kulturnom i znanstvenom razvitku u svakom pogledu. Prema tome, taj daytonski krug razgovora, koji su trajali duže nego i jedni mirovni pregovori u novijoj povijesti, od neprocjenjive su vrijednosti i za Hrvatsku, ali i za svijet, a svojom nesamo prisutnošću nego i udjelom, koja je bila presudna, Hrvatska je zaista postigla takve rezultate koji će se osjetiti već ove godine, a u idućim godinama da i ne govorimo - zaključio je predsjednik Tuđman.

D. Đuretek

Svečani doček predsjednika Tuđmana

Snimio P. MACEK

Nije moglo bez ustupaka

IZJAVA dr. TUĐMANA PRED ODLAZAK IZ SAD-a

DAYTON – »Ovo što je postignuto ovdje zaista je mir«, istaknuo je u utorak navečer, pred odlazak iz američke vojne baze Wright Patterson hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman.

»Glavna stvar bila je kako postići sporazum koji bi prihvatile sve tri strane i, kao što vidite, tu je bilo veće spremnosti na sporazum sa strane šefova delegacija, i hrvatske i srpske, a dijelom i bosanske, ali je bilo većeg otpora članova delegacije iz BiH«, rekao je predsjednik Tuđman i istaknuo kako nije bilo lako postići kompromis koji bi zadovoljio sve tri strane, i to se nije moglo bez ustupaka svih triju strana. »To je bilo teško prihvatiti nekim ljudima, a osobito onima koji su željeli nastaviti rat da bi ostvarili svoje krajnje ciljeve«.

Predsjednik Tuđman ocijenio je da u medijima pretežu ocjena da je Hrvatska iz ove konferencije izašla kao pobjednik i da je, s gledišta hrvatskih nacionalnih interesa, postigla sve što je mogla. »Razumije se da u BiH nismo mogli osigurati sve hrvatske interese, a to je da zadobijemo čitavu bosansku Posavinu«. To je pitanje bilo najteže se stajališta Hrvatske, rekao je dr. Tuđman, no zahtjev za bosanskom Posavinom povukao bi za sobom zahtjev za predajom oslobođenih područja u Bosni nakon akcije »Oluja«. To je kompleksno pitanje u kojem nismo imali potporu međunarodne zajednice da ustrajemo da čitava bosanska Posavina dođe u sastav Federacije.

»Morali smo napraviti takve ustupke da bismo došli do mira, a da bismo mogli opet zadržati rezultate svojih pobjeda. Time smo ipak znatnim dijelom u sadašnjim okolnostima osigurali najviše što smo mogli«, ocijenio je hrvatski predsjednik te istaknuo da su važniji rezultati o ustrojstvu Federacije i središnje vlasti, gdje je hrvatskom narodu u BiH zajamčena puna ravnopravnost, konstitutivnost u svim elementima.

Upitan postoji li u sporazumu odredba o međusobnom priznanju triju država, predsjednik Tuđman kazao je kako se radi o načelnoj odredbi, »Osim toga«, naponenuo je, »mi već imamo usuglašen sporazum hrvatskog i srpskog vodstva o potrebi normalizacije odnosa«.

Na pitanje o sudbini Prevlake, hrvatski je predsjednik rekao da su Srbi i u prijeđašnjim pregovorima zahtijevali izlaz na more. »To pitanje bilo je postavljeno, ali nije razmatrano u okviru ove konferencije. To je ostalo da se dalje razmatra i ono može biti s hrvatske strane prihvatljivo samo utoliko ukoliko bi bilo od interesa za Hrvatsku, s obzirom na problem ugrožavanje Dubrovnika i turizma na jadranu Jadranu«, istaknuo je dr. Tuđman.

Ministar vanjskih poslova Mate Granić dodao je da je Hrvatska izašla iz ovih pregovora u svojim međunarodno priznatim granicama, to da se ni u kakvim dokumentima ne spominje Prevlaka. (H)

Holbrookovo upozorenje

WASHINGTON – Američke postrojbe NATO-a neće biti razmještene u Bosni i Hercegovini ako sve tri strane ne budu potpisale sporazum koji su u utorak parafirale u Daytonu, izjavio je u srijedu američki pregovarač Richard Holbrooke.

»Nevažeći element sa stajališta američkoga javnog mnijenja jest taj da američke postrojbe postrojbe prvoga dana budemo slijepo da će se jučer potpisani sporazum održati«, izjavio je zamjenik državnog tajnika za američku TV-mrežu NBC.

»Nećemo poslati svoje postrojbe u rat (...). Kad se nađe na licu mjesta, američke postrojbe bit će gospodari. Ako se netko u to ne uvjeri, one će ih odgovoriti. A to neće biti kao što je bilo s postrojbama Ujedinjenih naroda«, naglasio je Holbrooke. (H)

PREDSJEDNIK PREDSJEDNIŠTVA BiH ALIJA IZETBEGOVIĆ

'OSTVARILI SMO 90 POSTO ZAHTJEVA'

ZAGREB – Na povratku iz Daytona jučer se osanskohercegovačko izaslanstvo kratko zadržalo u zagrebačkoj zračnoj luci. Predsjednik redsjedništva BiH Alija Izetbegović izjavio je im prigodom kako smatra da će mir ponovno zgraditi Bosnu. Na upit je li zadovoljan pregovorima, odgovorio je:

– Relativno sam zadovoljan, ali nisam niti nezadovoljan. Najmanje sam zadovoljan rezultatom koji smo postigli za Posavinu. Tu je postignut najmanji rezultat. Brčko nismo uspjeli riješiti. Zbog Brčkog smo bili riskirali uspjeh pregovora. To je bilo u ponedjeljak. Kriza se pretvorila u lom pregovora. Da bi se spasili pregovori, u utorak je usljedio kompromisni prijedlog, po kojem bi se odgodilo rješenje problema Brčkog.

– Zadovoljan sam – istaknuo je Izetbegović – što je mir. Vjerujem da je mir važniji od svega ostalog. Ostale su institucije Bosne i Hercegovine, uključujući i ono čemu se na početku nismo niti nadali. Bit će uspostavljena zajednička valuta i zajednička središnja banka.

– Mislim da smo u velikoj mjeri uspjeli pri rješavanju pitanja Sarajeva. Pregovorima smo ostvarili 80-90 posto onoga što smo zahtijevali. Sarajevo će ostati cjelovito, deblokirano je Goražde. Osobno sam zadovoljan što se vraćam u Bosnu. Ovim sporazumom mislim da smo dobili mogućnost da reintegriramo Bosnu – rekao je predsjednik Izetbegović.

Na pitanje novinara je li točno da bosanski Srbi ne prihvaćaju sporazum, Izetbegović je rekao kako to u ovom trenutku mora zabrinjavati. To pitanje morat će se riješiti. Bosanski Srbi potpuno su izolirani i od Srbije i od svijeta, naponenuo je predsjednik Predsjedništva BiH. Novinare je zanimalo je li Kreširnir Zubak još uvijek predsjednik Federacije BiH, a Izetbegović je odgovorio potvrdno.

Predsjednik Vlade BiH dr. Haris Silajdžić, u kratkoj izjavi za »Večernji list«, ovako je prokomentirao daytonski sporazum:

– Provedba sporazuma u ovom je trenutku najvažnija. Na papiru imamo mir, ali ovaj se sporazum ne može sam od sebe provesti. Potreban nam je NATO. Ovaj je sporazum dobar za sve u Bosni i Hercegovini.

A. Kaurin

Izetbegović s novinarima u zagrebačkoj zračnoj luci

Snimio S. ZINAJA

GLASNOGOVORNIK STATE DEPARTMENTA O ODBIJANJU BOSANSKIH SRBA MIROVNOG SPORAZUMA

SAD odbacuje prigovore

WASHINGTON – Američki State Department jučer je odbacio prigovore dužnosnika bosanskih Srba na mirovni sporazum potpisan u utorak u Daytonu, naglašavajući da Srbi »ne mogu ponovo povesti rat u BiH«.

»Rat je gotov i bosanski Srbi moraju shvatiti da je rat gotov. Oni ne mogu ponovo povesti rat«, izjavio je glasnogovornik State Departmenta Nicholas Burns.

Bosanski Srbi koji su bili dio srpskog pregovaračkog izaslanstva u Daytonu, nisu sudjelovali na svečanosti parafiranja sporazuma, a Momčilo Krajišnik je sporazum ocijenio 'neprivatizivim' i 'velikom greškom'.

Burns je naglasio da su bosanski Srbi prenijeli ovlasti za pregovaranje na srbijanskog predsjednika Slobodana Miloševića.

»Svi aspekti jučer potpisanog sporazuma su aspekti s kojima se predsjednik Milošević suglasio i predstavljaju preuzete obveze zajedničkog srpskog izaslanstva. To je za nas dovoljno dobro«, rekao je Burns.

»Čuli smo za prijetnje a Pala i vidjeli nezadovoljstvo nekih od čelnika bosanskih Srba, no činjenica je da oni moraju shvatiti kako je došlo vrijeme za mir«, dodao je Burns. (H)

Dr. Tucman'ın ABD'den Ayrılmadan Önceki Açıklaması

Tavizler Olmadan Olmazdı

Dayton - Bu, burada elde edilen gerçekten barıştır, diye vurguladı Hırvatistan Cumhurbaşkanı Dr. Franyo Tucman, salı akşamı Wright-Patterson askeri üssünden ayrılmadan önce "Ana mesele, her üç tarafın da kabul edebileceği bir anlaşmaya nasıl ulaşılacağıydı ve gördüğünüz gibi, Hırvat ve Sırp delegasyon başkanları, kısmen de Bosna delegasyon başkanları tarafından anlaşmaya varma konusunda daha büyük bir istek vardı, ancak Bosna-Hersek delegasyonu üyeleri tarafından daha büyük bir direnç gösterildi." dedi. Cumhurbaşkanı Tucman, "Tüm tarafları memnun edecek bir uzlaşıya varmanın kolay olmadığını vurguladı. Bu, her üç tarafın da taviz vermeden mümkün olamazdı. Bu, özellikle savaşı devam ettirerek nihai hedeflerine ulaşmak isteyen bazı insanlar için kabul edilmesi zor bir durumdu." Tucman, medyada Hırvatistan'ın bu konferanstan galip çıktığı ve Hırvat ulusal çıkarları açısından elde edebileceği her şeyi elde ettiği yönünde bir değerlendirme olduğunu belirtti, "Anlaşılıyor ki, Bosna-Hersek'te tüm Hırvat çıkarlarını güvence altına alamadık, bu da tüm Bosna Posavina'sını elde etmekti. Bu, Hırvatistan açısından en zor meseleydi. Ancak Bosna Posavina talebi, Fırtına Harekatı'ndan sonra Bosna'da kurtarılan bölgelerin teslim edilmesini de gerektirirdi. Bu, uluslararası toplumun desteği olmadan tüm Bosna Posavina'nın federasyona katılmasında ısrar etmekte karmaşık bir meseleydi. Barışı sağlamak ve zaferlerimizin sonuçlarını koruyabilmek için bu tür tavizler vermek zorunda kaldık. Bu şekilde, mevcut koşullar altında elimizden gelenin en iyisini sağladık. Bosna-Hersek'teki Hırvat halkına federasyon ve merkezi hükümetin yapısında tam eşitlik ve tüm unsurlarda kurucu haklar garanti edilmiştir." Anlaşmanın, üç devletin karşılıklı tanınmasını içeren hükümler içerip içermediği sorulduğunda, Cumhurbaşkanı Tucman bunun ilkesel bir hüküm olduğunu belirtti ve "Bunun yanı sıra… Hırvat ve Sırp liderliklerinin ilişkilerin normalleştirilmesi gerekliliği konusunda mutabık kaldıkları bir anlaşmamız var" diye de ekledi. "Prevlaka'nın geleceği hakkında sorulan soruya Hırvat Cumhurbaşkanı, Sırpların önceki müzakerelerde denize çıkış talep ettiklerini söyledi. "Bu konu gündeme getirildi, ancak bu konferans çerçevesinde ele alınmadı. Bu, Dubrovnik'in ve Güney Adriyatik'teki turizmin tehdit edilmesi sorununu göz önünde bulundurarak, sadece Hırvatistan'ın çıkarlarına uygun olması durumunda Hırvatistan tarafından kabul edilebilir" dedi. Dışişleri Bakanı Mate

Granić, Hırvatistan'ın bu müzakerelerden uluslararası kabul görmüş sınırları içinde çıktığını ve hiçbir belgede Prevlaka'nın geçmediğini ekledi.

EK-57. Večernji list, 24 Kasım 1995, Haber örneği

Večernji list PETAK, 24. XI. 1995. 3

Bosanski Srbi prihvatili Dayton

BEOGRAD — Vodstvo bosanskih Srba priopćilo je u četvrtak nakon susreta sa srbijanskim predsjednikom Slobodanom Miloševićem da »prihvaća mirovni sporazum iz Daytona«, javljaju svjetske agencije pozivajući se na Tanjug.

»Vodstvo republike srpske objavilo je da prihvaća sporazum iz Daytona i da će unatoč nekim bolnim rješenjima, republika srpska provesti sporazum u cijelini i prihvatiti sva obveze koje iz njega proistječu«, dodaje Tanjug.

Milošević je u četvrtak okupio u blizini Beograda čelnike bosanskih Srba kako bi ih uvjerio da prihvate daytonski sporazum. Sastanku su prisustvovali Radovan Karadžić i Momčilo Krajišnik. (H)

IZASLANSTVO OESS-a U ZAGREBU

Pripreme za izbore u BiH

ZAGREB — Naša zadaća u BiH bit će ta da ustanovimo činjenice vezane za buduće provođenje izbora, te za stanje vezano uz ljudska prava, izjavio je Robert Frowick, jedan od predstavnika Radne skupine za BiH Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS), koji su u četvrtak doputovali u Zagreb.

Frowick je dodao da će izaslanstvo OESS-a razgovarati s predstavnicima Mirovnih snaga UN i europskih promatrača u Zagrebu, a u petak će otputovati u Sarajevo. Uz Frowicka, kao predstavnika SAD-a, u izaslanstvu su i predstavnici Rusije, Velike Britanije, Turske, Italije i Švicarske. (H)

KARTA KOMPROMISA

Već prvi uvid u neslužbenu kartu unutarnje podjele Bosne i Hercegovine na dva entiteta - Federaciju BiH (bijela bojal i republiku srpsku - potvrđuje čime su se rukovodili autori novog zemljovida okupljeni u Daytonu. Karta je rezultat političkog pragmatizma, koji je imao samo jedan cilj: ostvariti takvo unutarnje razgraničenje koje će omogućiti geostrateškiu stabilnost svakog entiteta, donekle zadovoljiti želje sukobljenih strana i koje će uspostaviti održivi mir.

Što se tiče gospodarskog i geostrateškog položaja, Federacija BiH u daleko je povoljnijem položaju. Ne samo da joj je teritorij kompaktan nego obuhvaća i sve važnije i veće gradove BiH, osim Banje Luke. Pitanje statusa Brčkog ostavljeno je za međunarodnu arbitražu. Zapadni dio srpskog entiteta vezan je za podrinjski dio uskim posavskim koridorom, što je, s vojnoga gledišta, teško branjivo područje, a gospodarski je nužna njegova orijentacija prema Federaciji BiH ili Republici Hrvatskoj. (mp)

UNUTRAŠNJE RAZGRANIČENJE BOSNE I HERCEGOVINE PREMA AGENCIJSKIM VIJESTIMA O DAYTONSKIM SPORAZUMIMA

SASTANAK ZEMALJA KOJE ĆE POMOĆI BiH PLANIRAN ZA 18. I 19. PROSINCA

Slijedi obnova BiH

WASHINGTON - Međunarodna pomoć Bosni i Hercegovini, koja se priprema nakon sklapanja mirovnog sporazuma u Daytonu, imat će dva prioritetna i komplementarna zadatka: obnovu infrastrukture i normalizaciju financijskih odnosa te zemlje s međunarodnom zajednicom.

Sastanak zemalja donatora pomoći za obnovu BiH planiran je za 18. i 19. prosinca vjerojatno u Bruxellesu, naveo je u srijedu predstavnik Svjetske banke u Washingtonu, dan nakon sklapanja opće mirovnog sporazuma o BiH parafiranog u Daytonu. Taj sastanak, kojim će supredsjedati Europska komisija i Svjetska banka, okupit će velik broj zemalja »koje zanima financijska pomoć Bosni i Hercegovini«, izjavio je direktor za srednju Europu u Svjetskoj banci Kemal Derviš. (Hina)

ALIJA IZETBEGOVIĆ O DAYTONSKOM SPORAZUMU

'PODJELA BOSNE DOŽIVJELA NEUSPJEH'

SARAJEVO - Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović izjavio je da nije nezadovoljan rezultatima pregovora u Daytonu. Na konferenciji za novinstvo koju je kasno preksinoć održao u Sarajevu Izetbegović je istaknuo kako su dobra rješenja postignuta posebice glede ustavnih rješenja te načina provedbe budućih izbora, a hrvatsko-bošnjačka federacija ostvarila je i značajne teritorijalne dobiti na području Bosanske krajine, Goražda, Sarajeva te Mostara. Loša su pak rješenja, status Brčkog te predaja dijela planine Ozrena Srbima, kazao je.

Izetbegović je izjavio da je Milošević bio prisiljen povući neke od svojih zahtjeva kako pregovori u Daytonu ne bi propali. To se odnosi na tzv. posavski koridor, na čije proširenje

● Ako za najdulje dva-tri mjeseca ne počne provedba dogovorenog, bosanskohercegovačka strana povukla bi svoju suglasnost na sporazum iz Daytona

bošnjačka i hrvatska strana nisu pristale unatoč opetovanim Miloševićevim zahtjevima.

Komentirajući mogućnost da bosanski Srbi odbiju provesti odredbe mirovnog sporazuma, Izetbegović je istaknuo da bi se režim na Palama u tom slučaju suočilo s potpunom izolacijom, a bosanskohercegovačka strana dobila bi ukinuće embarga na isporuku oružja. U slučaju da do rasplata krize dođe vojnim putem, Srbi bi sigurno izgubili, izjavio je Izetbegović.

On je istaknuo kako je vlada u Sarajevu vojnu pričekati početak primjene sporazuma najdulje dva-tri mjeseca. Ako u tom razdoblju ne započne provedba dogovorenog, bosanskohercegovačka strana povukla bi svoju suglasnost na sporazum iz Daytona.

Izetbegović je također izrazio uvjerenje kako će sljedeće razdoblje dovesti do početka integracije Bosne i Hercegovine. »Njezina je podjela u ovom ratu poništena i doživjela je neuspjeh. Pokušaj stvaranja velike Srbije završio se priznanjem države Bosne i Hercegovine od strane Srbije, što je i potvrđeno potpisima u Daytonu«, rekao je predsjednik Predsjedništva BiH. (Hina)

KAKO JE POSTIGNUT DAYTONSKI SPORAZUM

Neizvjesnost do kraja

DAYTON - Trotjedni pregovori u zrakoplovnoj bazi Wright-Patterson u Fairbornu kraj Daytona u državi Ohiu okrunjeni su uspjehom. U utorak između 16.14 i 16.17 sati svečano je parafiran sporazum o miru na Balkanu. Prethodili su mnogi teški trenuci; potkraj se čak vjerovalo da će konferencija propasti.

Od 1. do 10. studenoga pregovarači, pod vodstvom Richarda Holbrookea i Carla Bildta, usredotočili su se na dogovor o istočnoj Slavoniji i Federaciji BiH. 11. studenoga Holbrooke-ov tim počeo je intenzivno raditi na zemljovidu BiH. 14. studenoga državni tajnik Warren Christopher proveo je 14 sati nad zemljovidom Sarajeva. Od 17. do 21. studenoga, pri svojemu zadnjem posjetu, proveo je opet najveći dio vremena na pitanju zemljovida.

Od petka navečer do utorka ujutro vodile su se beskonačne sjednice o tom pitanju. Ujutro 20. studenoga vjerovalo se da je postignut dogovor, no nakon 37 minuta (u 4.37 sati) pokazalo se da ipak postoje razilaženja. Sastanak je završen u 5.30 i nastavljen u 7.10 sati. Taj je krug trajao do sljedeće ponoći. Nastavio se u utorak u 8 sati i završio sporazumom u 10.40 sati.

U zadnjem krugu našlo se nekoliko posebnih teritorijalnih pitanja i bilo je mnogo prijedloga i protuprijedloga. Državni tajnik sastao se više puta sa svim predsjednicima, a nastavili su se i razgovori s nižim članovima delegacija, osobito o pitanju Brčkog i posavskog koridora, Sarajeva i nekih pitanja u zapadnoj Bosni.

U ponedjeljak navečer Christopher je zatražio posljednje teritorijalne zahtjeve do 23.30 sati, i nakon toga ostala su otvorena pitanja oko Brčkog. Oko ponoći Christopher je dao do znanja da se u utorak ujutro u 11 baza zatvara. Zamolio je delegacije da učine posljednji napor.

Ujutro je državni tajnik odlučio da se još jednom sastane s čelnicima delegacija, prvo s predsjednikom Tuđmanom, zatim s predsjednikom Miloševićem. Nakon tih razgovora Christopher je zaključio da ipak postoje izgledi za sporazum. Zatim se sastao s predsjednikom Izetbegovićem i na tom sastanku riješeni su posljednji teritorijalni problemi. Tada je u 10.40 sati državni tajnik Christopher nazvao predsjednika Clintona i najavio da je sporazum postignut. Predsjednik Clinton objavio ga je svijetu nekoliko minuta poslije iz Vrta ruža u Bijeloj kući.

V. Goss

Dayton Anlaşması Nasıl Sağlandı

Sonuna Kadar Belirsizlik

Dayton- Ohio eyaletindeki Dayton yakınlarında, Fairbourn'da, Wright-Patterson hava üssünde üç hafta süren müzakereler başarıyla sonuçlandı. Salı günü saat 16.14 ile 16.17 arasında Balkanlarda barışı sağlayacak anlaşma törenle paraflandı. Bu süreçte birçok zor an yaşandı ve konferansın başarısız olacağına dair inançlar vardı. 1-10 Kasım arasında, Richard Holbrooke ve Carl Bildt liderliğindeki müzakereciler, Doğu Slavonya ve Bosna-Hersek Federasyonu konularına odaklandılar. 11 Kasım'da Holbrooke'un ekibi Bosna-Hersek haritası üzerinde yoğun bir şekilde çalışmaya başladı. 14 Kasım'da Dışişleri Bakanı Warren Christopher, Saraybosna haritası üzerinde 14 saat harcadı. 17-21 Kasım arasında, son ziyaretinde yine harita konusunda büyük zaman harcadı. Cuma akşamından Salı sabahına kadar bu konuda sonsuz oturumlar yapıldı. 20 Kasım sabahı bir anlaşmaya varıldığına inanıldı, ancak 37 dakika sonra saat 4.37'de farklılıklar olduğu ortaya çıktı. Toplantı saat 5.30'da sona erdi ve saat 7.10'da yeniden başladı. Bu tur ertesi gece yarısına kadar sürdü. Salı günü saat 8'de devam etti ve saat 10.40'ta bir anlaşma ile sona erdi. Son turda birkaç özel toprak meselesi vardı ve birçok öneri ve karşı öneri yapıldı. Dışişleri Bakanı tüm başkanlarla birkaç kez görüştü ve delegasyonların alt üyeleri ile, özellikle Bırçko, Posavina koridoru, Saraybosna ve Batı Bosna'daki bazı meseleler hakkında görüşmeler devam etti. Pazartesi akşamı Christopher, son toprak taleplerini saat 20.30'a kadar istedi ve ardından Bırçko ile ilgili sorular açık kaldı. Gece yarısına doğru, Christopher salı sabahı saat 11.00'de üssün kapanacağını belirtti. Delegasyonları son bir çaba göstermeye çağırdı. Sabah Dışişleri Bakanı, delegasyon liderleri ile bir kez daha görüşmeye karar verdi, önce Başkan Tucman, ardından Başkan Miloşeviç ile görüştü. Bu görüşmelerden sonra Christopher, anlaşma için hala umut olduğunu gördü, ardından Başkan Izzetbegoviç ile görüştü ve son toprak sorunları bu toplantıda çözüldü. O zaman saat 10.40'ta Dışişleri Bakanı Christopher, Başkan Clinton'ı arayarak anlaşmanın sağlandığını bildirdi. Başkan Clinton, birkaç dakika sonra Beyaz Saray'daki gül bahçesinden dünyaya duyurdu.

EK-58. Večernji list, 24 Kasım 1995, Haber örneği

IZ DOMAĆEG I INOZEMNOG TISKA

9

FRANKFURTER RUNDSCHAU

Prijeporna žila kucavica

»On je žila kucavica i kičma samozvane 'srpske republike' u Bosni: koridor Brčkog, koji je do posljednjeg trena stajao na putu suglasju u mirovnim pregovorima u Daytonu. Njegovo strategijsko značenje je neprijeporno: on je jedina kopnena veza između područja pod srpskim nadzorom na sjeveru i zapadu Bosne i srpske 'matične zemlje'.

Gospodarski opstanak srpskog područja u Bosni oko 40 posto ovisi o prohodnosti kopnenih veza u dolini granične rijeke Save. No, pojas koji nazivaju i posavskim koridorom uška ca je igle: na najužem mjestu iznad grada Brčkog, prema podacima srpske paravojske, širok je jedva tri i pol kilometra, a najveća širina mu je osam kilometara.

Srpski pregovarači u Daytonu ustraju na proširenju koridora na 20 kilometara. Samo tada, tvrde, opskrbni će put biti siguran od napada postrojba muslimanske vlade stacioniranih u Tuzli, nekih 40 kilometara južno od Brčkog. Samo bi tada iznad tog pojasa mogao biti smješten i zračni koridor - cilj za koji će se 'boriti do zadnje kapi krvi', kako su srpski paravojnici uvijek isticali. No, bosanski Muslimani odlučno odbijaju proširenje koridora, jer u njemu vide prvi korak prema ujedinjenju 'republike srpske' s ostatkom Jugoslavije, koji se sastoji od Srbije i Crne Gore.

Koridor duž Save zauzele su bosanske srpske jedinice pod vodstvom generala Ratka Mladića u proljeće i ljeto 1992. godine, dok su oči svjetske javnosti bile uprte na bombardiranje bosanskoga glavnoga grada Sarajeva. Brčko smješteno na obali Save palo je u svibnju 1992. godine u srpske ruke pod vodstvom zloglasnog vođe paravojske Arkana. Mladićevi su vojnici poslije dobili pomoć jedinica tadašnjeg vođe krajine Milana Martića. Udruženim snagama zauzeli su i obližnja mjesta Derventu i Modriču, koje su dotad nadzirali Hrvati. Hrvatske postrojbe kole su nekad nadzirale čitavu regiju, sada drže još samo mali dio zemlje kod Orašja, sjevernno od Brčkoga - izvješćuje list.

DIE PRESSE

SPORAZUM O BOSNI PUN POGREŠAKA

»U jednoj jedinoj točki u Daytonu nije bilo suglasja: oko 'koridora' kod Brčkog, uskog pojasa duž ceste u sjevernom dijelu zemlje, koja povezuje jedini veliki grad u srpskom dijelu Bosne Banjaluku sa Srbijom i istočnom Bosnom. Pitanje Brčkog prebačeno je međunarodnoj komisiji, koja mora donijeti odluku unutar jedne godine.

Pritom, kod koridora nije riječ u prvom redu o selima i četvornim kilometrima, on je, dapače, visoko političke tvar. Bez njega Srbi ne bi imali kompaktno područje i bili bi upućeni na ostatke državnog saveza s drugim narodima, bez koridora dioba Bosne ne bi funkcionirala.

Sloga Muslimani uopće nisu htjeli koridor za Srbe. Hrvati jesu: 1992. godine prepustili su bez borbe područje za koridor svojim srpskim neprijateljima. Konkaktna skupina za Bosnu predvidjela je izmimo uzak koridor. I to je imalo smisla: koridor omogućuje diobu, ali je ranjiv i prisiljava na obzir.

U prvoj fazi pregovora Amerikanci su silovito ustrajali na pravu povratka izbjeglica između predsjednika Hrvatske i Bosne čak su dogovorene točne kvote povratnika u određena mjesta. Dio ugovora predviđa povratak u tri faze; svi se trebaju vratiti u svoja prvotna prebivališta ili, 'ako to nije moguće', u neko drugo mjesto po izboru.

Je li neki povratak moguć, zapravo odlučuju mjesne vlasti. Prema svemu sudeći, Amerikanci u tom pitanju nisu stigli dovoljno daleko: 'proodor' je izostao. No jedan takav 'prodor' apsolutno je nužan: u Bosni živi 1,3 milijuna 'displaced persons' od nekadašnjih 4,35 milijuna stanovnika. Tko se hoće vratiti kući, svoju će kuću naći ili razrušenu ili će tamo naći druge izbjeglice. Pitanje izbjeglica može se riješiti jedino globalno, ili se ne može riješiti uopće.

Ta okolnost izaziva učinak domina: bez razmjene izbjeglica između republike srpske i federacije može se ostvariti samo vrlo ograničeni broj povratka unutar federacije; ili će se pokrenuti veliki krug razmjena. Ili će svi ostati tamo gdje su sada.

Neusprjehom ú izbjegličkim pitanjima zaključena je dioba Bosne: sigurni znaci bile su precizne kvote za povratak izbjeglica unutar federacije i ostavka bosanskog ministra vanjskih poslova Šačirbeja, koji je zastupao sekularizirani stranu u muslimanskom vodstvu za održanje zajedničke zajedničke države. No dioba nije samo loše, već možda uopće nikakvo rješenje. Muslimani prognani iz istočne Bosne, koji danas žive u središnjoj Bosni, ne mogu natrag. Oni tamo mijenjaju etničke odnose na štetu Hrvata; njihov egzodus iz središnje Bosne se nastavlja. U tome leži i najveća opasnost za uspjeh daytonskog sporazuma: bez prava na povratak razbija se i federacija - a tada će još izmijašana naselja Hrvata i Muslimana biti razdvojena po poznatom uzorku, silom i ratom.

Tu opasnost mora odagnati NATO-va 'postrojba za ostvarenje': vrlo je dvojbeno hoće li u tome uspjeti. Organizacija povratka izbjeglica spada u najteže zadaće uopće: nemjišnje i najamne pravne odnose u bivšoj Jugoslaviji jedva da i sami stanovnici razumiju.

ISTINA BORISAVA JOVIĆA (2)

BORISLAV JOVIĆ JE OBJAVIO DNEVNIK KOJI JE VODIO OD 15. SVIBNJA 1989. DO 8. LIPNJA 1992.

Jugoslavija do Karlovca i Virovitice

(.) Milošević, Jović, Kadijević i Adžić 5. travnja ponovno razgovaraju u četvero. »Pitamo ih hoće li vojska dopustiti da hrvatska policija zauzme Knin i druge srpske gradove, koji su sada pod srpskom vlašću? Odgovor je vrlo jasan: neće. Postupit će na sljedeći način: u slučaju da Hrvati napadnu, stupit će u oružano djelovanje i obavijestit će mene, a je ću sazvati Predsjedništvo i samo ih obavijestiti o činjenici. Nikakvu odluku niti suglasnost nećemo tražiti. Skrenuli smo im pozornost na to da bi drukčije postupanje bilo izdaja, a da izdajni u ovom slučaju znači pad srpskog rukovodstva i propast JNA. Slažu se i čvrsto obećavaju. Da vidimo i to. (.)«

(.) Predsjedništvo 8. i 9. svibnja do 3 sata noću, raspravljaju i donose neke odluke o »uspostavljanju mira«. Kadijević se vraća s bolovanja u Karađorđevu i na sastanku s Miloševićem i Jovićem izvještćuje da je za vojnu opciju okruženje povoljnije nego u ožujku, da je JNA »glede mobilnosti i bojne gotovosti potpuno spremna«.

(.) Slobodan smatra da bi bilo dobro suziti front otpora, ime što bismo pustili Slovence da izađu. Ako republike nemaju na to primjedaba, treba omogućiti Slovencima da se izdvoje (.)«

Jović potom kaže da je rekao kako »vojska treba shvatiti da je Predsjedništvo 7. i 8. dalo velika ovlaštenja vojsci i što nam daje mogućnost da skidamo samo one koje treba skidati«, a »ako bi se pokazalo da se odluka dovodi u pitanje, tek onda se treba vratiti na zvrzinu koja nam je predložena«.

(.) Što je Milošević htio postići ponavljanjem poziva vojsci da mu pomogne? Moguće je da se on 1991. osjećao ugroženim od opozicija. Moguće je da je tim šalukom povezivao strah vojnog vrha od promjena režima, vezujući ga za sebe kao posljednje uporište. Vidjet će se do kraja te godine kako se u razgovorima često izgovara rečenica »onda mi padamo i razpada se vojska«, kao neka vrsta ucjene da vojska izvršava neke druge naloge. S druge strane, kad je Jović zabilježio, Milošević je sigurno dobro zapamtio da su Kadijević i Adžić nekoliko puta rekli kako bi ih rado sve uhitili.

(.) Na sastanku s Kadijevićem (27. lipnja) »Slobodan inzistira nekoliko puta (špravlja jučerašnju greškuj da vojska mora braniti b-u-d-u-ć-e granice Jugoslavije. Zašto da mi branimo slovenske granice, to je prevremeno. Treba braniti ono što će biti trajno«.

Zapravo, godinu dana prije toga u Beogradu je kuhana odluka o odvajanju Slovenije i Hrvatske. Slobodan Milošević 21. ožujka 1990. obavještava Jovića da tri sata razgovarao s Dobricom Ćosićem. Zadovoljan je Dojam je, čini se, jak i 25. ožujka 1990. »Pričo mi Sloba dio razgovora s Dobricom Ćosićem. Složili se i dalje ostaje na motrištu da je Jugoslavija preživjela. I da ne može opstati... Sloba kaže da su gotovo svi akademici, književnici i umjetnici s nama i da ih moramo više uključiti u zajedničku akciju - u zemlji i u inozemstvu. S mnogima je obavio individualne razgovore i na temelju toga stekao takvo uvjerenje. Na Vidovdan, 28. lipnja 1990., u predvečerje donošenje slovenske Deklaracije o neovisnosti (4. srpnja 1990.) Slobodan Milošević se u razgovoru s Jovićem »klade s idejom o izbacivanju Slovenije i Hrvatske, ali me pita hoće li vojska izvršiti takvu naredbu? Kažem mu da ona mora izvršiti takvu naredbu i da ne sumnjam u to, nego mi je problem što sa Srbima u Hrvatskoj, i kako osigurati većinu u Predsjedništvu SFRJ za takvu odluku.

Sloba je predložio dvije ideje: prvo da se odsjecanje Hrvatske obavi tako što će ličko-banovinsko-krajiške općine, koje su stvorile zajednicu, ostati s naše strane, s tim da se poslije referendumom izjasne hoće li ostati ili izići, i drugo, da se članovi Predsjedništva SFRJ iz Slovenije i Hrvatske isključe iz glasovanja o odluci, jer oni ne predstavljaju onaj dio Jugoslavije koji tu odluku donosi. Ako Bosanac bude za, onda imamo dvotrećinsku većinu. Sloba poziva da tu odluku donesemo najkasnije za tjedan dana, ako želimo spasiti državu. Bez Hrvatske i Slovenije Jugoslavija će imati 17 milijuna stanovnika, a to je za europske prilike dovoljno«.

(.) Dobrica Ćosić dolazi u Jovićev kabinet 11. rujna 1990. kako bi mu iznio svoja razmišljanja o tome da sredstva sile koja nas može ujedniti kod raskola koji je stvoren, pripovijeda kako je vojvoda Mišić 1918. rekao kralju Aleksandru da Hrvati neće sa Srbima živjeti, kako ga je Aleksandar pitao: Što predlažete?, a kad je ovaj spomenuo Cvijića, prekinuo ga je i pitao: »Imate li drugi prijedlog?« dakle nije htio ni čuti za etničke zemljovide i podjelu, i tada je nazvao vojvodu i pitao: »Što ćemo s Hrvatima uz jednak obuhvat Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj Ćosić se, usput, malo hvali pred Jovićem kako ga »svi konzultiraju za aktivnosti«, obavještava ga da se »sada radi etnički zemljovid srpskog prostora, osobito u BiH i Hrvatskoj, da se jasno prikaže gdje su Srbi u većini«, podučava ga da su od Šibenika, preko Like, bosanske krajine, pokraj Save do Bijeljine, »wuda Srbi u većini, a da su u središtu Bosne Muslimani. Srbi presjecaju Sandžak pokraj Drine, pa se Muslimani ne mogu ujedniti. To je budući prostor Srbije. Smatra da se Kosovo ne može očuvati i da je na Kosovu »realno da se razgraniči mo, zadržavajući ugrijen i neke svetinje (Gračanicu, Gazimestan«, da plan treba »ugraviti u tajnosti, a ostvariti u prikladnoj prilici«.

(.) 11. lipnja 1991. »Sastali smo se kod Slobodana: on, Dobrica Ćosić, Radovan Karadžić i ja, da dogovorimo taktiku koju će primijeniti Milošević pred sastanak (Tuđman - Izetbegović - Milošević u Splitu, prim red.). Očijenjono je da se treba strogo držati naših principijelnih stavova, mi želimo očuvanje Jugoslavije, u okviru toga Bosne i Hercegovine, ne tražimo ničiju podjelu, niti veliku Srbiju, ali načelno dopustili da se srpski narod silom izvede iz Jugoslavije. Raščeć na razbijanju Jugoslavije. Hrvatska i Bosna same rade na stvaranju velike Srbije. Vrijeme radi za nas, a njihova, osobito hrvatska politika, postaje nervozna. Svaki njezin potez može biti pogrešan i u našu korist.

(.) U vrijeme kratkotrajnoga slovenskog rata, 30. lipnja 1991., na zatvorenoj sjednici Savjeta za zaštitu ustavnog poretka Jović je, kako zapisuje, izjavio: »Slovenju ćemo, prema mome mišljenju, najbolje kazniti ako odmah donesemo odluku o njezinu isključenju iz Jugoslavije...

(.) 5. lipnja 1991.:

»Slobodan i ja dogovorili smo s Veljkom Kadijevićem razgovor koji smatramo odlučujućim. Stanje u zemlji je gotovo tragično. JNA u Sloveniji poražena je i poništena. Moral vojske pao je na niske grane. Srpski narod gubi povjerenje u JNA. Opozicija traži formiranje srpske vojske. Svima je jasno da se rat ne može izbjegnuti, a da se JNA gotovo raspala. Srpski pokret obnove izravno promiče da se pričuvni sastava ne odaziva na pozive, da dezertira. Izdaja je na djelu. Majke vojnika demonstriraju - traže da se »djeca vrate iz vojske«. Srpski narod je potpuno zbunjen i uvelike se pridružuje opoziciji. Traže se naše ostavke.

Od Veljka odlučno tražimo:

1. Slovencima odgovoriti žestoko svim sredstvima, uključujući i zrakoplovstvo, apsolutno im više ne dopustiti da »šikaniraju« JNA. Potom se povući iz Slovenije. O tome ćemo donijeti pravovremena odluku. Na taj način podići će se moral vojske, uplašiti Hrvatska i umiriti srpski narod.

2. Glavne snage koncentrirati »a liniji Karlovac - Plitvice na zapadu; Baranja, Osijek, Vinkovci, Sava na istoku i Neretva na jugu. Na taj način pokriti sve teritorije gdje žive Srbi do potpunog raspleta, odnosno konačnog opredjeljenja naroda na referendumu.

3. Potpuno eliminirati Slovence i Hrvate iz vojske.

Ako se odmah ne krene s akcijom u Sloveniji, mi gubimo u Srbiji, a onda se vojska raspada. Bili smo kategorični. Veljko bez ikakve diskusije »prihvaća. Jedino misli da mu treba 6-10 dana. Mi se ne slažemo, tražimo 2-3 dana. Poslije toga će doći do priznanja Slovenije i Hrvatske od Austrije i Njemačke, a tada bi bila moguća njihova vojna intervencija.

I to prihvaćas.

Veljko traži da Srbija mobilizira Teritorijalnu obranu kako bi spomogli Francuski koje se bori za opstanak naše zemlje (!) i koja želi da se suprotstavi Njemcima koji žele njezin raspad.

Kažem Veljku kako treba biti realan, da ne lažemo ni sebi ni Francuzima. Jugoslavije u dosadašnjim granicama nema...«

REKLI SU

NEDJELJNA DALMACIJA

JANKO BOBETKO

Baranju možemo osloboditi kad god poželimo!

Mi smo u stanju problem proteklog privremeno okupiranog područja riješiti već sutra, i to ti bilo najbolje. Ali, tehnički, tu ima toliko isprepletenih problema i političkih zavrzlama. Mi smo u svim pregovorima i u svim stavovima uvijek nudili mirno rješenje. Čak smo se povlačili s dobivenih teritorija (naših, ne tuđih) kako bismo stvorili povoljne uvjete za mirno rješenje. Jer, i ovi pregovori nisu prilika za Srbe za mirno izvlačenje od odgovornosti, nego pružanje prilike da se na prostoru koji je osjetljiv problem riješi na civilizirani, demokratski i pravni način. Ništa nije sporno. Srbi su okupirali i otjerali hrvatski teritorij s kojeg se moraju povući. Ako i dalje budu tvrdoglavi, Hrvatska će svoj zadatak ispuniti vojnom opcijom, a onda tvrdim, što je Hrvatska vojska već dvaput dokazala, da smo za to spremni u svakom trenutku.

HRVATSKO SLOVO

ĐURO VIDMAROVIĆ

Pisci i Hrvatska

Na početku mogu kazati da sam oduševljen književnom i duhovnom vitalnošću naših živih klasika, odnosno svih hrvatskih pisaca koje smatram prvom književnom tigom. Bez nekane da bilo koga povrijedim izostavljanjem imena, navest ću samo sljedeće pisce: Dragutina Tadijanovića (dao Bog da mu proslavimo što rođendan), Petra Šegedina, Vjekoslava Kaleba, ranika Marinkovića, Slavka Mihalića, Nikolu Miličevića.

N e svida mis e to što pojedini hrvatski pisci ovoj talent koriste tako da štete hrvatskim državnim interesima. Putem časopisa i institucija ovladali su većim dijelom kulturnog protora, šireći čune i nerazumljive ideje o potrebi stvaranja neke druge Hrvatske, nugajući se pri tome svojim kolegama, koji podržavaju nezavisnost i suverenost hrvatske države, nugajući se čak i osnovnim nacionalnim vrijednostima. O onima koji su prihvatili političku nepriateljske strane na treba govoriti. To su sljedbenici Đuro Vilovića i Viktora Novaka. Tužan sam što još uvijek nije sređeno stanje u hrvatskom izdavaštvu. Vjerujem da će se uskoro i taj problem riješiti, jer ga ne možemo odvojiti od vitalnih državnih interesa. Sadu, kada više nema cenzure, došlo je vrijeme da u Hrvatskoj do punog izraza dođe Pavletićev motto »Neka bude život«. S obzirom na uvjete u kojima se stvara država, smijem kazati da su pisci često ispunili svoje, kako bi rekao Starčević »dužnostvo«. Ahtiologija »U ovom strašnom času, čiji je prijevod na ukrajinski u tijeku, o tome svjedoči na najbolji način.

Večernji list PETAK, 24. XI. 1995.

Hatalarla Dolu Bosna Anlaşması

Dayton'da tek bir noktada anlaşma sağlanamadı. Brčko koridoru, ülkenin kuzeyindeki dar bir şerit, Bosna'nın Sırp kısmındaki tek büyük şehir olan Banja Luka'yı Sırbistan ve doğu Bosna ile birleştiren yol üzerinde bulunuyor. Brčko meselesi, bir yıl içinde karar vermesi gereken uluslararası komisyona devredildi.

Koridor meselesi, köyler ve kilometrekarelerden öte, son derece siyasi bir konudur. Bu koridor olmadan Sırbistan eksiksiz bir bölgeye sahip olmaz ve diğer halklarla bir devlet federasyonuna mahkûm olurdu. Koridor olmadan Bosna'nın bölünmesi işlevsel olmazdı. Bu nedenle Müslümanlar koridorun Sırplar için olmasını hiç istemedi. Hırvatlar ise istedi. 1992 yılında, Hırvatlar koridor alanını savaşmadan Sırp düşmanlarına bıraktı. Bosna için Temas Grubu, oldukça dar bir koridor öngördü ve bu anlamlıydı. Dar bir koridor, bölünmeyi mümkün kılar ancak savunmasızdır ve dikkate zorlama anlamına gelir.

Müzakerelerin ilk aşamasında, Amerikalılar Hırvatistan ve Bosna Cumhurbaşkanları arasındaki mültecilerin dönüş hakkı konusunda güçlü bir şekilde ısrar ettiler. İlk olarak belirli yerlere dönüş kotaları üzerinde anlaşıldı. Anlaşmanın bir bölümü, üç aşamada geri dönüşü öngörüyor. Herkes, ilk ikamet yerlerine veya bu mümkün değilse başka bir yere geri dönmelidir. Bir geri dönüşün mümkün olup olmadığını esasen yerel yetkililer belirler. Görünüşe göre, Amerikalılar bu konuda yeterince ileri gitmedi. Büyük bir atılım eksik kaldı, ancak böyle bir atılım mutlak bir gereklilikti. Bosna'da eski 4,35 milyon nüfusun 1,3 milyonu yerinden edilmiş kişilerden oluşuyor. Evine dönmek isteyen bir kişi ya yıkılmış bir ev bulacak ya da orada başka mültecilerle karşılaşacak. Mülteci sorunu ya küresel olarak çözülebilir ya da hiç çözülemez. Bu durum domino etkisi yaratıyor. Sınırlı sayıda mültecinin dönüşü ya da büyük bir değişim dalgası gerçekleşmedikçe, herkes şu an bulundukları yerde kalacak. Mülteci konularındaki başarısızlık, Bosna'nın bölünmesi anlamına gelir. Federasyon içindeki mültecilerin dönüş kotaları ve ortak devletin devamını savunan Bosna Dışişleri Bakanı Šaćirbegović'in istifası, bunun açık işaretleriydi. Ancak bölünme sadece kötü bir çözüm değil, belki de hiç çözüm değil. Doğu Bosna'dan sürülen ve şu anda Orta Bosna'da yaşayan Müslümanlar geri dönemez. Orada Hırvatların zararına etnik dengeleri değiştiriyorlar. Orta Bosna'dan ayrılmaları devam ediyor. Bu, Dayton Anlaşmasının başarısı için en büyük tehlikeyi oluşturuyor. Geri dönüş hakkı olmadan

Federasyon dağılır ve o zaman Hırvatlar ve Müslümanlar arasındaki karışık yerleşim bölgeleri, bilinen yöntemleri güç ve savaş ile ayrılır. Bu tehlikeyi NATO'nun uygulama birliği bertaraf etmek zorundadır. Bunda başarılı olup olmayacağı çok şüphelidir. Mültecilerin dönüş organizasyonu, eski Yugoslavya'daki mülkiyet ve kira hukuk ilişkileri açısından en zor görevlerden biridir. Bu ilişkileri yerel halk bile zar zor anlıyor.

EK-59. Večernji list, 13 Aralık 1995, Haber örneği

U GOSTIMA POLICAJCIMA MUP-a RH U VELIKOJ KLADUŠI

POVRATAK DOBRE VOLJE

VELIKA KLADUŠA - Na ulicama Velike Kladuše i okolnih sela otprtje nekoliko dana mogu se sresti policajci iz Hrvatske. Turske i Bosne i Hercegovine u zajedničkoj ophodnji. Zadaća im je, prema Protokolu koji su potpisali ministri triju zemalja, da kao pripadnici združenih policijskih snaga osiguraju povratak i skrbe o materijalnoj i životnoj sigurnosti pristaša Fikreta Abdića. Cilj njihove misije »Povratak dobre volje« je prekinuti višemjesečno izbjeglištvo 24.000 Kladušana, koji su u kampu Kupljensko, petnaestak kilometara udaljeni od svojih kuća.

- Iznimno smo toplo primljeni ne samo u Kladuši nego i u Kupljenskom, gdje smo posjetili izbjeglice i pozvali ih da se vrate svojim domovima. Odziv se ubrzo pokazao i svakodnevno se vraća sve veći broj ljudi - kaže Marijan Perica, zapovjednik hrvatskih policajaca.

Nedostaju - novine

Naši su se policajci dobro snašli - tu su Zvonko Jarčević iz Osijeka, Dragan Kolobarić i Krunoslav Zavodski iz Vinkovaca, Srećko Poklepić iz Virovitice, Marko Šantalab iz Slatine i Drago Stubičar iz Bjelovara.

● Pobjegao sam zajedno s ostalima kada je 5. korpus Armije BiH ulazio u Kladušu. Kada sam čuo za združene policijske snage triju zemalja, odlučio sam se za povratak i nisam se pokajao - kaže Agan Bošnjak

Zajednički u ophodnji

- Upoznali smo se s kolegama iz Bosne i Hercegovine, dobro surađujemo, nadamo se da će tako i ostati - kažu dečki, a u kantini za zajedničke kave pridružuju im se Tadija Marić, Antun Čančar i Slavko Drlja, svi iz riječke Policijske uprave.

Nedostaju nam naši čaši i domaća hrana, kažu uglas. Nesmetljivi su da ponao započne punim intenzitetom. Uređaju se očekivanja svojih zapovjednika da će se misija vrlo brzo završiti, možda za mjesec dana jer izbjeglice u Kupljenskom u sadašnjim uvjetima ne mogu preživjeti.

'Vratite se!'

Malo kasnije pridružujemo se ophodnji zapovjednika nacionalnih kontingenata. Polazimo u posjet obitelji Bošnjak, koja se nedavno vratila u Malu Kladušu. S nama su Marijan Perica, Hašim Čutura, zapovjednik združenih snaga, Ehliman Yurdakarushan, zapovjednik turskoga kontingenta, te Salih Galijašević, voda jednog od sektora. Pred kućom nas dočekuju otac obitelji Agan, žena mu Faša, te osmero djece.

- Pobjegao sam zajedno s ostalima kada je 5. korpus Armije BiH ulazio u Kladušu - priča Agan. - Vladala je panika, govorilo se da sve redom ubijaju i s obzirom sam otišao u Kupljensko. Kasnije sam vidio da glasine nisu bile točne i, kada sam čuo za združene policijske snage triju zemalja, odlučio sam se za povratak i nisam se pokajao. Vrativši se, zatekao sam svu imovinu u kući, nisam imao nikakvih problema, a federalna me policija opskrbila i humanitarnom pomoći. Zadovoljan sam što sam ponovno kod kuće i poručio bih svojim sunarodnjacima da se vrate - kaže Agan.

Svojim se domovima u danu našeg posjeta Kladuši vratilo više od 600 izbjeglica. Zajednički su ih dočekali hrvatski, bosanskо-hercegovački i turski policajci na graničnom prijelazu i dopratili u Veliku Kladušu, a potom u njihova sela i zaseoke.

- To je tek početak našeg posla - kažu nam policajci na rastanku. - Treba se vratiti još gotovo dvadesetak tisuća izbjeglica.

Z. Grgurinović

Povratnika sve više

KUPLJENSKO - Od protokolog vikenda iz izbjegličkoga kampa Kupljensko svojim se kućama vratilo oko 1600 izbjeglica. Kako nas je izvijestio Vladimir Mitanković, načelnik Policijske uprave sisačko-moslavačke, najavljeno je povećanje dnevnog broja povratnika jer su združene policijske snage u potpunosti preuzele obvezu zaštite njihove sigurnosti, a i uvjeti života u kampu, osobito za djecu, izvrsni su loši.

ANITA van de KAR,

ČLANICA UPRAVE ZA PRAVNE POSLOVE VIJEĆA EUROPE

RAZGOVARALA **VINKA DREZGA**

Snimio P. MAČEK

• Mislim da je krucijalno za Europu da Hrvatska postane članica Vijeća Europe u dogledno vrijeme. No, na Hrvatskoj je također da odluči hoće li ući u Vijeće Europe

ČLANSTVO U VE-u - POLITIČKA ODLUKA

U sklopu »Tjedna europskoga prava« Anita Van de Kar, članica Uprave za pravne poslove Vijeća Europe, održala je na zagrebačkom Pravnom fakultetu predavanje o Vijeću Europu, najstarijoj nepogospodarskoj europskoj instituciji.

● Koja je uloga Vijeća Europe glede ljudskih prava?

- Velik je raspon aktivnosti kojima se Vijeće, tj. njegov odbori i povjerenstva bave. Međutim, najpoželjnije je, Vijeće Europe je prva europska organizacija koja je nakon Drugoga svjetskoga rata ponovno ujedinila ratom rastrzanu Europu, a jako je narasko nakon 1989. godine. Počeli smo s deset članica, a otprije mjesec dana imamo već 36 zemalja članica. I dalje ima ozbiljnih kandidata iz srednje i istočne Europe koji čekaju članstvo u Vijeće Europe - Bjelorusija, Hrvatska i Rusija.

● Zašto Hrvatska tako dugo čeka prijam u Vijeće Europe?

- Postoje neka načela koja se trebaju ispuniti i prilično dugotrajna procedura. Važnu ulogu u primjeni temeljnih načela na kojima počiva VE ima Povjerenstvo Parlamentarne skupštine, čiji su članovi prošli tjedan došli u višednevni posjet Hrvatskoj. Oni promatraju stanje u zakonodavstvu, ali i na terenu.

Na temelju toga sastavit će izvješće nakon kojega će usljediti parlamentarna diskusija u Skupštini i, ako tamo dobije zeleno svjetlo, ide na stol Povjerenstva ministara. Ministarsko se povjerenstvo sastoji od 38 ministara vanjskih poslova zemalja članica Vijeća Europe koji moraju jednoglasno odlučiti hoće li određena država, u ovom slučaju Hrvatska, postati članica. Sasvim je sigurno da će Hrvatska postati članica ove najstarije europske organizacije. Pitanje je jedino - kada. A to je nedvojbeno političke odluka, i ja o tome ne mogu špekulirati.

● Je li riječ jedini razlog zbog kojega je Hrvatska još pred vratima Vijeća Europe?

- Svakako. Rat na ovim prostorima usporio je integriranje Hrvatske u Vijeće Europe.

● Mislite li da je ovaj dolazak g. Van der Lyndena u ulaznu misiju u Hrvatsku odlučujući za stalno mjesto Hrvatske u Strasbourgu?

- Mislim da je krucijalno za Europu da Hrvatska postane članica Vijeća Europe u dogledno vrijeme. Naćam se da je slično razmišljanje i s hrvatske strane. No, na Hrvatskoj je također da odluči hoće li ući u Vijeće Europe. Međutim, kao što sam već rekla, to je politička odluka.

● Kako Hrvatska može prefrirati ulaskom u Vijeće Europe?

- Svaka članica prihvaća Europsku konvenciju o ljudskim pravima, obvezuje se da će istinski poštovati načela vladavine prava i demokratske principe kao što su regularni parlamentarni i tajni izbori, višestranački sustav, sloboda izražavanja i sudstva. Dakako, ova politička poruka čitavom svijetu i zemljama partnerima privući će bi-

Poštivanje ljudskih prava

● U rujnu je na Parlamentarnoj skupštini VE donesena Rezolucija za ovo područje jugoistočne Europe, u kojoj je posebna pozornost dana srpskoj manjini koja je tjerana napustiti Hrvatsku. Može li Hrvatska biti odgovorna za te ljude ako se oni ne žele vratiti u Hrvatsku?

- Može je reći o odcjepitvačenom načelu u Vijeću Europe. Glavni cilj je mirna integracija u cjelovoj Europi. Čitav možete gledi koji pripadaju različitim kulturama, religijama, i imaju različite navade, karakteristike su suvremene Europe. Vijeće Europe i u ovom konkretnom slučaju samo ponavlja ideju koju je odavnje zastupalo - jedinstvo se, bude tolerantni, poštuje međusobno temeljna ljudska prava. To je opravo ono što je istaknuto i u Rezoluciji koju spominjete, dakle, ništa drugo od onoga što je temeljni princip Vijeća Europe.

● Koliki je u ovom kontekstu za Hrvatsku važan sporazum iz Daytona?

- To je izrazito važan korak za Hrvatsku. Europska konstrukcija izrasla je iz progresivnoga stava i pomirenje nakon Drugoga svjetskog rata. Pad Berlinskoga zida 1989. godine značio je drugo veliko pomirenje u Europi. Međutim, još čekamo konačno pomirenje, tj. jedinstvo Europe.

● Usporedite hrvatsko zakonodavstvo s onim u zemljama Europske unije!

- Hrvatska je nesumnjivo ukorijenjena u europskoj tradiciji. Ali punih 50 godina razvoj Hrvatske i drugih zemalja istočne i srednje Europe bio je zaključen u svakom pogledu. Danas te zemlje nastoje uhvatiti korak s vremenom, ali s bitno nepovoljnih pozicija. Dakako, i zakonodavstvo je trpjelo mnoge udarce za komunizma.

Suočile se s tim veliki je izazov i golem posao. Osnovno je pitanje kako reformirati sve legislativu u tako malo vremena. U zemlji iz koje dolazim, u Nizozemskoj, trebalo je 20 godina za pravne reforme.

ZAVRŠENO ZASJEDANJE USTAVOTVORNE SKUPŠTINE FEDERACIJE BiH

Prihvaćen Daytonski sporazum

● Republički parlament BiH donio je jučer odluku kojom je zadržao pravo na otkazivanje Sporazuma iz Daytona ako se neopravdano produlji njegova provedba

SARAJEVO – Drugoga dana zasjedanja Ustavotvorne skupštine Federacije BiH razmatran je Opći mirovni sporazum za Bosnu i Hercegovinu, parafiran u Daytonu 21. studenoga.

Većina zastupnika ocijenila je taj sporazum nepravednim, a najveće su zamjerke bile izrečene zemljovidima. Nakon rasprave zaključeno je da se prihvati Daytonski sporazum, ali da se u zaključcima izrazi nezadovoljstvo što nije uvaženi teritorijalni plan razgraničenja Kontaktne skupine, a za potpisnika sporazuma ime Federacije određen je Krešimir Zubak. Deveto zasjedanje Ustavotvorne skupštine završeno je sa zastupničkim sastankom.

● Republički parlament Bosne i Hercegovine inzistirao je jučer odluku kojom je zadržao pravo da otkazivanje Mirovnog sporazuma iz Daytona ako se neopravdano produlji njegova provedba. Zastupnici u Skupštini Republike BiH na tjednici koja je bez najave kamo poslije podne održana u Sarajevu proglasili su Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustava Republike BiH. Tim je zakonom zastupnička dana pravo da u slučaju nestanka provedbe Mirovnog sporazuma proglase taj sporazum nevažećim. Tada bi se nevažećim proglasio i Ustav BiH dogovoren u Daytonu, a zakonodavne ovlasti potpuno bi preuzeo republički parlament.

(G. K.-Ić)

Zagrebačka banka

TEČAJNA LISTA BR. 240 UTVRĐENA NA DAN 12.12.1995.

Tečajevi iz ove liste primjenjuju se od 13.12.1995.- Tečajevi u kunama (kn)

VALUTA jed.	Kupovni za efektivu i čekove	Kupovni za devize	Prodajni za devize	Prodajni za efektivu i čekove
AUD 1	3,8519	3,8710	3,9107	4,0609
ATS 100	51,5462	52,5862	53,1241	53,8554
BEF 100	17,4786	18,0192	18,1964	18,5034
CAD 1	3,7589	3,8757	3,9139	3,9922
DKK 100	92,7264	95,5943	96,5532	98,4612
FIM 100	119,2675	122,9961	124,1857	126,6894
FRF 100	104,1241	107,3443	108,4178	110,5863
DEM 100	364,4693	370,0500	373,7905	375,5193
GRD 100	2,1724	–	–	2,3272
IEP 1	8,2124	8,4664	8,5510	8,7221
ITL 100	0,3282	0,3349	0,3382	0,3416
JPY 100	5,1114	5,2695	5,3222	5,4287
NLG 100	320,6364	330,5149	333,8213	340,5996
NOK 100	81,3588	83,8833	84,7221	86,4166
PTE 100	3,4272	3,5330	3,5686	3,6399
SIT 100	3,9828	4,1060	4,1470	4,2129
ESP 100	4,2156	4,3459	4,3893	4,4771
SEK 100	77,3815	79,7743	80,5720	82,1838
CHF 100	446,8840	456,0041	460,5641	469,1898
GBP 1	7,9403	8,2062	8,2883	8,4541
USD 1	5,2448	5,3517	5,4052	5,4592
XEU 1	6,6542	6,7906	6,8579	6,9265

KUPOVNI TEČAJ ZA STARU STEDNJU

1. Zagrebačke banke 70% nominalne vrijednosti
2. Preneseno s drugih banaka 65% nominalne vrijednosti
3. Od pravnih osoba - 64% nominalne vrijednosti

PRODAJNI TEČAJ ZA STARU STEDNJU

72% nominalne vrijednosti

VL - 350 - OCXXXV

TEČAJNA LISTA NBH BROJ 240 ZA 13. PROSINCA 1995. Tečajevi u kunama (kn)

ZEMLJA	VALUTA	JEDINICA	Srednji za devize i el.valutu	Prodajni za devize
AUSTRIJA	ATS	100	52,8306	52,9891
NJEMAC	DEM	100	371,6800	372,7950
ITALIJA	ITL	100	0,3364	0,3374
SAD	USD	1	5,3674	5,3835
SLOVENIJA	SIT	100	4,2736	4,2864

Večernji list SRIJEDA, 13. XII. 1995. 7

Bosna-Hersek Federasyonu Kurucu Meclisinin Toplantısı Tamamlandı

Dayton Anlaşması Kabul Edildi

Bosna-Hersek Cumhuriyet Parlamentosu, dün Dayton Anlaşması'nın gerekçesiz şekilde uzatılması durumunda anlaşmayı iptal etme hakkını saklı tutan bir karar aldı.

Saraybosna - Bosna-Hersek Federasyonu Kurucu Meclisinin ikinci gününde, 21 Kasım'da Dayton'da paraflanan genel barış anlaşması ele alındı. Çoğu milletvekili bu anlaşmayı haksız buldu ve en büyük eleştiriler haritalara yönelikti. Tartışmanın ardından Dayton Anlaşması'nın kabul edilmesine, ancak sonuç bildirisinde temas grubunun sınırlandırma planının dikkate alınmamasından duyulan memnuniyetsizliğin ifade edilmesine karar verildi ve anlaşmanın Federasyon adına imzacısı olarak Krešimir Zubak belirlendi. Kurucu Meclisin dokuzuncu oturumu milletvekili saati ile sona erdi. Bosna-Hersek Cumhuriyet Parlamentosu, dün Dayton barış anlaşmasının gerekçesiz şekilde uygulanmasının uzatılması durumunda anlaşmayı iptal etme hakkını saklı tutan bir kararı kabul etti. Bosna-Hersek Cumhuriyeti Meclisi milletvekilleri, Saraybosna'da geç saatlerde yapılan ani bir oturumda Bosna-Hersek Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklikler ve eklemeler içeren Anayasa Yasasını kabul ettiler. Bu yasa ile milletvekillerine, barış anlaşmasının uygulanmaması durumunda anlaşmayı geçersiz ilan etme hakkı verildi. Bu durumda, Dayton'da kararlaştırılan Bosna-Hersek Anayasası da geçersiz sayılacak ve yasama yetkileri tekrar Cumhuriyet Parlamentosu tarafından devralınacak.

EK-60. Večernji list, 14 Aralık 1995, Haber örneği

IZ DOMAĆEG I INOZEMNOG TISKA

9

Večernji list ČETVRTAK, 14. XII. 1995.

ABC

Milošević je krivac

»Već od početka sadašnjega balkanskog rata u uvodnicima ABC-a tvrdili smo da su za njega odgovorne komunističke vlasti u Beogradu, osobito njihov predsjednik Slobodan Milošević. A sada se pojavio i glavni svjedok optužbe protiv srpskog vođe. Borislav Jović, nekadašnji srpski predstavnik u jugoslavenskom zajedničkom predsjedništvu, objavio je svoj dnevnik koji obuhvaća razdoblje od 1989. do lipnja 1991. godine i u kojem potanko razjašnjava Miloševićeve planove i ono ju-goslavenske vojske za preuzimanje nadzora nad najvećim dijelom Jugoslavije. Može se Milošević danas predstavljati mirotvorcem na Balkanu, nakon što je žrtvovao dio onoga što su bosanski Srbi zauzeli na terenu, ali istina je da je upravo on pokrenuo rat i da na njega nikada nećemo moći gledati kao na mirotvorca. A najbolju potvrdu onoga što Jović kaže već je pružio i sam Milošević. Umjesto da odgovori na optužbu, ograničio se na to da Jovića odmah isključi iz svoje stranke, otoji u uvoniku šeta.

The New York Times

AKO SAD STAJU NA NEČIJU STRANU

»Nacrtavanje i uvježbavanje Bošnjaka, kako bi to želeći senator Bob Dole i njegovi pristaše, ne bi mogio pomoći mirovnom sporazumu ili interesima Sjedinjenih Država. Odricanje od neutralnosti naše bi vojske izložilo većim rizicima, a naši bi nas saveznici držali odgovornima za posljedice ako bi ponovno zbio rat, kojemu bi djelimice, čak mirna i osakoljeni Bošnjaci.

Kongres, odlučnim odbijanjem ovoga opasnog plana, treba pomoći Clintonovoj upravi, koja želi nanovati bosanske Muslimane, ali samo preko posrednika.

Odustajanje od nepristranosti nije jedini problem koji stajanja na stranu bosanskih Muslimana. Također postoji i rizik da bi destabilizirali već osjetljivu ravnotežu snaga među samim Muslimanima, među onima koji žele slovati sporazum od prošloga mjeseca i onih čija će želja da ponovno zaženu izgubljene teritorije samo biti raspirena svježom količinom oružja.

Stanje u Bosni već je polikopano utjecajem islamskih fundamentalista, većinom iz Irana, ali i iz Afganistana, Alžira i Egipta. Iran je usprkos embargu opskrbljivao bosanske Muslimane oružjem i drugom opremom. Iisuće vojnika iz islamskih zemalja borile su se uz njih, i spremni su to opet učiniti.

Iako se bosanski predsjednik Alija Izetbegović obvezao da će otjerati strane vojnike, kao što se traži u mirovnom sporazumu, nije sigurno da je njegova vlada jedinstvena u toj politici. Prije dva tjedna Rasim Delić, zapovjednik bosanske vojske, bio je u Teheranu i tražio veću vojnu pomoć. »Mi ne znamo kakva će biti budućnost jer bi neprezadan mir mogao uzrokovati nove sukobe u budućnosti«, kazao je, prenio novodima koje prenosi državna iranska novinska agencija. U listopadu je izotbegović, prema iranskim novinskim izvješćima, tražio proširenje veze između Irana i Bosne.

Sjedinjene Države imaju još jedan razlog da Bošnjake drže na odmaku; u njihovoj je vlasti rašrena korupcija. Jedan dužnosnik UN-a kazao je The Washington Postu da je njihovo vijeće za razvoj i obnovu sbalkanski Tammany Hall».

Frederik Cuny, američki humanitarni djelatnik, za kojega se vjeruje da je ubijen u Čečeniji ranije ove godine, žalio se da je zbog korupcije u Sarajevu projekt na kojemu je radio 1993 vlada neobjašnjivo zaustavila. »Mnoge su izrasline na bosanskoj vlasti postale kancerogene«, kazao mi je u ožujku.

Razmještaj snaga Sjedinjenih Država već je dovoljno složen uradak i bez sttaganja naših vojnika represalijama radi sveizlavanja na jednu stranu. Naši neprijatelji vjerojatno će biti ne samo nezadovoljni Srbi, već i islamski bojovnici koji će tamo ostati, sa ili bez blagoslova bosanske vlade.

Neki tvrde, ako se bojimo utjecaja ekstremista u Bosni, da je to samo jedan razlog više da im napravimo protuteža» američkim preuzimanjem obveze da se naoružaju Muslimani. No, mi ne možemo biti sigurni da oružje neće završiti u rukama onih koji žele ponovno započeti rat nakon što naši vojnici odu.

Tvrdnja Uprave da se Muslimani moraju opačati kako bi se stvorila regionalna ravnoteža snaga, također je upitna, budući da zapošljavi činjenicu da su bosanski Srbi jako oslabili u ovogodišnjim navalama. Točno je, mnogi muslimanski uspjesi postignuti su uz pomoć, sada izloženoga napadatima, muslimansko-hrvatskoga saveza. Pa ipak se njihova snaga stalno podcjenjuje. Kao što je nedavno u Foreign Affairsu napisao Charles G. Boyd, bivši zamjenik zapovjednika Sjedinjenih Država u Europi, »Vojske u Bosni. Srbi i Muslimani asimetrične su po svojoj vojnoj moći ali su podjednake«.

Osim toga, naoružavanje Muslimana stavlja u pitanje njihovo ključno savezništvo s Hrvatima. Svježe oačani Muslimani mogu se osjetiti spremnima da postave zahtjeve u područjima koje u zapadnoj Bosni nadziru Hrvati, gdje je ranije ove godine došlo do nekoliko okršaja među njima.

Kako mi mjerimo uspjeh u Bosni? Ako je to pitanje onoga što ćemo ostaviti iza sebe, onda bi naoružavanje mogio spriječiti napore očuvanja mira. Nema smisla popisu američkih pogrešaka na Balkanu dodavati još jednu proturječje, posebice stoga što bi po prvi put cijena mogla biti izražena u američkim životima«, piše George Kenney.

NATO i Istočna Europa

THE TIMES

Michael Evans, urednik lista The Times za vojna pitanja, u svom članku razmatra ulogu istočnoeuropskih zemalja u snaganma za primjenu mirovnog sporazuma u BiH. Operacija predstavlja idealnu prigodu zemljama istočne Europe koje žele postati članicama NATO-a da pobolišaju svoje veze sa Savezom. No predstavnici NATO-a izjavili su da se spremnost za sudjelovanje u bosanskohercegovačkoj operaciji neće smatrati korakom prema članstvu u Savezu. Poljski komandosi, češke oklopne postrojbe te snage iz osam ostalih članica bivšega Varšavskog pakta trebale bi biti razmještene zajedno sa svojim novim NATO-saveznicima.

Očekuje se da će Poljska poslati do devetsto vojnika koji će se priključiti višenacionalnoj diviziji u Tuzli pod zapovjedništvom Amerikanaca. Česi nude mehaniziranu bojnu od osamsto vojnika koja bi trebala služiti zajedno s Britancima u zapadnoj Bosni. Rumunjska, Mađarska, Slovačka i Ukrajina osiguravaju opkopnike, povozne postrojbe, pokretne bolnice te pješaštvo. Uključili se žele i tri baltičke države, nastavlja Michael Evans i dodaje da će najmanji kontingent stići iz Letonske, od koje se očekuje upućivanje 30 vojnika koji će biti razmješteni s Danci ma i Fincima, odnosno iz Luxembourga koji je poslao 22 vojnika i 11 vozila. Još uvijek postoje nejasnoće o sjedištu nekih snaga kao i o njihovoj zadaći. Belgijanci su ponudili oko tisuću vojnika, ali 700 Belgijanaca već se nalazi u mirovnim snagama UN-a u hrvatskoj pokrajini istočnoj Slavoniji, koja će nakon što su je Srbi zauzeli g. 1991. biti vraćena pod hrvatsku upravu. Belgijska vlada želi zadržati svojih sedamsto vojnika u istočnoj Slavoniji. Oni se tamo nalaze zajedno s ruskom bojnom. Belgijanci su pozvali NATO-saveznike da pošalju još vojnika u to područje zbog potencijalne opasnosti od izbijanja sukoba ukoliko predaja područja pod hrvatski nadzor dovede do nasilja. Nejasno je hoće li ta operacija i dalje biti pod nadzorom UN-a ili će potpasti pod NATO-vo zapovjedništvo, piše Michael Evans u The Timesu.

DAGENS NYHETER

Hrvatska prvak svijeta u kićenju bora

Za ljubitelje božićnih borovaka drugi je dan adventa bio pravi doživljaj u hotelu Scandic Crown u Stockholmu. Tu je održano Svjetsko prvenstvo u plemenitoj vještini kićenja bora. U hotelu je 21 skipa tijekom dva sata kitila svaki svoj bor. Ovo prvenstvo je bilo na vrlo visokoj međunarodnoj razini. Tu su među ostima bili prošlogodišnji prvaci Indijci, zatim islandska zrakoplovna kompanija, finski turistički ured, hrvatska ambasada, estonska brodarska kompanija, američki lanac restorana »Route 66«, poljska zrakoplovna kompanija, te nekoliko švedskih tvrtki koje su isticale posebnost svojih proizvoda.

Žiri je izabrao bor s obrazloženjem da je estetski elegantan i skladno dekoriran. Bor daje osjećaj tradicionalnoga božićnog ugođaja i pozitivo na slogun. Pogodite kakvo je bilo veselje u prvom redu dvorana, gdje su sjedili Hrvati, kad je predsjednik žirija Mats Hultin, gradonačelnik, objavio i obrazložio pobjednika.

Savjetnik veleposlanstva Mirko Hrupelj i ostale sekretarice, Angela Bić i Kruna Medunić, sudjelovali su i prošle godine. »Ovo godine smo izabrali tradicionalne ukrase«, kaže Kruna otojeći pokraj pobjedničkog bora, na kojemu dominira crvena boja. To su božićna srca i kuglice u narodnim nošnjama iz Zagorja. »Prošle smo godine istcali naše nacionalne boje, crvenu, bijelu i plavu. Ovaj put želimo prikazati naše nacionalne osobitosti«, rekao je preostru sanjetnik.

EL PAIS

Boležljivi sporazum iz Daytona

»Luciferski sporazum u Daytonu utišao je oružje, ali ne i ambicije i mržnju. Njegovo svečano potpisivanje, ovoga četvrtka u Parizu, zatvara vrata kampanji bosanskih Srba za novo pregovaranje, ali ne zatvara ratne i vojne i teritorijalne probleme koji prijete budućoj primjeni tog plana. Usuđuje dobronamjernim izjavama, unatoč dvomjesečnom primiriju - ili, drugim riječima, prestanku neprijateljstava, kako to UN više voli zvati - nema velikog slavlja u bosanskim gradovima i selima. Gotovo 46 mjeseci rata uništilo je vjeru u budućnost. Na karti koja je nastala tijekom teških pregovora u Daytonu ističu se četiri mogućа žarišta sukoba.

1. Sarajevo. (...) UNPROFOR ne drži vjerojatnim da će Srbi koji budu otišli iz srpskih četvrti spaliti svoje kuće. 'Nije to ono što nas najviše zabrinjava, budući da nikome ne možemo zabraniti da spali vlastitu kuću, ono što nas stvarno brine jest to da bi neki mogli poželjeti u zrak dići pogone koji Sarajevu omogućavaju opskrbu strujom, vodom i plinom, koja se nalaze pod njihovim nadzorom', kaže se u UNPROFOR-u. UN-ovi vojnici smatraju da bi drugi scenarij nocne more bio masovni srpski egzodus, uz njihovu optužbu da međunarodna zajednica provodi 'etničko čišćenje'. Važno je napomenuti', kažu u UNPROFOR-u, da sada, prvi put u četiri godine, Srbi cijene nazočnost međunarodnih informativnih medija'.

2. Prijedor: grad na sjeverozapadu Bosne. Peti zbor Armije BiH stigao je do ulaza u taj grad, tijekom ovogodišnje ljetne navale. Mirovnim planom iz Daytona taj bi grad trebao pripasti bosanskim Srbima. Zapovjednik V. zbora Atif Dudaković podrijetlom je iz Prijedora. A i ciljeli njegov stožer. A ocim Dudakovićević emotivnih razloga, Prijedor je i gospodarski vitalno važan za Bosnu i Hercegovinu. (...) Dudakovića mnogi zapadni vojni izvori smatraju najboljim generalom bošnjačke vojske.

3. Posavski koridor: (...) Ovo je područje na sjeveru Bosne važno i vojno i gospodarski. Kako za Srbe tako i za Bošnjake. Industrijski grad Tuzla ne želi biti na granici hrvatsko-muslimanske federacije, on treba biti prva granica sa Srbijom i u njoj treba pronaći gospodarsku i tržišnu povezanost kako bi mogao disati. Međunarodno bi povjerenstvo moralo obsviti težak arbitarzni posao zaštite interesa svih triju strana. O uspjehu tog posla ovisit će hoće li strateški koridor u Posavini biti vojni cilj ili nece.

4. Goražde: stvaranje koridora širine osam kilometara, kojim bi se enklava Goražde spojila sa Sarajevom, predstavlja Ahilovu petu. Prije listopadskog primirja, bošnjačka je vojska pokrenula silovit napad na mjesto Trnovo, oko 30 km južno od Sarajeva. Iznenađuje da je to bilo prvi put da su Bošnjaci imali snažnu hrvatsku topničku potporu. Što je Zagreb smjerao?

Nakon te vojne akcije, stvaranjem koridora prema Goražđu, uz zadržavanje granice sa Crnom Gorom, srpska vojska u Hercegovini ostaje bez ceste preko Trnova kojom se opskrbljuje. Budući da je ona prekinuta na četiri kilometra, zahvaljujući prijateljoj vojnoj navali, Hrvati su na taj način zadržali ključ za opskrbu tog važnog dijela srpske vojske, a upravo on prijeti hrvatskim interesima kod Dubrovnika, na jugu jadranske obale», piše Ramon Lobo.

VRIJEME JE ZA
POVRATAK!
JESTE LI KUPILI SREĆKU?
Hrvatska Lutrija

REKLI SU

NACIONALNO

VLADIMIR ŠEKS

Moja ideja Hrvatske - ispravna

● Možda se vaša ideja Hrvatske razlikuje od ideje o Hrvatskoj drugih Hrvata? Kako možete biti sigurni da je vaša ideja bolja od njihove?

- Uvjeren sam da je moja ideja Hrvatske ispravna. Uvjeren sam da je narod koji nema države, se svim atributima koji čine državu, osuđen na izumiranje. Moj je, dakle, nesporedan cilj da zaokružimo državu. I to ne bilo kakvu državu Hrvatsku, već demokratsku, višestranačku, socijalnu. Točno onako kako je to zapisano u programu HDZ-a.

● Razmišlja li se u HDZ-u o političkom nasljedniku Franje Tuđmana?

- Je ne razmišljam o tome. Ni u HDZ-u se službeno o tome nikad nije razgovaralo. Jedino se Stipe Mesić ponašao poput princa prijestolonasljednika. Ne mislim da to nije legitimno u politici, no načini na koji je on to činio bio je više nego nemoralan. Hto se ovijesti sim socijalnim slojevima. Taka dolazi jedna skupina ljudi. Mesiću kao predsjedniku Sabora, i žali se na previsoki porez na promet na neke proizvode. I on im obeća da će upotrijebiti sav svoj utjecaj da se taj porez smanji. Nakon samo jednog sata on prima drugu skupinu ljudi koji traže da se porez na ete proizvode povećа. I njima on obećaje da će im molbe biti uslišane. Naravno, kad je to došlo na dnevni red Sabora, ni pristomnije mirdnuo. Kad su i jedni i drugi od njega zatražili ojačanje, nemoćno je raširo ruke i rekao da ga je zeznuo Seks. Tudman, ovaj, onaj.. To je njegov stil političkog djelovanja svima se svidjeti.

PRIVREDNI VJESNIK

ANĐELKO HERJAVEC GENERALNI DIREKTOR VARTEKSA

Levi's traži privatizaciju

● Kad će Varteks posve ozdraviti?

- Za dvije godine, do konca 1997.

● Kako vidite budućnost Varteksa?

- Moramo postati marketinška tvrtka, koja će imati nekoliko imena, prodavati na domaćem i inozemnom tržištu i uspjeti se održati na njemu, uz maksimalno dobru proizvodnu organizaciju, optimaliziranje troškova proizvodnje.

● Levi's je jedno od poduzeća što djeluje u sastavu Varteksa. Hoće li ono dalje opstati u sklopu matične kuće ili će ga Levi's sprigrabiti?

- Levi's je ličenčni partner. On, u prvom redu, traži privatizaciju Varteksa. S njima imamo potpisan ugovor o licenci do kraja 1998, a u međuvremenu se Varteks mora privatizirati da bi se onda mogio s Levi'som razgovarati o višim oblicima suradnje. Hoće li to biti licenca na dulji rok, ili će Levi's kupiti našu tvrtku u Novom Marofu, to sada ne znamo, ali znamo da zahtijevaju privatizaciju Varteksa, i to ne više 51 posto, nego 100 posto. O tome ćemo razgovarati sa čelnicima Fonda za privatizaciju, odnosno Ministarstva za privatizaciju, da vidimo kako možemo privatizirati Varteks. Bit će to jedan od pionirskih pokušaja, u interesu svih dionićara, svih zaposlenih, pa i cijele naše zajednice.

EL PAİS

Dayton'daki Kırılgan Anlaşma

Lucifer'in Anlaşması Dayton'da Silahları Susturdu Ama Hırsları ve Nefreti Susturmadı

Dayton- Bu Perşembe Paris'te törenle imzalanacak olan anlaşma, Bosnalı Sırpların yeni müzakereler yapma kampanyasının kapılarını kapatıyor, ancak bu planın uygulanmasını tehdit eden yaraları ve askeri bölgesel sorunları kapatmıyor. İyi niyetli açıklamalara rağmen, iki aylık ateşkese veya diğer bir deyişle kesintili ateşkese rağmen veya Birleşmiş Milletler'in daha çok kullanmayı sevdiği şekliyle düşmanlıkların durmasına rağmen, Bosna'nın şehirlerinde ve köylerinde büyük bir kutlama yok. Neredeyse 46 aylık savaş geleceğe olan inancı yok etti. Dayton'daki zorlu müzakereler sırasında ortaya çıkan harita üzerinde dört olası çatışma noktası öne çıkıyor.

1. Saraybosna- UNPROFOR, Sırpların kendi mahallelerinden ayrılırken evlerini yakacağını olası görmüyor. UNPROFOR, "Bu bizim için en büyük endişe değil, çünkü kimseye kendi evini yakmasını yasaklayamayız. Bizi asıl endişelendiren şey, bazılarının Saraybosna'nın elektrik, su ve gaz tedarikini sağlayan tesisleri havaya uçurmak isteyebilecek olması" diyor. BM askerleri, diğer bir kâbus senaryosunun, Sırpların kitlesel göçü ve uluslararası toplumun etnik temizlik uyguladığını iddia etmeleri olacağını belirtiyor. UNPROFOR, Sırpların şimdi ilk kez dört yıl içinde uluslararası haber medyasının varlığını takdir ettiğini vurguluyor.

2. Prijedor- Bosna'nın kuzeybatısında bir şehir. Bosna-Hersek ordusunun beşinci kolordusu, bu yılki yaz saldırısı sırasında bu şehrin girişine kadar geldi. Dayton barış planına göre bu şehir Bosnalı Sırplara ait olacak. Beşinci kolordu komutanı Atif Dudaković, Prijedor doğumlu ve tüm kurmay heyeti de öyle. Dudaković'in duygusal sebeplerinin yanı sıra, Prijedor ekonomik olarak da Bosna-Hersek için hayati öneme sahip. Batılı askeri uzmanlar Dudaković'i Boşnak ordusunun en iyi generali olarak değerlendiriyor.

3. Posavina Koridoru- Bu, Bosna'nın kuzeyinde hem askeri hem de ekonomik açıdan önemli bir bölgedir. Hem Sırplar hem de Boşnaklar için. Endüstriyel şehir Tuzla, Hırvat-Müslüman federasyonunun sınırında olmak istemiyor. Sırbistan ile ilk sınır olmalı ve ekonomik ve ticari bağlarını burada bulmalı ki gelişebilsin. Uluslararası bir komisyon, tüm tarafların çıkarlarını koruma konusunda zor bir tahkim işi yapmalıdır.

Posavina'daki stratejik koridorun askeri bir hedef olup olmayacağı bu işin başarısına bağlı olacaktır.

4. Goražde: Goražde bölgesini Saraybosna ile birleştirecek 8 km genişliğinde bir koridor oluşturulması, Ahileus'un topuğu anlamına gelmektedir. Ekim ateşkesinden önce Boşnak ordusu, Saraybosna'nın yaklaşık 30 km güneyindeki Trnovo kasabasına şiddetli bir saldırı başlattı. Boşnakların güçlü bir Hırvat topçu desteği ilk kez alması şaşırtıcıydı. Zagreb'in amacı neydi?

Bu askeri harekattan sonra Goražde'ye yönelik koridorun oluşturulması ve Karadağ ile sınırın kapatılmasıyla, Sırp ordusu, Hersek'te Trnovo üzerinden sağlanan yol olmadan kalacak. Daha önceki askeri saldırılar sayesinde 4 km'de kesildiğinden, Hırvatlar bu şekilde Sırp ordusunun bu önemli bölümünün ikmali için anahtarı ellerinde tutmuş oldu ve bu bölüm, güney Adriyatik kıyısındaki Dubrovnik'teki Hırvat çıkarlarına tehdit oluşturmaktadır diye Ramon Lobo yazıyor.

EK-61. Večernji list, 15 Aralık 1995, Haber örneği

Večernji list PETAK, 15. XII. 1995. 4

JUČER NA MIROVNOJ KONFERENCIJI O BIVSOJ JUGOSLAVIJI U PARIZU

Američki predsjednik Clinton u razgovoru s dr. Tuđmanom, Izetbegovićem i Miloševićem AP

AMERIČKI PREDSJEDNIK CLINTON RAZGOVARAO S PREDSJEDNICIMA TUĐMANOM, IZETBEGOVIĆEM I MILOŠEVIĆEM

FEDERACIJA BiH KLJUČNO PITANJE

PARIZ – Jučer rano ujutro jedan od prvih sastanaka čelnika u Parizu bio je s predsjednikom Clintonom. Nakon Clintonova zajedničkog razgovora s Tuđmanom, Izetbegovićem i Miloševićem održani su pojedinačni razgovori.

Glavna tema razgovora predsjednika Tuđmana s američkim predsjednikom Clintonom bila je Federacija BiH. Clinton je inzistirao da je to ključno pitanje. Potom su razgovarali o provođenju sporazuma o istočnoj Slavoniji. Predsjednik Clinton rekao je da se Ghalijevo izvješće ne svida niti Amerikancima.

Prije toga Clinton se kratkim govorom obratio trojici predsjednika te naglasio da je najvažnija sigurnost američkih snaga u Bosni, ali i povratak i sigurnost svih ljudi na tom području. Prigovorio je kako i «i naša i vaša» javnost kritizira daytonski sporazum ističući samo negativne pojave. «Svaka mjera koju vi možete poduzeti, a kojom bi se istaknuli pozitivni aspekti mira bila bi odlučujuća. Sa svoje strane učinit ću sve da to uspije», rekao je Clinton trojici predsjednika. Dr. Tuđman rekao je da će Hrvatska učiniti sve da se to ostvari.

Nakon toga Clinton je rekao da se, uz obnovu ratom porušenih dobara, mora dokazati da se na tim prostorima želi mir. Još je jednom podsjetio da loš publicitet Daytona ne koristi miru. Alija Izetbegović na to je odgovorio da obični ljudi žele mir, ali da nije siguran da i svi vode to žele. «Nadam se da će predsjednik Milošević učiniti sve što je potrebno», rekao je on. Zatim je predsjednik Izetbegović rekao da se ne slaže s Miloševićem da se prvo organiziraju izbori. On smatra da bi se ljudi prvo morali vratiti kući, a tada bi mogli biti provedeni slobodni izbori.

Nakon toga dvadesetominutnog razgovora predsjednik Clinton rekao je: «Doista mi je drago što su sva tri predsjednika pokazala sigurnost, jer mi se činilo da su prije bili skeptični. Sada je to drugačije i to ću prenijeti svojim ljudima».

BRZOJAV SUDANSKOG PREDSJEDNIKA EL BAŠIRA PREDSJEDNIKU TUĐMANU

Čestitka za doprinos

ZAGREB – Predsjednik Sudana general Omer el Bašir poslao je u četvrtak predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu brzojav kojim mu čestita potpisivanje Mirovnog sporazuma u Parizu. Brzojav prenosimo u cijelosti:

»Ekscelencijo,

U povodu formalnog potpisivanja povijesnoga Mirovnog sporazuma u Parizu 14. prosinca 1995., zadovoljstvo mi je čestitati Vam na tom činu i izraziti svoje iskrene želje Vama i prijateljskom hrvatskom narodu.

Doprinos Vaše Ekscelencije u postizanju sporazuma nesumnjivo je bio od velikog značenja, a mi vjerujemo da će potpisivanje tog sporazuma otvoriti put k stabilnosti i napretku na cijelom području.

Iskoristio bih ovu prigodu da Vašoj Ekscelenciji priopćim kako se Sudan i dalje obvezuje na pomoć pri uspješnoj provedbi mira na cijelom području, a taj će mir zajamčiti neovisnost, suverenost i teritorijalnu cjelovitost Hrvatske i Bosne i Hercegovine unutar njihovih međunarodno priznatih granica.

Osim toga, želio bih istaknuti da će Sudan, usko surađujući s međunarodnom zajednicom, nastaviti pridonositi uspostavi trajnog mira, procesu obnove i ponovne izgradnje područja razorenih ratom.

Ekscelencijo, molim da primite izraze mojega najdubljeg poštovanja.

General Omer el Bašir, predsjednik Republike Sudana» (H)

BILL CLINTON

Bilo je teško rukovati se s Miloševićem

PARIZ – Američki predsjednik Bill Clinton izjavio je u četvrtak da je rukovanje sa srbijanskim predsjednikom Slobodanom Miloševićem bilo teško.

»Bilo je teško, ali sam se sjetio riječi prijatelja premijera Rabina da ne moraš sklapati mir s prijateljem«, kazao je Clinton za TV postaju CNN nakon potpisivanja Mirovnog sporazuma o BiH. (H)

FINANCIAL TIMES

Petorica najzaslužnijih za mir

LONDON – Jučerašnji »Financial Times« u povodu potpisivanja mirovnog sporazuma o BiH objavljuje imena, kako ih u naslovu teksta naziva, petorice «ključnih ljudi koji su pridonijeli» završetku četverogodišnje krize.

Prvi na tom popisu je **Rupert Smith**, britanski general koji je po preuzimanju dužnosti zapovjednika mirovnih snaga UN-a u BiH 28. siječnja 1995. odlučio zauzeti oštriji odnos od onoga koji su imali njegovi prethodnici.

Drugi je, po mišljenju londonskog dnevnika, **Jacques Chirac** koji je 7. svibnja izabran za predsjednika Francuske te je već u inauguracijskom govoru pozvao SAD da se prihvate dužnosti vođe zapadnoga svijeta.

Među posebno zaslužnima je i **Robert Dole**, vođa republikanske većine u Senatu SAD, koji je 27. srpnja pridobio većinu za svoju rezoluciju kojom se poziva na prestanak embarga na isporuke oružja vladi BiH.

Na četvrtom mjestu je hrvatski predsjednik **dr. Franjo Tuđman**, za kojeg list navodi da je operacijom «Oluja» bitno utjecao na borbe u BiH.

»Jačajući ili umanjujući potporu svojim saveznicima u Sarajevu, on je bio u prilici odrediti brzinu kojom će se bosanske Srbe natjerati na popuštanje«, ocjenjuje Financial Times.

Peti na popisu je **Richard Holbrooke**, mirovni izaslanik SAD-a, čija je inicijativa dovela do parafiranja mirovnih sporazuma u Daytonu, zaključuje Financial Times. (H)

REAKCIJE NA POTPISIVANJE DAYTONSKOG SPORAZUMA U PARIZU

ITALIJA

Opet podrška Agnellice Srbima

NAPULJ ***Inoslav BEŠKER***

Sjevernoatlantski savez (NATO) spreman je preuzeti operativno zapovijedanje nad svim savezničkim snagama u Bosni i Hercegovini u roku od 96 sati nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma u Parizu, tj. do ponedjeljka u podne – potvrdili su nam u NATO-vu Zapovjedništvu Južnih savezničkih snaga (Afsouth) u Bagnolima, na sjevernoj napuljskoj periferiji. To zapovjedništvo, zaduženo za sve aktivnosti Sjevernoatlantskih snaga na Južnom krilu, dakle južno od Alpa, zapovijeda istodobno i Snagama za primjenu (IFOR) Daytonskog sporazuma, pa je isti časnik američki admiral Leighton Smith – i AFSOUTH-ov i IFOR-ov zapovjednik. Napulju su podčinjena i područna zapovjedništva, Zagrebačko (s pretežno logističkim zadacima), te Sarajevsko (koje još nije uspostavljeno u predviđenu opsegu).

Za NATO, kažu nam u Napulju, pariški potpisi su, u tehničkom smislu, samo znak da se nastave već pripremljene djelatnosti kako bi se omogućilo da se Daytonski sporazum i primijeni.

Za talijansku javnost Pariz je u četvrtak bio u samom središtu pozornosti. Svečanost potpisivanja prenošena je izravno na Raijevu Prvom televizijskom programu. U talijanskim reakcijama izmjenjuju se optimizam kadkad čak euforičan, i skepsa, a osobito se naglašava uloga 2300 talijanskih bersaljera i karabinjera upućenih u Bosnu, o kojima se piše mnogo više nego o preostalih 58.000 NATO-vih i ruskih soldata. Ima i onih koji su nezadovoljni talijanskim angažmanom: neokomunistička Partija komunističkog preustrojstva (PRC) izborila se da u Zastupničkom domu počne parlamentarna rasprava o sudjelovanju talijanskih trupa u Bosni. Neokomunisti zahtijevaju njihovo bezuvjetno povlačenje.

Susanna Agnelli, talijanska ministrica vanjskih poslova, svrstala se ovaj put na stranu skeptika, pružitvši istodobno, još jednaput, ruku podrške Srbima. U izjavi, koju je prenio Rai (i koju su ignorirali glavni listovi), gđa Agnelli smatra da je do mira još dalek i ističe put, te da je problem u tome što su Srbi dobili premalo, a Muslimani previše. Rezerve talijanske ministrice vanjskih poslova naglašene su i njezinim nesudjelovanjem na pariškoj svečanosti, što su Rajievi komentatori posebno komentirali.

NJEMAČKA

»Signal nade«

BONN ***Nenad IVANKOVIĆ***

Usprkos svim sumnjama i mnogim otvorenim pitanjima, u Njemačkoj se potpisivanje Mirovnog sporazuma jednoduš no ocjenjuje kao povijesni događaj. Doduše, kako je to u Elizejskoj palači istaknuo i sam njemački kancelar dr. Helmut Kohl, sam čin potpisivanja »još nije i mir«, ali je svakako »signal nade« jer je mir postao cilj i stranama u sukobu kao i međunarodnoj zajednici u cjelini.

Više njemačkih televizijskih postaja izravno je prenosilo svečano potpisivanje, a neke od njih tim su povodom upriličile i specijalne emisije u kojima je tematizirana pozadina sukoba u bivšoj Jugoslaviji te davane ocjene o izgledima da se sporazum i provede u djelo.

Uoči samog potpisivanja, dakle u srijedu, njemački su mediji javili kako će u Parizu sasvim sigurno doći i do međusobnog priznanja između bivših jugoslavenskih republika, uključujući tu i priznanje između Beograda i Zagreba. Neki su listovi čak tu vijest stavili i u naslov, i to kao

»SRJ«

Nema mira bez međusobnog priznanja

BEOGRAD ***Milovan NEDELJKOV***

Režimski mediji su Srbiji jučer iz satu u sat ponavljali govor srbijanskog predsjednika Miloševića na Mirovnoj konferenciji u Parizu, posebno naglašavajući «doprinos SRJ i samoga Miloševića», kako kažu, konačnom miru u BiH. Kao da se zaboravlja tko je otpočeo rat i krvoproliće, režim u Beogradu slavi pariško potpisivanje sporazuma gotovo uglas upozorava da je u gradu svjetlosti «izdan srpski nacionalni interes» a posebno da su izdani građani takozvanoga srpskog Sarajeva.

Reagiranja običnih ljudi, inače, potpuno su izostala, potpisima u Parizu se nitko posebno ne raduje a stječe se dojam da ljudi i ne znaju što je to «mir» potpisano. No iz onoga što je čuo na beogradskim ulicama dopisnik »Večernjeg lista«, ta apatija pa i ravnodušnost sigurno leži u tome što je srbijanski predsjednik odbio u Parizu priznati Hrvatsku u njezinim međunarodno priznatim granicama, odnosno s istočnom Slavonijom, Baranjom i zapadnim Srijemom. Tim nepriznavanjem, jasno je i najobičnijim ljudima u Beogradu i Srbiji, nije eliminirana glavna opasnost na Balkanu, a to je potencijalni hrvatsko-srpski sukob većih razmjera. Dok se ne »pomire« Zagreb i Beograd, nema mira na prostorima bivše Jugoslavije, nema mira na Balkanu, jasno je svima, pa zato valjda i nema nekakve posebne radosti zbog uspješnog završetka pariškoga spektakla.

Incident HVO-a i mudžahedina

SARAJEVO – Nedugo nakon potpisivanja Mirovnog sporazuma u Parizu, jučer se u Žepču u središnjoj Bosni, zbio oružani incident između pripadnika HVO-a i islamskih mudžahedina u kojem je, prema prvim izvješćima, bilo i stradalih, izvijestila je agencija Reuter pozivajući se na izvješće svog fotografa koji se zatekao u blizini mjesta na kojem se incident dogodio.

Sjedinjene Američke Države raspolažu izvješćima da su mudžahedini počeli odlaziti iz BiH, izjavio je u srijedu američki državni tajnik Warren Christopher.

»Počinjemo dobivati izvješća o njihovu odlasku ili planiranju odlaska«, kazao je Christopher novinarima za vrijeme leta vojnim zrakoplovom iz Washingtona u Pariz. (H)

S TERITORIJA ARMIJE BIH

Pucnji na helikopter UN-a

SARAJEVO – Pripadnici Armije BiH pucali su u četvrtak na helikopter UN-a s francuskom posadom, koji je tregao za vojnicima upravo tih snaga, izgubljenima na području južno od Sarajeva, pri čemu je letjelica nekoliko puta pogođena, priopćili su dužnosnici UN-a.

Jedan je metak prošao kroz zemljovid posade, drugi je pogodio prednje staklo helikoptera, a još su dva oštetila trup letjelice, rekao je glasnogovornik. Pretpostavlja se, iako još nije potvrđeno, da je na helikopter ispaljen i jedan protuavionski projektil. (H)

Barış İçin En Fazla Katkıda Bulunan Beş Kişi

Londra- Dün Financial Times, Bosna-Hersek barış anlaşmasının imzalanması vesilesiyle, dört yıllık krizin sona erdirilmesine katkıda bulunan beş kilit kişinin isimlerini yayınladı. Bu isimler makalenin başlığında "Barış İçin En Fazla Katkıda Bulunan Beş Kişi" olarak adlandırılıyor. Bu listede ilk sırada, 28 Ocak 1995'te Bosna-Hersek'teki BM barış güçlerinin komutanı görevini devraldıktan sonra, seleflerinden daha sert bir tutum sergilemeye karar veren İngiliz General Rupert Smith yer alıyor. Londra günlük gazetesine göre ikinci sırada, 7 Mayıs'ta Fransa Cumhurbaşkanı seçilen ve yemin konuşmasında Amerika Birleşik Devletleri'ni Batı dünyasının liderliğini üstlenmeye çağıran Jacques Chirac bulunuyor. Özellikle katkıda bulunanlar arasında, 27 Temmuz'da Bosna-Hersek hükümetine silah teslimatına ambargonun kaldırılması çağrısında bulunan bir karar tasarısını Senato'da çoğunluğa kabul ettiren Amerika Birleşik Devletleri Senatosu'ndaki Cumhuriyetçi çoğunluk lideri Robert Dole de var. Dördüncü sırada, Financial Times'a göre, Hırvatistan Cumhurbaşkanı Dr. Franyo Tucman yer alıyor. Gazete, Operasyon Fırtına'nın Bosna-Hersek'teki mücadeleye önemli ölçüde etki ettiğini belirtiyor. Saraybosna'daki müttefiklerine verdiği desteği artırarak veya azaltarak, Bosnalı Sırpları geri çekilmeye zorlamanın hızını belirleme fırsatına sahip olduğunu değerlendiriyor. Beşinci olarak ise, Dayton'da barış anlaşmalarının paraflanmasına yol açan girişimi başlatan Amerika Birleşik Devletleri'nin barış elçisi Richard Holbrooke yer alıyor.

EK-62. Hürriyet, 19 Kasım 1995, Haber örneği

Gizli pazarlıkta neler oluyor

Işte Bosna pazarında yaşanan gelişmeler.

Clinton başkanlık edecek

Artık Bosna'da uzlaşma olacağına iyice inanan Amerikan başkanı bir Clinton Deyton'daki askeri üste Sırp, Hırvat, Müslüman liderleri arasında sürmekte olan gizli pazarlığa katılıp görüşmelere başkanlık etme kararını aldı.

Uzlaşma sağlanırsa bundan büyük siyasi prestij kazanmayı düşleyen Clinton büyük ihtimalle önümüzdeki salı günü Ohio'ya gidecek.

Gizli Misafir

Başkan Clinton'un Ulusal Güvenlik Danışmanı Anthony Lake, iki gün önce görüşmelere gizlice katıldı. Lake, Başkan Clinton'a, "Tamam uzlaşıyorlar, siz de oturumlara başkanlık yapabilirsiniz." mesajını götürdü.

Washington D.C. Formülü

Amerikan yönetimi toprak dağılımında en hassas noktayı oluşturan Saraybosna'nın durumunun ne olacağı sorusuna cevap olarak ilginç bir formül önerdi. Washington D.C. Formülü olarak adlandırılan Amerikan önerisine göre Saraybosna, Amerika'nın başkenti Washington D.C. gibi özerk bir konuma kavuşturulacak. Amerika'nın başkenti eyalet değil ancak bütün merkezi hükümet kurumları şehirde bulunduğu için de eyaletmiş gibi kabul ediliyor. Amerikan kongresine üye olarak seçilen Washington D.C. senatörleri ise eyaletten gelmedikleri için senatoda oy veremiyorlar.

Dayton'da Virtual Reality

Dayton'daki askeri merkezde Amerikalılar son derece gelişmiş bir bilgisayar sistemini görüşmelerin sürdüğü odanın yanındaki büyük odaya kurdular.

Bu odadaki bilgisayarlarda Amerikan uçakları tarafından bölgeyi tanımak için kullanılan görsel detaylı filmler bulunuyor. Taraflar haritanın bir bölümü üzerinde tartışmaya başlayınca Amerikalı görevliler tarafları gizli bilgilerin bulunduğu bu odaya sokuyor. Bosna toprakları en ince detayına kadar ekranlara geliyor ve konuşmalar bu görüntüler üzerinde yapılıyor.

Şakirbey istifa etti

Görüşmeleri uzlaşmaya yaklaşırken iki olumsuz gelişme de oldu. Bosna Dışişleri Bakanı Muhammed Şakirbey "Uzlaşma olsun da nasıl olursa olsun denilerek acele ediliyor. Ben bu kadar acele edilmesine karşıyım" diyerek görevinden istifa etti.

Yumruklaştılar

Amerikan Kongresi ise 273'e karşı 171 oyla ABD'nin barıştan sonra bölgeye gönderilmesi planlanan NATO barış uygulama gücüne asker vermesini kongre onayına bağladı. Bu arada kongredeki oylama sırasında sinirler gerildi. Eskiden boksörlük yapmış olan Cumhuriyetçi üye Randy Cunningham eski pilot olan Demokrat James Moran ile yumruklaştı. Bunun üzerine kongredeki görüşmelere 20 dakika ara verilmek zorunda kalındı.

EK-63. Hürriyet, 20 Kasım 1995, Haber örneği

Dünya

Hürriyet

Pazartesi, 20 Kasım 1995 15

NEW YORK NEW YORK
DOĞAN ULUÇ

Ver de kurtul

Stephen King, Charles Dickens'e özendi

Tefrikalı roman

Uçaktan evini görme çabası

Saç kuyruğunun zararları

SIEMENS S4

ÇOK AVANTAJLI ALTERNATİFLİ

SIEMENS S4 alan herkese 10.000.000 TL değerinde SIEMENS hediye çeki ile alışveriş imkanı!

50 SAAT

KDV ve SİM Kart dahil
45.500.000.TL

Fırsatı kaçırmayın, kazançlı çıkın!

ünitel

KALİTELİ SAATLERDE MÜKEMMEL FIRSAT!

MONTRES
pierre cardin
SWISS MADE

SON GÜN!

NEW YORK NEW YORK- DOĞAN ULUÇ

Ver de kurtul

İzzetbegoviç sıkıntıdan patlamak üzere. Bosna Cumhurbaşkanı ikide bir yakınıyor: "Şu iş bitse de memlekete dönsek." Başbakan Silaziç'in "Ver de kurtul" diyenlere daha ne kadar dayanacağı belli değil. Dünya Bankası'nda bir direktörlük alacağı söylenen Dışişleri Bakanı Şakirbey daha geri planda.

Dayton'daki hava üstünün Hope otel-konferans Merkezi'nde Bosna liderleri kıskaçta. ABD Dışişleri Müsteşarı Holbrooke sürekli, Dışişleri ve Savunma Bakanları Christopher ve Perry ise Dayton'a her gelişlerinde baskı üzerine baskı koyuyor Boşnak liderlere.

Gündüz minik konferans salonunda İzzetbegoviç'in önüne sürdükleri haritada Srebrenicca, Zepa ve Gorazde'yi Karadziç'in kuracağı "Sırpska Cumhuriyeti"ne terke razı etmeye uğraşıyorlar. Gecece Silaziç'i üs dışında lüks lokantalarda havyarlı ziyafete götüren Holbrooke, Bosna Başbakanı'nın kafayı çelmeye çalışırken aşka gelip ülkesinin paylaşım haritasına masayı sermekten çekinmiyor.

Srebrenicca'da ilk hesapta çoluk çocuğuyla 6 bini aşkın boşnak katledilmiş. Zepa hakeza etnik temizliğe uğramış. Banja Luka, Savski Most'da Sırpların öldürdüğü Müslüman halkın sayısı onbinlerin üstünde. Sözde adil, insan hak ve özgürlükleri havarilerine toz kondurtmayan güçlü Batı tüm bunlar yetmiyormuş gibi hala boşnakların başına dikilmiş "Ver de kurtul" diyor.

Göbeğinde kanser uru gibi büyüyen Bosna tradejisine kulağını tıkamış Avrupa NATO'suyla. Etnik temizliği dört yıldır görmezlikten gelen Butros Gali ile BM'nin de sesi çıkmıyor. Şiddetini Türkiye'ye sergileyen insan hakları örgütleri suspus olmuş. 50'ye yakın Müslüman Arap ülkelerinden bir tek dahi çıkıp "Yahu Bosna neresi Dayton neresi? Ne olup bitiyor askeri barakalarda? Kapalı kapılar ardında Boşnaklar satışa mı getiriliyor?" deme ihtiyacını duymuyor.

Dünya Boşnakları öylesine bir dışlamış ki sormayın.

Ama, göğsünde vicdanı, kafasında hukuk düzenine inancı taşıyanlar da yok değil, Richard Goldstone gibi. Lahey harp Suçluları Divanı savcısı Güney Afrikalı Goldstone Datin görüşmelerinin çarpık bir düzene girdiğini sezerek apar topar Amerika'ya geldi. Washington'da Beyaz Saray ve ABD yönetimi üst düzey yetkilileri ile iki gün

görüşmeler yapan savcı Goldstone, harp suçlusu Karadziç'le, General Mladiç'in Lahey divanına teslim edilmeden imzalanacak barış anlaşmasının "kabul edilemeyeceğini" vurguladı.

Süper ülkeye başkaldıran Harp Suçluları Divanı Savcısı "Srebrenitsa katliamını Karadziç'in emriyle Mladiç uyguladı. Elimizde belgeler, şahitlerin ifadeleri var. Binlerce insanı kurşuna dizdiler, yüzlerce erkeği kazdıkları çukurlara diri diri gömdüler. Anaların önünde çocukları katlettiler. Bir büyükbabaya torununun ciğerini zorla yedirdiler" diyerek Clinton yönetim temsilcilerinin donmuş belleklerindeki olayları örneklerle tazeledi.

DİVAN, Karadziç-Mladiç'ten sonra toplu ölümleri yöneten 63 Bosnalı Sırp için teklif emri çıkartmış. Ama Pale Sırplarını temsil eden Sırbistan Cumhurbaşkanı Miloseviç'in 200 bine yakın sivil Boşnak'ı hunharca öldürten bu ikiliyi Lahey'e teslim etmeye niyeti yok. Üstelik pek çok bulgu ve kanıta göre etnik temizliğin esas mimarı Miloseviç, Sırp Devlet Karadziç'in yakalandığında kendisini suçlayacağından emin. Miloseviç Amerika'nın Bosna barışına ulaşmada en büyük kozu.

Clinton her ne pahasına olursa olsun Avrupa ile BM'nin 4 yıldır kan dökülmesini durduramadığı Bosna'ya barış getiren lider olma peşinde. Beyaz Saray'ın Karadziç-Mladiç'ten vazgeçemeyen Sırp lideri Miloseviç'i ürkütüp masadan kaçırmaya niyeti yok. Barış görüşmeleri sürerken Yugoslavların ambargoyu delip Bosna Sırplarına askeri malzeme taşıdıklarını belgeleyen CIA raporu ile Hırvat Cumhurbaşkanı Tudjman'ın Lahey divanının harp suçlusu ilan ettiği General Blaskiç'i terfi ettirmesini de bu yüzden Amerikalılar gürültüye getirdiler.

Baskı ve tehdit yalnızca Boşnaklara. Barış planını imzalamadıkları takdirde Amerika'nın desteğini çekip Sırp ve Hırvatlarla karşı karşıya kalacaklarını açıkça söylüyor Bakan Christopher. Üstelik Karadziç-Miladiç'in adalete teslimini görüşme dışında bırakarak. Bosnalıların önünde işgal edilmiş ülkelerinin paylaşılma haritası, bir de uydurma barış planı.

İzzetbegoviç heyeti şaşkın, çaresiz. Sözde barış uğruna adalet katlediliyor ama bunca ölüden sonra adalet de kurban edilse umursayan kim? Clinton mutlu olsun, yeter.

Sayın Demirel'e:

Türkevi binasındaki “yanlış plaka” sökülüp Sayın Çağlayangil’in adına layık şekilde hazırlanan yenisi yerleştirildi. İlginize teşekkürlerimi sunuyorum.

EK-64. Hürriyet, 22 Kasım 1995, Haber örneği

16 Hürriyet

1968 ruhu hortladı

Streisand'dan Ortadoğu filmi

HADİ ULUENGİN

Sabancı, Katalonya ve bilim

Bosna'da ABD'nin zoruyla barış

Anlaşma neler getiriyor?

Boşnaklar zararlı çıktı

İstanbul Expo'96 Türk Ürünleri İhracat Merk

335 kişiyi öldürten Nazi kasabı İtalya'da

Mübarek ölüm listesinde

Fitigini gençlere şerait hükmü

İstanbul'a Dev Bir İhracat Merk

İLERİ PAZARLAMA

Bosna'da ABD'nin zoruyla barış

Esen ÜNÜR- WASHINGTON

BOSNA Hersek'te yaklaşık 4 yıldır devam eden savaşı sona erdirecek barış anlaşması, Bosna tarafının tüm itirazlarına rağmen ABD'nin zorlamasıyla nihayet dün Dayton'da paraf edilerek sonuçlandırıldı.

Bosna yetkililerinin görüşmelerin kesildiğini açıklamasından sonra, ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher, üç devlet başkanı ile ayrı ayrı görüşerek anlaşmanın paraf edilmesini istedi. Hırvat ve Sırp Cumhurbaşkanları Tudjman ile Miloseviç anlaşmayı imzalayacaklarını bildirdiler. Bosna Cumhurbaşkanı İzzetbegoviç ise son anda imza atmaya razı oldu.

ABD Başkanı Bill Clinton, Beyaz Saray'da yaptığı açıklamada, ABD'nin Ohio eyaletinde 21 gündür devam eden görüşmeler sonunda, Bosnak, Sırp ve Hırvat taraflarının "kapsamlı bir barış anlaşması üzerinde anlaştıklarını" açıkladı. Clinton, Dışişleri Bakanı Christopher'dan telefonla aldığı bilgi doğrultusunda, Saraybosna'nın "Bosna-Hersek'in birleşik başkenti olacağını" da bildirdi. Başkan Clinton, tarafların anlaşmaya varmasından sonra NATO'nun bu barışı yerleştirme çalışmalarını yapacak tek güç olduğunu, ABD'nin de NATO'nun lideri olarak bu gücün içinde olması gerektiğini söyledi. Clinton, barışı yerleştirme için gerekirse (IFOR) 20.000 Amerikan askerinin gönderilmesi için Kongre'ye danışacağını da söyledi.

Anlaşma neler getiriyor?

- Bosna, şimdiki sınırları içinde uluslararası tanınmış bir devlet olarak korunacak.
- Devlet, Bosna-Hırvat Federasyonu ve Bosna Sırp Cumhuriyeti olmak üzere iki bölgeden oluşacak.
- Saraybosna'nın bütünlüğü korunacak. Federal hükümetin, Cumhurbaşkanlığı, Meclis ve Anayasa Mahkemesi olacak. Federal Hükümet dış politika, dış ticaret ve para politikası ile göçmenler gibi konulardan sorumlu olacak.
- Başkan ve Parlamento uluslararası gözlem altında serbest seçimlerle oluşturulacak.
- Göçmenlerin yerlerine dönmeleri sağlanacak. Tüm Bosna'da serbest dolaşım sağlanacak ve tüm Bosnalıların insan hakları bağımsız bir komisyon tarafından gözlenecek.

- Savaş suçlusu ilan edilen kişiler yönetimde görev alamayacaklar.

EK-65. Hürriyet, 22 Kasım 1995, Haber örneği

16 Hürriyet

1968 ruhu hortladı

Streisand'dan Ortadoğu filmi

Bosna'da ABD'nin zoruyla barış

Anlaşma neler getiriyor?

Boşnaklar zararlı çıktı

335 kişiyi öldürten Nazi katılı İtalya'da

Mübarek ölüm listesinde

Filipinli penisiere şerlat hükmü

İstanbul Expo'96 Türk Ürünleri İhracat Merk

İstanbul'a Dev Bir İhracat Merk

İLERİ PAZARLAMA

Boşnaklar zararlı çıktı

ABD'nin yoğun baskısı sonucu kabul ettirilen barış anlaşması'nda en zararlı çıkan tarafın Boşnaklar olduğu görülüyor.

Anlaşmaya göre, 1992 yılında BM'ye üye kabul edilen Bosna-Hersek Cumhuriyeti toprakları içinde bir Sırp Cumhuriyeti kuruluyor. Bosna nüfüsünün yüzde 31'ini oluşturan Sırplar, yeni kurulacak devletin yüzde 41'ini kontrol altına bulunduracaklar. Yüzde 51 oranındaki topraklarda ise Boşnak-Hırvat Federasyonu hüküm sürecek. Bosna Sırpları işgal edip on binlerce sivil Müslüman Boşnağı katlettikleri Srebrenitsa, Žepa, Banja Luka gibi BM'nin güvenli bölgelerini geri vermeyecekler. Doğu Bosna'da son Boşnak kalesi olan Gorazde, Bosna-Hırvat Federasyonu'na ait olacak. Boşnaklara etnik temizlik uygulayan Bosna Sırp lideri Karaciç ile General Mladiç'in seçimlere katılmasının engellenmesine rağmen bu iki harp suçlusunun Lahey'de kurulan Harp Suçluları Divanı'na teslimi anlaşma dışında bırakıldı. Ayrıca anlaşmada Bosna Sırp ordusunun asker ve silahtan arındırılması hususu yer almıyor.

EK-66. Hürriyet, 23 Kasım 1995, Haber örneği

Hürriyet

Şimdi Clinton-Kongre savaşı başlıyor

Bir yandan Amerikalılar genç askerlerini barış gücüne göndermek istemiyorlar. Çünkü Somali'de sokakta sürüklenen Amerikan askerinin bu fotoğrafı (üstte) herkesin bilinçaltına kazınmış durumda

ABD'de asker krizi

Türkiye 1.500 asker verecek

ABD'de Asker Krizi

Dayton'da paraf edilen Bosna barış anlaşması, 2'nci Dünya Savaşı'ndan bu yana Avrupa'nın göbeğindeki en kanlı çatışmayı bitirirken, Beyaz Saray'da en önemli diş politika başarısını kazanan Bill Clinton ile kongre arasında kıran kırana bir savaşın fitilini ateşledi. Clinton'ın Bosna'da barışı koruyacak 60 bin kişilik NATO gücüne 20 bin Amerikan askeri göndermek istemesi, Amerikan halkının nabzını tutan kongrenin sert direnişi ile karşılaşıyor. Avrupa'nın 43 aydan beri seyrettiği Bosna trajedisini birkaç aylık enerjik diplomasıyla sona erdirerek, artık kendisine yöneltilen "Bir türlü Başkan olamadı, ABD valisi gibi davranıyor" şeklindeki eleştirileri silmeyi uman Clinton, ikinci adımı atmadan sıradan Amerikalının olumsuz tepkisi ile karşılaştı. Yapılan kamuoyu yoklamaları Amerikan halkının ezici çoğunluğunun Bosna'ya Amerikan askeri gönderilmesine karşı olduğunu ortaya koydu. Amerikan kamuoyu özellikle Somali'deki insani yardım operasyonunda görev alan Amerikalı askerlerin karşılaştıklarını unutmadı. Cumhuriyetçilerin kontrolündeki kongre, Clinton'ın Bosna'ya asker göndermesini engellemek için savaş baltasını çıkardı. Clinton, dün kongrenin cumhuriyetçi ve demokrat liderlerini arayarak Bosna'yla ilgili gelişmeler hakkında bilgi verdi, planlarından söz etti. Beyaz Saray sözcüsü Mike McCurry'nin açıklamasına göre, kongre liderleri Bosna'da ABD'nin üzerine düşeni yerine getirmesi için Clinton'ın çaba göstermesini istediler. McCurry "Başkan buna hazırlıklıydı ve en kısa sürede konuyu gündeme getirecek" dedi.

Ancak kongrenin çoğunluk liderleri Clinton'a karşı çok sert bir muhalefet yapacaklarını belli ettiler. Temsilciler Meclisi Başkanı Newt Gingrich "Clinton belki bizden vize alabilir ama epeyce uğraşması gerekecek" şeklinde konuştu.

EK-67. Hürriyet, 23 Kasım 1995, Haber örneği

14 Perşembe, 23 Kasım 1995 Hürriyet

Şimdi Clinton-Kongre savaşı başlıyor

Saraybosna'da barış sevinci

ABD'li doktor ötenaziyi savundu

Clinton, kurbağalı kravat da seviyor

Nazi kasabı ayağının tozuyla sorgulandı

Holbrooke'a sinir oldular

Miloseviç'in işi zor

ABD'de asker krizi

Türkiye 1.500 asker verecek

PAX AMERICANA

Kızıl h

Tiyatronu Çetin

Tar tablo

Timsah dışkısıyl doğum kontrol

'Vahşi erkek' dergileri

LONGINES

YAŞAYAN EFSANE

164 YILDIR ZİRVEDE PARLAYAN YILDIZ

Miloşeviç'in işi zor

Belki Boşnaklar, Hırvatlar ve Sırplar görünürde anlaştılar ama Bosna görüşmelerinin perde arkasında yaşanan olaylar, barışa giden yolun bundan sonra da oldukça dikenli olacağını gösteriyor.

ABD'nin zoruyla barışa yanaşan kavgalı liderlerden hiçbiri tam anlamıyla rahatlamış değil. Ancak bütün liderler arasında en zor durumda olan Sırbistan Devlet Başkanı Slobodan Miloşeviç. Zaten Bosnalı Sırplara sözünü geçiremeyen büyük Sırp biraderinin koyu milliyetçi kesimi bu anlaşmaya nasıl yanaştıracağı merak konusu. Sırp cephesindeki anlaşmazlık daha memleket topraklarına dönmeden Dayton'da kendini belli etti. Bosnalı Sırpların parlamento başkanı Momçilo Krajicnik, "Hiç kimse bize bu anlaşmayı kabul ettiremez. Bu plan büyük bir hatadır" diye sinirli biçimde konuştu. Bu arada Dayton'daki görüşmeler sırasında Hırvatistan Cumhurbaşkanı Tucman ve Bosna Hersek Cumhurbaşkanı İzzetbegoviç'in, Demirel'i arayarak görüşmelerin gidişi konusunda bilgi verdikleri öğrenildi.

EK-68. Hürriyet, 25 Kasım 1995, Haber örneği

Çiller yine Bosna'ya gidiyor

Başbakan Tansu Çiller barış görüşmeleri hakkında bilgi almak ve gelecek ay Paris'te yapılacak barış konferansına Türkiye'nin davet edilmesini sağlamak için salı günü Saraybosna'ya gidiyor. Çiller bir günlük ziyaretinde Bosn Hersek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç ile görüşecek. Bu arada, Bosna Hersek, Hırvatistan ve Sırbistan arasındaki barışın kalıcı hale getirileceği Paris Konferansı'na Türkiye henüz davet edilmedi. Çiller'in bu görüşmede Bosna Hersek'teki barış gücüne asker veren bir ülke olarak Türkiye'nin konferansta hazır bulunması için İzzetbegoviç'in desteğini isteyeceği ileri sürüldü. Çiller savaşın yoğun olarak devam ettiği 1994 yazında Pakistan Başbakanı Benazir Butto ile birlikte Saraybosna'ya gitmişti.

Öte yandan Çiller Öğretmenler Günü nedeniyle şehit öğretmenlerin yakınlarına Hacı Ömer Sabancı Vakfı tarafından hazırlanan çek ve plaketler verdi. Güneydoğu'da teröre kurban giden 39 öğretmenden 25'inin yakınlarının katıldığı törende Başbakan Çiller öğretmen yakınlarına büyük ilgi gösterirken hepsiyle tek tek ilgilendi.

EK-69. Hürriyet, 27 Kasım 1995, Haber örneği

16 Pazartesi, 27 Kasım 1995 Hürriyet Dünya

Kilosunu ölçebilecek tartı dünyada kalmadı

Aşırı kilolan Almanya Başbakanı Helmut Kohl'ün başına dert oluyor. Genelde ufak tefek insanların yaşadığı Uzakdoğu gezisinde Kohl, kendine göre yatak ve banyo küveti bulamadı. Çin'de asansöre sıkıştı. 177 kiloya çıkan Kohl'ün kilosunu normal aletlerle ölçmek artık mümkün değil. Bu nedenle Alman lider, kilo artış hızını öğrenmek istediğinde kantara çıkıyor.

Başbakan Kohl'ün yanında adeta herkes cüce gibi kalıyordu. Ancak kilo artış hızını bir türlü durdurmayan Alman lider, son zamanlarda çok daha korkunç bir görünüm aldı. Aman gözlerinin son güzelinde yayınlandıkları yanlarında, 177 kiloya vuran Kohl'un sağlığından endişe edilmesini uyguladılar

EROTİK HİKAYELER

Japonların yeni fetişi

Geçen hafta Fransız televizyon kanalı TV 5'de tartışma vardı. Tartışmanın konusu Japonya'da manşetten, sadizm ve seksiyel felsefeydi. Kimseye yakından takip eden uzmanlar Japon insanının görünüşteki bütün saldırgan, mücadeleye rağmen mazıdan dalgın bir iş dünyaya sahip olduklarını, seksiyel saplantılarını bu ülkede pek yaygın olmasının da nedenini bu olduğunu söylediler.

Konuşmacılardan bir tanesi çok ilginç bir haber verdi. Belki inanmayacaksınız ama kullanılmış kadın külotu koleksiyonu yapan insan sayısı Japonya'da hala artıyormuş.

Biz bu konuyu bir araştırın diye Hürriyet Tokyo temsilcisi Erdal Güven'e bildirdik.

Onlan çok ilginç ve dehşetli bir haber de aldık.

Kullanılmış kadın iç çamaşırı fetişisti öylesine yaygınmış ki bazı genç kızlar bu işten büyük paralar bile kazanmaya başlamışlar.

Özellikle üniversite öğrencileri beş dolara aldıkları külotları kullanıp sonra da 150 dolara satıyorlarmış. Kâr oranını düşünsene.

Hiç zahmet çekmeden bu kadar kazançlı bir iş yapabileceğini duyan ev kadınları bile kocalarından habersiz bu işe girişiyorlarmış.

Dünyadaki en ilginç sadist ve masoşist seks itiraflarına sahip olan Japonların böylesine ilginç bir fetişizme kafayı takmış olmaları da bir açıdan söylenmeye çok şaşırtmadı.

Helvanı da yiyelim inşallah

ŞİLİ'de seçimle işbaşına gelen Sovyetler Başbakanı Salvador Allende'yi 1973'te kanlı bir darbeyle devirten ve iktidarda kaldığı 17 yıl boyunca binlerce sıyasiyanları öldürüp/ile hala sert politik tartışmalara yol açan general Augusto Pinochet Ugarte dokuzuncu kez kurtuldu. Pinochet yıllarının faşistlerin kolay kolay hesaplaşmaya girişmeyeceklerini de böylece ispatlamış oldu. 3 bin kadar iş adamı ve muhalifinin politikacının katıldığı kutlamada dokuzuncu kez konuşma yapan diktatör, kendi yönetimi sırasında kaybedilen insanlar için çok büyük acı çektiğini ileri sürdü. Şili ordusu komutanı sıfatını hala koruyan 80'lik diktatör, 1973-1990 arasındaki dönemi boyunca komünizme karşı bir iç savaş verildiğini öne sürdü, ama her zaman gibi bütün karşılara kırıldığını savundu. Pinochet'in bu sözleri yalan. Devrilmadan olan kendileri arasında bir sürü ülkelere yerleşmiş durumda. Bu sırada küçük bir ses bombası patladı ama fazla kurşunlük yaratmadı. Pinochet her şeye rağmen dev bir reunion sindeliği doğum günü partisini beserek konuklarına dağıldı. ■ SANTIAGO

Karadziç korkutamadı

BOSNALI Sırpların lideri Radovan Karadziç, daha önce kabul ettiği ölüme barış anlaşmasını yeniden tartışma konusu yaptığı gibi, tutuklanmasını halinde Bosna'nın tam gölüne ilmenağı tehditini de sarsıldı. Ancak ABD yönetimi, Devlet'in parsel edilen Bosna barış anlaşmasını bir daha tartışmayacağını kesin kes ortaya koydu. Karadziç, NBC televizyonuna verdiği demeçte, Sarayevoda Sırpların "Müslümanlara ateşkesi" kabul etmelerine üzerinde, anlaşmanın Sarayevoya ile ilgili bölümlerinin yeniden ele alınmasını ısrarla belirtti. Karadziç, Sırp komutan Ratko Mladic ile birlikte dünya savaşı Adolf Hitler'in ve Yugoslavya'ya savaş suçlusu olarak NATO tarafından tutuklanmaları halinde Bosna'nın barış görüşmelerinden tehditini sürdü. Karadziç'e Washington'daki savaşı veren ABD Savunma Bakanı William Perry, Sarayevoda konsantrasyonlarını yeniden müzakere edilmeyeceğini ve Dayton anlaşmasının uygulanmasında sarsılı eldelerini sıralayarak, destanı halinde savaşan Türkiye ve Yunanistan'a yardımcılığı söyledi. Anlaşmanın mimarı Richard Holbrooke'ün Karadziç ve Mladiç'in ateşkesi ihlal etmeleri halinde bile Sarayevonun Sırplar, hemen ihmal. Hırvat yetkilerine verilmesini protesto ettiğini ileri sürdü. Sarayevonun Sırplar, hemen ihmal. Hırvat yetkilerine verilmesini protesto ettiğini ileri sürdü. Sarayevonun Sırplar, hemen ihmal. Hırvat yetkilerine verilmesini protesto ettiğini ileri sürdü.

DİPNOT
FERAİ TINÇ

Avrupa, Türkiye için Rumları bile azarladı

TÜRKİYE OLMAZSA OLMAZ

AVRUPA Birliği Komisyonu Başkanı Jacques Santer Van Den Broeke, Kıbrıs Rum Kesimi Parlamenterler Komisyonu'na da ziyarette bulundu. Toplantıda Kıbrıs Rum Kesimi Başkanı Glafkos Klerides de vardı.

Van Den Broeke, net bir biçimde şöyle konuştu: "Türkiye ile Gümrük Birliği anlaşmasının imzalanması önce Kıbrıs konusuna bağlıydı. Şimdi Gümrük Birliği'ne girmesi için Kıbrıs konusunda çözüm beklemiyoruz."

Oysa, Kıbrıs'ın tüylü sorunu Türkiye ile ilişkilerde dudak uçuklatmaktadır.

Kıbrıs'ın tam üyelik başvurusu, Türkiye'nin üyelik adaylığı konusu dikkat çekmektedir.

Yani Ankara ve Derbiçe, Türkiye ile Kıbrıs arasında doğrudan bir bağ kurmadan Avrupa ile Yunanistan bağlantı kurmaktan hiçbir şekilde vazgeçmiyor.

Oysa, şimdi sadece Van Den Broeke değil, Almanya ve Fransa hükümetleri de Ankara ve Atina'ya aynı mesajı veriyor. Üstelik, Türkiye'nin önemi daha da artmış durumda.

Peki, Avrupa'nın bu tutum değişikliği ve ardarda gelişleri? Gerçekten Kıbrıs, Rumlar için bir tehdit mi?

Tabi ki hayır. Bu sadece Türkiye'nin Gümrük Birliği üyeliği ile ilgili bir mesaj. Ayrıca, bütün ilişkileri, Parlamentoda özellikle konular üzerinde etkili olan Yunan lobisi yapıyor.

Büyük ihtimalle Gümrük Birliği oylamasına ve Kıbrıs'ın üyeliğe ilgili süreç, Aralık 1997'nin başında Kıbrıs'ın üyeliğe girme sürecinde.

Ama, işimiz bu kez, o zamana kadar Kıbrıs sorunu da çözülmeliyiz.

AVRUPA'NIN GÖZÜ KÜRT SORUNUNDA

AVRUPA Kıbrıs sorununu ABD'ye havale ediyor. Avrupa ile Türkiye arasında bir ilişkide, gecen yılarda Türkiye ile her geçen günlerde gelen Kıbrıs'ın artık hiç söz edilmiyor.

Kıbrıs, Clinton'un gündeminde bile yoktu. Bosna'dan sonra Kıbrıs'ın gelmesi bekleniyor. ABD'nin süper güçlüğünü gerçekleşen bir barış seçiminde gerçek misyon Clinton.

Avrupa ise, Gümrük Birliği'nin mevcut kim yürüdeki sonuçlu için Yunanistan'ın ve tıkanıyor.

Gümrük Birliği anlaşmasının yürürlüğe girmesinden sonra ne Avrupa'nın ne yürüdeki Türkiye'nin karşısına siyasi yönünü gösterdi değişiyor.

Zamanda yol gösteren armağan!..

Tüm özel şirketler, bankalar ve kamu kuruluşları için orjinal koleksiyonlar...
Toplu siparişlerde hemen teslim.
Estetik ve kaliteyi şık ambalajında sunun!

ACARSOY

MONTRES
pierre cardin
SWISS MADE

Clinton süper vali gibi

ABD Başkanı Bill Clinton, Bosna konusundaki son başarısından sonra Avrupa liderlerini kucağa girmeye başladı. "Türkiye'nin Avrupa'ya tarafsızlığında söz sarpa sarıyor" diyebilmesine ilişkin Clinton Kıbrıs ile birlikte Kuzey İrlanda sorununa da el atıyor. ABD Başkanı Bill Clinton, önümüzdeki hafta Avrupa turuna çıkıyor. Avrupa'nın yönün bakiyeyin sorunlarına neşter atacak olan ABD Başkanı Bill Clinton, işleri hafiften alan Avrupalı yöneticileri hizaya çekecek.

Beyaz Saray Sözcüsü Michael McCurry, "Bu bir nevi gibi görünebilir ama, Avrupa'yla ilişkilerimiz, ABD yerel kalıtığı verine sıfır mahallinin geçtiğinde daha iyi olmuş" diyor. McCurry'nin deyimiyle yüzü farklı, ABD'nin daha iyi bir sıfır olduğunu ispatladı.

ABD'nin dünya liderliğini bir nasıl daha vurgulamak ve bilgi'de yapılacak.

Riyadlı teröristin robot resmi çizildi

SUUDİ Arabistan'ın başkenti Riyad'da 13 Kasım'da düzenlenen ve 7 kişinin ölmesi, 60 kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan saldırıda yer almışlardır şüphelenilen bir Kanadalı robot resmi yayınlandı. Suudi hükümeti, 30-40 yaşlarında bir arkaşın robot resmini yayınlayarak, olmuş bir takipte, benzeşik saldırıda kullanılmıştır şüphelenilen araçla sahibi olmuş bu kişinin oturduğunu ayrıntılarını belirtilmiş kaydetti. Türkiye'nin, robot resmi tarafından kimlik tespiti konusunda bilgi vermedi.

Karaciç Korkutamadı

Bosnalı Sırpların lideri Radovan Karaciç, daha önce kabul ettiği Bosna barış anlaşmasını yeniden tartışma konusu yaptığı gibi, tutuklanması halinde Bosna'nın kan gölüne döneceği tehdidini de savurdu. Ancak ABD yönetimi, Dayton'da paraf edilen Bosna barış anlaşmasını bir daha tartışmayacağını kesin kes ortaya koydu. Karaciç, BBC televizyonuna verdiği demeçte, Saraybosna Sırplarının Müslümanların otoritesini kabul etmediklerini ileri sürerek anlaşmanın Saraybosna ile ilgili bölümünün yeniden ele alınmasını ya da bu kente özel bir statü verilmesini istedi. Karaciç, Sırp Komutan Ratko Mladiç ile birlikte demeç verdiği Amerikan WTN televizyonuna ise savaş suçlusu olarak NATO tarafından tutuklanması halinde Bosna'nın kan gölüne döneceği tehdidini savurdu. Karaciç'e Washington'dan cevap veren ABD Savunma Bakanı William Perry, Saraybosna konusunun kesinlikle yeniden müzakere edilmeyeceğini ve Dayton Anlaşmasının uygulanmasında kararlı olduklarını açıklayarak, devamı halinde savaşın Türkiye ve Yunanistan'a yayılacağını söyledi. Anlaşmanın mimarı Richard Holbrook ise Karaciç ve Mladiç'in imza töreni için Paris'e gelmeleri halinde tutuklanacaklarını söyledi. Saraybosnalı Sırplar kentin Boşnak Hırvat yönetimine verilmesini protesto ediyorlar. Son olaylarda bir Sırp dün beynine kurşun sıkarak intihar etti.

EK-70. Hürriyet, 28 Kasım 1995, Haber örneği

Çiller bugün Saraybosna'da

Başbakan Tansu Çiller, barış görüşmeleri hakkında ilk elden bilgi almak ve en üst düzeyde değerlendirmede bulunmak üzere bugün Saraybosna'ya gidiyor. Çiller, günübirlik gezisinde, Saraybosna'nın yeniden inşaasına Türk müteahhitlerinin de katkısının sağlanması için girişimlerde bulunacak.

Çiller, bu sabah özel uçağı ile beraberinde bazı ünlü müteahhitler, bürokrat ve gazeteciler olduğu halde Saraybosna'ya hareket edecek. Başbakan'ın Saraybosna'ya kalabalık bir ekiple gitmesi uçak sorunu da yarattı. Önce Başbakan'ın küçük uçağı ile gidilmesi planlanırken, heyette çok fazla kişinin bulunması üzerine büyük bir uçak aranmaya başlandı. Ancak, bunun da Saraybosna Havaalanı'na inişinde bir sorun yaşanması tehlikesi ortaya çıktı. Çiller, bugün ilk olarak İzzetbegoviç ile görüşerek Dayton'da yapılan barış anlaşmasından sonra ortaya çıkan durum konusunda ilk elden bilgi alacak ve değerlendirmelerde bulunacak.

EK-71. Hürriyet, 15 Aralık 1995, Haber örneği

18 Hürriyet

Kaddafi'den kuaförlere veto

Microsoft ve NBC ortak oldu

French Kiss boykotu

Bosna'da savaş bitti

Hırsız kız annesine zincirlendi

pierre cardin
SWISS MADE
DÜNYA MARKASI

Tartışılmaz kalitesiyle mükemmel saatler!

...Tüm şirketler, bankalar ve kamu kuruluşları için orijinal koleksiyonlar...

Toplu siparişlerde hemen teslim.

Özellik: özel fiyatlar!

Estetik ve kaliteyi pk ambalajında sunuyor!

%20 INDIRIM

YARDS

Rusya'da komünist iktidara yürüyor

Londra'da siyah isy

Bosna'da savaş bitti

Muammer ELVEREN- PARIS

Elysee Sarayı'nın tören salonunda İzzetbegoviç, Tudjman ve Miloseviç'in attıkları imzalar Gonzales, Clinton, Chirac, Kohl ve Major'a rahat bir nefes aldırmış görünüyor.

İKİNCİ Dünya Savaşı'ndan bu yana en kanlı, iç savaşın yaşandığı Bosna Hersek, 3.5 yıldan sonra dün barışa ilk adımı resmen attı. Tarihi anlaşma, Paris'teki Elysee Sarayı'nın tören salonunda imzalandı. ABD, Rus, Avrupalı liderlerin gözetiminde bir araya gelen Boşnak, Hırvat ve Sırp devlet başkanları dünyaya barış müjdesi verdiler. Gözlemciler böylece büyük Sırbistan hayalinin de rafa kalktığına dikkat çektiler.

Fransa'da ulaşımı felç eden grevler nedeniyle, liderler, helikopterlerle Elysee Sarayı'na taşındı. Özel bir uçakla Paris'e gelen Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Deniz Baykal da töreni izledi. Yerel saatle 12.30'da başlayan imza töreni için muazzam güvenlik önlemleri alındı ve gazeteciler, özel basın merkezinde dev ekranlardan gelişmeleri not etti.

Ev sahibi olarak açılış konuşmasını yapan Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Bosna'da barış sözü verdi ve tarafları savaşı, nefret sayfasını kapatmaya çağırdı. Chirac, "Bosna'da baş gösteren bu şiddetli öfke, Avrupa'nın kalbinde derin bir yara bırakacak. Savaşta can veren 200 bin kişinin anısı kesinlikle akıllardan silinmeyecek. Bundan sonra sorumluluk, öncelikle bölgedeki devlet ve birliklere ait olacak" dedi.

Paris'te bir araya gelen Boşnak, Hırvat ve Sırp liderler 3.5 yıllık savaşı resmen sona erdiren tarihi anlaşmaya imza attılar. ABD, Rus ve Avrupalı liderlerin gözetiminde imzalanan anlaşmayla birlikte Sırpların Büyük Sırbistan hayali suya düştü.

Geçen 21 Kasım'da ABD'nin Dayton kentinde çatılan Bosna Barış Anlaşması, Bosna Hersek Devlet Başkanı Alia İzzetbegoviç, Hırvat Devlet Başkanı Franjo Tudjman, Sırbistan Devlet Başkanı Slobodan Miloseviç ilk imzaları attılar. Hemen arkalarındaki "barış mimarı büyükler" ABD Lideri Clinton, Rus, Alman, İngiliz, İspanya başbakanları bu umut tablosunun gururla izlediler ve alkışladırlar. Daha sonra "tanık" sıfatıyla diğer liderlerin imzaları da Bosna barış anlaşmasında yerini aldı.

Anlaşmanın imzalanmasından sonra basın toplantısı düzenleyen Deniz Baykal, “Tarihi bir gün yaşandı. İkinci dünya savaşından bu yana yaşanan en büyük facia bugünkü imza töreni ile sonuçlandı.” dedi.

Cumhurbaşkanı Demirel de yayınladığı mesajda anlaşmasının bir kâbusu sona erdirdiğini belirtti.

Paris’te Bosna barış anlaşmasının imza töreninin yapıldığı sırada, Saraybosna’nın kent merkezinde bazı patlamalar meydana geldi. Boşnak ordusu, Saraybosna’nın Sırp semtlerinden 4 el bombasının atıldığını ve ikisinin Sırp ile Bosnak taraflarını ayıran nehre düştüğünü kaydetti. Bölgedeki Fransız BM Koruma Gücü ise birkaç otomatik silah atışının saptandığını belirtti.

EK-72. Sabah, 18 Kasım 1995, Haber örneği

SABAH

Cumartesi 18 Kasım

16

Bosna'da bir Alman

Oliver Shvekard, 3 Aralık 1993'te Sarajevo'ya ilk kez gelip eşir düşürüyor. Bosnak cephesine geçiş nedenini de, "Benim düşmanım Sırplar'dı" diye anlatıyor.

Şerif TURGUT
Sarajevo'dan yazıyor

Oliver Shvekard 21 yaşında bir Alman. 17 Aralık 1993'te Sırplara karşı savaşmak için Bosna cephesine katılmış.

Amerika'da yaşıyor. Ancak, Amerikan ordusuna katılmak yerine, Bosnak ordusuna katılmayı tercih etmiş. 19 Ağustos 1995'de Hırvatistan'a gelmiş. Sırplar'ın Krajina'dan çekilmesinden sonra da Bosna'ya geçmiş. Şimdi Sarajevo'da yaşıyor. Kurtuluş gazetesi, askeri dizin sorumlusu gazeteciliğe başlamış. Ancak, "Bosnak cephesinde savaşmış" olmanın bazı zorluklar çıkarabileceğini düşünen arkadaşları, onu bu konuda uyarmışlar.

Sırplar'ın 31 Ağustos günü Banja Luka'yı bilgisinde düzenledikleri eğitim kampında genç Alman'ın içinde bulunduğu on iki kişinin elinde olduğu, Oliver eğitimini bitirmiş.

Shvekard "Beni mahkemeye kurtarmak, Müslüman görünce, NATO'nun yani eğitimi olduğunu sandım" diyor. Odaklarına, askerliğini yaparken gösterdiği üstün başarıları hatırlayıp eğitim arkadaşı.

İşkenceye devam

Oliver'i, eğitimi bitirdiği halde, hatırlayıp gülümsemek şöyle dursun, ciddiyeti, sükunu dikkati çekiyor. "Bence, teşkilatlanmak yeterli değildi. Bir de inanç olmalı. Benim için de Sırp TV'sini gördüğü ne olduğunu sonuçlar Batı ile, Sırplarla beni düşünmüştü" diyor.

1 Eylül 1995'de de Banja Luka Bölgesine yakınlıktaki Siyah Ev'de eğitim başlıyorlar. Eğitimciler Müslüman ülkeden gelen ABC dahil büyük ordu komutanlarının tek tümen komutanı takımlar halinde olan askerlere, Bosnak mahkumlara, kadınlara karşında ne söyleyebilecekleri anlatılıyor, ağırları atılan, yıpratılıyor, daha yı olmak üzere ağırlaştırılıyor, daha yıpratılıyor. "Amaç ne de mutlaka öğrenmek" diyor genç asker.

Bu arada, Sırpların gizli, servisi yetkilileri gittiği NATO'nun Sırplar'a saldırıyı yakalamaya çalıştıkları Oliver'e, Sırplarca sizinti sorgusuna bulundan notları da, eğitimi NATO'ya bırakılan saldırılarına gerekçe Sırplar'ın Batı düşmanı savaş suçlularını aldıklarıdır.

260 kişinin katili

Genç Alman, "Siyah Ev"de, 260 Bosnak ve Hırvat'ı gören Jagdkampf Kampında katıldığı Zoran Jagic adlı katılır aynı odayı paylaşmak zorunda kalıklarını, Zaman zaman beni de düşünceye sürüklerdi. Çok sağır duyular ve sıradışı cümlelerle onu tahrik ediyor, provoke ediyor. Oliver, Zoran'ı anlatmaya kendisiyle:

"Jagic katları hapse giriş nedeni sıradan katliamlara sıradan değil. Jagic'in katliamları kanlı yıkılan bir hapse yetkilisini öldürmektedir" diyor.

Sırplar'ın "Siyah Ev"i asıl dehşetin, O'nu ve müttefiklerini bir kez de, 3 Ekim 1995'de yine Banja Luka yakınlarındaki Manjaca hapishanesine götürmesiyle.

"Çok kötüydüm, Kamyonun, ölüm sevinç, suçluyu durumuna düşmeyi için, beni hapishane hakkında için hayatımı yazdı. Siyah ev'de, Alman'ın arkadaşlarından bazı kampın çok canlı bir

2 yıldır savaşı yaşıyor

Oliver Shvekard Şerif Turgut'a, "Esir kampında 260 Boşnak ve Hırvat'ı ölüren son kalite ayrı odayı paylaşmak zorunda bırakılınca" derken, o günleri adeta tekrar yaşıyor gibiydi.

Esir düşen Shvekard, 'Ben mücahiyem' görünce NATO'nun özel ajanı olduğunu sandılar' diyor.

Sırplar'la işbirliği

Daha sonraları, sekiz yıldan fazla cezaya çarptırılan Shvekard için hayatta

'Dobra veçe'

Saat 17.00 sıralarında Hırsanova mevkiinde siperlik. Bestiak askerler gündoğumundan çok yorgun ve bitkinlerdiler. Hapishanedeyken bağırmış, dövülmüş, işkence görmüş, hücrelerde oldukça sıkıntılar yaşamış olan Oliver, Sırplar'a teslim olduğunda, "Dobra veçe" (Her şey iyi olacak) diyen Sırp askerinin sözlerini hatırlıyor. Aynen haklı çıkmıştı.

2 Aralık 1993'te ilk kez Sarajevo'ya geldim ve 17 Aralık'ta da geri döndüm.

Neden Hırvatlar'la değil de Bosnaklar'la birlikte olmaya karar verdiğini sorunca, "Çünkü o sırada Hırvatlar Sırplar'la birlikte Boşnaklar'ı düşmanlardı, benim düşmanım da Sırplar" diyor.

Oliver ayrıca, Bosna'da yaşanan soykırımdan sonra Sırpların yeni dehşetlerinde, yakın Çevreye de ilgi duyulmasından sonra Kuralları da sıkıştırıyor.

Sırplar, Boşnak dedeye torununun ciğerini yedirmiş

Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi, Bosnalı Sırp lider Radovan Karadzic ve "kasap" lakaplı komutanı Ratko Mladic'in yargılanmaları kararının alınmasını sağlayan şahitlerin ifadelerinin bir bölümünü açıkladı.

Mahkemenin Munih üyesi yargıç Fund Riad, Bosnalı Sırplar'ın Srebrenica güvenlikbölgesi'ndeki saldırılarından, insanlığa karşı suçlarının sorumlusu olduğunu belirtti. "Karadzic ve Mladic'in uyanıklık suçu oluşturdukları yargılanmasını, bu saldırılarından kurtulmayı başarmak için elde ettikleri insanlar sağlıklı" ifadesini kullanan Riad, "Bosnalı Sırplar'ın katliamlı Müslüman Boşnaklar'ın, yakınlarının, arkadaşlarının, kızlar üzerine saldırılarının, gözleri önünde kurşuna dizilen binlerce insanın cesetlerinin, adında sakladığı hayatta kalabilmiş. Ayrıca yedi suçlar ürkütücüydüler Bosnalı Sırplar tarafından vahşice parçalanarak öldürülmüş, yüzlerce kadın rasta gösterilmiş. Hatta bir bayrakbalayın, evrla konuşmuşun ciğer yedirilmiş."

Bosnalı Sırp liderler Karadzic ve Mladic'in "savaş suçlusu" olarak yargılanmalarını sağlayan şahitler, ölü taklidi yaparak katliamdan kurtulduklarını anlattılar.

Barış umudu

Bu arada, Amerika'nın Dayton kentinde 14 günlük görüşmeler, "dolaylı" Bosna görüşmelerinde, bir barış anlaşmasına doğru yaklaşıldığı bildiriliyor.

ABD Savunma ve Dışişleri Bakanları William Perry ve Warren Christopher ile Başkan Bill Clinton'un Ulusal Güvenlik Danışmanı Anthony Lake, kapsamlı barış anlaşmasının temel değerlendirmek ve Beyaz Saray'a bilgi vermek amacıyla, acilen Dayton'a gittiler.

Barış anlaşması imzalanırsa, Bosna-Saha Eski Koruma Gücü'nün (UNPROFOR) yerine NATO komutasında oluşturulacak bir askeri güç görev ve ABD bu güçlere 20 bin asker gönderecek. Perry'ye yakın bir kaynak, anlaşmanın 5 gün içinde parafe edileceğini duyurma konusunda umutlu olduklarını belirtti. Öyle kaynaklar, barışa ilişkin olumlu gelişmelerin, mevcut durumları da, toprakların paylaşılması konusu hariç, "görüşmelerin ilerlediğini" belirtiyorlar.

SIEMENS

Siemens iletişim dünyasından, dünyanın çözümü...

Özel Haberleşme Sistemleri

HOTLINE (0212) 293 41 60

ATEŞTE
AÇAN
ÇİÇEKLER
PORSELEN
SERAMİK
EL DEKORLARI
BİBLO SERGİS
"GÖZLERİNİZE İNANAMAYACAKSINIZ"
10-26 Kasım 1995 09:00 - 20
HARBİYE ASKERİ MÜZE ve KÜLTÜR SİTESİ / İSTANBUL

Sırplar, Boşnak dedeye torununun ciğerini yedirmiş

Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi, Bosnalı Sırp Lider Radovan Karaciç ve "kasap" lakaplı komutanı Ratko Mladiç'in yargılanmaları kararının alınmasını sağlayan şahitlerin ifadelerinin bir bölümünü açıkladı.

Mahkemenin Mısırlı üyesi yargıç Fuat Riyad, Bosnalı Sırplar'ın Srebrenitsa gerçekleştirdiği tarihin en büyük katliamının, insanı dehşete düşüren sahnelerle dolu olduğunu belirtti. "Karaciç ve Mladiç insanlık suçu işlemekten yargılanmasını, bu cehennemden kurtulmayı başararak bize ifade veren insanlar sağladı" İfadesini kullanan Riyad, "Bosnalı Sırpları'n katlettiği Müslüman Boşnaklar'ın yakınlarının anlattıkları hiçbir insanın dayanamayacağı vahşet sahnelerini içeriyor" dedi. Riyad açıklamasına şöyle devam etti: "Bosnalı Sırplar'ın elinden ölü taklidi yaparak kurtulabildiklerini anlatan bu insanlardan çoğu, Sırplar tarafından gözleri önünde kurşuna dizilen binlerce insanın cesetlerinin altında saklanıp hayata kalabilmiş. Ayrıca yaşlı nineler, erkekler, çocuklar Bosnalı Sırplar tarafından vahşice parçalanarak öldürülmüş, yüzlercesi canlı canlı gömülmüş. Hatta bir büyük babaya zorla torununun ciğeri yedirilmiş.

Barış Umudu

Bu arada, Amerika'nın Dayton kentinde 18 gündür sürdürülen "dolaylı" Bosna görüşmelerinde bir barış anlaşmasına doğru yaklaşıldığı bildiriliyor.

ABD Savunma ve Dışişleri Bakanları William Perry ve Warren Christopher ile Başkan Bill Clinton'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı Anthony Lake kaydedilen gelişmeyi değerlendirmek ve Beyaz Saray'a bilgi vermek amacıyla acilen Dayton'a gittiler.

Barış Anlaşması imzalanırsa, Bosna'daki BM koruma gücünün UNPROFOR yerini NATO komutasında uluslararası bir askeri güç alacak ve ABD bu ülkeye 20.000 asker gönderecek. Perry'e yakın bir kaynak, anlaşmanın iki gün içinde parafe edildiğini duyurma konusunda umutlu olduklarını bildirdi. Çeşitli kaynaklar, birçok konunun çözüme kavuşturulduğunu, mevcut sorunların da toprakların paylaşılması konusu hariç, "çözümlenemez türden olmadığını" belirtiyorlar.

EK-73. Sabah, 19 Kasım 1995, Haber örneği

Gençlik ilacı mucizesi

Dünya Raporu

Pazar 19 Kasım 1995

Köktendinciler bölündü

Seçimlerde darbe yiyen İslami Selamet Cephesi içinde hükümetle diyalog kurmak isteyen ve istemeyenler arasındaki kavga büyüyor.

Başkan Lawrence Zerouk

Cezayir halkı seçim sonuçlarını kentlerde oluşan büyük kuyruklarla kutladı. Nesa içindeki halk, seçimlerin dünya hızlar getirmesini bekliyor.

Milletvekillerine zorunlu ...

Toffler ve "kendimize güvenmek" (2)

ÇENGİZ ÇANDAR

ABD'den Ankara'ya: Rusya'dan korkmayın

Savaş SÖZAL- Washington

Tehlike yok

Şakirbey istifa ediyor

Alman polisinden PKK'ya taviz yok

Ahmet ÖZAY / Köln

Anlaşma

Alman polisi, sık sık yasadışı gösteri yapmaya kalkan PKK'dan sakma tokat polis otoritesine tavizinde bulunuyor.

AKILLI KUTU

OOBE

OOBE'Yİ GÖRMEDEN BİLGİSAYAR ALMAYIN!

HEMEN TESLİM

İhlas Bilgi İşlem

Acer

Global Brand, Local Touch

Atina çaresiz

New York polis teşkilatı bit pazarından farksız !

Şakirbey İstifa Ediyor

Amerika'nın Dayton kentinde yapılan Bosna Barış Görüşmelerine katılan Bosna Hersek Dışişleri Bakanı Muhammed Şakirbey yaptığı açıklamada görevinden istifa etmeye karar verdiğini söyledi. Şakirbey, Dayton'da gazetecilere gece yaptığı açıklamada barış görüşmelerinde taraflar arasında tam bir uzlaşma sağlanmadan bir anlaşmaya varmak için acele edildiğini belirtti. Bu arada Dışişleri Bakanı Şakirbey istifasının Bosna'da savaşan taraflar arasında barış sağlanmasına yönelik hazırlanan anlaşmayı protesto niteliği taşımadığını söyledi ve "bu bir protesto istifası değil, görevimi bir Hırvata bırakacağım" dedi.

EK-74. Sabah, 20 Kasım 1995, Haber örneği

Eski Başbakan'dan dava

Dünya Raporu

Pazartesi 20 Kasım 1995

Yine Radikal katliam

Cezayir ve Mısır'da onbinlerce kişinin canına malolan "aşırı dinci terörü", dün de Mısır'ın Pakistan Büyükelçiliği'ni hedef aldı. İslamabad'da patlayan 2 bomba 15 kişinin ölümüne neden oldu. Saldırıyı, İslamcı Cemaat ve Cihad örgütleri üslendi.

Atina'da isyan basturdu

Pazartesi 20

Bir Başbakan ara

Dahi Ç

gelece

Microsoft'un sa

yeni kitabında g

hayatına getire

Hayal değil

Cevaplar olumsuz

SEDAT SERTOĞLU

Barış bıçak sırtında

Amerika'nın Dayton kentinde devam eden Bosna barış görüşmelerinde son dönemece girildi. Pazarlık sonrası masadan ya barış ya da savaş kararı çıkacak.

Dayton görüşmeleri sonrası, bu günlerde kanda oynayan çocuklar ya tekrar savaşın kucağına itilecek, ya da yaralara tekrar umutla bakacaklar.

Almanlar Şam'da APO ile görüştü

Almanya FOCUS dergisi, eski bir senatörün terör örgütü PKK lideri Öcalan ile Şam'da gizli bir görüşme yaptığını öne sürdü.

Yasadışı terör örgütü PKK'nın lideri Abdullah Öcalan'ın, Avrupa'daki tüm eylemleri Şam'daki komuta merkezinden bizzat yönlendirdiğine ilişkin duşumların artması üzerine, Almanya'nın örgütün olası eylemlerini engellemek amacıyla PKK ile gizli görüşmeler yaptığı iddiası ortaya atıldı.

Almanya'nın Focus dergisinde yeralan habere göre, örgütün eylemlerinden rahatsız olan Almanlardan üç hafta önce Suriye'nin başkenti Şam'da örgüt lideri Abdullah Öcalan ile bir görüşme gerçekleştirdiği kaydedildi.

İddialardaki Hıristiyan Demokrat Partisi'nin Berlin Eyaleti İçişleri eski Senatörü Heinrich Lummer'in yaptığı görüşmede, terör örgütü PKK'nın Avrupa'daki giderek artan kimliği belirsiz bir kişi, "Şehit Ensari Selamet ve şehit Hıraftyan Selamet'in grubu 'Cihad' saldırısını üstlenmektedir" dedi. Grup, eylemiyle "İslami Cemaat"in faaliyetlerine de yıldırdı.

Patlamanın önemli büyüklüğüyle ilişkilendirilen bombalı eylemin, örgütün gücünü göstermek amacıyla Pakistan İçişleri Bakanı Nasrullah Babasr: "Patlamanın, bu ayın ekinde içine gömülen bomba sonra meydana çıkarılan bombanın kullanıldığı belirlendi" ifadesini kullandı.

Mısırlı aşırı dinci gruplarca üstlenilen bu dışındaki Mısır Büyükelçiliklerine yönelik saldırılarda bugüne kadar 1993 Ekim'de dr. Hıravatları'da bir Devlet Başkanı Hüsnü Mubarek'e yapılan girişimde Cihad'ın, 1981'de, 1973 Arap-İsrail Savaşı'nı kazanan Mısır'ın mimarı olan Sedat'ı katletmek "Cihad" grubu ile İçişleri Bakanı Hasan El Alfiye karşı da suikast girişiminde bulunmuştu. Cihad, terör eylemlerinde Mısır hükümetinin en üst düzey yetkililerine hedef alıyor.

Cesetler etrafa saçıldı

Patlamanın şiddetinden, birçok insanın gözlük bahçesiyor sicildiği, kurtarma ekiplerinin yine kullanamak büyük bir dükkan yıkıntı içinde mahsur kalmış olabilecek kişileri çıkarmak için uğraş verdikleri bildirildi. Patlamadan sonraki, giriş kapısı tamamen yıkılan binada büyük hasar meydana geldiği, giriş kapısının hemen arkasında 3.5 metre derinliğinde, 4 metre genişliğinde büyük bir çukur oluştuğu ve binanın bir duvarının da 22 metre genişliğinde yıkıldığı gelen haberler arasında.

Bu arada, olayın sorumluluğunu Mısır'da faaliyet gösteren aşırı dinci terör örgütü "İslami Cemaat" ile Mısır kökenli dinci terör örgütü "Cihad" ayın aynı üstlendiler. Kahire'de yabancılarayan bir haber ajansına telefonla arayan kimliği belirsiz bir kişi, "Şehit Ensari Selamet ve şehit Hıraftyan Selamet'in grubu 'Cihad' saldırısını üstlenmektedir" dedi. Grup, eylemiyle "İslami Cemaat"in faaliyetlerine de yıldırdı.

Patlamanın önemli büyüklüğüyle ilişkilendirilen bombalı eylemin, örgütün gücünü göstermek amacıyla Pakistan İçişleri Bakanı Nasrullah Babasr: "Patlamanın, bu ayın ekinde içine gömülen bomba sonra meydana çıkarılan bombanın kullanıldığı belirlendi" ifadesini kullandı.

Mısırlı aşırı dinci gruplarca üstlenilen bu dışındaki Mısır Büyükelçiliklerine yönelik saldırılarda bugüne kadar 1993 Ekim'de dr. Hıravatları'da bir Devlet Başkanı Hüsnü Mubarek'e yapılan girişimde Cihad'ın, 1981'de, 1973 Arap-İsrail Savaşı'nı kazanan Mısır'ın mimarı olan Sedat'ı katletmek "Cihad" grubu ile İçişleri Bakanı Hasan El Alfiye karşı da suikast girişiminde bulunmuştu. Cihad, terör eylemlerinde Mısır hükümetinin en üst düzey yetkililerine hedef alıyor.

İstanbul Expo'96 Türk Ürünleri İhracat Merkezi

İstanbul'a Dev Bir İhracat Merkezi!

NELER OLUYOR HAYATTA?

İçkili sürücüye hapis

Milletvekilliği "zor zanaat"

Yemekte içkinin zararı yok

Talk-showlar iyice "ayıp" ediyor

"Abacus"un pabucu dama atıldı

Ayran budalası

İLERİ PAZARLAMA A.Ş.

Barış Bıçak Sırtında

Amerika'nın Dayton kentinde devam eden Bosna Barış Görüşmelerinde son dönemeci girildi. Pazarlık sonrası masadan ya barış ya da savaş kararı çıkacak.

ABD'de Ohio eyaletinde sürdürülen Bosna Barış Görüşmelerinde "kritik finale" girilirken, Hırvatistan Devlet Başkanı Franyo Tucman, 4 yıldır devam eden savaşa son verecek barış anlaşmasının bugün parafe edilmesini beklediğini söyledi. Tucman, ABD'ye gitmek üzere geldiği Zagreb Havaalanında basın mensuplarına bilgi verirken, "Anlaşma yarın (bugün) parafe edileceğe benziyor, yoksa beni tekrar çağırmazlardı" dedi. Tucman, Dayton'da varılacak barış anlaşmasının yalnızca Bosna'yı değil Hırvatistan'ı da ilgilendireceğini belirtti. ABD sözcüsü Nicholas Burns ise dün düzenlediği basın toplantısında, "Sonuç ne olursa olsun görüşmeler yarın (bugün) sona erecek" dedi. Burns, anlaşmanın gerçekleşeceğine güçlü bir işaret olarak görülen Tucman'ın Dayton'a gitmesine, Tucman, Hırvat heyetinden yanlış bilgi almış olmalı, yorumunu getirdi. Burns, "Bosnak ordusunun silah ve askeri donanım edilmesine izin verilmesi, talebinin de resmi barış anlaşmasına yer almaması ancak ayrıca değerlendirilmesi için ısrarlı olduklarını belirtti. Bu arada Saraybosna Radyosu, anlaşmada borçlulardan büyük bir ödün beklendiği yorumunu yaptı. Radyo, Devlet Başkanı İzzetbegoviç'in Saraybosna'nın "Şu ya da bu yoldan mutlaka özgür kalacağız" sözünü de aktararak toprak paylaşımı konusunda ayrıntılı planın öğrenildiğini bildirdi. Yayında Saraybosna'nın Gorazde, Bihaç ve Jajce kentleri ile bağlantısının sağlanacağı ancak bu koridorların genişliğinin pazarlık konusu olduğu hatırlattı. Öte yandan Bosna Hersek Dışişleri Bakanı Muhammed Şakirbey'den sonra Bosna Adalet Bakanı Mate Tadiç de barış için öngörülen çözümleri protesto amacıyla istifa etti.

130 gün saklandılar

Bosna Hersek'de Sırp ordusunun sivillere yönelik saldırısından kaçarak kurtulan sekiz Srebrenitsalı Boşnak'ın Srebrenitsa-Tuzla arasındaki Podrinjske Ormanında tam 130 gün elma ve salyangoz yerleştirildi. Sırp ordusunun Srebrenitsa Tuzları'ndaki Podrinsk'e ormanında tam 130 gün elma ve salyangoz yiyerek yaşam savaşı verdikten sonra hükümet güçleri tarafından bulunduğu bildirildi.

EK-75. Sabah, 22 Kasım 1995, Haber örneği

Dünya Raporu

Barış zor oldu ama oldu

Amerika'nın Dayton kentinde üç haftadır süren ve dün sabah birden kilitlenen Bosna-Hersek barış görüşmeleri, Amerikan hükümetinin yoğun çabasının ardından gece anlaşma ile sonuçlandı. Atılan imzalarla Balkanlar'a barış geri geldi.

Barışın temel maddeleri...

Papandreu'ya oksijen çadırı

Başkan Clinton arayı açıyor

Pilotunuz uyuyor mu?

Toffler'i bırak Tonga'ya bak

İtimas yüzünden açlık grevi

CASPER COMPUTER YILIN KAMPANYASI

HALLEY 486 DX2-66 50.650.000.TL 4 X 14.700.000.TL

OMEGA 486 DX4-100 60.900.000.TL 4 X 17.700.000.TL

CAPELLA PENTIUM 75 75.950.000.TL 4 X 22.000.000.TL

DONATI PENTIUM 90 92.950.000.TL 6 X 26.950.000.TL

ALYA MULTIMEDYA 88.500.000.TL 4 X 25.150.000.TL

CASPER POWER UPS 10.500.000.TL 4 X 3.000.000.TL

PANASONIC K X-P 1150 11.500.000.TL 4 X 3.350.000.TL

PANASONIC K X-P 1695 29.000.000.TL 4 X 8.400.000.TL

LMS LOGO MODÜLER SİSTEM

LMS Temel Set 44,950,000 TL

LMS Pro 69,950,000 TL

Barış zor oldu ama oldu

Amerika'nın Dayton kentinde üç haftadır süren ve dün sabah birden kilitlenen Bosna-Hersek barış görüşmeleri, Amerikan hükümetinin yoğun çabasının ardından gece anlaşma ile sonuçlandı. Atılan imzalarla Balkanlar'a barış geri geldi.

Bosna-Hersek'te yaklaşık 4 yıl süren ve yüzbinlerce kişinin hayatına malolan korkunç savaş, Amerika'nın Dayton kentindeki Wright-Patterson Askeri Üssü'nde 21 gündür süren dolaylı barış görüşmelerin ardından dün atılan imzalar ile nihayet sona erdi. Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç, Hırvatistan Devlet Başkanı Tucman ve Sırbistan Devlet Başkanı Miloşeviç, Amerika Dışişleri Bakanı Christopher ve Avrupa Birliği adına görüşmeleri izleyen yetkililerin katıldığı törende atılan imzalar, Bosna'da sürekli barış için atılan ilk sağlam temeli oluşturdu.

Tüm gün sürdü

Tarafların özellikle toprak dağılımını düzemleyen haritalar konusunda görüş birliği sağlayamaması üzerine, görüşmeler dün sabah saatlerinde kilitlendi.

22 Kasım 1995

Öğlen saatlerine doğru Boşnak yöneticilerin görüşmelerin askıya alındığı açıklamasının ardından, tansiyon bir yükseldi. Balkanlar'da barışın sağlandığını duyuran mutlu haber, hiçbir medya mensubunun içine girmeyi başaramadığı Wright-Patterson hava üsünden akşam saatlerinde çıktı.

CNN televizyonu dün akşamüstü TSI 18.15'de yayınını keserek, üste bulunan güvenilir bir kaynağın görüşmelerin anlaşmayla sonuçlandığı ve imzaların 3 saat kadar sonra atılacağı yolundaki açıklamasını duyurdu. Resmi açıklama ise Başkan Bill Clinton'dan geldi. Clinton, Boşnak, Hırvat ve Sırp taraflarının mülteciler anayasal düzenlemeler ve özellikle görüşmelerin kilitlenmesine neden olan "toprak dağılımını düzenleyen haritalar" konusunda anlaşmaya vardıkları bildirdi.

TSI 18.40 sıralarında bir basın toplantısı düzenleyen Başkan Clinton, kendisini Dayton'dan arayan Christopher'in barışın sağlandığı ve imzaların gece saatlerinde atılacağı yolunda haber verdiğini açıkladı.

Clinton böylece Balkanlara barışın geri döndüğü müjdesini bütün dünyaya duyurdu. Amerika'nın barışın güvencesi olacağını söyleyen Clinton, Bosna'ya Amerikan askeri

mutlaka göndereceğini sözlerine ekledi. “Onlar barış istiyor, biz de barış için bunu yapmalıyız,” diyen Clinton, Bosna'ya asker gönderilmesini onaylamayan Cumhuriyetçiler’i eleştirdi. Dün sabah saatlerinde kilitlendiği için askıya alındığı açıklanan görüşmeler, bizzat Başkan Clinton'un ve Dayton'da bulunan Düşişleri Bakanı Warren Christopher'in yoğun ikna çabalarının ardından akşam saatlerinde anlaşma ile sonuçlandı. Önceki akşam görüşmeleri kilitleyen Hırvat Devlet Başkanı Tucman'ı ikna eden Başkan Clinton, dün de Bosna ve Sırp taraflarını ikna etmek için yoğun çaba harcadı. Bu konuda Dışişleri Bakanı Warren Christopher ve yardımcısı Richard Holbrook da yoğun görüşmeler ve ikna turları yaptılar. Her üç lider de defalarca saatler süren görüşmeler yaptılar. Ve sonuçta dün gece geç saatlerde Bosna Hersek Devlet Başkanı Aliya İzzetbegovic, Hırvatistan Devlet Başkanı Franyo Tucman ve Sırbistan Devlet Başkanı Slobodan Miloşeviç, anayasalar, mülteci ve esir değişimi gibi konuların yanı sıra görüşmeleri kilitleyen en önemli konu olan “toprak dağılımını içeren haritalar” konusunda da görüş birliği sağladılar.

Pürüzler giderildi

Böylece görüşmeleri tıkayan Sırplar'ın elindeki Posavina Koridoru ile Saraybosna'yı Gorazde'ye birleştiren koridorun hangi tarafın elinde kalacağı konusu, Bosna yönetiminin Amerika'dan istediği askeri yardım ve silah ambargosunun kaldırılması konuları ve Brçko kentinin kimde kalacağı konuları görüşmeler sonucu çözümlendi. Varılan anlaşma ve önümüzdeki günlerde bu anlaşmayı tamamlayıcı görüşmeler ile, Balkanlar’da uzun süredir özlenen barışın geri dönmesi bekleniyor.

EK-76. Sabah, 23 Kasım 1995, Haber örneği

Dünya Raporu

Perşembe 23 Kasım 1995

Şimdi ne olacak?

Bosna-Hersek'te barışın sağlanması konusunda atılan imzaların ardından gözler bölgeye gönderilecek NATO gücünün oluşturulmasındaki zorluklara ve anlaşma metnindeki ciddi sorunlara çevrildi.

Türkiye Bosna'ya bin 500 asker gönderecek

Papandreu "tıbbi uykuya" yatırıldı

TIME: Türkler Almanya'da sınıf atladı

Ambargo kalktı

Holbrooke'a ödül

Bosna: "Pax Americana veya "ne kadarsa, o kadar barış"...

MÜBAREK REGAİP KANDİLİNİN

DEVLETİMİZE, VATANIMIZA, MİLLETİMİZE BİZLERE VE TÜM MÜSLÜMANLIK ALEMİNE HAYIRLI OLMASINI DİLERİZ.

BU VESİLE İLE 23 KASIM 1995 PERŞEMBE SABAHI SAAT 07.00'DEN 24 KASIM 1995 CUMA GÜNÜ SAAT 13.00'E KADAR TÜRKİYE DAHİLİNDEKİ BÜTÜN GAZİNOLARIMIZIN KAPALI OLDUĞUNU TÜM DOST VE MÜŞTERİLERİMİZE DUYURURUZ.

TEŞEKKÜR EDERİZ.

EMPERYAL CASİNO'LARI

Şimdi ne olacak?

Bosna-Hersek'te barışın sağlanması konusunda atılan imzaların ardından gözler bölgeye gönderilecek NATO gücünün oluşturulmasındaki zorluklara ve anlaşma metnindeki ciddi sorunlara çevrildi.

Balkanlar'ın göbeğinde yaklaşık 43 ay süren ve yüzbinlerce kişinin canına malolan savaş, Amerika'nın Dayton kentinde Boşnak, Hırvat ve Sırp liderlerin 14 gün süren görüşmelerin ardından attıkları imzalar ile sağlandı.

Ancak daha bu anlaşmada atılan imzaların mürekkebi kurumadan, Batılı ülkelerde ve Bosna-Hersek'te savaşın tarafların kendi parlamentolarında anlaşma ile ilgili kuşkular ağızlarda dolaşmaya başladı. Örneğin Washington'daki gözlemciler, imzalanan anlaşmada bir çok konunun açık olduğuna dikkat çekiyor. Carter döneminin ulusal güvenlik danışmanı Zbigniew Brzezinski, anlaşmanın nihai anlaşma olmaktan çok uzak olduğuna dikkat çekti. Bush yönetimi Ulusal güvenlik danışmanı Brent Scowcroft ise varılan anlaşmanın "içerik açısından boş bir çerçeve anlaşmadan" öteye gidemediğini savundu.

Dayton anlaşmasında, belirli kent ve kasabaların durumları ile birbirine düşman grupların ellerindeki askeri güç ile ilgili herhangi bir atıfta bulunulmamasının altını çizen gözlemciler, dünyada hiçbir ülkenin içindeki etnik gruplara veya bölünmeye göre ayrı ayrı iki veya üç ordusu bulunmadığını hatırlatıyor ve "Varılan anlaşma bu kuvvetlerin nasıl ve kim tarafından yönetileceği konusunda hiçbir açıklamada bulunmuyor" diyorlar.

Clinton'un işi çok zor

Diğer bir grup siyasi uzman, anlaşmanın gerçekte Bosna'nın parçalanması dışında müslümanlara bir şey getirmediğini savunuyor. Aynı uzmanlara göre, tek devlet statüsünün bulunmasına rağmen, sınırları etnik bölgelere göre çizilmiş bir federal cumhuriyetin, kısa süre içinde sırtlarını dayadıkları ülkelerle birleşmesini önleyen bir hüküm bu anlaşmada bulunmuyor. Bu arada, Bosnalı Sırpların iki numaralı lideri Momçilo Krayişnik , anlaşmayı kendilerinin değil Miloşeviç'in imzaladığını ve bu anlaşmayı kabul edemeyeceklerini söyledi.

Başkan Clinton'un üyesi olduğu Demokratlar ise, genellikle anlaşmaya ve anlaşmanın uygulaması için Bosna'ya gönderilecek Amerikan askerleri konusuna geniş destek

verirken, Kongre'de çoğunluğu oluşturan Cumhuriyetçiler, buna karşı çıkıyor. Başta Temsilciler Meclisi Başkanı Newt Gingrich ile Cumhuriyetçi Partinin Başkanlık aday adayları, Senatör Robert Dole ce Bill Graham, Başkan'ın Amerika'nın çıkarıları bulunmayan bir ülkeye gençleri gönderip hayatlarını hangi gerekçeyle tehlikeye attığını açıklamak zorunda olduğunu savunuyor. Amerikan Anayasası gereğince Amerikan silahlı kuvvetlerinin başkomutanı olan Başkan, askerleri yabancı topraklara gönderdikten 30 gün içinde Amerikan Kongresine durumu açıklayıp onayını almak zorunda.

Bu konu Amerikan politikasında önümüzdeki birkaç hafta içinde canlılığını ve heyecanını koruyacak gibi görünüyor.

EK-77. Sabah, 26 Kasım 1995, Haber örneği

Dünya Raporu

Kanser hastaları için yeni bir umut

Sırplar'ın gözü Saraybosna'da

İrlanda'da devlet kazandı

Polonya'da 600 bin seçim protestosu

Rusya'da deprem

Jirinovski çıldırdı

Papandreu ayağa kalktı

Kudüs, Bethlehem, CNN...

YAŞAMKENT
...eğlenceli için kurduğunuz ...ilk adımı.
Özel konut kredisi ile
% 4.25
tütünbank
OTAK
SHOWPA
(0212) 275 55 55

Sırplar'ın gözü Saraybosna'da

Barış anlaşmasından son derece kârlı çıkan Bosnalı Sırplar, şimdi de gözlerini başkent Saraybosna'ya dikti. Saraybosna'nın bir bölümünü isteyen Bosnalı Sırplar ayrıca, ileri yıllarda Federasyon'dan ayrılmak istiyor.

Bosnalı Sırp yetkililer, son derece "kârlı" çıktıklarını itiraf etmelerine rağmen, Dayton'da barış anlaşmasına imza atmalarının nedeninin Bosna'nın geleceği ve Amerika'nın baskısı olduğunu belirterek, başkent Saraybosna için mücadelelerine masada devam edeceklerini kaydettiler.

Sırp lider Radovan Karadziç, Pale'de yerel bir televizyon kanalına verdiği demeçte, Bosnalı Sırpların barış anlaşmasıyla istediklerini almalarına büyük ölçüde kavuştuklarını ve Bosna'nın yüzde 50'sini "ele geçirdiklerini" belirterek Saraybosna'nın ana sorun olduğunu bildirdi.

Öte yandan Karadziç'in bu açıklamalarının ardından başlayan Saraybosna Sırpları'nın barış anlaşması karşıtı gösterileri, gün geçtikçe artıyor. Sırbistan Devlet Başkanı Slobodan Miloşeviç tarafından satıldıklarını söyleyen binlerce Sırp gösterici, şehrin Sırp kesiminde yürüyüşler düzenlediler. "Saraybosna Bizimdir, "Gerekirse Ölürüz", "Burda Kalacağız" gibi pankartlar taşıyan Sırplar, Saraybosna'nın Müslüman-Hırvat Federasyonu'na bırakılmaması için ellerinden geleni yapacaklarını belirttiler.

Saraybosnalı Sırplar'dan sonra, dün Hırvatlar da anlaşmaya karşı gösteri düzenlediler. Anlaşmaya göre Sırplara bırakılacak olan Dubrovnik yakınlarındaki Predlika Yarımadası'nda gösteri düzenleyen Hırvatlar, buna şiddetle karşı çıktılar.

Dayton'da yapılan anlaşma sonrasında, Bosna'ya gönderilecek ABD askerleri için Kongre'den ve halkından destek arayan ABD Başkanı Bill Clinton, ABD'nin desteği olmadan anlaşmanın bir kayıp olacağını söyledi.

EK-78. Sabah, 29 Kasım 1995, Haber örneği

Çarşamba 29 Kasım 1995 SABAH 21

Türkiye Bosna'ya kucak açtı

Bir günlük çalışma ziyareti için dün Saraybosna'ya giden Başbakan Tansu Çiller, barış yolunda hala yapılacak şeyler olduğunu belirterek, Türkiye'nin askeri ve ekonomik gücünü Bosna için seferber etti.

Başbakan Tansu Çiller, Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç ile dün bir günlük çalışma ziyareti için Saraybosna'ya gitti. Başbakan Çiller, Havaalanı'nda bir karşılama töreniyle karşılandı. Daha sonra Çiller, Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda Aliya İzzetbegoviç ile bir görüşme yaptı. Çiller, Saraybosna'da bir süre kaldıktan sonra Ankara'ya dönmek üzere havaalanına geldi.

Heyecan dorukta

Çiller Saraybosna'yı ziyaretinde çocukların büyük ilgisiyle karşıladı. "Bosnak çocuklar bizim de çocuklarımızdır" diyen Çiller, özetlediğimiz ile yaptığı görüşmede "Bosna'nın yeniden inşasına da elimizdeki tüm imkanlarla katkıda bulunmaya hazırız" güvencesi verdi.

1992'den 1995'e Bosna...

Savaş öncesi Yugoslavya
Bosna'daki etnik savaş, 1992 yılında, Bosna Hersek'in bağımsızlığını ilan etmesi ve Bosnalı Sırpları'n Saraybosna'yı kuşatma altına alması üzerine patlak verdi.

Savaş bitimindeki sınır durumu
43 ay süren kanlı savaş sonunda 250 bin kişi hayatını kaybetti. Büyük katliamlara imza atan Sırplar NATO bombardımanlarının baskısı sonucu anlaşma masasına oturtuldular.

Anlaşma neyi hedefliyor
Bosna için oluşturulan barış planı Sırplar'a ülke topraklarının % 49'unu bırakırken, % 51'lik kesimi Boşnak-Hırvat federasyonunu kontrolünde olacak.

"Amerikasız barış olmaz"

Bosna'ya 20 bin Amerikan askeri gönderilmesi için kamuoyunun ve Kongre'nin desteğini sağlan Başkan Clinton, televizyonda yaptığı konuşmada, "Amerika olmadan Bosna'da barış olmaz. Amerika lideri seçmelidir" dedi.

Beyaz Saray'daki Oval Ofis'ten Amerikan halkına yaptığı ve tüm kanallar tarafından canlı olarak yayınlanan 21 dakikalık konuşmada, Kongre'nin muhalefetine rağmen Bosna'ya 20 bin asker gönderme kararını savunan Clinton, Amerika'nın meseleyi sadece Bosna'daki barış olarak değil, Amerika'nın sosyal refahı olarak da görmesi gerektiğini ifade etti.

Amerika Başkanı Clinton, "Ülkemizin Avrupa'daki hayati çıkarları, bir kan gölüne dönüşmüş bir bölgeye gömülüyor. Bu kez görevimiz Somali veya Haiti'den çok farklı. Türkiye, Askerlerimiz Birleşmiş Milletler çerçevesinde görev yapmayacak" dedi.

Amerika Başkanı, süper güç olarak NATO önderine liderlik etme yükümlülüklerini bulunduğunu vurgularken, Amerika'nın asker göndermemesi halinde NATO ülkelerinin bölgeye kuvvet göndermemesi anlamına gelen" diye konuştu.

Bosna'ya gidecek askerlerin başına tehlike altında olduğunu iddia ettiğini soran Clinton, konuyla ilgili olarak bu tehlikenin çok abartıldığını belirtti. Clinton, "Askerlerimize ateş açan gerçek cevabı alır. Ve bu cevabın en ağır cevap olacağından kimse kuşkuya düşmemelidir" ifadesini kullandı.

Clinton'un konuşmasından sonra yapılan bir anket, Amerikalı bu tehlikeleri, özellikle ölüm tehlikesini gösterdi. CNN televizyonu ile USA Today gazetesi tarafından düzenlenen ankete katılanların yüzde 58'i Bosna-Hersek'e asker gönderilmesini desteklerken, yüzde 39'u karşı olduklarını söyledi.

Başkan Clinton'un ardından konuşma yapan Cumhuriyetçi Parti Başkan adayı ve Senato çoğunluk lideri Senatör Robert Dole ise, Kongre'nin, halkın gösterdiği tepkiye göre Başkan Clinton'a destek vermediğini belirtti.

Bill Clinton

Savaş SOZAL / Washington

NATO Bosna için hazır

Amerikan Savunma Bakanı William Perry'nin Amerikalı üst düzey yetkililerle birlikte Bosna'ya gidmesiyle birlikte NATO ülkelerinin Bosna'ya gönderecekleri asker sayısı ile ilgili çalışmalar hızlandı. Askeri kaynaklar, Bosna'ya gönderilecek askerlerin başına Amerikalı bir komutanın getirileceğini belirtiyor. Askeri kaynaklar, Bosna'ya gönderilecek askerlerin başına Amerikalı bir komutanın getirileceğini belirtiyor. Ancak, bu komutanın Amerikalı olup olmayacağı konusunda henüz kesinleşme olmadığı bildirildi.

Öte yandan, İngiltere'nin, yaklaşık olarak 10 bin kişilik ek askerî birliği Bosna'ya göndermeyi kabul ettiği, İngiliz kaynakları tarafından bildirildi. Bu askerlerin, Bosna'nın kuzeydoğusunda görev alması öngörülüyor.

Sırbistan'dan kimyasal tehdit

Sırbistan'ın, ülkesini sınır dışı etmeye başlamasıyla birlikte yaklaşık 200 bin Sırp'ın, Bosna'nın kuzeydoğusunda yerleşmeye başladığı bildirildi. The Times ve Daily Telegraph gazetelerinin yorumlarına göre, Kızılcı Savaşı sırasında Amerika'nın bombardımanlarından sonra Sırbistan Devlet Başkanı David Craig, Bosna Hersek'in Mostar kentinin kuzeydoğusunda artık kullanılmayan bir fabrikada araştırma yaptı. Gazeteler, Albay Craig'in bu araştırmada, eski Yugoslavya döneminde tarım gazı üretildiğine dair izlere rastladığını kaydettiler. Sivil savunma kurumunda incelemen bulunan fabrikada tarım gazı üretimi yapıldığını kaydettiği de belirtilen haberlerde, "Fabrikanın eski çalışanları da, 1992 yılında savaş başlamadan önce Sırp askerlerinin, fabrikadaki tüm makinaları götürdüklerini söylediler" dediği yer aldı. The Times ve Daily Telegraph'ın yorumlarında, Eski Yugoslavya'nın, Irak'ın eski Başkanı Hüseyin'e, Irak'ın en önemli kimyasal silah üretimi yapan Samara'daki fabrikasının kurulmasına yardımcı olduğu iddiası da yeralıyor.

"Londra'da biz de varız"

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Deniz Baykal, Bosna-Hersek'in yeniden yapılanışı 8-9 Aralık tarihlerinde Londra'da yapılacak toplantıya Türkiye'nin katılacağını bildirdi. Konferansa Barselona kentinde yapılan AB Akdeniz Konferansı'na katılan Baykal, olası ilgilenen sonra yurtda dönen Baykal, yaptığı açıklamada, Dayton kentinde parafe edilen Bosna Barış Anlaşması'nın taraflarını tatmin ettiğini ve etmeyenin reddiyesi bulunduğunu belirtti. Bosna'nın toprak bütünlüğünün korunmasının ve Sarayboseva'nın bütünlüğünün olmazsa olmaz Boşnakların, sözleşmesinin tadımlarının ve toprak kazançlarının konusunda edilmesinin de Sırp tarafını memnun ettiğini ifade eden Baykal, "Büyük Sırbistan" idealinin yeni ortağını vurguladı. Baykal, "Önemli olan, bu anlaşmanın kağıt üzerinde kalmaması, savaş suçlularıyla ilgili durumun aydınlığa kavuşması" dedi. İkinci bir görevinde Paris'te yapılacağını hatırlatan Baykal, Bosna'da görev yapacak ve Türkiye'nin de asker vereceği ülkelerin ayrıntılarını da ele alınacağını kaydetti.

Paris barış anlaşmasına Türkiye de katılacak

Fransa Dışişleri Bakanı Hervé de Charette, Bosna Barış Anlaşması'nın imzalanması amacıyla Paris'te yapılacak toplantıya Türkiye'nin de katılacağını bildirdi. De Charette, AB-Akdeniz zirvesi için bulunduğu Barselona'da Türk gazetecilerin konu ile ilgili sorularını yanıtladı. De Charette, gazetecilerin, "Toplantıya Türkiye de katılacak mı?" şeklindeki sorusuna, "Evet" şeklinde yanıt verdi. Bosna tarafından Amerika'nın Ohio eyaletinin Dayton kentinde parafe ettikleri anlaşmanın imzalanması için Paris'de yapılacak toplantının tarihi ise, henüz belli olmadı. De Charette konu ile ilgili sorulan yanıtlarken de, Amerika Dışişleri Bakanı Warren Christopher ile bir telefon görüşmesi yaptıklarını belirterek, "Tarih konusunu ele aldık. Toplantının yeri sorun değil. Ancak tarih belirlemek biraz zor. Bu hafta karar çıkar" dedi.

TÜRK HUKUKÇULARINA DUYURU

İstanbul Barosu ve derneğimiz başkanlarından, derneğimiz kurucu üyesi, mümtaz hukuk adamı

Prof.Dr.

SELAHADDİN SULHİ TEKİNAY'ın

vefatını üzüntüyle duyurur,mumlarını ailesine ve Türk hukukçularına başsağlığı dileriz.

Örnek başkanımızın,zarif ve kanlı hocamızın ezici kaybı 30 Kasım 1995 Perşembe günü öğle namazını takiben Levent Camiinden kaldırılacaktır.

İstanbul Avukatlar Derneği

VEFAT

Merhum Şaban Dağarın ve merhume Fikret Dağarın oğulları, merhum İsmet Cengiz ve Tahire Cengiçin damatları, Fadiet Deniz ve Fatma Cihanın yeğenleri, Nihat-Haluk Daga ve Filiztye-Uğur Dagarın kardeşleri, Selma-merhum Uğur Akcoman ve Handan-Vedat Cengiçin enişteleri, Nilüfer Daga ve Fikret Gençoğuzun babaları, Taner Gençoğuzun kayınpederi, Mert Gençoğuzun sevgili dedesi, Vildan Dagarın dağarlı eşi

Makina Yük.Müh.

ŞAHAP NAZMİ DAGA

Halkın rahmetine kavuşmuştur. Cenazesi 29.11.1995 Çarşamba günü Teşvikiye Camiinde kılınacak öğle namazını müteakip Edirnekapı Şehitliği ale mezarlığına defnedilecektir.

AİLESİ

Not: Çiçek göndermek isteyenlerin TEV'e bağışta bulunmaları rica olunur.

VEFAT

BEYHAN DORA'yı

Evlatları
Nilgün-Kemal Bilgiç,
Gülgün Rodrigues, Buket-Serhan Dora

T.C. Sandıklı Asliye Ceza Mahkemesinden

Esas No:1989/189 Karar No:1995/90

T.C. İmamoğlu Asliye Hukuk Hakimliğinden

Dosya No:1995/76

BAŞSAĞLIĞI

KIVANÇ ÖZLÜ

ULUTRANS AİLESİ

SEÇİME DOĞRU

M.H.P. Küçük Kurultayı 30 Kasım 1995 Perşembe günü bütün milletvekili adaylarımızın katılımı ile gerçekleşecektir.

Halkımız Davetlidir.

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

Adres : Atatürk Kapalı Spor Salonu Ulus/ANKARA
Saat : 11.00

Türkiye, Bosna'ya kucak açtı

Bir günlük çalışma ziyareti için dün Saraybosna'ya giden Başbakan Tansu Çiler, barış yolunda hala yapılacak şeyler olduğunu belirterek, Türkiye'nin askeri ve ekonomik gücü Bosna için seferber etti. Başbakan Tansu Çiler, Bosna-Hesek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç ile durum değerlendirmesi yapmak üzere bir günlük çalışma ziyareti için beraberinde bürokratlar, iş adamları ve gazetecilerden oluşan kalabalık bir heyetle dün Saraybosna'ya gitti. Böylece Başbakan Tansu Çiler'i taşıyan THY uçağı, 43 ay aradan sonra Dayton anlaşmasının imzalanmasının ardından Saraybosna havaalanına inen ilk yolcu uçağı oldu. Başbakan Tansu Çiler, Saraybosna'daki temaslarına Bosna-Hesek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç ile görüşerek başladı. Görüşmenin ardından gazetecilere bilgi veren Başbakan Çiler, barış anlaşmasının Bosna'da bir barış ve gelişme döneminin başlangıcı olmasını dileyerek, Türkiye'nin Bosna'nın yeniden inşasına yardıma hazır olduğunu bildirdi.

Heyecan dorukta

Uçakla direkt olarak Saraybosna'ya inmek hiç kuşkusuz biz gazeteciler açısından da çok önemliydi. Savaşın devam ettiği 3 yıl içinde defalarca Saraybosna'ya gittim. Ancak her gidişim birbirlerinden ilginç maceralarla doluydu. Saraybosna'ya gitmek için önce uçakla Zagreb'e sonra Adriatik kıyısındaki Split'e gitmek gerekiyordu. İşte tehlikeli yolculuk da Split'ten sonra başlıyordu. Tek yol İgman Dağı'nı aşmaktı. Gerçekten de İgman Dağı'nı aşıp Saraybosna'ya girmek başlı başına bir sorundu. Çünkü bu yolun şehre bakan yüzündeki üç kilometrelik kısmı tamamen Sırpların hedef tahtasıydı. Yolun sağında ve solunda roketlere hedef olmuş yüzlerce aracın enkazları duruyordu. Bu tehlikeli bölgeyi aşmakta da iş bitmiyor, bu defa havaalanının etrafından dolaşan yolda her an vurulma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyordum. Bazen de araç bulamadığım için İgman Dağı'nın eteğindeki tünelden şehrin güvenli bölgesine gitmek zorunda kalıyordum. Bu yüzden ilk defa böylesine rahat ve ölüm riskinin olmadığı bir yoldan kısa sürede Saraybosna'ya inmek gerçekten de çok rahattı. Ayrıca silahların patlamadığı cadde ve sokaklarda rahatlıkla dolaşılan bir Saraybosna'yı görmek ve savaşın bittiğini, akan kanın durmuş olmasını görmek de güzeldi. Başbakan Çiller de, bir yıl önce hem başbakan hem de bir anne olarak Bosna'ya ayak bastığını, bu defa ise bir başbakan ve bir iktisatçı olarak geldiğini vurgulayarak, Dayton Anlaşması'nın kalıcı olması Bosna'nın ekonomik başarısına bağlı olduğunu

söylüyordu. Başbakan Çiller ve beraberindeki heyeti taşıyan uçak, Saraybosna Havalanı'na indikten sonra BM'nin aldığı güvenlik tedbirleri altında Cumhurbaşkanlığı binasına hareket etti. Başbakan Çiller ve beraberindeki heyet, Bosna Hersek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç tarafından büyük bir sevinçle karşılandı. Çiller ve İzzetbegoviç önce baş başa görüştükten sonra bir de basın toplantısı düzenlediler. Başbakan Çiller daha sonra Cumhurbaşkanlığı binasından ayrılarak savaş süresince hayatını kaybeden binlerce insanın yattığı Saraybosna'daki mezarlığı ziyaret edip bir çelenk bıraktı. Savaş sonrası yürürlüğe konmasını planlanan Marshall Planı'nın ABD ve Bosna Hükümeti tarafından kabul edildiğini belirten Çiller, Türk Eximbank'ı aracılığıyla da 80 milyon dolar kredi açılacağını söyledi. Çiller, "Savaş sırasında hasar gören ülke genelindeki camii, hastane ve diğer restorasyon işleri içinde Türkiye seferber olacaktır. Eğer ekonomik bağımsızlık kazanılmazsa Bosna'ya radikal gruplar girer. Radikal grupların egemen olup olmaması Türkiye'nin gücüne bağlıdır" diyerek bu konudaki hassasiyetini dile getirdi.

Türkiye'nin Bosna Ordusu'nun eğitimine yardımcı olmaya da hazır olduğunu ifade ederken de barış döneminde Bosna'ya verilecek olan desteğin ayrıntılarının daha sonraki temaslarda ele alınacağını kaydetti. Cumhurbaşkanı İzzetbegoviç de Türkiye'ye ülkesine bugüne dedek vermiş olduğu destekten dolayı teşekkür ederek Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e selamlarını iletti. İzzetbegoviç, Bosna Devleti'nin şu anda Sırp kontrolünde olan bölgelerde yaşayanlar da dahil, tüm uyrukların güvenliği için garanti verdiğini tekrarladı. İzzetbegoviç, "Bu garantinin yalnızca savaş suçlarını, Saraybosna'yı 44 ay boyunca ateş altında tutanları kapsamayacağını" söyledi. "Katillere güvence verilmez" diyen İzzetbegoviç, "Bosna Hükümeti'nin başta ayrılıkçı Sırp lider Radvan Karadjic ve suç ortakları olmak üzere savaş suçlularının adalete teslimi için tüm gayreti göstereceğini" vurguladı.

Adil Barış Şart

Geçen yıl Bosna'ya yaptığı ziyaretten bu yana, geçen süre zarfında, uluslararası camianın gecikerek de olsa takındığı kararlı tutum sonucunda, Bosna'da akan kanın durdurulmuş olması ve yaraların sarılmasına imkan sağlayacak bir ortamın tesisi yönünde önemli mesafe katedildiğini belirten Çiller, "Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Sırbistan liderleri arasında Amerika'nın Dayton kentindeki anlaşma, nihai barış yönünde kuşkusuz önemli bir adımdır. Aylar süren zorlu müzakerelerden sonra bir

anlaşma noktasına varılmış olmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Aralık ayında Paris'te imzalanması öngörülen anlaşmanın uygulamada ne gibi sonuçlar vereceği henüz kestirilememektedir" dedi. İzzetbegoviç Çiller'e, "Dayton anlaşmasının bir tek kelimesi bile değiştirilmeden Paris'te imzalanmasının öneminden söz etti ve destek istedi."

EK-79. Sabah, 8 Aralık 1995, Haber örneği

Dünya Raporu

Cuma 8 Aralık 1995

İran'ın Arafat'ı öldürme planı ortaya çıkarıldı

İran Dışişleri Bakan Yardımcısı'nın, İsrail ajanlarınca öldürülen İslami Cihad lideri Fethi Shakaki ile görüşerek, Filistin lideri Yaser Arafat'ı öldürtmek için suikast planı hazırladığı ortaya çıktı.

Birliğimize tank takviyesi

Sırplar etnik temizliğe devam ediyor

Yılmaz Türkiye'den tam 30 yıl geri...

İnat uğruna Fransa'yı yakıyorlar

Bugüne dek, dünyada yüzbinlerce profesyonelin yükselme grafiğine katkıda bulunma şansına sahip olduk.

(Üstelik düşünebileceğiniz her yerde.)

NOKIA

DÜNYA'NIN EN BÜYÜĞÜ HYUNDAI

JET PA

Avantajlar Dünyası

PEŞİN FİYATINA 12 AYA KADAR TAKSİ

Sırplar etnik temizliğe devam ediyor

Dayton anlaşması sonrası Sırplar bir yandan Saraybosna'da Hırvat-Müslüman Federasyonu'nun egemenliğine karşı çıkarken diğer yandan etnik temizlik alışkanlıklarına devam ediyorlar. Saraybosna'daki BM yüksek komiserliğinin bir yetkilisi Sırpların Banya Luka'nın kuzeyinde yaşayan 200-250 kişiden oluşan 60 Boşnak aileyi evlerinden sürdüklerini belirtti. Dayton anlaşması'nda Hırvat-Müslüman Federasyonu'na bırakılan Gorajde'de Sırpların terk edecekleri bölgelerdeki evleri yaktıkları bildirildi. Öte yandan Sırplar şehre girmek isteyen BM konvoyuna izin vermiyor. Sırpların Dayton Anlaşması'nı ihlal etmesine karşı barış uygulama gücü askerlerinin sevkiyatı devam ediyor. Amerikan kongresinde Amerikan askerlerinin Bosna'da görev almasının hafta sonunda oylanması beklenirken Kongre üyelerinin yaklaşık yarısının bu öneriye karşı olduğu bildiriliyor. Dün Budapeşte'de yapılan AGİT toplantısından sonra bugün Londra'da yapılacak uluslararası konferansta Bosna konusu ele alınacak.

EK-80. Sabah, 14 Aralık 1995, Haber örneği

Dünya Raporu

Tarihi imza bugün

Bosna-Hersek'de yaklaşık 4 yıl süren ve 250 bin kişinin canına mâlolan savaş, bugün Fransa'nın başkenti Paris'te atılacak imzalar ile resmen sona erecek.

Peres'den PKK uyarısı

Papandreu'nun şansı yerinde

Düşen uçakta 45 kişi öldü

Rusya Seçimleri

Rusya'da geri dönüş yok

Juppe işçiye yaranamıyor

"Teşeldürler Turgut Bey..."

ÇENGİZ ÇANDAR

Nobel adayına 14 yıl hapis

LMS
LOGO MODÜLER SİSTEM
LMS Temel Set 12.490.000 TL + d
LMS Pro 17.490.000 TL + d
LOGO Alınteri
LOGO
5.950.000 TL
DİGİTAL Yazıcı ve LOGO Yazılım ürünleri şimdi Taksitle!
Laser
DECLaser 5100
DECLaser 3500
Nokta Vuruşlu
Digital LA-65
Digital LA-95
Digital LA-195
Mürekkep Püskürtmeli
Digital LJ-IIE
Digital LJ-306c
Yenen Elektronik Dağıtım A.Ş.
DÜNYA'NIN EN BÜYÜĞÜ
HYUNDAI
JET PA
Avantajlar Dünyası
SON GÜN 29 ARALIK
PEŞİN FİYATINA 12 AYA KADAR TAKS

Tarihi İmza Bugün

Bosna-Hersek'te yaklaşık 4 yıl süren ve 250 bin kişinin canına mal olan savaş, bugün Fransa'nın başkenti Paris'te atılacak imzalarla resmen sona erecek. Bosna-Hersek'te 4 yıldır süren ve yaklaşık 250 bin kişinin ölümüne neden olan savaş, bugün Fransa'nın başkenti Paris'te atılacak tarihi imza ile resmen sona eriyor. Bosna'da savaşan Boşnak, Hırvat ve Sırp taraflarının liderleri de dahil olmak üzere 10 kadar devlet ve hükümet başkanıyla 20'den fazla Dışişleri bakanı, kamu sektöründeki grevler nedeniyle tam bir kargaşanın hüküm sürdüğü Paris'in birçok tarihi olaya tanıklık etmiş Elysee Sarayı'nda imza töreni için bir araya gelecek. 150 sayfa ve 102 haritadan oluşan anlaşmanın altında sadece Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Sırbistan devlet başkanları Aliya İzzetbegoviç, Franyo Tucman ve Slobodan Miloşeviç'in imzaları yer alacak. ABD Başkanı Bill Clinton, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Rusya Başbakanı Viktor Çernomidin, İngiltere Başbakanı John Major, Almanya Başbakanı Helmut Kohl ve ABD Dönem Başkanı İspanya Başbakanı Felipe Gonzalez de anlaşmaya tanık olarak imza koyacaklar. Türkiye'yi Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Deniz Baykal'ın temsil edeceği tören öncesi Fransız Dışişleri Bakanı Herve de Charette barışa ulaşıldığını şimdiden söylemenin biraz zor olduğunu belirtti.

EK-81. Sabah, 15 Aralık 1995, Haber örneği

Dünya Raporu

Cuma 15 Aralık 1995

"Beni kurşuna dizin"

Çin'de ölü dirildi

Bosna yeniden doğdu

Bosna yeniden doğdu

Çiller Madrid'te ya siz neredesiniz?

Çeçenistan yine karıştı

Rusya'nın yeni 'esrarengiz ikilisi'

Che Guevara'nın mezarında üç iskelet bulundu

1995'in son dakikası 61 saniye

Almanya'da Adalet Bakanı değişti

Atina ağlıyor

Mücadele başlıyor

Siyasi boşuna

VESTEL'E TERFİ EDİN RAHAT EDİN

"Eski televizyonunu Vestel'e getirenler, 9 milyon liralık gerçek indirimden yararlanıyor" kampanyası sona erdi.

VE TÜRKİYE, BLACK SERİSİ TELEVİZYONLARI VE UZAKTAN KUMANDASINI TERCİH ETTİ.

"Eski televizyonunu Vestel'e getirenler, 9 milyon liralık gerçek indirimden yararlanıyor" kampanyasına gösterilen ilgi o kadar büyük oldu ki, 25 Aralık'a kadar sürmesi planlanan kampanyamızı, kontenjanımız dolduğu için sona erdirmek zorunda kaldık. Müşterilerimizin yoğun ilgisine teşekkür ederiz.

VESTEL

Bosna yeniden doğdu

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'nın gördüğü en kanlı çatışmaya sahne olan Bosna, dün Paris'te atılan imzalar ile özlediği barışa sonunda kavuştu. Avrupa'nın göbeğinde 3,5 yıldır devam eden yaklaşık 250 bin kişinin ölümüne 3,5 milyon kişinin evlerini bırakarak göç etmesine yol açan savaş nihayet son buldu. Avrupa'nın en kanlı savaşlarından birine son vermeyi hedefleyen Bosna Barış Anlaşması, dün Paris'te 30'dan fazla ülkenin devlet ve hükümet başkanı ile dişişleri bakanları ve uluslararası kuruluşların temsilcilerinin katıldığı törende imzalandı. Bosna Barış Anlaşması'nın altında Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç, Hırvatistan Devlet Başkanı Franyo Tucman ve Sırbistan Devlet Başkanı Slobodan Miloşeviç'in imzaları yer aldı. Amerika Başkanı Bill Clinton, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Rusya Başbakanı Victor Cernomidin, İngiltere Başbakanı John Major, Almanya Başbakanı Helmut Kohl ve AB Dönem Başkanı İspanya Başbakanı Felipe Gonzales'te anlaşmayı şahit olarak imzaladılar. Anlaşmanın imza törenine İslam Konferansı Örgütü temsilcileri (Türkiye, Senegal, Pakistan, Fas, Malezya, İran, Mısır, Suudi Arabistan) da katıldılar. İmza töreninde barış coşkusu olmaması ve savaşan tarafların liderlerinin gülmemesi dikkat çekti. Törende Türkiye'yi Başbakan Yardımcısı ve Dişişleri Bakanı Deniz Baykal temsil etti. Katılımcılar arasında BM Genel Sekreteri Butros Gali ve NATO'nun Genel Sekreterliği görevine atanan ancak henüz resmen göreve başlamamış olan Javier Solana da yer aldı. Paris'te dün resmen imzalanan anlaşma Sırp Cumhuriyeti ve Boşnak-Hırvat Federasyonu'ndan oluşan tek başkanlı, tek hükümetli, tek bayraklı ve tek para birimli bir Bosna Hersek Devleti'nin temelini teşkil edecek. Toprakların yüzde 51'i Boşnak-Hırvat Federasyonu'na, yüzde 49'u ise Bosnalı Sırplara paylaştıran anlaşma federal anayasa kapsamında bir düzen getirecek ve Saraybosna başkent olarak kalacak. Anlaşmaya göre göç etmek zorunda kalanlar evlerine dönebilecekler, savaş suçluları tüm medeni haklarını yitirerek yargı önüne çıkarılacaklar.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel bilgiler

Soyadı, Adı : ÇAROVAC ÖZBAY, Aida

Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet Tarihi**
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı	2014
Yüksek Lisans	Belgrad Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı	2011
Lisans	Belgrad Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı	2003
Lise	Novi Pazar Gimnazija Lisesi	1998

İş Deneyimi

Yıl	**Yer**	**Görev**
2016-Devam	TRT	Mütercim-Spiker

Yabancı Dil

Boşnakça

Sırpça

Hırvatça

Karadağca

İngilizce

ankara
HBM

ankara HBM